वालिङ नगरपालिका

नगर पार्श्वचित्र

२०७५

वालिङ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

वालिङ, स्याङ्जा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

(Municipal Profile, 2018)

वालिङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

वालिङ, स्याङ्जा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र सङ्ख्याः
चलानी नम्बर :

मेरा दुई शब्द

नगरपालिकाको यथार्थ विद्यमान अवस्था झल्काउन नगर पार्श्वचित्र तयारीले नगरपालिकाका विभिन्न आयामहरूको वर्तमान अवस्थालाई चित्रित गरेको छ। यस्तो चित्रणले आगामी दिनमा हामीले तर्जुमा गर्नुपर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकीकरण गरी हामीलाई उपलब्ध सीमित श्रोत र साधनको अधिकतम सदुपयोग गरी नगरपालिकाको विकासलाई गति प्रदान गर्न अवश्य पनि सहयोग पुऱ्याउने आशा तथा विश्वास लिएको छु। यस अध्ययन प्रतिवेदनले प्रायः सबै क्षेत्र तथा बस्तुगत यथार्थतालाई समेटने प्रयास गरेको भए तापनि सीमित स्रोत, साधन र समयको सीमाभित्र गरिएका अध्ययन आफैमा पूर्ण नहुन पनि सक्छन। यद्यपि उपलब्ध आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यलाई त्रुटीमुक्त बनाउने, यसलाई समय सन्दर्भ अनुसार परिष्कृत र परिमार्जित गर्ने दायित्व हाम्रो काँधमा आएको महशुस हामी सबैले गरेका छौं।

योजनावद्ध विकासका आधारको रूपमा रहने यो पार्श्वचित्र समयमा तयार गर्न सहयोग तथा सहजिकरण गर्ने नगरपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारी टिम, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा अन्य वडा तहमा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी पुरा गर्ने जननिर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा वडा अध्यक्षज्यूहरू, सही तथ्याङ्क उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने सम्पूर्ण नगरबासीहरू, तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा सहभागि भएका नगरपालिका संयोजक तथा गणक भाइबहिनीहरू लगायत समयमै तथ्याङ्क उपलब्ध गराइ सहयोग गर्ने सम्पूर्ण विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरू, विभिन्न संघसंस्था तथा अन्य सबैमा नगरपालिकाको तर्फबाट हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। साथै अध्ययन प्रतिवेदन तयारी गर्न सहयोग पुऱ्याउने अस्ट्रेलियन एड, द एसिया फाउन्डेसन र कमिटेडलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। अन्तमा समग्र नगरपालिकाको विकासका आधार चित्र कोर्न यो प्रतिवेदन सहयोगी बनोस र दीर्घकालिन सोंचका साथ अगाडि बढ्न यसबाट हामी सबैलाई आधार प्राप्त होस भन्ने शुभेच्छा प्रकट गर्दछु।

धन्यवाद।

दिलिप प्रताप खाँण
नगर प्रमुख

वालिङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

वालिङ, स्याङ्जा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र सङ्ख्याः
चलानी नम्बर :

मेरा दुई शब्द

स्याङजा जिल्लाको मध्य भागमा अवस्थित वालिङ, पेखु वाघखोर, धनुवासे गा.वि.स. मिलेर २०५३ सालमा घोषणा भएको जम्मा ११ वटा वडा रहेको यस वालिङ नगरपालिका हाल संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रिक संविधान २०७२ अन्तर्गत निर्मित राज्य पुनरसंरचना आयोगले वालिङ नगरपालिका पूर्ण रूपमा सिर्सेकोट, थुमपोखरा, जगतभञ्ज्याङ, माझकोट, एलादि, र केवरे तथा छाङछाङ्दी, स्वरेक, कालिकाकोट, पेलाकोट, तिनदोवाटे र मल्याङकोटका आशिंक रूपमा एकिकृत भई १४ वटा वडा सहित वालिङ नगरपालिका निर्माण भएको सवैमा अवगत नै छ। दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिको लागि योजनावद्ध विकासलाई अगाडी वढाउनका लागि नगरको समग्र तथ्याङ्क आवश्यकता पर्दछ। नगरको समग्र तथ्याङ्क भनेको यस नगरको ऐना हो। जसको आधारमा समग्र नागरिकको चेतनाको विकास सहित विकास निर्माण योजना सञ्चालन गर्दा आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रम गर्ने र त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनेमा मैले विश्वास लिएको छु। जसमा नगरपालिकाको जनगणना गरी विभिन्न विषय समावेश गरिएको श्रोत नक्साहरू विषयगत कार्यालयहरूवाट सङकलन गरिएको तथ्यहरूमा आधारित भई उपलब्ध तथ्य कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात, सञ्चार, वन, सिञ्चाई, खानेपानि विद्युत आदिका तथ्याङ्क समावेश गरी नगरपार्श्वचित्र तयारी गरिएको छ। यस पार्श्वचित्रमा भएका बस्तुगत तथा अन्य तथ्याङ्कमा केही त्रुटी भेटिएमा सकारात्मक सुझाव दिनुहुन आग्रह गर्दछौं।

अन्तमा प्रस्तुत पार्श्वचित्र तयारी गर्ने सिलसिलामा सूचना सङ्कलन गर्न प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने नगरवासि, गणक भाइ बहिनीहरू, वडा अध्यक्षज्यूहरू, वडा सदस्यहरू लगायत सम्पूर्ण विषयगत कार्यालयका प्रमुखहरू संघ संस्था, वडा सचिवहरू, नगर कार्यपालिकाका कर्मचारीहरू प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, अस्ट्रेलियन एड र एसिया फाउन्डेशन, कमिटेड तथा सुरुदेखि तथ्याङ्क सङ्कलन प्रशोधन गरी पार्श्वचित्रलाई यो रूप दिने परामर्शदाता श्री इन्टेन्सीभ स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि., उत्तरदाता सम्पूर्णमा धन्यवाद दिन चाहन्छु।

कल्पना तिवारी
नगर उपप्रमुख

वालिङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

वालिङ, स्याङ्जा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र सङ्ख्याः
चलानी नम्बर :

मेरो भन्नु

कुनै पनि विकासको मार्ग तयार गर्ने उद्देश्यका लागि योजनाको सही छनोट, प्रभावकारी कार्यान्वयन, सरोकारवालाहरूका चासो त्यसको निरन्तर अनुगमन एवं मूल्याङकन र दिगोपनाका लागि सही र बस्तुनिष्ठ निर्णय लिन तथ्याङ्कको आवश्यकता पर्दछ । विगतबाट पाठ सिकेर वर्तमानको भोगाईका आधारमा भविष्यका लागि योजना तर्जुमा गर्नु वर्तमान पुनरसंरचित स्थानीय तहको पहिलो आवश्यकता हो भन्नेमा दुईमत हुन सक्दैन ।

आवश्यकता अनुसार योजना तथा कार्ययोजनाहरू अगाडि बढाउन नसकिएमा जनताले स्थानीय तहबाट राखेका अपेक्षा पुरा हुन सक्दैनन् । यसैकारण वर्तमानका हाम्रा धरातलीय, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्थाका पहिचान गरी भविष्यका आवश्यकता आँकलन गर्न उद्देश्यका साथ यो अध्ययन प्रतिवेदन (पार्श्वचित्र) सीमित समय तथा स्रोत र सीमाभित्र रही तयार गरिएको हो । पार्श्वचित्रलाई सामान्य रूपमा अध्ययन गर्ने जो कोहीले पनि यस नगरपालिकाको वर्तमान अवस्था सहजै आँकलन गर्न सक्ने देखिन्छ । यो पार्श्वचित्रलाई एकातिर नगरका सम्पूर्ण चिनारीका रूपमा हेर्न सकिन्छ भने अर्कोतर्फ हाम्रा सम्भावना र चुनौतिहरूलाई पहिचान गर्ने माध्यमको रूपमा समेत लिन सकिन्छ ।

पार्श्वचित्र तयारीका क्रममा आफ्ना महत्वपूर्ण समय प्रदान गर्ने नगरवासीहरू, नगरपालिका प्रमुख ज्यू, उप-प्रमुख ज्यू, वडा अध्यक्ष ज्यूहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुख लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी, गणकहरू, वडा सचिव साथीहरू, सामाजिक परिचालकहरू विभिन्न संघ/संस्थाका प्रमुख तथा अन्य कर्मचारीहरू तथा पार्श्वचित्रलाई यो रूप दिन सहयोग पुऱ्याउनु हुने अस्ट्रेलियन एड, एसिया फाउन्डेशन, कमिटेड र परामर्शदाता श्री इन्टेन्सीभ स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि. काठमाडौंलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

अन्तमा, यो पार्श्वचित्र आफ्नो उद्देश्य प्राप्तिमा सफल रहोस् भन्ने शुभेच्छा व्यक्त गर्दछु ।

गुरुदत्त सुवेदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय **१**

१.१ नामाकरण र ऐतिहासिक पृष्ठभूमि १
१.२ नदी तथा खोलाको विवरण २
१.३ पार्क, पिकनिक स्थल, वनस्पति उद्यान तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण ५
१.४ मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण ७
१.५. सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारासम्बन्धी विवरण ८
१.६. खेलमैदानसम्बन्धी विवरण ११
१.७ प्राकृतिक स्रोत १४
१.८ पर्यटन १५
१.८.१ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण १५
१.८.२ होटेल, रिसोर्ट, होमस्टेसम्बन्धी विवरण १९
१.८.३ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण २०

खण्ड २ : जनसाङ्खिकी विवरण **२२**

२.१ वडागत घरपरिवार सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण २२
२.२ उमेर र लिङ्गअनुसार वडागत जनसङ्ख्याको विवरण २६
२.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण २९
२.४ जातजातिको आधारमा वडागत जनसङ्ख्याको विवरण ३२
२.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण ३३
२.६ धर्मअनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण ३५
२.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण ३६
२.८ घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण ३८
२.९ परिवार बसोबास गर्ने घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण ४१
२.१० परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण ४२
२.११ परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण ४३
२.१२ सुत्नेकोठा र भान्साकोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण ४५
२.१३ अनुपस्थित जनसङ्ख्या भएका परिवार सङ्ख्याको विवरण ४६
२.१३.१ उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ४७
२.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ४८
२.१३.३ लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ४९
२.१३.४ अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ५०
२.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ५०
२.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण ५१
२.१४ पाँच वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण ५२
२.१५ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण ५४
२.१६ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवारको वितरण ५५
२.१७ उमेर र लिङ्गअनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण ५५

खण्ड ३ : भू-उपयोग **५७**

३.१ नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण ५७

३.२ घर बनेको जमिनको लालपुर्जाको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण ५९
३.३ घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिए/नलिएको आधारमा परिवारको विवरण ६०
३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण ६२

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति ६३
४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिती ६३
४.१.१ स्थानीय करहरूको विवरण ६३
४.१.२ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण ६४
४.१.३ घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी ६५
४.१.४ व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफुल आदि) ६६
४.१.५ प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकाशी ६८
४.१.६ नगरपालिकाको आय विवरण ६८
४.१.७ नगरपालिकाको खर्च विवरण ६९
४.१.८ नगरपालिकाको विगत ३ वर्षको आय–व्ययको विवरण ७०
४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था ७०
४.२.१ वडागतरूपमा रोजगारीको अवस्था ७०
४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण ७१
४.२.३ वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण ७६
४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख स्रोतका आधारमा परिवारको विवरण ७९
४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरपरिवारको विवरण ८०
४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरपरिवारको विवरण ८१
४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण ८२
४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य बिरामी खर्च, न्यानो कपडा र झुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण ८४
४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण ८७
४.२.१० परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण ८८
४.२.११ ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण ८९
४.२.१२ ऋण लिएको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण ९०
४.३ व्यापार तथा उद्योग व्यवसाय ९२
४.३.१ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योगसम्बन्धी विवरण ९२
४.३.२ व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण ९२
४.३.३ सञ्चालकको लिङ्गअनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण ९४
४.३.४ सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण ९५
४.३.५ सञ्चालकको नागरिकताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण ९६
४.३.६ दर्ता भएका उद्योगहरूको वर्गीकरण ९७
४.३.७ उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार ९८
४.३.८ सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने घरपरिवारहरूको विवरण ९९
४.३.९ उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तीहरूको विवरण १००
४.३.१० व्यवसायीक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृती १०१
४.३.११ पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण १०२

४.४	उद्योग, बैंक तथा सहकारी		१०३
	४.४.१	सहकारी संस्थाको विवरण	१०३
	४.४.२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण	१०७
	४.४.३	बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण	१०८
खण्ड ५ : कृषि तथा पशुपालन			**११०**
५.१	कृषि (पृष्ठभूमि)		११०
	५.१.१	वार्षिक कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण	१११
	५.१.२	आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण	११२
	५.१.३	कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण	११३
	५.१.४	कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण	११७
	५.१.५	कृषि बजारसम्बन्धी विवरण	११७
	५.१.६	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	११८
	५.१.७	कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण	११९
	५.१.८	कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	११९
	५.१.९	कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरपरिवारको विवरण	१२१
	५.१.१०	कृषिबाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण	१२३
	५.१.११	कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा परिवारको विवरण	१२५
५.२	पशुपालन		१२८
	५.२.१	कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण	१२८
	५.२.२	पशुपक्षीहरूको उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण	१२९
	५.२.३	पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण	१३०
खण्ड ६ :	**भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार**		**१३२**
६.१	सडक, सवारी तथा यातायात		१३२
	६.१.१	विद्यमान सडक सञ्जाल	१३२
	६.१.२	परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको प्रकारको आधारमा वडागत परिवार-हरूको विवरण	१३४
	६.१.३	परिवारले प्रयोग गरेको सडकको चौडाइको आधारमा वडागत विवरण	
	६.१.४	पैदल मार्गको विवरण	१३६
	६.१.५	पुल तथा पुलेसा	१३७
	६.१.६	नगरपालिका क्षेत्रभित्र रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरूको विवरण	१३९
	६.१.७	सवारी पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण	१४०
	६.१.८	सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण	१४०
६.२	टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय		१४१
६.३	वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय		१४२
६.४	नगरपालिकाका हालका भवनहरू		१४२
६.५	सरकारी भवनहरूको विवरण		१४४
६.६	सामुदायिक भवनहरूको विवरण		१४४
६.७	सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण		१४६
६.८	सञ्चार		१४६
	६.८.१	एफ.एम. रेडियोसम्बन्धी विवरण	१४७

६.८.२ टेलिभिजनसम्बन्धी विवरण १४७
६.८.३ दुर-सञ्चारसम्बन्धी विवरण १४७
६.८.४ हूलाक सेवा १४८
६.८.५ पत्र-पत्रिका १४८
६.९ परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण १४९
६.१० विद्युत तथा सौर्य उर्जा १५१
६.१०.१ बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण १५१
६.१०.२ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण १५२
६.१०.३ खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण १५३
६.१०.४ नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य आयोजनाहरूको स्थिति १५४
६.१०.५ ग्रहक वर्गिकारणका आधारमा उर्जा खपत १५६

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा **१५७**
७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि) १५७
७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण १५९
७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण १६०
७.१.३ विश्वविद्यालय तथा क्याम्पसहरू १६३
७.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण १६३
७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोतकक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण १६३
७.१.६ विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण १६४
७.१.७ शिक्षक विवरण १६७
७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता १६७
७.१.९ विद्यालयको भौतिक विवरण १७०
७.१.१० विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण १७३
७.१.११ विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण १७५
७.१.१२ विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण १७८
७.१.१३ विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण १८३
७.१.१४ विद्यालय संरचनागत विवरण १८६
७.१.१५ सूचनाको हकसम्बन्धी व्यवस्था १८८
७.१.१६ लिङ्गअनुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको वडागत साक्षरता स्थिति १९४
७.१.१७ उमेरसमूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेरसमूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति १९६
७.१.१८ जातजातिअनुसार पाँच वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति १९८
७.१.१९ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका जनसङ्ख्याको तहगत शैक्षिक स्तरको विवरण १९९
७.१.२० उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरसमूहको तहगत शैक्षिक स्तरसम्बन्धी विवरण २०१
७.१.२१ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका/नगएका उमेरसमूह अनुसार विवरण २०३
७.१.२२ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण २०४
७.१.२३ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/

		छाडेका जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	२०६
	७.१.२४	लैङ्गिक आधारमा ५ वर्षदेखि २४ वर्षको उमेर समूहका विद्यालय वा कलेज गएका र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण	२०८
	७.१.२५	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	२१०
	७.१.२६	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	२१०
	५.१.२७	लैङ्गिक आधारमा ५ देखि ३५ वर्षको उमेरका हाल विद्यालय वा कलेज गई रहेको जनसङ्ख्याको विवरण	२१२
	७.१.२८	लिङ्गअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहका विद्यालय वा कलेज गए/नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण	२१३
	७.१.२९	विद्यालय/कलेजको प्रकारअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याको विवरण	२१४
	७.१.३०	५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण	२१५
	७.१.३१	परिवार, परिवारमा रहेका विद्यार्थी सङ्ख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण	२१६
	७.१.३२	५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका/छाड्नुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण	२१६
	७.१.३३	विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	२१८
७.२	स्वास्थ्य		२२१
	७.२.१	नगरपालिकामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरू	२२१
	७.२.२	खोपको विवरण	२२३
	७.२.३	खोपसेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण	२२५
	७.२.४	२ वर्षभन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२२५
	७.२.५	पोषणसम्बन्धी विवरण	२२६
	७.२.६	सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण	२२७
	७.२.७	१५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण	२२८
	७.२.८	शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण	२३३
	७.२.९	१५-४९ उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मिदाको उमेरसम्बन्धी विवरण	२३४
	७.२.१०	दीर्घरोगको प्रकारअनुसार दीर्घरोगीहरूको जनसङ्ख्या विवरण	२३६
	७.२.११	स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचकाङ्कहरू	२३८
	७.२.१२	परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण	२३८
	७.२.१३	२०७३/०७४ का नगरपालिकामा देखा परेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण	२३९
	७.२.१४	गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप	२३९
७.३	महिला तथा बालबालिका		२४०
	७.३.१	बालबालिकासम्बन्धी विवरण	२४०
	७.३.२	परिवारबिहिन बालबालिकाहरूको विवरण	२४१
	७.३.३	बालश्रमको अवस्था	२४१
	७.३.४	महिलासम्बन्धी विवरण	२४२
	७.३.५	महिला हिंसासम्बन्धी विवरण	२४३

७.३.६	आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण	२४४
७.३.९	महिला सहकारी संस्था	२४९
७.४	खानेपानी तथा सरसफाई	२५०
७.४.१	खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण	२५०
७.४.२	परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण	२५१
७.४.३	खानेपानीको मुख्य स्रोतभएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा घरपरिवारको विवरण	२५३
७.४.४	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानीका सार्वजनिक आयोजना एवम् निजी उद्योग सम्बन्धी विवरण	२५४
७.४.५	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपुर्ति, महसुलसम्बन्धी विवरण	२५६
७.४.६	शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा घरपरिवारको विवरण	२५६
७.५	सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त व्यक्तिको विवरण	२५७
७.६	अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण	२५८
७.७	अपाङ्गताका आधारमा जनसङ्ख्या	२६०
७.८	व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण	२६१
७.९	फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा सरसफाई	२६२
७.९.१	घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण	२६३
७.९.२	ढल निकासको आधारमा परिवारको विवरण	२६४
७.९.३	फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	२६५
७.९.४	स्वास्थ्य संस्थाको फोहरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	२६५
७.९.५	सार्वजनिक शौचालयसम्बन्धी विवरण	२६५

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण **२६६**

८.१	प्राकृतिक वन तथा वनस्पति	२६६
८.२	जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण	२६६
८.३	सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण	२६७
८.४	कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण	२७१
८.५	वनपैदावारको माग र आपुर्ति	२७२
८.६	जडिबुटीसम्बन्धी विवरण	२७२
८.७	वनसंरक्षणका लागि चाल्नु पर्ने कदम	२७२
८.८	मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका आधारमा पीडित परिवारहरूको विवरण	२७३
८.९	विपद् व्यवस्थापन	२७४
८.९.१	नगरपालिकामा हुन सक्ने प्रकोप सम्बन्धी विवरण	२७४
८.९.२	संस्थागत विश्लेषण	२७५
८.९.३	प्रकोप पात्रो बिबरण	२७७
८.९.४	प्राकृतिक विपद वा प्रकोप जोखिमको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण	२७८

खण्ड ९ : विकास सूचकाङ्क र गरिवीको स्थिति **२७९**

९.१	प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औसतप्रतिव्यक्ति आय	२७९
९.२	परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण	२८०
९.३	विपन्नता सुचकाङ्क	२८१
९.४	सम्पन्नता सुचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण	२८२
९.५	सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण	२८३

खण्ड १० : विविध **२८४**
१०.१ नगरपालिकाको सङ्गठनात्मक ढाँचा २८४
१०.२ नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू २८४
१०.३ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण २८६
१०.४ गैरसरकारी संस्थासम्बन्धी विवरण २८७
१०.५ नगरपालिकासँग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरू २८८
१०.६ नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण २८८
१०.७ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम, टेलिफोन विवरण २८९
१०.८ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण २८९
१०.९ शवदाह विवरण २९२
१०.१० नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण २९२
१०.११ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण २९३
१०.१२ कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण २९६
१०.१३ जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण २९९

तालिका सूची

तालिका नं. १:	नदी तथा खोलाको विवरण	२
तालिका नं. २:	नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यानसम्बन्धी विवरण	५
तालिका नं. ३:	नगरपालिकामा रहेका पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण	६
तालिका नं. ४:	मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण	७
तालिका नं. ५:	सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौताराहरूको विवरण	९
तालिका नं. ६:	खेलमैदानसम्बन्धी विवरण	१२
तालिका नं. ७:	खानी तथा खनिज स्रोतसम्बन्धी विवरण	१४
तालिका नं. ८:	धार्मिक ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण	१६
तालिका नं. ९:	होटेल, रिसोर्ट, तथा होमस्टेसम्बन्धी विवरण	१९
तालिका नं. १०:	जात्रा तथा मेलासम्बन्धी विवरण	२०
तालिका नं. ११:	वडागत घरपरिवार सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	२२
तालिका नं. १२:	अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	२३
तालिका नं. १३:	उमेरसमूह अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण	२६
तालिका नं. १४:	परिवारमा रहेको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	२९
तालिका नं. १५:	वडाअनुसार जातजाततिको विवरण	३२
तालिका नं. १६:	नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	३३
तालिका नं. १७:	धर्मअनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	३५
तालिका नं. १८:	घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण	३६
तालिका नं. १९:	घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण	३८
तालिका नं. २०:	परिवारले प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण	४१
तालिका नं. २१:	परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण	४२
तालिका नं. २२:	परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	४३
तालिका नं. २३:	सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	४५
तालिका नं. २४:	अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण	४६
तालिका नं. २५:	उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	४७
तालिका नं. २६:	अनुपस्थित हुँदा उर्त्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	४८
तालिका नं. २७:	लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उर्त्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	४९
तालिका नं. २८:	अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५०
तालिका नं. २९:	अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५०
तालिका नं. ३०:	अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५१
तालिका नं. ३१:	पाँच वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	५२
तालिका नं. ३२:	घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने घरपरिवारको वितरण	५४
तालिका नं. ३३:	विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवारको वितरण	५५
तालिका नं. ३४:	उमेर र लिङ्गअनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण	५५
तालिका नं. ३५:	वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण	५७
तालिका नं. ३६:	घर बनेको जमिनको लालपुर्जासम्बन्धी विवरण	६०
तालिका नं. ३७:	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण	६१
तालिका नं. ३८:	कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण	६२
तालिका नं. ३९:	स्थानीय तथा प्रदेश तहले सङ्कलन गर्ने प्रमुख कर र करदाताहरूको विवरण	६३
तालिका नं. ४०:	वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण	६४

तालिका नं. ४१:	घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी विवरण	६५
तालिका नं. ४२:	व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण	६६
तालिका नं. ४३:	प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकाशी	६८
तालिका नं. ४४:	नगरपालिकाको आय विवरण	६९
तालिका नं. ४५:	नगरपालिकाको खर्च विवरण	७०
तालिका नं. ४६:	नगरपालिकाको विगत ३ वर्षको आयव्ययको विवरण	७०
तालिका नं. ४७:	वडागतरूपमा रोजगारीको विवरण	७१
तालिका नं. ४८:	वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण	७२
तालिका नं. ४९:	वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण	७६
तालिका नं. ५०:	आम्दानीको पहिलो प्रमुख स्रोतका आधारमा परिवारको विवरण	७९
तालिका नं. ५१:	परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरपरिवारको विवरण	८०
तालिका नं. ५२:	आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरपरिवारको विवरण	८२
तालिका नं. ५३:	नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण	८३
तालिका नं. ५४:	परिवारका सदस्य सामान्य बिरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमताअनुसार परिवारको विवरण	८४
तालिका नं. ५५:	जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण	८५
तालिका नं. ५६:	आवश्यकता अनुसार लामखुट्टेको झुलको व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण	८६
तालिका नं. ५७:	ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण	८७
तालिका नं. ५८:	परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण	८८
तालिका नं. ५९:	ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण	८९
तालिका नं. ६०:	ऋण लिएको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण	९०
तालिका नं. ६१:	व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण	९३
तालिका नं. ६२:	उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्गअनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	९४
तालिका नं. ६३:	सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	९५
तालिका नं. ६४:	सञ्चालकको नागरिकताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण	९६
तालिका नं. ६५:	दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण	९७
तालिका नं. ६६:	उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भई रहेका घरको स्वामित्व	९८
तालिका नं. ६७:	सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण	१००
तालिका नं. ६८:	उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण	१०१
तालिका नं. ६९:	व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृती	१०१
तालिका नं. ७०:	पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण	१०२
तालिका नं. ७१:	सहकारी संस्थाको नामावली	१०४
तालिका नं. ७२:	बैंकसम्बन्धी विवरण	१०७
तालिका नं. ७३:	बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण	१०९
तालिका नं. ७४:	वार्षिक कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण	१११
तालिका नं. ७५:	आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण	११२
तालिका नं. ७६:	कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण/बचत समूह	११३
तालिका नं. ७७:	कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण	११७

तालिका नं. ७८:	बजारको नाम र प्रकृति (थोक, हाट, सङ्कलन केन्द्र)	११७
तालिका नं. ७९:	बालीमा लाग्ने रोग विवरण	११८
तालिका नं. ८०:	कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण	११९
तालिका नं. ८१:	कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	१२०
तालिका नं. ८२:	कृषि प्रयोजनमा भोगचलन भएको जमिनमा सिँचाइ सुविधासम्बन्धी विवरण	१२१
तालिका नं. ८३:	कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरपरिवारको विवरण	१२२
तालिका नं. ८४:	कृषिबाली उत्पादनको आधारमा घरपरिवारको विवरण	१२३
तालिका नं. ८५:	कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण	१२६
तालिका नं. ८६:	कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण	१२८
तालिका नं. ८७:	पशुपक्षीहरूको उत्पादन घरपरिवारको विवरण	१२९
तालिका नं. ८८:	पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण	१३०
तालिका नं. ८९:	सडक सञ्जालको वर्तमान अवस्था	१३२
तालिका नं. ९०:	सडक सञ्जालले छुने क्षेत्रको आधारमा वडागत परिवारहरूको विवरण	१३४
तालिका नं. ९१:	सडकको चौडाइको आधारमा वडागत परिवारको विवरण	१३५
तालिका नं. ९२:	पैदल मार्गको विवरण	१३६
तालिका नं. ९३:	पुल तथा पुलेसाको विवरण	१३७
तालिका नं. ९४:	रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू	१३९
तालिका नं. ९५:	बसपार्क तथा सवारी पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण	१४०
तालिका नं. ९६:	सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण	१४०
तालिका नं. ९७:	टाढाको बस्तीदेखि वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण	१४१
तालिका नं. ९८:	वडा केन्द्रदेखि नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण	१४२
तालिका नं. ९९:	नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण	१४२
तालिका नं. १००:	सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण	१४४
तालिका नं. १०१:	सामुदायिक भवनहरूको विवरण	१४४
तालिका नं. १०२:	सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण	१४६
तालिका नं. १०३:	एफ.एम. रेडियो	१४७
तालिका नं. १०४:	टेलिभिजनसम्बन्धी विवरण	१४७
तालिका नं. १०५:	मोबाइल तथा टेलिफोन सञ्चालनसम्बन्धी विवरण	१४७
तालिका नं. १०६:	हुलाक सेवाको विवरण	१४८
तालिका नं. १०७:	पत्र-पत्रिकासम्बन्धी विवरण	१४८
तालिका नं. १०८:	परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण	१४९
तालिका नं. १०९:	बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण	१५१
तालिका नं. ११०:	दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण	१५२
तालिका नं. १११:	खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण	१५३
तालिका नं. ११२:	नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य आयोजनाहरूको स्थिति	१५४
तालिका नं. ११३:	ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत	१५६
तालिका नं. ११४:	नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण	१५९
तालिका नं. ११५:	बाल विकास केन्द्रसम्बन्धी विवरण	१६०
तालिका नं. ११६:	नगरपालिकामा रहेका क्याम्पस तथा विश्वविद्यालयहरूको विवरण	१६३
तालिका नं. ११७:	विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण	१६३
तालिका नं. ११८:	विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्रको विवरण	१६४
तालिका नं. ११९:	विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण	१६४
तालिका नं. १२०:	तहगत शिक्षक विवरण	१६७

तालिका नं. १२१: शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता १६८
तालिका नं. १२२: विद्यालयको भौतिक विवरणसम्बन्धी विवरण १७०
तालिका नं. १२३: विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण १७३
तालिका नं. १२४: विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण १७६
तालिका नं. १२५: विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण १७९
तालिका नं. १२६: विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण १८३
तालिका नं. १२७: विद्यालय संरचनागत विवरण १८६
तालिका नं. १२८: सूचनाको हकसम्बन्धी व्यवस्था १८९
तालिका नं. १२९: लिङ्गअनुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको वडागत साक्षरता विवरण १९४
तालिका नं. १३०: उमेरसमूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेरसमूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता विवरण १९६
तालिका नं. १३१: जातजातिअनुसार ५ वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति १९८
तालिका नं. १३२: पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका जनसङ्ख्याको तहगत शैक्षिक स्तरको विवरण २००
तालिका नं. १३३: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको वडागत विवरण २०२
तालिका नं. १३४: ५ वर्षदेखि २४ वर्षको उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये हालसम्म विद्यालय वा कलेज गएका वा नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण २०४
तालिका नं. १३५: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण २०४
तालिका नं. १३६: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको वडागत विवरण २०६
तालिका नं. १३७: ५ वर्षदेखि २४ वर्षको उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये हालसम्म विद्यालय वा कलेज गएका वा नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण २०८
तालिका नं. १३८: लिङ्गअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये विद्यालय वा कलेज गए र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण २१०
तालिका नं. १३९: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण २१०
तालिका नं. १४०: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण २१३
तालिका नं. १४१: लैङ्गिक आधारमा ५ देखि ३५ वर्षको उमेरका हाल विद्यालय वा कलेज गई रहेको वडागत जनसङ्ख्याको विवरण २१३
तालिका नं. १४२: विद्यालय/कलेजको प्रकारअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याको विवरण २१४
तालिका नं. १४३: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण २१५
तालिका नं. १४४: शिक्षामा भएको वार्षिक खर्चको विवरण २१६
तालिका नं. १४५: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समहूका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका/छाड्नुका कारणहरूकको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण २१७
तालिका नं. १४६: नगरपालिकाको: वडागतरूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको विवरण २१९
तालिका नं. १४७: स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण २२१

तालिका नं. १४८:	स्वास्थ्यसम्बन्धी विवरण	२२२
तालिका नं. १४९:	खोपसम्बन्धी विवरण	२२३
तालिका नं. १५०:	खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण	२२५
तालिका नं. १५१:	२ वर्षभन्दा मुनीका पुर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२२६
तालिका नं. १५२:	विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था	२२७
तालिका नं. १५३:	सुरक्षित मातृत्वको विवरण	२२८
तालिका नं. १५४:	१५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण	२२८
तालिका नं. १५५:	१५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जीवित जन्मभएका सन्तानहरूको वडागत विवरण	२२९
तालिका नं. १५६:	शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण	२३३
तालिका नं. १५७:	१५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मिदाको उमेरसम्बन्धी विवरण	२३५
तालिका नं. १५८:	दीर्घरोग रोगको प्रकारअनुसार जनसङ्ख्याको विवरण	२३६
तालिका नं. १५९:	स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचकाङ्कहरू	२३८
तालिका नं. १६०:	परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण	२३९
तालिका नं. १६१:	रोगहरूको विवरण	२३९
तालिका नं. १६२:	परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण	२४१
तालिका नं. १६३:	महिला हिंसासम्बन्धी विवरण	२४३
तालिका नं. १६४:	आमा समूहको विवरण	२४४
तालिका नं. १६५:	महिला सहकारी संस्थासम्बन्धी विवरण	२४९
तालिका नं. १६६:	खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण	२५०
तालिका नं. १६७:	परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण	२५१
तालिका नं. १६८:	खानेपानीको मुख्य स्रोतभएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा घरपरिवारको वितरण	२५३
तालिका नं. १६९:	नगरपालिकामा रहेको खानेपानी आयोजनासम्बन्धी विवरण	२५४
तालिका नं. १७०:	खानेपानी आयोजना, माग, आपुर्ति र महसुलसम्बन्धी विवरण	२५६
तालिका नं. १७१:	शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा घरपरिवारको विवरण	२५६
तालिका नं. १७२:	विगत १२ महिनामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जनसङ्ख्याको विवरण	२५७
तालिका नं. १७३:	अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण	२५८
तालिका नं. १७४:	आ.ब.२०७२ देखि २०७५ सालको वलिङ्ग नगरपालिकाको अपराध विवरण	२५९
तालिका नं. १७५:	अपाङ्गताको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण	२६०
तालिका नं. १७६:	व्यक्तिगत घटना दर्ताको बार्षिक विवरण	२६२
तालिका नं. १७७:	घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण	२६३
तालिका नं. १७८:	ढल निकास भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	२६४
तालिका नं. १७९:	फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	२६५
तालिका नं. १८०:	स्वास्थ्य संस्थाको फोहोर मैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	२६५
तालिका नं. १८१:	सार्वजनिक शौचालयको विवरण	२६५
तालिका नं. १८२:	सामुदायिक वन व्यवस्थापनको विवरण	२६८
तालिका नं.१८३:	कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण	२७१
तालिका नं. १८४:	मुख्य वातावरणीय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण	२७३
तालिका नं. १८५:	नगरपालिकामा हुनसक्ने संभावित प्रकोपको विवरण	२७५
तालिका नं. १८६:	संस्थागत विवरण	२७६

तालिका नं. १८७:	प्राकृतिक तथा गैह्र प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण	२७७
तालिका नं. १८८:	प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण	२७८
तालिका नं.१८९:	वडाअनुसार प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औसतप्रतिव्यक्ति आय	२७९
तालिका नं. १९०:	परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण	२८०
तालिका नं. १९१:	सम्पन्नता सुचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण	२८२
तालिका नं. १९२:	सम्पन्नता सूचकांकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण	२८३
तालिका नं. १९३:	नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू	२८४
तालिका नं. १९४:	नागरिक सचेतना केन्द्र तथा नागरिक मञ्चसम्बन्धी विवरण	२८६
तालिका नं. १९५:	गैर-सरकारी संस्थाहरूको विवरण	२८७
तालिका नं. १९६:	नगरपालिका सँग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण	२८८
तालिका नं. १९७:	नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण	२८८
तालिका नं. १९८:	नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन	२८९
तालिका नं. १९९:	व्यवसायिक खेलाडीसम्बन्धी विवरण	२८९
तालिका नं. २००:	शवदाह विवरण	२९२
तालिका नं. २०१:	नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण	२९३
तालिका नं. २०२:	नगर कार्यपालिकाका नगर सभाका सदस्यहरूको विवरण	२९६
तालिका नं. २०३:	वडागत जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण	२९९

Waling Municipality

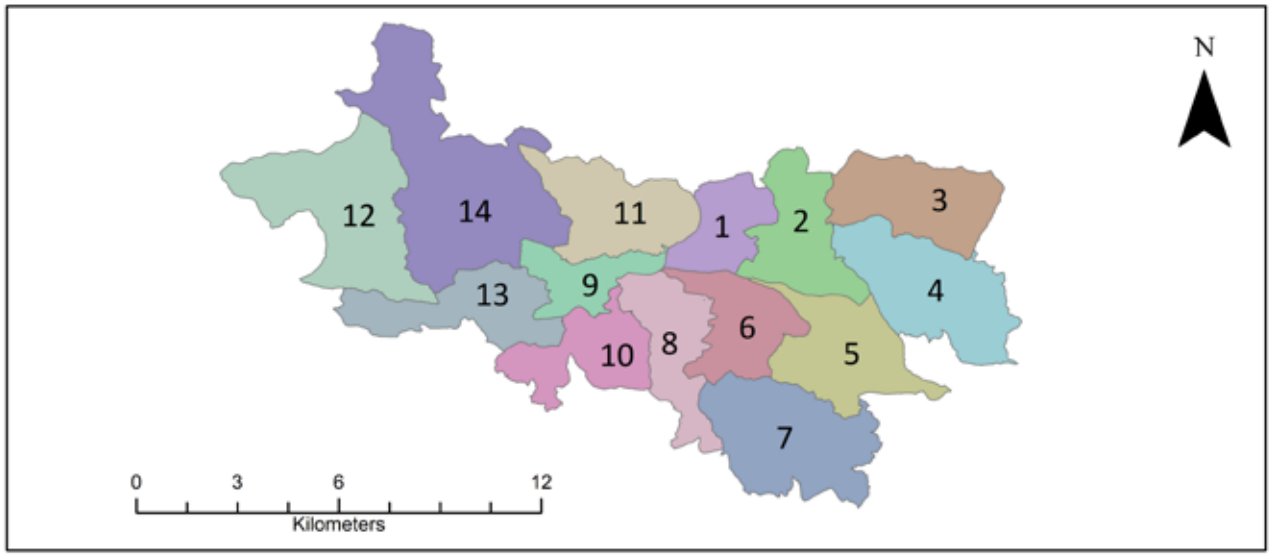

ward	Household	Male Population	Female Population
1	851	1739	1852
2	534	1055	1206
3	346	672	568
4	512	892	1048
5	574	1153	1265
6	748	1480	1626
7	513	990	1109
8	1419	2422	2830
9	1732	2929	3599
10	724	1438	1618
11	690	1187	1498
12	619	1159	1456
13	979	1967	2308
14	1116	2025	2517

Horizontal Datum

Spheroid	Everst 1830
Projection	Modified UTM
Central Meridian	Longitude 81° East Latitude 0° North
False Easting	500,000 meters
Scale Factor	0.9999

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय

१.१ नामाकरण र ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

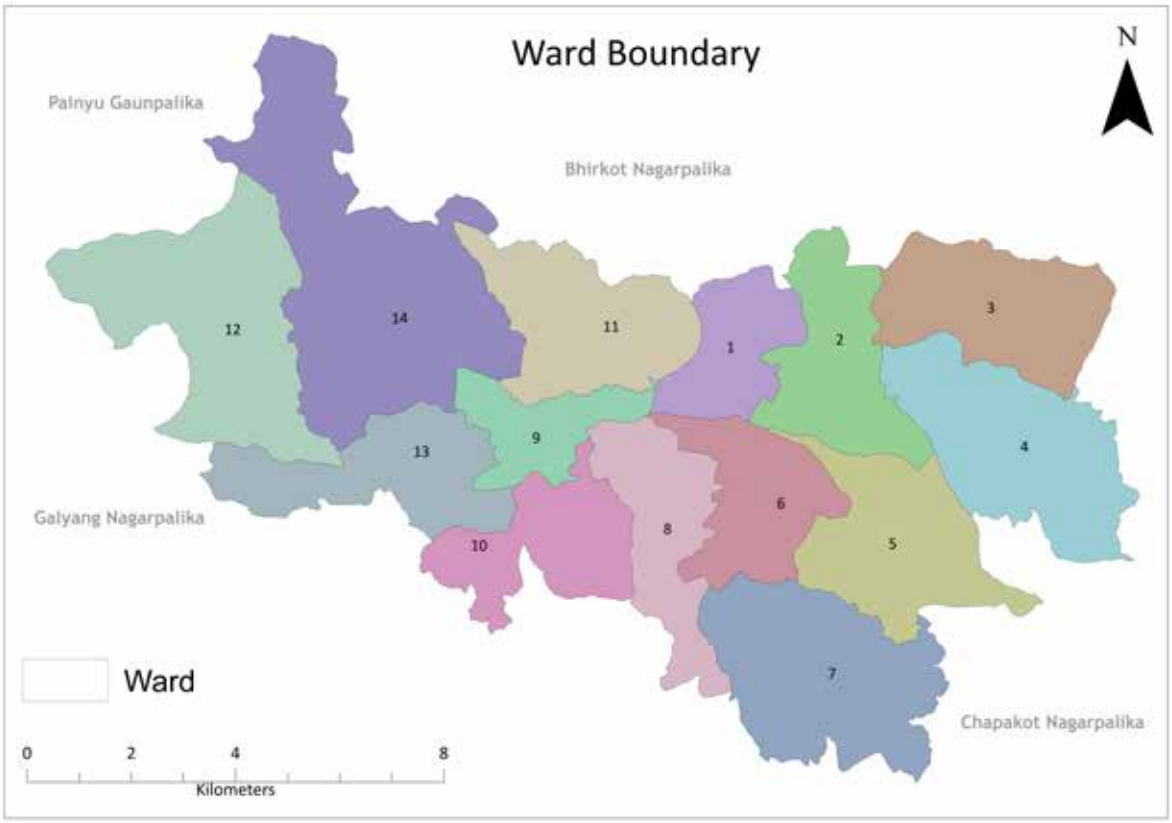

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका

परापुर्व कालमा खेतमा काम गर्ने खेतालाहरूले वाली वाली भन्दै गित गाउने गरेको र वालि वालि भन्दै गर्दा वालिङ नाम रहन गएको कथन पाइन्छ । यो नगरपालिका आँधिखोलाको दायाँबायाँ फैलिएको एक सानो पहाडी उपत्यका हो । वालिङ नगरपालिका ऐतिहासीक तथा धार्मिक दृष्टिकोणले प्रसिद्ध रमणीय क्षेत्रको रूपमा रहेको स्याङ्जा जिल्लाको करिब मध्य भाग भएर बग्ने प्राकृतिक आँधीखोलाले सिंचित भई, पर्यटकीय नगरी पोखरा र ऐतिहासिक स्थल लुम्विनीलाई जोड्ने राष्ट्रिय स्तरको सिद्धार्थ राजमार्गको परिधिमा अवस्थित नगरपालिका हो । यस नगरपालीकाको स्थापना २०५४ सालमा भएको हो । साविक पेखुवाघखोर, वालिङ, धनुवासे गा.वि.स. मिलाई जम्मा ११ वटा वडा कायम गरी सञ्चालित नगरपालिका हाल संघीय संरचना अनुसार २०७३, फागुन २७ गतेदेखि छिमेकी गा.वि.स. जगत भञ्ज्याङ, मल्याङकोट, केवरेभञ्ज्याङ, कालिकाकोट, सिर्सेकोट, थुमपोखरा, पेलाकोट, तिनदोबाटे, स्वरेक, छाङछाङदी, माझकोट, एलादी गा.वि.स. का पुरै वा आंशिक वडाहरू समावेश भई १४ वटा वडाको बृहत नगरपालिका घोषणा भएको हो ।

वालिङ नगरपालिकामा ब्राह्मण, गुरुङ, मगर, ठकुरी, क्षेत्री, नेवार, खवास, विश्वकर्मा, दर्जी, सन्यासी, कुमाल आदि जातजातिहरूको बसोवास छ । यहाँ गह्रौकोट कालिका मन्दिर, घ्याङलिङ, बाहुनथान, थामको चौर, चन्द्रकोट डाँडा, छाङ्छाङ्दी, अकलादेवी मन्दिरजस्ता धार्मिक तथा पर्यटकीय महत्वपूर्ण स्थलहरू रहेका छन् । विभिन्न समुदाय, जातजातिका मानिसको बसोबास रहेको यस क्षेत्रमा छुट्टाछुट्टै चाडपर्व मनाउने गरिन्छ । दशैं, तिहार, महाशिवरात्री, रामनवमी, चैते दशैं, होली, कृष्णजन्माष्टमी, ल्होसार, बुद्धजयन्ती, क्रिष्मस आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वको रूपमा रहेको पाइन्छ । वालिङ, तल्लो वालिङ, भुम्रे, भकुण्डे, मिर्दी, रामबाच्छा, त्रियासी,

खहरे र बायाँटारी, झोलुङ्गेजस्ता बजारहरू क्रमश विकसित भई रहेका दैनिक उपभोग्य बस्तुहरूको मुख्य बजार हुन् । पर्वतको पश्चिमी क्षेत्र र छिमेकी गाउँपालिका/नगरपालिकाका मानिसहरूको मुख्य व्यापारिक केन्द्र रहेको यस वालिङ नगरपालिकामा इलाका स्तरका सरकारी कार्यालयहरू, संघसंस्था, केन्द्रीय स्तर र शाखा स्तरका वित्तीय संस्थाहरूबाट नगरवासी तथा अन्य क्षेत्रका मानिसहरूले सुविधा लिई आएका छन् । साथै नगरपालिकालाई धार्मिक संघसंस्थाहरूले पनि सेवा पुऱ्याई आएका छन् । वालिङ बजारको छेउबाट बगिरहेको आँधीखोलाको पानीलाई (जल) पौराणिक लेखअनुसार पवित्र सम्पूर्ण नगरवासीहरूको सहयोगबाट प्रदुषणमुक्त गराई तालको रूपमा ल्याउन सकेको खण्डमा यस वालिङ नगरपालिका ताल रहेको नगरपालिकाको रूपमा रहने र पर्यटकीय विकास हुन सक्ने बढी सम्भावना बोकेको छ साथै ऱ्याफ्टिङको उच्च सम्भावना देखिन्छ ।

भौगोलिक हिसाबले ८३० ४१' ३६" देखि ८३० ५०' १८" पुर्वि देशान्तरसम्म तथा २८० ३' २" देखि २७० ५५' २६" उत्तरी आक्षांशसम्म अवस्थित वालिङ नगरपालिका एउटा प्राकृतिक र साँस्कृतिक विविधताले भरिपूर्ण पहाडी क्षेत्र हो । नगरपालिकाको नक्सा विश्लेषणको आधारमा १३३.८५ व.कि.मि क्षेत्रफल रहेको यस नगरपालिकाको उत्तरमा भीरकोट नगरपालिका, पश्चिमतिर गल्याङ न.पा. र पर्वत जिल्ला, दक्षिणमा गल्याङ न.पा. र चापाकोट न.पा. रहेको छ भने पुर्वमा बिरुवा गाउँपालिका र चापाकोट न.पा. रहेका छन् । वालिङ नगरपालिका समुन्द्र सतहबाट ७३१ मिटरदेखि १५९६ मिटर उचाइसम्म रहेको छ ।

१.२ नदी तथा खोलाको विवरण

नगरपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरूमा फैलिएर रहेका नदी, खोलानाला तथा पोखरीहरूले विभिन्न किसिमका जलचरहरू र पंछीहरूलाई सुरक्षित बासस्थानको रूपमा आश्रय दिइरहेको पाइन्छ। साथै यस्ता जलाधार क्षेत्रबाट पशुहरूले पानी पिउने र किसानहरूले समेत सिँचाइको लागि पानीको प्रयोग गर्दछन्। मानव बस्तीको क्रमिक विकास साथै अनुत्पादक पशुहरूको चरीचराउ र उपयोगले प्राकृतिक जलक्षेत्रहरू सुक्ने साथसाथै नदी नाला तथा खोला छेउछाउ अव्यवस्थित बसोवास र त्यहाँबाट निस्किएका फोहोर र ढलको उचित व्यवस्थापनले नदी तथा खोलाको स्वरूप वातावरणीय रूपामा सुधार उन्मुख देखिन्छ । त्यसकारण यी प्राकृतिक ताल तलाउ तथा खोलानालालाई संरक्षण गरी पर्यटकीय आकर्षकको केन्द्रको रूपमा विकसित गर्दै लैजानुपर्छ ।

वालिङ नगरपालिका भएर १ दर्जनभन्दा बढी नदी तथा खोलाहरू बग्ने गर्छन् । नगरमा आँधीखोला अर्मादी खोला, धौखोला, बाँया खोला आदि प्रमुख खोलाहरू हुन् जसको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. १ : नदी तथा खोलाको विवरण

नदी/खोलाले छोएको वडाहरू	नदी/खोलाको नाम	नदि/खोलाले छोएका मुख्य बस्तीहरू	लम्बाई	जलाधारको उचाइ	
				उच्चतम (मि.)	न्यूनतम (मि.)
१, ११, ६, ८, ९, १०,, १३	आँधीखोला	नौबिसे, अमले, बगुवा, भौभका, मिर्दी, वालिङ बजार, भुम्रे, सुर्कौदी, बैडीँ, बायाँटारी, झलुङ्गे	करिव १७ कि.मि.	-	-
४, ३, २, १	अर्मादी खोला	माझकोट, वाटाखर्क, थुम्का, खाल्टे, तिनघरे, रत्ने, सिमलचौपारी, राक्से, कोलखोला, खहरे, रामबाच्छा सरसफाई केन्द्र हुँदै आधीखोला	७ कि.मि.	११००	९००

२	धौखोला	धौखोला, फुटेढुगा	४ कि.मी	-	-
४	राम्दी खोला	भुसुन्डाँडा, वाटाखर्क	२ कि.मि.	१२००	-
४	कमेरे खोला, थुम्का	खाल्टे, एलादी	२.५ कि.मि.	११००	९००
४	जिमिरे	कपराउदी, तल्लो वलेऊ	४ कि.मि.	९००	-
५	दुम्सी खोला	हर्से डाँडा, बडहरे	३ कि.मि.	५००	३००
५	अँधेरी खोला	झर्ल्याङदी, बेसर डाँडा	३ कि.मि.	४००	४००
५	छिरलुङदी खोला	ढकलपाखा, बडहरे	२ कि.मि.	५००	३००
५	टुहुरे खोला	चिसापानी, बेसरडाँडा	२ कि.मि.	४००	३००
५, ६, ८	मिर्दी खोला	बाँसबारी, लालुपाते, जगत, मिर्दीबजार, ढलेको स्वामी, एक्लेपिपल, आँपडाली, बाँसघारी, लालुपाते	४ कि.मि.	-	
६	रसखोला	पंगेनीडाँडा, मियालेडाँडा	३ कि.मि.	-	-
७	गैरी खोल, हर्रे खोला, बिसाउने राजु खोला, टुहुरे खोला	-	-	१३९०	७७०
८	गोदी खोला	वालिङ	-	-	-
८	पचवादी खोला	भिमटारी, बोगटीडाँडा	-	-	-
९	बत्री खोला	भकुण्डे, भुम्रे	-	-	-
१४, ९, १३	बायँ खोला	पिपल्टारी,तमादी, गायडाँडा, तिवारी पसल	-	-	-
८,१०	घ्वाङखोला	वर्तुङ, राङदी	-	-	-
१०	बडर्दी खोला	भकुण्डे, विहारथोक, सानो वालिङ, झेडीथोक,फुलबारी भकुण्डे, भुम्रे	-	-	-
११	च्याङदी खोला	सिम्ले, वोदी	७ कि.मि.	-	-
११	खाल्टे खोला	-	५ कि.मि.	-	-
११	अच्याङदी खोला	बसघांरी, फेदी, छागादी	९ कि.मि.	-	-
१२	फौदी खोला	लम्पातेको तल्लो भाग	२ कि.मि.	-	-
१२	डुविनदो खोला	डुम्रे डाँडाको तल्लो भाग	-	-	-
१३	फौदीखोला	फौदीखोला,	-	-	-
१४	दौवा खोला	पैरेनी रह	४.० कि.मि.	-	-
१४	तमादी, गायडाँडा	तमादी, गायडाँडा	७.० कि.मि.	-	-

स्रोतः वडा कार्यालय, २०७४

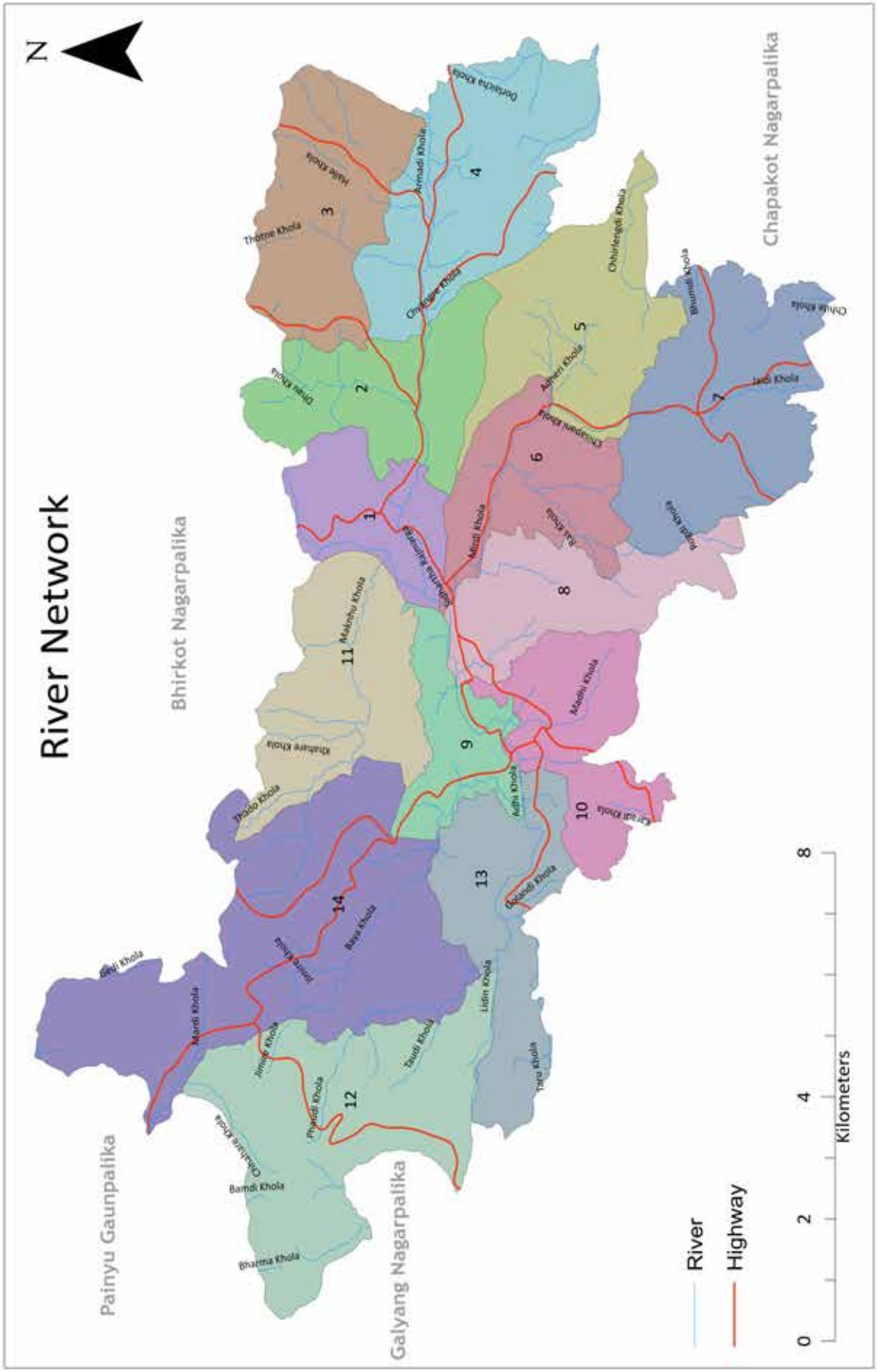

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः भूमी सूचना र अभिलेख विभाग

१.३ पार्क, पिकनिक स्थल, वनस्पति उद्यान तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

क्रमश विकास भई रहेका बजार क्षेत्र तथा नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा रहेको पार्क तथा उद्यानहरू सार्वजनिक सम्पत्तिहरू हुन् । विशेषत नगरपालिका क्षेत्रको पर्यावरणीय प्रणालीलाई सुदृढ बनाउन खुल्ला क्षेत्रहरूलाई जोगाइ राख्न यस्ता क्षेत्रहरूको संरक्षण गर्न जरुरी हुन्छ । यी क्षेत्रहरूले नगरपालिकाको सुन्दरता कायम राखी स्वच्छ वातावरण निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउँछन् ।

दैनिक नियमित कामकाजबाट पररही मानसिक स्फूर्ति र स्वच्छताका लागि मनोरञ्जनको आवश्यकता पर्दछ। मनोरञ्जनका विभिन्न उपायहरूमध्ये स्वच्छ तथा प्राकृतिक वातावरणमा रमाउने तथा वनभोज गर्ने चलन सर्वव्यापी र प्राचीन चलन हो । यस नगरपालिकामा विभिन्न वडाहरू गरेर २८ वटा मनोरञ्जन तथा वनभोज स्थलहरूको पहिचान गरिएको छ । यस प्रकारका अन्य स्थलको खोजी तथा विद्यमान स्थलहरूको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नु जरुरी छ । पार्क, पिकनिक स्थल, वनस्पति उद्यान तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. २ : नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यानसम्बन्धी विवरण

क्र. सं	पार्क तथा वाल उद्यानको विवरण	वडा नं.	स्थान	क्षेत्रफल	सञ्चालक	कैफियत
१	सेरुङ्गा, ठानडाँडा	१	वालिङ -१	-	-	-
२	मनस्याङ्गकोट	१	मनस्याङ्गकोट	-	-	-
३	ठानडाँडा	१	रामबाच्छामाथि	-	-	-
४	सुन्तलावारी सामुदायिक होम स्टे	४	खाल्टे	२२ हेक्टर	होम स्टे	-
५	बहुन डाँडा भँयार थान	५	बहुन डाँडा	-	-	संभावित
६	मणी डाँडा जर्कोट	५	जर्कोट	-	-	संभावित
७	मनकामना	७	बनकट्टा	-	-	-
८	मौलादेवि	७	सपाउदे	-	-	-
९	बजारथुम	७	बजारथुम	-	-	-
१०	श्रवण कुमार पार्क प्रतिष्ठान नेपाल	८	अमिलीथुम	-	-	-
११	घ्वाङखोला पार्क	८	घ्वाङखोला	-	-	-
१२	बगैचा	८	भिमटारी	-	-	-
१३	साउनडाँडा बाल उद्यान	९	भुसालथोक	-	समुदाय समिती, सेक्टर वन कार्यालय	-
१४	घ्वाङखोला बाल उद्यान	१०	वालिङ १०	५ रोपनी	मन्दिर व्यवस्थापन	-
१५	भौभका	११	वा.न.पा. ११	-	सरकारी	-
१६	बाहुनथान	११	वा.न.पा. ११	-	सरकारी	-
१७	पोखरीडाँडा	११	वा.न.पा. ११	-	सरकारी	-
१८	पञ्चमूल	११	वा.न.पा. ११	-	सरकारी	-
१९	पहले, राम्चे	१३	राम्चे	-	-	-
२०	पाठखोला, बायाटारी	१३	पाठखोला, बायाटारी	-	-	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

तालिका नं. ३ : नगरपालिकामा रहेका पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	स्थलको नाम	उपयोग	क्षेत्रफल (वर्ग मि.)	स्वामित्व	आम्दानी वार्षिक रू.	स्थलको नाम
१	सेरुङ्गा	मनोरन्जन, पिकनिक	-	-	-	-
१	बगुवा फाँट	मनोरन्जन, पिकनिक	-	-	-	-
१	सल्ला घारी	मनोरन्जन, पिकनिक, खेलकुद	-	-	-	-
१	ठानडाँडा	मनोरन्जन, पिकनिक	-	-	-	-
१	मनस्याङ्कोट	पिकनिक तथा मनोरञ्जन	-	-	-	-
२	सपौदै	मनोरञ्जन, पिकनिक	४ रोपनी	सरकारी	छैन	२००
२	रम्वादेवी थुम्की	पिकनिक	४ रोपनी	सरकारी	छैन	२००
३	बुढाकोट	पिकनिक	४ रोपनी	सामुदायिक	-	-
३	भ्युटावर	मनोरञ्जन		सामुदायिक		
५	पित्लेक	प्रर्दशनी, मनोरन्जन	३००० वर्ग मिटर	सरकारी	-	-
५	चामडाँडा,		-	-	-	-
५	डेलडाँडा		-	-	-	-
५	भ्युटावर, आरूपाटा	मनोरञ्जन, पिकनिक	-	-	-	-
६	बैडा थामडाँडा	प्रर्दशनी, मनोरन्जन, पिकनिक	४००० वर्ग मिटर	-	-	५००० सङ्ख्या
७	बजारथुम मौलादेवी मनकामना	पिकनिक मनोरञ्जन	-	सामुदायिक	-	-
७	न्यौपाने डाँडा		-	-	-	-
८	घ्वाङखोला	मनोरन्जन, पिकनिक	-	सामुदायिक	-	-
८	श्रवण कुमार प्रतिष्ठान नेपाल	मनोरन्जन, पिकनिक	-	सामुदायिक	-	-
९	धरादी	पिकनीक	-	सामुदायीक	-	-
९	साउनडाँडा	पिकनीक मनोरन्जन	-	सामुदायकि	-	-
१०	घ्वाङखोला	पिकनिक	-	सरकारी	-	-
१०	वजाकोट	मनोरञ्जन होमस्टे	-	सरकारी	-	-
१०	स्वर्गाश्रम		-	-	-	-
१०	दाङ्सिया	मनोरञ्जन	-	-	-	-
१०	फोक्सिङ		-	-	-	-
११	बाहुनथान पर्यटक	मनोरञ्जन	-	सरकारी	६००००	आगन्तुक
११	पंचमुल	धार्मीक	-	सरकारी	-	-
११	भौभका	खेलकुद	-	सरकारी	-	-
१२	जैरामे	पिकनिक स्थल		सामुदायिक	-	-
१२	धनमुडा	खेलकुद, मनोञ्जन		सामुदायिक	-	-
१२	मेहछाप	मिनी पार्क		सामुदायिक	-	-

१२	मैदान	मिनी पार्क	६० मि. ल. २५ मि. चौ.	सामुदायिक	-	-
१२	चन्द्रकोट	भ्युटावर		सामुदायिक	-	-
१२	जैटीहे	पिकनिक स्थल		सामुदायिक	-	-
१२	काउले			-	-	-
१२	घुरुङ्खा, अकला,		-	-	-	-
१३	पहले, पाठेखोला	पिकनिक		सामुदायिक	-	-
१३	अर्लुङ		-	-	-	-
१४	लंकाकोट	पिकनिक	०.५वर्ग मि.		-	५०० जना
१४	थामडाँडा (पेखु)	पिकनिक	वर्गमि.	सरकारी	-	२०० जना
१४	सत्र पोखरी	-	-	-	-	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१.४ मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण

वालिङ नगरपालिकामा क्रमशः बस्तीहरूको विकास बढ्दो रहेको छ । नगरपालिकाको केन्द्रतिर बाटो, बजार तथा स-साना घरेलु उद्योग देखिए तापनि समग्रमा नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा सेवा तथा सुविधा पुगिसकेको छैन । नगरपालिकामा विकासका धेरै आयामहरूमा अभ्यास गर्न बाँकी देखिन्छ । वालिङ नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा सडक सञ्जालको राम्रो विकास भएको देखिदैन । सहज स्वास्थ्य सुविधा, सञ्चारजस्ता सुविधाहरूको पहुँच पुगेको देखिदैन । कृषि एवं वनजन्य औद्योगिक कच्चा पदार्थको उपलब्धता, भएको हुँदा साना घरेलु उद्योगधन्दाको साथै जडीबुटी प्रशोधनसम्बन्धी उद्योग विकास र विस्तारको सम्भावना रहेको छ । अन्य क्षेत्रहरूमा व्यवस्थित बस्ती विकासको संरचना नदेखिएकोले ती स्थानमा व्यवस्थित नगरपालिका योजना बनाएर बाटो, खानेपानी र अन्य सामाजिक र भौतिक पुर्वाधारको समयमै विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ । नगरपालिकाबासीहरूलाई घरदैलोमा सेवा प्रवाह गर्ने ध्येयका साथ वडा समिति कार्यालयहरू, सम्बन्धित वडामै स्थापना गरी सेवा प्रवाह भई रहेका छन् । यसका अतिरिक्त नगरपालिकाले विकासका लागि योजना तयार गर्ने दौरानमा वडा भेला, लगायत वडा कार्यालय, सरकारी निकायहरू, राजनैतिक पार्टीहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, सामुदायिक संस्थाहरू, टोल विकास संस्थाहरू, बुद्धिजीवीहरू, समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरू, व्यवसायिक संस्थाहरू, सञ्चारकर्मीहरू तथा योजना तर्जुमा टोली (Planning) आदिलाई समावेश गरी बढीभन्दा बढी छलफल गरी प्रत्येक टोलका मुख्य तथा सहायक सडकहरूमा सोलार बत्ति जडान, टोल टोलमा सार्वजनिक खानेपानी र खानेपानीको परियोजना तथा पुर्वाधार आदि विकास निर्माणका योजनाहरू तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस नगरपालिकामा रहेको मुख्य बसोबास क्षेत्र अर्थात् बस्ती विकास भई रहेका क्षेत्रहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ४ : मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	मुख्य बस्ती/गाउँ/टोलको नाम
१	रामबाच्छा, त्रियासी, खहरे, खल्टुडाँडा, पंडितडाँडा, लाहीडाँडा, माथिल्लो थुम्का, खत्रीखोला, तल्लो थुम्का, देवीस्थान, एवादी, छायाँछेत्र, बौवा, सेरुङा, फुलवारी, मन्स्याङकोट, धरमपानी
२	कोलखोला, फुटेढुङगा, सिमलचौपारी, राक्से रत्ने रानागाउँ, बजडाँडा, सिरुवारे, कटकरी, धौउखोला, सिरदी, बडडाँडा, छप्राक, तिलडाँडा गैरावेशी, घोकवोट, वडहरवारी, स्वारा, कसेदी, सियाले, गाउँडाँडा

वडा नं.	मुख्य बस्ती/गाउँ/टोलको नाम
३	बुढाकोट, राम्चे, वाङ्गखे, रानिस्वरा, माझकोट, खाल्टे, सिगारकोट, छापा
४	कपराउदी, तल्लो च्यारे, माथिल्लो च्यारे, भोर्ले, तलाथोक, वस्यानी, एलादी, खाल्टे, घ्याङसिङ, वाटाखर्क, नाम्के, भुसुन्डाँडा, थुम्का, तिनघरे
५	पाडेथोक, आरूपाटा, सिर्वानी, द्वार भञ्ज्याङ्ग, मझुवा, डेलडाँडा मुखियाथर, मिनाङकोट, धिरछाप, हर्सेडाड, रानाथर, झर्ल्याङदी, जगत भज्ज्याङ, बडहरे, दिप्का, ढकालपाखा, बाहुन डाँडा, जर्कोट, मझकोट, चिसापानी, बेसरडाँडा, पित्लेक
६	मिर्दीबजार, एक्लेपिपल, पाण्डे गाउँ, साठीघर, धनुवास, भरुवा, आमडाली, खर्यान, थापाडाँडा, रसखोला, तार्कुडाँडा, मियाले, पंगेनीडाँडा, ढलेकोस्वामी वर्गैंचा, तल्लो पित्लेक, पाखुरे
७	केवरेभञ्ज्याङ, ताप्के, बनकट्टा, घोर्लीछाप, फिर्से, हिलेपानी, काभ्रे, रिप
८	वालिङमोड, भि.आइ.पि. टोल, बगालेटोल, पचासे, विपीचोक, कडेलगाउँ, बगालथोक, जैसीपधेरा, कटौजे, भिमटारी, मास्कीडाँडा, आग्रीडाँडा, गिरीगाउँ, छेउडाँडा, बोगटीडाँडा, खरिबोट, सितलनगर, कटहरबोट, नयाँबजार, केदारनाथ, विरन्टारी, ठाँटीस्वारा, कुमस्वाँरा, ढावखोला, काफलडाँडा, बगैचा टोल, व्याङ्तुङ, भुजुँवाले पिपलबोट, बगालटोल
९	भुम्रे, भकुण्डे, तल्लो वालिङ, वन विभाग रोड, सुर्कौदी, कल्लेरी,जोगीथुम,राउतडाँडा, पिपलटारी, डुँडखोला, भुषालथोक माझीगाउँ
१०	भकुण्डे, तल्लो वालिङ, विहारथोक, फोक्सीङ वर्तृङ, राङदी, फुलबारी, करमबारी, पाइनियज रोड, हुलाकमार्ग, झेडीथोक, पण्डितथोक, भुङगाने, मदीखोला, भकुण्डे आम्बोट, मोहरिया, दाङसिया, वझाकोट, दनकटा, भिराले ढकालडाँडा, पानीडाँडा पचासे, वैडी
११	पेखु, डौवा, पच्मुल, तितापानी, पिरतिप, तारुक, धनपुरे, गाजने, तल्लो गाउँ, माथिल्लो गाउँ, सिम्ले, अमले, जामुने कागतीभञ्ज्याङ, लखने टापुभञ्ज्याङ
१२	डुविनडाँडा, डाँडाखर्क, घुरुङखा, मैदान, सिर्सेकोट गाउँ, डौबटा कोल भन्ज्याङ टोल, धनमुडा टोल, चौतारी टोल, भण्डारी भुंकाटोल, भन्ज्याङटोल, कार्तिके टोल, लम्पाते, छापा, सपौदे टोल, सिर्सिकोट, कोखे काउले पनीयारे
१३	कटौजे, सिखे, खानीडाँडा, उदियाचौर, झलुङे बजार, बायाँटारी, भोर्ले, डुवीनडाँडा अर्लुङ, रियाले, डुम्रिस्वारा, बोधिभञ्ज्याङ, पाठखोला, पाखापानी कुसुण्डे, राम्चे, बलिभद्रे, कमलादी, थानपाटा, हुसे कोलराङ, पिपलछाप, तारुखोला, पाठखोला सिस्ने ।
१४	डुम्रेभञ्ज्याङ, तमादी, गायडाँडा, लंकाकोट, तिवारीथोक, करादी, मैनीखोला, चालिसे, वैरे, अर्खलवास, कपासे, सिर्वानी, हुग्दी, हुल्काङ, छबिसे, जामुने, छोरेखर्क, फौदीखोला, भंगेनी, अर्मौदी,कुभिण्डे, दाङसे, मान्खु, ठाना, थापागाउँ, पेखु हटिया, घडेरी, ठूलोपोखरा, कोखो, अमलडाँडा, वान्द्रे, सिखे, रैपाला, सिम्ले

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

१.५. सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारासम्बन्धी विवरण

वालिङ नगरपालिकामा रहेका विभिन्न सार्वजनिक पाटी पौवा तथा चौताराहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । विगतमा सडक यातायातको विस्तार र विकास नहुँदा यी पाटी तथा चौताराहरू बटुवाहरूको आर मगर्ने तथा थकान मेटाउन महत्वपूर्ण स्थलहरूको रूपमा विकसित भएको र हाल यस्ता स्थानहरू सार्वजनिक बहस तथा स्थानीयवासीहरू जम्मा भइ अन्तरक्रिया गर्ने सार्वजनिक स्थलको रूपमा रहेका छन् । पार्क र उद्यान जस्तै यी सार्वजनिक क्षेत्रहरूको समेत संरक्षण गर्न जरुरी छ ।

तालिका नं. ५ : सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौताराहरूको विवरण

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारा	वडा नं.	स्थान	उपयोग
१	त्रियासी बजार	१	त्रियासी	स्थानीय
२	माथि बारी चौतारो	१	माथिबारी	स्थानीय
३	खत्रीखोला	१	खत्रीखोला	स्थानीय
४	मनस्याङ्गकोट	१	मनस्याङ्गकोट	स्थानीय
५	धरमपानी	१	धरमपानी	स्थानीय
६	छायाँ क्षेत्र, रामबाच्छा, वेलपोखरी	१		स्थानीय
७	खत्रीखोला, सिहारदारी, मातीबारी, पंडीत डाँडा	१		विविध
८	राक्से चौतारा	२	राक्से	राक्से वासी
९	वजरडाँडा चौतारा	२	वजरडाँडा	वजरडाँडा वासी
१०	धौखोला घुमाउने चौतारा	२	धौखोला	धौखोला वासी
११	सियाले	२	सियाले	चक्रदेवी आमा समूह
१२	गाउँडाँडा	२	गाउँडाँडा	चक्रदेवी आमा समूह
१३	झर्ल्याङदी	२	झर्ल्याङदी	शिवशती आमा समूह
१४	सिरुवारे	२	सपौदे	मिलन आमा समूह
१५	गउँडाँडा, तिलडाँडा, प्रतिक्षालय,	२	सियाले, तिलडाँडा	
१६.	वाङ्गखे	३	वाङ्गखे	वाङ्गखे वासी
१७	सिगारकोट	३	सिंगारकोट	
१८	राम्चे	३	राम्चे	राम्चेवासी
१९	माझकोट	३	माझकोट	माझकोटवासी
२०	खाल्टे, मालागिरि, तलथोक, वस्यानि, तल्लो च्यारे, माथिल्लो च्यारे, एलादी, पाउँदुरे, रत्ने डुडेचौपारी लाकुरी भञ्ज्याङ, पुड्किचौर	४		स्थानीय वासी
२१	द्वार भञ्ज्याङ पौवा	५	द्वार भञ्ज्याङ पौवा	सामुदायिकको प्रयोग
२२	पित्लेक पौवा	५	पित्लेक	सामुदायिकका प्रयोग
२३	पाण्डेथोक पौवा	५	पाण्डेथोक	सामुदायिकको प्रयोग
२४	चण्डी डाँडा	५	डेलडाँडा	सामुदायिकको प्रयोग
२५	मझुवा पौवा	५	मझुवा	सामुदायिकको प्रयोग
२६	बडहरे पौवा	५	बडहरे	सामुदायिकको प्रयोग
२७	मझुवा चौतारी	५	मझुवा	सामुदायिकको प्रयोग
२८	झर्ल्याङदी	५	झर्ल्याङदी	सामुदायिकको प्रयोग
२९	दिप्का पिपले चौतारी	५	दिप्का	सामुदायिकको प्रयोग
३०	चिसापानी, बेसार डाँडा	५		सामुदायिकको प्रयोग

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारा	वडा नं.	स्थान	उपयोग
३१	जर्कोट, मझकोट, वाउनडाँडा	५		सामुदायीक प्रयोग
३२	भिरपार्टी पौवा	६	खर्यान	विश्राम स्थल
३३	सिउडी खोल्सा पौवा	६	ठाँटी	बास बस्ने ठाउँ
३४	एक्ले पिपल	६		
३५	ढलेको स्वामी	६		
३६	वगैचाँ, धनुवास, रसखोला आमडाली, थापाडाँडा, वनपाला	६		
३७	केवरेभञ्ज्याङ	७	केवरेभञ्ज्याङ	स्थानीय
३५	ताप्के	७	ताप्के, काफलडाँडा	स्थानीय
३१	काफलडाँडा	७	काफलडाँडा	स्थानीय
३२	धाराको चौर, पाँचखोला, चिथाभञ्ज्याङ काफलडाँडा, ठाटीस्वरा, बोगटी ढुँगा, मास्किडाँडा, बगैचा, पिपलबोट, बगाले टोल, भुजुवाले, व्याङतुङ, जेसिस चोक	८		विविध
३३	पीपलटारी, कैनीडाँडा, भैसिखोला	९	पीपलटारी, डुडखोला, भैसिखोला	स्थानीय, विविध
३४	आले गाउँ	९	सुर्कौदी	स्थानीय
३५	जोगीथुम	९	जोगीथुम	स्थानीय
३६	राउतडाँडा	९	गहते	स्थानीय
	भुम्रे, शिवमन्दिर	९	भुम्रे	विविध
३७	घ्वाङखोला सामुदायिक भवन	१०	घ्वाङखोला	स्थानीय
३८	मदिखोला सामुदायिक भवन	१०	मदिखोला	स्थानीय
३९	वर्तुङ सामुदायिक भवन	१०	वर्तुङ	स्थानीय
४०	पण्डितथोक, मोहरिया,ढकालडाँडा, वजाकोट	१०		स्थानीयबासी, विविध
४१	पानीढुँगा, टापु भञ्ज्याङ, पुछारघरे, फेदी, भमका, तारुक, पंचमुल, डउँवा, जवानखोला, गाजने	११		विविध
४२	डुविन डाँडा चौतारा	१२	डुविनडाँडा	स्थानीय
४३	मैदान पोखरी चौतारा	१२	मैदान	स्थानीय
४४	मैदान देउराली चौतारा	१२	मैदान	स्थानीय
४५	घुरुङखा कुनडाँडा चौतारा	१२	घुरुङखा	स्थानीय
४६	मेल्छाप चौतारा	१२	मेल्छाप	स्थानीय
४७	भन्ज्याङ चौतारी	१२	भन्यज्याङ	स्थानीय
४८	दहपोखरी चौतारी	१२	दहपोखरी	स्थानीय
४९	धनमुढा चौतारा	१२	धनमुढा	स्थानीय

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारा	वडा नं.	स्थान	उपयोग
५०	अकला फुलडाँडा चौतारा	१२	धुरुङाखा	स्थानीय
५१	तमु समाज भवन	१३	-	स्थानीय
५२	मगर समाज भवन	१३	-	स्थानीय
५३	शिव पार्वती, परिशर	१३	-	स्थानीय
५४	डुम्रिस्वारा, रियाले, अर्लुङ, भोर्ले, पिपलछाप, बोदीभञ्ज्याङ, झलुङ्गे वोटलाङ, मुटभज्याङ, थानपाटा, बलिभद्रे, पाठेखोला, बायटारी, उदियाचौर, खानिडाँडा कटौजे, राम्चे, पुष्प मैदान	१३		विविध
५५	पौवा	१४	साधारी (पेखु)	बटुवा आराम गर्ने
५६	ठाना पेखु देउराली	१४	बान्द्रे कोल्डाँडा	
५७	तमादी हुग्दी	१४	कोखे ढुँगेठारी	
५८	मान्खु देउराली	१४	मान्खु	
५९	बतासेडाँडा	१४	वतासे	
६०	कपासे	१४	कपासे	
६१	सिखे, जामुने, हुल्काङ, करादी, चालीसे	१४		विविध

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

१.६. खेलमैदानसम्बन्धी विवरण

खेलकुद क्षेत्रमा स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गरी नगरपालिकाको खेल अनुशासन र खेलकुद विकासलाई बल पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने मान्यताअनुसार यस नगरपालिकामा खेलकुदको विकास भएको पाइन्छ । यस नगरपालिकामा खेलिने खेलमध्ये प्रमुख खेल भलिबल भएको पाइन्छ । यस नगरमा क्षेत्रमा भलिबल खेल वि.सं. २०२२ सालतिर तत्कालीन भारतीय पेन्सनरहरूले सुरुवात गरेको इतिहास छ । यस खेलको सुरुवात अमेरिकाबाट १८९० को दशकमा शारीरिक शिक्षाका निर्देशक Willam Morgan ले गरेको पाइन्छ । "भली" को अर्थ हावामा फाल्नु वा उडाउनु र "बल" को अर्थ गोलो बस्तु भन्ने अर्थबाट भलिबल हुन गएको हो । प्राय जसो मेला तथा अवसरहरूमा स्याङ्जा जिल्ला तथा छिमेकी जिल्लाहरूबाट समेत खेलाडीहरूले भाग लिने गरेको पाइन्छ । यस नगरपालिकामा मेलामा बाहेक विभिन्न विद्यालय स्तरीय भलिबल खेल खेल्ने गरेको पाइन्छ । यसका अलवा एथ्लेटिक्सतर्फ सटफुट, हाइजम्प, र लङजम्पजस्ता खेलहरूमा समेत यो नगरपालिका अग्रपंक्तिमा रहेको छ । यस नगरपालिकाबाट विभिन्न खेल मार्फत् राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडीहरू उत्पादन हुने गरेको पाइन्छ ।

जिल्ला समन्वय समिति तथा गाउँपालिका र नगरपालिकाहरूले पनि आ-आफ्ना कार्यक्षेत्रभित्र गतिशिल रहने गरी जिल्ला, नगरपालिका खेलकुद विकास समितिहरू गठन गरेका छन् । विभिन्न तहमा विभिन्न प्रतिस्पर्धाहरूको आयोजना गरी खेलकुदको विकासमा योगदान पुऱ्याइरहेका छन् । यसका अतिरीक्त नेपाल सरकारद्वारा गठन हुने जिल्ला खेलकुद विकास समितिबाट पनि कतिपय राष्ट्रिय दिवसहरूमा विभिन्न खेलहरूको आयोजना गर्ने गरिएको छ । समग्रमा भन्नुपर्दा बालबालिका एवं युवा जनशक्तिको स्वास्थ्य शारीरिक विकासको लागि नभई नहुने खेलकुदको क्षेत्रमा अत्यन्त न्यून लगानी हुने गरेको देखिन्छ । विगतमा निर्मित खेलकुदसम्बन्धी पुर्वाधारहरूको मर्मत गर्नपनि निकै ठूलो लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

हालका दिनहरूमा आएर निजी क्षेत्रहरूबाट पनि क्रिकेट, ब्याडमिन्टनजस्ता केही खास खेलहरूमा लगानी गर्नेर प्रोत्साहित गर्ने क्रम सुरु भएको छ । यस क्रमलाई केन्द्रीय र स्थानीय सरकारले सहकार्य र साझेदारीको रूपमा विकसित गर्दै लैजानुपर्ने देखिन्छ ।

खेलकुद विकासको लागि खेलमैदानदेखि आवश्यक खेलकुद सामग्रीको आवश्यकता पर्दछ । यस्तै यस नगरपालिकाले फुटबल, क्रिकेट, भलिबलजस्ता खेलहरूमा राष्ट्रिय स्तरका खेलाडीहरू धेरै जन्माइसकेको छ । नगरपालिकामा राष्ट्रियस्तरको खेलमैदान नभएकाले विभिन्न स्कुल तथा वनक्षेत्र परिसरमा खेलमैदान बनाएर खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरेको देखिन्छ । खेलमैदानको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ६: खेलमैदानसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खेलमैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	स्थान	उपयोगको अवस्था
१	रणविर जनहित मा.वि. खेलमैदान	-	१	खहरे	विद्यालय, समुदायका युवा
२	रामबाच्छा खेलमैदान	-	१	रामबाच्छा	समुदाय/स्थानीय बासिन्दा
३	मनस्याङ्गकोट खेलमैदान	-	१	मनस्याङ्गकोट	समुदाय/स्थानीय बासिन्दा
४	फुलवारी खेलमैदान, धरमपानी खेलमैदान	-	१		समुदाय/स्थानीय बासिन्दा
४	लक्ष्मीडाँडा भलीवल	१ रोपनी	२	लक्ष्मीडाँडा	क्लव
५	फुटेडुङगा	६ आना	२	फुटेडुङगा	
६	सम्मप्रत्यान भलीवल	१ रोपनी	२	सम्मपत्यान	क्लव
७	आयाटारी	२ रोपनी	९	-	क्लव
८	भलीवल	१ रोपनी	२	सपौंदै	क्लव
९	बाँसपानी	-	२	-	वांस पानी विद्यालय
१०	तीलडाँडा	-	२	-	-
११	भलिबल मैदान		३	-	-
१२	भलिबल मैदान, तलाथोक	२ रोपनी	४	-	-
१३	भलिबल मैदान, बस्यानी	४ रोपनी	४	-	-
१४	भलिबल मैदान, खाल्टे	२ रोपनी	४	-	
१५	माथिल्लो च्यारे	-	४	-	-
१६	तल्लो च्यारे	-	४	-	क्लव
१७	एलादी	-	४	तलाथोक	स्थानीय खेलाडी
१८	कटौजे खेलमैदान	-	१३	वस्यानी	स्थानीय खेलाडी
१९	उदियाचौर अर्चले खेल-मैदान	-	१३	उदीयाचौर	-
२०	जर्कोट भलिवल खेलमैदान	४-१५-४-०	५	जर्कोट	-
२१	साउनेपानी भलिवल मैदान	२-१३-०-०	५	-	-
२२	मिनाङकोट भलिवल	२-१२-१-०	५	मिनाङकोट	युनिक स्पन्दन युवा कल्व
२३	ढकलपाखा भलिवल	२-२-३-०	५	ढकलपाखा	प्रभात युवा कल्ब ढकालपाखा
२४	वाहुनडाँडा भलिवल	२-५-३-१	५	-	-

क्र. सं.	खेलमैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	स्थान	उपयोगको अवस्था
२५	खेलमैदान मझकोट	-	५	मझकोट	-
२६	चिसापानी बेसरडाँडा	-	५	-	-
२७	दिप्का खेलमैदान	-	५	-	-
२८	टुँडिखेल खेलमैदान	-	७	-	-
२९	फिर्से	-	७	-	-
३०	ताप्के माथिल्लो खेलमैदान	-	७	ताप्के	-
३१	ताप्के तल्लो खेलमैदान	-	७	-	-
३२	बनकट्टा माथिल्लो खेलमैदान	-	७	-	स्थानीय युवा
३३	बनकट्टा तल्लो खेलमैदान	-	७	रसखोला	स्थानीय युवा
३४	सपौदे खेलमैदान	-	७	-	स्थानीय युवा
३५	वालिङ खेलमैदान	-	८	वालिङ ८ बगर	स्थानीय युवा तथा सार्वजनिक प्रयोग
३६	बोगटी डाँडा खेलमैदान	-	८	बोगटी डाँडा	संभावित/प्रस्तावित
३७	काफलडाँडा खेलमैदान	-	८	जर्कोट	शिक्षक, विद्यार्थी, युवायुवती
३८	भीमटारी खेलमैदान		८	भिमटारी	-
३९	भलिवल, माथिल्लो पुल	-	९	भु पु पुल पारी	-
४०	फुलबारी खेलमैदान	-	१०	-	-
४१	वैडी खेलमैदान	-	१०	वैडी	-
४२	भौभका खेलमैदान	-	११	भौभका	-
४३	तीतापानी खेलमैदान	-	११	-	-
४४	पृतिप खेलमैदान	-	११	-	सार्वजनिक प्रयोग
४५	सिम्ले खेलमैदान	-	११	-	-
४६	दुगुनगैरा खेलमैदान	-	११	-	-
४७	लाकुरी खेदमैदान	-	११	-	-
	तल्लो पेखु, माथिल्लो पेखु	-	११		
४८	डुविनडाँडा खेलमैदान	-	१२	-	स्थानीय
४९	डाँडाखर्क फिरफिरे खेलमैदान	-	१२	मजुवा	विद्यालय
५०	घुरुङखा खेलमैदान	-	१२	-	खेलाडी, क्लव
५१	मैदान खेलमैदान	-	१२	मैदान	युवा
५२	सिर्सेकोट खेलमैदान	-	१२	सिर्सेकोट	युवा
५३	दोबाटो खेलमैदान	-	१२		युवा
५४	दहपोखरी खेलमैदान	-	१२	दहपोखरी	युवा
५५	भन्ज्याङ खेलमैदान	-	१२		युवा
५६	धनमुडा खेलमैदान	-	१२	धनमुडा	युवा

क्र. सं.	खेलमैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	स्थान	उपयोगको अवस्था
५७	लाम्पाते खेलमैदान	-	१२	लाम्पाते	-
५८	बञ्चरे	-	१३	बन्चरे	-
५९	बोधिभञ्ज्याङ	-	१३	बोधिभञ्ज्याङ	-
६०	बाह्रबिसे	-	१३	बाह्रबिसे	-
६१	खानीडाँडा	-	१३	-	-
६२	कटौजे	-	१३	-	-
६३	उदियाचौर, अर्चले	-	१३	-	-
६४	भलिबल ग्राउण्ड	-	१३	-	-
६५	दाङसे खेलमैदान	-	१४	-	-
६६	कपासे खेलमैदान	-	१४	-	-
६७	गाजने खेलमैदान(कालिगण्डकी मा.वि. कपाउण्ड भित्र)	-	१४	-	-
६८	नवजागृति युवाक्लव	२.५ रोपनी	१४	-	-
६९	सिम्ले खेलमैदान	१.५ रोपानी	१४	-	-
७०	गायासिमल खेलमैदान	२ रोपनी	१४	-	-
७१	ठूलोगैरा खेलमैदान	३ रोपनी	१४	-	-
७२	करादी खेलमैदान		१४	-	-
७३	पेखु खेलमैदान		१४	-	-

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

१.७ प्राकृतिक स्रोत (खानी/खनिज आदि)

यस नगरपालिकाको चुरे पर्वतमालामा ठूलो मात्रामा चुनढुंगा उपलब्ध हुन सक्ने सम्भावना देखिएको छ । त्यसैले वातावरणीय र पर्यावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर उक्त क्षेत्रमा उत्खनन्सम्बन्धी काम हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। नगरमा उपलब्ध हुने अन्य कच्चा पदार्थमा गिट्टी, ढुंगा, बालुवा, कोइला, आदि प्रसस्त मात्रामा पाइन्छ । नगरमा रहेको संम्भावना पहिल्याएर विभिन्न प्राकृतिक स्रोतको प्रशोधन गरी उद्योगको विकास तथा अर्थतन्त्र बलियो बनाउन सक्ने सम्भावना देखिन्छ । यस नगरपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा पाइने खानीसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ७: खानी तथा खनिज स्रोतसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	खानी/खनिज स्रोत	स्थान	अवस्था
१	ढुङ्गाखानी	ओडारे	सामान्य
१	ढुङ्गा, गिटी, बालुवा	आँधीखोला तथा अर्मादी खोला	सामान्य
२	ढुङ्गा	धौखोला, अर्मादी, खोला आसपास क्षेत्र	-
४	ढुङ्गा, वालुवा, गिटी, वनपैदावार	सबै सामुदायिक वन,च्याउरा भञ्याङ	राम्रो
५	गिट्टी/बालुवा	खरी भञ्ज्याङ	संभावित
५	गिट्टी/बालुवा	मझुवा	संभावित
५	ढुङ्गा	दुम्सी खोला/ढनदुर गैरा/झरल्याङ्दी	संभावित

वडा नं.	खानी/खनिज स्रोत	स्थान	अवस्था
७	घर छाउने ढुङगा	ताप्के खानी डाँडा	प्रयोगमा नआएको
१०	कोसे ढुङ्गा	भञ्ज्याङ्	-
८	तामाखानी	आग्रीडाँडा	-
८	ढुंगा	काफल डाँडा	-
१०	चुनढुङ्गा	दाङसिया, वजाकोट	-
११	बालुवा गिटी	वालिङ ८ बगर	उत्खनन् गर्न नसकिने अवस्था
११	वालुवा ढुङ्गा	भुम्रे पक्की पुल	निकासी हुने गरेको
७	वालुवा	काफलडाँडा	-
११	चुनढुङ्गा खानी	गाजने	-
११	कोईलाखानी		-
१२	चुनढुङ्गा	कोखे, गुरुङगाउँ	-
१३	चुनढुङ्गा	वलीबद्रे, वोटलाङ	-
१३	फलामखानी	वलिवद्रे खानिडाँडा	-

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जि.स.स, २०७४

१.८ पर्यटन

१.८.१ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण

एउटा विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले श्रृजना गरेको हावापानी, जनजीवन, वनस्पति र वन्यजन्तु तथा साँस्कृतिक विविधताको कारण नेपाल विश्वमा नै एउटा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य स्थलकोरूपमा परिचित छ । पर्यटन हाम्रो लागि प्रकृतिले प्रदान गरेको सम्पत्ति हो । अत्यन्त रमणीय विश्वकै उच्च हिमश्रृंखलाहरू, अनवरत बग्ने कञ्चन हिम नदीहरू, झर्ना, तालतलैया, प्राकृतिक गुफा, विविधतायुक्त वन जंगल यहाँको प्राकृतिक निधिहरू हुने । यहाँको संस्कृति, जाति तथा रहनसहन समेत पर्यटनका आकर्षक पक्षहरू हुन् । यी सम्पूर्ण पर्यटकीय सम्पतिको पूर्ण सदुपयोग गरेमा देशको आर्थिक सम्वृद्धिमा उल्लेखनीय योगदान पुग्न गई देशको अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन सकिने निश्चित छ। तसर्थ पर्यटन नीति, २०६५ ले मूलभूतरूपमा पर्यटन मार्फत् स्वरोजगार श्रृजना, गरिबी निवारण, मूर्त तथा अमूर्त सम्पदाको खोज अनुसन्धान, हवाई तथा स्थलमार्गको थप विकास र विस्तार गर्ने र पर्यटन पुर्वाधारलाई दीगो विकासको अवधारणा अनुरूप अगाडि बढाउने उद्देश्य लिएको छ। प्याराग्लाइडिङको सुरुवातले वालिङ नगरपालिकालाई थप पर्यटकको आवागमनमा बल प्रदान गरेको छ।

वालिङ नगरपालिकाको प्राकृतिक सौन्दर्यता, नदीहरू र हरियाली, अत्यन्तै नजिकबाट अवलोकन गर्न सकिने हिमश्रृंखलाहरूको रमणीयतामा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको आकर्षण हुने गर्दछ। वालिङ नगरपालिकामा रहेको साँस्कृतिक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यता पर्यटक आकर्षण केन्द्र हो । यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण निम्नानुसार रहेका छन् ।

तालिका नं. ८ : धार्मिक ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	होटल, लज, रेष्टुराँ सङ्ख्या	नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दुरी	स्वामित्व	विशेषता	वार्षिक पर्यटक आगमन
१	छाँयाक्षेत्र मन्दिर	१	पुगेको	साना चिया पसल	२ कि. मि.	सामुदायिक	धार्मिक ऐतिहासिक	१०००००
२	देविस्थान मन्दिर	१	पुगेको	साना चिया पसल	५०० मि	सामुदायिक	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
३	फुलबारी कुवर मन्दिर	१	पुगेको	साना चिया पसल	५०० मि.	सामुदायिक	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
४	नवदुर्गा मन्दिर	१	पुगेको	साना चिया पसल	२ कि. मि.	सामुदायिक	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
५	सागरदेवी मन्दिर	१	पुगेको	साना चिया पसल	१ कि. मि.	सामुदायिक	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
६	सेरुङ्गा मन्दिर, थानडाँडा मन्दिर, मनस्याङकोट, चक्रदेवी मन्दिर	१	-	-	-	-	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
७	सिद्धबाबा	२	छैन	छैन	४ कि.मि.	सामुदायिक	धार्मिक	२००
८	कोइलीखोला सुन झाँकी	२	छैन	छैन	४ ढकि.मि.	सामुदायिक	धार्मिक	३००
९	देउराली गुफा, सिद्धबाबा, कोइलीखोला गुफा, रम्भादेवी मन्दीर, चक्रदेवी मन्दीर कसेदी, शिव मन्दीर, अष्ठ वासुकी नाग छप्रा, थुम्कि	२	-	-	-	-	-	-
१०	गुम्वा, भ्युटावर	३	कच्ची	-	१४ कि. मि.	सामुदायिक	धार्मिक	२८०
११	माझकोट क्ईवो, राम्चे क्ईवो, राम्चे शिव मन्दिर, वुढाकोट मन्दिर, सियारकोट वरहा पोखरी	३	-	-	-	-	-	-
१२	कान्छी मनकामनादेवी मलागिरी	४	पुगेको	नभएको	३ कि.मी	सार्वजनिक	धार्मिक	५००
१३	गुम्वा	४	पुगेको	-	-	-	पर्यटकीय	५००
१४	पित्लेक डाँडामन्दिर	५	पुगेको	-	९	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	-
१५	मझकोट कालिकामन्दिर	५	नपुगेको	-	८	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	-
१६	मिनाङ कालिकामन्दिर	५	पुगेको	-	६	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	-
१७	माथिल्लो च्यारे, खाल्टे, मालीका देवी एलादी रुद्रसेली मन्दिर, वस्यानी क्ईवो, तलाथोक कालीका मन्दिर	४	-	-	-	-	-	-

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	होटल, लज, रेष्टुराँ सङ्ख्या	नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दुरी	स्वामित्व	विशेषता	वार्षिक पर्यटक आगमन
१८	शिव –पार्वती मन्दिर	५	पुगेको	-	५	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	-
१९	झाक्रीमन्दिर सालघारी	५	नपुगेको	-	७	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	-
२०	पित्लेक क्ईवो, वडहरे राधाकृष्ण मन्दिर जर्कोट बराजू मन्दिर	५	-	-	-	-	-	-
२१	मौलादेवी	७	नपुगेको	-	१.५	सामुदायिक	धार्मिक	आन्तरिक
२२	वासघारी शिव मन्दिर, तार्कुडाँडा क्ईवो, सुन्तलादेवी, चक्रदेवी, धनुवास मन्दिर	६	-	-	-	-	-	-
२३	मनकामना वनकटा मन्दिर	७	नपुगेको	-	१.५	सामुदायिक	धार्मिक	आन्तरिक
२४	मौलादेवी सिद्धथान	७				-	-	-
२५	गह्रौंकालिका मन्दिर	८	कच्ची	-	५ कि. मि.	सामुदायिक	धार्मिक, ऐतिहासिक, पर्यटकीय	-
२६	घ्याङ्लिङ	८, १०	कच्ची	-	१ कि. मि.	सामुदायिक	ऐतिहासिक,पर्यटकीय	-
२७	केदारनाथ	८	पक्की	-	-	-	धार्मिक,	
२८	तमु क्ईवो	८	पक्की	-	-	-	-	-
२९	शिव मन्दिर	८	-	-	-	-	-	
३०	गुमस्टा गुठीघर	८	-	-	-	-	-	
३१	लक्ष्मि मन्दिर	८	-	-	-	-	-	
३२	धाराकोचौर मन्दिर	८	पक्की	-	-	-	धार्मिक,	
३३	काफलडाँडा धुनि मन्दिर	८	कच्ची	-	-	-	धार्मिक,	
३४	खरिवोट जामे मस्जीत	८	-	-	-	-	-	
३५	साख्यमुनी वुद्ध विहार	८	-	-	-	-	-	
३६	शिद्धबाबा मन्दिर भुम्रे	९	पुगेको	-	५० मि.	सामुदायीक	धार्मिक, पर्यटकीय	-
३७	चर्च	९	पुगेका	-		-	-	-
३८	घ्वाङखोला शिव –पार्वती	१०	पुगेको	होटल भएको	२ कि. मि.	सरकारी	पर्यटकीय	-

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	होटल, लज, रेष्टुराँ सङ्ख्या	नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दुरी	स्वामित्व	विशेषता	वार्षिक पर्यटक आगमन
३९	साउनडाँडा	९	पुगेको मर्मत नभएको	-	३ कि मी	सामुदायीक	धार्मिक, पर्यटकीय	-
४०	गह्रौसुर	८	कच्ची	छैन	५ कि. मि.	सरकारी	धार्मिक, पर्यटकीय	-
४१	वजाकोट गह्रौंकालिका	१०	कच्ची	छैन	२ कि. मि.	सरकारी	धार्मिक, पर्यटकीय	
४२	दाङसिया कालिका मन्दिर	१०	कच्ची	छैन	२ कि. मि.	सरकारी	धार्मिक, पर्यटकीय	
४३	नाग मन्दिर, कालीका मन्दिर	१०	-	-	-	-	-	-
४४	पंचमुल	११	पुगेको	छैन	७ कि.मि	सरकारी	धार्मिक	२००
४५	भौभका	११	पूगेको	छैन	४ कि.मि	सरकारी	-	-
४६	बाहुनथान खाणँदेवी मन्दिर	११	पुगेको	छैन	-	-	-	-
४७	सिदबाबा	११	नपुगेको	छैन	-	-	-	-
४८	तिनकन्या	१२	नपुगेको	३ होटेल	झलुङे बजार, वालिङ बजार (१० कि.मि.)	सामुदायिक	धार्मिक, ऐतिहासिक	१५-२० हजार
४९	अकलादेवी	१२	कच्ची	-	-	-	-	-
५०	चक्रदेवी	१२	-	-	-	-	-	-
५१	सिद्धमन्दिर	१२	नपुगेको	-	-	-	-	-
५२	धनमुडामन्दिर, सिर्सेकोट क्ईवो, मैदान क्ईवो, कोखे क्ईवो, काउले क्ईवो, छापा क्ईवो	१२	-	-	-	-	-	-
५३	पहँले	१३	कच्ची	-	-	-	-	-
५४	शिव –पार्वतीमन्दिर पाठेखोला	१३	-	-	-	-	-	-
५५	शिद्धेश्वर मन्दिर, अर्लुङ	१३	-	-	-	-	-	-
५६	लंकाकोट मन्दिर, दुर्गा भवानी मन्दिर तमादी, दुर्गामन्दिर बान्द्रे भञ्ज्याङ, दुर्गा मन्दिर छबिसे, कालिकादेवी मन्दिर पेखुदेउराली, मान्खु देउरालीमन्दिर दाङसे, दुर्गामन्दिर हुलकाङ,देवीमन्दिर करादी	१४	-	-	-	सामुदायीक	धार्मिक, पर्यटकीय	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

नगरपालिकामा अवस्थित छायाक्षेत्र मन्दिर, अकला देवी, कोइलीखोला सुन झाकी, गुम्वा, भ्युटावर, कान्छी मनकामनादेवी मलागिरी, पित्लेक डाँडा मन्दिर, तिनकन्य, पंचमुलजस्ता वार्षिक १०,००० भन्दा बढी आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटक भित्रने ऐतिहासिक धार्मिक र पर्यटकीय स्थलहरूको थप प्रचार प्रसार तथा पर्यटक मैत्री वातावरणको प्रर्वद्धन गर्न सके नगरको आर्थिक विकास र रोजगारी श्रृजनामा महत्वपूर्ण योगदान हुन सक्ने देखिन्छ साथै अन्य संभावितस्थलहरूलाई थप विकास गरी पर्यटक सङ्ख्या वृद्धि गर्नसके आर्थिक उपार्जन र प्रचार प्रसारमा वृद्धि हुने सम्भावना देखिन्छ ।

१.८.२ होटेल, रिसोर्ट, होमस्टेसम्बन्धी विवरण

पर्यटनले आन्तरिक मानविय कारोबारलाई वृद्धिगरी अर्थतन्त्रलाई चलायमान राख्दछ । यसबाट रोजगारीको सिर्जना हुने, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अन्तर्क्रिया बढ्ने तथा सम्पदाहरूको जगेर्ना गर्न प्रोत्साहन मिल्दछ । यस वालिङ नगरपालिकामा पर्यटनको संभावना राम्रो रहेको भएता पनि यसलाई थप विकसित गर्न थप कार्यक्रम तथा योजना निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ९ : होटेल, रिसोर्ट, तथा होमस्टेसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	होटलको नाम	वडा नं.	स्थान	क्षमता		होटेलको प्रकार	होटेलको स्तर	बार्षिक पर्यटक (सङ्ख्या)	
				कोठा सङ्ख्या	वेड सङ्ख्या			आन्तरिक	वाह्य (विदेशी)
१	गिरसि होटल	९	भुम्रे	०५	१५	आवासीय	ननस्टार		
२	सुन्तलावारी होमस्टे	४	खाल्टे	२०	४०	होमस्टे	ननस्टार	२००	५०
३	होमस्टे	५	आरुपाटा	-		होमस्टे	ननस्टार	-	-
४	लिल बहादुर	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
५	आशोक	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
६	तुलसी	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
७	लक्ष्मी	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	
८	कमला	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
९	काहीली	५	जगत भञ्ज्याङ्ग	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	
१०	विक्कल	५	मिनाङकोट	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
११	राजिन्द्र	५	मिनाङकोट	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
१२	खिमा सोती	५	जर्कोट	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
१३	प्रकाश	५	मझकोट	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
१४	एलिना	५	मझकोट	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
१५	नेत्र	५	मझकोट			रेस्टुरेन्ट	ननस्टार		
१६	बुद्ध	५	मझकोट	-	-	-	-	-	-
१८	कली होटल एण्ड लज	६	मिर्दी	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-

क्र. सं.	होटलको नाम	वडा नं.	स्थान	क्षमता		होटलको प्रकार	होटलको स्तर	बार्षिक पर्यटक (सङ्ख्या)	
				कोठा सङ्ख्या	वेड सङ्ख्या			आन्तरिक	वाह्य (विदेशी)
१९	भु. पु. सैनिक होटल	६	मिर्दी	-	-	रेस्टुरेन्ट	ननस्टार	-	-
२०	आग्रीडाँडा होमस्टे	८	आग्रीडाँडा	-	-	-	ननस्टार	-	-
२१	होटल डेजि	८	नयाँ बजार	२०	-	-	ननस्टार	-	-
२२	प्रसाद होटल	८	कटौजे	३०	-	-	ननस्टार	-	-
२३	अमर होटल	८	वालिङ	२५	-	-	ननस्टार	-	-
२४	ग्रीनल्याड होटल	८	वालिङ	-	-	-	-	-	
२५	होटल डेजि	८	वालिङ	-	-	-	-	-	
२६	होटल भेनस	१०	भकुण्डे	-	-	-	-	-	
२७	दाङसिङ होमस्टे	१०	दाङसिङ	१०	२०	होमस्टे	ननस्टार	२०	दर्ता नभएको
२८	वजाकोट होमस्टे	१०	वजाकोट	-	-	-	ननस्टार	२०	-
२९	होमस्टे	१२	घुरुङ्खा मैदान	२०	४५-६०	आवासीय	-	१००-१५०	१५ - २५

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१.८.३ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण

यस वालिङ नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने पहाडी मूलका मानिसहरू रहेका छन् भने बौद्ध, इस्लाम र क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरू पनि छन् । सबै जातजाति र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरू छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, होली, चैते दशैं, साउने र माघे संक्रान्ति, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपुर्णिमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पुर्णिमा, श्री स्वस्थानी पुर्णिमा, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, कर्कट संक्रान्ति, बुद्धजयन्ती, विभिन्न ल्होसार पर्वहरू, ईद, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, असारे १५ आदि चाडपर्वहरू रहेका छन् । यस नगरपालिकामा मनाईने मुख्य जात्रा मेलासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. १० : जात्रा तथा मेलासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	नाम	स्थान	मनाउने महिना	तिथि	मनाउने जातजाति
१	शिवरात्री मेला	५ नं. वडा झर्ल्याङदी	फागुन/चैंत्र	शिवरात्री	मगर,गुरुङ, बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, कामी दमै, सार्कि
२	पर्यटन कृर्षि दशै मेला	५ नं. आरूपाटा	असोज/कार्तिक	बडा दशै	सवै
३	लाखेनाच	वालिङ ६, मिर्दी	साउन भदौ	-	नेवार
४	वालिङ महोत्सव (मेला)	वालिङ ८ खेलमैदान	माघ	-	सवै
५	लाखेनाच	वालिङ ९, भुम्रे	साउन	नागपञ्चमी	नेवार
६	गाईजात्रा	वालिङ ९, भुम्रे	भदौ	प्रतिपदा	नेवार

क्र.सं.	नाम	स्थान	मनाउने महिना	तिथि	मनाउने जातजाति
७	हिलेजात्रा	वालिङ ९, भुम्रे	भदौ	द्वितिया	नेवार
८	बाघजात्रा	वालिङ ९, भुम्रे	भदौ	चतुर्थी	नेवार
९	कृष्णजात्रा	वालिङ ९, भुम्रे	भदौ	कृष्णजन्माष्टमी	नेवार
१०	न्युदयाभुम्तुना	वालिङ ९, भुम्रे	-	नेपाल संवत सुरुको दिन	नेवार
११	बेलविवाह	वालिङ ९, भुम्रे	-		नेवार
१२	लाखेनाच	वालिङ १४, उपल्लो पेखु	साउन	नागपञ्चमी	नेवार
१३	शिव रात्रिमेला	वालिङ १, छायाक्षेत्र	फागुन	-	-
१४	घिउकारीमेला	वालिङ १३	-	-	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

खण्ड २ : जनसाङ्खिकी विवरण

२.१ वडागत घरपरिवार सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

२०७५ सालमा वालिङ नगरपालिकामा सम्पन्न गरिएको घरपरिवार तथ्याङ्क सङ्कलनबाट प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार चौध वटा वडामा फैलिएको यस नगरपालिकाको ११,३६६ घरपरिवारमा कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्या रहेको छ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा लैङ्गिक अनुपात प्रति १०० जना महिलाहरूमा पुरुषको जनसङ्ख्या भने कम अर्थात् ८६ रहेको देखिन्छ । अर्कोतर्फ प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा २७७ जनाको दरमा जनघनत्व रहेको देखिन्छ । अर्थात् नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफलले कुल जनसङ्ख्यालाई भाग गर्दा प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा २७७ जनसङ्ख्या पर्न आउँछ । जनसङ्ख्या, घरधुरी तथा जनघनत्वको हिसाबले वडा नं. ९ सबैभन्दा ठूलो वडा भएतापनि क्षेत्रफलको हिसाबले सबैभन्दा सानो वडा हो । त्यसैगरी जनसङ्ख्या तथा घरधुरीको हिसाबले सबैभन्दा सानो वडाको रूपमा वडा नं. ३ र जनघनत्वको हिसाबले सबैभन्दा कम जनघनत्व भएको वडा नं. १ रहेको छ जसको क्षेत्रफल सबैभन्दा ठूलो रहेको छ । यस तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा दुई पक्षहरू स्पष्ट देख्न सकिन्छ । पहिलो जनघनत्व दोस्रो लैङ्गिक अनुपात । जनघनत्वको हिसाबले वडा नं. ९ सबैभन्दा बढी जनघनत्व भएको वडा हुनुका पछाडि अन्य वडाहरूको तुलनामा वडा नं. ९ मा रहेका विभिन्न मानवीय सुविधाहरू जस्तैः शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार, आवास, सुरक्षा, व्यापार आदिको सघनता हो । अन्य वडाहरूको तुलनामा यस वडाको जनघनत्व अत्याधिक बढी छ । तसर्थ योजना निर्माणमा जनघनत्व र त्यसलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने तत्वहरूको अध्ययन गर्नु अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ । अर्थात् जनसङ्ख्या वितरणलाई क्षेत्रगत हिसाबले सन्तुलनमा राख्न मानवीय सुविधाहरूको सन्तुलित व्यवस्थापनमा केन्द्रित हुनुपर्दछ । अर्कोतर्फ पुरुषको तुलनामा महिलाको जनसङ्ख्या बढी हुनुसमेत जनसांख्यिक विश्लेषणको महत्वपूर्ण पाटो हो । छोरा वा छोरी जन्मनु विशुद्ध प्राकृतिक तथा जैविक घटना भएता पनि सामान्यतया नेपाली सामाजिक संरचना र परम्परालाई हेर्दा पितृसत्तात्मक स्वरूपको समाजमा छोराको चाहना पुरा गर्ने मनोविज्ञानका कारण छोरीहरूको सङ्ख्या अप्रत्यक्ष ढङ्गले बढेको देखिन्छ । अर्कोतर्फ छोरीहरूको सङ्ख्या बढ्दा महिलाहरूको विशिष्ट आवश्यकताहरू जस्तैः प्रजनन् स्वास्थ्य, महिला शिक्षा, महिला अधिकारजस्ता विषयहरूलाई सम्बोधन गर्ने योजनाहरू राज्यद्वारा निर्माण हुनु आवश्यक देखिन्छ । साथै लैङ्गिक अनुपातमा रहेको अन्तर वृद्धि हुँदै जाँदा त्यसले सामाजिक स्वरूपमा नै लैङ्गिक रूपमा परिवर्तित गरिदिन्छ । यसतर्फ समग्र समाजको ध्यान जानु आवश्यक छ । थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ११ : वडागत घरपरिवार सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	लैंगिक अनुपात	औसत परिवार आकार	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)	जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि)
१	८५१	१,७३९	१,८५२	३,५९१	९३.९०	४.२२	३९.९४	९०
२	५३४	१,०५५	१,२०६	२,२६१	८७.४८	४.२३	४.४३	५१०
३	३४६	६७२	५६८	१,२४०	११८.३१	३.५८	७.४६	१६६
४	५१२	८९२	१,०४८	१,९४०	८५.११	३.७९	११.७०	१६६
५	५७५	१,१५३	१,२६५	२,४१८	९१.१५	४.२१	८.०७	३००
६	७४८	१,४८०	१,६२६	३,१०६	९१.०२	४.१५	६.७१	४६३
७	५१३	९९०	१,१०९	२,०९९	८९.२७	४.०९	१०.२३	२०५
८	१,४२५	२,४२२	२,८३०	५,२५२	८५.५८	३.६९	११.०५	४७५
९	१,७३२	२,९२९	३,५९९	६,५२८	८१.३८	३.७७	३.५६	१८३४

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	लैंगिक अनुपात	औसत परिवार आकार	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)	जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि)
१०	७२४	१,४३८	१,६१८	३,०५६	८८.८८	४.२२	७.७४	३९५
११	६९०	१,१८७	१,४९८	२,६८५	७९.२४	३.८९	९.७५	२७५
१२	६१९	१,१५९	१,४५६	२,६१५	७९.६०	४.२२	१२.६३	२०७
१३	९८१	१,९६७	२,३०८	४,२७५	८५.२३	४.३६	१३.१६	३२५
१४	१,११६	२,०२५	२,५१७	४,५४२	८०.४५	४.०७	१७.९८	२५३
जम्मा	११,३६६	२१,१०८	२४,५००	४५,६०८	८६.१६	४.०१	१६४.४१	२७७

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरूमा अक्सर बसोबास गर्ने २१,१०८ पुरुष र २४,५०० महिलाहरू गरी कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्या रहेको छ। वडागत विवरणअनुसार सबैभन्दा धेरै घरपरिवारहरू वडा न. ९ मा १,७३२ परिवारहरू र सबैभन्दा कम वडा नं. ३ मा ३४६ परिवारहरू रहेका छन्। वडागत जनसङ्ख्याको महिला/पुरुषको अनुपात अर्थात् लैङ्गिक अनुपात विवरण असमान किसिमको देखिन्छ। वडा नं. ३ बाहेक सबैजसो वडामा महिलाको जनसङ्ख्या पुरुषको भन्दा बढी देखिन्छ।

लैङ्गिक अनुपातलाई हेर्दा प्रति १०० जना महिलामा ८६ पुरुषको सङ्ख्या रहेको छ। अर्थात्

$$\text{लैङ्गिक अनुपात} = \frac{\text{पुरुषको सङ्ख्या}}{\text{महिलाको सङ्ख्या}} \times १०० = \frac{२११०८}{२४५००} \times १०० = ८६.१५$$

लैङ्गिक अनुपात ८६: १००

यसको अर्थ नगरपालिकामा प्रति १०० जना महिलाको जनसङ्ख्यामा पुरुषको जनसङ्ख्याको आँकडा मिलाउँदा जम्मा ८६ जना मात्र पुरुषहरू पर्दछन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १२ : अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या			अनुपस्थित जनसङ्ख्या			जम्मा जनसङ्ख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	८५१	१,७३९	१,८५२	३,५९१	३७९	४५	४२४	२,११८	१,८५२	**३,९७०**
२	५३४	१,०५५	१,२०६	२,२६१	३५१	३८	३८९	१,४०६	१,२०६	**२,६१२**
३	३४६	६७२	५६८	१,२४०	१७०	११४	२८४	८४२	५६८	**१,४१०**
४	५१२	८९२	१,०४८	१,९४०	३५६	८२	४३८	१,२४८	१,०४८	**२,२९६**
५	५७५	१,१५३	१,२६५	२,४१८	३५४	३९	३९३	१,५०७	१,२६५	**२,७७२**
६	७४८	१,४८०	१,६२६	३,१०६	३९०	४५	४३५	१,८७०	१,६२६	**३,४९६**
७	५१३	९९०	१,१०९	२,०९९	४०१	७६	४७७	१,३९१	१,१०९	**२,५००**
८	१,४२५	२,४२२	२,८३०	५,२५२	६९०	१४५	८३५	३,११२	२,८३०	**५,९४२**
९	१,७३२	२,९२९	३,५९९	६,५२८	७७२	८२	८५४	३,७०१	३,५९९	**७,३००**
१०	७२४	१,४३८	१,६१८	३,०५६	४०७	३०	४३७	१,८४५	१,६१८	**३,४६३**

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या			अनुपस्थित जनसङ्ख्या			जम्मा जनसङ्ख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
११	६९०	१,१८७	१,४९८	२,६८५	४०९	७९	४८८	१,५९६	१,४९८	**३,०९४**
१२	६१९	१,१५९	१,४५६	२,६१५	४०४	३९	४४३	१,५६३	१,४५६	**३,०१९**
१३	९८१	१,९६७	२,३०८	४,२७५	८५१	२२८	१,०७९	२,८१८	२,३०८	**५,१२६**
१४	१,११६	२,०२५	२,५१७	४,५४२	७७८	१५१	९२९	२,८०३	२,५१७	**५,३२०**
जम्मा	**११,३६६**	**२१,१०८**	**२४,५००**	**४५,६०८**	**६,७१२**	**१,१९३**	**७,९०५**	**२७,८२०**	**२४,५००**	**५२,३२०**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

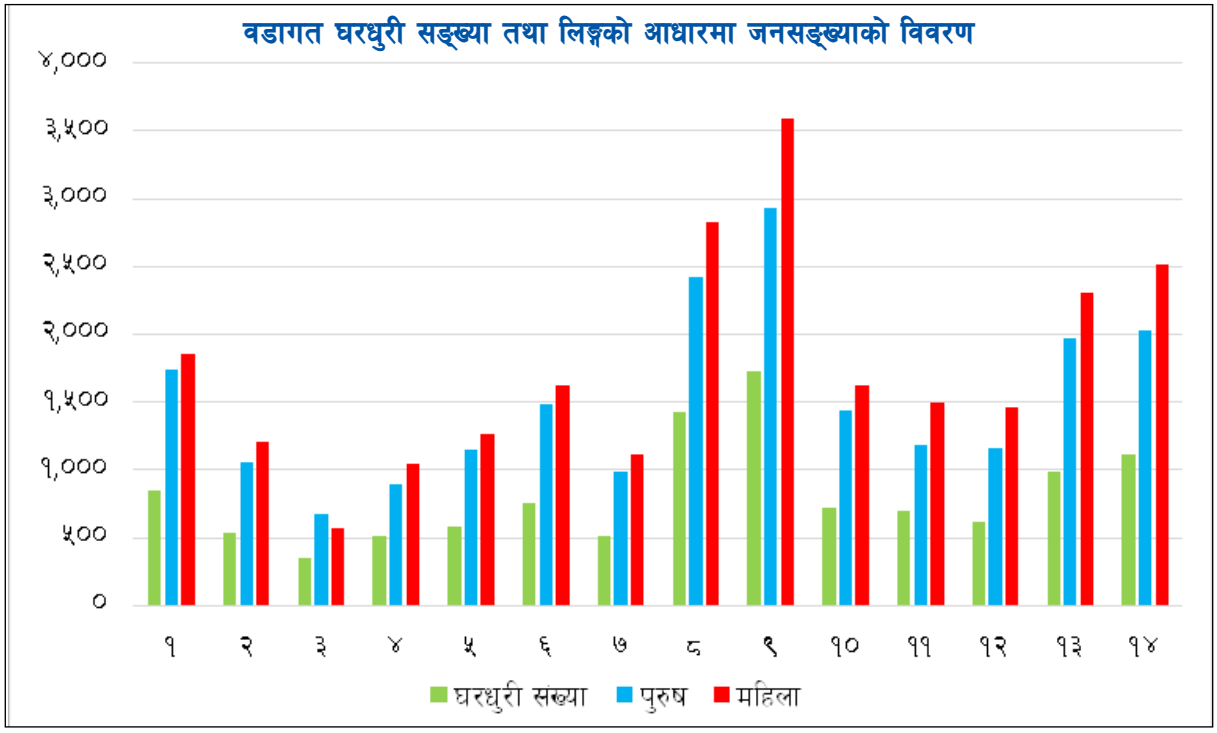

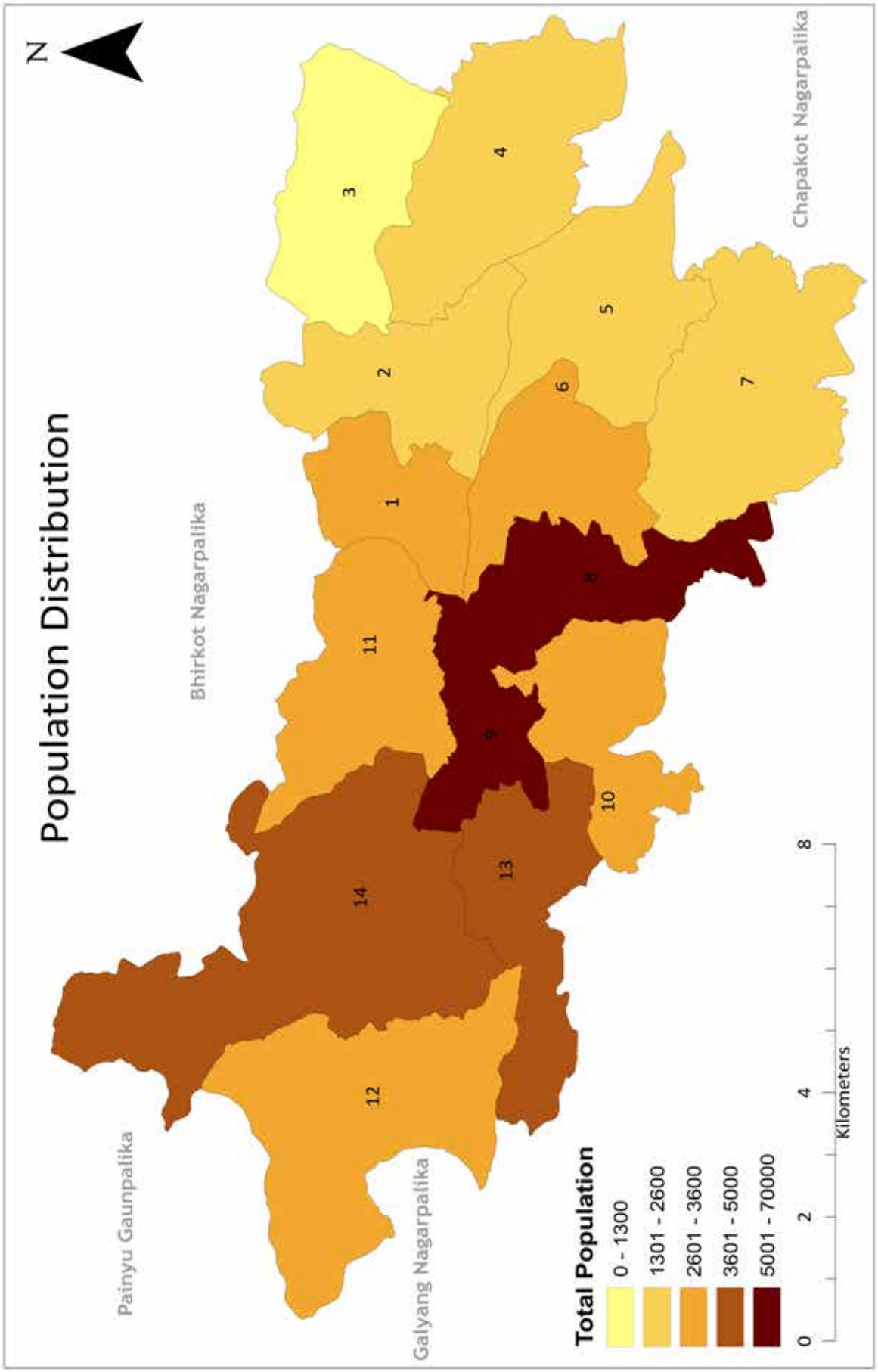

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.२ उमेर र लिङ्गअनुसार वडागत जनसङ्ख्याको विवरण

वालिङ नगरपालिकामा १५-१९ वर्षका बालबालिकाको सङ्ख्या सबैभन्दा उच्च अर्थात् ४,९१५ (१०.७८ प्रतिशत) देखिन्छ । कुल जनसङ्ख्याको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा अर्थात् ५० प्रतिशतभन्दा बढी ० वर्षदेखि २९ वर्षसम्मको उमेर समूह भएकाले बालबालिका र युवा लक्षित कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतासाथ जोड दिनु जरुरी हुन्छ । अर्कोतर्फ यो उमेर समूहको जनसङ्ख्या आत्मनिर्भर भैनसकेको र अध्ययन वा वृत्तिविकासमा केन्द्रित हुनुपर्ने उमेर समूह भएकाले राज्यले व्यापक लगानी गरी शिक्षा, स्वास्थ्य तथा बाल र युवा मनोविज्ञानमा आधारित योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ । युवा उमेरको जनसङ्ख्या बढी हुनु राम्रो भएता पनि राज्यले उनीहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा मानव संसाधन विकासमा व्यापक लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ । अर्कोतर्फ युवाहरूलाई सही दिशातर्फ उन्मूख गराउनु र रोजगारीका अवसरहरू श्रृजनागरी राष्ट्र निर्माणमा सरिक बनाउनु समाज र राज्यको दायित्व हुन आउँछ । बालबालिका तथा शिशुहरूको सङ्ख्या कम हुनुले क्रमश प्रजनन् दर घट्दै गएको संकेत गर्दछ भने बृद्धहरूको तथा प्रौढहरूको सङ्ख्या कम हुनुले औसतआयु अन्य देशहरूको तुलनामा कम हुनु र प्रौढाअवस्थामा लाग्ने रोगका कारण पाका उमेरको जनसङ्ख्याको मृत्यु दर बढी हुनु भन्ने जनाउँछ । यद्यपि बढ्दो उमेरको जनसङ्ख्या कम हुनु स्वाभाविक हो । उमेरअनुसारको जनसङ्ख्याको विश्लेषण गर्दा राज्यले प्रत्येक उमेर समूहका आवश्यकताहरू सम्बोधन गर्न आवश्यक हुन्छ तर यसको उचित व्यवस्थापन गर्नु नै चुनौतीपूर्ण हुन्छ । बालबालिकाको पोषण, स्याहार तथा शिक्षा, युवालाई उचित रोजगारी र बृद्धहरूलाई आवश्यक सामाजिक सूरक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा र स्याहार राज्यले निर्वाह गर्नुपर्ने दायित्वहरूभित्र आउँछन् । नगरपालिकाले यसतर्फ ध्यान पुऱ्याउन आवश्यक छ । वडागत उमेरसमूह अनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १३ : उमेरसमूह अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	लिङ्ग	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४४-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५४-५९ वर्ष	६०-६ वर्ष	६४-६ वर्ष	७०-७४ वर्ष	७५ वर्ष भन्दा माथि	उ.न.	जम्मा
१	पुरुष	१०८	१६३	१५७	१७९	१५०	१६८	१३७	११७	१११	९५	९३	७४	६०	५०	३०	४७		**१,७३९**
	महिला	८०	१२४	१५८	२०१	१८५	१९२	१६६	१३५	१०३	९७	१०९	७८	५८	४८	५७	६१		**१,८५२**
	जम्मा	१८८	२८७	३१५	३८०	३३५	३६०	३०३	२५२	२१४	१९२	२०२	१५२	११८	९८	८७	१०८		**३,५९१**
२	पुरुष	८५	१०१	११२	१२७	९६	६७	४५	४६	५२	५२	७३	४७	३२	४४	१७	५९		**१,०५५**
	महिला	५७	७४	११३	१५३	११५	९८	७७	७७	७२	७८	५९	५६	४५	३९	४६	४७		**१,२०६**
	जम्मा	१४२	१७५	२२५	२८०	२११	१६५	१२२	१२३	१२४	१३०	१३२	१०३	७७	८३	६३	१०६		**२,२६१**
३	पुरुष	२२	३१	५६	५२	५९	६९	६४	६९	५६	४४	२२	२८	३०	२६	१३	३१		**६७२**
	महिला	३०	३०	५५	४८	६१	४८	४२	३८	२१	३०	३८	२८	३२	२७	१४	२६		**५६८**
	जम्मा	५२	६१	१११	१००	१२०	११७	१०६	१०७	७७	७४	६०	५६	६२	५३	२७	५७		**१,२४०**

वडा नं.	लिङ्ग	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४४-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५४-५९ वर्ष	६०-६४ वर्ष	६४-६९ वर्ष	७०-७४ वर्ष	७५ वर्ष भन्दा माथि	उ.न.	जम्मा
४	पुरुष	८०	६३	९८	११३	६४	४५	४६	४१	३४	४३	४५	३५	५१	४७	३५	५२		**८९२**
	महिला	५८	६५	११६	९५	८२	७५	५६	६६	७४	६२	६२	३७	६९	५३	४१	३७		**१,०४८**
	जम्मा	१३८	१२८	२१४	२०८	१४६	१२०	१०२	१०७	१०८	१०५	१०७	७२	१२०	१००	७६	८९		**१,९४०**
५	पुरुष	८२	८६	११९	१५९	९८	११७	८०	४८	४३	५१	६२	४८	४७	३७	३८	३७	१	**१,१५३**
	महिला	८९	७९	९१	११२	१३८	१३६	७१	८१	६९	८८	६८	५१	६१	४२	४८	४०	१	**१,२६५**
	जम्मा	१७१	१६५	२१०	२७१	२३६	२५३	१५१	१२९	११२	१३९	१३०	९९	१०८	७९	८६	७७	२	**२,४१८**
६	पुरुष	९९	१३०	१४६	१७९	१२६	११७	१००	८९	८७	७९	८७	५६	५३	४१	३६	५५		**१,४८०**
	महिला	७२	११३	१५१	१८१	१६४	१४३	११०	१२४	९६	९५	१०४	५९	७६	४५	५१	४२		**१,६२६**
	जम्मा	१७१	२४३	२९७	३६०	२९०	२६०	२१०	२१३	१८३	१७४	१९१	११५	१२९	८६	८७	९७		**३,१०६**
७	पुरुष	७३	८३	१०१	९२	८९	९७	७२	४०	५२	२८	४९	५३	५४	३८	२७	४२		**९९०**
	महिला	७५	८५	९४	१०२	९८	११२	६४	६१	५३	६०	६८	६१	५४	५०	२८	४४		**१,१०९**
	जम्मा	१४८	१६८	१९५	१९४	१८७	२०९	१३६	१०१	१०५	८८	११७	११४	१०८	८८	५५	८६		**२,०९९**
८	पुरुष	१९४	२३२	२६९	२८२	१८५	१८२	१८५	१५८	१४८	१४८	११५	८४	८७	५८	४२	४९	४	**२,४२२**
	महिला	१६३	२१९	२६१	२३९	२७९	३०३	२५७	२३७	१८०	१६३	१२५	१०८	९२	७४	५४	७६		**२,८३०**
	जम्मा	३५७	४५१	५३०	५२१	४६४	४८५	४४२	३९५	३२८	३११	२४०	१९२	१७९	१३२	९६	१२५	४	**५,२५२**
९	पुरुष	२५०	३३६	३६६	३६३	२४९	२०८	१६८	१८१	१५१	१२०	१४४	९१	१०१	८५	३५	८१		**२,९२९**
	महिला	२१९	३०८	३३२	३१३	३९२	३९०	३०५	३३४	२१८	१८८	१६२	११५	९५	८४	७१	७३		**३,५९९**
	जम्मा	४६९	६४४	६९८	६७६	६४१	५९८	४७३	५१५	३६९	३०८	३०६	२०६	१९६	१६९	१०६	१५४		**६,५२८**
१०	पुरुष	११६	१३७	१९२	१८२	१३६	१२१	८२	७८	८१	५९	७१	४६	३८	३९	१७	४३		**१,४३८**
	महिला	९६	११६	१३६	१४८	१८४	१८६	१२६	१२६	८८	१०४	७५	६०	४९	५१	२६	४७		**१,६१८**
	जम्मा	२१२	२५३	३२८	३३०	३२०	३०७	२०८	२०४	१६९	१६३	१४६	१०६	८७	९०	४३	९०		**३,०५६**

वडा नं.	लिङ्ग	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४४-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५४-५९ वर्ष	६०-६४ वर्ष	६४-६९ वर्ष	७०-७४ वर्ष	७५ वर्ष भन्दा माथि	उ.न.	जम्मा
११	पुरुष	१०७	९४	१२९	१२७	९८	८१	५१	४२	४१	५४	६६	७०	६४	५९	३६	६८		**१,१८७**
	महिला	१०५	८६	१२३	१५७	१८१	१०३	७८	९३	६७	१००	९७	७५	६५	६१	४७	६०		**१,४९८**
	जम्मा	२१२	१८०	२५२	२८४	२७९	१८४	१२९	१३५	१०८	१५४	१६३	१४५	१२९	१२०	८३	१२८		**२,६८५**
१२	पुरुष	९४	१०२	११०	१४७	९५	६६	५७	५८	४८	६१	५७	६४	५५	५६	३१	५८		**१,१५९**
	महिला	७५	८९	११५	१६१	१५६	१३०	८८	९०	९१	८४	७६	८१	६८	६०	३८	५४		**१,४५६**
	जम्मा	१६९	१९१	२२५	३०८	२५१	१९६	१४५	१४८	१३९	१४५	१३३	१४५	१२३	११६	६९	११२		**२,६१५**
१३	पुरुष	१९७	१७३	२४९	२०७	१८७	१४३	१०२	९२	१०९	९०	८९	८३	७५	६८	४५	५८		**१,९६७**
	महिला	१३९	१७०	१९२	२६८	२५३	२०७	१६६	१४०	१४१	११४	१३२	१०५	९०	६६	५४	७१		**२,३०८**
	जम्मा	३३६	३४३	४४१	४७५	४४०	३५०	२६८	२३२	२५०	२०४	२२१	१८८	१६५	१३४	९९	१२९		**४,२७५**
१४	पुरुष	१७८	१६१	२१५	२५८	१९१	११३	१११	८५	८९	७०	८४	११०	९२	१०३	७६	८९		**२,०२५**
	महिला	१४७	१४०	२३४	२७०	२८७	१७७	१४४	१४५	१४२	११२	१६५	१६१	१२७	११२	७४	८०		**२,५१७**
	जम्मा	३२५	३०१	४४९	५२८	४७८	२९०	२५५	२३०	२३१	१८२	२४९	२७१	२१९	२१५	१५०	१६९		**४,५४२**
जम्मा पुरुष		**१,६८५**	**१,८९२**	**२,३१९**	**२,४६७**	**१,८२३**	**१,५९४**	**१,३००**	**१,१४४**	**१,१०२**	**९९४**	**१,०५७**	**८८९**	**८३९**	**७५१**	**४७८**	**७६९**	**५**	**२१,१०८**
जम्मा महिला		**१,४०५**	**१,६९८**	**२,१७१**	**२,४४८**	**२,५७५**	**२,३००**	**१,७५०**	**१,७४७**	**१,४१५**	**१,३७५**	**१,३४०**	**१,०७५**	**९८१**	**८१२**	**६४९**	**७५८**	**१**	**२४,५००**
कुल जम्मा		**३,०९०**	**३,५९०**	**४,४९०**	**४,९१५**	**४,३९८**	**३,८९४**	**३,०५०**	**२,८९१**	**२,५१७**	**२,३६९**	**२,३९७**	**१,९६४**	**१,८२०**	**१,५६३**	**१,१२७**	**१,५२७**	**६**	**४५,६०८**
प्रतिशत		**६.७८**	**७.८७**	**९.८४**	**१०.७८**	**९.६४**	**८.५४**	**६.६९**	**६.३४**	**५.५२**	**५.१९**	**५.२६**	**४.३१**	**३.९९**	**३.४३**	**२.४७**	**३.३५**	**०.०१**	**१००.००**

उ.न. ˙ उल्लेख नभएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

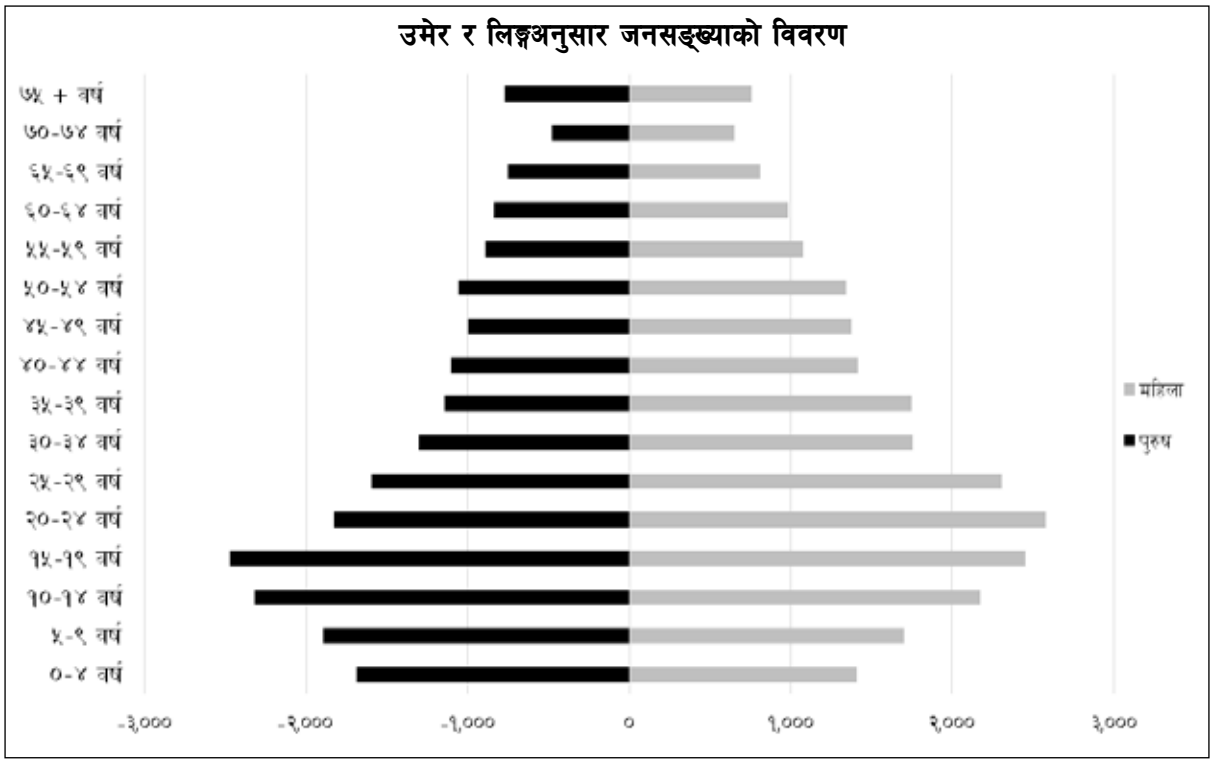

२.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १४ : परिवारमा रहेको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या						जम्मा सङ्ख्या	औसत परिवार सङ्ख्या
	१ जना	२-३ जना	४-५ जना	६-७ जना	८ जना भन्दा बढी	उल्लेख नगरिएको		
१	३०	२५६	३९८	१३६	३१		८५१	४.२
२	२४	१७१	२२६	९३	२०		५३४	४.२
३	११६	८९	६०	४५	३६		३४६	३.६
४	३३	२०२	२०३	६०	१४		५१२	३.८
५	४२	१९१	२१२	८९	४०		५७४	४.२
६	३५	२३८	३३०	११७	२८		७४८	४.२
७	३३	१९०	१८९	६९	३२		५१३	४.१
८	११७	५९६	५२३	१४२	४१		१,४१९	३.७
९	८७	७५५	६६७	१६५	५८		१,७३२	३.८
१०	३७	२४२	३०८	८६	५१		७२४	४.२
११	४९	२७२	२५५	८०	३४		६९०	३.९
१२	३६	२२१	२१७	१०३	४२		६१९	४.२
१३	४६	३१९	३७३	१७२	६९		९७९	४.४
१४	७२	४०८	४२०	१५४	६२		१,११६	४.१
जम्मा	**७५७**	**४,१५०**	**४,३८१**	**१,५११**	**५५८**	**९**	**११,३६६**	**४.०**
प्रतिशत	**६.६७**	**३६.५४**	**३८.५८**	**१३.३०**	**४.९१**	**०.०८**	**१००.००**	

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ परिवारमध्ये ४ देखि ५ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार सबैभन्दा धेरै ४,३८१ अर्थात् ३८.५८ प्रतिशत रहेको छ। दोस्रोमा २ देखि ३ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार ४,१५० अर्थात् ३६.५४ प्रतिशत र तेस्रोमा ६ देखि ७ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार १,५११ अर्थात् १३.३० प्रतिशत रहेका छन्। त्यस्तै १ जना मात्र सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार ७५७ अर्थात् ६.६७ प्रतिशत रहेका छन् भने ८ जनाभन्दा बढी सदस्य सङ्ख्या भएको परिवारको समेत रेकर्ड गरिएको छ। जसको सङ्ख्या ५५८ रहेको छ। समग्र तथ्याङ्कलाई हेर्दा आमरूपमा परम्परागत संयुक्त परिवारमा रहने परिपाटी परिवर्तन भई सामान्यतया बाबु-आमा र तिनका अविवाहित छोराछोरीहरू रहेको ४ वा ५ जनाको परिवारको नै बाहुल्यता बढेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। २ देखि ३ जना मात्र भएको परिवारको सङ्ख्यासमेत ३६.५४ प्रतिशत हुनुले यो क्रम अर्थात् कालान्तरमा एकल परिवारको सङ्ख्या बढी हुँदै जाने तथ्य स्पष्ट छ। अर्कोतर्फ एक जना मात्र सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार भने अविवाहित एकल, विवाहित तर विधवा वा विधुर भएको कारणले हुनसक्छ। यसबाहेक विवाहित तर पारपाचुके गर्ने वा पारिवारिक बेमेलका कारण पारपाचुके नगरी छुट्टीएर एक्ला एक्लै बस्ने गरेको समेत पाइन्छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

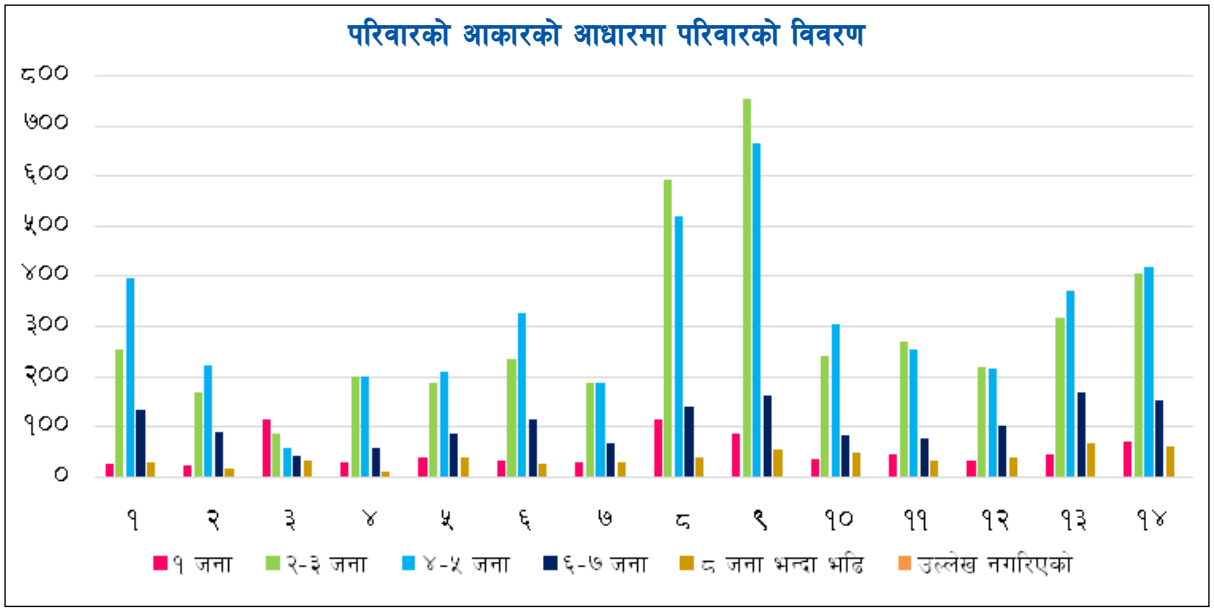

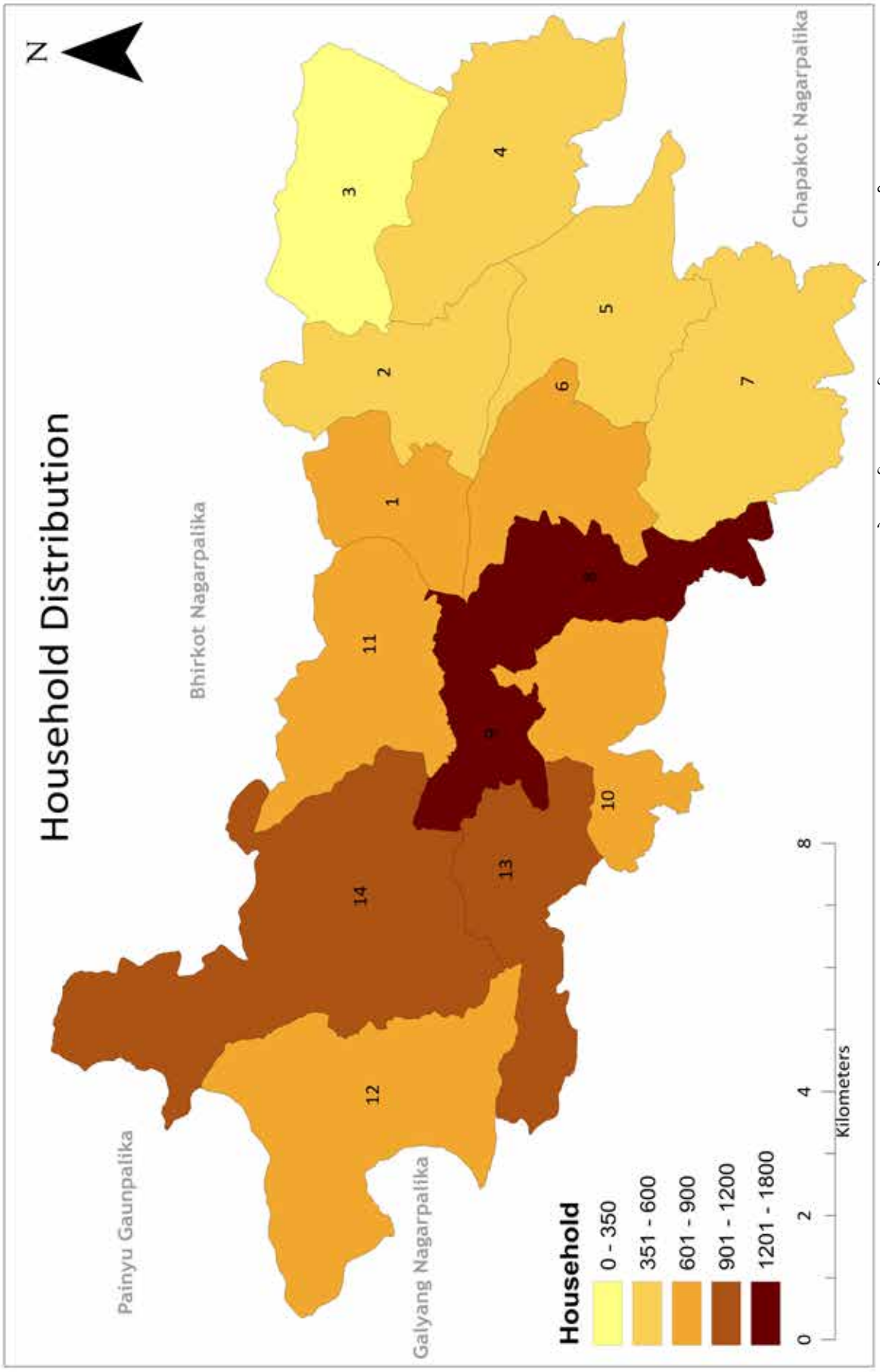

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.४ जातजातिको आधारमा वडागत जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. १५ : वडाअनुसार जातजाततिको विवरण

जातजाति	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
ब्राम्हण	१,४४६	७१६	१८	३४७	३५६	१,२६८	१८४	२,१६६	१,८७१	१,०२८	१,०२९	९२६	१,७३९	१,७१९	**१४,८१३**	**३२.४८**
मगर	२७५	४२४		४७	३५३	७६४	९४५	८८८	१,१५६	१,०३४	५५४	३९४	५३३	७३७	**८,१०४**	**१७.७७**
गुरुङ	६९९	६३	१,१६१	८२५	१६६	२५४	३००	३६१	६०१	१९८		८६७	२७८	४०	**५,८१३**	**१२.७५**
क्षत्री	३८४	१४२	३	५६०	६९३	२९३	५०	४६२	६९८	९०	४३७	१३३	५३	६५०	**४,६४८**	**१०.१९**
सार्की	७४	६३७		१०	१५४	५६	३४८	८५	४०४	१२४	१३७	४३	२७५	४३९	**२,७८६**	**६.११**
कामी	२०२	३६	४७	६९	१८४	१२७	१३४	२०४	४७७	१२०	२००	१६४	२५५	२५०	**२,४६९**	**५.४१**
दमाई	१३६	९०	१०	५३	२९	१२३	९२	२०६	९४	२६	१२१	८३	६५	१५०	**१,२७८**	**२.८०**
नेवार	४६				६	२०		१९५	५२४	१३२	५३		२३	१९०	**१,१८९**	**२.६१**
ठकुरी	२८	४		२३	११६	१२५	१५	२२७	१५६	१९८	११६			४१	**१,०४९**	**२.३०**
मुसलमान	२१				३२८	४		१६२	१५				२२	१	**५५३**	**१.२१**
घर्ती/भुजेल	६	७४		६		२४	१२	६७	१४	९	८		२३५	९	**४६४**	**१.०२**
कथवनीया													४१४		**४१४**	**०.९१**
*अन्य	२७४	७५	१	०	३१	४८	१९	१८९	५१३	९७	३०	५	३८३	३१६	**१,९८१**	**४.३४**
विदेशी								३६	५						**४१**	**०.०९**
उ.न.					२			४							**६**	**०.०१**
जम्मा	**३,५९१**	**२,२६१**	**१,२४०**	**१,९४०**	**२,४१८**	**३,१०६**	**२,०९९**	**५,२५२**	**६,५२८**	**३,०५६**	**२,६८५**	**२,६१५**	**४,२७५**	**४,५४२**	**४५,६०८**	**१००.००**

*** अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित जातबाहेक अन्य जाती जनाउँछ ।**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा जातजातिका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरणलाई हेर्दा सबैभन्दा धेरै १४,८१३ अर्थात् ३२.४८ प्रतिशत ब्राह्मण, दोस्रोमा ८,१०४ अर्थात् १७.७७ प्रतिशत मगर, तेस्रोमा गुरुङ १२.७५ प्रतिशत, चौथो र पाँचौमा क्रमश क्षेत्री १०.१९ प्रतिशत र सार्की ६.११ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी कामी, दमाई, नेवार, ठकुरी, मुलसमान, घर्ती/भुजेल, कथबनीया र अन्य जातजातिहरूको पनि उल्लेख्य सङ्ख्या रहेको छ । यसरी जातिय हिसाबले विविधतायुक्त समाजमा स्थानीयहरू सामाजिक सहिष्णुताका साथ बसेको पाइन्छ । विस्तृत विवरण वडागत रूपमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । खस ब्राह्मण्ड क्षेत्री तथा मगर र गुरुङ्ग जस्ता जनजातिहरूको थातथलोको रूपमा समेत रहेको यो नगरपालिकामा खस ब्राह्मण्ड क्षेत्री तथा मगर, गुरुङ लगायत अन्य जातजातिको मौलिक संस्कृति, परम्परा, भाषा र रहनसहनलाई संरक्षण गरी उनीहरूको पहिचान कायम राख्ने कार्यक्रमहरूको निर्माण गर्नु आवश्यक छ ।

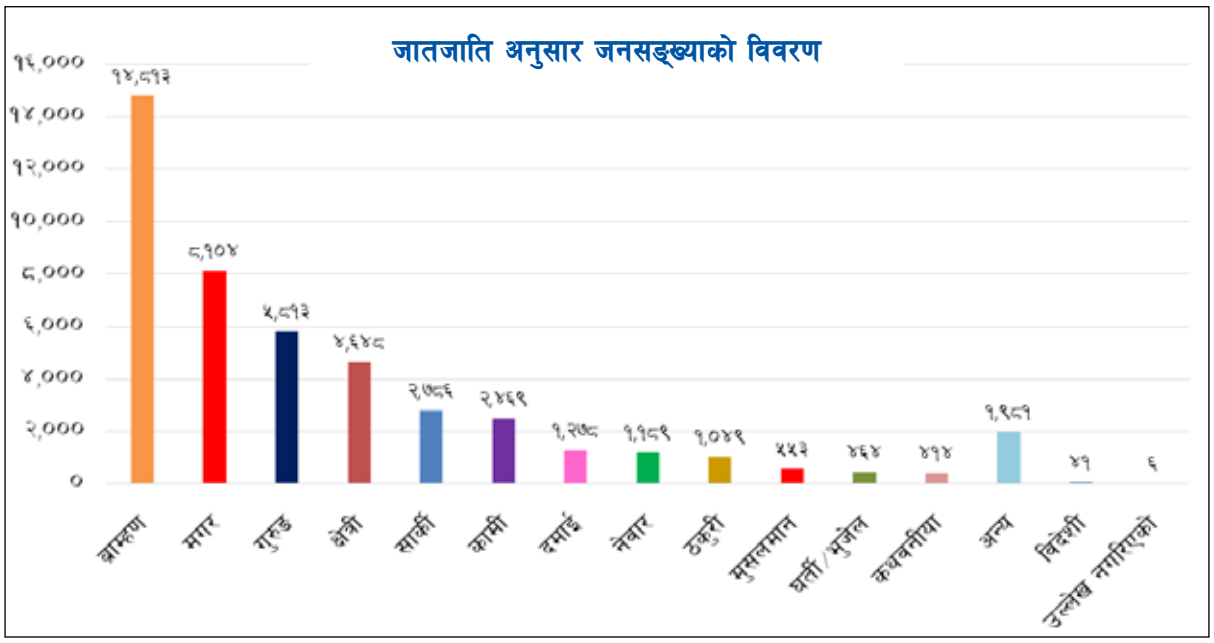

२.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. १६ : नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	नेपाली	मैथली	भोजपुरी	थारु	तामाङ	नेवार	मगर	गुरुङ	राई	हिन्दु	अन्य	उ.न.	जम्मा
१	२,६९१	७३	५		१३४	३३	१७१	४६०		३	२१		**३,५९१**
२	२,१५८	५					९०	६		२			**२,२६१**
३	७७				१			१,१६२					**१,२४०**
४	१,५२५	६		१		२	१९	३८६		१			**१,९४०**
५	२,४०१	१	१	१			४	१			७	२	**२,४१८**
६	३,०४४	६	३	२				५१					**३,१०६**
७	८७९	१	१०	५	१		८९५	३०४		४			**२,०९९**
८	४,४५२	२७	१८	२०		११३	३४८	१४८	८	५४	५९	५	**५,२५२**
९	६,०८६	९	७	३	१	१७	२२७	१६३		१५			**६,५२८**

वडा नं.	नेपाली	मैथली	भोजपुरी	थारु	तामाङ	नेवार	मगर	गुरुङ	राई	हिन्दु	अन्य	उ.न.	जम्मा
१०	२,२४६	२	३			४९	६६०	९४		२			**३,०५६**
११	२,६७७	४		३						१			**२,६८५**
१२	२,६०४	३	१	३				१		३			**२,६१५**
१३	३,६५७	४	२	११			३२२	२७५			४		**४,२७५**
१४	४,४५३	९		३८		३९				३			**४,५४२**
जम्मा	**३८,९५०**	**१५०**	**५०**	**८७**	**१३७**	**२५३**	**२,७३६**	**३,०५१**	**८**	**८८**	**९१**	**७**	**४५,६०८**
प्रतिशत	**८५.४०**	**०.३३**	**०.११**	**०.१९**	**०.३०**	**०.५५**	**६.००**	**६.६९**	**०.०२**	**०.१९**	**०.२०**	**०.०२**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित भाषाबाहेक अन्य जस्तै शेर्पा, बंगाली, हिन्दी आदि ।**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा बढी ३८,९५० जना अर्थात् ८५.४० प्रतिशतले नेपाली भाषा, दोस्रोमा ३,०५१ जना अर्थात् ६.६९ प्रतिशतले गुरुङ भाषा, तेस्रो र चौथोमामा क्रमश २,७३६ जना अर्थात् ६ प्रतिशतले मगर भाषा र ०.५५ प्रतिशतले नेवार भाषा बोल्दछन् भने अन्य नगन्य सङ्ख्यामा विभिन्न भाषा प्रयोग गर्ने गरेको पाइयो । यस नगरपालिकामा मगर तथा गुरुङहरूको सङ्ख्या उल्लेख्य भएकोले उनीहरूको कला, संस्कृति तथा भाषालाई जर्गेना गर्ने खालका विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

नेपालको संविधानको धारा ३२ ले भाषा तथा संस्कृतिको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको र धारा ३१ को शिक्षासम्बन्धी हकको उपधारा ५ बमोजिम "नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानुनबमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुनेछ" भनि स्पष्ट किटान गरेको छ । तसर्थ यस नगरपालिकामा आफ्नो मातृभाषामा आधारभूत शिक्षा लिन चाहने विद्यार्थीहरूलाई नगरपालिकाले विशेष व्यवस्था गर्न सक्ने संवैधानिक प्रावधान रहेको छ । वडाअनुसार विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

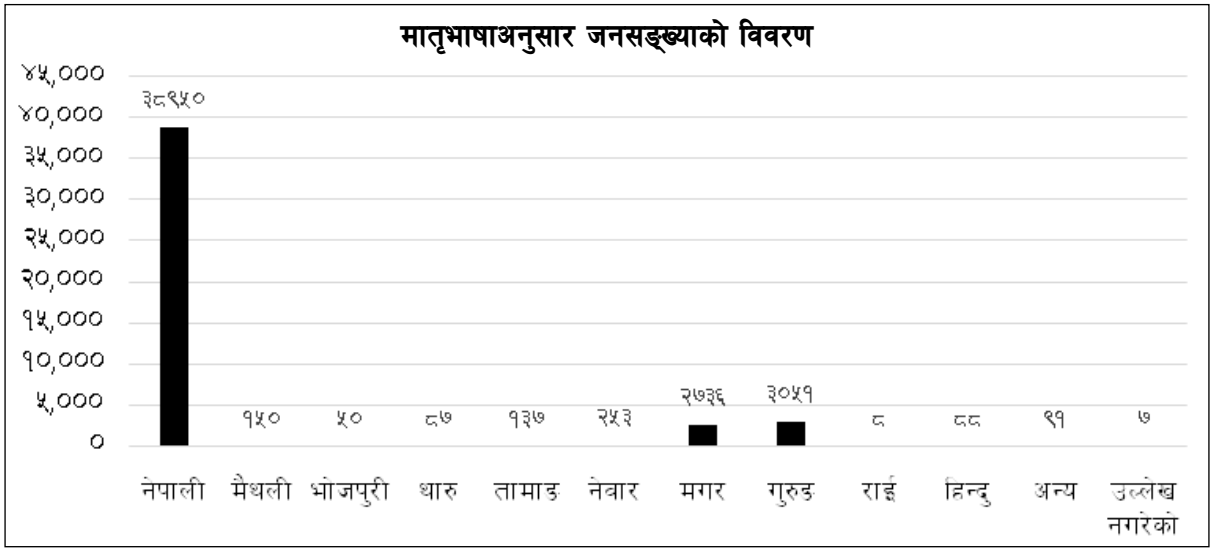

२.६ धर्मअनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

तालिका नं. १७ : धर्मअनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हिन्दू	बौद्ध	ईस्लाम	किरात	क्रिस्चियन	*अन्य	उ.न.	जम्मा
१	२,८२३	७३३	२१			१४		**३,५९१**
२	२,२५५	१			५			**२,२६१**
३	६८७	५५३						**१,२४०**
४	१,५२६	४१४						**१,९४०**
५	२,३९१	२५					२	**२,४१८**
६	३,०९५	११						**३,१०६**
७	२,००३	८२	१			१३		**२,०९९**
८	४,८१९	२५३	१६०	३	७	५	५	**५,२५२**
९	६,१९६	३०७	१३		१०	२		**६,५२८**
१०	२,८८४	१२९			४	३९		**३,०५६**
११	२,६८५							**२,६८५**
१२	१,८११	८०४						**२,६१५**
१३	३,९३३	२९०	२०		५	२७		**४,२७५**
१४	४,५००	३७				५		**४,५४२**
जम्मा	**४१,६०८**	**३,६३९**	**२१५**	**३**	**३१**	**१०५**	**७**	**४५,६०८**
प्रतिशत	**९१.२३**	**७.९८**	**०.४७**	**०.०१**	**०.०७**	**०.२३**	**०.०२**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित धर्मबाहेक अन्य धर्म जस्तै जैन, शिख, बोन, प्रकृति आदि ।**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्यामध्ये ४१,६०८ अर्थात् ९१.२३ प्रतिशत जनसङ्ख्याले हिन्दू धर्म मान्दछन् । दोस्रोमा बौद्ध धर्म मान्नेको सङ्ख्या ३,६३९ अर्थात् ७.९८ प्रतिशत र तेस्रोमा ईस्लाम धर्म मान्नेको सङ्ख्या २१५ अर्थात् ०.४७ प्रतिशत रहेको छ । वडागत रूपमा विभिन्न धर्मावलम्बीहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । केही मात्रामा धार्मिक विविधता रहेपनि नगरपालिकामा हिन्दू धर्मावलम्बीहरूको प्रधानता रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । नेपालमा सदियौंदेखि रहि आएको धार्मिक सहिष्णुता भने यस नगरपालिकामा कायमै रहेको देखिन्छ ।

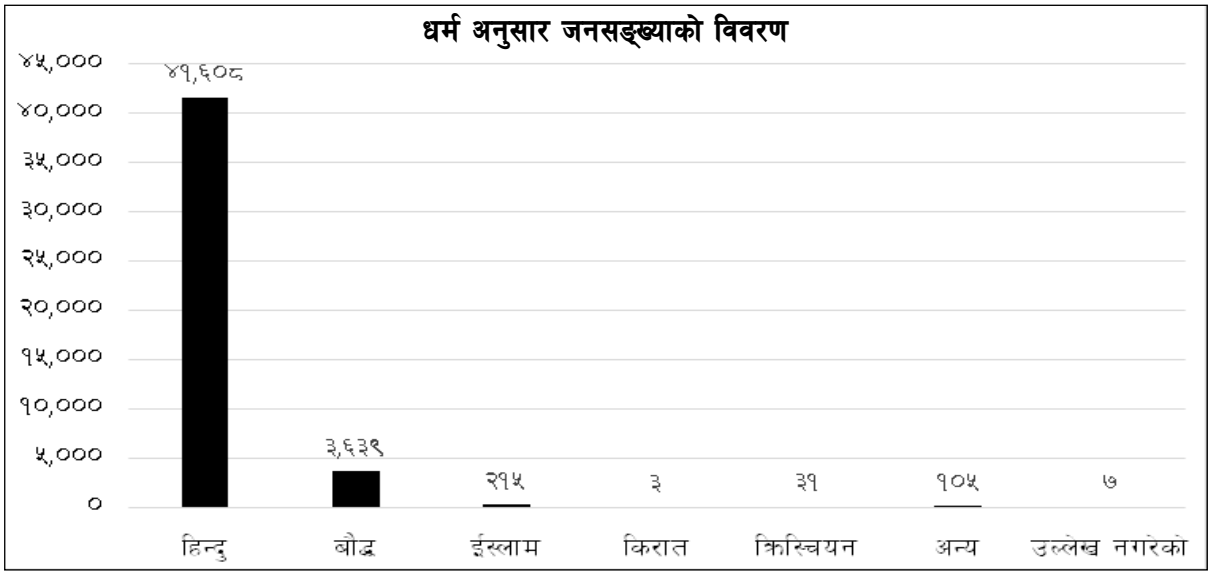

२.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

परिवारले प्रयोग गरेको आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घरको प्रयोगको आधारमा नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा ९३.१० प्रतिशत परिवारहरूले आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र घरको प्रयोग गरेको पाइयो । ४.५२ प्रतिशत घरहरू व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनको लागि मात्र र बाँकी २.३८ प्रतिशत घरहरू आवासीय र व्यवसायिक वा कार्यालय दुबै प्रयोजनमा प्रयोग भएका छन् । आवासीय प्रयोजन बेगर अन्य प्रयोजनका लागि घर निर्माण गर्न परिवारको आर्थिक हैसियत राम्रो हुनु पर्दछ भने अर्कोतर्फ व्यवसाय वा कार्यालय प्रयोजनको लागि आवश्यक घर वा भवनहरूको माग हुने शहरी क्षेत्र हुनुपर्दछ । यस हिसाबले हेर्दा अत्यधिक सङ्ख्या अर्थात् ९० प्रतिशतभन्दा बढी परिवारहरूले घरलाई आधारभूत आवासकोरूपमा मात्र प्रयोग गरेको र सीमित सङ्ख्यामा रहेका घरहरू मात्र प्रायजसो नगरपालिकाको शहरी इलाकामा व्यवसायिक र कार्यालय प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको देखिन्छ । तसर्थ नगरपालिकाको अन्य भाग ग्रामीण परिवेशको र परिवारहरू आर्थिक हिसाबले निम्न वा निम्न मध्यम आर्थिक स्थितिका रहेको स्पष्ट हुन्छ । वडागत तथ्याङ्क हेर्दा व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र उपयुक्त घरहरू सबैभन्दा बढी वडा नं. ८ र ९ मा रहेका छन् । अन्य वडाहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १८ : घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र	आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुबै प्रयोजनको लागि	व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र	जम्मा
१	८३७	१४	१३	**८६४**
२	५२७	७	४	**५३८**
३	३४६			**३४६**
४	५११	१		**५१२**
५	५६२	१३	६	**५८१**
६	७४०	८	१५	**७६३**
७	४९९	१४	११	**५२४**
८	१,२०९	२१६	२५१	**१,६७६**
९	१,६७०	६२	५९	**१,७९१**
१०	७१७	७	१	**७२५**
११	६७३	१७		**६९०**
१२	६१९			**६१९**
१३	९००	८१	६५	**१,०४६**
१४	१,१०७	९	४	**१,१२०**
जम्मा	**१०,९१७**	**४४९**	**४२९**	**११,७९५**
प्रतिशत	**९२.५६**	**३.८१**	**३.६४**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस वालिङ नगरपालिकामा घरको प्रयोगको विवरण हेर्दा १०,९१७ घरपरिवार आवासीय प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको छ भने ४४९ घर आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुबै प्रयोजनको लागि उपयोग भएको र ४२९ घर व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनको लागि मात्र उपयोग भएको छ । वालिङ नगरपालिकाको केन्द्रमा भने व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनको लागि प्रयोग हुने घरहरू धेरै रहेका छन् किनकी यो तीव्र रूपमा शहरीकरण भई रहेको क्षेत्र हो ।

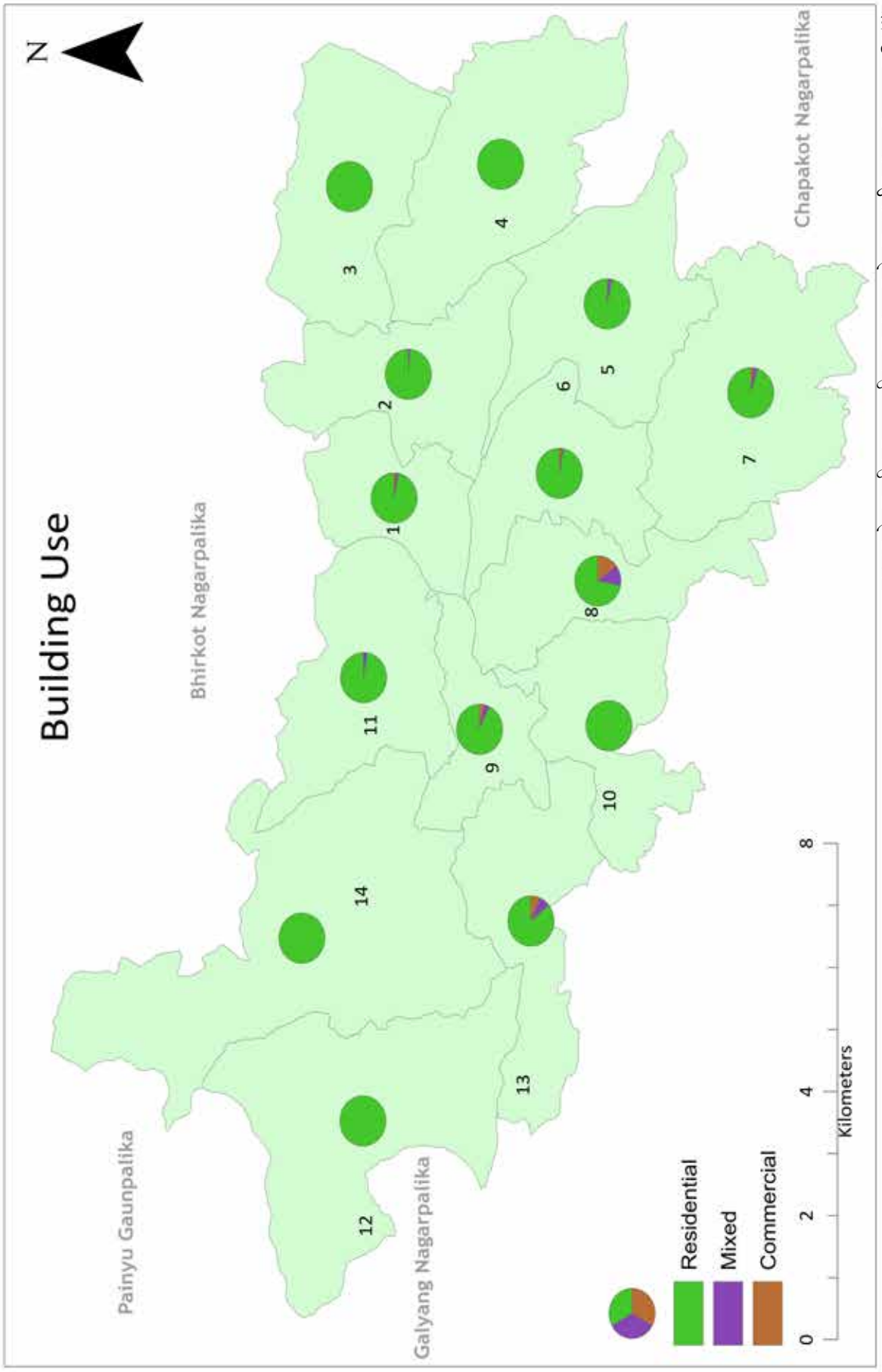

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

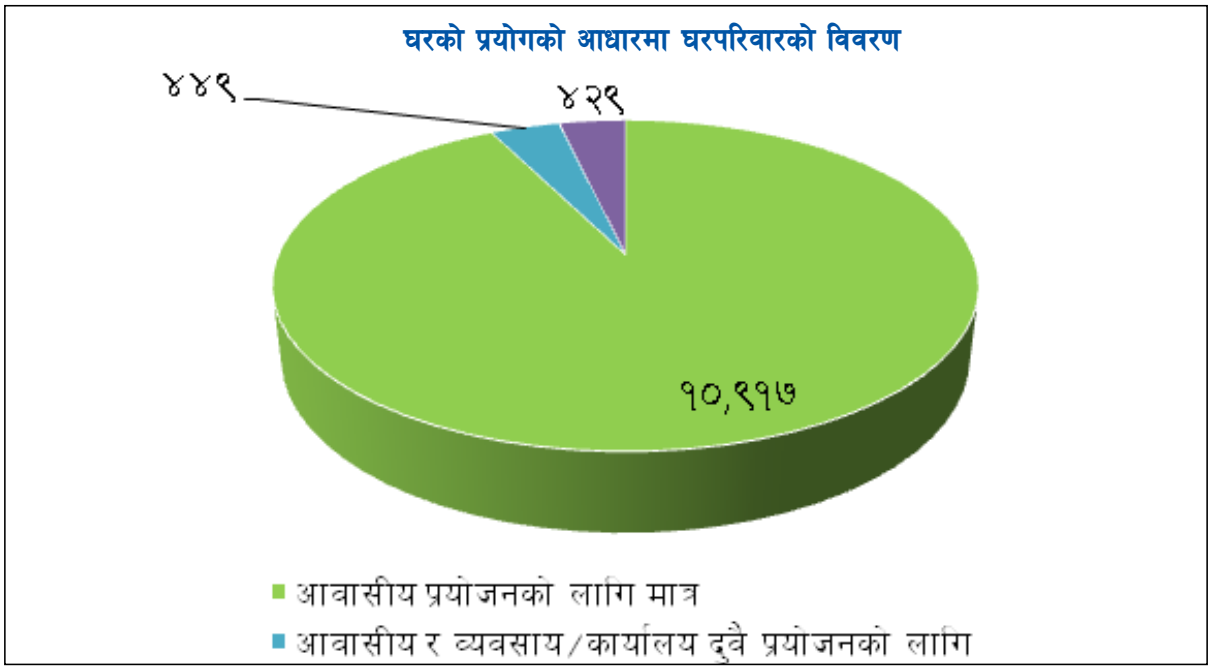

२.८ घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १९ : घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	पक्की	अर्धपक्की	कच्ची	झुप्रो/छाप्रो/टहरा	*अन्य	जम्मा
१	७१६	४४	९०	१		**८५१**
२	२०७	१२०	२०१	६		**५३४**
३	२००	८१	६५			**३४६**
४	२३८	१९८	७०	५	१	**५१२**
५	१३२	३१२	११८	१३		**५७५**
६	३६३	२४१	१२४	२०		**७४८**
७	३६०	११५	३१	७		**५१३**
८	१,०२५	२७६	११०	१३	१	**१,४२५**
९	१,३७९	९६	२४७	१०		**१,७३२**
१०	४६५	९९	१४९	११		**७२४**
११	२७१	३४६	६३	१०		**६९०**
१२	८९	२९१	२३२	७		**६१९**
१३	५१३	२४६	१८४	३६	२	**९८१**
१४	७५५	२७५	७६	१०		**१,११६**
जम्मा	**६,७१३**	**२,७४०**	**१,७६०**	**१४९**	**४**	**११,३६६**
प्रतिशत	**५९.०६**	**२४.११**	**१५.४८**	**१.३१**	**०.०४**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित घरको किसिमबाहेक अन्य घर जस्तै कुटी, त्रिपाल, काठे आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

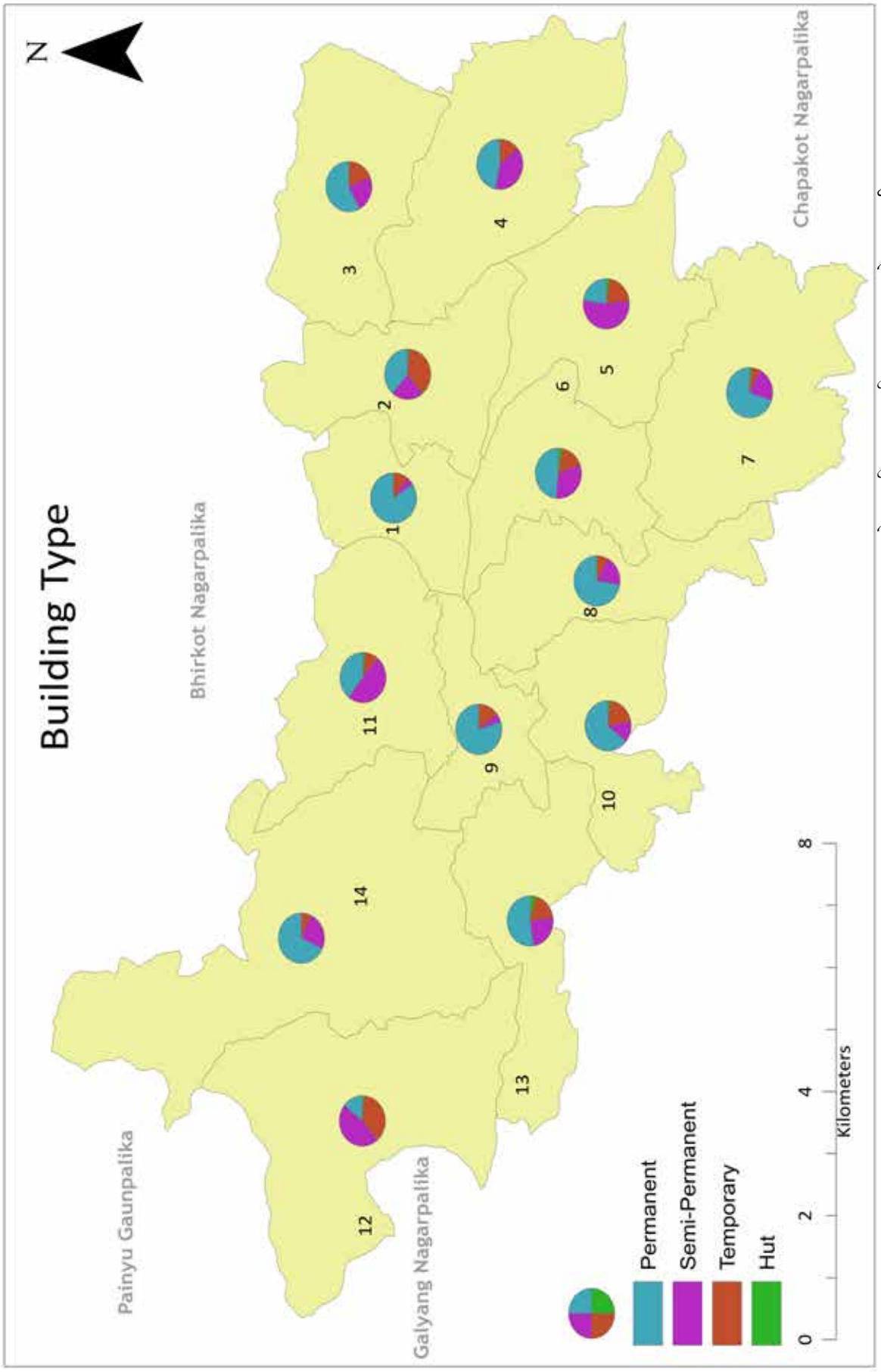

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

पक्की : ढुंगा, ईटा र सिमेन्ट प्रयोग गरिएको गाह्रो भएको तथा कर्कट पाता, जस्ता, ढुंगाको छानो वा ढलान गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

अर्धपक्की : ढुंगा, ईटा र सिमेन्ट प्रयोग गरिएको गाह्रो भएको तथा छानो माटोको टायल वा खर, छ्वाली आदि प्रयोग गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

कच्ची : फलेक, माटोको गाह्रो वा त्यस्तै कच्ची प्रकारको गाह्रो र छानो पनि माटोको टायल वा खर, छ्वाली आदि प्रयोग गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

झुप्रो/छाप्रा/टहरा : फुसको घर, झुप्रो, छाप्रा वा टहरालाई बुझाउँछ ।

यस नगरपालिकाका कुल ११,३६६ घरपरिवारमध्ये सबैभन्दा बढी ६,७१३ अर्थात् ५९.०६ प्रतिशत परिवार बस्ने घरहरू पक्की, दोस्रोमा २,७४० अर्थात् २४.११ प्रतिशत अर्धपक्की, १,७६० अर्थात् १५.४८ प्रतिशत कच्ची, १४९ अर्थात् १.३१ प्रतिशत घरपरिवारहरू टहरामा बसोबास गरेको पाइयो । नगरपालिकामा १५.४८ प्रतिशत घरहरू कच्ची हुनुले भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेको स्पष्ट हुन्छ । उल्लेख्य घरहरू कच्ची रहनु आर्थिक विपन्नताको सूचकसमेत रहेकोले सुरक्षित आवासका दीर्घकालीन योजना निर्माण गर्नु अनिवार्य देखिन्छ । शहरी क्षेत्र भएकाले नगरपालिकाको वडा नं. ९ र ८ मा पक्की घर हुने परिवार सङ्ख्या अन्य वडाहरूको तुलनामा अत्यधिक धेरै छ । अर्कोतर्फ १.३१ प्रतिशत परिवारहरू विपन्न अवस्थामा झुप्रोमा बस्ने गरेको देखिन्छ । साथसाथै पक्की घरहरू समेत भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि नअपनाइ बनाउँदा भूकम्पिय संवेदनशिलताको हिसाबले जोखिमयुक्त रहन्छन् भने कच्ची र अर्धपक्की घरमा यसको जोखिम थप हुने गर्दछ । पछिल्लो महाभूकम्पले व्यापक धनजनको क्षती भएको नगरपालिका भएकोले घर निर्माण मापदण्ड कडाइका साथ लागू गर्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

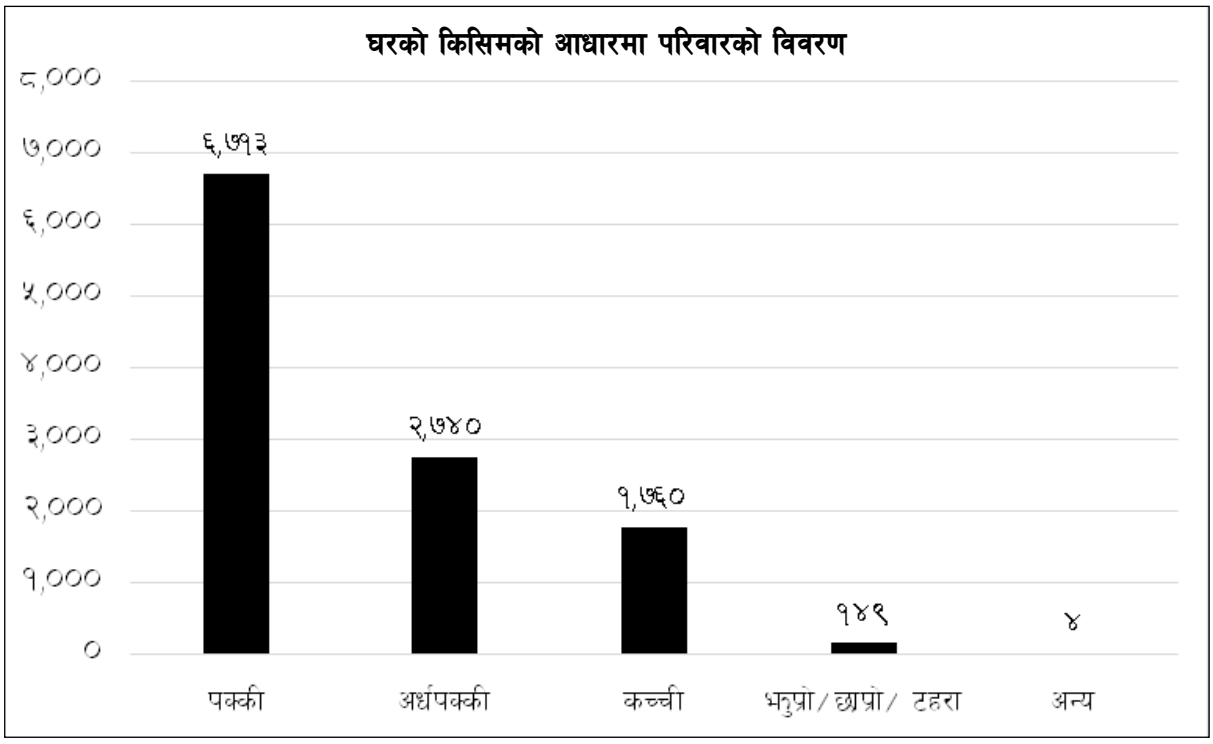

२.९ परिवार बसोबास गर्ने घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २० : परिवारले प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	एक तल्ला	दुई तल्ला	तिन तल्ला	चार तल्ला	पाँच वा सोभन्दा बढी तल्ला	जम्मा
१	२२२	४१५	१८८	२४	२	**८५१**
२	१३६	३०४	९१	२	१	**५३४**
३	६५	२६४	१७			**३४६**
४	२०४	१९८	११०			**५१२**
५	११९	३०७	१४९			**५७५**
६	१७४	३५३	१८९	३२		**७४८**
७	१०६	३२३	८३		१	**५१३**
८	२५१	५७५	४८९	१०७	३	**१,४२५**
९	३२५	८२४	५६१	१८	४	**१,७३२**
१०	२५५	४१५	५२	२		**७२४**
११	२२४	३२७	१३९			**६९०**
१२	१६६	२९६	१५७			**६१९**
१३	२४९	४९४	२१५	२३		**९८१**
१४	२७१	७३३	१०६	५	१	**१,११६**
जम्मा	**२,७६७**	**५,८२८**	**२,५४६**	**२१३**	**१२**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२४.३४**	**५१.२८**	**२२.४०**	**१.८७**	**०.११**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकाका कुल ११,३६६ घर परिवारमध्ये ५,८२८ अर्थात् ५१.२८ प्रतिशत दुई तल्ले, २,७६७ अर्थात् २४.२४ प्रतिशत एक तल्ले, २,५४६ अर्थात् २२.४० प्रतिशत तिन तल्ले, २१३ अर्थात् १.८७ प्रतिशत घर परिवार ४ तल्ला र १२ अर्थात् ०.११ प्रतिशत पाँच वा सोभन्दा बढी तल्लाको घरमा बसेको पाइयो। कुल घर परिवारहरूको २४.३४ प्रतिशत घरहरू एक तल्ले हुनु साथसाथै केही घरहरू कच्ची अवस्थामा रहेकोले नदी किनारमा कटान, बाढी, भुकम्प लगायत अन्य सुरक्षाका हिसाबले कच्ची घरमा रहेका परिवारहरू संवेदनशील अवस्थामा रहेका छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

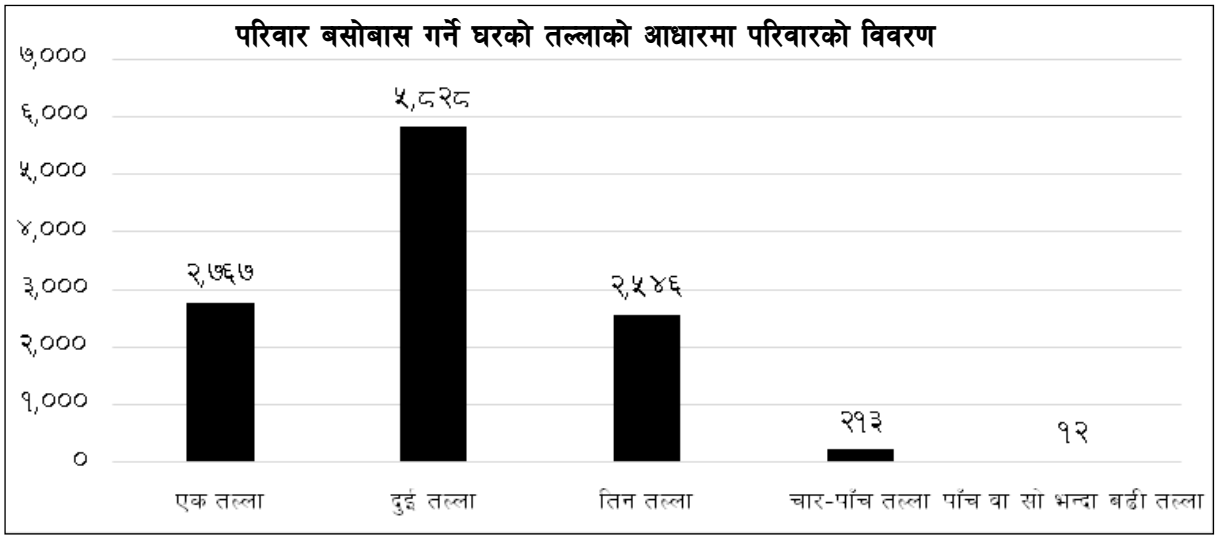

२.१० परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २१ : परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-२४ वर्ष	२५-४९ वर्ष	५०-७४ वर्ष	७५-९९ वर्ष	१०० वर्ष वा सोभन्दा माथि	उ.न.	जम्मा
१	१०८	१६०	३२४	१९०	६७	१	१		**८५१**
२	१६४	६८	१८१	१०४	१६	१			**५३४**
३	१४३	३०	४७	१६	२४	८३	३		**३४६**
४	२१४	५०	१४३	७७	२८				**५१२**
५	१०३	७३	१८७	१७०	२९	६	७		**५७५**
६	३३१	५३	१५६	१४४	३९	२३	२		**७४८**
७	१३६	४३	७७	६५	२१	१७१			**५१३**
८	२१२	२५०	५५१	२११	३९	१६१	१		**१,४२५**
९	३९६	४११	६५६	२०७	३७	२१	४		**१,७३२**
१०	१५५	१६६	२२९	११७	५०	५	२		**७२४**
११	१४२	८०	२०५	१८६	५२	२१	४		**६९०**
१२	९६	४२	२८८	१७०	२२	१			**६१९**
१३	२१३	१४९	२९९	१४५	३२	१४२	१		**९८१**
१४	११९	९९	४४५	३२०	३७	७४	१	२१	**१,११६**
जम्मा	**२,५३२**	**१,६७४**	**३,७८८**	**२,१२२**	**४९३**	**७१०**	**२६**	**२१**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२२.२८**	**१४.७३**	**३३.३३**	**१८.६७**	**४.३४**	**६.२५**	**०.२३**	**०.१८**	**१००.००**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको/थाहा नभएको स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने घरपरिवारले प्रयोग गर्ने घर निर्माण भएको समय अवधिलाई हेर्दा ३,७८८ अर्थात् ३३.३३ प्रतिशत घरहरू १० देखि २४ वर्षको अन्तरालमा, २,५३२ अर्थात् २२.२८ प्रतिशत घरहरू ४ वर्ष अगाडि, २,१२२ अर्थात् १८.६७ प्रतिशत २५ देखि ४९ वर्ष अगाडि, १,६४७ अर्थात् १४.७३ प्रतिशत ५ देखि ९ वर्ष अगाडि, ७१० अर्थात् ६.२५ प्रतिशत घरहरू ७५ देखि ९९ वर्ष अगाडि, ४९३ अर्थात् ४.३४ प्रतिशत घरहरू ५० देखि ७४ वर्ष अगाडि, केही घर सो वर्षभन्दा अगाडि निर्माण भएको देखिन्छ जुन तथ्याङ्क नगरमा न्यून देखिन्छ । सबैभन्दा बढी घरहरू १० देखि २४ वर्ष र बीचको अवधिमा बनेको देखिन्छ । यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा पछिल्ला दशकहरूमा बस्ती विस्तारको क्रम निकै तीब्र भएको पाइन्छ । जनसङ्ख्या वृद्धि, बसाइसराइ र नगरपालिकामा उपलब्ध मानविय सुविधा जस्तै खेतीयोग्य जमिन, सडक, पानी सिँचाइ, सुगमता जस्ता पक्षले नगरपालिकाको तीब्र बस्ती विस्तारमा भूमिका खेलेका छन् । ५० वर्षभन्दा अगाडि बनेका घरहरूसमेत उल्लेख्य हुनुले वालिङ एक पुरानो केन्द्र भएको पुष्टि हुन्छ । वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

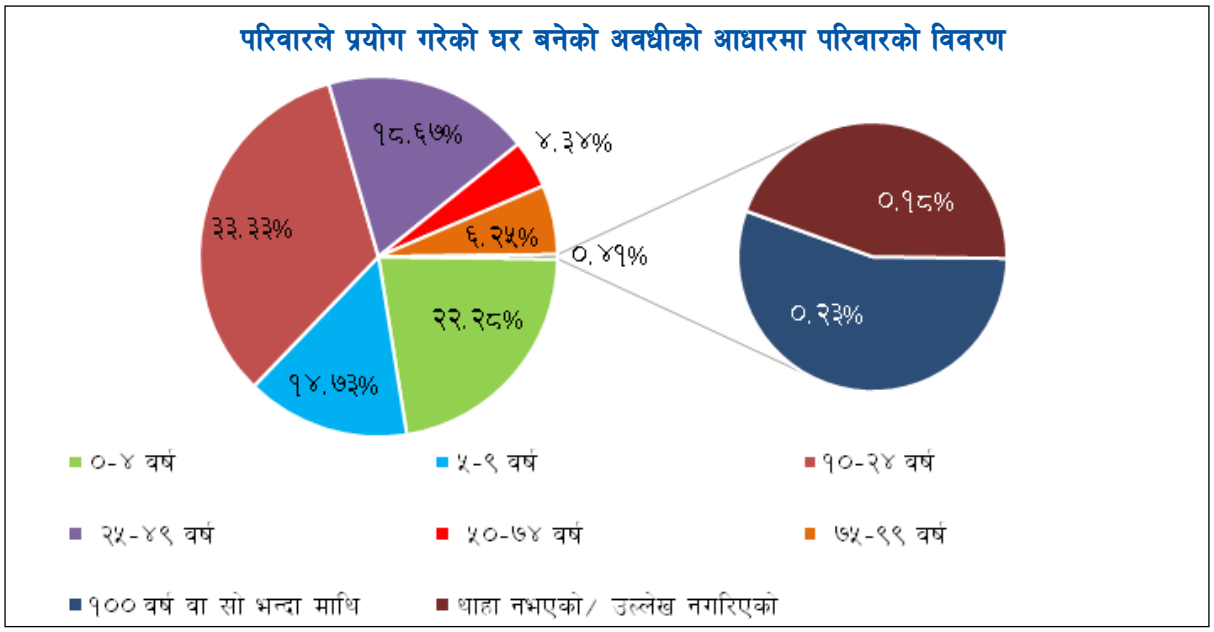

२.११ परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २२ : परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	१-२ कोठा	३-४ कोठा	५-६ कोठा	७-९ कोठा	१०-१९ कोठा	२० कोठा भन्दा बढी	उ.न.	जम्मा	आषौतकोठा सङ्ख्या
१	१५६	२८७	२३७	१३७	३४			८५१	४.८०
२	१२१	२१९	१३७	५३	४			५३४	४.२१
३	६१	१४२	१२१	२२				३४६	४.२८
४	१३९	२४७	११५	११				५१२	३.७०
५	११६	२७१	१५९	२८	१			५७५	३.९८
६	१८९	२९६	१८९	६१	१३			७४८	४.०७
७	१३४	२०३	१४६	२८	२			५१३	३.९०
८	५१४	३९६	३२१	१४३	४८	१	२	१,४२५	५.३९
९	५२५	५२१	४११	२१३	६०	२		१,७३२	४.२६
१०	१९४	२५३	१६१	८९	२७			७२४	४.२९
११	१८८	२८०	१६२	५५	३	२		६९०	३.९६
१२	१६२	३१८	१२०	१८	१			६१९	३.६५
१३	२७५	३५४	२४०	९७	१५			९८१	४.०६
१४	२२८	५९७	२५५	३४	२			१,११६	३.८९
जम्मा	**३,००२**	**४,३८४**	**२,७७४**	**९८९**	**२१०**	**५**	**२**	**११,३६६**	**४.२७**
प्रतिशत	**२६.४१**	**३८.५७**	**२४.४१**	**८.७०**	**१.८५**	**०.०४**	**०.०२**	**१००.००**	

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये सबैभन्दा बढी ४,३८४ अर्थात् ३८.५७ प्रतिशत परिवारले बसोबासका लागि ३-४ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ भने दोस्रोमा ३,००२ अर्थात् २६.४१ प्रतिशतले १ देखि २ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी २,७७४ अर्थात् २४.४१ प्रतिशतले ५ देखि ६ वटा कोठाहरू, ९८९ अर्थात् ८.७० प्रतिशतले ७-९ कोठा, २१० अर्थात् १.८५ प्रतिशतले १०-१९ कोठा र ५ अर्थात् ०.०४ प्रतिशत परिवारले २० वा सोभन्दा बढी कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ। कुल घर परिवारको २६.४१ प्रतिशत घरपरिवारमा १ देखि २ कोठाको भरमा निर्वाह गर्नुपर्दा विद्यार्थीहरूलाई पढ्न शान्त वातावरणको कमी, सबै घरेलु कृयाकलाप जस्तै खाना पकाउने, सुत्ने र केही स्थानहरूमा त घरपालुवा पशु चौपाया वा पक्षीहरू समेत सँगै राख्नु पर्ने वाध्यताका कारण व्यक्तिगत, पारिवारिक तथा सामुदायिक स्वास्थ्य र सरसफाईका दृष्टिले समेत अत्यन्त जटिल र जोखिमपूर्ण अवस्था रहेको देखिन्छ। नगरपालिकामा रहेका यस्ता घरपरिवारको गुणस्तरिय जीवनको तह ऋणात्मक रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। आफ्ना नागरिकहरूलाई विपन्न अवस्थाबाट आधारभूत आवासजस्तो मानविय आवश्यकता परिपुर्ति हुने अवस्थामा पुऱ्याउन स्थानीय, प्रदेश तथा संघिय सरकारहरूले गरीबी निवारण साथै एकिकृत आवास निर्माण तथा वितरण गर्ने प्रभावकारी कार्यक्रमहरूलाई सघन रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। अर्कोतर्फ कुल घर परिवार सङ्ख्याको ३८.५७ र बाँकी प्रतिशत परिवारले ३ देखि ४ वटा कोठा र सोभन्दा बढी प्रयोग गरेकोले उनीहरूले तुलनात्मक हिसाबले केही सहज तरिकाले जीवन निर्वाह गरेको स्पष्ट हुन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

परिवारले प्रयोग गरेको कोठा संख्याको आधारमा परिवारको विवरण

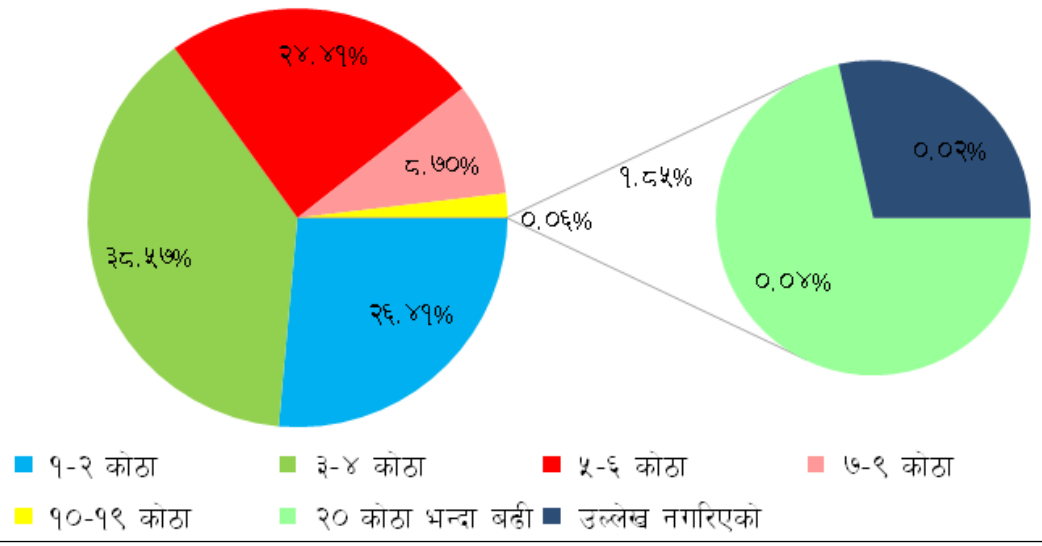

२.१२ सुत्नेकोठा र भान्साकोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २३ : सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सुत्नेकोठा र भान्साकोठा अलग भएको		सुत्नेकोठा र भान्साकोठा अलग नभएको		उ.न.		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	७८५	९२.२	६६	७.८			**८५१**
२	४१०	७६.८	१२४	२३.२			**५३४**
३	२६५	७६.६	८१	२३.४			**३४६**
४	३६३	७०.९	१४९	२९.१			**५१२**
५	४७६	८२.८	९९	१७.२			**५७५**
६	६१८	८२.६	१३०	१७.४			**७४८**
७	४४५	८६.७	६८	१३.३			**५१३**
८	१,११४	७८.२	३०९	२१.७	२	०.१	**१,४२५**
९	१,४४२	८३.३	२९०	१६.७			**१,७३२**
१०	६६२	९१.४	६२	८.६			**७२४**
११	५६२	८१.४	१२८	१८.६			**६९०**
१२	५७०	९२.१	४९	७.९			**६१९**
१३	८०५	८२.१	१७६	१७.९			**९८१**
१४	९०८	८१.४	२०८	१८.६			**१,११६**
जम्मा	**९,४२५**	**८२.९**	**१,९३९**	**१७.१**	**२**	**०.०**	**११,३६६**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ परिवारहरू मध्ये १,९३९ अर्थात् १७.१ प्रतिशत परिवारहरूको भान्सा कोठा र सुत्ने कोठा एउटै रहेको तथ्याङ्क छ। यस तथ्याङ्कले ती परिवारहरूको पारिवारिक जीवनको गुणस्तर अत्यन्त न्यून रहेको संकेत गर्दछ। सुत्ने र खाना पकाउने कोठा एउटै हुँदा पारिवारिक र व्यक्तिगत सरसफाई र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले नकारात्मक तथा जोखिमको स्थिति रहन्छ । त्यसमाथि ग्याँस चुलो, विद्युतीय माध्यमबाहेक दाउरा र गुइँठालाई घरेलु इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने र विद्युतीय उज्यालोको पहुँच नभएका यस्ता परिवारहरूमा एउटै कोठामा भान्सा र सुत्नुपर्ने हुँदा स्थिति थप जटिल बन्दछ। यस्ता परिवारहरूमा सहजै ढंगले बालबालिकाहरूले पढ्ने वातावरण हुँदैन भने पारिवारिक र व्यक्तिगत स्वास्थ्य जोखिममा पर्नुका साथै आवश्यक व्यक्तिगत गोपनीयता समेत रहँदैन। तसर्थ आवासको हिसाबले यस प्रकारको निम्न गुणस्तरीय जीवन भएका परिवारको जीवनस्तर उकास्ने प्रभावकारी कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्नु राज्यको विशेषतः स्थानीय सरकारको दायित्व रहन्छ। तथ्याङ्कलाई हेर्दा नगरपालिकाको कुल घरपरिवार सङ्ख्याले कुल जनसङ्ख्यालाई भाग गर्दा आउने औसतपरिवारको आकार ४.०१ जना प्रति परिवार रहेकाले यसरी एउटै कोठामा गुजारा गर्नुपर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या औषतमा ४ जना हुन आउँछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

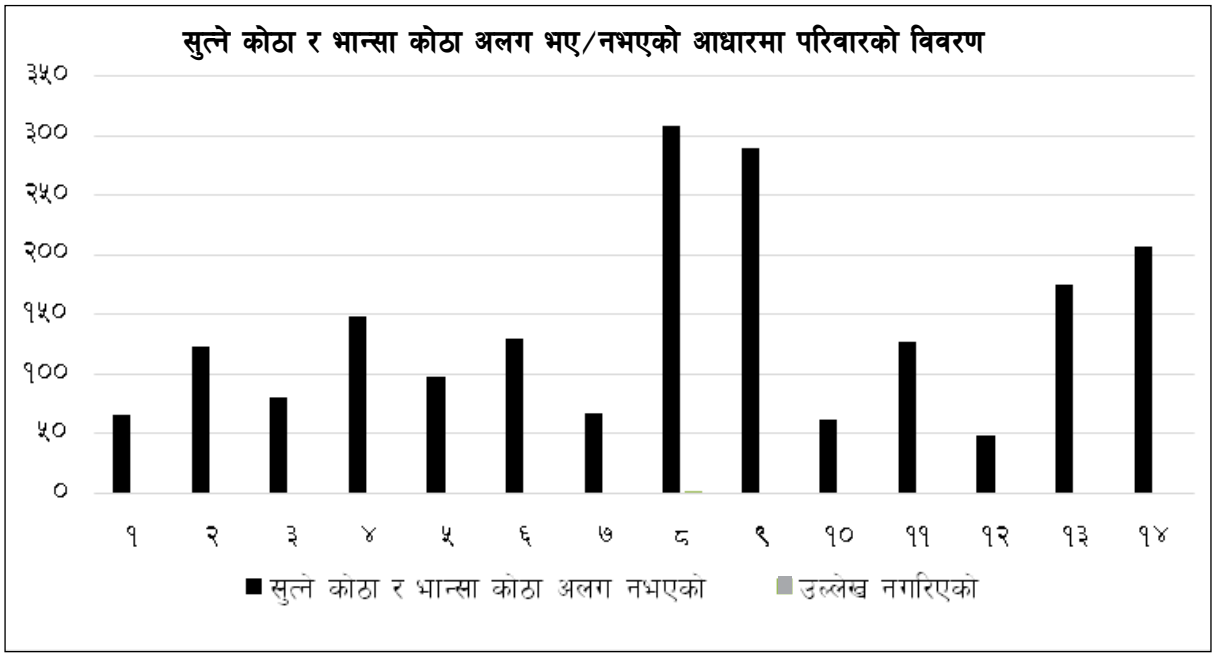

२.१३ अनुपस्थित जनसङ्ख्या भएका परिवार सङ्ख्याको विवरण

नगरपालिकाका कुल ११,३६६ घर परिवारहरू मध्ये अध्ययन, रोजगार तथा अन्य कामका सिलसिलामा ६ महिनाभन्दा लामो समय आफ्नो घरमा उपस्थित नभएका सदस्यहरू हुने परिवार सङ्ख्या ५,१०८ अर्थात् ४४.९ प्रतिशत छ। यसरी झण्डै आधा परिवारका सदस्यहरू अध्ययन, रोजगार तथा अन्य काम वा अवसरका कारण बाहिरिएको देखिन्छ। नगरपालिकाभित्र नै सबै प्रकारका सेवा, सुविधा र अवसरहरू सुनिश्चित भएको खण्डमा यसरी अनुपस्थित हुनेको सङ्ख्या स्वतः न्युन हुन जान्छ। अर्कोतर्फ नगरपालिकामा उपलब्ध सेवा र अवसरको स्तरले समेत यस प्रकारको अनुपस्थित जनसङ्ख्यालाई कम वा बढी बनाउँछ। अर्थात् शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारजस्ता सुविधा उपलब्ध भएता पनि उपलब्ध सेवाहरूको गुणस्तर र थप संभावनालाई हेरेर त्यसको कमी हुँदा अन्य स्थानमा विकल्पको खोजी गर्नतर्फ जनसङ्ख्या आकर्षित हुन जान्छ। यसरी अनुपस्थित जनसङ्ख्या बढ्न सक्दछ। विशेष काम वा अन्य जरुरी सेवा सुविधाको लागि बाहिरिने जनसङ्ख्या भने स्वाभाविक जनसङ्ख्या हो। सामान्यतया दक्ष र उर्जावान जनशक्ति नै बढी अनुपस्थित हुने प्रवृत्तिका कारण यसले नगरपालिकाको दीगो विकासमा दीर्घकालीन असर पर्दछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. २४ : अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएका परिवार		सबै सदस्य उपस्थित भएका परिवार		थाहा नभएको		उललेख नगरिएको		जम्मा परिवार सङ्ख्या	अनुपस्थित सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१	३३४	३९.२	५१५	६०.५	२	०.२			८५१	**४२४**
२	२६०	४८.७	२७४	५१.३					५३४	**३८९**
३	८०	२३.१	२६६	७६.९					३४६	**२८४**
४	२७०	५२.७	२४०	४६.९	२	०.४			५१२	**४३८**
५	२७६	४८.०	२९०	५०.४	८	१.४	१	०.२	५७५	**३९३**

वडा नं.	अनुपस्थित भएका परिवार		सबै सदस्य उपस्थित भएका परिवार		थाहा नभएको		उलेख नगरिएको		जम्मा परिवार सङ्ख्या	अनुपस्थित सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
६	३११	४१.६	४३७	५८.४					७४८	**४३५**
७	२९६	५७.७	२१७	४२.३					५१३	**४७७**
८	५४०	३७.९	८७६	६१.५	३	०.२	६	०.४	१,४२५	**८३५**
९	६९२	४०.०	१,०३८	५९.९	२	०.१			१,७३२	**८५४**
१०	३२८	४५.३	३९६	५४.७					७२४	**४३७**
११	३०८	४४.६	३८२	५५.४					६९०	**४८८**
१२	२९८	४८.१	३२१	५१.९					६१९	**४४३**
१३	५५९	५७.०	४१९	४२.७	१	०.१	२	०.२	९८१	**१,०८०**
१४	५५६	४९.८	५६०	५०.२					१,११६	**९२९**
जम्मा	**५,१०८**	**४४.९**	**६,२३१**	**५४.८**	**१८**	**०.२**	**९**	**०.१**	**११,३६६**	**७,९०६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.१३.१ उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. २५ : उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	पुरुष				महिला				जम्मा
	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	
१	१	२५	३३७	१६		११	३३	१	**४२४**
२	६	१२४	२१८	३	३	१३	२२		**३८९**
३	१५	३३	११७	५	१५	२१	७२	६	**२८४**
४	५	५२	२८३	१६	८	२५	४३	६	**४३८**
५		६६	२७८	१०	४	५	२८	२	**३९३**
६	३	६२	३२२	३	४	११	३०		**४३५**
७	१०	५६	३२९	६	९	१४	५३		**४७७**
८	२०	१०३	५४६	२१	१४	३५	८८	८	**८३५**
९	६	९७	६५२	१७	१	२०	६०	१	**८५४**
१०	२	५३	३४१	११	२	६	२२		**४३७**
११	१०	१११	२८७	१	९	२०	५०		**४८८**
१२	४	४९	३४४	७	३	१२	२३	१	**४४३**
१३	२३	१८०	६२५	२३	२१	६५	१३९	३	**१,०७९**
१४	२७	१५२	५७७	२२	२९	४१	८१		**९२९**
जम्मा	**१३२**	**१,१६३**	**५,२५६**	**१६१**	**१२२**	**२९९**	**७४४**	**२८**	**७,९०५**
प्रतिशत	**१.६७**	**१४.७१**	**६६.४९**	**२.०४**	**१.५४**	**३.७८**	**९.४१**	**०.३५**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी २०-४९ वर्षका पुरुषहरू घरमा अनुपस्थित भएको पाइयो भने सबैभन्दा कम अनुपस्थित जनसङ्ख्याको उमेरसमूहमा ५० वर्षभन्दा माथिका महिलाहरू रहेका छन् । २०-४९ वर्षका ५,२५६ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसङ्ख्या ७,९०५ को ६६.४९ प्रतिशत पुरुषहरू नगरपालिकामा अनुपस्थित भएको पाइयो । दोस्रो उमेर समूहमा ५ देखि १९ वर्षको पुरुष रहेको छ । यो समूहको अनुपस्थितहरूको सङ्ख्या १,१६३ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसङ्ख्याको १४.७१ प्रतिशत रहेको छ । यस तथ्याङ्कको विश्लेषणबाट सशक्त युवा अवस्थाको पुरुष जनसङ्ख्या काम, रोजगारी, अध्ययन वा अन्य कारणले नगरपालिका बाहिर हुनु भनेको नगरपालिकाभित्र ती सबैखाले अवसरहरू न्यून वा कम गुणस्तरको हुनु हो । अर्कोतर्फ महिलाको अनुपस्थित जनसङ्ख्या उल्लेख्य रूपमा कम हुनुले लैङ्गिक रूपमा असमानता रहेको स्पष्ट हुन्छ । यसको अर्को अर्थ नगरपालिकामा महिला, वृद्धहरू र केटाकेटीको जनसङ्ख्याको वाहुल्यता रहेको समेत स्पष्ट हुन्छ । यसरी सक्षम र जुझारु युवा जनशक्तिको ठूलो हिस्सा नगरपालिकाबाट बाहिर रहँदा नगरपालिकाको समग्र विकासमा दीर्घकालीन नकारात्मक प्रभाव पर्दछ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. २६ : अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	आधारभूत शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	* अन्य	अशिक्षित	जम्मा
१		८७	२४४	८७	५	१	**४२४**
२	१	१८०	१५०	५४	१	३	**३८९**
३		८९	१६६	१२	११	६	**२८४**
४	२	१६३	२३०	३१	७	५	**४३८**
५	२	११९	२२०	३६	१३	३	**३९३**
६	१	११०	२३५	७१	८	१०	**४३५**
७	१	१५५	२४६	६१	४	१०	**४७७**
८	२	१६१	४९३	१६३	१४	२	**८३५**
९		१४६	५६६	८९	५	४८	**८५४**
१०		१२७	२३९	६७	२	२	**४३७**
११	७	१६५	२४३	६६	४	३	**४८८**
१२	१	११७	२४९	६३	६	७	**४४३**
१३	९	२९४	५९८	१४२	१७	१९	**१,०७९**
१४	५	२६५	५५३	९०	१	१५	**९२९**
जम्मा	**३१**	**२,१७८**	**४,४६३**	**१,०३२**	**९८**	**१३४**	**७,९०५**
प्रतिशत	**०.३९**	**२७.५५**	**५६.४६**	**१३.०५**	**१.२४**	**१.६७**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित शैक्षिक स्तरबाहेक अन्य जस्तै विश्वविद्यालय शिक्षा, विषय विशेषज्ञ आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका जनसङ्ख्यामध्ये ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई लक्षित गरी सोधिएको प्रश्नमा शैक्षिक स्तरको आधारमा हेर्दा कुल उत्तरदाता ७,९०५ जना रहेका मध्ये ३१ अर्थात् ०.३९ प्रतिशत पुर्व-प्राथमिक शिक्षा गरेका, २,१७८ जना अर्थात् २७.५५ प्रतिशत आधारभूत शिक्षा अर्थात् १ देखि

८ कक्षा अध्ययन गरेका, ४,४६३ अर्थात् ५६.४६ प्रतिशत माध्यामिक अर्थात् ९-१२ कक्षा अध्ययन गरेका, १,०३२ अर्थात् १३.०५ प्रतिशत उच्च शिक्षा अध्ययन गरेका, ९८ अर्थात् जम्मा १.२४ प्रतिशत जनसङ्ख्या काम तथा रोजगारी वा अन्य कारणले अनुपस्थित भएको पाइयो । तथ्याङ्कलाई हेर्दा माध्यामिक स्तरसम्मका अध्ययन पुरा गरी काम वा रोजगारमा बाहिरिने जनसङ्ख्या र पढ्दा पढ्दै काम वा रोजगारीका लागि पढाइ छोड्नेको जनसङ्ख्या उल्लेख्य रहेको पाइयो । यस हिसाबले शिक्षित र दक्ष जनशक्तिभन्दा अर्धशिक्षित र अदक्ष वा अर्धदक्ष जनसङ्ख्याले आफ्नो शैक्षिक स्तरभन्दा सामान्य स्तरको वा स्तरभन्दा न्यून खालको रोजगारी वा काममा बाहिरिएको संकेत गर्दछ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.३ लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उर्त्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. २७ : लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उर्त्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

लिङ्ग	उमेर समूह	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	साधारण शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	*अन्य	अशिक्षित	जम्मा
पुरुष	५-१९ वर्ष	१७	४७५	६०३	३५	१३	२०	**१,१६३**
	२०-४९ वर्ष	५	१,३७६	३,२५२	६९७	४७	७९	**५,४५६**
	५० वर्षमाथि		९४	३१	३	१७	१६	**१६१**
	जम्मा	**२२**	**१,९४५**	**३,६८६**	**७३५**	**७७**	**११५**	**६,५८०**
महिला	५-१९ वर्ष	९	११९	१४८	१९		४	**२९९**
	२०-४९ वर्ष		१०३	३९७	२७८	१०	१०	**७९८**
	५० वर्षमाथि		११	१		११	५	**२८**
	जम्मा	**९**	**२३३**	**४९२**	**२९७**	**२१**	**१९**	**१,०७१**
कुल जम्मा	५-१९ वर्ष	२६	५९४	७५१	५४	१३	२४	**१,४६२**
	२०-४९ वर्ष	५	१,४७९	३६४९	९७५	५७	८९	**६,२५४**
	५० वर्षमाथि		१०५	३२	३	२८	२१	**१८९**
	जम्मा	**३१**	**२,१७८**	**४,१७८**	**१,०३२**	**९८**	**१३४**	**७९०५**

*** माथि उल्लेखित कारणबाहेक अन्य जस्तै औषधोपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्यामध्ये २० देखि ४९ वर्ष उमेर समूहको, आधारभूत र माध्यमिक स्तरसम्मको शैक्षिक स्तर भएको, पुरुषको जनसङ्ख्या नै अत्यधिक सङ्ख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । अनुपस्थितमध्ये उच्च शिक्षा हासिल गरेको जनसङ्ख्या तथा महिला र पाको उमेरको जनसङ्ख्या भने अर्ध शिक्षित पुरुष युवा समूहको तुलनामा निकै कम देखिन्छ । तसर्थ साधारणतया जल्दोबल्दो युवा अवस्थाको पुरुष अर्ध शिक्षित स्तरको जनसङ्ख्या नै काम वा रोजगारीको सिलसिलामा अत्यधिक सङ्ख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

२.१३.४ अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. २८ : अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएको वर्ष					जम्मा
	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५०+ वर्ष	
१	३१८	४४	४१	२१		**४२४**
२	२९०	५६	२४	१९		**३८९**
३	१६४	६५	४८	७		**२८४**
४	३०७	६३	४१	२६	१	**४३८**
५	३५३	१२	१५	१३		**३९३**
६	२३९	९५	७२	२९		**४३५**
७	३४३	८१	३५	१८		**४७७**
८	५९०	१३४	८०	३१		**८३५**
९	४८६	१५६	१२६	८१	५	**८५४**
१०	१७३	११३	९९	५२		**४३७**
११	२९३	९४	७३	२७	१	**४८८**
१२	३३७	५७	३१	१८		**४४३**
१३	७५०	१९३	९२	४४		**१,०७९**
१४	५३२	२०५	१२१	७०	१	**९२९**
जम्मा	**५,१७५**	**१,३६८**	**८९८**	**४५६**	**८**	**७,९०५**
प्रतिशत	**६५.४६**	**१७.३१**	**११.३६**	**५.७७**	**०.१०**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल ७,९०५ जनसङ्ख्यामध्ये ०-४ वर्षको अवधिसम्म अनुपस्थित रहेको जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी ५,१७५ अर्थात् ६५.४६ प्रतिशत रहेका छन् । दोस्रो ५-९ वर्षसम्म अनुपस्थित रहनेको सङ्ख्या १,३६८ अर्थात् १७.३१ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी १०-१९ वर्षम्म ८९८ अर्थात् ११.३६ प्रतिशत, २०-४९ वर्षसम्म ४५६ अर्थात् ५.७७ प्रतिशत र ५० वर्ष पछाडि ८ अर्थात् ०.१० प्रतिशत रहेको छ । यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा छोटो समय अनुपस्थित भई पुनः घर फर्कने र पुनः अनुपस्थित हुनेको सङ्ख्या अत्यधिक बढी देखिन्छ यसर्थ काम अध्ययन तथा रोजगारीले गर्दा छोटो अवधिका लागि वाध्यतावस बाहिरिने अनुपस्थित जनसङ्ख्या बढी रहेको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. २९ : अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	व्यापार	नोकरी	अध्ययन/तालिम	आश्रित	* अन्य	उ.न.	जम्मा
१	३	५२	७५	१	२८८	५	**४२४**
२	३	१०५	४४	३२	२०२	३	**३८९**
३	२	१०६	१२	२	१५६	६	**२८४**
४	४	९८	७९	७	२४६	४	**४३८**
५	३	९३	२४	२७	२२९	१७	**३९३**

वडा नं.	व्यापार	नोकरी	अध्ययन/तालिम	आश्रित	* अन्य	उ.न.	जम्मा
६	९	१०४	३५	१४	२६८	५	**४३५**
७	५	१०२	४६	३१	२८७	६	**४७७**
८	१७	१७८	१५८	४७	४१०	२५	**८३५**
९	१०	२१३	९६	६	५१४	१५	**८५४**
१०	१	१०१	४६	५	२८१	३	**४३७**
११	१	१३६	२६		३१९	६	**४८८**
१२	१३	६५	४२	२	३१६	५	**४४३**
१३	५८	२०७	१६८	६७	५४४	३५	**१,०७९**
१४	१०	६८	११०	२०	६६६	५५	**९२९**
जम्मा	**१३९**	**१,६२८**	**९६१**	**२६१**	**४,७२६**	**१९०**	**७,९०५**
प्रतिशत	**१.७६**	**२०.५९**	**१२.१६**	**३.३०**	**५९.७८**	**२.४०**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित कारणबाहेक अन्य जस्तै औषधोपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल ७,९०५ जनसङ्ख्यामध्ये ४,७२६ अर्थात् ५९.७८ प्रतिशतको भने अन्य कारणमा उत्तर आएकोले त्यो सङ्ख्या के कारणले अनुपस्थित भएको भन्ने समेत अस्पष्ट छ । बाँकी जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा धेरै नोकरीको सिलसिलामा १,६२८ अर्थात् २०.५९ प्रतिशत, अध्ययन/तालिममा ९६१ अर्थात् १२.१६ प्रतिशत, आश्रित अनुपस्थित जनसङ्ख्या २६१ अर्थात् ३.३० प्रतिशत र व्यापार/व्यवसायमा १३९ अर्थात् १.७६ प्रतिशत देखिन्छ । अनुपस्थित हुने जनसङ्ख्याको कारणहरू हेर्दा नगरपालिकाभित्र शिक्षा तथा रोजगारको पर्याप्त र राम्रो अवसरहरू नभएर उपयूक्त अवसरको खोजीमा बाहिरिएको तथ्य देखिन्छ । ४,७२६ अनुपस्थित जनसङ्ख्याको अनुपस्थित रहने कारण नखुलेपनि अधिकांश बाहिरिनेहरूमा काम, रोजगारी तथा शिक्षाको खोजीमा नै परिवार सहित अनुपस्थित रहने हुँदा उनीहरूसँग आश्रित सदस्यहरू विशेषगरी विद्यालय जाने बालबालिका साथमा गएको कारणले हो । वडाअनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

२.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. ३० : अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

गन्तव्य स्थल	अनुपस्थित हुनुको कारण									जम्मा	प्रतिशत
	व्यापार/व्यवसाय	निजी नोकरी	संस्थागत नोकरी	अध्ययन/तालिम	काम खोज्दै	निर्भर	विवाद	* अन्य	थाहा नभएको		
नेपाल (अन्य जिल्ला)	१०९	१७५	७१	६४७	२६४	१४४		७८	११७	१,६०५	**२०.३०**
भारत	९	२८२	९४	४४	६४६	२१		१८	१९	१,१३३	**१४.३३**
सार्क राष्ट्र		२			६			१		९	**०.११**
मध्य पुर्वी राष्ट्र	६	२५९	७३	६	१,४४२	१२		४	३	१,८०५	**२२.८३**
अन्य एसियान राष्ट्र	२	११९	६५	५८	६५२	२२		१०	३	९३१	**११.७८**
अष्टेलिया/न्युजल्याण्ड		११	१	५७	१६	१०			३	९८	**१.२४**
युरोपियन राष्ट्र		२५	२	२४	७८	८		२	४	१४३	**१.८१**

गन्तव्य स्थल	अनुपस्थित हुनुको कारण									जम्मा	प्रतिशत
	व्यापार/व्यवसाय	निजी नोकरी	संस्थागत नोकरी	अध्ययन/तालिम	काम खोज्दै	निर्भर	विवाद	* अन्य	थाहा नभएको		
क्यानडा/अमेरिका		२२	२	३८	३२	१५		१२	५	१२६	**१.५९**
अन्य	१३	३५९	५२	८०	१,१९८	२५	२	२२७	१४	१,९७०	**२४.९२**
थाहा नभएको		१०	४	७	३२	४	१	५	२२	८५	**१.०८**
जम्मा	**१३९**	**१,२६४**	**३६४**	**९६१**	**४,३६६**	**२६१**	**३**	**३५७**	**१९०**	**७,९०५**	**१००**

*** माथि उल्लेखित कारणबाहेक अन्य जस्तै औषधोपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेको कुल ७,९०५ जनसङ्ख्यामध्ये धेरै जसो रोजगारीको सिलसिलामा मध्य पुर्वी राष्ट्रमा जाने १,८०५ अर्थात् २२.८३ प्रतिशत रहेको पाइयो । त्यसै गरी अनुपस्थित हुने जनसङ्ख्यामध्ये नेपालको अन्य जिल्लामा रहेको १,६०५ अर्थात् २०.३ प्रतिशत, कामको खोजीमा छिमेकि मुलुक भारत जानेको सङ्ख्या १४.३३ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै अन्य एसियन राष्ट्र, युरोपियन राष्ट्र, क्यानडा/अमेरिका, अष्ट्रेलिया/न्यूजिल्याण्ड जानेको सङ्ख्या पनि उल्लेख्य रहेको छ । समग्रमा हेर्दा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको करिब ५ भागको झण्डै १ भाग जनसङ्ख्या कामको खोजीमा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । यसरी ठूलो हिस्सा जनसङ्ख्या कामको लागि बाहिरिदाँ विप्रेषणले मात्र कालान्तरमा नगरपालिकाको विकास संभव हुँदैन । यसका लागि दूरदृष्टि सहित दीगो सोंच र विकासको लक्ष्य लिएर अगाडि बढ्ने युवा जमातको उपस्थिति नगरपालिकामै हुनु अनिवार्य छ । यसरी युवा शक्तिलाई नगरपालिकाकै विकासका लागि परिचालन गरी अनुपस्थित जनसङ्ख्यालाई कम गर्ने प्रभावकारी योजना र त्यसको कार्यान्वयन गर्नु स्थानीय सरकारको लक्ष्य हुन जरुरी छ । अन्य गन्तव्य स्थल र कारणहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१४ पाँच वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण

तालिका नं. ३१ : पाँच वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	जन्मदर्ता भएको		जन्मदर्ता नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	८२	४३.६	१०६	५६.४	**१८८**
२	७४	५२.१	६८	४७.९	**१४२**
३	२६	५०.०	२६	५०.०	**५२**
४	८०	५८.०	५८	४२.०	**१३८**
५	५९	३४.५	११२	६५.५	**१७१**
६	६९	४०.४	१०२	५९.६	**१७१**
७	८०	५४.१	६८	४५.९	**१४८**
८	१३९	३८.९	२१८	६१.१	**३५७**
९	१७६	३७.५	२९३	६२.५	**४६९**

वडा नं.	जन्मदर्ता भएको		जन्मदर्ता नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१०	६९	३२.५	१४३	६७.५	**२१२**
११	९०	४२.५	१२२	५७.५	**२१२**
१२	२८	१६.६	१४१	८३.४	**१६९**
१३	१४९	४४.३	१८७	५५.७	**३३६**
१४	१८९	५८.२	१३६	४१.८	**३२५**
जम्मा	**१,३१०**	**४२.४**	**१,७८०**	**५७.६**	**३,०९०**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा जन्म भएका पाँच वर्ष मुनीका ३,०९० बालिबालिकाहरू मध्ये १,३१० अर्थात् ४२.४ प्रतिशतको जन्मदर्ता गरिएको र १,७८० अर्थात् ५७.६ प्रतिशतको जन्मदर्ता नगरिएको तथ्याङ्क रहेको छ। जन्म, मृत्यु, बसाइ-सराइ र विवाहजस्ता जीवनका प्रमुख व्यक्तिगत घटनाको अनिवार्य र समयमै दर्ता गर्नुपर्दछ। यसबाट स्थानीय सरकारलाई यकिन तथ्याङ्कको अभिलेख तयार पार्न सहयोग पुग्दछ भने अर्कोतर्फ नागरिकहरूले राज्यबाट प्राप्त गर्ने सेवा सुविधाका लागि नागरिकको पहिचान कायम गर्न र अन्य कानूनी कृयाकलापहरूमा यसको आवश्यकता पर्दछ तसर्थ जन्मदर्तालाई समयमै अनिवार्य रूपमा गर्न प्रोत्साहन गर्ने कार्य स्थानीय सरकारले गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न कानुनी प्रक्रियाहरू पालना गर्नु पर्ने हुन्छ। नागरिकता, राहादानी, वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान निश्चित कानूनी प्रक्रिया पालना गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका लागि सरकारले आधिकारिक प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ। जन्म, मृत्यु, बसाइँ सराई विवाह र सम्बन्ध विच्छेदजस्ता घटना समयमा नै दर्ता गर्नु पर्ने हुन्छ। संविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ। यस प्रकारको सेवा सुविधा र अधिकार प्राप्तीको प्रस्थान विन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो। राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो। कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाइँसराई गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ। यसको आधारमा सरकारले नीति बनाउने हुँदा यस विषयमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ।

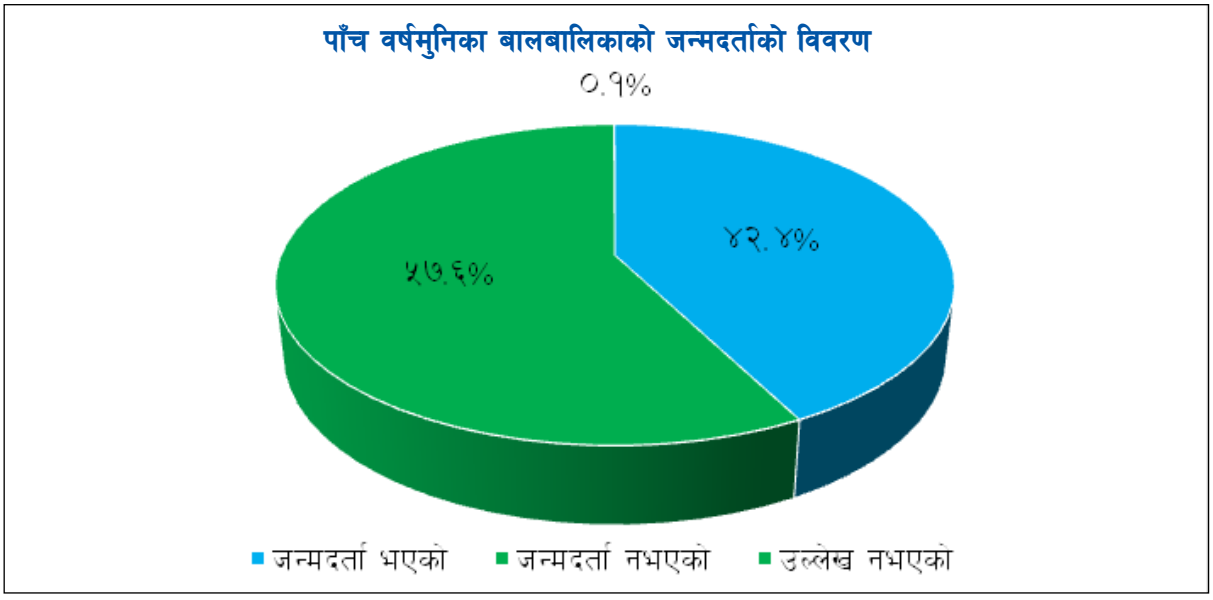

२.१५ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ३२ : घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने घरपरिवारको वितरण

वडा नं.	स्वामित्व भएको परिवार		स्वामित्व नभएको परिवार		थाहा नभएको परिवार		उ.न.		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	३०२	३५.५	४७३	५५.६	७६	८.९			**८५१**
२	८८	१६.५	४३६	८१.६	१०	१.९			**५३४**
३	११	३.२	३३३	९६.२	२	०.६			**३४६**
४	७६	१४.८	४२८	८३.६	८	१.६			**५१२**
५	१४८	२५.७	२८३	४९.२	१४३	२४.९	१	०.२	**५७५**
६	२१५	२८.७	५२४	७०.१	९	१.२			**७४८**
७	५०	९.७	४३४	८४.६	२९	५.७			**५१३**
८	४८६	३४.१	८२३	५७.८	११०	७.७	६	०.४	**१,४२५**
९	६५९	३८.०	१,०४७	६०.५	२६	१.५			**१,७३२**
१०	२११	२९.१	४४३	६१.२	७०	९.७			**७२४**
११	१३७	१९.९	५५१	७९.९	२	०.३			**६९०**
१२	६२	१०.०	५५७	९०.०					**६१९**
१३	२८९	२९.५	६६६	६७.९	२४	२.४	२	०.२	**९८१**
१४	२६५	२३.७	८३०	७४.४	२१	१.९			**१,११६**
जम्मा	**२,९९९**	**२६.४**	**७,८२८**	**६८.९**	**५३०**	**४.७**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ परिवारहरू मध्ये २,९९९ अर्थात् २६.४ प्रतिशत परिवारहरूको घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व रहेको छ भने ७,८२८ अर्थात् ६८.९ प्रतिशत परिवारहरूमा पुरुषको नै स्वामित्व रहेको देखिन्छ । ५३० परिवारहरूबाट भने स्पष्ट उत्तर प्राप्त भएन भने ९ परिवारबाट केही पनि उल्लेख नगरेको देखिन्छ । यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा जम्मा ४ भागको १ भाग घरपरिवाहरूमा मात्र जमिन र घरमा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ । हालका वर्षहरूमा शिक्षाको सकारात्मक प्रभाव, सञ्चार माध्यमको विकास र त्यसको प्रचारात्मक प्रभाव, प्रमुख राजनीतिक तथा सामाजिक परिवर्तनजस्ता कारणले लैङ्गिक भेदभाव क्रमश: कम हुँदै गएतापनि नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा जम्मा ४ भागको १ भाग महिलाहरूमा नाममात्रको जग्गा जमिनको स्वामित्व रहेको छ । यस तथ्यले लैङ्गिक भेदभाव हटाउन राज्यले प्रभावकारी कदमहरू कडाइका साथ चाल्नु अनिवार्य छ । तथ्याङ्कको वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

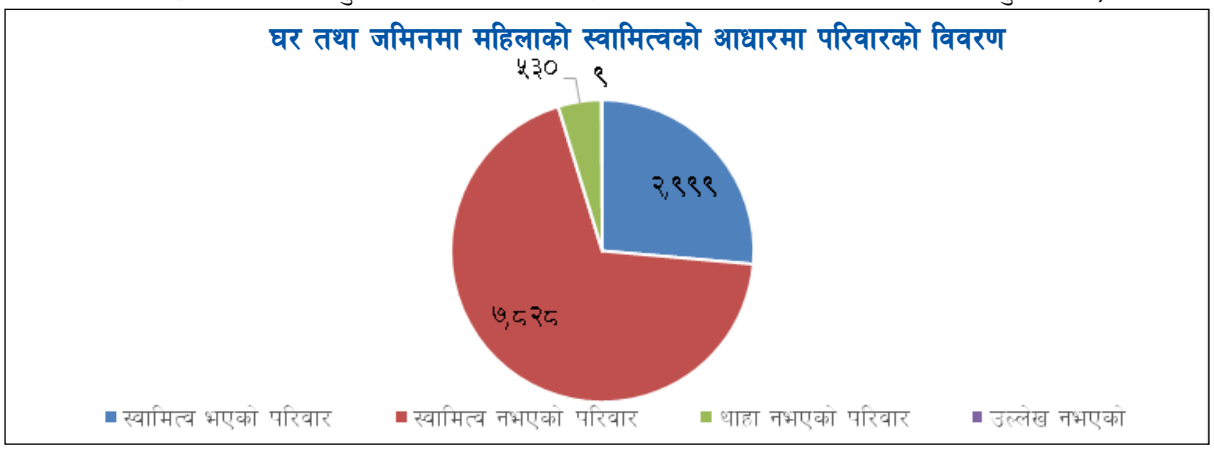

२.१६ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवारको वितरण

तालिका नं. ३३ : विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवारको वितरण

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको सङ्ख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको प्रतिशत	मृतकको सङ्ख्या
१	८५१	१०	१.२	**१०**
२	५३४	१६	३.०	**१६**
३	३४६	३	०.९	**३**
४	५१२	४	०.८	**४**
५	५७५	१२	२.१	**१२**
६	७४८	९	१.२	**९**
७	५१३	७	१.४	**७**
८	१,४२५	१६	१.१	**१६**
९	१,७३२	२६	१.५	**२७**
१०	७२४	८	१.१	**८**
११	६९०	१७	२.५	**१७**
१२	६१९	४	०.६	**४**
१३	९८१	३३	३.४	**३३**
१४	१,११६	१६	१.४	**१६**
जम्मा	**११,३६६**	**१८१**	**१.६**	**१८२**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये १८१ परिवारहरूमा परिवारका सदस्यहरू मध्येबाट कुनै न कुनै कारणले मृत्यु भएको पाईयो । नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा कुल १८२ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत तथ्याङ्क तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । नगरपालिकामा बसोवास गर्ने कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्यालाई मध्य वर्षको जनसङ्ख्या मानेर कोरा मृत्युदर हिसाब गर्दा प्रति हजार जनसङ्ख्यामा वार्षिक ३.९ अर्थात् औषतमा ४ जनाको मृत्यु हुने गरेको तथ्याङ्क छ । (कोरा मृत्यु दर =मृत्यु सङ्ख्या/मध्यवर्षको जनसङ्ख्या × १०००)

२.१७ उमेर र लिङ्गअनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण

तालिका नं. ३४ : उमेर र लिङ्गअनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण

मृतकको उमेर समूह	मृतक पुरुष		मृतक महिला		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
००-४ वर्ष	२	५०.०	२	५०.०	**४**
१०-१४ वर्ष	२	१००.०			**२**
१५-१९ वर्ष	१	५०.०	१	५०.०	**२**
२०-२४ वर्ष	२	६६.७	१	३३.३	**३**

मृतकको उमेर समूह	मृतक पुरुष		मृतक महिला		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
२५-२९ वर्ष	६	६६.७	३	३३.३	**९**
३०-३४ वर्ष	२	६६.७	१	३३.३	**३**
३५-३९ वर्ष	३	७५.०	१	२५.०	**४**
४०-४४ वर्ष	४	८०.०	१	२०.०	**५**
४५-४९ वर्ष	७	८७.५	१	१२.५	**८**
५०-५४ वर्ष	३	६०.०	२	४०.०	**५**
५५-५९ वर्ष	७	७०.०	३	३०.०	**१०**
६०-६४वर्ष	१०	६२.५	६	३७.५	**१६**
६५-६९ वर्ष	१०	७१.४	४	२८.६	**१४**
७०-७४ वर्ष	१२	५४.५	१०	४५.५	**२२**
७५+वर्ष	४४	५८.७	३१	४१.३	**७५**
जम्मा	**११५**	**६३.२**	**६७**	**३६.८**	**१८२**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा मृत्यु हुनेहरूको सङ्ख्यालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी मृत्यु सङ्ख्या ७५ वर्षभन्दा माथिको उमेर भएका ७५ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ भने दोस्रोमा ७० देखि ७४ वर्षका २२ जना देखिन्छन् जसमा पुरुषको सङ्ख्या बढी देखिन्छन्। सबैभन्दा कम मृत्यु हुने उमेर समूह भने १० देखि १४ र १५ देखि १९ वर्षको समूह देखिन्छ जसमा क्रमश २/२ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ। चौधौं आवधिक योजना (२०७३-२०७६) का अनुसार नेपालमा जन्मदाको बखत आम नेपालीको औसतआयु ६९ वर्ष उल्लेख गरिएको छ। सामान्यतया उमेर पुगेर हुने मृत्युलाई स्वाभाविक मान्न सकिन्छ तसर्थ यस नगरपालिकामा बढी मृत्यु हुने उमेर समूह हेर्दा ७० वर्षमाथिको नै देखिन्छ। यद्यपि पछिल्लो समय औषधी विज्ञान र चिकित्सा पद्धतिमा भएको उच्च विकास र आधुनिक औषधी उपचारमा वृद्धि भएको पहुँच र क्रमिक रूपमा स्वास्थ्य चेतनाको वृद्धिका कारण नेपालको औसत आयुसमेत विगतका वर्षभन्दा बढ्दै गई रहेको छ।

खण्ड ३ : भू-उपयोग

३.१ नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

भू-उपयोग योजना स्थानीय सरकारको लागि महत्वपूर्ण हुन्छ । नगरपालिकाहरूको योजना निर्माण चाहे औद्योगिक, व्यापारिक वा आवासीय होस यसमा कतै न कतै भू-उपयोग योजनाको आवश्यकता पर्दछ । भू-उपयोग योजना सोचेका भन्दा कैयन गुणाले स्थानीय सरकारको निति निर्माणमा असर पर्दछ । उदाहरणको लागि स्थानीय सरकारले कुनै पनि निर्माण संस्थालाई आवासीय वा व्यापारिक प्रयोजनको लागि ठूला अपार्टमेन्टहरू निर्माणको अनुमति दिन लागेको, विद्यालयको कक्षा कोठा वा नयाँ भवन निर्माणको तयारी, बाटो निर्माण, वा अस्पताल निर्माणजस्ता कार्यहरू सञ्चालन गर्न भू-उपयोग योजना छ भने सो निर्माण गर्दा बढी प्रभावकारी हुने निर्णय गरी निर्माण प्रकृयामा लैजान सकिन्छ । भू-उपयोग योजनाले स्थानीय सरकारलाई जमिनको प्रकृतिअनुसारको क्षेत्र छुट्याउन तथा विकास निर्माणका कार्यहरू विस्तार गर्न सहजता पुऱ्याउँछ । नेपालको संविधान २०७२ ले पनि स्थानीय सरकारहरूलाई आफ्नो क्षेत्रभित्रका विभिन्न किसिमका शहरी विकासका योजनाहरू तथा स्थानीय आवश्यकता अनुसारका विकास निर्माण कार्यहरू गर्न पाउने अधिकार प्रदान गरेको छ । विस्तृत रूपमा हेर्दा भू-उपयोग योजना बनाउने कार्य प्रदेश सरकार र संघिय सरकारको कार्यसुचिभित्र परेका छन् र थप स्थानीय भू-उपयोग योजना बनाउने कार्य स्थानीय सरकारको कार्य हो भनि शहरीविकास मन्त्रालयले प्रकाशन गरेको भू-उपयोग नीतिमा उल्लेख गरिएको छ ।

हालको अवस्थामा वालिङ नगरपालिकाको भू-उपयोग योजना छैन । नगरपालिकाको जानकारीअनुसार विगतमा नगरको भू-उपयोग योजना निर्माण नभएको अवस्था छ । यस नगरपालिकाको भू-उपयोग योजना निर्माणको लागि विभिन्न तथ्याङ्कहरूको आवश्यकता रहन्छ, जुन कुनै हदसम्म सङ्कलन भई रहेको छ भने बाँकी सङ्कलन गर्न पर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ३५ : वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

भू-उपयोगको प्रकार	ओगटेको क्षेत्र (बर्ग कि मि)	ओगटेको क्षेत्र (प्रतिशत)
कृषियोग्य जमिन	८२.४३	६१.५८%
बन जंगल	२९.५८	२२.१%
झाडी बुट्यान	३.९१	२.९२%
घाँसे मैदान	१६.१६	१२.०७%
खोला नाला	०.६८	०.५१%
तटबन्द/कटान क्षेत्र	०.०५	०.०४%
गिट्टी,बालुवा र ढुङ्गा	१.०४	०.७८%
जम्मा	**१३३.८५**	**१००%**

स्रोतः वालिङ नगरपालिका

माथिको तालिकाले यस नगरपालिका भित्रको जमिनको बर्गीकरण जनाउँदछ । यो बर्गीकरण आधिकारिक नभई, वालिङ नगरपालिकाको GIS सूचनाबाट तयार गरिएको नक्साका विश्लेषण हो । यस नगरपालिकाभित्र खेतीको लागि अधिकतम ६१.५८ % जमिनको प्रयोग देखिन्छ भने बन जंगलले २२.१% ओगटेको देखिन्छ । नगरपालिकामा जमिनको खण्डिकरण गर्दा सेवा, कार्यालय, व्यापारिक प्रयोजन, संस्थागत र औद्योगिक क्षेत्रहरू छुट्टाछुट्टै हुनेगरी व्यवस्थापन गरिएको देखिदैन । आवासीय क्षेत्रमा पनि निर्माणको कुनै मापदण्डहरू कडाईका साथ प्रयोग गरेको पाइदैन । उदाहरणको लागि वल्लो घरमा आवासीय तर पल्लोघरमा काठको कारखाना अथवा फलामको काम हुने गरेको जसले गर्दा आवास क्षेत्र कुरूप र ध्वनी प्रदुषित बन्दछ । सङ्कलन गरेको विवरणअनुसार नगरपालिका क्षेत्रभित्र २० वटा पार्कहरू, १४ वटा पिकनिक स्थल, साना ठूला गरी ७१ वटा खेलमैदानहरू, र ६० वटाभन्दा बढी चौतारा, पाटी रहेको अवस्था छ ।

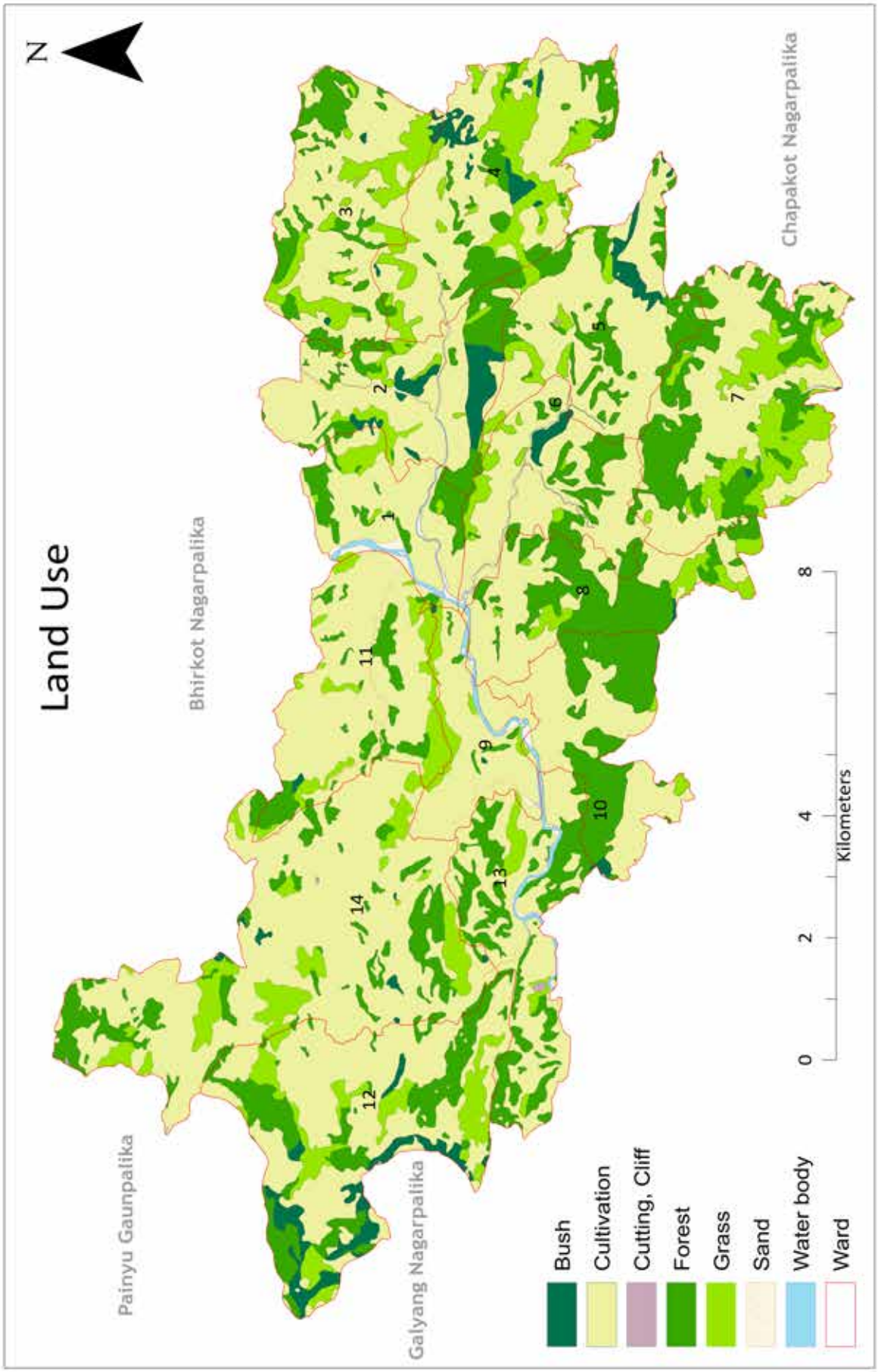

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः भूमी सूचना र अभिलेख विभाग

नेपाल सरकार शहरी विकास मन्त्रालयका विभिन्न समयका नीति, नियम, भवन निर्माणका नियम तथा उपनियमहरू लगायतको प्रयोग तथा अनुसरण गरिएको पाइन्छ। तर वस्तिहरूलाई कसरी एकरूपता बनाउने र समय सापेक्ष वस्ति विकासको कार्य गरिरहेको पाइदैन। शहरी विकास मन्त्रालयको विभिन्न निर्देशनहरूले कुनै एउटा मात्र क्षेत्र नभई बृहद क्षेत्र समेट्न खोजिएको तर नियमन र अनुगमन नहुँदा प्रयोगमा झण्झटिलो र प्रयोगमा समस्या देखिएको छ किनकि यो निर्देशिकाहरू कुनै स्थान वा परिवेश विशेष हुने गरी बनाईएको छैन। हरेक योजना निर्माणमा र उपयोगमा जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता र सहयोगको आवश्यकता महत्वपूर्ण रहन्छ। चलिआएको योजना निर्माण प्रकृया तथा विकासका कार्यक्रमहरू विज्ञद्वारा नै तोकिने गरेको छ। जनसहभागिताको नाउँमा मात्र देखिने तर जनस्तरको आवाज योजना निर्माणमा फिक्का हुने कारणले नै योजना जनअपेक्षा अनुरूप नबन्ने र जनसमुदायले ग्रहण नगर्ने समस्या रहिरहेको छ। जबसम्म नागरिकले आफ्नो योजना आफैं बनाएर उपयोग गर्ने समेत वातावरण बन्दैन, योजना बन्छ मात्र सहि कार्यान्वयन हुँदैन।

त्यसैले यस नगरपालिकाको आगामी योजनाहरूको निर्माणका लागि बढीभन्दा बढी जनसहभागिता वृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ। संघियताको कार्यान्वयन पश्चात धेरै नीति नियम, कानुन निर्माण गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारमा रहेको छ। अब स्थानीय सरकारले स्थानीयस्तरमा ध्यान दिन जरुरी छ। अबका योजना निर्माणमा बढीभन्दा बढी जनसहभागिता बढाउने, समस्या पहिचानमा जनसहभागिता र परियोजना सञ्चालनमा अपनत्व बढाउन स्थानीय सरकारले विषेश ध्यान दिनुपर्छ। विकास निर्माणका कार्यहरूमा सहजीकरण गर्न भनि राज्यले पुर्वाधार विकास तथा विश्वका शहरहरू जो सफल र सुन्दर देखिएका छन उनिहरूले आफ्ना नीति – नियमहरू कडाईका साथ प्रयोग गरेर नै यो प्राप्ती गरेका छन। जुन नगरपालिकाहरू सक्षम देखिए तिनिहरूले आफ्ना नागरिकहरूकै बलमा प्राप्त गरेका हुन। नगर सरकारहरूले आफ्नो दीर्घकालीन योजनाहरू बनाउन नसक्ने हो भने नगरको सेवा प्रवाहमा भारी गिरावट आउन सक्छ। तर केही पुरानो योजना प्राप्त हुन सकेमा सोही योजनालाई आधार मानि नयाँ योजना निर्माण प्रकृया अगाडि बढाउन सकिन्छ। पुराना योजना निर्माण गर्दा लिईएको GIS को भौगोलिक निर्देशांकको (coordinates) आधारमा उक्त योजनालाई सुधार गर्न सकिन्छ। नगरपालिकाले नापि विभागको सहयोग भरपुर लिएर आफ्नो भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न सक्दछ। साथै राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजना कार्यालयले पनि यस नगरपालिकाको हालको भू-उपयोग नक्सा तयार हुँदै गरेको हुँदा उक्त अभिलेखको आधारमा पनि नगरको भू-उपयोग योजना निर्माण कार्यलाई मुर्त रूप दिन सकिनेछ। भू-उपयोग योजना योजनामा मात्र नभइ व्यवहारिक बनाई कार्यान्वयनमा लैजान जरुरी देखिन्छ।

३.२ घर बनेको जमिनको लालपुर्जाको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ परिवारहरू मध्ये आफ्नै स्वामित्वमा लालपुर्जा भएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको सङ्ख्या ८,८९६ अर्थात् ७८.२७ प्रतिशत, लालपुर्जा नभएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको सङ्ख्या १,१८१ अर्थात् १०.३९ प्रतिशत रहेका छन् भने बाँकि थाहा नभएको र लागु नहुने अर्थात् आफ्नो घर नहुने परिवारहरू रहेका छन्। यसरी लालपुर्जा विहिन परिवारहरू सुकुम्बासी भएकोले राज्यले यस्ता परिवारहरूको सुनिश्चित आवासको लागि न्यून लगानीमा सुरक्षित एकिकृत आवास निर्माण गरी हस्तान्तरण गर्न सकिन्छ। तसर्थ यस्ता भूमिहीन वर्गको समुचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने दायित्व नगरपालिकामा रहेको छ। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ३६ : घर बनेको जमिनको लालपुर्जासम्बन्धी विवरण

वडा नं.	लालपुर्जा भएको	लालपुर्जा नभएको	थाहा नभएको	लागु नहुने	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	६१६	६७	१५८	१०	**८५१**
२	४४६	४१	४७		**५३४**
३	१८९	५७	१००		**३४६**
४	४६३	४६	३		**५१२**
५	४०७	४६	१०५	१७	**५७५**
६	६१७	६६	३४	३१	**७४८**
७	४६६	२८	१८	१	**५१३**
८	९६०	१६३	३०२		**१,४२५**
९	१,२४७	१७२	३१०	३	**१,७३२**
१०	६२८	३३	६३		**७२४**
११	६३२	५३	५		**६९०**
१२	५१३	१०२	४		**६१९**
१३	७७५	१४७	५८	१	**९८१**
१४	९३७	१६०	१९		**१,११६**
जम्मा	**८,८९६**	**१,१८१**	**१,२२६**	**६३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**७८.२७**	**१०.३९**	**१०.७९**	**०.५५**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

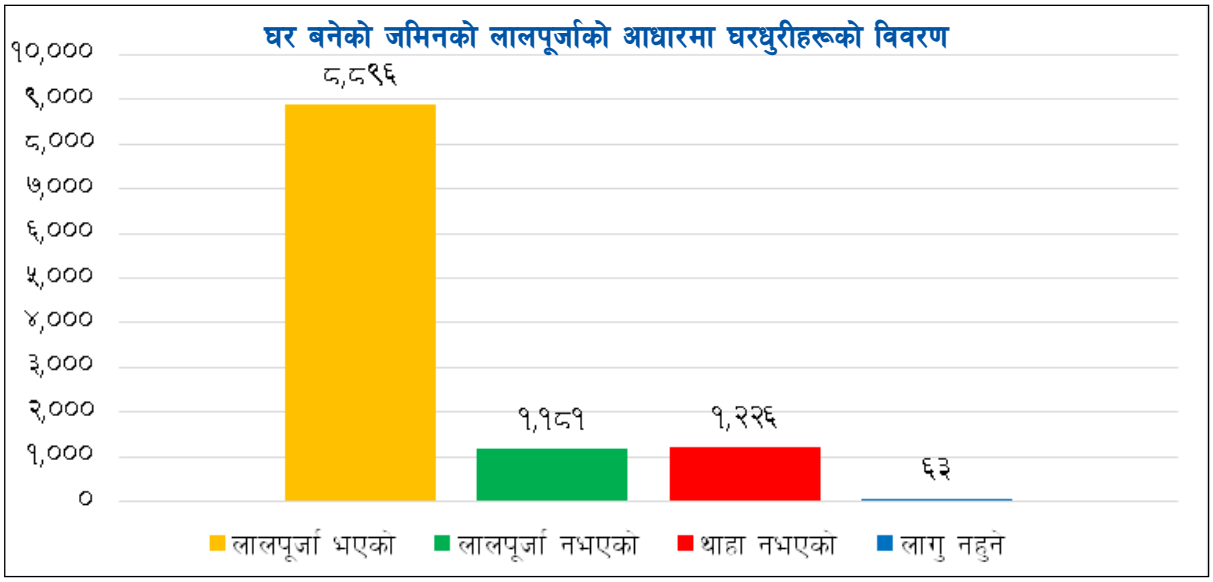

३.३ घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिए/नलिएको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा २,७७० अर्थात् २४.५१ प्रतिशत परिवारहरू सँग मात्र घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र रहेको छ । ६,८०५ घरपरिवार अर्थात् ६०.२१ प्रतिशत परिवारहरूसँग घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र छैन । यस अवस्थालाई हेर्दा नगरपालिकाका ६० प्रतिशतभन्दा बढी घरपरिवारहरू भवन निर्माणका सुरक्षित विधिहरू नअपनाइ बनाइएका हुन सक्ने संभावना रहेकाले भूकम्प, बाढी तथा नदी तथा खोला किनारका भागहरू डुबानको जोखिममा पर्ने भएका कारण राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिताको पालना गरी नगरपालिकाले भवन निर्माण मापदण्ड लागु गरी भवन सुरक्षा संवेदनशीलतामा ध्यान दिनु आवश्यक छ । साथै भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र नलिएका घरहरूलाई निश्चित समय सिमा र मापदण्डका आधारमा प्रमाणपत्र लिने व्यवस्था मिलाई अभिलेखीकरण गर्न जरुरी छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ३७ : घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र भएको	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र नभएको	थाहा नभएको	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	३९६	२०८	२४७	**८५१**
२	१७९	२२९	१२६	**५३४**
३	७	३३९		**३४६**
४	२९	४७७	६	**५१२**
५	१०७	३३९	१२९	**५७५**
६	३०१	३६२	८५	**७४८**
७	९	४१९	८५	**५१३**
८	३४६	५७४	५०५	**१,४२५**
९	६६९	७६८	२९५	**१,७३२**
१०	२८८	२७१	१६५	**७२४**
११	२०३	४७६	११	**६९०**
१२	३	६१३	३	**६१९**
१३	२२२	७००	५९	**९८१**
१४	११	१,०९३	१२	**१,११६**
जम्मा	**२,७७०**	**६,८६८**	**१,७२८**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२४.३८**	**६०.४२**	**१५.२०**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

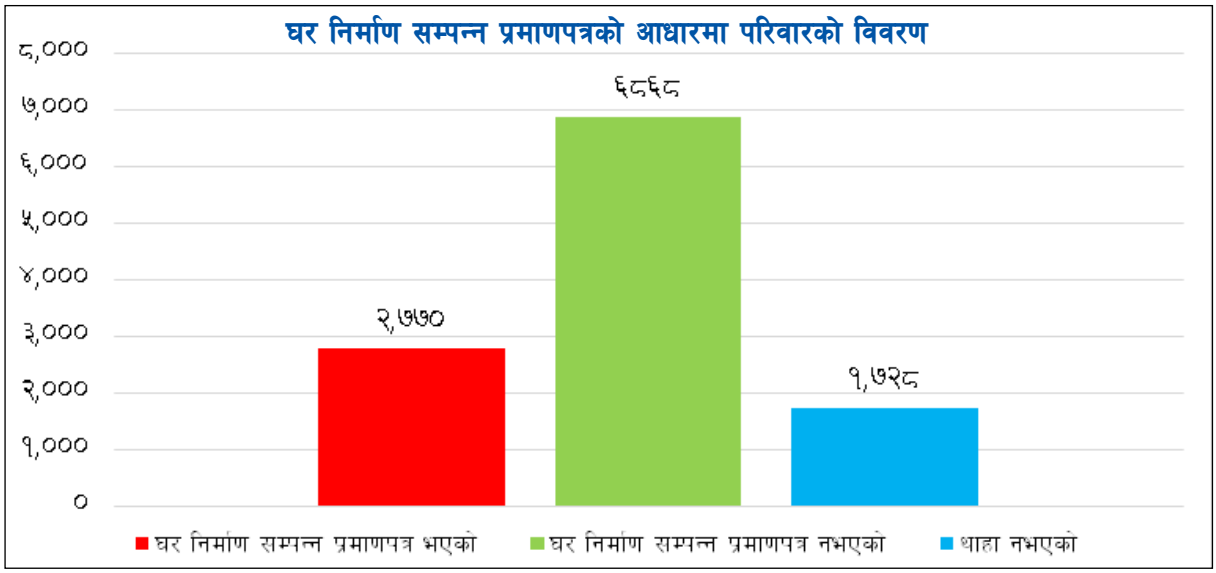

३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

तालिका नं. ३८ : कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

वडा नं.	कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएको		कोठा वा फ्ल्याट भाडामा नदिएको		जम्मा सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१४	१.६५	८३७	९८.३५	**८५१**
२	७	१.३१	५२७	९८.६९	**५३४**
३	०	०	३४६	१००.०	**३४६**
४	१	०.२०	५११	९९.८	**५१२**
५	१३	२.३३	५६२	९७.६७	**५७५**
६	८	१.०७	७४०	९८.९३	**७४८**
७	१४	२.७३	४९९	९७.२७	**५१२**
८	२१६	१५.१६	१,२०९	८४.८४	**१,४२५**
९	६२	३.५८	१६७०	९६.४२	**१,७३२**
१०	७	०.९७	७१७	९९.०३	**७२४**
११	१७	२.४६	६७३	९७.५४	**६९०**
१२	०	०	६१९	१००.०	**६१९**
१३	८१	८.२६	९००	९१.७४	**९८१**
१४	९	०.८१	१,१०७	९९.१९	**१,११६**
जम्मा	**४४९**	**३.९५**	**१०,९१७**	**९६.०५**	**११,३६६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये ९६.०५ प्रतिशत परिवारहरूले कोठा भाडामा लगाएका छैनन् भने ४४९ अर्थात् ३.९५ प्रतिशत घरपरिवारहरूले मात्र कोठा भाडामा लगाएको पाइन्छ । शहरी केन्द्रबाहेक ग्रामीण परिवेशमा रहेको यो नगरपालिकामा भाडामा बस्नेको सङ्ख्या निकै कम रहेको छ । यो अत्यन्त नगण्य सङ्ख्या हो । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

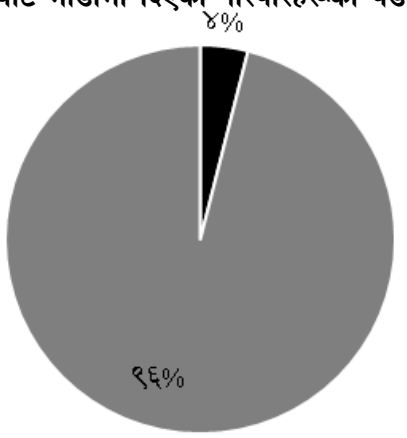

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति

४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिती

नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मुख्यतया: कृषि, वन, साना व्यापार व्यवसाय तथ उद्योग, थोक, खुद्रा बजार, होटल, पर्यटन तथा सेवाजस्ता क्षेत्रमा निर्भर भएको देखिन्छ। उपयुक्त हावापानी, माटोको बनोट तथा कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटो भएको पहाडी क्षेत्र भएको हुँदा नगरपालिकामा अधिकांश घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेका छन्। नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा रणनीतिक तथा ग्रामीण सडक सञ्जालका कारण नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा पहुँच वृद्धि हुँदै गएको छ । यद्यपि भर्खर निर्माण भई रहेको सडकहरू कच्ची र कम गुणस्तरका छन् । त्यसैगरी नगरपालिकामा रहेका नदी तथा पोखरीहरू सहितको जलक्षेत्र, वनजंगल तथा जैविक विविधताले नगरपालिकाको विकासमा थप सम्भावना बोकेका छन् । कृषि मील, क्रसर उद्योग, कुखुरा पालन, पशुपालन आदि यस नगरपालिकामा रहेका केही साना तथा घरेलु उद्योग व्यवसायहरू हुन् । यस नगरपालिकाका मानिसहरू क्रमश साना उद्योगहरूको विकासतर्फ लागिरहेका छन् । यस नगरपालिकाका मुख्य आर्थिक आधारहरू व्यापार, नोकरी र वैदेशिक रोजगारसमेत रहेको देखिन्छ।

४.१.१ स्थानीय करहरूको विवरण

घरधुरी सर्वेक्षणबाट प्राप्त विवरणबमोजिम स्थानीय कर तथा गैरकरहरूका लागि सम्वन्धित विवरणहरू देहायबमोजिमका तालिकाहरूमा उल्लेख गरिएको छ। घरधुरी वा परिवार सङ्ख्याका आधारमा हेर्दा कुल ११,३६६ मध्ये सम्पत्ति करदाताको रूपमा ११,२०८ रहेका छन् । उक्त सङ्ख्या निजी घरधुरीको सङ्ख्याका आधारमा यकिन गरिएको हो र बाँकी गुठी, सार्वजनिक ठाउँ/सुकुम्बासी जग्गामा रहेका छन् । साथै मालपोत तथा भूमिकरको सन्दर्भमा हेर्दा ३,७२३ कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका वा भोगचलन गर्ने परिवार सङ्ख्या रहेको छ, जसको विस्तृत विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । स्थानीय तथा प्रदेश तहका सरकारले कर सङ्कलन र प्रयोजनका लागि मुख्य करदाताहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ:

तालिका नं. ३९ : स्थानीय तथा प्रदेश तहले सङ्कलन गर्ने प्रमुख कर र करदाताहरूको विवरण

मुख्य कर	कुल करदाता सङ्ख्या	०७४।७५ को आषाढ मसान्तसम्ममा दर्ता हुन आएका र कर तिर्ने करदाता सङ्ख्या
सम्पत्ति कर		
(क) घर	११,२०८	४,५८०
(ख) जग्गा	३,७२३	
व्यवसाय कर	८७८	५९५
घर/जग्गा बहाल कर		
(क) परिवार	१,६१५	१९
(ख) व्यवसायी प्रयोजन	४९४	
(ग) जग्गा भाडा	८	
मनोरञ्जन कर	-	
विज्ञापन कर	-	
सवारी साधन कर	-	
मोटरसाईकल/स्कुटर	२,२३५	
कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	२३४	

मुख्य कर	कुल करदाता सङ्ख्या	०७४।७५ को आषाढ मसान्तसम्ममा दर्ता हुन आएका र कर तिर्ने करदाता सङ्ख्या
अन्य सवारी/ढुवानी साधन (बस, ट्रक, टिपर आदि)	११४	
ट्याक्टर	१०४	
ई-रिक्सा	-	
अटो-रिक्सा	३५	२०७५/०८/१२ सम्म

नोटः कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका परिवारसङ्ख्याका आधारमा जग्गाको राखिएको ।

स्रोतः राजश्व शाखा, वालिङ नगरपालिका, २०७४ तथा घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन २०७५

४.१.२ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

नगरपालिका क्षेत्रभित्र मुख्य करका क्षेत्रका (स्थानीय तथा प्रदेश तहका) करदाताहरूको विवरण वडागत रूपमा देहाय बमोजिम रहेका छन्:

तालिका नं. ४० : वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

वडा नं	सम्पत्ति कर*	व्यवसाय कर	घर जग्गा बहाल कर				सवारी साधन कर			
			परिवार	व्यवसायी**	भाडाको जग्गा	जम्मा	मोटर साइकल, स्कुटी	कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	अन्य सवारी साधन (बस, ट्रक, टिपर, आदि)	ट्याक्टर
१	८३८	२७	१८४	११	२	१९७	२२४	१८	१४	१४
२	५२९	११	१५	०		१५	५७	१	३	४
३	३४६			०		०	५	१	३	०
४	५०७	१	३	०		३	२९	८	५	२
५	५७३	१९	२९	१४		४३	९६	८	३	५
६	७३१	२३	११०	१४		१२४	२५०	१५	८	८
७	५०३	२५	१२	१३	१	२६	२७	१६	३	१
८	१,४२०	४६७	४९८	३००	२	८००	४५३	५८	१९	१६
९	१,७०७	१२१	५०५	६४	१	५७०	५२१	५२	२५	३०
१०	७१६	८	१२३	५	०	१२८	१७२	२२	६	३
११	६८६	१७	९	१	०	१०	६२	६	३	११
१२	६१९		१	०	०	१	३३	४	२	०
१३	९२४	१४६	११०	७१	२	१८३	२१३	१२	१२	४
१४	१,१०९	१३	१६	१	०	१७	९३	१३	८	६
जम्मा	**११,२०८**	**८७८**	**१,६१५**	**४९४**	**८**	**२,११७**	**२,२३५**	**२३४**	**११४**	**१०४**

***नोटः निजी घरसङ्ख्या मात्र (सार्वजनिक तथा गुठी वाहेक)**

****नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कुल ८७८ व्यापारि मध्ये ४९४ व्यापारिहरू घर भाडामा लिई बसेको देखिन्छ ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.१.३ घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी

माथि तालिकामा मा उल्लेख भएबमोजिम आवासीय (परिवार) तथा व्यवसाय प्रयोजनका लागि भाडामा लागेका घरहरू र सोबमोजिम मासिक भाडा रकमको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ:

तालिका नं. ४१ : घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	रू. २,००० भन्दा कम तिर्ने		रू. २,००१-३,००० तिर्ने		रू. ३,००१-५,००० सम्म तिर्ने		रू. ५,००१-१०,००० सम्म तिर्ने		रू. १०,०००-५०,००० सम्म तिर्ने		रू. ५०,००० माथि तिर्ने		थाहा नभएको/उल्लेख नगरिएको		जम्मा भाडामा बस्ने		औसतभाडा रकम रू.	
	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक	परिवार	व्यापारिक
१	६०	३	३४		४३	४	३८	४	७		२	१		१	१८४	१३	५,११७	२७,०२३
२	८		३		१		३								१५		३,३८७	
३																		
४	२				१										३		२,६६७	
५	८	१	१६	५	५	१				१		१		५	२९	१४	२,७३४	९,७४९
६	१३		१७	१	४०	४	२३	३	१६	४		१	१	१	११०	१४	६,७९३	४३,२१४
७	८	६	२	६	२	१								१	१२	१४	२,१४२	२,२५७
८	९७	७	११७	१८	११४	४२	११४	८०	५२	१४५	२	३	२	७	४९८	३०२	६,२३६	१३,७२९
९	११३	८	९९	७	१५२	१५	११७	२७	२०	६	१	१	३	१	५०५	६५	४,७७२	७,२१५
१०	१२		३५	१	४०	२	३१	१	५	१					१२३	५	४,८१०	११,१००
११	७		१		१	१									९	१	१,७७८	४,०००
१२	१														१		१,५००	
१३	५५	१५	२८	१५	१३	२५	९	१५	३	३			२		११०	७३	२,९८९	४,२६४
१४	६	१	२		२		४		१		१				१६	१	९,४२५	१,५००
जम्मा	३९०	४१	३५४	५३	४१४	९५	३३९	१३०	१०४	१६०	६	७	८	१६	१,६१५	५०२	५,२३६	१२,१७५

नोटः परिवार तथा व्यवसाय प्रयोजनका लागि घर तथा जग्गाको मासिक भाडा उल्लेख गरिएको ।

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.१.४ व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफुल आदि)

घर सर्वेक्षण अगावै वालिङ नगरपालिकाबाट प्राप्त विवरणका आधारमा व्यापार व्यवसायको विवरणलाई हेर्दा साना तथा मझौला खालका पसल तथा व्यवसायको प्रधानता रहेको पाइन्छ। स्थानीय अर्थतन्त्रलाई बलियो बनाउन उत्पादनमूलक उद्यम तथा व्यवसायलाई प्रमुख महत्व दिनुपर्ने देखिन्छ। उत्पादनमुखी व्यवसायको प्रोत्साहन र वृद्धि गर्न स्थानीय सरकारले कार्ययोजना निर्माण गर्नु जरुरी छ।

तालिका नं. ४२ : व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार तथा व्यवसाय सञ्चालक तथा कम्पनीको नाम	वडा नं	स्थान	पसलको प्रकार	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व	वार्षिक कारोवार (रू. हजारमा)
१	व्यापार तथा व्यवसाय	७	केवरेभञ्ज्याङ-माझकोट-किसान सडक	-	एकल	-
२	फ्रेसहाउस (६ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
३	होटल रेष्टुरेन्ट (२७ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
४	किराना पसल (३१ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
५	फेन्सी तथा कपडा पसल	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
६	कस्मेटिक पसल (६ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
७	स्टेशनरी (१वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
७	इलेक्टोनिक्स (२ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
८	औषधीपसल (३ वटा)	६	मिर्दी बजार भरि	-	एकल	-
९	ड्राइभिङ इन्स्टिच्युट(१)	९	-	-	एकल	-
१०	एग्रोभेट (१)	९	भुम्रे ठाडोलाइन, तल्लो वालिङ	होलसेल तथाखुद्रा	एकल	-
११	फेन्सी (१७)	९	-	-	एकल	-
१२	स्टेश्नरी (१४)	९	-	-	एकल	-
१३	औषधी पसल(६)	९	-	-	एकल	-
१४	इलेक्ट्रोनिक्स(७)	९	-	-	एकल	-
१५	फ्रेस हाउस(१३)	९	-	-	एकल	-
१६	कस्मेटिक (१९)	९	-	-	एकल	-
१६	टेलरिङ (८)	९	-	-	एकल	-
१७	निजी विद्यालय(३)	९	-	-	एकल	-
१८	मान ब. श्रेष्ठ	१४	भुम्रे पेखु देउराली	किराना	एकल	६५००००
१९	अप्सरा श्रेष्ठ	१४	भुम्रे पेखु देउराली	किराना	एकल	१००००००
२०	हुम बहादुर श्रेष्ठ	१४	भुम्रे पेखु देउराली	किराना	एकल	५०००००
२१	समिर श्रेष्ठ	१४	भुम्रे पेखु देउराली	किराना	एकल	४००००
२२	बाल बहादुर श्रेष्ठ	१४	भुम्रे पेखु देउराली	किराना	एकल	४००००
२३	युवराज डुम्रे	१४	तिवारी पसल	किराना	एकल	४००००
२४	डम्मर कुमारी कुँवर	१४	तिवारी पसल	होटल	एकल	५०००००

क्र.सं.	व्यापार तथा व्यवसाय सञ्चालक तथा कम्पनीको नाम	वडा नं	स्थान	पसलको प्रकार	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व	वार्षिक कारोवार (रू. हजारमा)
२५	नन्दलाल तिवारी	१४	तिवारी पसल	किराना	एकल	८०००००
२६	विष्णु अधिकारी	१४	तिवारी पसल	होटल	एकल	६०००००
२७	सन्तोष खत्री	१४	अर्चले डुम्रेभञ्जयाङ	होटल	एकल	१००००००
२८	नम प्रसाद	१४	वालिङ हुवास	होटल	एकल	१००००००
२९	रेसम डुम्रे	१४	वालिङ हुवास	कपडा पसल	एकल	७०००००
३०	जय सोर डुम्रे	१४	वालिङ हुवास	होटल	एकल	१००००००
३१	भुपाल सिंजाली	१४	वालिङ हुवास	होटल	एकल	१००००००
३२	टिक माया गुरुङ	१४	वालिङ हुवास	होटल	एकल	१००००००
३३	राजु न्यौपाने	१४	वालिङ हुवास	फेन्सी	एकल	१००००००
३४	अवदुल मिया	१४	वालिङ हुवास	फेन्सी	एकल	१००००००
३५	कमला खड्का	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
३६	क्विता बस्नेत	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
३७	मदन फेन्सी	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
३८	सनम मिया	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
३९	खेम राज	५	थनचौर	-	एकल	-
४०	हेमराज ज्ञावली	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
४१	जेजु लम्साल	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
४२	रमेश बस्नेत	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
४३	महेन्द्र खड्का	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
४४	टिका ब. खड्का	५	जगत भञ्ज्याङ	-	एकल	-
४५	बलिसोर गुरुङ	५	मिनाङकोट	-	एकल	-
४५	मिना खड्का	५	मिनाङकोट	-	एकल	-
४६	ख्याम ब. खड्का	५	मिनाङकोट	-	एकल	-

सोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.१.५ प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकाशी

तालिका नं. ४३ : प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकाशी

सि. न.	ठेकेदारको नाम ठेगाना	ठेक्काको किसिम	सम्झौता मिति	पान नं.	न्युनतम अंक	कवोल अंक	१०प्रतिशत छुट रकम	सम्झौता रकम	१३ प्रतिशत मु.अ. कर रकम	फोन नं.
१	एस. एस विर्ल्डस, वालिङ ५ टेक बहादुर गुरुङ	आँधिखोला नाका २.३	२०७४/६/२७	६०१९२२२५१	१३७५०००	१६२१०००	१६२१००	१४४८९०००	१८९६९७	८५६०५०४०५
२	वालिङ कन्स्ट्रक्सन प्रा. लि,वा. न.पा. बुद्धि सागर सुवेदी	आँधीखोला नाका २.८	२०७४/६/२२	६०४३१६६७९	८०००००	२००१०००		१२६११३०	२६०१३०	८५५०५५३९३
३	अर्याल निर्माण सेवा वा.न.पा. ६, सुदिप अर्याल	आँधिखोला नाका २.९	२०७४/६/२३	३००१०९२३४	८५००००	१०७६०००	१०७६००	९६८४००	१२५८९२	९८४६०५७१८५

सोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जि.स.स, २०७४

नोटः आ. व. २०७३/७४ मा ठेक्का बन्दोवस्त नभएको, आ. व. ०७३/७४ को लागि ठेक्का बन्दोवस्त गरिएको र उक्त १९ नाकाको विक्री तथा निकासी कारोबारबाट प्राप्त रकम रू. १,२८,७५,०३० भएको सोको घ. मि. को दरले रकम प्राप्त भएको ।

४.१.६ नगरपालिकाको आय विवरण

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका स्रोतहरूको पहिचान गरी आन्तरिक आय स्रोत अभिवृद्धिमा जोड दिनु पर्दछ । सवै करदातालाई करको दायरामा ल्याउनुपर्ने र आधारभूत सेवा क्षेत्र विस्तार गरी नगरवासीहरूको रोजगारीको अभिवृद्धि हुने खालका र आन्तरिक आय अभिवृद्धि हुने खालका आयोजनाहरूलाई प्राथमिकता दिइ आन्तरिक स्रोत अभिवृद्धि गर्न सकिन्छ ।

तालिका नं. ४४ : नगरपालिकाको आय विवरण

ब.शि.नं	आय शीर्षक	आ.व. ०७४।७५		आ.व. ०७५।७६
		अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
सुरु मौज्दात				
	घरजग्गा कर			
	मालपोत वा भूमिकर	६१२३९९५/-	६२१८५७८।७४	५२००००/-
	पटके सवारी कर			
	सवारी साधन कर	२५०००/-	१४७५० /-	३००००००/-
	मनोरञ्जन कर			
	वहाल कर घरजग्गा भाडा समेत	४५००००/-	४२४२१४।६७	८००००००/-
	विज्ञापन कर			
	व्यवसाय कर	१५००००० /-	४९४३६७/-	१५००००० /-
	व्यवसायिक भिडियो कर			
	प्राकृतिक स्रोत उपयोग कर			
	सेवा शुल्क	८७२७८००/-	१२७७३६६९।७६	११२२००००० /-
	दस्तुर			
	विक्री आय			
	दण्ड जरिवाना			
	अन्य आय	२३२५०००/-	११७८६६३४० /-	
(क) कुल आन्तरिक स्रोत जम्मा				
	संघिय राजश्व बाँडफाँड			९१७३५०००/-
(ख) कुल राजश्व बाँडफाँट				
	प्रदेश अनुदान			
	वित्तीय समानीकरण अनुदान			१२६००००० /-
	सशर्त अनुदान			३६००००००/-
	वित्तीय समानीकरण अनुदान		२५१५२१०००/-	१४६३००००० /-
	सशर्त अनुदान		२२७२१९६१५।७९	२८९४००००००/-
(ग) अन्य बाह्य आय				
जम्मा आय		**११२९६७७५/-**	**६१६५३२५३६/-**	**६५८९५५०००/-**

स्रोतः राजश्व शाखा, वालिङ, २०७५

४.१.७ नगरपालिकाको खर्च विवरण

नगरपालिकाको विगतको वित्तीय अवस्थालाई हेर्दा पुँजीगत खर्चमा अत्यन्त न्यून लगानी र चालु खर्चमा अधिक बजेट खर्च भएको देखिन्छ। पुँजीगत लगानी न्यून हुँदा विकास निर्माणको गति सुस्त हुने र निर्वाहमुखी आर्थिक योजनामा मात्र सीमित हुने हुँदा स्थानीय सरकारलाई आगामी दिनमा प्राप्त बजेटको पुँजीगत लगानी वृद्धि गरी विकासलाई गति दिनुपर्ने देखिन्छ।

नगरपालिकाको विगतको वित्तीय अवस्थालाई हेर्दा पुँजीगत खर्चमा अत्यन्त न्यून लगानी र चालुखर्चमा अधिक बजेट खर्च भएको देखिन्छ। पुँजीगत लगानी न्यून हुँदा विकास निर्माणको गति सुस्त हुने र निर्वाहमुखी

आर्थिक योजनामा मात्र सीमित हुने हुँदा स्थानीय सरकारलाई आगामी दिनमा प्राप्त बजेटको पुँजीगत लगानी वृद्धि गरी विकासलाई गति दिनुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ४५ : नगरपालिकाको खर्च विवरण

ब.शि.नं	आय शीर्षक	आ.व. ०७४।७५		आ.व. ०७५।७६
		अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
(१) कुल चालु खर्च		१४५५१७७२३ /-	१३२८००५१७ /-	७९६३७०००/-
(२) साधारण पुँजीगत खर्च (सवारी साधन, भवन निर्माण र मर्मत सम्भार)				
(३) कुल सार्वजनिक निर्माण तथा पुँजीगत खर्च		४५००३७०७२/-	४५०६८९३२०/-	४८७५४८०००/-
(४) कुल वित्तीय व्यवस्थापन खर्च (सावाँ ब्याज भुक्तानी)				
(क) ब्याज भुक्तानी				
(ख) साँवा भुक्तानी				
(६) अन्तिम मौज्दात				
कुल खर्च		**४५००३७०७२/-**	**५८३४८९८३७/-**	**५६७१८५०००/-**

स्रोतः लेखा शाखा, वालिङ नगरपालिका, २०७४

४.१.८ नगरपालिकाको विगत ३ वर्षको आय–व्ययको विवरण

नगरपालिकाको विगत ३ वर्षको आय व्ययको विवरणलाई हेर्दा चालुखर्चमा अधिक रकम र पुँजीगत खर्चमा न्यून रकम विनियोजन भई खर्च भएको देखिन्छ । विकास निर्माणलाई गति दिइ विकास र सम्वृद्धि हासिल गर्न पुँजीगत खर्च बढाउनुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ४६ : नगरपालिकाको विगत ३ वर्षको आयव्ययको विवरण

आर्थिक वर्ष	आय (आम्दानी)			व्यय (खर्च)		
	आन्तरिक	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक	चालु	पूँजीगत
आ.व. २०७१/०७२	६९२५.७१५	६१०५.१३७	८२०.५७८	६२९७.२६६	६७४४.२४६	७६८.६९९
आ.व. २०७२/०७३	८१०३.००	६६३९.९७७	१४६४.००	८१११.००	७३९०.००	७२०.९५०
आ.व. २०७३/०७४	१८९७३.५९४	१०९७.००	८०६५.८००	१७६४५.०१२	९६०४.२४४	८०४०.७६८

स्रोतः राजश्व शाखा, वालिङ नगरपालिका, २०७४

४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था

४.२.१ वडागतरूपमा रोजगारीको अवस्था

प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार नगरपालिकामा ५,९१९ जना रोजगार, १२,७८५ जना वेरोजगार र थप २०,१५९ जना स्वेच्छिक वेरोजगार रहेको पाइयो । यसरी हेर्दा नगरपालिकामा वेरोजगार हुने र वेरोजगार बस्नेको सङ्ख्याका हिसाबले रोजगारीको अवस्था विकराल रहेको छ । सामान्यतया काम गर्ने उमेर १५ देखि ५९ वर्षका कुल २८,३९५ जनसङ्ख्यामध्ये ५,९१९ अर्थात् १५.२० प्रतिशत जनसङ्ख्या मात्र रोजगार रहेको देखिन्छ । यद्यपि नेपालमा कानूनले तोकेको १५ देखि ५९ वर्षसम्मको उमेरबाहेक समेत बालबालिकालाई कममा लगाउने र जेष्ठ नागरिकहरूले बाध्यतावश काम गर्नु परिरहेको यथार्थ छ । माथि उल्लेखित १५.२० प्रतिशत जनसङ्ख्या काम गर्न सक्ने उमेर समूहको जनसङ्ख्याको आधारमा निकालिएको हो । ठूलो सङ्ख्यामा रहेको

वेरोजगारको कारण नगरपालिकामा उत्पादनशील कार्यमा लागेको जनसङ्ख्या माथि ठूलो आर्थिक दवाब पर्ने र वेरोजगारीका कारण उत्पन्न हुने थप सामाजिक, आर्थिक र मनोवैज्ञानिक असरहरू निकै संवेदनशील हुने गर्दछन् । अर्धदक्ष, अदक्ष र वेरोजगारको जनसङ्ख्या उच्च हुँदा नगरपालिकाको विकासमा दीर्घकालीन नकारात्मक प्रभाव पर्दछ । यसर्थ दीगो विकासको लागि रोजगारी श्रृजना, दक्ष जनशक्ति उत्पादन र सेवामुखी उद्योग व्यवसायको विकास गर्न दीर्घकालीन कार्ययोजना निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ । तसर्थ यसतर्फ सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको ध्यान जानु अत्यन्त जरुरी छ । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. ४७ : वडागतरूपमा रोजगारीको विवरण

वडा नं.	रोजगार जनसङ्ख्या	वेरोजगार जनसङ्ख्या			जानकारी नदिएको	जम्मा
		वेरोजगार	*स्वेच्छिक वेरोजगार	उल्लेख नगरिएको		
१	५७७	६६६	१,८७२	१		३,११६
२	२३८	४५३	१,२५१	२		१,९४४
३	२१३	४९	८६४	१		१,१२७
४	२४०	४००	१,०३३	१		१,६७४
५	३२९	७१४	१,०२७	१०	२	२,०८२
६	४५१	१,२२०	१,००७	१०	४	२,६९२
७	७५१	४६०	५७१	१		१,७८३
८	१,०३५	१,२६०	२,१३१	११	७	४,४४४
९	८३५	२,१५१	२,४२३	६		५,४१५
१०	१६८	८९३	१,५३०			२,५९१
११	१०६	१,१६०	१,०२७			२,२९३
१२	१०	२२१	२,०२०	४		२,२५५
१३	५९५	१,४५६	१,५४०	२	३	३,५९६
१४	३७१	१,६८२	१,८६३			३,९१६
जम्मा	५,९१९	१२,७८५	२०,१५९	४९	१६	३८,९२८
प्रतिशत	१५.२०	३२.८४	५१.७९	०.१३	०.०४	१००.००

***स्वेच्छिक वेरोजगार भन्नाले रोजगारीको अवसर मिलेपनि काम गर्ने इच्छा नभएर वा सोचेजस्तो पेशा, व्यवसाय वा रोजगारको अवसर नपाएर स्वयंको इच्छाले वेरोजगार बस्ने व्यक्ति वा समूहलाई भनिन्छ ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण (आम्दानी रूपैयाँमा)

नगरपालिका वा नगरपालिका बाहिरबाट हुने विभिन्न स्रोतहरूबाट प्राप्त आम्दानी रकमलाई सो आम्दानीमा संलग्न घरपरिवारको सङ्ख्याले भाग गर्दा आउने औसतवार्षिक रकमको आधारमा नगरपालिकामा भईरहेका प्रमुख आर्थिक अवस्थाको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ । तथ्याङ्क हेर्दा सबैभन्दा धेरै घरपरिवार अर्थात् ३,७२५ ले विप्रेषणबाट प्राप्त आम्दानी बताएका छन् । त्यसपश्चात् दोस्रो, तेस्रो र चौथो क्रमशः सेवा, व्यापार व्यवसायर पशुपक्षि विक्रीबाट भएको आम्दानीहरू पर्दछन् । यसबाट के स्पष्ट हुन्छ भने उद्योग र बढी आम्दानी हुने खालका उत्पादनशील क्षेत्रमा संलग्न परिवारहरूको सङ्ख्या न्युन छ भने सेवा, व्यापार व्यवसाय र विप्रेषणमा संलग्न परिवारहरूको सङ्ख्या उच्च रहेको छ ।

दीर्घकालीन विकास र सम्वृद्धिका हिसाबले विप्रेषणको लागि आफ्नो स्थान छाडेर बाहिरिने युवा जनसङ्ख्याको अनुपस्थितिले स्थानीय स्तरमा विकास असम्भव प्रायः हुन्छ । जल्दो बल्दो उमेरको उत्पादनशील जनशक्ति उर्जावान समयमा बाहिरिने र शिथिल हुँदा फर्किने वा पलायन हुने परिस्थिति सिर्जना हुँदा विकास निर्माण

कार्य अपेक्षाकृत अगाडि बढ्न सक्दैन । अर्कोतर्फ ज्यालादारी कामबाट आम्दानी गर्ने परिवारको सङ्ख्यासमेत उच्च हुनुले निम्न आयस्तर भएका परिवारहरूको सङ्ख्या धेरै रहेको संकेत मिल्दछ । वार्षिक औसतआम्दानीमध्ये सबैभन्दा उच्च अर्थात् व्यापार तथा व्यवसायबाट प्राप्त आम्दानीलाई रु ४९१,७४५।- मासिक आम्दानीमा परिणत गर्दा रु ४०,९७८।- हुन आउँछ साथसाथै सेवा र उद्योग क्रमश दोस्रो र तेस्रो स्थानमा रहेको छ । यसबाहेक अन्य सबै क्षेत्रबाट प्राप्त औसतआम्दानी कम रहेको देखिन्छ । कम आम्दानी र धेरै श्रम गर्नुपर्ने क्षेत्रमा धेरै जनसङ्ख्या संलग्न हुनु आर्थिक सम्वृद्धिका दृष्टिले उचित होइन । तसर्थ नगरपालिकाले रोजगारीका अवसहरू श्रृजना गरी युवाहरूलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा आकर्षण गर्दै दीगो विकासको अवधारणा अनुरूप कार्ययोजना बनाई अगाडि बढ्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. ४८ : वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण (आम्दानी रूपैंयामा)

विवरण १		वडा नं.														जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
खेतीबाट भएको आम्दानी	खेतीबाट आम्दानी भएका परिवार	६३	१२४	२३	११४	१०१	५१	३९	२७	२७	५८	६०	५	३६	३९	७६७
	खेतीबाट जम्मा आम्दानी	३,३६३,२०८	६,११८,९००	९८९,२००	७,२५२,४००	५,९०५,६५०	३,३८७,८००	१,१०१,१४०	८०४,५६०	१,३१०,२०८	१,८२१,५००	१,६७०,२००	२७७,३५०	७८३,७४०	२,३४०,४५०	३७,१२६,३०६
	खेतीबाट भएको औसतआम्दानी	५३,३८४	४९,३४६	४३,००९	६३,६१८	५८,४७२	६६,४२७	२८,२३४	२९,७९९	४८,५२६	३१,४०५	२७,८३७	५५,४७०	२१,७७१	६०,०१२	४८,४०५
पशुपक्षि विक्रीबाट भएको आम्दानी	पशुपक्षी विक्रीबाट आम्दानी भएका परिवार	५१	१६४	९२	२६१	१७८	८४	९५	७३	५६	९५	९३	३१	११३	२३६	१,६२२
	पशुपक्षि विक्रीबाट भएको जम्मा आम्दानी	२,५७६,०००	३,९७५,१५०	१,४५१,३००	७,१८०,९५०	४,२५८,२००	२,१४५,७००	२,६१७,४००	२,३८८,८००	२,२७६,१००	२,८११,३००	२,८२०,६००	७०९,०००	२,४०३,८००	५,७३६,५००	४३,३५०,८००
	पशुपक्षि विक्रीबाट भएको औसतआम्दानी	५०,५१०	२४,२३९	१५,७७५	२७,५१३	२३,९२२	२५,५४४	२७,५५२	३२,७२३	४०,६४५	२९,५९३	३०,३२९	२२,८७१	२१,२७३	२४,३०७	२६,७२७
पशुधन उत्पादनबाट भएको आम्दानी	पशुधन उत्पादनबाट आम्दानी भएका परिवार	३९	५०	१	८	५३	२६	६	१४	३४	२८	१०	७	७३	७	३५६
	पशुधन उत्पादनबाट भएको जम्मा आम्दानी	३,७६७,६००	४६५,५००	३५०	५०,७००	५७६,५००	५८९,३८०	५७,०००	३,४२८,२००	२,५१२,२००	१,०७३,०००	१२,९९३,८५०	३१,५००	२,८७९,३८०	३,७६१,०००	३२,१८६,१६०
	पशुधन उत्पादनबाट भएको औसतआम्दानी	९६,६०५	९,३१०	३५०	६,३३८	१०,८७७	२२,६६८	९,५००	२४४,८७१	७३,८८८	३८,३२१	१,२९९,३८५	४,५००	३९,४४४	५३७,२८६	९०,४११

विवरण १		वडा नं. १	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	जम्मा
विप्रेषणबाट प्राप्त आम्दानी	विप्रेषणबाट आम्दानी प्राप्त भएको परिवार	२७६	२०५	४२	२०१	१६७	२७४	२३७	२९६	५६७	२६९	२७३	१२८	३६६	४२४	३,७२५
	विप्रेषणबाट कुल आम्दानी	९२,७१०,०००	५९,३१८,६००	७,५७५,०००	५१,९२४,०००	७२,७११,२००	६१,९०४,०००	७२,४१९,७००	१०१,३७३,०००	२४८,३६३,०००	१२८,३२८,०००	७३,२६९,५००	३६,११५,०००	१३३,८५९,५००	१४८,६५६,०००	१,२८८,५२६,५००
	विप्रेषणबाट औसतआम्दानी	३३५,९०६	२८९,३५९	१८०,३५७	२५८,३२८	४३५,३९६	२२५,९२७	३०५,५६८	३४२,४७६	४३८,०३०	४७७,०५६	२६८,३८६	२८२,१४८	३६५,७३६	३५०,६०४	३४५,९१३
उद्योगबाट प्राप्त आम्दानी	उद्योगबाट आम्दानी भएका परिवार	९	९	१	१	८	३	३	३४	१८	१२	८	१	१०	९	१२६
	उद्योगबाट कुल आम्दानी	४,४७०,०००	३,६००,०००	१८०,०००	१,२००,०००	२,३५२,०००	२,१००,०००	१,६८०,०००	१२,३९०,०००	२२,००२,०००	५,३४०,०००	२,९३४,०००	१२०,०००	१,८३६,०००	१,४४०,०००	६१,६४४,०००
	उद्योगबाट औसत आम्दानी	४९६,६६७	४००,०००	१८०,०००	१,२००,०००	२९४,०००	७००,०००	५६०,०००	३६४,४१२	१,२२२,३३३	४४५,०००	३६६,७५०	१२०,०००	१८३,६००	१६०,०००	४८९,२३८
व्यापार/व्यवसायबाट प्राप्त आम्दानी	व्यापार/व्यवसाय-बाट आम्दानी भएका परिवार	१४७	३४	१०४	२४	४०	११८	५१	४२९	३०९	८०	३९	१८	२०१	६०	१,६५४
	व्यापार/व्यवसाय-बाट कुल आम्दानी	७१,७७८,०००	१४,५५६,०००	७,८४८,०००	८,०५२,०००	१५,३३६,०००	६२,१४२,०००	१२,७३९,२००	२५२,७२६,०००	१८९,१३८,०००	२५,१८८,०००	१४,३०४,०००	१०,५३६,०००	६९,८९४,०००	५९,१०९,६००	८१३,३४६,८००
	व्यापार/व्यवसाय-बाट औसतआम्दानी	४८८,२८६	४२८,११८	७५,४६२	३३५,५००	३८३,४००	५२६,६२७	२४९,७८८	५८९,१०५	६१२,०९७	३१४,८५०	३६६,७६९	५८५,३३३	३४७,७३१	९८५,१६०	४९१,७४५
सेवाबाट प्राप्त आम्दानी	सेवाबाट आम्दानी भएका परिवार	२५२	१२५	९४	५५	१७०	२४८	२१२	३५७	३३८	२५२	१४२	२६१	२५३	१३२	२,८९१
	सेवाबाट कुल आम्दानी	९४,२४६,८००	४०,७८२,०००	२९,७४२,०००	१५,५२८,०००	८०,२८७,२००	१३६,०७७,६००	७७,७७२,०००	१३२,३८५,२००	१७५,९५८,४००	१२५,४३९,६००	४९,२१६,८००	१०८,३३६,०००	१२०,७२८,४००	४४,३४२,४००	१,२३०,८४२,४००
	सेवाबाट औसत आम्दानी	३७३,९९५	३२६,२५६	३१६,४०४	२८२,३२७	४७२,२७८	५४८,७००	३६६,८४९	३७०,८२७	५२०,५८७	४९७,७७६	३४६,५९७	४१५,०८०	४७७,१८७	३३५,९२७	४२५,७५०
पेन्सनबाट प्राप्त आम्दानी	पेन्सनबाट आम्दानी भएका परिवार	१९४	५६	१२८	६९	७९	१३२	९१	१३९	२३९	१२०	६७	६२	१०३	९१	१,५७०
	पेन्सनबाट कुल आम्दानी	६६,१५८,४००	१२,८१०,०००	३१,१४६,०००	१९,१४७,२००	२१,००६,०००	३०,९६६,०००	२५,६४७,६००	७३,५७५,६००	९७,१६२,८००	३७,७८८,०००	१७,४०६,०००	१९,९२१,२००	३४,९५६,०००	४०,२७२,०००	५२७,९६२,८००
	पेन्सनबाट औसतआम्दानी	३४१,०२३	२२८,७५०	२४३,३२८	२७७,४९६	२६५,८९९	२३४,५९१	२८१,८४२	५२९,३२१	४०६,५३९	३१४,९००	२५९,७९१	३२१,३१०	३३९,३७९	४४२,५४९	३३६,२८२

विवरण १		वडा नं. १	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	जम्मा
घर/जग्गा भाडाबाट प्राप्त आम्दानी	घर/जग्गा भाडाबाट आम्दानी भएका परिवार	६५	१०	०	१	१२	४३	४	२२८	२३४	५०	७	०	६३	७	७२४
	घर/जग्गा भाडाबाट प्राप्त कुल आम्दानी	५,३०४,०००	५९४,०००	-	१८०,०००	२,५२६,०००	१०,१८८,०००	२५५,६००	३४,६५४,८००	२७,२०७,६००	४,२०२,४००	१,१०४,०००	-	३,६२४,०००	४७४,०००	९०,३१४,४००
	घर/जग्गा भाडाबाट प्राप्त औसतआम्दानी	८१,६००	५९,४००	-	१८०,०००	२१०,५००	२३६,९३०	६३,९००	१५१,९९५	११६,२७२	८४,०४८	१५७,७१४	-	५७,५२४	६७,७१४	१२४,७४४
गाडी तथा मेसीनबाट प्राप्त आम्दानी	गाडी तथा मेसीनबाट आम्दानी भएका परिवार	२१	१०	०	१०	६	८	४	१९	३१	१२	९	०	१६	९	१५५
	गाडी तथा मेसीनबाट प्राप्त कुल आम्दानी	१८,०९६,०००	२,८८६,०००	-	२,७४८,०००	१,६८०,०००	१,८८४,०००	१,५६०,०००	११,४१२,०००	९,४९२,०००	४,८००,०००	१,९४४,०००	-	७,९८७,२००	४,८६०,०००	६९,३४९,२००
	गाडी तथा मेसीनबाट प्राप्त औसतआम्दानी	८६१,७१४	२८८,६००	-	२७४,८००	२८०,०००	२३५,५००	३९०,०००	६००,६३२	३०६,१९४	४००,०००	२१६,०००	-	४९९,२००	५४०,०००	४४७,४१४
ब्याज/नाफाबाट प्राप्त आम्दानी	ब्याज/नाफाबाट प्राप्तआम्दानी भएका परिवार	९	४	०	१	१०	३	७	७	१३	४	६	१	१	३	६९
	ब्याज/नाफाबाट प्राप्त कुल आम्दानी	१,६४४,०००	५२८,०००	-	७२,०००	२,८९८,०००	३००,०००	२,३१६,०००	७,३४४,०००	२,७६०,०००	६६०,०००	४२०,०००	६,०००	३००,०००	४८०,०००	१९,७२८,०००
	ब्याज/नाफाबाट प्राप्त औसत आम्दानी	१८२,६६७	१३२,०००	-	७२,०००	२८९,८००	१००,०००	३३०,८५७	१,०४९,१४३	२१२,३०८	१६५,०००	७०,०००	६,०००	३००,०००	१६०,०००	२८५,९१३
दैनिक ज्यालाबाट प्राप्त आम्दानी	दैनिक ज्यालाबाट आम्दानी भएका परिवार	६२	११४	७२	८६	६०	४४	१५९	१०९	१८८	६५	७९	११	१४१	१२३	१,३१३
	दैनिक ज्यालाबाट प्राप्त कुल आम्दानी	१२,१३६,८००	२०,६८८,०००	७,८२४,०००	१८,७१५,२००	६,१५१,२००	७,६०५,६००	१८,६४५,६००	३३,९३३,६००	४९,०२१,२००	११,२८७,२००	१५,८८२,०००	१,०२०,०००	२४,२०४,०००	१८,२९४,०००	२४५,४०८,४००
	दैनिक ज्यालाबाट प्राप्त औसतआम्दानी	१९५,७५५	१८१,४७४	१०८,६६७	२१७,६१९	१०२,५२०	१७२,८५५	११७,२६८	३११,३१७	२६०,७५१	१७३,६४९	२०१,०३८	९२,७२७	१७१,६६०	१४८,७३२	१८६,९०७

विवरण १		वडा नं.														जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
*अन्य स्रोतबाट प्राप्त आम्दानी	अन्य स्रोतबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	३२	१०३	२	४	८४	१५	१४७	४५	४२	२०	१३	४	१२	१११	६३४
	अन्य स्रोतबाट प्राप्त कुल आम्दानी	७,२८४,०००	९,१८०,०००	४८,०००	७४४,०००	७,७७३,६००	३,१२६,०००	६,७५६,०००	६,०९२,४००	१४,१९१,२००	४,४६४,०००	४२६,०००	५४०,०००	२,५५६,०००	१३,२५४,०००	७६,४३५,२००
	अन्य स्रोतबाट प्राप्त औसतआम्दानी	२२७,६२५	८९,१२६	२४,०००	१८६,०००	९२,५४३	२०८,४००	४५,९५९	१३५,३८७	३३७,८८६	२२३,२००	३२,७६९	१३५,०००	२१३,०००	११९,४०५	१२०,५६०
एक वा सोभन्दा बढी स्रोतबाट आम्दानी गर्ने जम्मा परिवार	**आम्दानी गर्ने परिवार सङ्ख्या**	७८८	४८३	३०६	४४४	५१८	६५५	४६८	१,२४२	१,५१५	६६७	५२५	३७६	८४१	८६९	९,६९७
	कुल आम्दानी	३८३,५३४,८०८	१७५,५०२,१५०	८६,८०३,८५०	१३२,७९४,४५०	२२३,४६१,५५०	३२२,४१६,०८०	२२३,५६७,२४०	६७२,५०८,१६०	८४१,३९४,७०८	३५३,२०३,०००	१९४,३९०,९५०	१७७,६१२,०५०	४०६,०१२,०२०	३४३,०१९,९५०	४,५३६,२२०,९६६
	प्रति परिवार वार्षिक औसतआम्दानी	४८६,७१९	३६३,३५८	२८३,६७३	२९९,०८७	४३१,३९३	४९२,२३८	४७७,७०८	५४१,४७२	५५५,३७६	५२९,५४०	३७०,२६८	४७२,३७२	४८२,७७३	३९४,७३०	४६७,७९६

***माथि उल्लेखित आम्दानिको स्रोतबाहेक अन्य आम्दानी जस्तै दलाल, परामर्श, कलाकारीता, निजी फर्म आदिबाट हुने आम्दानी ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.३ वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण (खर्च रकम रूपैयाँमा)

नगरपालिकामा घरपरिवारले वार्षिकरूपमा गर्ने खर्चका प्रमुख शीर्षकहरू मध्ये चाडवाड/विवाह/व्रतबन्ध, खाद्यबस्तु खरिद, शिक्षा र स्वास्थ्यमा सबैभन्दा बढी खर्च गरेको पाइन्छ। चाडवाड/विवाह/व्रतबन्ध, शिक्षा, स्वास्थ्य क्षेत्रमा गरेको खर्च र खाद्यबस्तु खरिदसमेत गरी औसतखर्चका हिसाबले यी चार क्षेत्र यस नगरपालीकाका प्रमुख खर्चमध्येमा पर्दछ। यसरी तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा कल्याणकारी राज्यको अवधारणा अनुरूप संघिय संविधानले आधारभूत मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेका खाद्य सम्प्रभूता, निशुल्क आधारभूत शिक्षा र स्वास्थयमा सबैको पहुँचजस्ता हकहरूको सुनिश्चिता गर्न समग्र राज्य तथा स्थानीय सरकारले यी क्षेत्रहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी काम गर्नुपर्ने देखिन्छ। राज्यको दायित्वमा पर्ने क्षेत्रहरूमा साधारण नागरिकहरूले ठूलो रकम खर्च गर्नुपर्ने अवस्था हुनु सकारात्मक होइन। खर्चको विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. ४९ : वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण

विवरण १		वडा नं.														जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
खाद्यबस्तु खरिद	परिवार सङ्ख्या	८०४	४१७	२०८	५०८	५६०	७४२	५०४	१,३६५	१,७१६	६९०	६८८	६१२	९५६	१,१०४	**१०,८७४**
	जम्मा खर्च	८१,०७९,२००	२८,१८६,८००	१२,८२२,०००	४०,२५७,६००	७६,५५६,४००	५४,७०५,६००	२९,११०,८००	१३८,२०१,६००	२१४,१८८,०००	४७,१६०,०००	४९,८६६,०००	४०,१८३,२००	६६,२६०,४००	८७,२४०,०००	**९६५,८१७,६००**
	औसत खर्च	१००,८४५	६७,५९४	६१,६४४	७९,२४७	१३६,७०८	७३,७२७	५७,७६०	१०१,२४७	१२४,८१८	६८,३४८	७२,४८०	६५,६५९	६९,३१०	७९,०२२	**८८,८१९**
फलफुल/दुध/घ्यु खरिद	परिवार सङ्ख्या	७२९	१५०	७६	२१०	४०२	६४१	२८९	१,१४१	१,५०२	५३६	४७७	१४७	७८९	५७१	**७,६६०**
	जम्मा खर्च	२०,८५४,८००	२,६०१,६००	९२६,४००	४,४३५,२००	११,९३६,४००	१७,०८३,२००	३,०२७,६००	२९,१२८,८००	५१,५६७,६००	१५,५९२,८००	८,६६६,४००	२,९८२,०००	१७,८७०,४००	१३,५०२,४००	**२००,१७५,६००**
	औसत खर्च	२८,६०७	१७,३४४	१२,१८९	२१,१२०	२९,६९३	२६,६५१	१०,४७६	२५,५२९	३४,३३३	२९,०९१	१८,१६९	२०,२८६	२२,६४९	२३,६४७	**२६,१३३**
मासु/माछा/अण्डा खरिद	परिवार सङ्ख्या	७८६	४६३	२१७	३८५	५१९	७००	४८१	१,२७५	१,६४७	६५९	६२०	३३६	८९५	१,०२७	**१०,०१०**
	जम्मा खर्च	३०,३८२,८००	१२,३६१,२००	५,०४२,४००	९,८५८,०००	१८,२३४,०००	२२,८८०,४००	९,७१०,४००	३७,१५८,०००	७१,५९४,४००	२३,८१५,२००	२१,६१३,२००	६,२५९,२००	२५,७०८,८००	२५,४६२,८००	**३२०,०८०,८००**
	औसत खर्च	३८,६५५	२६,६९८	२३,२३७	२५,६०५	३५,१३३	३२,६८६	२०,१८८	२९,१४४	४३,४७०	३६,१३८	३४,८६०	१८,६२९	२८,७२५	२४,७९३	**३१,९७६**

विवरण १		वडा नं. १	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	जम्मा
शैक्षिक खर्च	परिवार सङ्ख्या	५४३	३४३	८०	३०१	३९७	५३२	३२०	१,०११	१,२९१	५३८	३४५	१५८	६०४	५७५	**७,०३८**
	जम्मा खर्च	२९,९१६,०००	२०,४५६,४००	२,०९१,६००	१५,५२९,२००	२९,४६९,६००	४२,६५७,६००	११,५४२,८००	९६,२२९,२००	१०४,६१०,०००	३२,७६४,८००	१८,०३१,२००	७,१८३,२००	४३,९३६,८००	३०,५०७,६००	**४८४,९२६,०००**
	औसत खर्च	५५,०९४	५९,६४०	२६,१४५	५१,५९२	७४,२३१	८०,१८३	३६,०७१	९५,१८२	८१,०३०	६०,९०१	५२,२६४	४५,४६३	७२,७४३	५३,०५७	**६८,९०१**
स्वास्थ्य खर्च	परिवार सङ्ख्या	४७६	३८९	६८	३१५	३२५	४२३	४०१	६२४	१,०८८	३६७	२२०	२६१	६४१	४८९	**६,०८७**
	जम्मा खर्च	२८,९१६,४००	१५,२२२,०००	२,३३०,४००	९,४१२,८००	१४,६०६,४००	३०,८९८,८००	१५,६००,०००	३९,२३८,८००	८६,६३१,६००	१८,४२४,८००	२४,४१२,८००	२७,१७०,४००	५२,२०३,६००	२४,७९३,२००	**३८९,८६२,०००**
	औसत खर्च	६०,७४९	३९,१३१	३४,२७१	२९,८८२	४४,९४३	७३,०४७	३८,९०३	६२,८८३	७९,६२५	५०,२०४	११०,९६७	१०४,१०१	८१,४४१	५०,७०२	**६४,०४८**
चाडवाड/विवाह /व्रतबन्ध खर्च	परिवार सङ्ख्या	४२१	३६९	९१	२८४	२६४	४३८	३८९	४६३	१,०४५	१९५	१०२	११४	७९६	४०४	**५,३७५**
	जम्मा खर्च	३२,८७६,४००	१४,८९९,२००	३,१८०,०००	८,५८९,६००	४३,७१०,०००	५०,१७०,८००	२३,०६२,८००	२७,२९२,८००	२१९,७०८,०००	८,२२२,४००	१६,३५८,४००	७,३९०,८००	४५,६७५,६००	४९,६७०,४००	**५५०,८०७,२००**
	औसत खर्च	७८,०९१	४०,३७७	३४,९४५	३०,२४५	१६५,५६८	११४,५४५	५९,२८७	५८,९४८	२१०,२४७	४२,१६६	१६०,३७६	६४,८३२	५७,३८१	१२२,९४७	**१०२,४७६**
लत्ता कपडा/जुत्ता चप्पल आदिमा खर्च	परिवार सङ्ख्या	८३५	४६४	२०३	४०१	५५५	७३१	५०६	१,३७७	१,५९९	७०६	६६८	४९८	९५५	१,०६९	**१०,५६७**
	जम्मा खर्च	३२,५२९,४००	५,२४१,४००	३,२३१,२००	३,४५१,०००	१४,३५२,८००	१२,०४०,४००	३,३२३,४००	२४,३७६,४००	२९,२०२,२००	१३,३४८,०००	१०,४०५,४००	५,६२७,८००	१८,६७३,६००	१६,७९८,८००	**१९२,६०१,८००**
	औसत खर्च	३८,९५७	११,२९६	१५,९१७	८,६०६	२५,८६१	१६,४७१	६,५६८	१७,७०३	१८,२६३	१८,९०७	१५,५७७	११,३०१	१९,५५४	१५,७१४	**१८,२२७**
सामान्य घरायसी मर्मत खर्च	परिवार सङ्ख्या	२७४	१९४	३	१४३	२१६	२२२	२२४	२६७	८०९	८९	२०	२२	१९६	३६१	**३,०४०**
	जम्मा खर्च	१९,२४१,६००	१,३७६,८००	८,०००	५८३,४००	३,६४०,८००	३,८३६,२००	१,१७१,२००	६,०८५,२००	९,५३०,४००	१,५८४,४००	१,८८६,०००	२,४२६,४००	६,५८१,०००	२,६८८,४००	**६०,६३९,८००**
	औसत खर्च	७०,२२५	७,०९७	२,६६७	४,०८०	१६,८५६	१७,२८०	५,२२९	२२,७९१	११,७८०	१७,८०२	९४,३००	११०,२९१	३३,५७७	७,४४७	**१९,९४७**

विवरण १		वडा नं. १	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	जम्मा
कृषिमा भएको खर्च	परिवार सङ्ख्या	२४०	३८४	९७	४१४	३३९	३६७	४२८	२८५	४७८	१४४	५६९	१६९	६२९	९०४	**५,४४७**
	जम्मा खर्च	३,२८७,७००	१,५८९,८००	११०,३००	३,१६१,०००	१,६७१,१००	२,६५७,८६०	८४७,५००	२,५८१,०००	३,९२१,५००	५१०,८००	६,३६८,७००	५२७,९००	८,१८०,८००	८,६०७,२००	**४४,०२३,१६०**
	औसत खर्च	१३,६९९	४,१४०	१,१३७	७,६३५	४,९२९	७,२४२	१,९८०	९,०५६	८,२०४	३,५४७	११,१९३	३,१२४	१३,००६	९,५२१	**८,०८२**
*अन्य खर्च	परिवार सङ्ख्या	३२५	३३२	५५	२५४	२०१	१३४	३००	५०१	८६६	१०७	१३२	९७	४३७	५७९	**४,३२०**
	जम्मा खर्च	१३,६२१,२००	८,६६५,२००	५०४,०००	५,९४३,६००	७,०९०,८००	२,२०९,२००	३,६८५,२००	३४,५९४,८००	२७,८८३,२००	३,५४४,८००	१,९६०,८००	१,८०६,०००	८,७८५,२००	१२,३४९,२००	**१३२,६४३,२००**
	औसत खर्च	४१,९११	२६,१००	९,१६४	२३,४००	३५,२७८	१६,४८७	१२,२८४	६९,०५१	३२,१९८	३३,१२९	१४,८५५	१८,६१९	२०,१०३	२१,३२८	**३०,७०४**
एक वा सोभन्दा बढी वस्तुमा खर्च गर्ने जम्मा परिवार	**खर्च गर्नेपरिवार सङ्ख्या**	**८५०**	**५१८**	**२९३**	**५१२**	**५७४**	**७४८**	**५१३**	**१,४२०**	**१,७३२**	**७२३**	**६९०**	**६१९**	**९७९**	**१,११६**	**११,२८७**
	कुल खर्च	**२९२,७०५,५००**	**११०,६००,४००**	**३०,२४६,३००**	**१०१,२२१,४००**	**२२१,२६८,३००**	**२३९,१४०,०६०**	**१०१,०८१,७००**	**४३४,८८६,६००**	**८१८,८३६,९००**	**१६४,९६८,०००**	**१५९,५६८,९००**	**१०१,५५६,९००**	**२९३,८७६,२००**	**२७१,६२०,०००**	**३,३४१,५७७,१६०**
	प्रति परिवार वार्षिक औसत खर्च	**३४४,३५९**	**२१३,५१४**	**१०३,२३०**	**१९७,६९८**	**३८५,४८५**	**३१९,७०६**	**१९७,०४०**	**३०६,२५८**	**४७२,७७०**	**२२८,१७२**	**२३१,२५९**	**१६४,०६६**	**३००,१८०**	**२४३,३८७**	**२९६,०५५**

***माथि उल्लेखित खर्च शिर्षकबाहेक अन्य खर्च जस्तै मनोरञ्जन, भ्रमण, परामर्श, मुद्दा मामिला आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख स्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ परिवारहरू मध्ये आम्दानीको प्रमुख स्रोत कृषि हुने परिवारको सङ्ख्या ५,३६७ अर्थात् ४७.२२ प्रतिशत, दोस्रोमा प्रमुख स्रोत विप्रेषण (वैदेशिक) बाट हुनेको सङ्ख्या १,६१६ अर्थात् १४.२२ प्रतिशत, तेस्रो र चौथोमा क्रमश नोकरी र व्यापार/व्यवसाय हुनेको सङ्ख्या ११.९० प्रतिशत र ११.१४ प्रतिशत रहेको छ। पेन्सन, दैनिक ज्यालादारी, घरभाडा, ब्याज आदि परिवारको आम्दानीको प्रमुख स्रोतभएको परिवार सङ्ख्या न्युन रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्कबाट अत्यन्त ठूलो सङ्ख्यामा रहेका घरपरिवारहरूको पहिलो प्रमुख स्रोतको रूपमा नोकरी, कृषि र दैनिक ज्यालादारी रहेको देखिन्छ। ठूलो जनसङ्ख्या कृषिमा आधारित देखिएतापनि आम्दानी र उत्पादनका हिसाबले भने अपर्याप्त रहेको छ। सबैभन्दा महत्वपूर्ण पक्ष भनेको आम्दानीको मुख्य स्रोतपरम्परागत कृषि हुनुले यहाँ ठूलो सङ्ख्याको अदृष्य वेरोजगारी रहेको र अन्य उत्पादनशील क्षेत्रमा मानिसको संलग्नता कम देखिन्छ। यस प्रकारको आर्थिक स्थितिलाई सुधार र आम्दानीका स्रोतहरूको विविधिकरण र विद्यमान स्रोतहरूको सुदृढिकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ५० : आम्दानीको पहिलो प्रमुख स्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

आम्दानीका पहिलो प्रमुख स्रोतहरू	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
कृषि	२११	३११	१९१	४९०	३९३	२७५	४३२	३०६	३००	२०४	५५८	५७८	४१७	७०१	**५,३६७**	**४७.२२**
उद्योगधन्दा	३	३			२			१३	११	३	२		५	१	**४३**	**०.३८**
व्यापार व्यवसाय	१२१	१८	८९		१९	९७	१६	३७५	२७७	६८	११	५	१३४	३६	**१,२६६**	**११.१४**
नोकरी	१६६	४८	१२	३	४५	१७९	२२	२४६	२३५	२१०	१६	१६	१०२	५३	**१,३५३**	**११.९०**
पेन्सन	११४	१९	३८	२	२५	५९	१३	७२	१५८	७१	१५	११	४५	२७	**६६९**	**५.८९**
घर तथा जग्गा भाडा	१४	२			३	४		८१	१००	१२	३		१२	४	**२३५**	**२.०७**
सवारी साधन, मेसिन तथा उपकरणहरूको भाडा	७	४			१	३		४	१५	५	१		६	३	**४९**	**०.४३**
व्याज तथा लाभांस	४	१		१				४	६	२	४			१	**२३**	**०.२०**
विप्रेषण (वैदेशिक)	१५३	७९	५	१०	५२	८८	१३	२२०	४६८	९९	४८	७	१७२	२०२	**१,६१६**	**१४.२२**
विप्रेषण (आन्तरिक)	५	२		१		६		१२	२९	१	१०		१८	१२	**९६**	**०.८४**
दैनिक ज्यालादारी	४१	३४	११	५	१०	२८	८	६७	११५	४४	१६	१	६६	४४	**४९०**	**४.३१**
*अन्य	१२	१३			२५	९	९	२१	१८	५	६	१	२	३२	**१५३**	**१.३५**
उल्लेख नगरिएको								४					२		**६**	**०.०५**
जम्मा	**८५१**	**५३४**	**३४६**	**५१२**	**५७५**	**७४८**	**५१३**	**१,४२५**	**१,७३२**	**७२४**	**६९०**	**६१९**	**९८१**	**१,११६**	**११,३६६**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित आम्दानिको स्रोतबाहेक अन्य आम्दानी जस्तै दलाल, परामर्श, कलाकारीता, निजी फर्म आदिबाट हुने आम्दानी।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

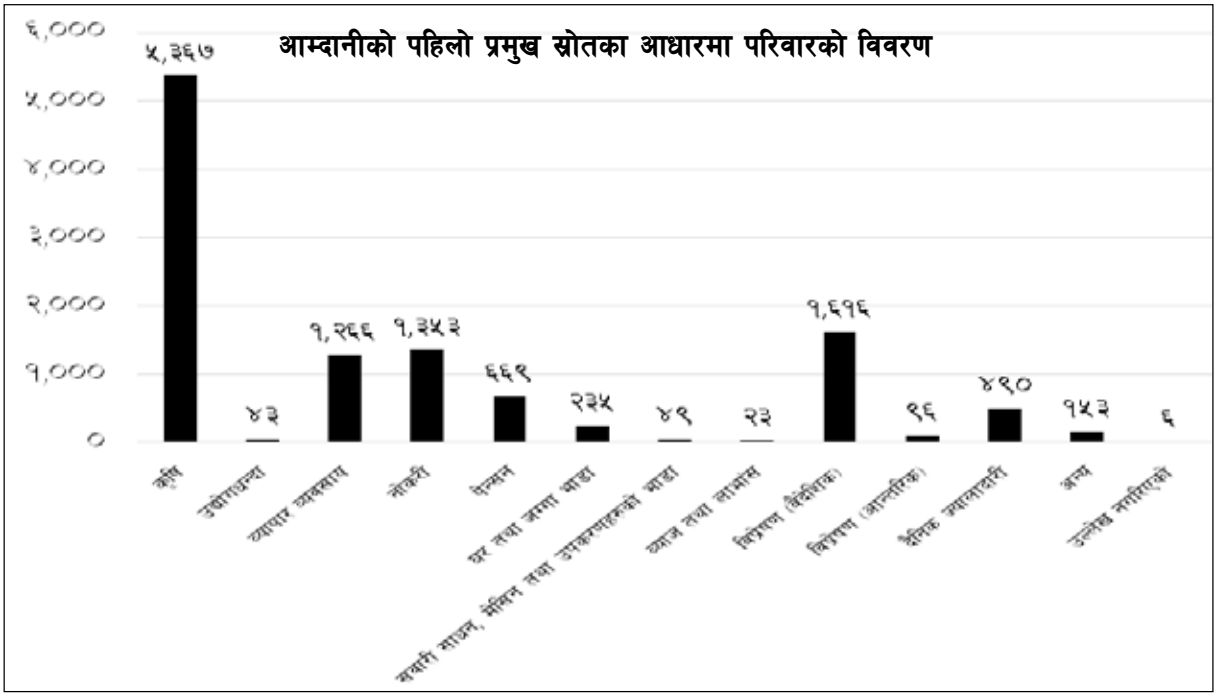

४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. ५१ : परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	१०००० भन्दा कम	१०,००० - २०,०००	२०,००० - ३०,०००	३०,००० - ४०,०००	४०,००० - ५०,०००	५०००० भन्दा बढी	जम्मा	मासिक रूपमा आवश्यक पर्ने औसतरकम रू.
१	२९८	३०३	१३२	७३	२२	२३	**८५१**	**१९,३०४**
२	३४१	१४४	३५	१०	४		**५३४**	**१०,०४३**
३	२४७	७२	२७				**३४६**	**९,५९०**
४	३४६	१३५	२४	२	४	१	**५१२**	**१०,०२०**
५	२६४	१९८	५७	१७	२७	१२	**५७५**	**१५,८९०**
६	२५५	१८६	१३५	७३	५६	४३	**७४८**	**२२,९१२**
७	४५८	४९	१	१	१	३	**५१३**	**६,६६२**
८	८१७	३९५	१३९	२९	२०	२५	**१,४२५**	**१३,६५०**
९	५७१	६४४	२५७	१२२	९१	४७	**१,७३२**	**२१,६२६**
१०	३५५	२३१	११२	२०	४	२	**७२४**	**१३,२७०**
११	४४७	१५४	४६	१५	१९	९	**६९०**	**१३,७१२**
१२	५२५	७३	१६	३	१	१	**६१९**	**७,०७६**
१३	३२४	४२१	१५१	३४	२०	३१	**९८१**	**१८,८९५**
१४	८२३	१२८	८७	४६	२७	५	**१,११६**	**११,२६१**
जम्मा	**६,०७१**	**३,१३३**	**१,२१९**	**४४५**	**२९६**	**२०२**	**११,३६६**	**१५,०७९**
प्रतिशत	**५३.४१**	**२७.५६**	**१०.७२**	**३.९२**	**२.६०**	**१.७८**	**१००.००**	

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवार मध्ये मासिक रू. १०,००० भन्दा कम खर्चमै परिवार धान्ने घरपरिवारको सङ्ख्या ६,०७१ अर्थात् ५३.४१ प्रतिशत, रू. १०,००० देखि रू. २०,००० सम्ममा परिवारको मासिक खर्च धान्नेको सङ्ख्या ३,१३३ अर्थात् २७.५६ प्रतिशत, रू. २०,००० देखि रू. ३०,००० सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या १,२१९ अर्थात् १०.७२ प्रतिशत, रू. ३०,००० देखि रू. ४०,००० सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या ४४५ अर्थात् ३.९२ प्रतिशत, रू. ४०,००० देखि रू. ५०,००० सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या २९६ अर्थात् २.६० प्रतिशत र रू. ५०, ००० भन्दा माथि खर्च गर्नेको सङ्ख्या २०२ अर्थात् १.७८ प्रतिशत देखिन्छ । यस तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा रू. १०,००० वा सोभन्दा कम रकममै मासिक गुजारा गर्नेको सङ्ख्या आधाभन्दा बढी अर्थात् कुल घरपरिवारको ५३.४१ प्रतिशत हुनुले यस नगरपालिकाका अधिकांश बासिन्दाहरूको जीवनस्तर अत्यन्त न्यून भएकोले आधारभूत आवश्यकता जस्तै खाद्यान्न, आवास, लुगालत्ता, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी आदिमा अत्यन्त न्यून स्तरको पहुँच रहेको स्पष्ट हुन्छ। चरम महंगी र मुद्रा स्फिती बढीरहेको हालको अवस्थामा ५३.४१ प्रतिशत परिवारहरूले प्रति परिवार प्रति दिन मात्र रू. ३३३.३३ मा गुजारा गर्नुपर्ने तथ्याङ्कले देखाउँछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

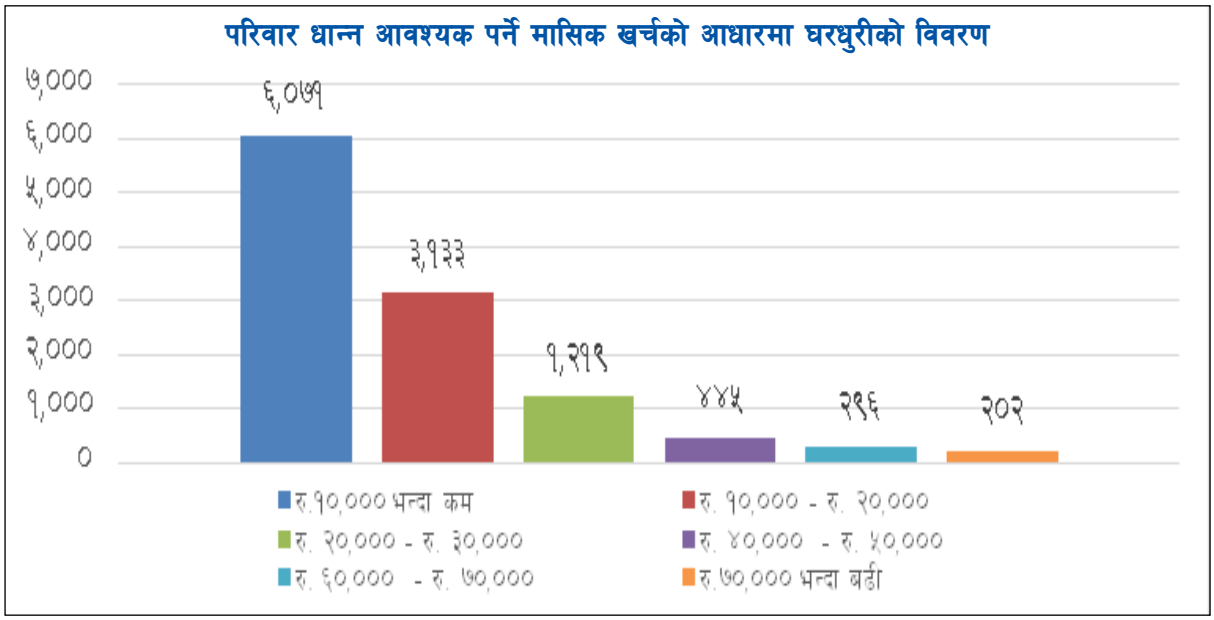

४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरपरिवारको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये आफ्नै वार्षिक आम्दानीले बाह्र महिनाभन्दा माथि धान्नेको सङ्ख्या ७,४४४ अर्थात् ६५.४९ प्रतिशत देखिन्छ। त्यसैगरी ९ देखि ११ महिनासम्म धान्न पुग्ने घरपरिवार सङ्ख्या ३५२ अर्थात् ३.१० प्रतिशत, ७ देखि ९ महिनासम्म धान्न पुग्ने घरपरिवारका सङ्ख्या १,१४७ अर्थात् १०.०९ प्रतिशत, ४ देखि ६ महिनासम्म धान्न पुग्ने घरपरिवारको सङ्ख्या १,३३४ अर्थात् ११.७४ प्रतिशत र ० देखि ३ महिना मात्र धान्न पुग्नेको सङ्ख्या १,०८० अर्थात् ९.५० प्रतिशत रहेको छ। यस पुर्वको मासिक खर्चको आधारमा तयार पारिएको तथ्याङ्क र यस तथ्याङ्कलाई संयुक्त रूपमा हेर्दा अधिकांश जनसङ्ख्याले वार्षिकरूपमा गर्ने अत्यन्त सीमित आम्दानीले बाह्रै महिना गुजारा गरी खर्च धान्ने गरेको स्पष्ट हुन्छ। तर वार्षिक आम्दानीले वर्षभरी धान्न नसक्ने घरपरिवारहरू पूर्ण गरीबीको अवस्थामा रहेको पुष्टि हुन्छ। संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था लागू भैसकेको र स्थानीय सरकारमा धेरै हक अधिकारहरू प्रत्याभूत भैसकेको अवस्थामा यस्ता गरीवीमा रहेको जनसङ्ख्यालाई लोककल्याणकारी राज्यको मूल मर्मअनुसार सबलीकरण र संरक्षण गर्नु आवश्यक देखिन्छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ५२ : आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	०-३ महिना	४-६ महिना	७-९ महिना	९-११ महिना	१२ महिना वा सोभन्दा माथि	उ.न.	जम्मा	आम्दानीले धान्न पुग्ने औसतमहिना
१	२१	४८	१२०	४७	६१५		८५१	१०.७५
२	१६	६८	१००	३०	३२०		५३४	१०.०६
३	१८	३८	३८	४९	२०३		३४६	१०.०५
४	६२	१००	८६	१	२६३		५१२	९.०१
५	४८	१२४	६२	७	३३३	१	५७५	९.३८
६	३८	९९	४३	५२	५१६		७४८	१०.२९
७	२९	३३	३१	५२	३६८		५१३	१०.५७
८	८८	६६	३८	३	१,२२४	६	१,४२५	११.२७
९	१४३	१६२	२१६	१७	१,१९४		१,७३२	१०.०४
११	९८	१७०	९६	१४	३१२		६९०	**८.४२**
१२	४१८	११९	१७	१	६४		६१९	**३.८४**
१३	४५	५२	९०	३४	७५८	२	९८१	**१०.९७**
१४	४५	१९२	१५६	२३	७००		१,११६	**९.९५**
जम्मा	**१,०८०**	**१,३३४**	**१,१४७**	**३५२**	**७,४४४**	**९**	**११,३६६**	**९.९०**
प्रतिशत	**९.५०**	**११.७४**	**१०.०९**	**३.१०**	**६५.४९**	**०.०८**	**१००.००**	

उ.न. = उल्लेख नगरिएको स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

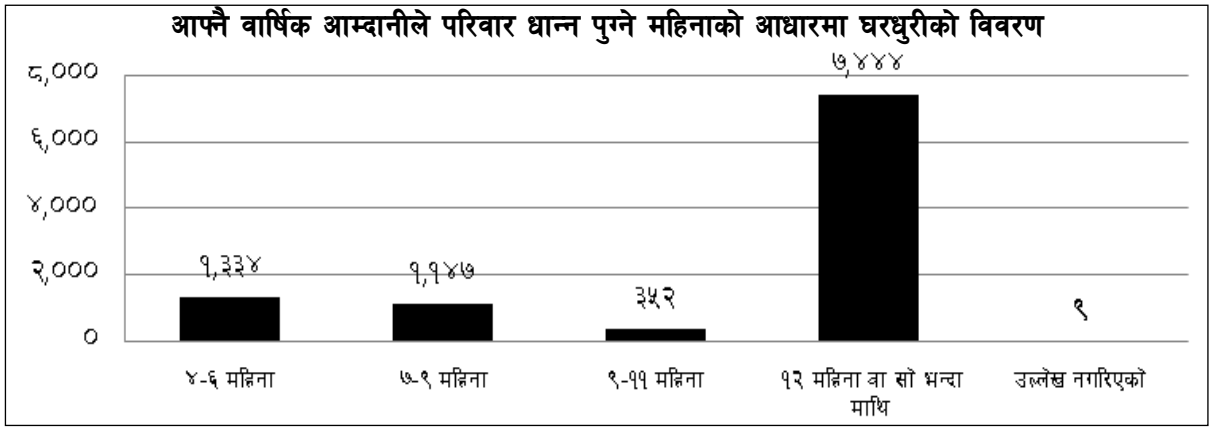

४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकामा पहिचान भएका ३,९२२ घरपरिवारहरूको वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने देखिन्छ । यसरी आम्दानी अपुग हुँदा उनीहरूले अन्य विभिन्न माध्यमबाट त्यसको गर्जो टार्ने गरेको पाइयो । जसमध्ये सबैभन्दा बढी १,९१६ परिवार अर्थात् ४८.८५ प्रतिशतले ऋण लिएर चलाउने गरेको, १,५२९ अर्थात् ३८.९९ प्रतिशत परिवारले उद्यारो लिने गरेका र बाँकीले सञ्चित वा स्थिर सम्पती विक्री गरेको पाइयो । यस तथ्याङ्कले यसरी गरिबीमा रहेका परिवारहरू क्रमशः सुधारतर्फ उन्मुख हुनुभन्दा थप ऋणको भार थपिँदै जाने र स्थिर सम्पत्ति समेत प्रयोग हुँदै जाँदा थप गरिबीतर्फ धकेलिने स्थिति रहेको पाइयो । नगरपालिकामा रहेको यो स्थिति लोक कल्याणकारी संवैधानिक व्यवस्थाको मर्मसँग मेल नखाने देखिन्छ । तसर्थ राज्य तथा स्थानीय सरकारले गरिबी निवारण र रोजगारी सिर्जनाका प्रभावकारी उपायहरूको अबलम्बन गर्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. ५३ : नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सञ्चित सम्पत्ति प्रयोग गरेको	उद्यारो	ऋण लिएको	स्थिर सम्पत्ति बिक्री गरेको	*अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	२५	१६९	१११	५	६		**२३६**
२	२१	१४५	१२५	३	३		**२१४**
३	८४	२९	५६	२			**१४३**
४	१४३	१८	१३०	५			**२४९**
५	१४४	१५५	९२	६७	५	१	**२४२**
६	५६	१२३	१०६	७			**२३२**
७	१८	१०५	१०५		१		**१४५**
८	४८	४६	१२९	१५	६	६	**२०१**
९	१६१	२०४	२४२	२६	२०		**५३८**
१०	९४	८३	२७	१६	३		**१५०**
११	११	७४	२४०	३	६३		**३७८**
१२	३५३	४०	१७७	२	७		**५५५**
१३	४२	१४७	१३९	१४	६	२	**२२३**
१४	५०	१९१	२३७	२२	५		**४१६**
जम्मा	**१,२५०**	**१,५२९**	**१,९१६**	**१८७**	**१२५**	**९**	**३,९२२**
प्रतिशत	**३१.८७**	**३८.९९**	**४८.८५**	**४.७७**	**३.१९**	**०.२३**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित व्यवस्थाबाहेक अन्य व्यवस्था जस्तै सहयोग लिएको, दान लिएको, मागेर चलाएको आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

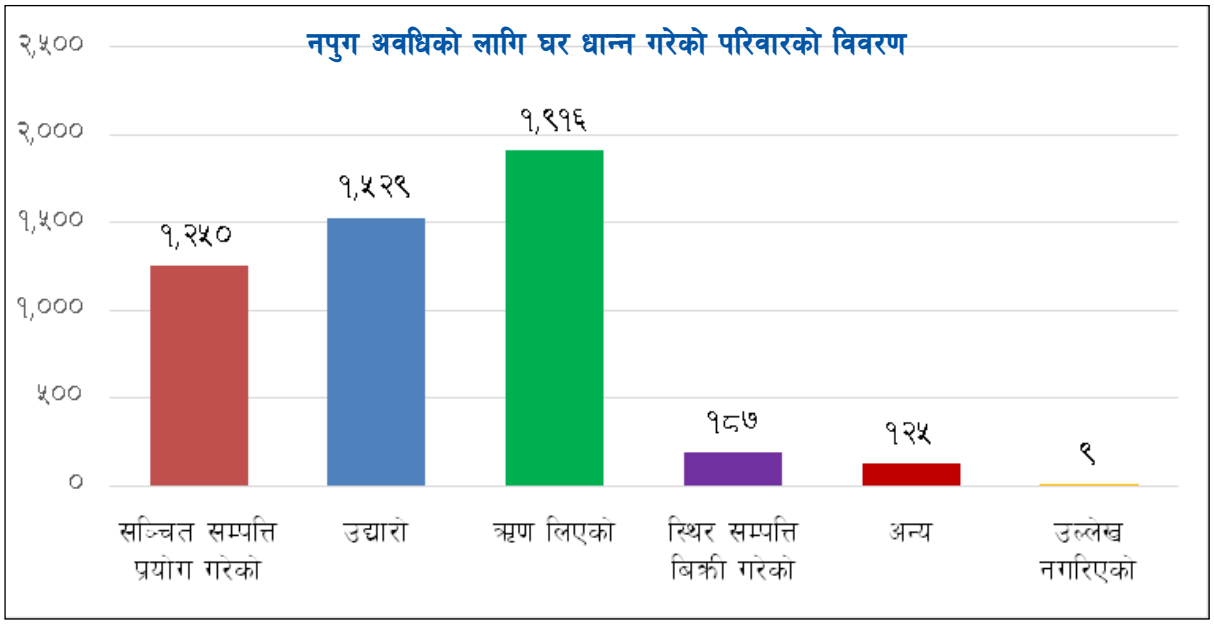

४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य बिरामी खर्च, न्यानो कपडा र झुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये २,१२१ अर्थात् १८.७ प्रतिशत परिवारहरूले बिरामी हुँदा उपचार खर्च व्यवस्था गर्न नसक्ने देखिन्छ । यो एक गम्भीर अवस्था हो । नेपालको संविधानको धारा ३५ को उपधारा १ मा "प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट प्राप्त आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट बञ्चित गरिने छैन ।" भनी स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ । यस तथ्याङ्कले नगरपालिकाका गरिबीमा रहेका नागरिकहरू माथि राज्यको दायित्व रहेको स्पष्ट गर्दछ । अर्कोतर्फ गास, बास र कपासजस्ता आधारभूत आवश्यकताहरू मध्ये जाडोयाममा न्यानो कपडाको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवारको सङ्ख्यासमेत ७५५ अर्थात् ६.६ प्रतिशत र गर्मीयाममा झुलको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवारको सङ्ख्या १,६६६ अर्थात् १४.७ प्रतिशत रहेको देखाउँछ । यी तथ्याङ्कहरूले जाडोयाममा हुने चिसो र गर्मीयाममा लामखुट्टे तथा भुसुनाको टोकाईबाट लाग्ने इन्सेफ्लाइटिस, मलेरिया, डेँगु, कालाजारजस्ता प्राणघातक रोगहरूको उच्च जोखिममा ती परिवारहरू रहेको स्पष्ट हुन्छ । राज्यको यसतर्फ ध्यान जानु आवश्यक छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. ५४ : परिवारका सदस्य सामान्य बिरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमताअनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	आर्थिक क्षमता भएको		आर्थिक क्षमता नभएको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	७६३	८९.७	८८	१०.३			**८५१**
२	४२५	७९.६	१०९	२०.४			**५३४**
३	५५	१५.९	२९१	८४.१			**३४६**
४	३१२	६०.९	२००	३९.१			**५१२**
५	४५४	७९.०	१२०	२०.९	१	०.२	**५७५**
६	५५१	७३.७	१९७	२६.३			**७४८**
७	४३६	८५.०	७७	१५.०			**५१३**
८	१,३५२	९४.९	६७	४.७	६	०.४	**१,४२५**
९	१,४८२	८५.६	२५०	१४.४			**१,७३२**
१०	६३३	८७.४	९१	१२.६			**७२४**
११	४४६	६४.६	२४४	३५.४			**६९०**
१२	५२०	८४.०	९९	१६.०			**६१९**
१३	८९४	९१.१	८५	८.७	२	०.२	**९८१**
१४	९१३	८१.८	२०३	१८.२			**१,११६**
जम्मा	**९,२३६**	**८१.३**	**२,१२१**	**१८.७**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

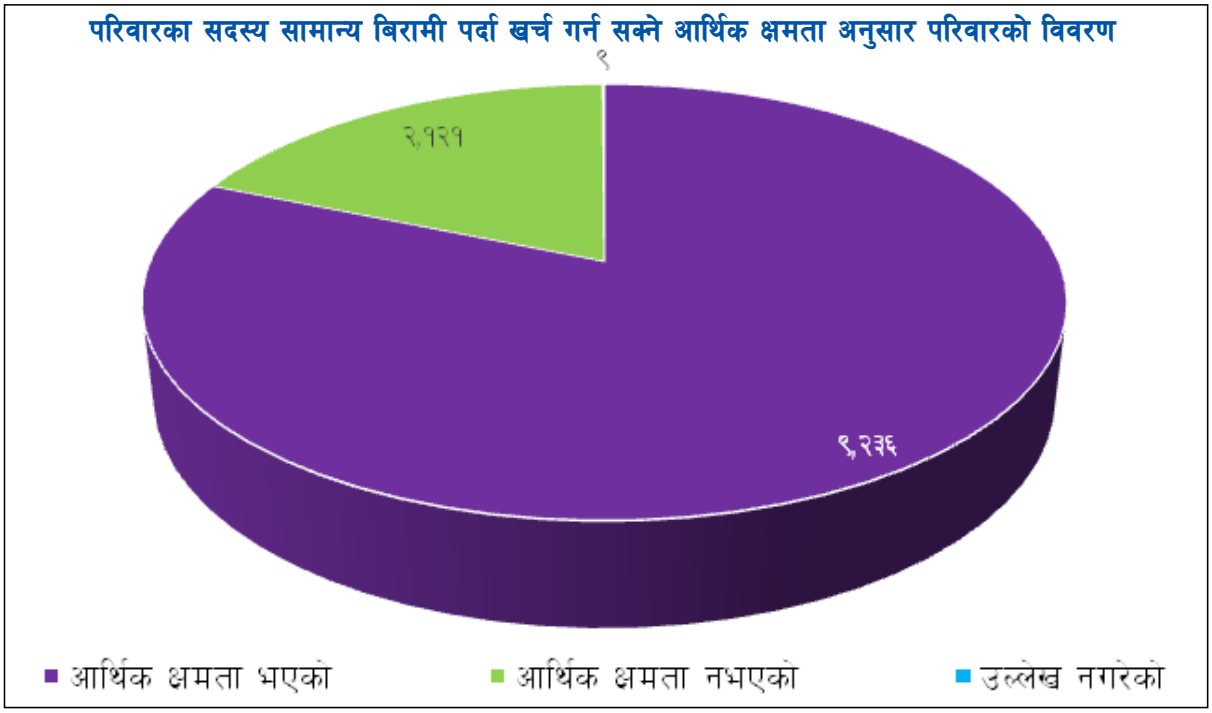

तालिका नं. ५५ : जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	८१८	९६.१	३३	३.९			**८५१**
२	४३४	८१.३	१००	१८.७			**५३४**
३	३१०	८९.६	३६	१०.४			**३४६**
४	३६५	७१.३	१४७	२८.७			**५१२**
५	५२६	९१.५	४८	८.३	१	०.२	**५७५**
६	६७९	९०.८	६९	९.२			**७४८**
७	५०१	९७.७	१२	२.३			**५१३**
८	१,३७२	९६.३	४७	३.३	६	०.४	**१,४२५**
९	१,६९५	९७.९	३७	२.१			**१,७३२**
१०	७०८	९७.८	१६	२.२			**७२४**
११	६४५	९३.५	४५	६.५			**६९०**
१२	५७२	९२.४	४७	७.६			**६१९**
१३	९३७	९५.५	४२	४.३	२	०.२	**९८१**
१४	१,०४०	९३.२	७६	६.८			**१,११६**
जम्मा	**१०,६०२**	**९३.३**	**७५५**	**६.६**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

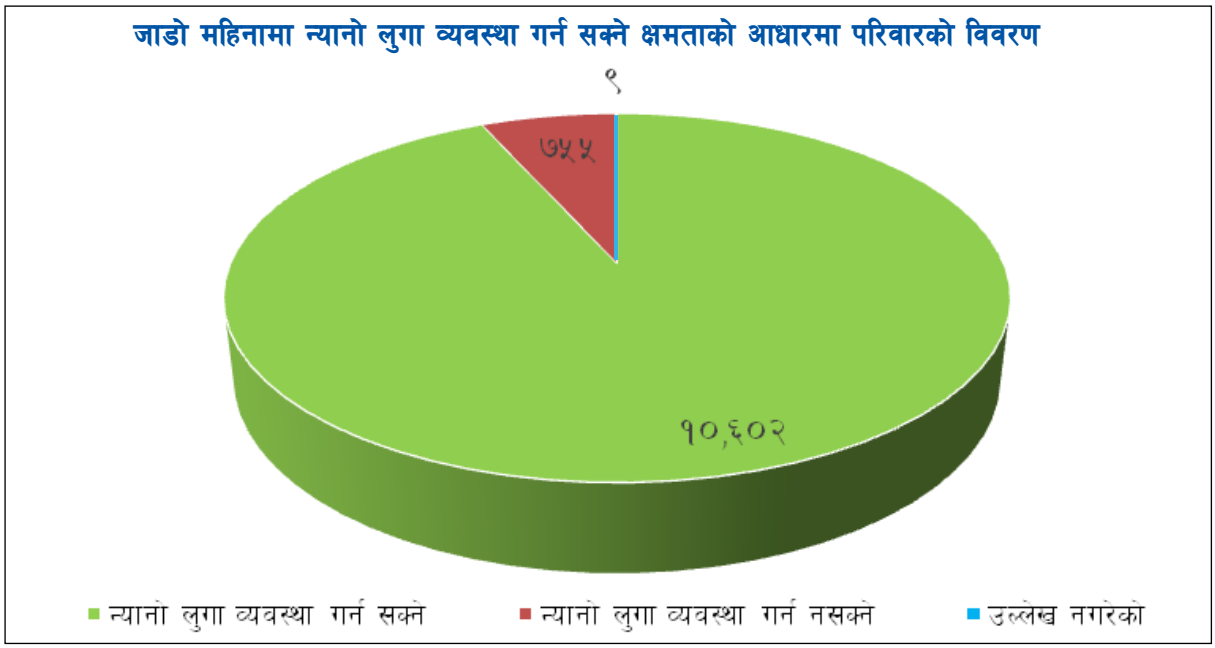

तालिका नं. ५६ : आवश्यकता अनुसार लामखुट्टेको झुलको व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	झुलको व्यवस्था गर्न सक्ने परिवार		झुलको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	७५६	८८.८	९५	११.२			**८५१**
२	४६१	८६.३	७३	१३.७			**५३४**
३	२१२	६१.३	१३४	३८.७			**३४६**
४	३४०	६६.४	१७२	३३.६			**५१२**
५	५२३	९१.०	५१	८.९	१	०.२	**५७५**
६	५८८	७८.६	१६०	२१.४			**७४८**
७	४३७	८५.२	७६	१४.८			**५१३**
८	१,०६६	७४.८	३५३	२४.८	६	०.४	**१,४२५**
९	१,६५७	९५.७	७५	४.३			**१,७३२**
१०	७०१	९६.८	२३	३.२			**७२४**
११	६०६	८७.८	८४	१२.२			**६९०**
१२	४८८	७८.८	१३१	२१.२			**६१९**
१३	९१६	९३.४	६३	६.४	२	०.२	**९८१**
१४	९४०	८४.२	१७६	१५.८			**१,११६**
जम्मा	**९,६९१**	**८५.३**	**१,६६६**	**१४.७**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

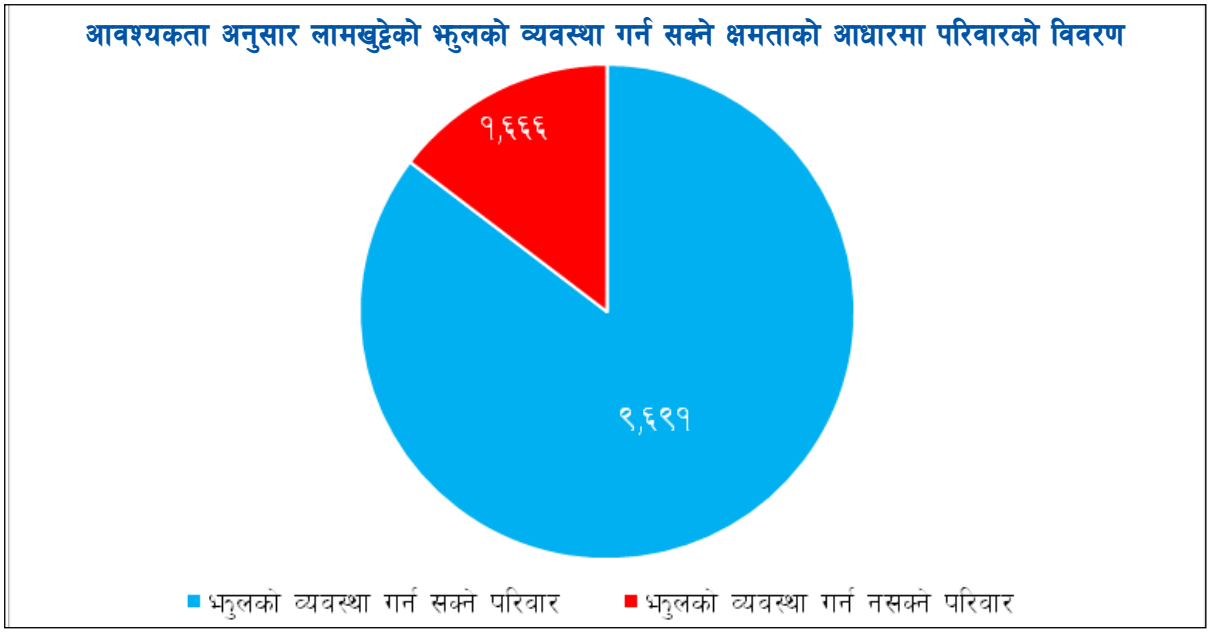

४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ५७ : ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण

वडा नं.	ऋण लिने परिवार		ऋण नलिने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	३२०	३७.६	५३१	६२.४			**८५१**
२	२२५	४२.१	३०९	५७.९			**५३४**
३	६६	१९.१	२८०	८०.९			**३४६**
४	२३८	४६.५	२७४	५३.५			**५१२**
५	१३८	२४.०	४३६	७५.८	१	०.२	**५७५**
६	२४०	३२.१	५०८	६७.९			**७४८**
७	२८४	५५.४	२२९	४४.६			**५१३**
८	४२०	२९.५	९९९	७०.१	६	०.४	**१,४२५**
९	६१८	३५.७	१,११४	६४.३			**१,७३२**
१०	१६०	२२.१	५६४	७७.९			**७२४**
११	३२८	४७.५	३६२	५२.५			**६९०**
१२	२३९	३८.६	३८०	६१.४			**६१९**
१३	४७९	४८.८	५००	५१.०	२	०.२	**९८१**
१४	३८९	३४.९	७२७	६५.१			**१,११६**
जम्मा	**४,१४४**	**३६.५**	**७,२१३**	**६३.५**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये विभिन्न वित्तीय संस्था सहकारी वा अन्य तवरले आफ्ना विभिन्न कृयाकलाप सञ्चालन गर्न वा लगानी गर्न ऋण लिने परिवारहरूको सङ्ख्या ४,१४४ अर्थात् ३६.५ प्रतिशत र ऋण नलिने परिवारहरूको सङ्ख्या ७,२१३ अर्थात् ६३.५ प्रतिशत रहेका छन् । ऋण लिनुका

उद्देश्यहरू मध्ये अत्यावश्यक आवश्यकता परिपुर्ती गर्न ऋण लिनेको सङ्ख्या लगानी वा उत्पादनमूलक व्यवसाय गर्न ऋण लिनेको सङ्ख्याभन्दा बढी भएको अनुमान सजिलै लगाउन सकिन्छ किनकि मासिक १०,००० भन्दा कम रकममा परिवारको गुजारा गर्नुपर्ने परिवार ५३.४१ प्रतिशत रहेको छ। वडागत रूपमा पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

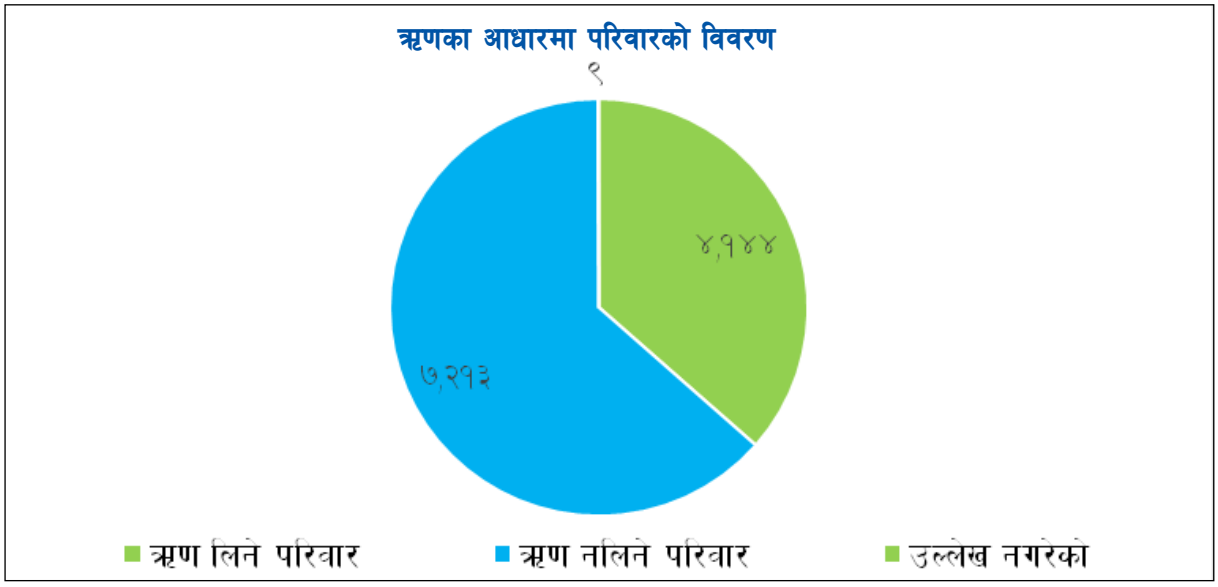

४.२.१० परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ५८ : परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	रू. १०,००० भन्दा कम	रू. १०,००० देखि रू. २०,०००	रू. २०,००० देखि रू. ३०,०००	रू. ३०,००० देखि रू. ४०,०००	रू. ४०,००० देखि रू. ५०,०००	रू. ५०,००० भन्दा बढी	उ.न.	जम्मा	औसत ऋण रकम
१	२	७	२	१	१५	२९३		३२०	७०७,०९७
२	३	५	२	२	१५	१९८		२२५	४३०,४९३
३	२	८		१	३२	२३		६६	९०,०७६
४	१२	१६	६	१	३७	१६६		२३८	१७२,१०५
५	८	११	९	३	२३	८४		१३८	१९१,२६१
६	९	१२	५	४	२१	१८९		२४०	४७४,९६०
७	१८	१८	२३	४	६०	१६१		२८४	२०७,०९३
८	२	८	७	४	१५	३८४		४२०	२,२०८,२६२
९	१५	२०	१४	२	३९	५२८		६१८	१,१३१,७३६
१०	२	१	३	४	११	१३९		१६०	१,११०,०३१
११	९	१७	११	३	२४	२६४		३२८	३७३,४२७
१२	२	३	१२	१	६	२१५		२३९	४४५,६४०
१३	७	४	९	८	२३	४२८		४७९	७३७,४८४
१४	१०	१४	८	५	४१	३१०	१	३८९	३८२,६९९
जम्मा	**१०१**	**१४४**	**१११**	**४३**	**३६२**	**३,३८२**	**१**	**४,१४४**	**७४९,२३८**
प्रतिशत	**२.४४**	**३.४७**	**२.६८**	**१.०४**	**८.७४**	**८१.६१**	**०.०२**	**१००.००**	

उ.न. = थाहा नभएको/उल्लेख नगरिएको स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिने कुल ४,१४४ परिवारहरू मध्ये ३,३८२ अर्थात् ८१.६१ प्रतिशत परिवाहरूले रू. ५०,००० भन्दा बढी ऋण लिएको देखिन्छ । त्यसै गरी रू. ४०,००० देखि रू. ५०,००० सम्म ऋण लिने परिवार सङ्ख्या ३६२ अर्थात् ८.७४ प्रतिशत, रू.३०,००० देखि रू. ४०,००० सम्म ऋण लिनेको सङ्ख्या ४३ अर्थात् १.०४ प्रतिशत, रू. २०,००० देखि ३०,००० सम्म ऋण लिनेको सङ्ख्या १११ अर्थात् २.६८ प्रतिशत, रू. १०,००० देखि २०,००० सम्म ऋण लिनेको सङ्ख्या १४४ अर्थात् ३.४७ प्रतिशत र रू. १०,००० भन्दा कम ऋण लिनेको सङ्ख्या १०१ अर्थात् २.४४ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । ऋण रकमको विवरण हेर्दा सानो रकमको ऋण व्यवसायिक लगानी प्रयोजनका लागि भन्दा घरायसी प्रयोजन र अत्यावश्यक आवश्यकता पुर्ती गर्नलाई हुनसक्ने अनुमान लगाउन सकिन्छ । ऋण लिनु नकारात्मक नभएपनि ऋण लिनुको प्रयोजन दैनिक आवश्यकता गुजारा गर्ने मात्र हुँदा त्यसले न्यून गुणस्तरको जीवनयापन र गरिबीलाई नै संकेत गर्दछ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

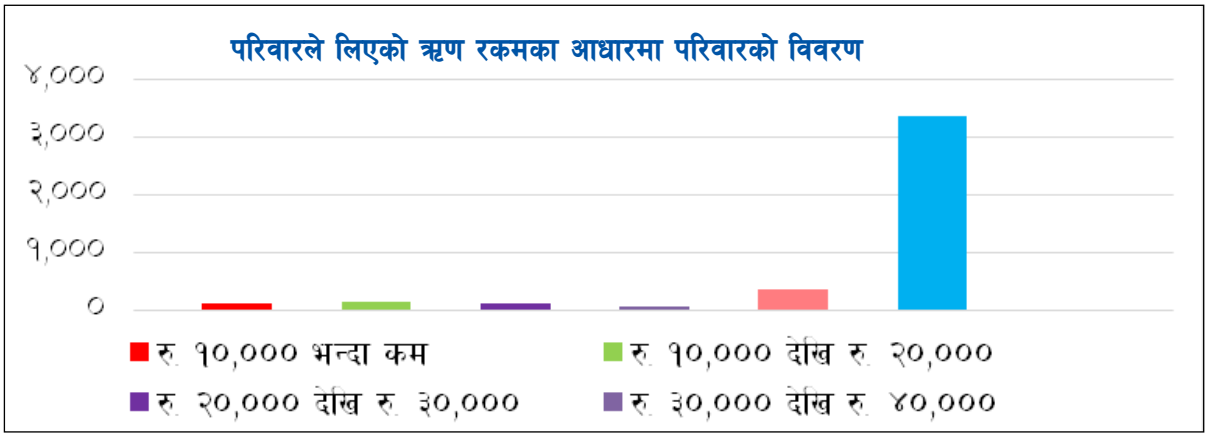

४.२.११ ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

तालिका नं. ५९ : ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	व्यापार व्यवसाय	कृषि व्यवसाय	भवन निर्माण/जमिन	जन्म/मृत्यु/सामाजिक कार्य	धार्मिक/सांस्कृतिक	औषधी उपचार	शिक्षा	परिवारको उपयोग	परिवारको सदस्य विदेश पठाउने	*अन्य कारण	जम्मा
१	२८	३७	७०	२०	३८	१०२	१०४	१९६	३९	२	**३२०**
२	४	३३	७९	२७	२६	७०	४२	१५८	१६	४	**२२५**
३		७	४	३१	३६	५५	३८	६३	२		**६६**
४	६	६८	३१	१४	६२	१२८	८१	९७	१२	१	**२३८**
५	७	२८	३१	८	२१	३४	१३	७२	७	५	**१३८**
६	१५	३२	६०	१०	८	२९	१०	१४३	२०	१	**२४०**
७	१०	३३	५५	२८	४६	८९	२६	१७५	५०	७	**२८४**
८	१३३	२१	१४५	१६	६	५६	४५	८८	१७	३	**४२०**
९	१००	४९	२८१	२५	१७	८७	५७	१२१	३२	५	**६१८**
१०	३१	१८	८२	२७	३६	३६	३४	५८	७	१	**१६०**
११	१७	८८	१०४	३०	३४	९९	२९	१६७	१६		**३२८**
१२	४	२३	७८	२८	९	१०९	३२	१०४	३५		**२३९**

१३	४४	२४	१८२	७३	३०	९३	४३	१८५	४१	४	**४७९**
१४	१७	३२	६७	४९	२८	१२६	८५	२४२	२९	५	**३८९**
जम्मा	**४१६**	**४९३**	**१,२६९**	**३८६**	**३९७**	**१,११३**	**६३९**	**१,८६९**	**३२३**	**३८**	**४,१४४**
प्रतिशत	**१०.०४**	**११.९०**	**३०.६२**	**९.३१**	**९.५८**	**२६.८६**	**१५.४२**	**४५.१०**	**७.७९**	**०.९२**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित कारणबाहेक अन्य कारण जस्तै खेलकुद, भ्रमण आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिनेहरूको प्रवृत्तिलाई हेर्दा ऋण लिएका कुल ४,१४४ परिवारहरूमध्ये सबैभन्दा बढी परिवारको उपयोगको लागि ऋण लिने परिवारको सङ्ख्या ४५.१० प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी दोस्रोमा भवन निर्माण तथा जमिनको लागि ३०.६२ प्रतिशत, तेस्रोमा औषधी उपचार गर्नको लागि २६.८६ प्रतिशत, चौथौंमा शिक्षाको लागि १५.४२ प्रतिशत रहेका छन् भने व्यापार व्यवसाय र उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न निकै कम घरपरिवारले ऋण लिएको देखिन्छ । जसमध्ये ११.९० प्रतिशतले कृषि व्यवसायमा र १०.०४ प्रतिशतले व्यापार व्यवसायमा लगानी गर्न ऋण लिएको देखिन्छ । तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा दैनिक जीवन निर्वाह, भवन निर्माण तथा आधारभूत मानविय आवश्यकता पुर्ति गर्न जस्तै औषधोपचार, शिक्षा तथा घरायसी गर्जो टार्न अधिकांशले ऋण लिएको तथ्य स्पष्ट हुन्छ । नागरिकका आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्ने दायित्व राज्यको हुने संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संविधानले शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्यान्न जस्ता आवश्यकताहरूलाई मौलिक अधिकारको रूपमा स्थापित गरिसकेको सन्दर्भमा स्थानीय तथा संघिय सरकारले नागरिकका यी सवालहरूलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

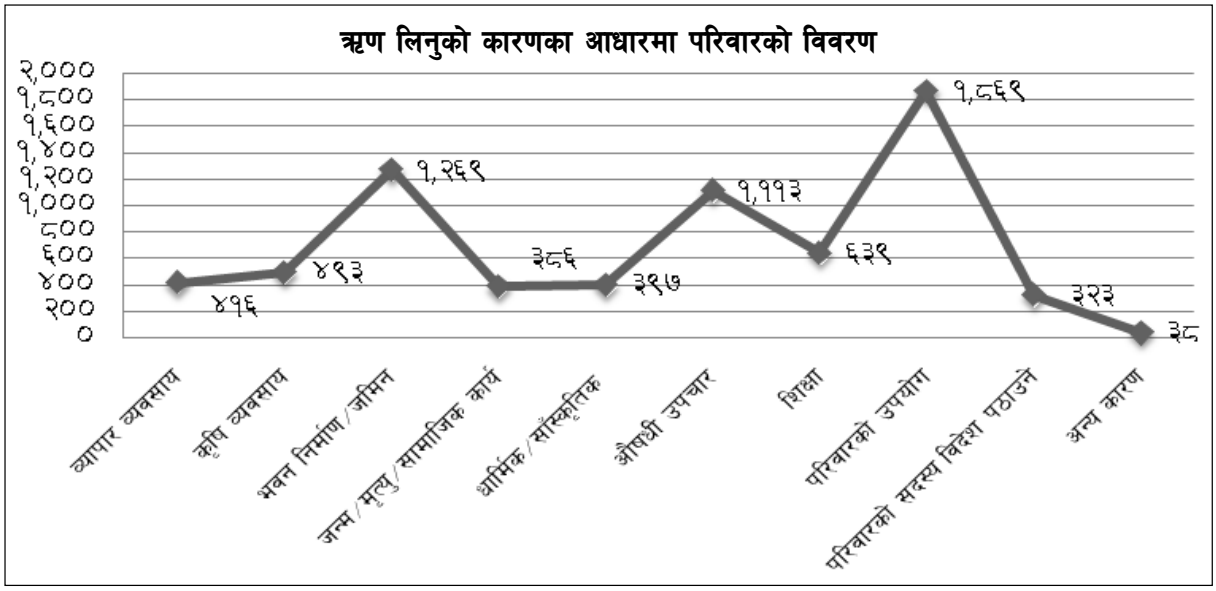

४.२.१२ ऋण लिएको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. ६० : ऋण लिएको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	व्यक्तिगत	बैंक	सहकारी संस्था	अन्य वित्तीय संस्था	*अन्य	जम्मा
१	२३५	१६१	२८	४	१	**३२०**
२	१७३	११४	३९	१८		**२२५**
३	४३	२८	३२			**६६**
४	२११	४५	४	४		**२३८**

वडा नं.	व्यक्तिगत	बैंक	सहकारी संस्था	अन्य वित्तीय संस्था	*अन्य	जम्मा
५	१०१	४४	५०	८		**१३८**
६	१५५	१२८	१०	६		**२४०**
७	२२५	५५	२२	२९		**२८४**
८	१७३	३२७	२५	३		**४२०**
९	२६१	४७६	१८	६		**६१८**
१०	२१	१२२	२४	२		**१६०**
११	१९८	१७३	२५	५		**३२८**
१२	२२२	६२	४			**२३९**
१३	३४७	१७६	९२	८	१	**४७९**
१४	३१६	८३	१९	५	१	**३८९**
जम्मा	**२,६८१**	**१,९९४**	**३९२**	**९८**	**३**	**४१४४**
प्रतिशत	**६४.७०**	**४८.१२**	**९.४६**	**२.३६**	**०.०७**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित स्रोतबाहेक अन्य स्रोतजस्तै सामुदायीक समूह, कार्यरत कार्यालय, विविध प्रकारका कोष आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

ऋण लिने ४,१४४ घरपरिवारहरूमा सबैभन्दा बढी २,६८१ अर्थात् ६४.७० प्रतिशत परिवारहरूले व्यक्तिबाट ऋण लिएको देखिन्छ । त्यसैगरी दोस्रोमा १,९९४ अर्थात् ४८.१२ प्रतिशत परिवारहरूले बैंक, ३९२ अर्थात् ९.४६ प्रतिशत परिवारहरूले सहकारी, ९८ अर्थात् २.३६ प्रतिशत परिवाहरूले अन्य वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिएको र बाँकीले अन्यबाट ऋण लिएको तथ्याङ्क छ । नगरपालिकामा ऋणको दोस्रो स्रोत बैंक हुनुले नगरमा क्रमश: बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट ऋण लिने प्रवृत्ति विगतमा भन्दा सकारात्मक भएको देखिन्छ । हाल राष्ट्र बैङ्कले हरेक स्थानीय सरकारका रूपमा रहेको गाउँपालिका वा नगरपालिकामा एक बैङ्क शाखा खोल्न गरेको निर्देशनले बैङ्कहरूमा ग्रामीण सर्वसाधारणको पहुँच अझ वृद्धि हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

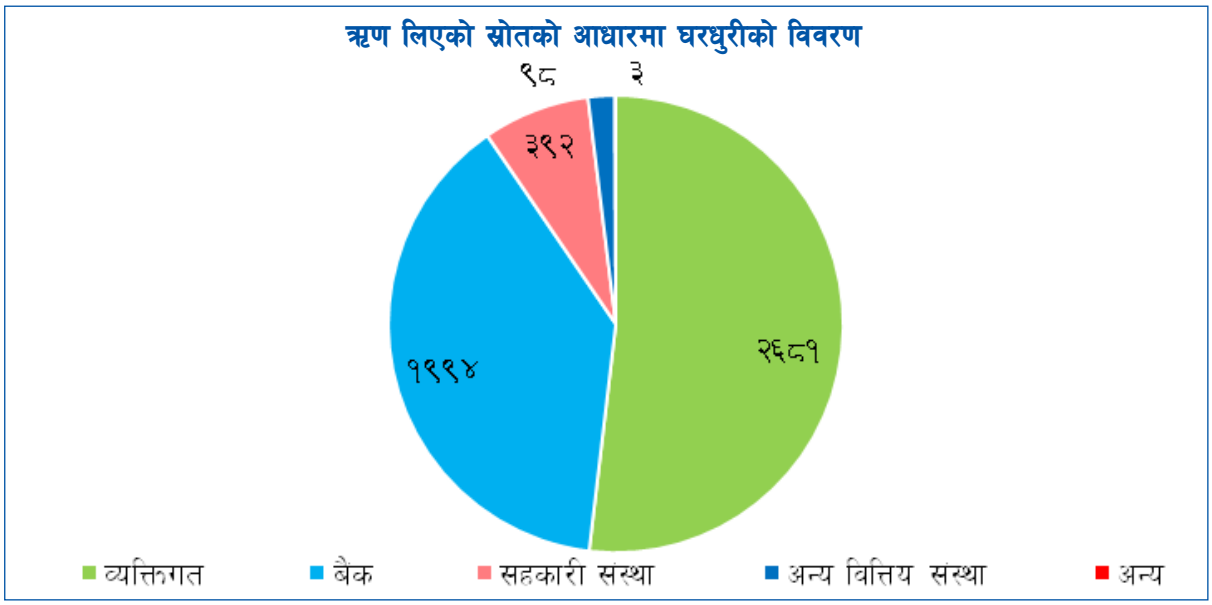

४.३ व्यापार तथा उद्योग व्यवसाय

४.३.१ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योगसम्बन्धी विवरण (उद्योग तथा पर्यटन)

यस नगरपालिकामा ठूला उद्योगहरू नभएता पनि कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित साना उद्योगहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । जडीबुटीमा आधारित केही स-साना उद्योगहरूले व्यवसायिक उत्पादन सुरुवात गरेका छन् । परम्परागत उद्योगमा बाघमुखे चुलेसीजस्ता फलामका उत्पादनहरू बाहिरि जिल्लामा समेत प्रख्यात रहेका छन् । यसबाहेक मह, बेसार, अदुवा, भटमासजस्ता कृषिजन्य घरेलु उत्पादनमा पनि क्रमश व्यवसायिक हुँदै जान थालेको छ ।

यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा वालिङ बजार, मिर्दीबजार, माझकोट, केवरेभञ्ज्याङ आदि लगायतका प्रमुख बजारहरू रहेका छन् । यस्ता बजारहरूबाट विशेषगरी खुद्रा व्यापार हुने गरेको छ। यसैगरी, वालिङ नगरपालिकाबाट थोक व्यापारसमेत हुने गरेको छ । थोक व्यापार अन्तर्गत खाद्य मिलबाट उत्पादित चामल, पिठो, तेल अन्य पहाडी तथा तराई जिल्लासँग हुने गरेको छ भने अन्य थोक व्यापारमा विस्कुट, साबुन, चाउचाउ, चिया, चिनी आदिको हुने गरेको छ। यसका अतिरीक्त तेस्रो मुलुकमा निर्मित इलेक्ट्रीक र इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरूका साथै फरेन गुड्सको नाममा विभिन्न तेस्रो मुलुकहरूबाट उत्पादन भई आयात गरिएका घरेलु उपयोगका सामानहरूको समेत थोक र खुद्राविक्री यस नगरपालिकाबाट हुने गरेको पाइन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका साना तथा घरेलु उद्योगहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

कृषियोग्य जमिनको उपलब्धता कृषि तथा वनजन्य कच्चा पदार्थहरूको उपलब्धता, परम्परागत तथा जातिगत सीप, कौशल, पर्यटकीय महत्वका स्थलहरूको उपलब्धता लगायतका विभिन्न कारणले नगरपालिकामा कृषि तथा स्थानीय परम्परा र सीपमा आधारित उद्योगहरूको विकासको राम्रो सम्भावना रहेको छ । विशेषगरी ग्रामीण क्षेत्रका मानिसहरू उल्लेखनीय रूपमा औद्योगिक विकासतर्फ लागिसकेका छैनन् । तथापि, स्थानीय माग कार्यमा केही मझौला, साना तथा घरेलु उद्योग भने सञ्चालित छन् । त्यसैगरी वालिङ नगरपालिकामा विभिन्न बजारमा स्थानीय उत्पादन तथा दैनिक उपभोग्य बस्तुहरू चौपायाको किनबेच हुने गर्दछ । यसले पनि नगरपालिकामा आर्थिक कारोबारको मात्रामा वृद्धि गराएको छ ।

वालिङ नगरपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक कच्चा पदार्थ तथा विभिन्न स्रोत र साधनले उद्योगको संभावना प्रचुर देखिन्छ तर लगानी, व्यवसायिकता तथा विभिन्न पुर्वाधारको असुविधाको कारण उद्योगमा अपेक्षित विकास हुन सकेको देखिदैन । केही साना साना उद्योगहरू सञ्चालित भएता पनि वालिङ नगरपालिका लगायत आसपासका क्षेत्रसम्म मात्र आवश्यकता परिपुर्ति गर्न सफल छन् । ती उद्योगहरूले राष्ट्रिय माग तथा अर्थतन्त्रको हिस्सा भने खासै ओगट्न सकेको देखिदैन ।

४.३.२ व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

कृषिजन्य तथा उत्पादनमुलक उद्योग अन्तर्गत पर्ने खाद्य मिलबाट उत्पादन हुने बस्तु, दाल, चामल, तेल, पिठो, मसला, आदिले स्थानीय बजारको आवश्यकता पुर्ति गर्नुको साथै केही मात्रामा यिनले अन्य नगरपालिका तथा छिमेकी जिल्लाहरूको बजारको रूपमा सेवासमेत पुऱ्याइरहेका छन्। स्थानीय उत्पादन तथा आयातित उत्पादनहरूको बजारीकरण हुने गरेका प्रमुख बजार केन्द्रहरू निम्नानुसार छन्:

तालिका नं. ६१ : व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

क्र.सं.	बजार/व्यापारिक केन्द्रको नाम	वडा नं.	मुख्य व्यापारिक बस्तुहरू
१	त्रियासी तरकारी सङ्कलन केन्द्र	१	तरकारी तथा फलफुल
२	रामबाच्छा किराना एवं हाडवर्यर	१	खाद्य तथा हाडवर्यरका समानहरू
३	फुटेढुङ्गा, सिमलचौपारी, राक्से, रत्ने	२	दैनिक उपभोगका सामानहरू
४	एलादी	४	किरानाका सामानहरू
५	जगत भञ्ज्याङ	५	किनारा, रेस्टुरेन्ट, तरकारी, फेन्सी, इलेक्ट्रोनिक, आदि
६	मिनाङकोट	५	किनारा, रेस्टुरेन्ट
७	मझकोट	५	किनारा, रेस्टुरेन्ट
८	बडहरे चोक	५	किनारा, रेस्टुरेन्ट
९	मिर्दीबजार	६	किराना, फलफुल, हार्डवयर, फेन्सी, मोटरपार्टस
१०	एक्लेपिपल	६	किराना तथा फलफुल
११	केवरे भञ्ज्याङ	७	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र, औषधी पसल वा क्लिनिक, कपडा तथा फेन्सी
१२	वालिङ मोड	८	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र, औषधी पसल वा क्लिनिक, कपडा तथा फेन्सी
१३	भि. आई. पि. टोल	८	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र, औषधी पसल वा क्लिनिक, कपडा तथा फेन्सी, वित्तीय संस्थानहरू
१४	मिर्दी	८	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र
१५	भुम्रे, भकुण्डे	९	माछा, खाद्यन्न, तरकारी तथा फलफुल लत्ता कपडा
१६	भकुण्डे, पाइनियज रोड, क्या(म्पस रोड, विहारथोक	१०	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र, औषधी पसल वा क्लिनिक, कपडा तथा फेन्सी
१७	बायाटारी	१३	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र, औषधी पसल वा क्लिनिक, कपडा तथा फेन्सी
१८	झलुङे बजार	१३	किराना वा व्यापारिक बस्तु, मासु विक्री केन्द्र, तरकारी तथा फलफुल विक्री केन्द्र
१९	डुम्रे भञ्ज्याङ	१४	खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी
२०	देउराली (पेखु)	१४	खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी
२१	तिवारी पसल	१४	खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

४.३.३ सञ्चालकको लिङ्गअनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण

प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार, व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनी सञ्चालकको लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्याको विश्लेषण गर्दा पुरुषको तुलनामा महिलाको स्वामित्वमा रहेका फर्महरूको सङ्ख्या आधाभन्दा पनि कम रहेको छ । तथ्याङ्कअनुसार नगरपालिका भर सञ्चालनमा रहेका ८७८ फर्महरू मध्ये ५९२ अर्थात् ६७.४ प्रतिशत फर्ममा पुरुषको स्वामित्व र २८४ अर्थात् ३२.३ प्रतिशत फर्ममा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ भने २ फर्मको स्वामित्व उल्लेख गरिएको छैन । त्यसो त महिलाका नाममा रहेका फर्महरूमा महिलाको नै भूमिका निर्णायक हुन्छ भन्न सकिँदैन वा पुरुषको नाममा रहेका फर्महरूमा महिलाको भूमिका पनि निर्णायक हुन सक्दछ । यद्यपि लैङ्गिक हिसाबले तथ्याङ्कको तुलनात्मक अन्तरमा देखिएको फराकिलोपनले व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरू सञ्चालन गर्ने महिलाको सङ्ख्या पक्कै नै न्यून रहेको देखाउँछ । महिलालाई आर्थिक रूपले निर्णायक तहमा पुऱ्याउन सर्वप्रथम महिला उद्यमशिलता विकासका प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी महिला सशक्तिकरणलाई केन्द्रमा राख्नुपर्दछ । अर्कोतर्फ तथ्याङ्कले व्यापार-व्यवसाय सञ्चालकमा महिलाको संलग्नता भने देखिएको सकारात्मक संकेत गरेपनि उनीहरूले सञ्चालन गरेका फर्मको प्रकृति कस्तो प्रकारको हो भन्ने स्पष्ट नभएकोले उनीहरूको आर्थिक स्थिति कति बलियो छ भनेर आँकलन गर्न भने सकिँदैन । उदाहरणका लागि यदि महिलाले सञ्चालन गरेका फर्महरू सामान्य सिलाइ-कटाई, तितौरा, अचार, बुनाइ, बुटिक, पार्लर आदि खालका रहेछन् भने यस प्रकारका व्यापारिक फर्महरूले चरम गरिवीबाट माथि उठ्न सहयोग पुऱ्याएतापनि महिलालाई आर्थिक हिसाबले वास्तवमै सबल भने बनाउँदैनन् । यसका लागि महिलाको व्यवस्थापन र लगानीमा सफल ठूला उद्योग व्यवसायको उदाहरण प्रस्तुत गरी प्रोत्साहन गर्नुपर्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ६२ : उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्गअनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	पुरुष		महिला		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	२३	८५.२	४	१४.८			**२७**
२	९	८१.८	२	१८.२			**११**
४			१	१००.०			**१**
५	१५	७८.९	४	२१.१			**१९**
६	८	३४.८	१४	६०.९	१	४.३	**२३**
७	१२	४८.०	१३	५२.०			**२५**
८	३३९	७२.६	१२७	२७.२	१	०.२	**४६७**
९	८०	६६.१	४१	३३.९			**१२१**
१०	५	६२.५	३	३७.५			**८**
११	६	३५.३	११	६४.७			**१७**
१२	८५	५८.२	६१	४१.८			**१४६**
१४	१०	७६.९	३	२३.१			**१३**
जम्मा	**५९२**	**६७.४**	**२८४**	**३२.३**	**२**	**०.२**	**८७८**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

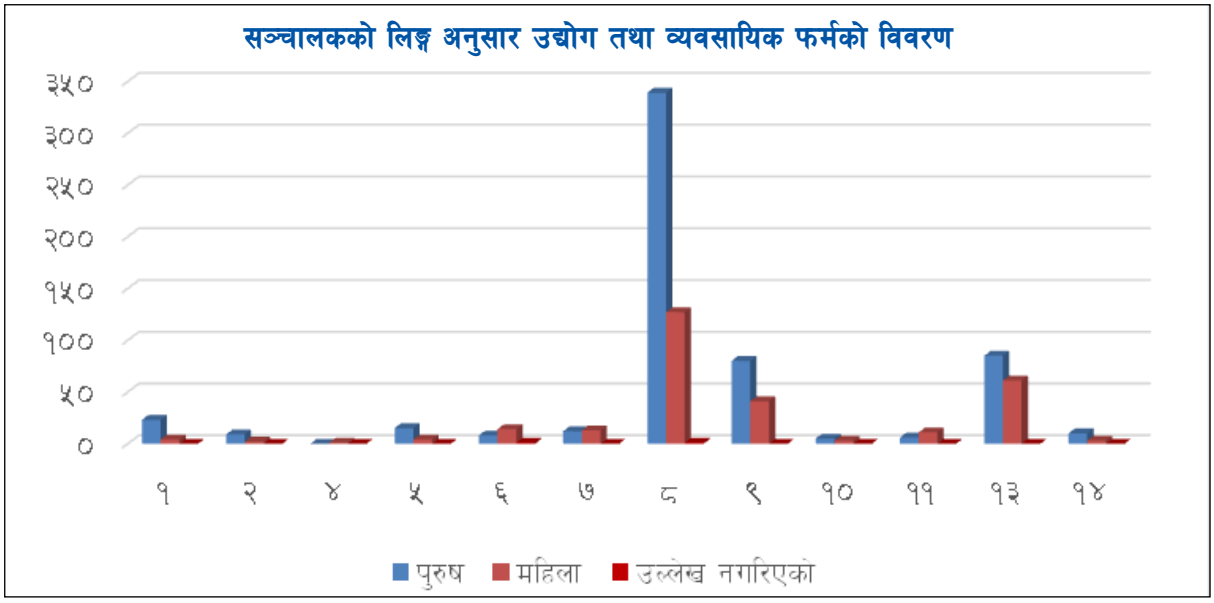

४.३.४ सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका ८७८ व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरू मध्ये सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार वर्गीकरण गर्दा सबैभन्दा बढी ३५-३९ वर्षको उमेर समूहका सञ्चालकहरूको स्वामित्वमा १७४ अर्थात् १९.८२ प्रतिशत फर्महरू रहेका छन् । २५ देखि ४४ वर्षको उमेर समूह बीचमा मात्र ५४१ अर्थात् ६१.६१ प्रतिशत फर्महरू रहेका छन् । २५ देखि ४४ वर्षको उमेर समूह उर्जावान उमेर समूह भएकोले स्वाभाविक रूपमा यस उमेर समूहका सञ्चालकहरू बढी देखिएका छन् । महत्वपूर्ण पक्ष भनेको यो उमेर समूहका कति जनसङ्ख्या यसप्रकारको उद्यमशिलतामा संलग्न छन् भन्ने हो । सम्पन्नता सूचकाङ्क र वेरोजगारीको तथ्याङ्क हेर्दा नगरपालिकामा व्यापक ढंगले उद्यमशीलता विकास, युवा स्वरोजगार तथा रोजगारी श्रृजनाका कार्यान्वयन योग्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । वडागत हिसाबले हेर्दा वडा नं. ८ र ९ मा तीन ओटा फर्महरू बालबालिकाको नाम रहेको देखिन्छ:

तालिका नं. ६३ : सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

उमेर समूह	वडा नं.												जम्मा	प्रतिशत
	१	२	४	५	६	७	८	९	१०	११	१३	१४		
१०-१४ वर्ष							१	२					३	०.३४
१५-१९ वर्ष							१				१	२	४	०.४६
२०-२४ वर्ष				१	१	२	१३	१	२		७		२७	३.०८
२५-२९ वर्ष	१			१	५	२	६२	१३		३	१४	१	१०२	११.६२
३०-३४ वर्ष	२	१			५	४	७३	२०		१	२०		१२६	१४.३५
३५-३९ वर्ष	५	२	१	६	५	६	९४	१७	१	४	३१	२	१७४	१९.८२
४०-४४ वर्ष	८	१		२	४		७४	१९	३	२	२५	१	१३९	१५.८३
४५-४९ वर्ष	५	१		२		३	५८	१७	१	३	१६	१	१०७	१२.१९
५०-५४ वर्ष	३	१		३	१	६	३४	१०	१	२	१५		७६	८.६६
५५-५९ वर्ष	३	१		१		२	२२	११		१	९	३	५३	६.०४
६०-६४ वर्ष		२		१	१		१४				५	२	२५	२.८५

उमेर समूह	वडा नं.												जम्मा	प्रतिशत
	१	२	४	५	६	७	८	९	१०	११	१३	१४		
६५-६९ वर्ष		१		२			१०	५		१	२		२१	२.३९
७०-७४ वर्ष		१					८	३			१		१३	१.४८
७५ + वर्ष					१		३	३				१	८	०.९१
जम्मा	२७	११	१	१९	२३	२५	४६७	१२१	८	१७	१४६	१३	८७८	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

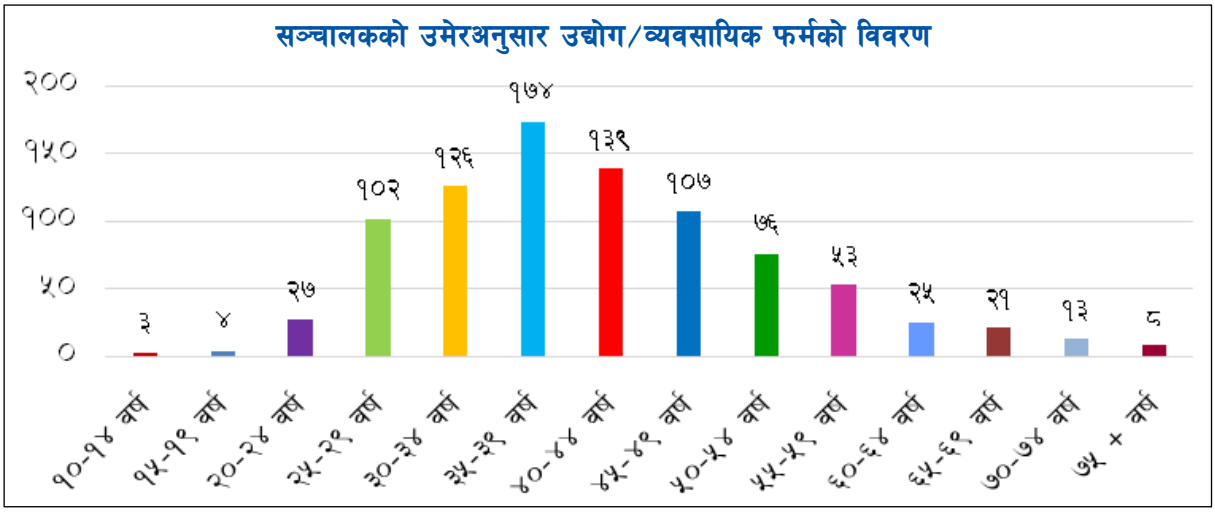

४.३.५ सञ्चालकको नागरिकताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार-व्यवसायिक फर्महरूमध्ये नागरिकताका आधारमा हेर्दा नेपालीको स्वामित्वमा ९९.३५ प्रतिशत, भारतीयका नाममा ९ अर्थात् ०.४५ प्रतिशत र बाँकी ३ मा उल्लेख नभएको देखिन्छ । यसर्थ धेरै सङ्ख्यामा वैदेशिक लगानीमा रहेका ठूला फर्महरू नगरपालिकामा नरहेको देखिन्छ । लगानी रहेका केही फर्महरूमा समेत भारतीयहरूको सीमित सङ्ख्यामा लगानी भएको र तेस्रोमा अन्य मुलुकका नागरिकहरूको संलग्नता झण्डै शुन्य भएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ६४ : सञ्चालकको नागरिकताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	नेपाली	भारतीय	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	२६	१		२७
२	११			११
४	१			१
५	१९			१९
६	२२		१	२३
७	२५			२५
८	४५२	१४	१	४६७
९	१२०	१		१२१
१०	८			८
११	१७			१७

वडा नं.	नेपाली	भारतीय	उल्लेख नभएको	जम्मा
११	१७			१७
१३	१४६			१४६
१४	१३			१३
जम्मा	**८६०**	**१६**	**२**	**८७८**
प्रतिशत	**९७.९५**	**१.८२**	**०.२३**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

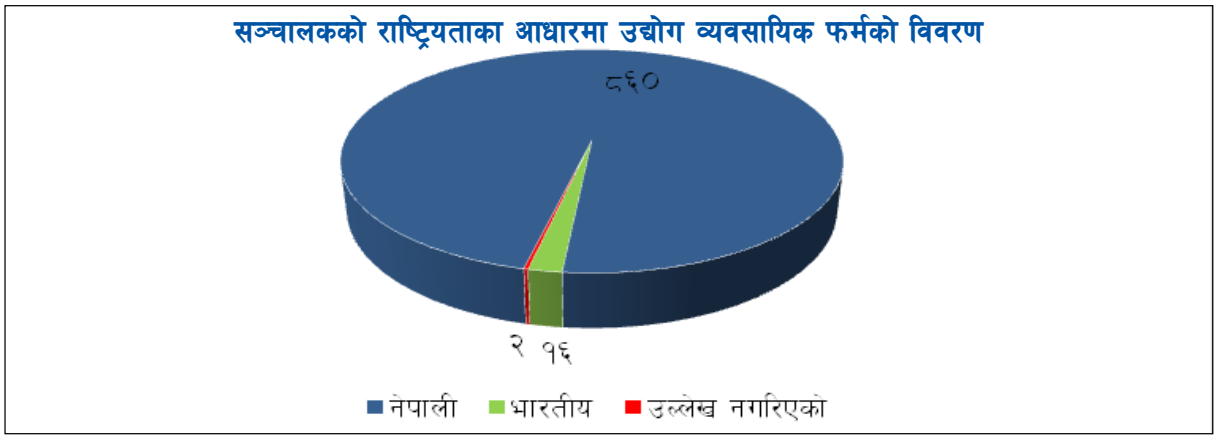

४.३.६ दर्ता भएका उद्योगहरूको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमध्ये सबैभन्दा बढी घरेलुमा दर्ता भएका ३९८, नगरपालिकामा दर्ता भएका २५३, वाणिज्य कार्यालयमा दर्ता भएका फर्महरू ३४४, कम्पनीमा दर्ता भएका १०८, उद्योगमा दर्ता भएका १११ र अन्यमा १५ रहेका छन् । तथ्याङ्कलाई हेर्दा घरेलुमा दर्ता हुने फर्मकोसङ्ख्या सबैभन्दा धेरै र ठूला उद्योग, व्यवसाय वा कम्पनीमा दर्ता भएका फर्महरूको सङ्ख्या कम देखिन्छ । नगरपालिकाको अर्थतन्त्र बलियो बनाउन उत्पादनलाई सबैभन्दा बढी जोड दिई नगरपालिकामा उत्पादित बस्तुहरू अन्यत्र निर्यात गर्ने वातावरण बनाउनुपर्दछ । यसका लागि लगानी मैत्री वातावरण, सार्वजनिक/निजी साझेदारी, युवा उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम, अभिमुखीकरण, तालिमजस्ता क्रियाकलापहरू सम्पूर्ण सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा सञ्चालन गरिनुपर्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ६५ : दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

वडा नं.	घरेलु	कम्पनी दर्ता भएका	उद्योग	वाणिज्य कार्यालय	नगरपालिका	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	२	१	१	९	४			१६
२	१					३		४
५	९	१	१	३	२			११
६	१२	१	१	७	८			१७
७	५							५
८	२२५	८४	८५	२९५	२१४	४	१	३७७
९	५८	९	१२	१९	१७	२	२	८२
१०	२	१	१	३	४			६

वडा नं.	घरेलु	कम्पनी दर्ता भएका	उद्योग	वाणिज्य कार्यालय	नगरपालिका	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
११	४		१	३	१			५
१३	७४	११	९	४	३	६		८०
१४	६			१				६
जम्मा	**३९८**	**१०८**	**१११**	**३४४**	**२५३**	**१५**	**३**	**६०९**
प्रतिशत	**६५.३५**	**१७.७३**	**१८.२३**	**५६.४९**	**४१.५४**	**२.४६**	**०.४९**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित दर्ता भएका उद्योगबाहेक समिति तथा सङ्गठन, समुदाय आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

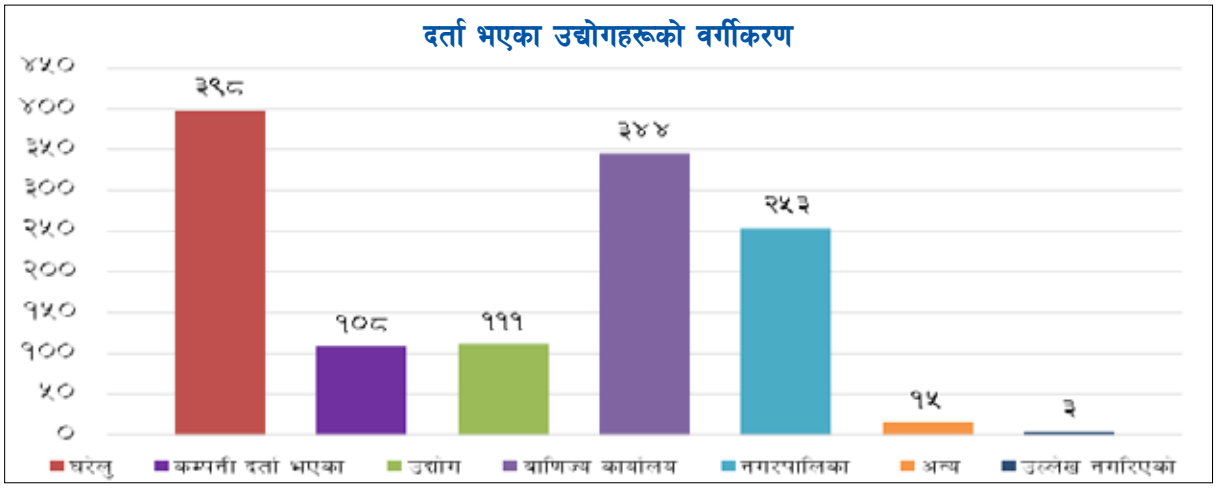

४.३.७ उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार

नगरपालिकामा सञ्चालित उद्योग व्यवसायहरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूमा स्वामित्वको प्रकारलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी भाडाको घरमा ४९० अर्थात् ५५.८१ प्रतिशत, आफ्नै घरमा ३७६ अर्थात् ४२.८२ प्रतिशत, भाडाको जमिनमा ८ अर्थात् ०.९१ प्रतिशत र अन्यमा २ अर्थात् ०.२३ प्रतिशत फर्महरू सञ्चालनमा रहेको पाइयो । आफ्नै स्वामित्वमा घर वा जमिन नभएपनि लगानी गरी भाडामा लिएको घर वा जमिनमा व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्नेको सङ्ख्या धेरै हुनुले व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्न आफ्नै घर वा जमिन हुनु पर्दैन सीप, जाँगर र लगानी गर्ने वातावरण साथै, ऋणको सहजता र सुरक्षाजस्ता कुराहरू महत्वपूर्ण हुन्छन् भन्ने संकेत मिल्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. ६६ : उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भई रहेका घरको स्वामित्व

वडा नं.	आफ्नो घर	भाडाको घर	भाडाको जमिन	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	१४	११	२			**२७**
२	११					**११**
४	१					**१**
५	५	१४				**१९**
६	९	१३			१	**२३**

वडा नं.	आफ्नो घर	भाडाको घर	भाडाको जमिन	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
७	११	१३	१			**२५**
८	१६५	२९८	२	१	१	**४६७**
९	५६	६३	१	१		**१२१**
१०	३	५				**८**
११	१६	१				**१७**
१३	७३	७१	२			**१४६**
१४	१२	१				**१३**
जम्मा	**३७६**	**४९०**	**८**	**२**	**२**	**८७८**
प्रतिशत	**४२.८२**	**५५.८१**	**०.९१**	**०.२३**	**०.२३**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित घरको स्वामित्वबाहेक सरकारी जमिन, गुठी, अतिक्रमण आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

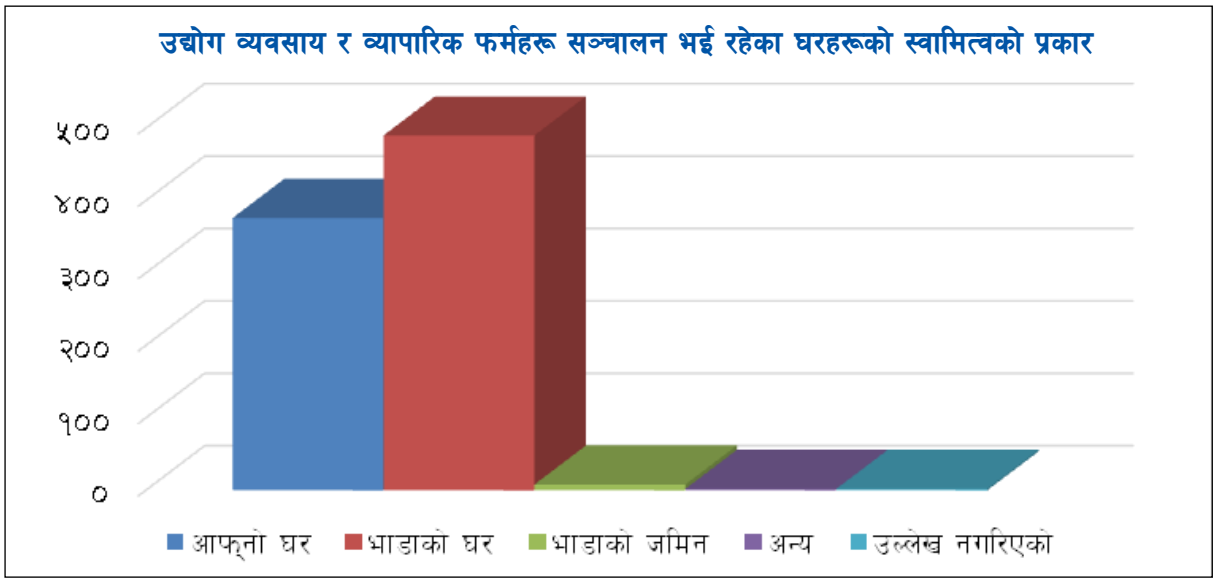

४.३.८ सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने घरपरिवार-हरूको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालित उद्योग व्यवसायबाट घरभाडा प्राप्त गर्ने कुल परिवार सङ्ख्या ५०२ मध्ये सबैभन्दा धेरै १६० अर्थात् ३१.८७ प्रतिशत घरपरिवारहरूले मासिक रु १०,००१ देखि ५०,००० भाडा प्राप्त गर्दछन् । त्यसैगरी १३० घरहरूले रू. ५,००१ देखि १०,००० सम्म भाडा प्राप्त गर्दछन् भने ४१ घरहरूले २००० भन्दा कम मासिक भाडा प्राप्त गर्दछन् । त्यसैगरी ५०,००० वा सोभन्दा माथि घरभाडा प्राप्त गर्ने घरपरिवाहरू कम रहेको देखिन्छ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा यस प्रकारका व्यापार र व्यवसायीहरू फर्महरू वडा नं.९, १० र १३ बाहेक अन्य वडामा अत्यन्त कम छन् भने सो वडाहरूमा समेत न्यून मासिक भाडामा बस्ने व्यापारिक तथा व्यवसायिक फर्मको भएकोले यस नगरपालिकामा ठूला स्तरका उद्योग व्यवसायहरू न्यून सङ्ख्यामा मात्र रहेको संकेत मिल्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. ६७ : सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण

वडा नं.	रू.२००० भन्दा कम	रू.२१०० - रू.३०००	रू.३००१ - रू.५०००	रू.५००१ - रू.१००००	रू.१०००१ - रू.५००००	रू.५०००० भन्दा बढी	थाहा नभएको	जम्मा	औसत मासिक भाडा रकम
१	३		४	४		१	१	१३	२७,०२२.९२
५	१	५	१		१	१	५	१४	९,७४९.२९
६		१	४	३	४	१	१	१४	४३,२१४.१४
७	६	६	१				१	१४	२,२५७.००
८	७	१८	४२	८०	१४५	३	७	३०२	१३,७२९.०९
९	८	७	१५	२७	६	१	१	६५	७,२१५.३५
१०		१	२	१	१			५	११,१००.००
११			१					१	४,०००.००
१३	१५	१५	२५	१५	३			७३	४,२६४.३८
१४	१							१	१,५००.००
जम्मा	**४१**	**५३**	**९५**	**१३०**	**१६०**	**७**	**१६**	**५०२**	**१२,१७५.०४**
प्रतिशत	**८.१७**	**१०.५६**	**१८.९२**	**२५.९०**	**३१.८७**	**१.३९**	**३.१९**	**१००.००**	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

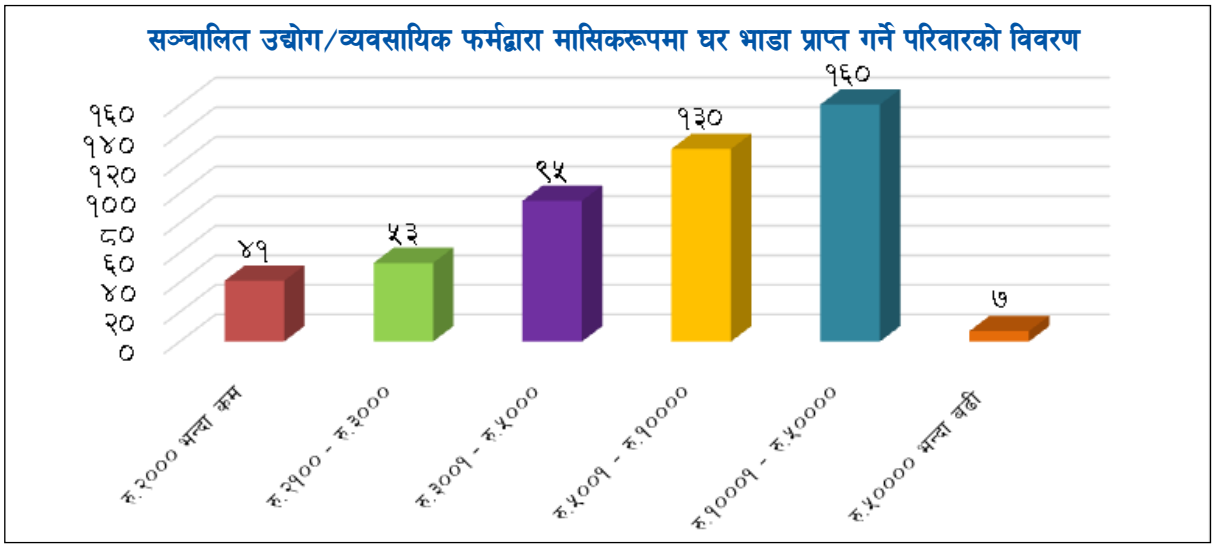

४.३.९ उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तीहरूको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमा जम्मा २,२२८ व्यक्तिहरू संलग्न छन् सञ्चालक र साझेदारहरूको सङ्ख्या १,०५३ रहेको छ भने यी फर्महरूमा योगदान गर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या ४३९ रहेकाछन् । साथै यी फर्महरूमा काम गर्ने नियमित कर्मचारी सङ्ख्या ७३६ रहेका छन् । नगरपालिकामा काम गर्न सक्ने १५ देखि ५९ वर्षसम्मको उमेर समूहमा कुल २८,३९५ जनाको जनसङ्ख्या रहे पनि उद्योग, व्यवसाय आदिमा संलग्न व्यक्तिको सङ्ख्या अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ । यस्तै स्थिती रहिरहे नगरपालिकाका घरपरिवारहरू थप गरिवीतर्फ धकेलिने सम्भावना रहेकोले बेलैमा प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी रोजगारी श्रृजना तथा उद्यमशीलता विकासतर्फ उन्मुख हुनु जरुरी छ । विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका नं. ६८ : उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण

वडा नं.	जम्मा व्यवसायिक फर्म	जम्मा संलग्न व्यक्ति	जम्मा प्रोपाइटर/ सक्रिय साझेदार	योगदान गर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या	जम्मा नियमित कर्मचारी सङ्ख्या
१	२७	५७	३९	७	**११**
२	११	२५	१६	७	**२**
४	१	१	१	०	**०**
५	१९	७०	३६	६	**२८**
६	२३	६२	३८	२	**२२**
७	२५	१२०	४१	३८	**४१**
८	४६७	१,१३८	५०३	१८२	**४५३**
९	१२१	२८३	१६०	२२	**१०१**
१०	८	२८	१०	८	**१०**
११	१७	३२	१८	०	**१४**
१३	१४६	३७०	१७६	१५३	**४१**
१४	१३	४२	१५	१४	**१३**
जम्मा	**८७८**	**२,२२८**	**१,०५३**	**४३९**	**७३६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.३.१० व्यवसायीक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृती

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीहरू मध्ये बस्तुको विक्री गर्ने ६५४ अर्थात् ७४.४९ प्रतिशत, सेवाको विक्री गर्ने १५८ अर्थात् १८.०० प्रतिशत, बस्तुको उत्पादन गर्ने २३ अर्थात् २.६२ प्रतिशत र अन्यमा ४१ अर्थात् ४.६७ प्रतिशत रहेका छन् । तथ्याङ्कबाट के स्पष्ट हुन्छ भने व्यापारबाट मात्र आर्थिक सम्वृद्धि सम्भव हुँदैन किनकि व्यापारमा नगरपालिकाभित्र बस्तुहरूको उत्पादन नहुँदा विदेशमा उत्पादित वा देशका अन्य भागमा उत्पादित बस्तुहरूको किनबेच मात्र हुन्छ । नगरपालिकाको अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन नगरपालिकाभित्र नै उत्पादन हुने खालका बस्तुहरूको उत्पादन तथा त्यस्ता बस्तुहरूको निर्यातलाई विशेष जोड दिनुपर्दछ । नगरपालिकाले बाहिर उत्पादित सामान किनेर बेच्दा व्यापार घाटा वृद्धि हुँदै जान्छ । त्यस्ता बस्तुहरूको उत्पादन स्थानीय स्रोतर साधनमा आधारित हुनुपर्दछ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा यस प्रकारका बस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरूको सङ्ख्या सबैभन्दा कम हुनुले नगरपालिकाको अर्थतन्त्र सबल हुने सम्भावना न्यून देखिएकोले यसतर्फ नगरपालिका र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले ध्यान दिनु नितान्त जरुरी छ । विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ६९ : व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृती

वडा नं.	बस्तुको विक्री	सेवाको विक्री	बस्तुको उत्पादन	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	१९	४	२	२		**२७**
२	१०		१			**११**
४	१					**१**
५	१०	६		३		**१९**
६	१९	२	१		१	**२३**
७	२०	३	२			**२५**

वडा नं.	बस्तुको बिक्री	सेवाको बिक्री	बस्तुको उत्पादन	*अन्य	उल्लेख नभएको	जम्मा
८	३५२	८७	१०	१७	१	४६७
९	८९	१७	२	१३		१२१
१०	४	३		१		८
११	१६	१				१७
१३	१०६	३४	४	२		१४६
१४	८	१	१	३		१३
जम्मा	**६५४**	**१५८**	**२३**	**४१**	**२**	**८७८**
प्रतिशत	**७४.४९**	**१८.००**	**२.६२**	**४.६७**	**०.२३**	**१००.००**

*** माथि उल्लेखित व्यवसायिक फर्मबाहेक अन्य जस्तै बस्तुको ओसार-पसार, विज्ञापन, बजार विस्तार आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

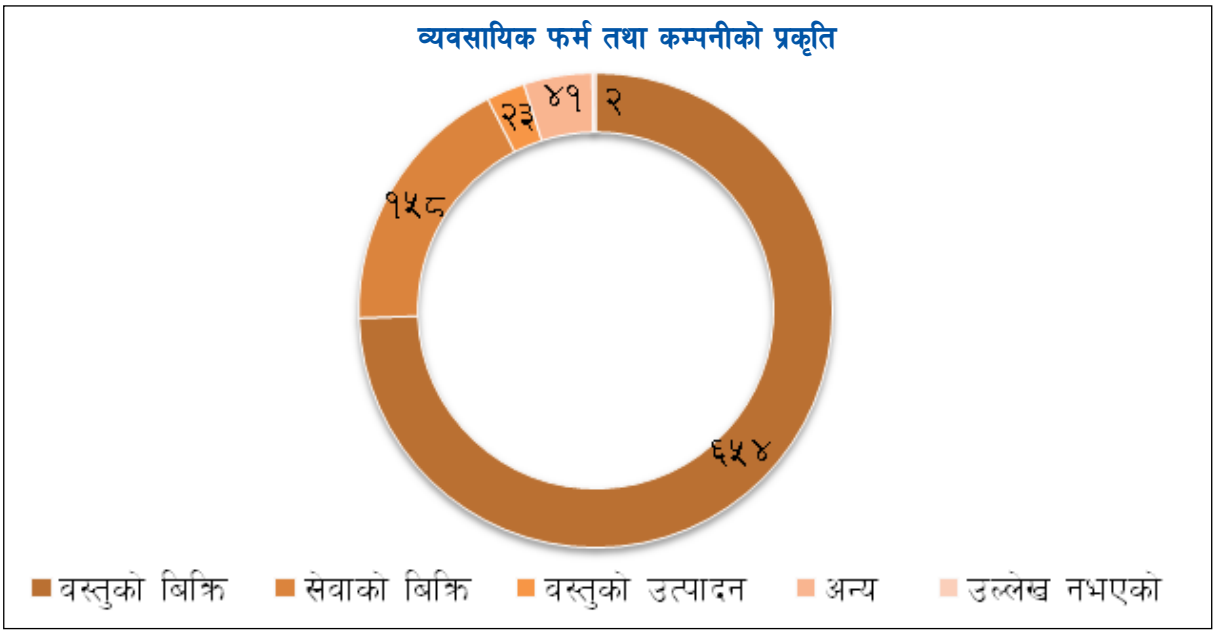

४.३.११ पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

तालिका नं. ७० : पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

वडा नं.	रू.५०००० भन्दा कम	रू.५०००१ - रू.१०००००	रू. १००००१- रू.५०००००	रू. ५००००१ - रू.१००००००	रू. ५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औसत लगानी रकम
१	८	६	१३			२७	२५७,९६३
२	१	४	६			११	१९०,९०९
४		१				१	१००,०००
५	२	३	१२		२	१९	२७,५६६,८४२
६	१	४	१७		१	२३	१,३११,३४८
७	७	११	७			२५	११७,६८०
८	९१	६०	३०६	७	३	४६७	७२९,९५३
९	१९	१८	७५	६	३	१२१	१,४८६,४४६

वडा नं.	रू.५०००० भन्दा कम	रू.५०००१ - रू.१०००००	रू. १००००१- रू.५०००००	रू. ५००००१ - रू.१०००००००	रू. ५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औसत लगानी रकम
१०	२	१	५			८	३६८,७५०
११	२	१०	५			१७	१९९,७०६
१३	२९	४७	६९	१		१४६	३५८,९८६
१४	१	५	६	१		१३	१,०२७,६९२
जम्मा	**१६३**	**१७०**	**५२१**	**१५**	**९**	**८७८**	**१,३१९,९३५**
प्रतिशत	**१८.५६**	**१९.३६**	**५९.३४**	**१.७१**	**१.०३**	**१००.००**	

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

लगानीको आधारमा नगरपालिकामा रहेका व्यवसायिक फर्महरूको वर्गीकरण गर्दा रू. १००,००१ देखि पाँच लाखसम्म लगानी गरी सञ्चालन गरिएका फर्महरू सबैभन्दा बढी ५२१ अर्थात् ५९.३४ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसपछि रू.५०,००० भन्दा कम लगानी गरी सञ्चालन गरिएका फर्महरू १६३ अर्थात् १८.५६ प्रतिशत, रू.५०,००१ देखि १,००,००० लगानी गरी सञ्चालन गरिएका फर्महरू १७० अर्थात् १९.३६ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी रु ५०,००,००० भन्दा बढी लगानी गरेका ९ अर्थात् १.०३ प्रतिशत र रू.५००,००१ देखि १०,००,००० लगानी गरेका पनि १५ अर्थात् १.७१ प्रतिशत रहेका छन् । यसरी हेर्दा नगरपालिकामा साना खालका व्यवसायिक फर्महरूको बाहुल्यता रहेको देखिन्छ । साना व्यवसायीहरूलाई प्रोत्साहन गर्न ऋण सहुलियत, स्थानीय करहरूमा छुट तथा लगानी सुरक्षाका प्रभावकारी रणनीति अवलम्बन गर्न सके नगरपालिकाको आयस्तर वृद्धि गर्न सहयोग पुग्दछ । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

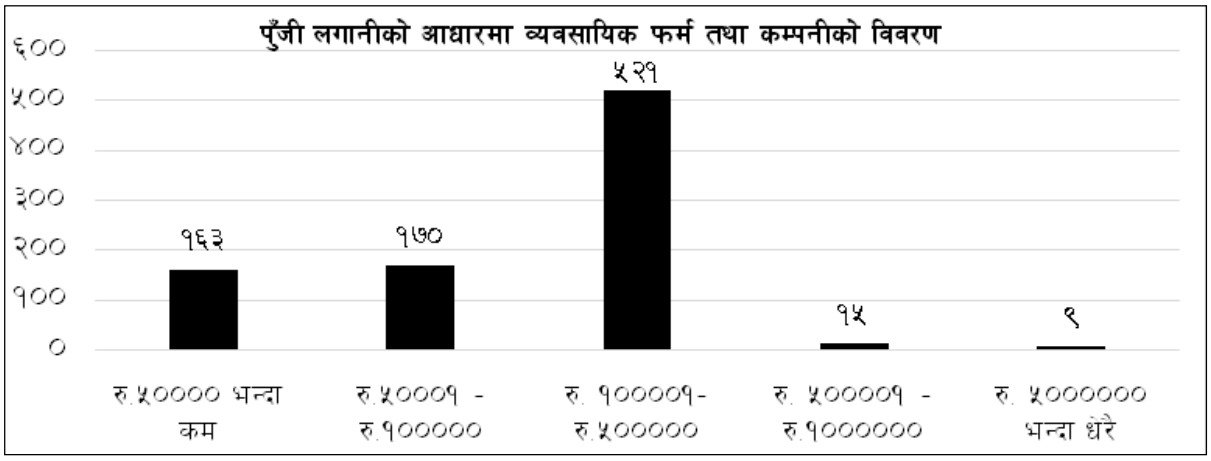

४.४ उद्योग, बैंक तथा सहकारी

४.४.१ सहकारी संस्थाको विवरण

नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यहाँका सहकारी संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारी संस्थाले स्थानीय स्तरको बचतलाई नगरपालिका बाहिर जानबाट रोकी स्थानीय क्षेत्रमा विभिन्न आय मूलक कार्यमा लगानी गरिरहेका छन् । सहकारी संस्था प्रति जनताको अपनत्व बढी र प्रशासनिक झन्झट कमी हुने हुँदा वित्तीय कारोवार तथा क्षेत्रमा यहाँका जनताको पहुँचसमेत बढेको छ ।

नगरमा उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि र बहुद्देश्यीय आदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ। साथै यी संस्थाहरूले नियमित रूपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ । यस नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. ७१ : सहकारी संस्थाको नामावली

क्र. सं.	सहकारीको नाम	वडा नं.	सदस्य	ऋण रकम	सदस्य			प्रत्यक्ष रोजगारी		
					महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	श्री उपकार वचत कोष तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	४०१९६००००	५२३७५२०००	२६६८	२८८७	५५५५	१३	१४	२७
२	श्री महिला वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	३४२५०६	८८६४४३०	३९	२	४१	२	१	३
३	श्री तारादेवी म.वि.वचत तथा ऋण स.सं. लि.	वा.न.पा. ९	३५७०००	३५७०००	५२	०	५२	०	०	०
४	श्री नारीजागरण वचत कोष तथा ऋण .सं.लि.	वा.न.पा. १	८१०००००	१२४०००००	१२३	१७२	२९५	४	१	५
५	श्री वालिङ वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	१११८१४९३८	११२९४६५६२	३४९	३६३	७१२	६	४	१०
६	श्री स्वाभीमान महिला वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ९	७६५९७१०	१३२८०१६०	८९८	४१७	१३१५	३	१	४
७	श्री स्वर्णिम वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ४	४००००	३००००	२५	४६	७१	१	०	१
८	श्री ऋद्धिसिद्धी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ६	३६७९२८४३	४९७४९०१५	२४९	३३८	५८७	४	२	६
९	श्री मिलन वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	७२९५५१५४	७३९०७२७६	२५८	३३१	५८९	२	२	४
१०	श्री गाउँ बेसी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ९	१७१४७१७६७	१७०३८६४१६	८५	१६४	२४९	१३	८	२१
११	श्री सिर्सेकोट महिला वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १२	३१२१६२५	३५१९३२५	४८८	०	४८८	१	०	१
१२	श्री दर्शन वचत तथा ऋण स.सं.ल.	वा.न.पा. ८	५०५७२१०१	६०४७२५२४	१४४	२००	३४४	६	१	७
१३	श्री मितेरी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ९	१७३३९४२३	३२९८६२२४	६७	१४९	२१६	७	२	९
१४	श्री रामबाच्छा वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १	५५६२६३५६	६९४४१२५२	५२८	४०४	९३२	४	१	५
१५	श्री मनोहर वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ६	९९५६१६	३५४३३१४	४१	७५	११६	१	०	१
१६	श्री फूलवारी वचत तथा ऋण स.सं. लि.	वा.न.पा. १०	१०३०७२३१५	११५६४९३५२	४५५	५४०	९९५	६	३	९
१७	श्री नमस्ते वचत कोष तथा ऋण .सं.लि.	वा.न.पा. ८	२७३८९०६२	३२०४७५०७	९८	३१८	४१६	४	२	६
१८	श्री अर्मादी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	२३८५४४१८	३८६४२२४६	१७०	१६३	३३३	७	१	८
१९	श्री नागरिक वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १	४५०६८०७	२०८१४०७	१५	१७	३२	२	०	२
२०	श्री सुनौलो वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	१९९९८७३	२६६४५००	६१	९७	१५८	१	०	१

क्र. सं.	सहकारीको नाम	वडा नं.	सदस्य	ऋण रकम	सदस्य			प्रत्यक्ष रोजगारी		
					महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
२१	श्री मेरोवचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ६	१३६६१७४	२४८९९९५	२६	४०	६६	२	१	३
२२	श्री जनशक्तिवचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	२४६४१३२	३००६९६४	१३७	१९१	३२८	३	०	३
२३	श्री हिमाल वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	२४६९७७५९	२६१५५६२०	३०३	२९७	६००	२	२	४
२४	श्री नवदीप वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वा.न.पा. ४	०	६७५००	५	२२	२७	०	०	०
२५	श्री जनकल्याण कृषक स.सं.लि.	वा.न.पा. ५	७४५१२०	१६९७६५०	५४	८८	१४२	१	०	१
२६	श्री भयंरथान कृषि	वा.न.पा. १	०	८२४२३३	६	५४	६०	१	०	१
२७	श्री त्रियासी कृषि उपज तथा बजार व्यवस्थापन स.सं.लि.	वा.न.पा. १	५८२६९२७	७४०१२७१	३८३	४६७	८५०	३	२	५
२८	श्री चण्डीडांडा कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ५	६५२५००	१०२१९१५	२६	३९	६५	१	०	१
२९	श्री पित्लेक कालिका कृषि उपज तथा बजार व्यवस्थापन स.सं.लि.	वा.न.पा. ६	१६४६६२७	५८३७८९७	६६	१०४	१७०	०	०	०
३०	श्री माझकोट हाईल्याण्ड कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ३	१९६०२००	५००३०००	७४	९७	१७१	१	०	१
३१	श्री सप्तरङ्गि कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ९	२०७०५०९३	२३१७४६९५	९८	२२०	३१८	३	१	४
३२	श्री अकला देवी कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	२४५०८९६	४७६३२९९	११६	२४३	३५९	१	१	२
३३	श्री स्वावलम्वी कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. २	८५००	२८००००	१३	१६	२९	०	०	०
३४	श्री हुल्काङ्ग कृषि सहकारी संस्था लि.	वा.न.पा. १४	१७९५००	३५६०००	१७	२०	३७	०	०	०
३५	श्री भण्डारी थुम्का कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. १२	२८९२७२	४७८८८०	६२	५१	११३	०	१	१
३६	श्री देउराली महिला कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ५	४८००	४२०६००	५०	०	५०	०	०	०
३७	श्री गत्नै भगवती कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	४९५७७६	११८८०००	३८	६०	९८	०	१	१
३८	श्री थुमपोखरा महिला कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	५०३८८८	१६१४८६९	६६	०	६६	०	१	१
३९	श्री भयर कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	७६०००	१६७०६०	२०	१८	३८	०	०	०
४०	श्री एलादी कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ४	१५०३७८	४८५०१९	८०	७७	१५७	२	०	२
४१	श्री सुनौलो कृषि तथा बजार व्यवस्थापन स.सं.लि.	वा.न.पा. २	०	०	४३	४८	९१	२	०	२

क्र. सं.	सहकारीको नाम	वडा नं.	सदस्य	ऋण रकम	सदस्य			प्रत्यक्ष रोजगारी		
					महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
४२	श्री टापुभन्ज्याङ्ग कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. ११	६६२४९०	६५००००	२२	६	२८	०	०	०
४३	श्री राघृराधे कृषि तथा पर्या–पर्यटन स.सं.लि.	वा.न.पा. ११	१६८८००	४१५०००	४२	५०	९२	०	०	०
४४	श्री हरितज्योती कृषि सहकारी संस्था लि.	वा.न.पा. १	०	०	११	१५	२६	०	०	०
४५	श्री रम्भादेवी कृषि सहकारी संस्था लि.	वा.न.पा. ४	०	०	४	२१	२५	०	०	०
४६	श्री आदर्श सहकारी सं.लि.	वा.न.पा. ९	०	१२००००	५५	६५	१२०	०	०	०
४७	श्री महिला जागरण बहु.स.सं.लि.	वा.न.पा. ११	३२५५८७४	४४५३१४८	२६३	०	२६३	०	०	०
४८	श्री जगतभन्ज्याङ्ग बहु. स.सं.लि.	वा.न.पा. ५	६४११०८८	८०९१०४८	९६	१२२	२१८	१	१	२
४९	श्री आजाद बहु. स.सं.लि.	वा.न.पा. १४	९३०००	५१०५००	७	२२	५६	१	०	१
५०	श्री मेलमिलाप बहु. स.सं.लि	वा.न.पा. ८	६९८६३७१	११३०२३७७	६४	५६	१२०	४	१	५
५१	श्री महालक्ष्मी बहु. स.सं.लि	वा.न.पा. ३	१४४६७९०४	२३७९७६६६	६२	१४०	२०२	२	३	५
५२	श्री जनमुखी बहु. स.सं.लि	वा.न.पा. ६	६८१४४६	१७८१८८६	६९	१४३	२१२	२	१	३
५३	श्री गतिशिल महिला बहु.स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	३१०६३८७३	३५५९८०३३	१३६८	८८	१४५६	७	०	७
५४	श्री उज्वल महिला बहुउद्देश्यीय स.सं.लि.	वा.न.पा. १४	२६८७९०१	२६८७९००	१६३	०	१६३	०	०	०
५५	श्री माझकोट शिवालय महिला बहुउद्देश्यीय स.सं.लि.	वा.न.पा. ३	०	०	३०	०	३०	०	०	०
५६	श्री जुनतारा महिला बहुउद्देश्यीय स.सं.लि.	वा.न.पा. १०	०	०	३८	०	३८	०	०	०
५७	श्री मिलन दु.उ.स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	०	३०००००	२३	२६	४९	०	०	०
५८	श्री सूर्योदय कफी उत्पादक स.सं.लि.	वा.न.पा. १४	३९२३३	३९२३३	३६	२७	६३	१	२	३
५९	श्री थुमपोखरा सानाकिसान कृषि स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	१९२४३६७	५००००००	४१५	२४	४३९	१	१	२
६०	श्री सिद्धबाबा बंगुरपालन स.सं.लि.	वा.न.पा. ७	०	०	१६	१०	२६	०	१	१
६१	श्री अर्मादी कृषक बंगुरपालन स.सं.लि.	वा.न.पा. १	११५५६१	४९५००	२१	२१	४२	०	१	१
६२	श्री आँधीखोला सञ्चार स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	०	०	२६	३८७	४१३	७	७	१४
६३	श्री कटौंजे अदुवा उत्पादक स.सं.लि.	वा.न.पा. १३	०	०	९	१६	२५	०	०	०
६४	श्री केवरे अदुवा उत्पादक स.सं.लि.	वा.न.पा. ८	०	०	२०	५	२५	०	०	०

स्रोतः डिभिजन सहकारी कार्यालय, २०७४

४.४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिकामा उद्योग व्यापार लगानी गर्न वित्तीय संस्थाहरूमा वाणिज्य बैंकहरू मार्फत् कर्जा लगानी हुने गरेको देखिन्छ। यसबाहेक नगरपालिकामा सञ्चालित अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पनि कर्जा उपलब्ध गर्दै आएका छन् भने नगरपालिकाबासीहरूसँग रहेको रकमलाई निक्षेपको रूपमा स्विकार गरी बचत पनि गर्दै आएका छन्। यस नगरपालिकामा निम्नअनुसारका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण तलको तालिमा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका नं. ७२ : बैंकसम्बन्धी विवरण

वित्तीय संस्था	वडा नं.	वार्षिक कारोकार रकम (रू. हजारमा)	लगानी रकम (रू. हजारमा)	लगानीको मुख्य क्षेत्र	लगानीका क्षेत्र			प्रत्यक्ष रोजगारी
					म.	पु.	जम्मा	
क वर्गको बैंक								
ने.बै. लि.	८	७०००००	४००००	कृषि, व्यापार उपयोग	३	९	१२	-
एन एम वि बैंक	८	४०००००	२४००००	खुद्रा ब्यापार, कृषि, निर्माण, हायर पर्चेज	३	४	७	-
एस.वि.आई.बैंक लि.	८		५७११००	कृषि	१	८	९	१ जना करार
कृर्षि विकास बै. लि	८	३११९४३	३११९४३	ब्यवसाय कृषि ब्यापार, उधोग	२	४	६	-
एन. आइ. सि. एसिया बैंक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
लक्ष्मी बैंक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
प्रभु बैंक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
माछापुच्छे बैक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
मेघा बैंक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
एन.सी.सी	८	-	-	-	-	-	-	-
कुमारी बैक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
जनता बैक लि.	८	-	-	-	-	-	-	-
सनराईज बैकं	८	-	-	-	-	-	-	-
ख वर्गको विकास बैंक								
गरिमा विकास बैंक लि.	८	१००००	६५००००	कृषि, व्यापार, आवास, व्यक्तिगत, हायर पर्चेज, लघुकर्जा	११	६	१७	
मुक्तिनाथ विकास बैंक	८	९४५२००९३४	५६००६८.५४	शुलभ व्यवसाय कर्जा, आवधिक ऋण व्यापार, आवधिक ऋण व्यक्तिगत, आवधिक ऋण आवास, आवधिक ऋण हायर पर्चेज, आवधिक ऋण कृषि, आवधिक ऋण सामाजिक	६	१०	१६	

वित्तीय संस्था	वडा नं.	वार्षिक कारोकार रकम (रू. हजारमा)	लगानी रकम (रू. हजारमा)	लगानीको मुख्य क्षेत्र	लगानीका क्षेत्र			प्रत्यक्ष रोजगारी
					म.	पु.	जम्मा	
कामना सेवा विकास बैंक वालिङ शाखा	८	-	-	-	-	-	-	-
गण्डकी विकास बैंक भुम्ले	९	-	-	-	-	-	-	-
गण्डकी विकास बैंक वालिङ शाखा	८	-	-	-	-	-	-	-
छिमेकी विकास बैंक वालिङ शाखा	८	-	-	-	-	-	-	-
ज्योती विकास वैक ली	८	-	-	-	-	-	-	-
कैलाश विकास वैक ली	८	-	-	-	-	-	-	-
ग वर्गको फाइनान्स								
पोखरा फाइनान्स लि.	१	-	-	-	-	-	-	-
घ वर्गको लघु वित्तीय संस्था								
कालिका माईक्रो क्रेडिट	८	३०१७७	२८१०७		३	१	४	२०७४ फागुन १० सम्मको
निर्धन उत्थान बैंक लि.	८	७८०००	५१२९२	कृषि तथा व्यापार	२	०	२	-
डिप्रोक्स लघुवित्त	८	-	-	-	-	-	-	-
छिमेक लधुवित्त	८	-	-	-	-	-	-	-
ग्रामीण विकास बैंक लि.		-	-	-	-	-	-	-
सुर्यदय लघुवित्त	१३	-	-	-	-	-	-	-
आर्थिक सम्वृद्धि लघुवित्त	९	-	-	-	-	-	-	-
एन.एम.वि. लघुवित्त	१	-	-	-	-	-	-	-
नस्डो नेपाल	८	-	-	-	-	-	-	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.४.३ बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये ८,६५९ अर्थात् ७२.२ प्रतिशत घरपरिवारको बैङ्क खाता रहेको र २,६९८ अर्थात् २३.७ प्रतिशत घरपरिवारको बैङ्क खाता नरहेको देखिन्छ। ग्रामीण जनतालाई आधुनिक बैङ्किङ सुविधा प्रदान गर्न यसतर्फ आकर्षित र प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसो गर्दा नागरिकले गर्ने सबै आर्थिक कारोबारको पूर्ण अभिलेख रहन्छ र राज्यद्वारा प्राप्त हुने विभिन्न सुविधाहरू बैङ्किङ प्रणालीबाट गर्दा त्यो लक्षित वर्गमा पुग्ने सुनिश्चितता समेत हुन जान्छ। राज्यलाई वित्तीय व्यवस्थापन गरी सम्पूर्ण जन साधारणहरूमा बैङ्किङ प्रति सकारात्मक धारणा विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने देखिन्छ। साथै यसले आर्थिक अपचलन गरी सामाजिक अपराध वा पैसाको प्रयोगले गलत कृयाकलापहरू गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्न सहज हुन्छ। वैंक खाता भएका घरपरिवारहरू ७२.२ प्रतिशत हुनुले यसको अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ७३ : बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	बैंक खाता भएको घरघुरी		बैंक खाता नभएको घरघुरी		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	७८७	९२.५	६४	७.५			**८५१**
२	३६५	६८.४	१६९	३१.६			**५३४**
३	८६	२४.९	२६०	७५.१			**३४६**
४	२२२	४३.४	२९०	५६.६			**५१२**
५	४४२	७६.९	१३२	२३.०	१	०.२	**५७५**
६	६४०	८५.६	१०८	१४.४			**७४८**
७	३८८	७५.६	१२५	२४.४			**५१३**
८	१,२३४	८६.६	१८५	१३.०	६	०.४	**१,४२५**
९	१,४९६	८६.४	२३६	१३.६			**१,७३२**
१०	६०२	८३.१	१२२	१६.९			**७२४**
११	४९२	७१.३	१९८	२८.७			**६९०**
१२	२३२	३७.५	३८७	६२.५			**६१९**
१३	८१५	८३.१	१६४	१६.७	२	०.२	**९८१**
१४	८५८	७६.९	२५८	२३.१			**१,११६**
जम्मा	**८,६५९**	**७६.२**	**२,६९८**	**२३.७**	**९**	**०.१**	**११,३६६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

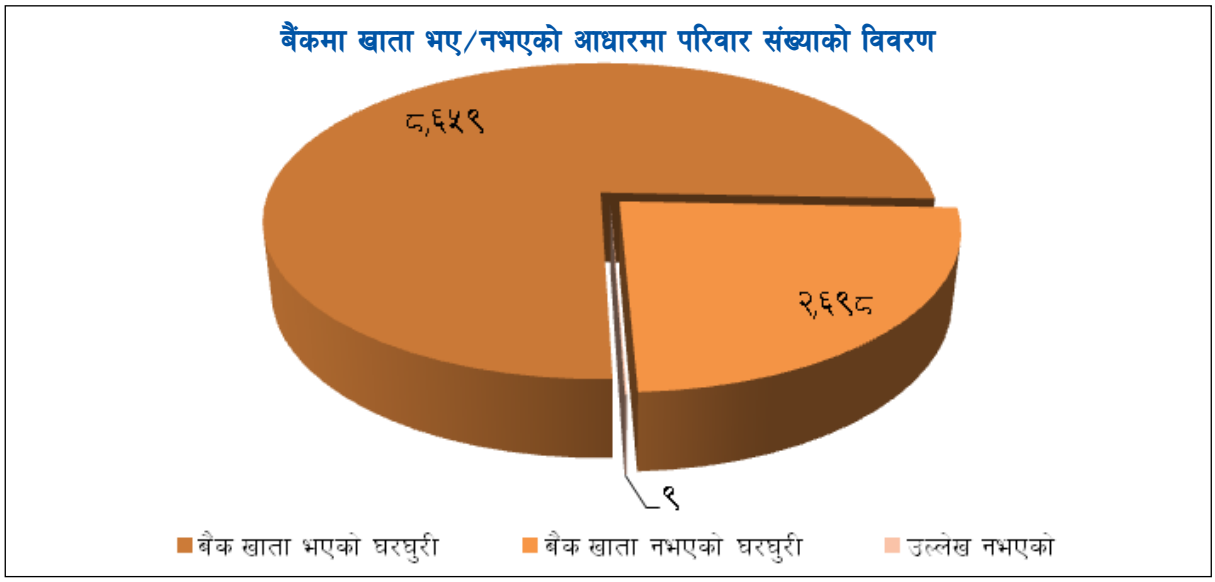

खण्ड ५ : कृषि तथा पशुपालन

५.१ कृषि (पृष्ठभूमि)

राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ मा देशमा भौगोलिक विविधताले उपलब्ध गराएको अवसर, कृषकहरूको लामो समय देखिको विशिष्ट अनुभव र आधुनिक कृषि प्रविधिको सदुपयोगबाट दीगो आर्थिक वृद्धि तथा खाद्य सूरक्षा कायम गर्न सकिने सम्भावना रहेको औल्याँइएको छ। तथापि कृषि उर्वर भूमिको अवैज्ञानिक प्रयोग, प्राकृतिक प्रकोपहरूको भूमिमा पर्ने असरहरू, कृषि श्रम र सिप हुनेहरूमा कृषि योग्य भूमिको पहुँच नहुनु र पहुँच हुनेहरूले भूमिको प्रयोग गर्न नसक्नु, कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक भौतिक पुर्वाधारको व्यवस्था हुन नसक्नु नेपालमा कृषि क्षेत्रका मुख्य समस्या र चुनौती रहेको राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ को पृष्ठभूमि मै स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ। यो समग्र राष्ट्रको कृषिक्षेत्रको आम समस्या भएकोले यस नगरपालिकाको हकमा समेत लागु हुन्छ। नेपालमा कृषिक्षेत्र देशको प्रमुख रोजगार प्रदायक तथा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्रमुख हिस्सेदार भै देशको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको छ। ग्रामीण जनताहरूको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कृषि क्षेत्रको आधारभूत कृषि तथ्याङ्कलाई ग्रामीण विकासको सूचकको रूपमा लिन सकिन्छ। खाद्यान्न तथा नगदे बालीहरू फलफूल, पशुपक्षी, मत्स्य, सिँचाइ साथै कृषि उत्पादन र क्षेत्रफलसम्बन्धी विविध सूचनाहरू कृषि तथ्याङ्कको क्षेत्रभित्र पर्ने भएता पनि नेपालमा सरकारी स्तरबाट राष्ट्रिय तथा स्थानीयस्तरमा कृषिसम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्कको प्रमुख स्रोतको रूपमा कृषि भूमि व्यवस्थापन तथा सहकारी मन्त्रालय र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग रहेका छन्। स्थानीय उत्पादनको वृद्धि र विकास गर्न बजारीकरणतर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

आर्थिक सर्वेक्षण २०७३/७४ अनुसार नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.३७ प्रतिशत रहेको छ। नेपालमा करिब ६३ प्रतिशत जनसङ्ख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषिमा निर्भर रहेका छन्। वर्षेनी युवा जनशक्ति पलायनमा बढोत्तरी, अव्यवस्थित शहरीकरण, जग्गाको खण्डिकरण, घडेरीकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति, समग्र कृषि क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन्। कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक सिँचाइ, सडक, विजुली, सञ्चार, उद्योग र बजार व्यवसाय तथा उन्नत प्रविधिहरूमा पर्याप्त लगानी आर्कषण गर्न नसक्नु कृषि क्षेत्रको मूलभूत समस्या हो भने कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धा, नाफामूलक, सम्मानजनक र व्यवसायिक रूपमा स्थापित गर्नु पनि चुनौतिको रूपमा रहेको छ।

नगरपालिकाको ८२.४३ वर्ग कि.मि. (६१.५८ प्रतिशत) भूभाग कृषिको लागि उपयुक्त क्षेत्र रहेको छ। सामान्यतः कृषि प्रणालीमा मुख्य अन्न बालीहरू धान, मकै, गहुँ आदि हुन्। यस्तै दलहन बालीमा रहर, मास, मसुरो, केराउ, चना उत्पादन हुने गर्दछ। तेलहन बालीमा तोरी, अर्सी, तिल उत्पादन गरिन्छ भने तरकारी खेती आलु, प्याज, काउली, भिन्डी, लसुन लगायत प्रमुख खाद्य तथा नगदे बाली हुन् र यिनको उत्पादकत्व पनि बढी छ। नगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै क्षेत्रमा खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल बाली लगाइने गरेको छ भने तुलनात्मक रूपले न्यून क्षेत्रमा दलहन र मसला बाली लगाइने गरेको छ।

(क) हिउँदे बाली : नगरपालिकामा उत्पादन गरिने प्रमुख हिउँदे बालीहरूमा गहुँ, फापर, जौ, आलु, भटमास, तोरी, उखु, सुन्तला, मसला बाली आदि रहेका छन्।

(ख) वर्षे बाली : नगरपालिकाका प्रमुख वर्षे बालीहरूमा धान, मकै, कोदो, फापर, दलहन, भटमास, मास, आलु, कागती, अलैंची, केरा, मसला बाली, अदुवा आदि छन्।

५.१.१ वार्षिक कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा वार्षिक उत्पादन परिमाणको आधारमा हेर्दा परम्परागत रूपमा गरिने खाद्यान्न बालीको उत्पादन बढी र नगदेबालीको रूपमा रहेको दलहन, तेलहन तथा तरकारी फलफूलको उत्पादन भने तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ । सुन्तला जातका फलफूलको उत्पादन भने अन्यभन्दा धेरै नै देखिन्छ । व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धन गरी प्रशस्त उत्पादन गर्न सके कृषिबाट अपेक्षित लाभ प्राप्त गर्न सकिन्छः

तालिका नं. ७४ : वार्षिक कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण

बाली	उत्पाद (न मे. टन)	खेती गरिएको जग्गाको (क्षेत्रफल हेक्टरमा)		
		जम्मा क्षेत्रफल (हे.)	सिंचित क्षेत्रफल (हे.)	असिंचित क्षेत्रफल (हे.)
अन्नबाली				
धान	१.८३०५९४	४५०७.५	३३८०.६२५	११२६.८७५
मकै	१.२००३१०५	७७२५.०	७७२.५	२३१७.५
गहु	०.४४९१५	१४००	७००	७००
कोदो	०.२८४९५	४१२६.२५	–	४१२६.२५
फापर	०.१९०२२५	५७	–	५७
दलहन				
वोडी	३६.०	३६.०	१०.०	२६.०
सिमी गहते	०.१८५२५	११४.५	–	११४.५
भट्टमास	२.२४	१.२	०.६	०.६
अन्य सिल्टुङ	०.२८६	६५.७५	–	६५.७५
तेलहन				
तोरी/सर्स्यु	७०.३	९५	११.४	८३.६
आलस/तिल	९.९१	१०.०	–	–
अन्य वदाम	०.९६	०.९६	–	०.९६
तरकारी				
आलु	४०४९.४७	२८३.३८	२१२.५४	७०.८४
बन्दा/काउली/रायो	४२२५.४७	२४०.५५	२१६.५४	७०.८४
बोडी	२१३.१८	१७.०६	८.५३	८.५३
गोलभेंडा	२७७३.६७	९५.६४	२३.९१	७१.७३
काँक्रो, लौका, फर्सी	८५४.६७	३६.०६	२८.८४	७.२१
गाजर,मुला,भेन्टा	३०६५.७६	१३६.२२	६.८१	१२९.४०
करेला, घिरौला, चिचिण्डो	–	३८.९६	३.८९	३५.०६
अन्य पिडालु	७१४.९१	१०४.६६	–	१०४.६६
नगदे बाली				
अदुवा/वेसार	२१३६.६९	१९८.३७	–	१९८.३७
पुस्प खेती	५५२०० माला	११	६	५
च्याउ कन्य	९.६६	१२७८.१३	१२७८.१३	–
अन्य च्याउ सिताके	०.३२	१००० प्याकेट	५०० प्याकेट	५०० प्याकेट

बाली	उत्पाद (न मे. टन)	खेती गरिएको जग्गाको (क्षेत्रफल हेक्टरमा)		
		जम्मा क्षेत्रफल (हे.)	सिंचित क्षेत्रफल (हे.)	असिंचित क्षेत्रफल (हे.)
फलफूल				
आँप/लिची	४५७.६१	९७.२५	१९.४५	७७.७९
केरा/मेवा	५४१.९८	२८.९८	१४.४९	१४.४९
(सुन्तला) जात फलफुल	३६४१.२३	६२२.८१	१८६.८४	४३५.९६
अम्बा/आरुवखडा	१२८.८१	१७.७१	-	१७.७१
रुख /भुई कटहर	-	७.७२	१.९३	५.७९

स्रोतः नगरपालिका/जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, स्याङ्जा २०७४

५.१.२ आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण

ठूलो क्षमताका कृषि फार्महरूको विकास हुन नसकेतापनि स्थानीय कृषकहरूमा व्यवसायीक र वैज्ञानिक कृषितर्फ आकर्षण बढेको देखिन्छ । यस्ता कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरी थप अन्यलाई आकर्षण गर्न सके यसले उत्पादनमुखी व्यवसायतर्फ लाग्न प्रोत्साहित गर्दछ । नगरपालिकामा माछा, फलफुल, मह, तरकारीमा आकर्षण बढेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ७५ : आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण

कृषि फार्मको नाम	फार्मको ठेगाना (वडा नं.)	सञ्चालकको नाम र ठेगाना	वार्षिक उत्पादन			रोजगारी	
			बस्तु	इकाई	परिमाण	म.	पु.
हरित ज्योति अंगानिक एग्रो फार्म	८	शिवलाल डुम्रे	माछा	के. जी	४०००	३	४
			तरकारी	तरकारी	९०००	३	१
			दुध	लिटर	१५०००	३	२
समपर्ण कृषि फार्म	१	रेशमलाल रेग्मी	तरकारी	के. जी.	२५०००	३	३
			तरकारी विरुवा	वटा	३१०००		
			फलफुल विरुवा	वटा	५०००		
अर्वन कृषि फार्म	४	जन प्रसाद सुवेदी	माछा	के. जी	-	२	२
			फलफुल	के. जी	-		
श्री पित्लेक मौरी उद्योग	५	भुपेन गुरुङ	मौरी	वटा	१५	२	२
			मह	के.जी.	२३०		
गैह्रै फोल्रा	९	अतिथ गैह्रै	फुल माला	वटा	३७५०	२	२
श्री आँधीखोला शहर माछापापलन फार्म	२	जीवन गुरुङ	माछा	के.जी.	११००	१	१
व्यावसायिक फलफुल तथा तरकारी उद्योग	१	रेश्मी प्रसाद रेग्मी	सुन्तला तरकारी	के.जी	१४५००	३	२
			तरकारी	के.जी.	१२०००		

स्रोतः नगरपालिका/जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, स्याङ्जा २०७४

५.१.३ कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण

कृषक समूहरूको विवरणलाई हेर्दा सामूहिक रूपमा मिलेर कृषिकार्यमा संलग्न हुने परिपाटीको विकास भएको मान्न सकिन्छ। संगठित रूपमा आगाडि बढ्दा चुनौती सामना गर्न सजिलो हुने ज्ञान र सीपको आदाप्रदान हुने र सामूहिक बल प्राप्त भई उत्पादनमा सकारात्मक योगदान मिल्दछ। नगरपालिकाको कृषक समूहहरूको बचत रकम र लगानी हेर्दा निकै न्यून र लगानीको क्षेत्रसमेत अत्यन्त सीमित रहेको देखिन्छ। लगानी साथै क्षेत्रको समेत विस्तार र विविधिरकण गरी यस प्रकारका समूहहरूलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ:

तालिका नं. ७६ : कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण/बचत समूह

वडा नं. साविक	कृषक समूह			वचत रकम (रु)	लगानी रकम (रु)	लगानीका क्षेत्रहरू	एग्रोभेट/बीउ विजन केन्द्र/घाँसको उत्पादन केन्द्र र दाना उत्पादन (साविक वडा नं)
	समूह सङ्ख्या	सदस्य					
		म.	पु.				
१	कुमाल्दी कृ. स.	३	१९	२२६००	२६०००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा. १ मणि एग्रोभेट
१	भुम्रे कृ. स	२६	-	४४८३००	४४८३००	बिउ, विजन आदि	ज. भ. २ गुरुङ कृषि सामाग्री
ज.भ १	एकता महिला जनजागृती कृ. स.	१४	१४	८३५००	८३५००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ १	महिला जागरण कृ. स	२३		३६५००	३६५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. १	अन्नपूर्ण कृ. स.	१४	११	२७७००	२७५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. १	न्यू अन्नपूर्ण तरकारी फलफुल तथा पशुपक्षी कृ. स.	९	६	३१५०	३१५०	बिउ, विजन आदि	
थु.पो. १	श्री अर्लुङ फलफुल नगदे बाली अन्नबाली कृ. स.	८	७	२५००	२५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. २	श्री लाङघाली महिला तरकारी स	२४	३	४८००	४८००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ २	जनकल्याण कृ. स.	११	१४	९७००	९७००	बिउ, विजन आदि	
२	गतिशील कृ. स.	२०		६८००	६८००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ. २	गणेश सृजनशील कृ.स.	३	१६	७०३००	७०३००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ. २	सृजनशील कृ. स.	९	१६	१२७००	१२७००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. २	श्री गह्रौकालीका महिला कृ. स.	२५	-	५८३००	५८२००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ. ३	हरियाली कृ. स.	१६	९	१७६००	१७६००	बिउ, विजन आदि	
३	गह्रौ कालीका कृ. स.	३	११	४८५००	४८५००	बिउ, विजन आदि	

वडा नं. साविक	कृषक समूह			वचत रकम (रु)	लगानी रकम (रु)	लगानीका क्षेत्रहरू	एग्रोभेट/बीउ विजन केन्द्र/घाँसको उत्पादन केन्द्र र दाना उत्पादन (साविक वडा नं)
	समूह सङ्ख्या	सदस्य					
		म.	पु.				
ति.दो. ३	लेकाली तरकारी तथा फलफुल उत्पादन समूह	१५	१०	५५००	५५००	बिउ, विजन आदि	
४	जागृती कृ. स.	२३	२	१८२००	१८२००	बिउ, विजन आदि	
४	आग्रीडाँडा नमुना कृ. स	८	१६	३२००	३२००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ४	हरियाली कृ स.	९	४३	४७६००	४७६००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ४	मदीखोला कृ. स.	९	४३	७६००	७६००	बिउ, विजन आदि	
४	हरियाली कृ.स	२५		३५००	३५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ४	श्री आत्मनिर्भर सुन्तला कृ. स.	९	६	२२००	२२००	बिउ, विजन आदि	
४	गिरी गाँउ स्वालम्वन कृ. स.	१५	३	२०००	२०००	बिउ, विजन आदि	
४ र ५	ऋदिशिद्दी व्यावसाहीक मौरीपालन समूह	६	७	३२००	३२००	बिउ, विजन आदि	
४ र ५	मझुवा फाँट कृ. स.	१	१७	४४००	४४००	बिउ, विजन आदि	
५	लाङथाली कृ. स.	१२	१८	१२५००	१२५००	बिउ, विजन आदि	
५	सप्तरङगी कृ. स.	१०	५	३१००	३१००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ. ५	शिव पार्वती कृ. स.	२४	८	९५००	९५००	बिउ, विजन आदि	
थु.पा. ५	दीग्दर्शन कृ. स.	१०	५	१०३००	१०३००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ५	जनचेतना फलफुल समूह	३	१८	१०५००	१०३००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ. ५	जीवनमुखी कृ. स.	८	१७	३९००	३९००	बिउ, विजन आदि	
६	दलित कृषक समूह	६	११	६५००	६०००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा.१ सुमन एग्रोभेट
६	तारादेवी कृ.स.	१८	-	९४७००	९४५००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा. ८ हमाल एग्रोभेट
६	तारुडाँडा कृ. स	१७	८	१८५०००	१८५००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ.६	मिलन कृ. स	१९	६	३८००	३८००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ६	श्री सिद्धी कृ. स	२	९	१०३००	१०१००	बिउ, विजन आदि	

वडा नं. साविक	कृषक समूह			वचत रकम (रु)	लगानी रकम (रु)	लगानीका क्षेत्रहरू	एग्रोभेट/बीउ विजन केन्द्र/घाँसको उत्पादन केन्द्र र दाना उत्पादन (साविक वडा नं)
	समूह सङ्ख्या	सदस्य					
		म.	पु.				
के.भ. ६	श्री सेतीबराह कृ. स.	९	१८	५४००	५४००	बिउ, विजन आदि	
७	श्री अर्मादी कृ. स	३	१४	१२१५०	११२००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा. ८ रेग्मी एग्रो कन्सर्न
७	शरुवारी कृ. स.	१	४	१२८००	१२८००	बिउ, विजन आदि	
७	अर्मादी कृ. स.	१३	१३	२४५००	२४५००	बिउ, विजन आदि	
७	सिमल चौपारी कृ. स.	३	१२	६०२००	६०२००	बिउ, विजन आदि	
७	रम्भादेवी कृ. स	५	१२	५४७००	५४७००	बिउ, विजन आदि	
७	त्रिशक्ती बहुउद्देशीय कृ. स.	१६	१४	१७००	१७००	बिउ, विजन आदि	
७.	कान्छी मनकामना कृ. स.	१५	५	२५००	२५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ७	हरियाली तरकारी स.	७	११	१०७००	१०५००	बिउ, विजन आदि	
ति.दो. ७	जन जागृती तरकारी स	३	१४	९८००	९८००	बिउ, विजन आदि	
८	छायाक्षेत्र कृ .स.	११	५			बिउ, विजन आदि	
८	त्रियासी कृ. स.	२५		१२५५०	१२५५०	बिउ, विजन आदि	
ज.भ ८	मजकोट कालीका कृ. स.	१९	७	१२८००	१२७००	बिउ, विजन आदि	
९	सुर्कौदी कृ .स	८	९	३५००१	३५००००	बिउ, विजन आदि	ति.दो. ५ गैह्रे भण्डार
९	नवोदव कृ. स.	२०		२८२००	२८२००	बिउ, विजन आदि	
९	आँधीखोला कृ. स.	३	१५	२०७००	२०७००	बिउ, विजन आदि	
९	एकता कृ. स.	७	८	१००००	१००००	बिउ, विजन आदि	
९	समाज सुधार कृ. स.	९	७	१२२००	१२२००	बिउ, विजन आदि	
९	पिपलटारी हरियाली कृ. स.	६	१३	२९०००	२९०००	बिउ, विजन आदि	
९	एकता कृ स.	७	८	४७००	४७००	बिउ, विजन आदि	

वडा नं. साविक	कृषक समूह			वचत रकम (रु)	लगानी रकम (रु)	लगानीका क्षेत्रहरू	एग्रोभेट/बीउ विजन केन्द्र/घाँसको उत्पादन केन्द्र र दाना उत्पादन (साविक वडा नं)
	समूह सङ्ख्या	सदस्य					
		म.	पु.				
९	नमुना प्रगतीशील कृ. स.	१५	१०	७५००	७५००	बिउ, विजन आदि	
९.	श्री अमृत महिला कृ. स.	१५	-	६०००	६०००	बिउ, विजन आदि	
ज.भ.९	श्री नव कृ. स.	१०	१०	४२००	४२००	बिउ, विजन आदि	
१०	आत्मनिर्भर कृ. स.	६	१४	५११००	५१०००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा. ३ अर्याल एग्रोभेट
१०	भलुई देउराली कृ. स.	३२	१	४६००	४५००	बिउ, विजन आदि	
१०	श्री मदिखोला सकंल्प तरकारी तथा फलफुल कृ. स.	२३	२	१००	५००	बिउ, विजन आदि	
१०	हिमशिखर कृ. स.	१२	५	२२५००	२२५००	बिउ, विजन आदि	
१०	श्री गह्रौकालीका कृ. स.	२३	१	२०००	२०००	बिउ, विजन आदि	
१०	श्री भएरथान कृ. स.	११	१४	४८००	४८००	बिउ, विजन आदि	
११	अमले कृ.स.	४	१३	३२०००	३२०००	बिउ, विजन आदि	वा. न.पा. ५ गह्रौकालिक एग्रोभेट

स्रोतः कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र, २०७५

५.१.४ कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण

यस नगरपालिकामा कृषि तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित सामुदायिक तथा सहकारी फर्महरूको विगत केही वर्षदेखि उल्लेखनीय रूपमा स्थापित भएको देखिन्छ । शहरी स्थानमा यस्ता फर्महरूको स्थापना भएपनि ग्रामीण क्षेत्रमा भने आफ्नो प्रयोजनको लागि आफै उत्पादन गर्ने गरेको पाइन्छ । कृषि तथा पशुपालन व्यवसायबाट नगरपालिकामा प्रशस्त मुनाफा कमाउन सकिने सम्भावना यस नगरपालिकामा रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायिक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. ७७ : कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण

क्र. सं.	कृषि/पशु सामुदायिक, सहकारी फार्म वा संस्थाको नाम	वडा नं. (साविक वडा)	ठेगाना	संस्था सञ्चालकको नाम	संस्थाको अवस्था
१	हरित ज्योति अर्गानिक एग्रो फार्म	८	वा. न.पा.	शिवलाल डुम्रे	ठीकै
२	समपर्ण कृषि फार्म	१	ज. भ.	रेशमलाल रेग्मी	ठीकै
३	अर्वन कृषि फार्म	४	बेङतुङ	जनप्रसाद सुवेदी	ठीकै
४	श्री पित्लेक मौरी उद्योग	५		भुपेन गुरुङ	ठीकै
५	गैह्रै फोल्रा	९	पिपलटारी	आतिश गैह्रै	ठीकै
६	श्री आँधीखोला शहर माछापापलन फार्म	२	भकुण्डे	जीवन गुरुङ	ठीकै
७	व्यावसायिक फलफुल तथा तरकारी उद्योग	१	ज. भ.	रेश्मीप्रसाद रेग्मी	ठीकै

स्रोतः कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र २०७४

५.१.५ कृषि बजारसम्बन्धी विवरण

परम्परागत कृषि बजारीकरणमा उत्पादकहरूले असङ्गठीत रूपमा आफ्नो उपजको आफैं बजारीकरण गर्ने चलन थियो तर पछिल्ला दिनमा विविध खाले बजार श्रृंखला पार गर्दै कृषि उपजहरूको बजारीकरण प्रचलन विकास हुन थालेको छ । यद्यपि आजसम्म पनि व्यवस्थित कृषि बजार निर्माण भई नसके पनि बन्ने र बनाउने दिशामा भएका प्रयत्नहरूले कृषि बजारको क्रमिक विकासमा टेवा पुऱ्याएका छन् । कृषि उपज बजारीकरणका ढाँचाहरूले एकले अर्कोलाई विस्थापन गरेका छैनन्, तर एकले अर्काको विकास गर्न परिस्थिति निर्माण गरेका छन् । नगरपालिकामा विभिन्न बजारहरूबाट कृषि लगायत अन्य बस्तुहरूको (तरकारी, आलु, फलफूल तथा दैनिक उपभोग्य अन्य बस्तुहरू) बजारीकरण हुने गरेको देखिन्छ । नगरपालिकामा लाग्ने कृषि बजारहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. ७८ : बजारको नाम र प्रकृति (थोक, हाट, सङ्कलन केन्द्र)

क्र. सं.	कृषि बजारको नाम	बजारको किसिम	ठेगाना (वडा नं सहित)
१	भकुण्डे	खुद्रा बजार	१०
२	रामबाच्छा	खुद्रा बजार	१
३	भुम्रे	खुद्रा बजार	९
४	ढावखोला	खुद्रा बजार	८
५	मिर्दी	खुद्रा बजार	६
६	त्रियासी	सङ्कलन केन्द्र	१

क्र. सं.	कृषि बजारको नाम	बजारको किसिम	ठेगाना (वडा नं सहित)
७	बायटारी	खुद्रा बजार	१३
८	केवरे भञ्ज्याङ	खुद्रा बजार	७
९	एलादी	खुद्रा बजार	४
१०	क्याम्पस रोड	खुद्रा बजार	९

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

५.१.६ कृषि बालीमा लाग्ने रोग

नगरपालिकाको कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफूल आदि नै मुख्य रूपमा रहेको छ । सामान्यतया धानमा ब्लास्ट, खैरो थोप्ले, फेद कुहिने रोगहरू देखा परेको छ भने गहुँमा कालो पोके र सिन्दुरेजस्ता रोगहरू देखिन्छन् । यसैगरी मकैमा डाँठ वा घोगा कुहिने र तरकारी आलु, सागपात आदिमा लेटव्लाइट, मोजाइक, ओइलाउने, खोस्टे, अल्टरनेरिया, कवरट, ड्याम्पिङ्ग अफ, जरा कुहिनेजस्ता रोगहरू मुख्य रूपमा देखा पर्दछन् । फलफूलमा विशेषगरी कोत्रे, सेतो धुले रोग, भोजक पात गुजुमुज्ज हुने, जरा कुहिने, ओइलाउने आदि रोगहरूको प्रकोपबाट कृषकहरू समस्यामा परेका छन् । मुख्य बालीहरूमा लाग्ने शत्रु जीव र रोगहरूको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा राखिएको छ :

तालिका नं. ७९ : बालीमा लाग्ने रोग विवरण

क्र.सं.	बाली	प्रमुख शत्रु जीव	प्रमुख रोग
१	धान	धानको काडादार, खपटेकिरा, पतेरो, गवारो, पात बेरुवा र फट्यांग्रा	खैरा रोग, व्लाष्ट रोग, फेद कुहिने
२	मकै	खुम्रे किरा, फेद काटने किरा, फौजी किरा,गवारो	डाँठ कुहिने, कालो पोके, धाँगा कुहिने
३	गहुँ	लाह्री किरा, गवारो	डढुवा रोग, खैरो सिन्दुरे, कालो पोके
४	सुन्तला जन्य	रस चुस्ने किरा, सिटस सिल्ला, फल कुहाउने औसा, मिलिवग, लाही किरा,	क्याङकर रोग, ग्रीनीङ, कोत्रे, जरा कुहिने, फेद कुहिने
५	आलु	रातो कमिला, खुम्रे फेद काट्ने किरा, लाही	पछौटे डढुवा, ऐजेरु, दादे रोग
६	टमाटर	टुटा अप्सुलुटा, गवारो, लाही, फेद काट्ने किरा	टामाटो मोज्याक, भाइरस, डढुवा, ओइला(उने, गाठा पर्ने रोग, अल्टरनरिया थोप्ले
७	फुलगोबी समूह	बन्दाको पुतली, इटबुटे पुतली, सुर्तिको पात खाने लाभ्रे,लाही	डाठ कुहिने रोग, क्लष्रुट
८	काँक्रो जात	फल कुहिने औषा रातो, रातो र खपटे किरा, लाही, सुलसुले	कुकम्वर मोज्याक भाइरस, पाउडर मिल्डयु, डाउनी मिल्डयु कोत्रे, सेतो धुले डुसि
९	आँप	फडके किरा, कोयाको धुन	
१०	केरा	केराको थाम धुन, केरा गानुको थुन	ओइलाउने रोग, बन्चोटप, कोत्रे, गानो कुहिने
११	भेण्टा	गवारो, लाही	डढुवा रोग, ओइलाउने रोग

स्रोतः कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र, २०७४

५.१.७ कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

वालिङ नगरपालिकामा कृषि पेशा अगाल्ने परिवारको सङ्ख्या उच्च रहेको छ । कृषि पेशामा संलग्न श्रम शक्ति उच्च रहेको यस नगरपालिकामा कृषि व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकामा विभिन्न क्षेत्रलाई कृषि पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरी नगदे, तरकारी, फलफुल, खाद्यान्न, मौरी पालन, अलैचीजस्ता कृषि उत्पादनको वृद्धि गर्न सक्ने प्रसस्त संम्भावना देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका पकेट क्षेत्रको विवरण निम्नअनुसार रहेको छ :

तालिका नं. ८० : कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	व्यवसायिक पकेट क्षेत्र	पकेटक्षेत्र साविक
१	वेमौसमी तरकारी खेती	त्रियासी, जगतभञ्ज्याङ, सिरुवारे, मनसाङकोट, भकुण्डे, रामबाच्छा, पाठेखोला, भैंसीखोला
२	व्यवसायिक सुन्तला खेती	वा. न.पा. २ सिहाले, तिनदोबाटे ५ मोदीखोला, रत्ने, एलादी, ङ, मनका(मना, थुमपोखरा, सिर्सेकोट
३	व्यवसायिक मौरी	वा. न.पा./जगतभञ्ज्याङ
४	व्यवसायिक अन्नखेती (धान, मकै, कोदो, गहुँ)	वा. न.पा. जगतभञ्ज्याङ, तिनदोबाटे, थुमपोखरा, केवरे भञ्ज्याङ, लगायत सम्पर्ण गा.वि.स. हरू
५	व्यवसायिक माछापालन	वा. न.पा. थुमपोखरा, पेलाकोट
६	व्यवसायिक मकै पकेट	एलादी
७	व्यवसायिक च्याउ	वा. न.पा.११, ८, ६ जगतभञ्ज्याङ, वा. न.पा., थुमपोखरा

स्रोतः कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र, २०७४

५.१.८ कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा कृषि प्रयोजनको जमिन भएका वा कृषि प्रयोजनको जमिन भोगचलन गर्ने परिवारको सङ्ख्या ७६३९ मध्ये सिँचाइ सुविधा हुने परिवार सङ्ख्या ३,१५१ र सिँचाइ सुविधा नभएको जमिन हुने परिवार सङ्ख्या २,१९२ रहेको छ । सबै कृषि प्रयोजनको जमिन हुने परिवारले कृषि कर्म गरेको छैनन् भने कृषि प्रयोजनको जमिन नहुने परिवारले पनि अरुको जमिनमा खेती गर्ने गरेका छन् । नेपालको संविधानको धारा ४३ को उपधारा ४ मा "प्रत्येक किसानलाई कानूनबमोजिम कृषि कार्यमा लागि भूमिमा पहुँच, परम्परागत रूपमा प्रयोग र अवलम्बन गरिएको स्थानीय बीउ विजन र कृषि प्रजातिको छनौट र संरक्षणको हक हुनेछ ।" भनि उल्लेख गरेको छ । मूलत यस तथ्याङ्कले कृषि प्रयोजनको जमिनको पूर्णरूपमा सदुपयोग भई दीगो उत्पादनशील काममा प्रयोग भएको छ कि छैन भन्ने कुरालाई इङ्गित गर्दछ । पहिलो कुरा वास्तविक कृषि कर्ममा संलग्न परिवारले जमिनको सही सदुपयोग गर्न पाउनुपर्दछ भने दोस्रो कृषि योग्य जमिनलाई जमिनको स्तरअनुसार बालीनाली लगाई सदुपयोग गर्नुपर्दछ । असिंचित जमिनको क्षेत्रफल पनि बढी हुनु र सिंचित जमिनको सही र पूर्ण सदुपयोग नहुँदा खाद्यान्न, तरकारी र अन्य कृषिजन्य उपजहरू आयात गर्नुपर्ने हुन्छ । यसले परनिर्भरता बढाउँछ । तसर्थ नगरपालिकालाई कृषि र खाद्यान्न उत्पादनमा सबल बनाउन सके आर्थिक क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार भई निर्यात प्रर्वद्धन गर्न सकिन्छ । अर्कोतर्फ सिँचाइ सुविधा नपुगेको कृषि योग्य जमिनमा सुविधा पुऱ्याउन पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ । सिँचाइ सुविधा पुग्न नसक्ने स्थानहरूमा डालेघाँस, फलफुल खेती वा कृषिका कम सिँचाइ वा सिँचाइ आवश्यक नपर्ने वैकल्पिक उत्पादन हुने विधिहरू अपनाई जमिनको सदुपयोग गर्न सकिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. ८१ : कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नभएको		कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएको		उ.नं.		जम्मा प.सं.
	प.सं.	प्रतिशत	प.सं.	प्रतिशत	प.सं.	प्रतिशत	
१	२३४	२७.५	६१७	७२.५			**८५१**
२	३९९	७४.७	१३५	२५.३			**५३४**
३			३४६	१००.०			**३४६**
४	३८५	७५.२	१२७	२४.८			**५१२**
५	२१७	३७.७	३५८	६२.३			**५७५**
६	३६६	४८.९	३८२	५१.१			**७४८**
७	१५८	३०.८	३५५	६९.२			**५१३**
८	२०५	१४.४	१,२१८	८५.५	२	०.१	**१,४२५**
९	२३५	१३.६	१,४९७	८६.४			**१,७३२**
१०	१५	२.१	७०९	९७.९			**७२४**
११	३१२	४५.२	३७८	५४.८			**६९०**
१२	७६	१२.३	५४३	८७.७			**६१९**
१३	५५१	५६.२	४२८	४३.६	२	०.२	**९८१**
१४	५७०	५१.१	५४६	४८.९			**१,११६**
जम्मा	**३,७२३**	**३२.८**	**७,६३९**	**६७.२**	**४**	**०.०**	**११,३६६**

प.सं. परिवार सङ्ख्या उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

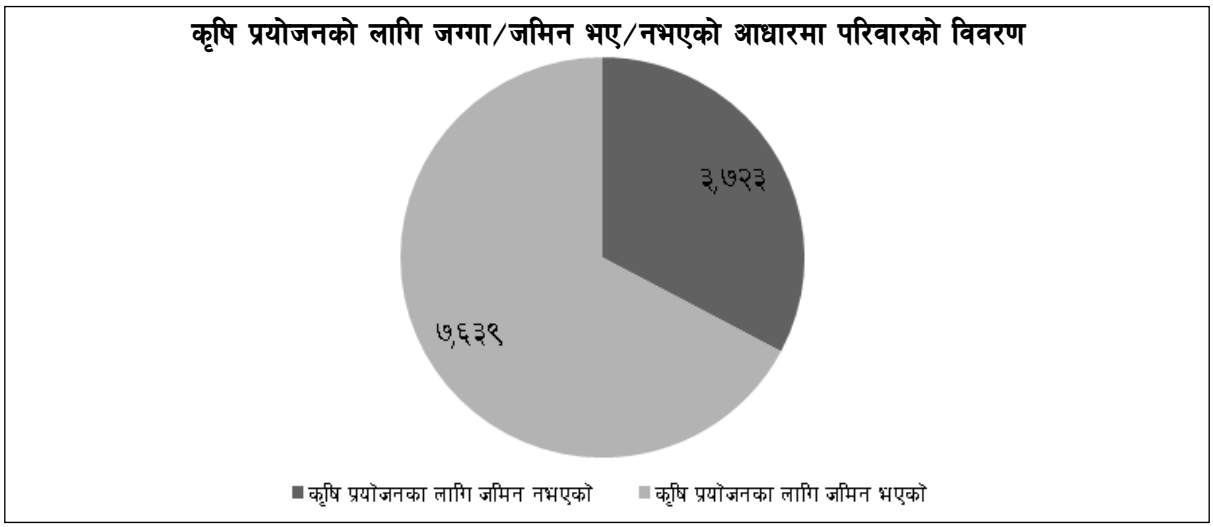

तालिका नं. ८२ : कृषि प्रयोजनमा भोगचलन भएको जमिनमा सिँचाइ सुविधासम्बन्धी विवरण

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका वा भोग चलन गर्ने परिवार सङ्ख्या	सिँचाइ सुविधा भएको			सिँचाइ सुविधा नभएको		
		कृषि प्रयोजनमा जमिनको उपयोग गर्ने परिवारको सङ्ख्या	जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रति परिवार औसतजमिनको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	कृषि प्रयोजनमा जमिनको उपयोग गर्ने परिवारको सङ्ख्या	जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रति परिवार औसतजमिनको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१	२३४	१८५	५१.०५५	०.२७६	११२	३२.४९७	०.२९०
२	३९९	२४९	५०.५५०	०.२०३	३३५	७२.६२२	०.२१७
४	३८५	३८२	४५७.४२५	१.१९७	२२०	१४७.९६३	०.६७३
५	२१७	१९१	३४.८१३	०.१८२	१३४	१७.६१९	०.१३१
६	३६६	३१५	५९.०६८	०.१८८	२१३	४४.८५७	०.२११
७	१५८	१२३	२३.९२२	०.१९४	४९	३.९३८	०.०८०
८	२०५	१७८	४२.४६०	०.२३९	१४५	३५.६८५	०.२४६
९	२३५	१८३	४४.४२४	०.२४३	११७	१२.९०५	०.११०
१०	१५	११	१.९६०	०.१७८	५	०.७९२	०.१५८
११	३१२	२७६	७०.३१६	०.२५५	८३	१५.५००	०.१८७
१२	७६	६९	१५.९९०	०.२३२	४७	५.४१७	०.११५
१३	५५१	४४९	११०.३७४	०.२४६	३८२	८८.४४१	०.२३२
१४	५७०	५४०	१२१.५०२	०.२२५	३५०	३३.८४२	०.०९७
जम्मा	**३,७२३**	**३,१५१**	**१,०८३.८५८**	**०.३४४**	**२,१९२**	**५१२.०७७**	**०.२३४**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

५.१.९ कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरपरिवारको विवरण

नगरपालिकाका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये ६,४८० अर्थात् ५७ प्रतिशत परिवारहरू कृषिमा आवद्ध रहेका छन् भने ४,८८१ अर्थात् ४२.९ प्रतिशत घरपरिवारहरू कृषिमा आवद्ध छैनन् । विशेषगरी १,८,९ र १० वडाहरू बजार क्षेत्रमा विभिन्न स्थानबाट आई व्यापार, अध्ययन, रोजगार वा नोकरी गर्ने परिवारको सङ्ख्या धेरै रहेकाले कृषिमा आवद्ध नरहेको परिवार क्रमश ६० प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ । त्यसैगरी नगरपालिकाका अन्य वडाहरूमा समेत कृषिमा आवद्ध परिवारको सङ्ख्या कम देखिन्छ। तथ्याङ्कले राष्ट्रियरूपमा अधिकांश जनसङ्ख्या कृषिमा संलग्न भएको देखाए पनि यस नगरपालिकामा कृषि पेशामा संलग्नको सङ्ख्या कम देखाउँछ । यद्यपि धेरै जनसङ्ख्या कृषिमा लाग्दा उत्पादन वृद्धि हुने सुनिश्चितता भने हुँदैन । कृषि प्रणालीमा रहेका समस्याहरू जस्तै निर्वाहमुखी खेती, मल, बिउ विजनको समस्या, प्रविधिको समस्या, तालिम, बजारीकरण भण्डारण तथा बजार मूल्यमा हुने अस्थिरता, कृषि बीमा, ऋण आदिमा भएका समस्याका कारण कृषिमा आकर्षणभन्दा विकर्षण बढी रहेकाले क्रमशः तथ्याङ्क घटेको छ । विगतमा भन्दा खेतीपातीमा संलग्न घरपरिवारको सङ्ख्या क्रमशः कम हुँदै गएको देखिन्छ । यसको कारण कृषिमा अपेक्षाकृत आम्दानी नहुनु र अन्य पेशा र रोजगारीका अवसरहरू समेत वृद्धि हुनु हुन् । तसर्थ वैज्ञानिक कृषि गुरुयोजना निर्माण गरी कृषि उत्पादन दीगोरूपमा वृद्धि गर्न स्थानीय सरकार अग्रसर हुनुपर्ने देखिन्छ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. ८३: कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	कृषि उत्पादनमा आवद्ध रहेको		कृषि उत्पादनमा आवद्ध नरहेको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	२६१	३०.७	५९०	६९.३			**८५१**
२	४२३	७९.२	१११	२०.८			**५३४**
३	३०४	८७.९	४२	१२.१			**३४६**
४	४९३	९६.३	१९	३.७			**५१२**
५	४२१	७३.२	१५४	२६.८			**५७५**
६	४६३	६१.९	२८५	३८.१			**७४८**
७	४५९	८९.५	५४	१०.५			**५१३**
८	३३३	२३.४	१,०८९	७६.४	३	०.२	**१,४२५**
९	३९९	२३.०	१,३३३	७७.०			**१,७३२**
१०	२५४	३५.१	४७०	६४.९			**७२४**
११	५६७	८२.२	१२३	१७.८			**६९०**
१२	५६४	९१.१	५५	८.९			**६१९**
१३	६३७	६४.९	३४२	३४.९	२	०.२	**९८१**
१४	९०२	८०.८	२१४	१९.२			**१,११६**
जम्मा	**६,४८०**	**५७.०**	**४,८८१**	**४२.९**	**५**	**०.०**	**११,३६६**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

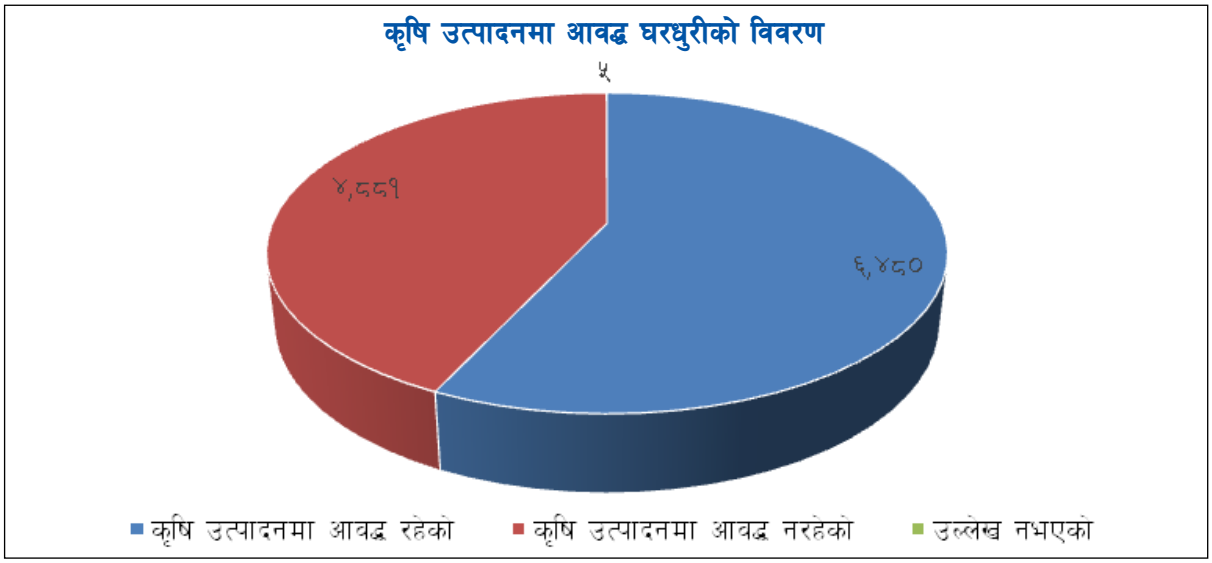

५.१.१० कृषिबाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ८४ : कृषिबाली उत्पादनको आधारमा घरपरिवारको विवरण

विवरण		वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
१		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
अन्नबाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	५	९		२	११	७	२	७	११	१	४	७	११	८	**८५**	**१.३१**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	२५६	४१४	३०४	४९१	४१०	४५६	४५७	३२६	३८८	२५३	५६३	५५७	६२६	८९४	**६,३९५**	**९८.६९**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	
दलहन बाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	२२९	३६८	१९१	४७८	२१६	३७०	१४०	२५०	३४९	११२	५०६	२९२	२८९	७६४	**४,५५४**	**७०.२८**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	३२	५५	११३	१५	२०५	९३	३१९	८३	५०	१४२	६१	२७२	३४८	१३८	**१,९२६**	**२९.७२**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	
तेलहन बाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	२५७	४०२	२६८	४९२	४०२	४२३	४३६	३१४	३०५	२२६	४४१	५५१	५३०	८९४	**५,९४१**	**९१.६८**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	४	२१	३६	१	१९	४०	२३	१९	९४	२८	१२६	१३	१०७	८	**५३९**	**८.३२**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	
तरकारी बाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	१५०	१२४	११६	३२८	९३	१६१	५२	१५२	१४२	६४	२०७	४६८	३१५	६२०	**२,९९२**	**४६.१७**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	१११	२९९	१८८	१६५	३२८	३०२	४०७	१८१	२५७	१९०	३६०	९६	३२२	२८२	**३,४८८**	**५३.८३**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	

विवरण		वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
१		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
मसला बाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	२५६	२१७	१६५	३९६	१३९	३३०	१०६	२६४	२८७	१०९	४५३	४४७	३४७	८४७	**४,३६३**	**६७.३३**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	५	२०६	१३९	९७	२८२	१३३	३५३	६९	११२	१४५	११४	११७	२९०	५५	**२,११७**	**३२.६७**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	
फलफुल बाली	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	२५५	३५४	२८९	३७८	३४६	३८६	४००	२७५	३२६	२२७	४८३	५४६	५३८	८७०	**५,६७३**	**८७.५५**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	६	६९	१५	११५	७५	७७	५९	५८	७३	२७	८४	१८	९९	३२	**८०७**	**१२.४५**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	
*अन्य	उत्पादन नगर्ने परिवार सङ्ख्या	२५९	३९१	२९९	४८५	४००	४४१	४५०	३२७	३९४	२५१	५६२	५६०	६२७	८९७	**६,३४३**	**९७.८९**
	उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या	२	३२	५	८	२१	२२	९	६	५	३	५	४	१०	५	**१३७**	**२.११**
	जम्मा प.सं.	**२६१**	**४२३**	**३०४**	**४९३**	**४२१**	**४६३**	**४५९**	**३३३**	**३९९**	**२५४**	**५६७**	**५६४**	**६३७**	**९०२**	**६,४८०**	

*** माथि उल्लेखित बालीबाहेक जडिबुटी, चिया, कफि, अम्लीसो, आदि ।**

प.सं. = परिवार सङ्ख्या

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा खेतीपातीमा संलग्न ६,४८० परिवारहरू मध्ये ६,३९५ अर्थात् ९८.६९ प्रतिशतले अन्न बाली, १,९२६ अर्थात् २९.७२ प्रतिशतले दलहन बाली, ५३९ अर्थात् ८.३२ प्रतिशतले तेलहन बाली, ३,४८८ अर्थात् ५३.८३ प्रतिशतले तरकारी बाली, २,११७ अर्थात् ३२.६७ प्रतिशतले मसलाबाली, ८०७ अर्थात् १२.४५ प्रतिशतले फलफूल र २.११ प्रतिशतले अन्य बाली लगाउने गरेका छन् । समग्र तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा परम्परागत रूपमा अन्न बाली भने झण्डै सबै परिवारहरूले लगाउने गरेको देखियो र दोस्रोमा तरकारी बाली लगाउने गरेको देखियो । अरु नगरपालिकाको तुलनामा यस नगरमा मसला तथा तरकारीजस्ता नगदेबालीको खेतीगर्ने घरपरिवारहरू भने बढी भएको देखिन्छ । समशीतोष्ण तथा उष्ण क्षेत्रमा खेतीगर्न सकिने फलफूलहरू जस्तै कटहर, सुन्तला, कागती, नासपाती, केरा आदिको व्यवसायीक खेतीको प्रवल सम्भावना भएको यस नगरपालिकामा न्यून सङ्ख्याका कृषकहरूले सीमित मात्रामा मात्र फलफूल खेती गर्ने गरेको पाइयो । यसका लागि प्राविधिक ज्ञान दिलाउने तालिम, बिउविजन, भण्डारण र बजारीकरणको प्रबन्ध मिलाउन सके व्यवसायिक फलफूल खेती र अन्य नगदे बालीको उत्पादन वृद्धि गर्न सकिन्छ ।

यस तथ्याङ्कले परम्परागत निर्वाहमुखी खेतीपातीमा ग्रामीण अर्थतन्त्र सीमित रहेको देखिन्छ । फलफूल, मसला र अन्य नगदेबालीको वैज्ञानिक र व्यवसायीक खेतीबाट उर्वर जमिनको पूर्ण सदुपयोग गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सकेमात्र नगरपालिकाको अर्थतन्त्र सबल हुने देखिन्छ । यसका लागि नगरपालिकाले बृहत कृषि विकास गुरुयोजना निर्माण गरी युवा कृषक तथा अन्य कृषकहरूलाई व्यवसायीक ढंगले अधिक फाइदा हुने खालका नगदेबाली, फलफूल तथा तरकारी बालीमा आकर्षण गरी कृषि बिमा, बिउविजनमा सहुलियत, बजारीकरणको व्यवस्था, कोल्ड स्टोर, तालिम, किटनाशक औषधी तथा मलखादको उपलब्धता जस्ता विषयहरूमा स्थानीय सरकारले ध्यान पुऱ्याउनु जरुरी छ । साथै आधारभूत कृषि पुर्वाधारको विकास मार्फत् उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि, कृषिजन्य उपजहरूको व्यवसायीकरण र बजारीकरण, कृषि सूचना तथा सञ्चार, प्रसार र तालिम लगायत गुणस्तर नियमन, मानव तथा पशु रोग व्यवस्थापन एवंम कृषि विपद व्यवस्थापन तथा सचेतनाजस्ता ठोस कार्यक्रमको कार्यान्वयन मार्फत् कृषि क्षेत्रको पुनःउत्थान गर्नुपर्ने आवश्यक छ ।

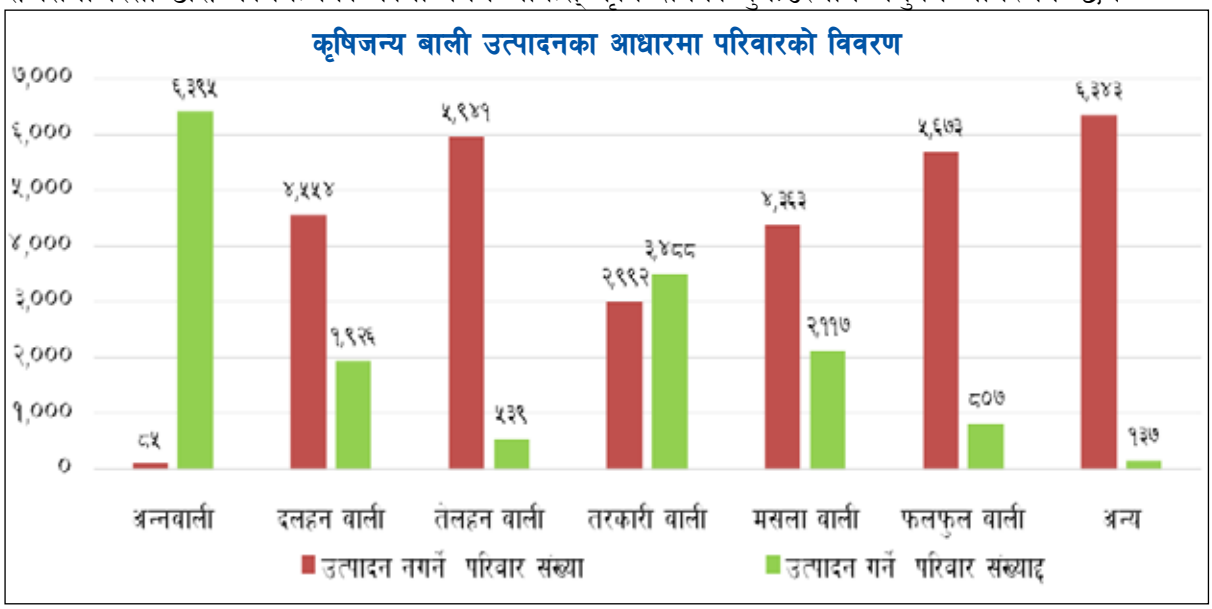

५.१.११ कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा खेतीपातीमा संलग्न ६,४८० परिवारहरू मध्ये ६,३९५ अर्थात् ९८.६९ प्रतिशतले अन्न बाली उत्पादन गर्ने गरेको र तीमध्ये बाट आफूले प्रयोग गरी बढी भएको अन्न बेच्नेको सङ्ख्या जम्मा १२७ परिवार अर्थात् १.९९ प्रतिशत रहेको छ । यसको अर्थ ६,२६८ अर्थात् ९८.०१ प्रतिशत घरपरिवार अन्न बालीको विक्री गर्दैनन् । यसका कारण अवैज्ञानिक र परम्परागत कृषिप्रणाली निर्वाहमुखी खेती, उद्यमशीलता र व्यवसायीक

सोचको न्युनता साथसाथै सीमित जमिन र न्यून परिमाणको उत्पादन नै हो । नगरपालिकामा तरकारी बालीको खेतीगर्ने जम्मा ३,४८८ घरपरिवारहरू मध्ये मात्र ३९९ अर्थात् ११.४४ प्रतिशत परिवारहरूले तरकारी बाली बेच्ने गरेको पाइयो । ३,०८९ अर्थात् ८८.५६ प्रतिशत परिवारले तरकारी बालीको विक्री नगर्नुको कारण सीमित परिमाणको उत्पादन भई घरायसी प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग हुनु हो । त्यसैगरी उत्पादन गर्नेहरू मध्येबाट दलहन बालीको विक्री गर्ने परिवार ३.२७ प्रतिशत, तेलहन बालीको विक्री गर्ने ०.५६ प्रतिशत, मसला बालीको विक्री गर्ने ५.२४ प्रतिशत रहेका छन् धेरै प्रतिशतले विक्री नगर्नु र ठूलो सङ्ख्यामा रहेका किसानहरूले मसलाबालीको खेती नगर्नुको कारण, प्राविधिक ज्ञानको कमी, बजारीकरण, बिउविजन तथा परम्परागत सोचको खेतीप्रणाली हुन सक्छन् । ३५.३२ प्रतिशतले फलफुल बालीको विक्री गर्ने गरेको देखिन्छ जुन यस नगरपालिकाको राम्रो पक्ष रहेको छ । नगरपालिकाले व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धनमा विशेष ध्यान दिई निर्यात वृद्धि गर्नेतर्फ योजना केन्द्रित गर्नुपर्ने देखिन्छ । विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ८५ : कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण

विवरण		वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
१		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
अन्नबाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	२४५	४०७	२९३	४८७	४०१	४५१	४५२	३२०	३७३	२४९	५४८	५४६	६१६	८८०	६,२६८	९८.०१
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या	११	७	११	४	९	५	५	६	१५	४	१५	११	१०	१४	१२७	१.९९
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	२५६	४१४	३०४	४९१	४१०	४५६	४५७	३२६	३८८	२५३	५६३	५५७	६२६	८९४	६,३९५	
दलहन बाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	१०	४५	१११	१२	१९८	८७	३१८	८३	४९	१३९	६०	२७१	३४४	१३६	१,८६३	९६.७३
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या	२२	१०	२	३	७	६	१		१	३	१	१	४	२	६३	३.२७
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	३२	५५	११३	१५	२०५	९३	३१९	८३	५०	१४२	६१	२७२	३४८	१३८	१,९२६	
तेलहन बाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	४	२१	३६	१	१९	४०	२३	१९	९२	२८	१२५	१३	१०७	८	५३६	९९.४४
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या									२		१				३	०.५६
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	४	२१	३६	१	१९	४०	२३	१९	९४	२८	१२६	१३	१०७	८	५३९	
तरकारी बाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	६४	२३२	१७६	१३२	२६७	२६३	३९३	१७२	२४५	१५०	३३२	९२	३०४	२६७	३,०८९	८८.५६
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या	४७	६७	१२	३३	६१	३९	१४	९	१२	४०	२८	४	१८	१५	३९९	११.४४
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	१११	२९९	१८८	१६५	३२८	३०२	४०७	१८१	२५७	१९०	३६०	९६	३२२	२८२	३,४८८	
मसला बाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	४	२०१	१३२	८३	२५६	१२९	३३५	६७	१०६	१३९	१०४	११५	२८४	५१	२,००६	९४.७६
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या	१	५	७	१४	२६	४	१८	२	६	६	१०	२	६	४	१११	५.२४
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	५	२०६	१३९	९७	२८२	१३३	३५३	६९	११२	१४५	११४	११७	२९०	५५	२,११७	

विवरण		वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
१		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
फलफुल बाली	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	१	२२	४	२३	४१	६७	३९	४९	७१	१४	६८	१६	९०	१७	५२२	६४.६८
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या	५	४७	११	९२	३४	१०	२०	९	२	१३	१६	२	९	१५	२८५	३५.३२
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	६	६९	१५	११५	७५	७७	५९	५८	७३	२७	८४	१८	९९	३२	८०७	
*अन्य	विक्री नगरेका परिवार सङ्ख्या	२	२५	५	६	१५	२१	६	४	३	२		४	८	५	१०६	७७.३७
	विक्री गरेका परिवार सङ्ख्या		७		२	६	१	३	२	२	१	५		२		३१	२२.६३
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	२	३२	५	८	२१	२२	९	६	५	३	५	४	१०	५	१३७	

*** माथि उल्लेखित बालीबाहेक जडिबुटी, चिया, कफी, अम्लीसो, आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

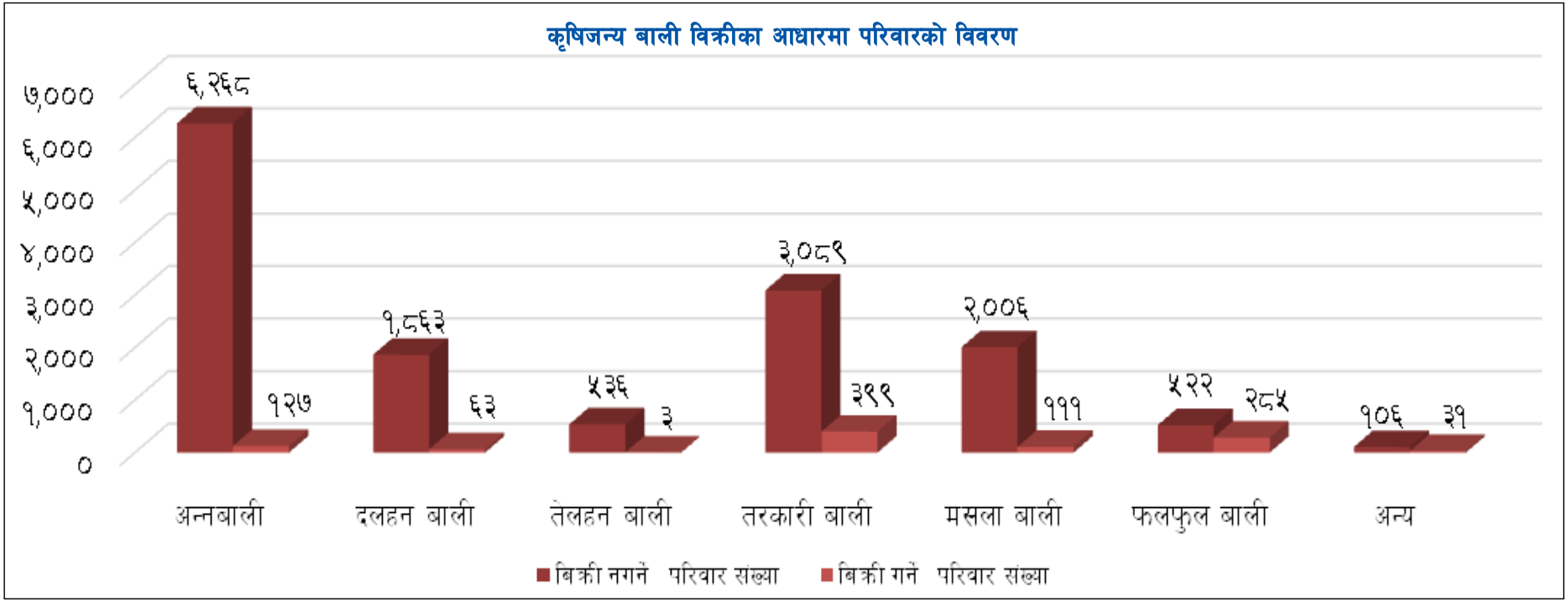

५.२ पशुपालन

५.२.१ कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ८६ : कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घरपालुवा पशुपक्षी पालन भएको		घरपालुवा पशुपक्षी पालन नभएको		उ.न.		जम्मा प.सं.
	प.सं.	प्रतिशत	प.सं.	प्रतिशत	प.सं.	प्रतिशत	
१	२०७	२४.३	६४४	७५.७			**८५१**
२	३८०	७१.२	१५४	२८.८			**५३४**
३	२९६	८५.५	५०	१४.५			**३४६**
४	४७७	९३.२	३५	६.८			**५१२**
५	४२४	७३.७	१५१	२६.३			**५७५**
६	४०६	५४.३	३४२	४५.७			**७४८**
७	४४१	८६.०	७२	१४.०			**५१३**
८	२४७	१७.३	१,१७५	८२.५	३	०.२	**१,४२५**
९	३८७	२२.३	१,३४५	७७.७			**१,७३२**
१०	२५२	३४.८	४७२	६५.२			**७२४**
११	५८३	८४.५	१०७	१५.५			**६९०**
१२	५४१	८७.४	७८	१२.६			**६१९**
१३	५७७	५८.८	४०२	४१.०	२	०.२	**९८१**
१४	९०५	८१.१	२११	१८.९			**१,११६**
जम्मा	**६,१२३**	**५३.९**	**५,२३८**	**४६.१**	**५**	**०.०**	**११,३६६**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको, प.सं. = जम्मा परिवार सङ्ख्या स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

पशुपक्षी पालन क्षेत्रले देशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब ११% र कुल कृषि गार्हस्थ्य उत्पादनमा २६.८% योगदान गर्दै आएको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रहेको छ। नगरपालिकाको कुल ११,३६६ परिवारहरू मध्ये पशुपक्षी पाल्ने घरपरिवार सङ्ख्या ६,१२३ अर्थात् ५३.९ प्रतिशत र नपाल्ने परिवारको सङ्ख्या ५,२३८ अर्थात् ४६.१ प्रतिशत रहेको छ। यसबाट आधाभन्दा बढी घरपरिवारले पशुपक्षी पाल्ने गरेको तथ्य तथ्याङ्कबाट स्पष्ट हुन्छ। नगरपालिकामा तुलनात्मक अध्ययन गर्दा वडा नं. १ मा धेरै परिवारहरूले पशुपक्षी पालन गरेका छन् भने वडा नं. ८ मा थोरै परिवारहरूले पशुपक्षी पालन गरेका छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

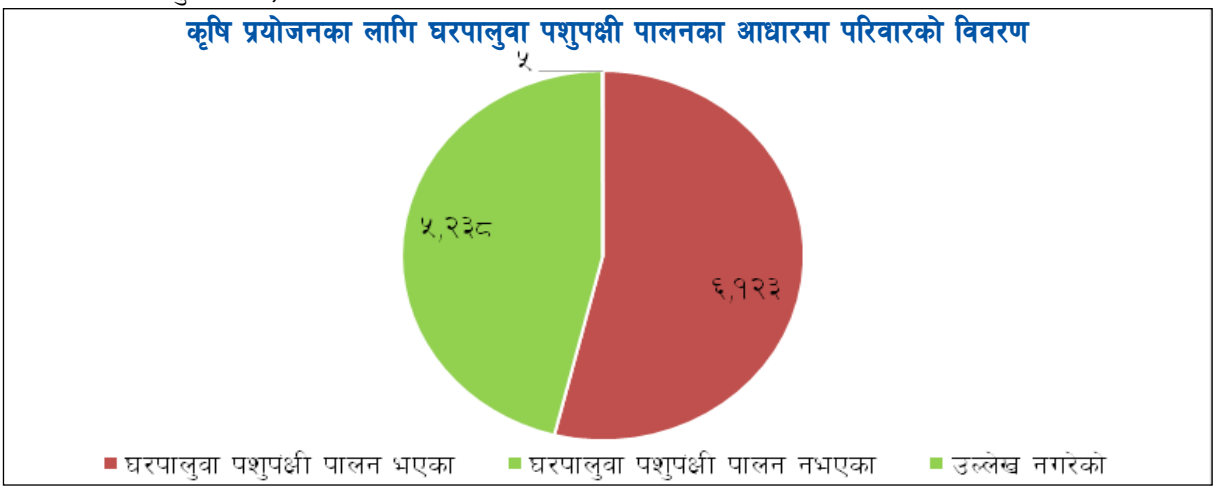

५.२.२ पशुपक्षीहरूको उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ८७ : पशुपक्षीहरूको उत्पादन घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	पशुपक्षी जन्य उत्पादन गर्ने जम्मा परिवार सङ्ख्या	दुध		दुग्धजन्य बस्तु		अण्डा		*पशुपक्षी जन्य अन्य उत्पादन	
		उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या
१	२०७	९९	१०८	३	२०४		२०७	१	२०६
२	३८०	१३०	२५०	९२	२८८	४	३७६		३८०
३	२९६	५५	२४१	९	२८७	६	२९०		२९६
४	४७७	१२७	३५०	४३	४३४	९	४६८		४७७
५	४२४	१७३	२५१	१२८	२९६	५९	३६५	१	४२३
६	४०६	१९४	२१२	६१	३४५	२१	३८५		४०६
७	४४१	१३९	३०२	११	४३०	७	४३४		४४१
८	२४६	६५	१८१	३३	२१३	१	२४५		२४६
९	३८७	१५८	२२९	३८	३४९	६	३८१		३८७
१०	२५२	१३२	१२०	५	२४७	५	२४७		२५२
११	५८३	२५	५५८	२	५८१	६	५७७	१	५८२
१२	५४१	३४	५०७	२०	५२१	१	५४०	१	५४०
१३	५७७	३२३	२५४	१६८	४०९	६	५७१	१	५७६
१४	९०५	५०६	३९९	६७	८३८	१६	८८९		९०५
जम्मा	**६,१२२**	**२,१६०**	**३,९६२**	**६८०**	**५,४४२**	**१४७**	**५,९७५**	**५**	**६,११७**
प्रतिशत		**३५.२८**	**६४.७२**	**११.११**	**८८.८९**	**२.४०**	**९७.६०**	**०.०८**	**९९.९२**

***पशुपक्षिजन्य अन्य उत्पादन भन्नाले छाला, भुवा, प्वाँख, हाड आदि पशुजन्य उत्पादनहरू**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा पशुपन्छीजन्य उत्पादन गर्ने कुल ६,१२२ परिवारहरू मध्ये गाइभैंसी पालेर दुध उत्पादन गर्ने कुल २,१६० घरपरिवारहरू रहेका छन् । त्यसैगरी दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या ६८० र अण्डा उत्पादन गर्ने घरपरिवारहरूको सङ्ख्या जम्मा १४७ मात्र देखिन्छ । दीगो विकास लक्ष्य र नेपालको संविधानमा उल्लेख भए जस्तै भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षाजस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न पशुपक्षी अनुसन्धान केन्द्रित कार्यक्रमको अत्यन्त महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । यद्यपि तथ्याङ्कलाई हेर्दा नगण्य सङ्ख्यामा बाहेक सबै प्रकारका पशुपक्षीहरूको ठूलो परिमाणमा व्यवसायीक उत्पादन भएको देखिदैन । यसले निर्वाहमुखी पशुपक्षीपालनको नै निरन्तरता देखाउँछ । पशुपक्षी पालनलाई उत्पादनमुखी र व्यवसायीक बनाउन नसक्दा आम्दानी सीमित तथा श्रम र समयको खेर हुन जान्छ । धेरै सङ्ख्यामा कृषिमा संलग्न मानिसहरू हुनुले मात्र ठूलो परिमाणको व्यवसायिक उत्पादन सुनिश्चित हुदैन । वैज्ञानिक र व्यवसायिक उत्पादन बढाउन सके कम सङ्ख्यामा संलग्न मानव स्रोतबाट ठूलो जनसङ्ख्यालाई पुग्ने उत्पादन गर्न सकिन्छ । यसको लागि कृषिको यान्त्रिकिरण गर्न जरुरी छ । यसतर्फ सम्बन्धित सरोकारवाला सबैको ध्यान जानु जरुरी छ । वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

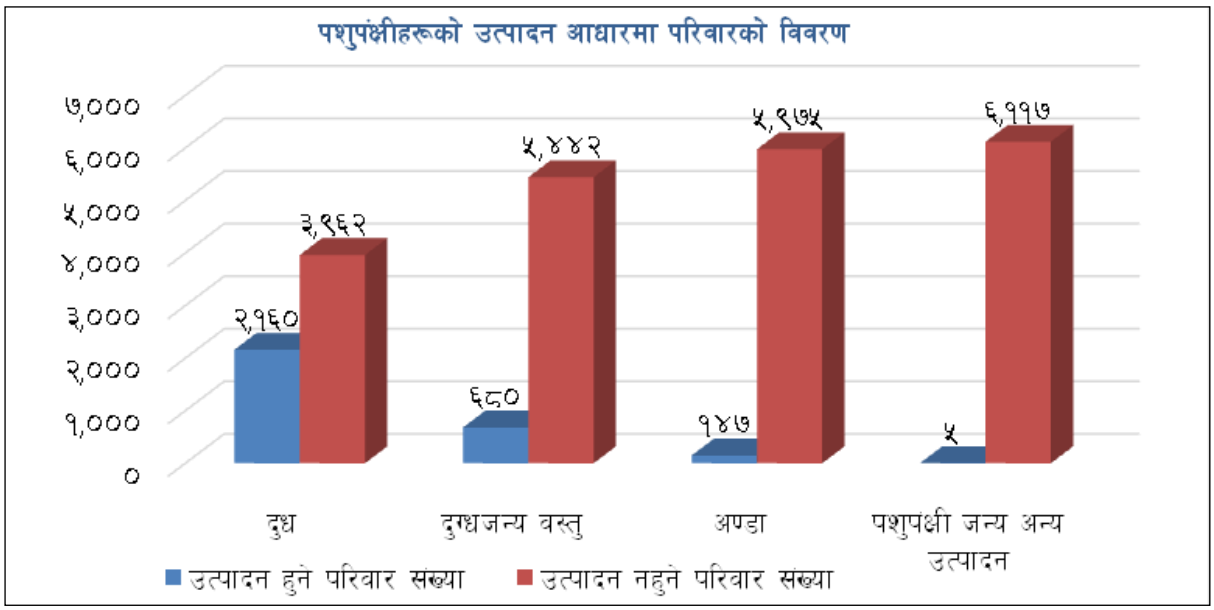

५.२.३ पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. ८८ : पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	दुध उत्पादन			दुग्धजन्य बस्तु (घ्यू, चिज, मखन आदि)			अण्डा उत्पादन			*पशुपक्षी जन्य अन्य उत्पादन	
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	३६	६३	९९	२	१	३				१	
२	२	१२८	१३०	४९	४३	९२		४	४		
३		५५	५५		९	९	१	५	६		
४		१२७	१२७	६	३७	४३	२	७	९		
५	२२	१५१	१७३	३५	९३	१२८	११	४८	५९		१
६	२०	१७४	१९४	५	५६	६१	१	२०	२१		
७	३	१३६	१३९	४	७	११		७	७		
८	१३	५२	६५	१	३२	३३		१	१		
९	३४	१२४	१५८		३८	३८	२	४	६		
१०	२६	१०६	१३२	१	४	५	१	४	५		
११	८	१७	२५		२	२	३	३	६		१
१२	४	३०	३४	२	१८	२०	१		१		१
१३	६७	२५६	३२३	६	१६२	१६८	१	५	६		१
१४	४	५०२	५०६	२	६५	६७	१	१५	१६		
जम्मा	**२३९**	**१,९२१**	**२,१६०**	**११३**	**५६७**	**६८०**	**२४**	**१२३**	**१४७**	**१**	**४**
प्रतिशत	**११.०६**	**८८.९४**	**१००.००**	**१६.६२**	**८३.३८**	**१००.००**	**१६.३३**	**८३.६७**	**१००.००**	**२०.००**	**८०.००**

***छाला, भुवा, प्वाँख, हाड आदि पशुजन्य उत्पादनहरू**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा गाइ/भैंसी पालेर दुध उत्पादन गर्ने कुल २,१६० घरपरिवारहरूमध्ये २३९ अर्थात् ११.०६ प्रतिशतले दुध बेच्ने गरेको पाइयो । त्यसै गरी दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवारहरू मध्ये ११३ अर्थात् १६.६२ प्रतिशतले दुग्धजन्य पदार्थ विक्री गर्ने गरेको पाइयो । त्यसैगरी अण्डा उत्पादन गर्ने कुल १२३ घरपरिवारहरू मध्ये जम्मा २४ घरपरिवार अर्थात् १६.३३ प्रतिशतले अण्डा विक्री गर्ने गरेको पाइयो । पशुजन्य पदार्थको उपलब्धतामा आत्मनिर्भर बन्न पशुपालन क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उल्लेखनीय प्रगति हासिल गर्नका लागि उन्नत नस्ल, पशु आहार, पशु स्वास्थ्य र व्यसायीकरणका क्षेत्रमा थप अनुसन्धान र क्षेत्रगत विकास गर्न आवश्यक छ। दीगो विकास लक्ष्य र नेपालको संविधानमा उल्लेख भए जस्तै भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षाजस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न पशुपक्षी अनुसन्धान केन्द्रित कार्यक्रमको अत्यन्त महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

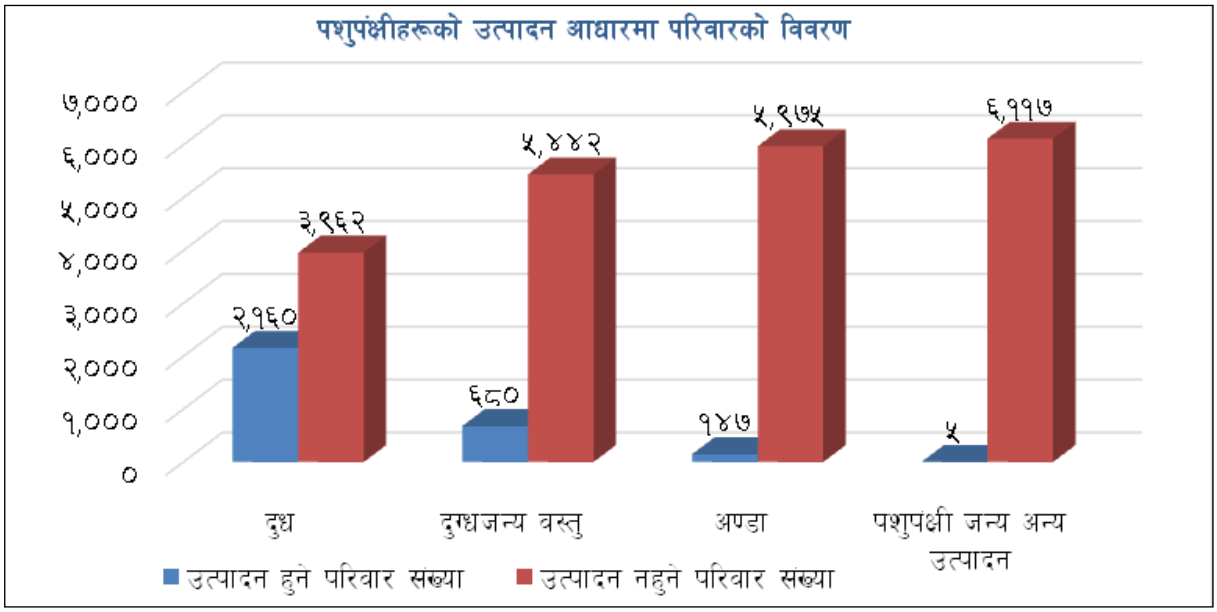

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

६.१ सडक, सवारी तथा यातायात

सडक सञ्जाल तथा यातायात आर्थिक विकास, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सामाजिक एकीकरणको माध्यम हो । विकासको आधारभूत पुर्वाधारको रूपमा रहेका यातायातका साधनहरूको माध्यमबाट क्षेत्रीय असमानता कम गर्न, आर्थिक क्रियाकलापलाई गतिशीतला प्रदान गर्न र अन्य क्षेत्रको विकास तथा सेवा प्रवाहलाई सहज बनाउन सकिन्छ । हालसम्म नेपालमा सडकलाई यातायातको मुख्य माध्यमको रूपमा लिइदै आएको भए तापनि, हवाईमार्ग, रेलमार्ग, जलमार्ग, रज्जुमार्गजस्ता अन्य माध्यमहरूको विकासबाट पनि पर्याप्त फाइदा लिन सकिने सम्भावना रहेको छ । कुनै पनि क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक विकासकालाई गतिशिल बनाउन सार्वजनिक बस्तु तथा सेवा प्रवाहलाई सरल र सहज बनाउन कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रको विकास गर्न सडक तथा यातायात सेवा एउटा महत्वपूर्ण पुर्वाधारको रूपमा रहेको हुन्छ ।

६.१.१ विद्यमान सडक सञ्जाल

नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा पक्की सडकको विस्तार नभए पनि कच्ची सडकको विस्तार भईरहेको छ । नगरपालिकामा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ। नगरपालिकामा बस, ट्रेक्टर, साइकल, जीप, माइक्रो बस, मोटरसाइकलहरूको उपयोग गरिएको देखिन्छ। नगरपालिकाको सडकमार्ग राम्रो भएका रुटहरूमा बस सेवा चालु रहेको छ। यो नगरपालिका नेपालको एक पुरानो नगरपालिका भएकोले गर्दा अन्य नगरपालिका तथा गाउँपालिकाको तुलनामा भने विकसित भएको पाइन्छ । यस नगरपालिकामा हुँदै सिद्धार्थ राजमार्ग जाने हुँदा राष्ट्रिय सडक सञ्जालसँग सिधा सम्पर्क रहेको छ । यहाँ राजमार्ग, सहायक राजमार्ग, पक्की तथा कालोपत्रे, ग्राभेल र कच्ची सबै प्रकारका सडकहरू रहेका छन् । शहरीक्षेत्रमा सडकको अवस्था राम्रो रहेको छ भने ग्रामीण क्षेत्रमा कच्ची सडक रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका सडकको वर्तमान अवस्था र सडक मार्गको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका नं. ८९ : सडक सञ्जालको वर्तमान अवस्था

क्र.सं.	सडक को नाम	सडक को लम्बाई		
		कालोपत्रे	ग्राबेल	माटे
१	सिद्धार्थ राजमार्ग	७७.५८	-	-
२	वालिङ काफलडाँडा रोग्दी रामपुर	०	५	४
३	मिर्दी क्याक्मी भिमाद	७	७	२८
४	अर्चलबोट बैरचालिशे तमादी डुम्रेभन्ज्यांग सडक	०	५	२

स्रोत: सडक विभाग कार्यालय, २०७४

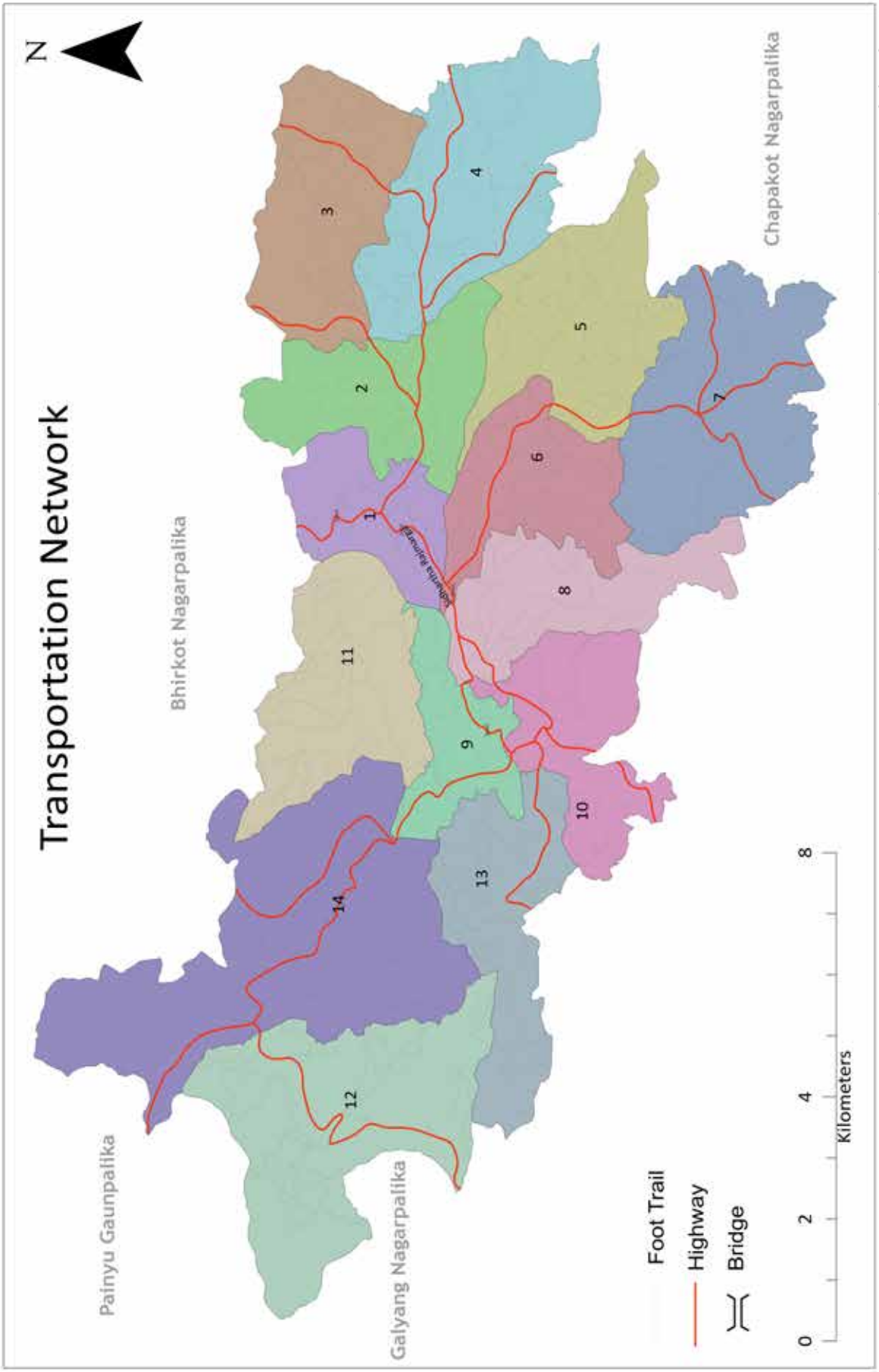

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः भूमी सूचना र अभिलेख विभाग

६.१.२ परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको प्रकारको आधारमा वडागत परिवार-हरूको विवरण

तालिका नं. ९० : सडक सञ्जालले छुने क्षेत्रको आधारमा वडागत परिवारहरूको विवरण

वडा नं.	घरसम्म कालो पत्रे सडक पुग्ने परिवार सङ्ख्या	घरसम्म ग्राभेल सडक पुग्ने परिवार सङ्ख्या	घरसम्म धुले (कच्ची) सडक पुग्ने परिवार सङ्ख्या	गोरेटो बाटो जोडिएको घरमा बस्ने परिवार सङ्ख्या	*अन्य प्रकारका बाटोले छोएको घरमा बस्ने परिवार सङ्ख्या	उल्लेख नगरिएको	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	५१८	६६	१०५	१६१	१		**८५१**
२	१५	६४	३६४	९१			**५३४**
३	१	४	२५८	८३			**३४६**
४	१	६	४३७	६७	१		**५१२**
५	६०	३७	४३४	४२		२	**५७५**
६	२४०	३१	४२४	५३			**७४८**
७	५२	५	२६९	१८७			**५१३**
८	८५८	९४	२९८	१६२	५	८	**१,४२५**
९	८४४	१६९	५१९	१९९	१		**१,७३२**
१०	३५०	१५	१३३	२१७	९		**७२४**
११		७६	३८०	२३४			**६९०**
१२			१४८	४७१			**६१९**
१३	११३	९१	५११	२४२	२१	३	**९८१**
१४	९	३६	८८५	१८६			**१,११६**
जम्मा	**३,०६१**	**६९४**	**५,१६५**	**२,३९५**	**३८**	**१३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२६.९३**	**६.११**	**४५.४४**	**२१.०७**	**०.३३**	**०.११**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित सडकबाहेक खेतको आली, खाली जग्गा, नहर, कुलो आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका ११,३३६ परिवारहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै कच्ची सडक सञ्जालले मात्र छुने घरपरिवार हरूको सङ्ख्या ५,१६५ अर्थात् ४५.४४ प्रतिशत, दोस्रोमा कालोपत्रे सडक सञ्जालको पहुँच पुगेका घरपरिवार हरूको सङ्ख्या ३,०६१ अर्थात् २३.९३ प्रतिशत रहेका छन् त्यस्तै गोरेटो बाटोको पहुँच भएका परिवाहरू २,३९५ अर्थात् २१.०७ प्रतिशत र अन्य प्रकारको बाटोले छोएको ४८१ अर्थात् १.७५ प्रतिशत रहेका छन् । तथ्याङ्कलाई हेर्दा ३०.०४ प्रतिशत परिवारहरूमा सहज प्रकारको सडक पहुँच रहेको छ भने बाँकी घरपरिवार हरूमा अस्थायी प्रकृतिको सडक सञ्जाल तथा गोरेटो बाटोको मात्र पहुँच देखिन्छ । पुर्वाधार विकासमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण आधारको रूपमा रहेको सडकको अवस्था नाजुक हुँदा अन्य विकासले गति लिन सक्दैन तसर्थ सहज आवागमनका लागि नगरपालिकाले सडक सञ्जालको विकास र स्तरको उन्नतिका लागि यातायात गुरुयोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । अन्य वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

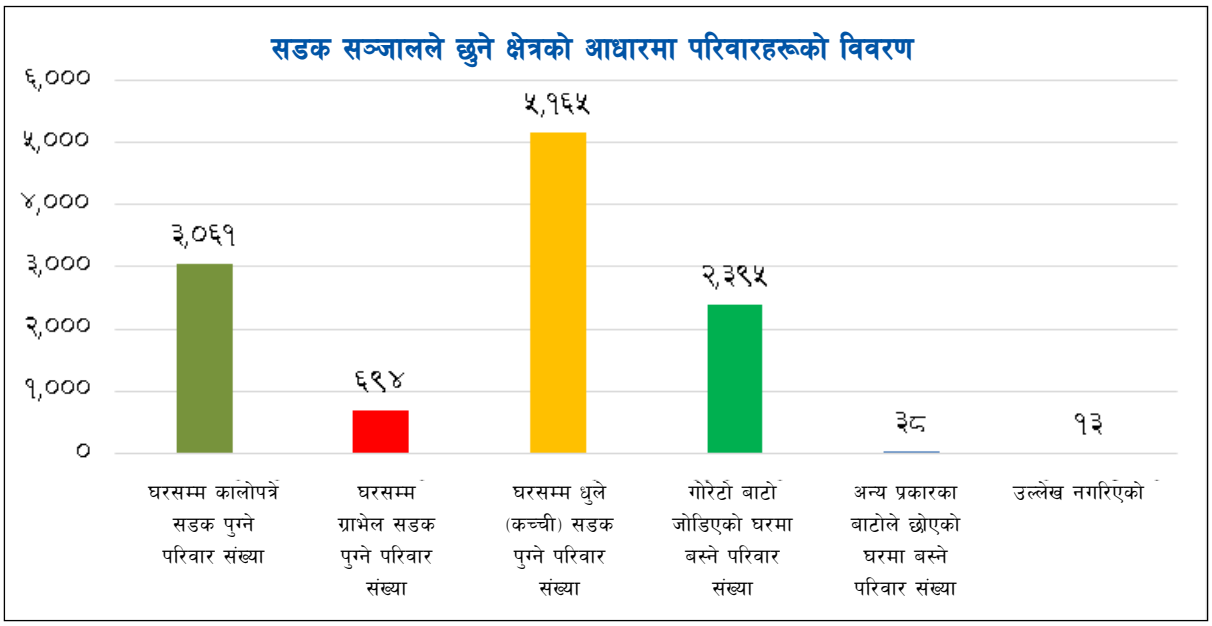

६.१.३ परिवारले प्रयोग गरेको सडकको चौडाइको आधारमा वडागत विवरण

तालिका नं. ९१ : सडकको चौडाइको आधारमा वडागत परिवारको विवरण

वडा नं.	घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइ ३ फिटसम्म भएका परिवार सङ्ख्या	घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइ ४-८ फिटसम्म भएका परिवार सङ्ख्या	घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइ ९-१३ फिटसम्म भएका परिवार सङ्ख्या	घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइ १४-२५ फिटसम्म भएका परिवार सङ्ख्या	घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइ २५ फिटभन्दा बढी भएका परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	१२९	५८०	१०३	६	३३	**८५१**
२	१२६	३४१	५२	१५		**५३४**
३	३६	२३६	७३		१	**३४६**
४	२१	४९१				**५१२**
५	४३	३५७	७९	९४	२	**५७५**
६	४७	४४७	२२९	२५		**७४८**
७	१४४	११७	१५६	६७	२९	**५१३**
८	८०	२८६	६००	३८८	७१	**१,४२५**
९	१७९	५४७	४०४	५०६	९६	**१,७३२**
१०	६८	१८८	१७०	२९१	७	**७२४**
११	२०१	६९	५१	३३१	३८	**६९०**
१२	४३७	१८०		१	१	**६१९**
१३	२७०	१८२	१०६	३४०	८३	**९८१**
१४	३७३	२८७	२२६	२२९	१	**१,११६**
जम्मा	**२,१५४**	**४,३०८**	**२,२४९**	**२,२९३**	**३६२**	**११,३६६**
प्रतिशत	**१८.९५**	**३७.९०**	**१९.७९**	**२०.१७**	**३.१८**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेको ११,३३६ घरपरिवारहरू मध्ये ४,३०८ अर्थात् ३७.९० प्रतिशत परिवारहरूमा ४ देखि ८ फिट चौडाइ भएको सडकको पहुँच छ। दोस्रोमा २,२९३ घरपरिवारहरू अर्थात् २०.१७ प्रतिशत १४ देखि

२५ फिटसम्मको चौडा सडकमा पहुँच पुगेको देखिन्छ । त्यसैगरी २,२४९ घरपरिवारहरू अर्थात् १९.७९ प्रतिशत ९ देखि १३ फिटसम्म, २,१५४ घरपरिवारहरू अर्थात् १८.९५ प्रतिशत ३ फिटसम्म चौडा सडकमा पहुँच पुगेको देखिन्छ । सडकको चौडाइको अवस्थाका साथै सडकको स्तरले आवागमनमा व्यापक असर पर्ने हुँदा सहज आवागमन गर्न सकिने सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने देखिन्छ । वडाअनुसार थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

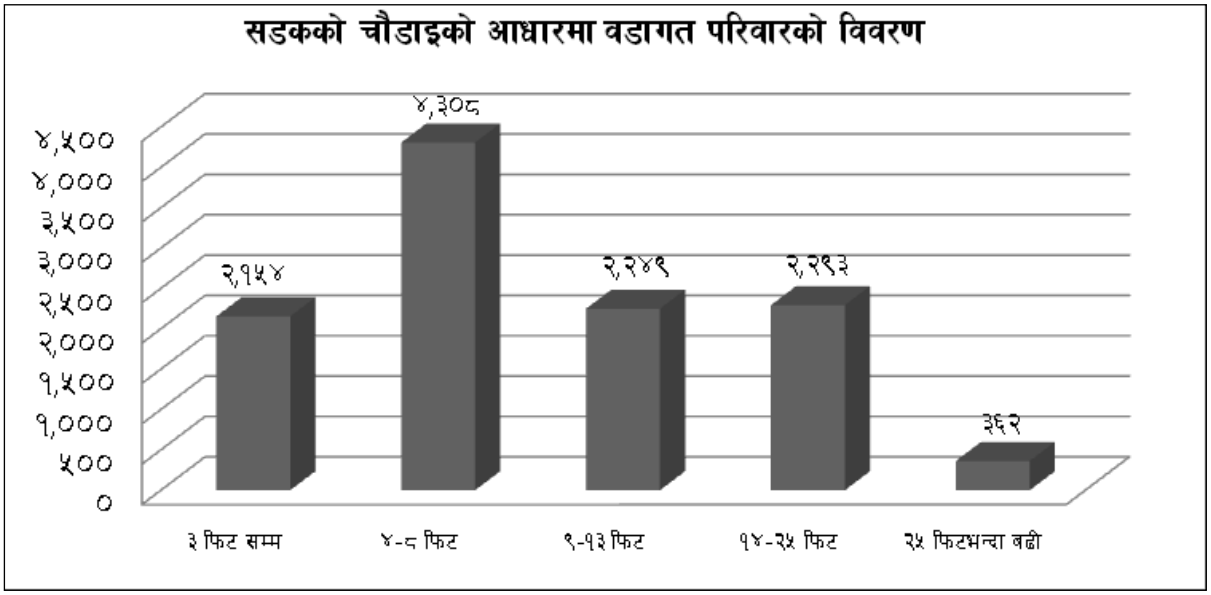

६.१.४ पैदल मार्गको विवरण

तालिका नं. ९२ : पैदल मार्गको विवरण

वडा नं.	पैदल मार्गको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई	वडा नं.
		देखि	सम्म		
१	त्रियासी- मनस्याङ्गकोट	त्रियासी	मनस्याङ्गकोट	-	१
१	चिसापानी- ठानडाँडा	चिसापानी	ठानडाँडा	६०० मिटर	१
१	खहरे - सुनारगाँउ	खहरे	सुनार गाँउ	५०० मि.	१
१	त्रियासी- थुम्का	त्रियासी	थुम्का	-	१
१	ओडारे - धरमपानी	ओडारे	धरमपानी	१ कि. मि.	१
१	रामबाच्छा - एलादी	रामबाच्छा	एलादी	-	१
५	पित्लेक	पाण्डेथोक	पित्लेक	१ कि.मि.	५
५	पित्लेक	पित्लेक,	द्वार भञ्ज्याङ	”	५
५	पित्लेक, मझकोट	पित्लेक	मजकोट	१० कि.मि.	५
५	पित्लेक मझकोट	पित्लेक	मिनाङकोट	१० कि.मि.	७
७			बैथाम		
७			फिर्से		
७			काफलडाँड		
६	मिर्दी हुदै बैडाथाम	मिर्दी	घोर्लीछाप	१ कि. मि.	७
७	केवरे-ताप्के-फिर्से	केवरे	बारीकुना	४ कि.मी	७

वडा नं.	पैदल मार्गको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई	वडा नं.
		देखि	सम्म		
७	केवरेबनकट्टा- काफलडाँडा	केवरे		३ कि.मी	
७	केवरेहिलेपानी -घोर्लीछाप			३ कि.मी	
७	केवरे -बारीकुना			३ कि.मी	
९	भुर्मे पुलदेखि वाउनथान	भुर्मे	पेखु		९,११ र १४
९	जैसीथोक देखि वाउनथान	डुडखोला	पेखु वाउनथान	१।५ कि मी	
९	भुसालथोक पेखु देउराली	भुसालथोक		१ कि.मी	
१०	पयले- दाङसिङ	पयल	वजाकोट	८.५ कि. मि.	१०
११	फेदी टापु	फेदी	टापु	-	-
११	छतिवन गडि भञ्याङ	छतिवन	गाजने	-	-
११	गब्दे बाहनथान	आलेगाऊ	पेखु	-	-
११	पञ्चमूल टापु	पञ्चमूल	टापु	-	-
११	मियाले गाजने	मियाले		-	-
१२	डुम्रे भन्ज्याङदेखि जैतिहे	लम्पाते	सिर्सेकोट	-	४,६,७
१२	ठाडाखर्कदेखि दहपोखरीसम्म	ठाडाखर्क	छापा	-	-
१२	कोल भन्ज्याङदेखि सिर्सेकोटसम्म	कोल भन्ज्याङ	काउले	-	-
१२	मैदानदेखि सिर्सेकोट	मैदान		-	-
१२	कार्तिकेदेखि लम्पाते छापा	कार्तिके	छापा	-	-
१२	कोखेदेखि काउलेसम्म	कोखे	काउले	-	-

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.१.५ पुल तथा पुलेसा

यस नगरपालिकामा विभिन्न साना तथा ठूला नदी तथा खोलाहरू रहेका छन्। ती नदी तथा खोलाहरूमा विभिन्न पक्की तथा झोलुङ्गे पुलहरू रहेका छन्। जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ९३ : पुल तथा पुलेसाको विवरण

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सी	जोडिने बस्तीहरू		पुलको प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
१	सिदार्थ राजमार्गपुल	अर्मादी	रामबाच्छा	त्रियासी	पक्की	-	-	-
१	खहरे रामबाच्छा	अर्मादी	खहरे	रामबाच्छा	पक्की	-	-	-
१	कटहरे झोलुङ्ग पुल	आँधीखोला	कटहरे	अमले	झो.पु.	-	-	-
१	जरुवा सानो पुल	अर्मादी	-	-		-	-	-
२	धौखोला पुल फुटेढुङगा	धौखोला	फुटेढुङगा	सिमलचौपारी	पक्की	८.२	राम्रो	२०७२
५	छिरलुङदी पुल	छिरलुङदी खोला	बडहरे	ढकलपाखा	पक्की	६	ठीकै	२०७२
५	छिरलुङदी पुल	छिरलुङदी खोला	दिप्का	हुकाडाड	पक्की	६	ठीकै	२०६७

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सी	जोडिने बस्तीहरू		पुलको प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
५	छिरलुङदी पुल	छिरलुङदी खोला	बडहरे	गोकोलढुक	कच्ची	६	ठीकै	२०७०
५	लसुने पुल	अधेरी खोला	झरल्याङदी	बेसरडाड	पक्की	६	ठीकै	निर्माणक्रम
६	पैरे पुल	मिर्दी खोला	पैरे	स्कुल	पक्की	१०	ठीकै	२०५६
६	एक्लेपिपल रिप पुल	मिर्दी खोला	एक्लेपिपल	रिप	पक्की	१०	ठीकै	-
६	धनुबासे पुल	मिर्दी खोला	एक्लेपिपल	धनुबासे	पक्की	१०	जीर्ण	-
६	भरुवा पुल	मिर्दी खोला	आमडाली	भरुवा	पक्की	१०	जीर्ण	-
६	काहुरे खोला पुल	मिर्दीखोला	खरयान	थापाडाँडा	पक्की	१०	राम्रो	२०७३
८	सितल नगरदेखि सुकौदी	आँधीखोला	सितलनगर	सुकौदी	पक्की	६०	राम्रो	२०७१
८	झौरीबारीदेखि कल्लेरी	आधीखोला	भु.पु. टोल	कल्लेरी	झोलुङे	७५	ठीकै	२०४४
८	पचवादी खोला पुल	पचवादी	बोगटीडाँडा	भिमटारी	पक्की	-	जिर्ण	-
९	भुम्रे पक्की पुल	आँधीखोला	भुम्रे	पर्वत	पक्की	-	ठीकै	-
९	सुकौंदी	आँधीखोला	वालङि वजार	सुकौदी	पक्की	-	ठीकै	-
९	वैडी पुल	आँधीखोला	आम्वोट,	पीपलटारी	झोलुगे	-	जिर्ण	-
९	डुडखोला	वायाँखोला	डुडखोला	रियाले	पक्की	-	ठीकै	-
९	भालेघाट पुल	आँधीखोला	भुम्रे	माझीगाँउ	झोलुङ्गे	-	ठीकै	-
९	वैडी पुल तल्लो	आँधीखोला	आम्वोट,	पीपलटारी	झोलुगे	-	ठीकै	-
१०	मदीखोला पुल	मदीखोला	छेक्दी	मदीखोला	पक्की	-	-	
१०	छेक्दी पुल	छेक्दी	छेक्दी	पण्डितथोक	पक्की	-	-	-
१०	वहदीखोला पुल	बहदीखोला पुल	भकुण्डे	छेक्दी	पक्की	-	-	
१०	ओमशान्ति पुल	ओमशान्ति पुल	भकुण्डे	डुम्रिकोट	पक्की	-	-	-
१०	तल्लो वालिङ पुल	तल्लो वालिङ	तल्लो वालिङ	तल्लो वालिङ	पक्की	-	-	-
११	अमले डौवा	च्याङदी खोला	-	-	पक्की	-	-	२०७२
११	अर्चलखोला रातो पैरो	च्याङदी खोला	-	-	-	-	-	-
११	कमेरे रियाले	च्याङदी खोला	-	-	-	-	-	-
११	खोला खेत	च्याङदी खोला	-	-	-	-	-	-
११	मान्खु तितापानी	च्याङदी खोला	-	-	-	-	-	-
१३	आधिखोला पुल	आधिखोला	वायटारी	झलुङे	पक्की		राम्रो	-
१३	फौदीखोला पुल	फौदीखोला	झलुङे	फौदीखोला	पक्की		ठिक	-
१३	झलुङे पुल, झलुङे	आधिखोला	वायटारी	झलुङे	झलुङे		ठीकै	-
१३	झलुङे पुल पाठेखोला	आधिखोला	पाठेखोला	वोधीभञ्ज्याङ्	झलुङे		ठीकै	-
१३	झलुङे पुलडुम्रीस्वारा	वायँखोला	डुम्रीस्वारा	पीपलटारी	झलुङे		ठीकै	-
१४	मान्खु खोला पुल	मान्खु	धरथापा	मान्खु	पक्की	७	ठीकै	२०६१
१४	तिवारी पसल	बायखोला	तिवारी पसल	तिवारीथोक	पक्की	७	राम्रो	२०७३
१४	तमादी पुल	तमादी	नयाँथर	तमादी	पक्की	३	राम्रो	२०७४

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय, २०७४

६.१.६ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरूको विवरण

नगरपालिकाको धेरै जसो क्षेत्र सुगम र जिल्लाको केन्द्र भएकोले सडक तथा यातायातको सुविधा राम्रो रहेको छ । तैपनि नगरपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा भने कच्ची सडक भएको कारण सडक भएको भएपनि नियमित रूपमा यातायातको साधन आवतजावत नहुने गरेको देखिन्छ भने केही स्थानमा वर्षातको समयमा सडक विग्रने भएकोले यातायात नचल्ने गरेको पाइन्छ । यस नगरपालिकामा रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू र ती सवारी साधन पार्किङसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. ९४ : रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू

क्र. सं.	सुरुको स्थान	पुग्ने अन्तिम स्थान	दैनिक सञ्चालन सवारी सङ्ख्या	बस पार्क	कैफियत
१	आँधीखोला यातायात (८०) असी ओटा बस तथा जिपहरू मिर्दीबाट छुट्ने	चापाकोट	८ ओटा	मिर्दी/चापाकोट चोक	
		दामाचौर	१३ ओटा	मिर्दी/दामाचौर चोक	
		क्याक्मी	५ ओटा	मिर्दी/क्याक्मी चोक	
		सेखाम	३ ओटा	मिर्दी/सेखाम चोक	
		चिन्नेबास	२ ओटा	मिर्दी/चिन्नेबास चोक	
		दारसिंङ	३ ओटा	मिर्दी/दारसिंङ चोक	
		केवरे	४ ओटा	मिर्दी/केवरे चोक	
		जगत	५ ओटा	मिर्दी /जगत चोक	
		घुरल्लेचौर	२ ओटा	मिर्दी/घुरल्लेचौर	
२	लाली गुराँस जिप व्यवसायी समिति, बायाटारी	गल्याङ	५ ओटा	बायाटारी/गल्याङ	
		पेलाकोट	३ ओटा	बायाटारी/पेलाकोट चोक	
		सिर्सेकोट	३ ओटा	बायाटारी/सिर्सेकोट चोक	
		वालिङ	३ ओटा	बायाटारी/वालिङ बजार	
३	रामबाच्छा जिप व्यवसायी समिति	मनकामना	६ ओटा	रामबाच्छा/मनकामना चोक	
		माझकोट	२ ओटा	रामबाच्छा/मनकामना चोक	
		एलादी	२ ओटा	रामबाच्छा/एलादी चोक	
४	हुवास, वालिङ यातायात व्यवसायी समिति	हातेमालो चोक	३ ओटा	वालिङ/हातेमालो चोक	
		धरमपानी	४ ओटा	वालिङ/धरमपानी	
		हिले	५ ओटा	वालिङ/हिले	
		घोर्ले	५ ओटा	वालिङ/घोर्ले	
		सरौंखोला	३ ओटा	वालिङ/सरौंखोला	
		हर्स्याङदी	६ ओटा	वालिङ/हर्स्याङदी	
		रानीपानी	४ ओटा	वालिङ रानीपानी	
		इमिचौर	३ ओटा	वालिङ/इमिचौर	
		खहरेखोला	५ ओटा	वालिङ/खहरेखोला	
		हवाकी	३ ओटा	वालिङ /हवाकी	
		उराम	५ ओटा	वालिङ /उराम	
		वेउलीवास	२ ओटा	वालिङ /वेउलीबास	
		भतरपाटा	२ ओटा	वालिङ /भतरपाटा	
		भुर्तेल थोक	३ ओटा	वालिङ भुर्तेलथोक	

स्रोतः ईलाका ट्राफिक कार्यालय, वालिङ

६.१.७ सवारी पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा पार्किङको अवस्था हेर्दा धेरै जसो सडक किनारामानै पार्किङ गर्ने गरेको पाइन्छ यसले आवगमनमा अवरोध हुनुका साथै सडक साँघुरो भई दुर्घटनासमेत हुने सम्भावना रहन्छ ।

तालिका नं. ९५ : बसपार्क तथा सवारी पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	तोकिएको पार्किङ स्थान	पार्किङका प्रकार	पार्किङ क्षमता (सङ्ख्या	
			मोटर साईकल	साना सवारी साधन
१	मिर्दी	सडक मै गरिने	५० ओटा	२५ ओटा
२	वालिङ मोड (बजार)	सडक मै गरिने	१५०	५ ओटा
३	रामबाच्छा	सडक बाहिर	६० ओटा	५ ओटा
४	भुम्रे चोक	-	५० ओटा	२० ओटा
५	बायाँटारी	सडक मै गरिन	२० ओटा	५ ओटा
६	त्रियासी बजार	सडक मै गरिने	२० ओटा	३ ओटा

स्रोतः ईलाका ट्राफिक कार्यालय

६.१.८ सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण

नेपालमा सडकको खराब अवस्था, तीव्र गती, चालकको लापरवाही, सवारी साधनमा हुने गडबढी आदिका कारणले वर्षेनी, गम्भीर प्राकृतिको सडक दुर्घटना हुने गरेका छन् । नगरपालिकामा समेत यो अवस्था रहेकोले त्यसलाई न्यूनीकरण गर्ने अभियान नै सञ्चालन गर्नुपर्ने हुन्छ । विस्तृत विवरण तलिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ९६ : सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	बारम्बार दुर्घटना हुने स्थान	दुर्घटनामा संलग्न सवारी साधनहरू					टकरावका ढाँचा	साइटको विशेषता	कारण	दुर्घटनाको प्रकार
		मो.सा.	कार	बस	ट्रक	ट्रेक्टर				
		आ. व. ७३/७४ भरिमा					• head on • side on • angled • runoff • skidding	• वक्र • जङ्सन • सिधा	• ड्राइभरको लापरवाही • तीव्र गति • ओभरटेकि • सवारी साधनमा हुने कमी • सडकको अवस्था	• मृत्यु • गम्भीर घाइते • साधारण घाइते
१	चिउरी एरिया	२२	७	३	२	१	अगाडिबाट	सडक साँघुरो	तिव्र गती (सडक साँघुरो)	मृत्यु ३, घाइते १३
२	खत्रीखोला	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३	घुम्ति	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४	बायाटारी	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५	त्रियासी एरिया	-	-	-	-	-	-	-	-	-

स्रोतः ईलाका ट्राफिक कार्यालय, २०७४

६.२ टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

नगरपालिकाका मुख्य बजार क्षेत्रभन्दा बाहिर रहेका अन्य इलाका तथा बस्तीबाट स्थानीयवासीहरूले सेवा लिन जाँदा वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय प्रायः १ घण्टा र सोभन्दा बढी देखिन्छ। ग्रामीण परिवेशका यी क्षेत्रहरूमा सडक मार्ग तथा सवारी साधनको उपलब्धता नभएका क्षेत्रहरू समेत रहेका हुन् तसर्थ यातायात योजना निर्माण गरी राज्यद्धारा प्रदान गरीने सेवालाई सुगम बनाउन स्थानीय सरकारले काम गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका नं. ९७ : टाढाको बस्तीदेखि वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	टाढाको बस्तीको नाम	पैदल वा सवारी साधन	वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय
१	हरिया डाँडा, मनस्याङ्गकोट	पैदल	१:३०
२	घुर्पाल, धौखोला लक्ष्मी डाँडा	पैदल, सवारी दुबै	पैदल २ घण्टा, सवारी ३० मि.
३	वाङ्गखे, कल्लेरी, खरिचौर	पैदल	१ घण्टा
४	तिनघरे, नाम्के, भुसुन्डाँडा	पैदल	२ घण्टा
४	तल्लो च्यारे, माथिल्लो च्यारे, भोर्ले	पैदल	२ घण्टा
४	तलाथोक	पैदल	१ घण्टा
४	वस्यानी	पैदल	१ घण्टा
४	थुम्का, घ्याङसिङ, वाटाखर्क	पैदल	१ घण्टा
५	पाण्डेथोक	पैदल	२ घण्टा
५	पित्लेक	पैदल	२ घण्टा
५	दिप्का	पैदल	१.३० घण्टा
५	बेसरडाड	पैदल	१ घण्टा
६	भरुवा	पैदल	१ घण्टा
६	पित्लेक	पैदल	१ घण्टा
६	रसखोला	पैदल	१ घण्टा
७	फिर्से	पैदल	१.५ घण्टा
७	घोर्लीछाप	पैदल	१ घण्टा
७	काभ्रे	पैदल	१ घण्टा
८	ठाटीस्वारा	सवारी साधन	१ घण्टा
८	कुमस्वारा	सवारी साधन	१ घण्टा
८	काफलडाँडा	सवारी साधन	१ घण्टा
८	आग्रीडाँडा	सवारी साधन	३० मि.
९	भैसीखोला	पैदल	१ घण्टा
९	सुकौदी	पैदल	४५ मी
१०	दाङसिङ	सवारी साधन	१ घण्टा
१०	वजाकोट	सवारी साधन	१ घण्टा
११	तितापानी	पैदल	१ घण्टा
११	पेखु	पैदल	१ घण्टा
१२	तल्लो डाँडाखर्क	पैदल	२ घण्टा, ४५ मि.
१२	घोसर थुम, ढिकी डाँडा	पैदल	२ घण्टा, ४५ मि.

वडा नं.	टाढाको बस्तीको नाम	पैदल वा सवारी साधन	वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय
१२	काउले	पैदल	१ घण्टा, ३० मि.
१३	सिखे	पैदल	१ घण्टा
१३	कटौजे	पैदल	१ घण्टा
१४	करादी	पैदल	२ घण्टा
१४	दाङसे	पैदल	२ घण्टा

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.३ वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

तालिका नं. ९८: वडा केन्द्रदेखि नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	वडा केन्द्र रहेको स्थान	पुग्न लाग्ने समय	
		पैदल मार्गबाट	सवारी साधनबाट
१	खहरे	३० मिनेट	१० मिनेट
२	सिमलचौपारी	१:३० घण्टा	१५ मिनेट
३	माझकोट	३ घण्टा	१:२० मि.
४	एलादी	३ घण्टा	१ घण्टा
५	जगतभञ्ज्याङ	२ घण्टा	३०-४० मिनेट
६	एक्लेपिपल	आधा घण्टा	१० मिनेट
७	केवरेभञ्ज्याङ	३ घण्टा	१ घण्टा
८	वि. पि. चोक (ढावखोला)	५ मि.	२ मि.
९	भुम्रे	२५ मी	७ मी
१०	झेडीथोक	आधा घण्टा	१० मि.
११	डौवा	१ घण्टा	१५ मि.
१२	सिर्सेकोट - दोवटा	१०-३० मि.	१० मि., मोटर साइकलमा
१२	मैदान - घुरुङखा	२५ - ३० मि.	१५ मि. देखि २० मि.
१३	झलुङे बजार	१ घण्टा	३० मि.
१४	तिवारी पसल	२ घण्टा	३० मिनेट

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.४ नगरपालिकाका हालका भवनहरू

तालिका नं. ९९ : नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	भवनको नाम	भवनको प्रकृति			वडा नं.
		पक्की	कच्ची	जम्मा	
१	न.पा.को कार्यालय भवन	२	-	२	८
३	वडा कार्यालय भवन	२	-	२	१, ३

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

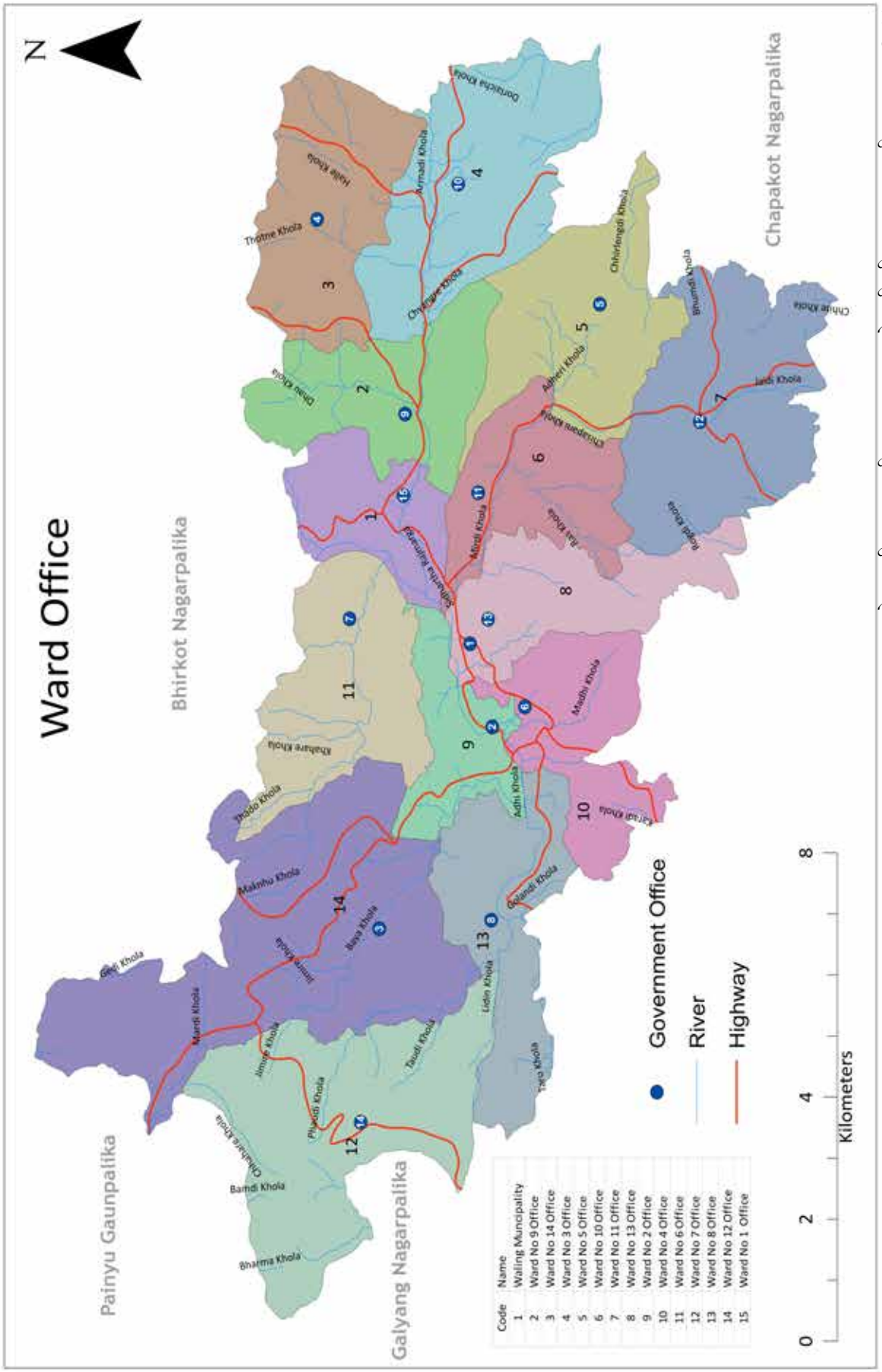

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस (GPS) तस्विर सङ्कलन,२०७५

६.५ सरकारी भवनहरूको विवरण

तालिका नं. १०० : सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण

वडा नं.	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	अवस्था (राम्रो, ठीकै, जिर्ण)
१	खहरे	रेशम खेती विकास केन्द्र	राम्रो
८	कटौजे	वालिङ नगरपालिका	राम्रो
८	घ्याङलिङ	ससस्त्र प्रहरी तालिम बेस	ठीकै
९	तल्लो वालिङ	गह्रौ घ्याङलिङ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, वालिङ	राम्रो
९	भकुण्डे	सडक विभाग कार्यालय	ठीकै
९	वि पि सि लाइन	इलाका वन कार्यालय	ठीकै
९	वि पि सि लाइन	सेक्टर वन कार्यालय	ठीकै
९	भकुण्डे	पशु सेवा केन्द्र	ठीकै
९	भकुण्डे	कृषि कार्यालय	ठीकै
९	भकुण्डे	वडा प्रहरी कार्यालय	राम्रो

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.६ सामुदायिक भवनहरूको विवरण

सार्वजनिक तथा सामुदायिक हितका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा सामुदायिक भवनहरू निर्माण गरिएका छन् । यस्ता भवनहरूले सामुदायिक अन्तरकृया गर्न सहज बनाएका छन् । विस्तृत विवरण तल उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. १०१ : सामुदायिक भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूको नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
१	रामाबाच्छा गुरुङ्ग सामुदायिक भवन	पक्की	१	गुरुङ्ग समाज
२	मगर सामुदायिक भवन	पक्की	१	मगर समाज
३	सेरा सामुदायिक भवन	पक्की	१	निर्माणधिन
४	बगुवा भन्याज्ङ्ग भवन	पक्की	१	स्थानीय
५	नवदुर्गा सामुदायिक भवन	पक्की	१	स्थानीय
६	सिरदी सामुदायिक भवन	पक्की	२	आमा समूह
७	फेदी सामुदायिक भवन	पक्की	२	आमा समूह
८	राम्चे सामुदायिक भवन	पक्की	३	स्थानीय
९	वाङ्गखे सामुदायिक भवन	पक्की	३	स्थानीय
१०	स्वर्णिम आमा समूह	कच्ची	४	स्थानीय
११	नवदिप आमा समूह	पक्की	४	स्थानीय
१२	महिला वहुउद्देशिय शिल्पकला भवन	पक्की	४	स्थानीय
१३	तिनघरे सामुदायिक भवन	कच्ची	४	स्थानीय
१४	माया देवि ना.स.के भवन मझकोट	पक्की	५	न.स.के. समूह
१५.	शिल्पकला भवन जर्कोट	पक्की	५	आमा समूह
१६	आमा समूह भवन बेसरडाँडा	पक्की	५	आमा समूह

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूको नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
१७	शान्ति दिप आमा समूह भवन	पक्की	५	आमा समूह
१८	तमु समाज भवन	पक्की	५	आमा समूह
१९	स्रोत केन्द्र भवन	कच्ची	५	पर्यटन समूह
२०	नासके भवन, भरुवा	पक्की	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२१	साठीघर भवन	पक्की	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२२	सिर्जनशिल महिला भवन	पक्की	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२३	वैडाथाम भवन	पक्की	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२४	देवीस्थान भवन	कच्ची	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२५	जागरुक आमा समूह भवन	पक्की	६	सामाजिक कार्य, बैठक
२६	केवरभञ्ज्याङ	कच्ची	७	प्रयोगमा आएको
२७	सपाउदे	पक्की	७	प्रयोगमा आएको
२८	तल्लो ताप्के	पक्की	७	प्रयोगमा आएको
२९	बनकट्टा	कच्ची	७	प्रयोगमा आएको
३१	सिटी हल	पक्की	८	उ. वा. स. वालिङ
३२	कुँवर सेवा समाज भवन	पक्की	८	समाजका मानिसले
३३	मगर समाज भवन	पक्की	८	समाजका मानिसले
३४	गुरुङ समाज भवन	पक्की	८	समाजका मानिसले
३५	आमा समूह भवन	पक्की	८	समूहका मानिसले
३६	भुम्रे सामुदायीक	पक्की	९	स्थानीय
३७	धरादी कीयापुत्री भवन	पक्की	९	स्थानीय
३८	सयपत्री बालविकास केन्द्र	पक्की	१०	बालबालिका
३९	कागती भञ्याङ सामुदायिक भवन	पकी	११	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र
४०	डौवा सामुदायिक भवन	पकी	११	स्थानीय
४१	भौभका कृषि भवन	पंकी	११	स्थानीय
४२	तितापानी सामुदायिक भवन	पक्की	११	स्थानीय
४३	मैदान देउराली प्रतिक्षालय	-	१२	स्थानीय
४४	शहिद स्मृति प्रतिक्षालय	-	१२	स्थानीय
४५	डुविन डाँडा प्रतिक्षालय	-	१२	स्थानीय
४६	कोखे प्रतिक्षालय	-	१२	स्थानीय
४८	अकला मन्दिर प्रतिक्षालय	-	१२	स्थानीय
४९	जुनेली युवा क्लव सामुदायिक भवन	-	१४	स्थानीय
५०	अर्खलबास सामुदायिक भवन	पक्की	१४	स्थानीय
५१	गहते सामुदायिक भवन	पक्की	१४	स्थानीय
५२	ठाना (करादी) सामुदायिक भवन	-	१४	स्थानीय
५३	कपासे सामुदायिक भवन	कच्ची	१४	स्थानीय
५४	कोखे सामुदायिक भवन	पक्की	१४	स्थानीय
५५	लंकाकोट सामुदायिक भवन	-	१४	स्थानीय

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूको नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
५६	भंगेनी सामुदायिक भवन	पक्की	१४	स्थानीय
५७	जागृति युवा क्लव भवन	-	१४	स्थानीय
५८	सचेतना केन्द्र (दाङसे) सामुदायिक भवन	पक्की	१४	स्थानीय
५९	थापाटोल क्लव भवन	-	१४	स्थानीय
५०	थापाटोल आमा समूह भवन	-	१४	स्थानीय

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.७ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण

तालिका नं. १०२ : सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण

वडा नं.	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	के काममा प्रयोग भई रहेको छ?	क्षेत्रफल		अवस्था	लाभान्वित घरधुरी
				जग्गा	भवन		
१	रामबाच्छा गुरुङ्ग सामुदायिक भवन	रामबाच्छा	भोज भतेर, बैठक, विवाह, सभा समारोह आदि	१ रो. १२ आ.	पक्की	राम्रो	रामबाच्छा बासी
२	धनुवाँसे स्वास्थ्य चौकी	सिमलचौपारी	स्वास्थ्य चौकी	-	-	राम्रो	वडा वासी
७	केवरभञ्ज्याङ	बसनडाँडा	बैठक	-	-	ठीकै	४०
७	सपाउदे	सपाउदे	आमा समूह र क्लबको सामान राख्न र बैठक	-	-	ठीकै	६०
७	तल्लो ताप्के	तल्लो ताप्के	आमा समूह र क्लबको सामान राख्न र बैठक	-	-	ठीकै	३०
७	बनकट्टा	बनकट्टा	आमा समूह र क्लबको सामान राख्न र बैठक	-	-	ठीकै	७०
९	वहुद्देशयीय भवन	नवदुर्गा टो.वि.स. डुडखोला	नगर स्वास्थ्य केन्द्र	-	-	ठीकै	७०
९	माझीगाँउ भवन	जनचेतना टोल माझी गाँउ	वैठक, सेमीनार	-	-	ठीकै	५५
९	जोगीथुम टोल भवन	जोगीथुम	टोल भेला तथा अन्य वैठक	-	-	राम्रो	६५
९	सुकौदी आमा समूह भवन	सुकौदी	आमा समूह वैठक टोल वैठक अन्य भेला	-	-	ठीकै	८०
९	पीपलटारी भवन	भवानी टोल पीपलटारी	भोज भतेर सभा बैठक	-	-	ठीकै	४००
११	कागती भञ्याङ सामुदायिक भवन	कागती भञ्याङ	शहरी स्वास्थ्य	-	-	ठीकै	१००
११	पंचमुल बराई सामुदायिक भवन	पंचमुल	-	-	-	ठीकै	१५०

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.८ सञ्चार

सूचना र प्रविधिमा भएका नविनतम खोज तथा विकासले गाउँ, समुदाय, देश, अन्तरदेशलाई एउटा सीमाहिन विश्व समुदायको रूपमा रूपान्तरित गरिदिएको छ। दिनानुदिन सञ्चार प्रविधिको प्रयोग विस्तारित भई रहेको छ । सन् १९९० को दशकमा सीमित जनसङ्ख्याले प्रयोग गर्ने सञ्चारका माध्यमहरू हाल आधारभूत आवश्यकतामा परिणत भएको छ। ११०.३ प्रतिशत टेलिफोनको घनत्व ४६.५ प्रतिशत इन्टरनेटका प्रयोगकर्ता, रेडियोको राष्ट्रिय प्रसारणमा पँहुच ८८ प्रतिशत रहेको तथ्यांकले सञ्चार क्षेत्रको तीब्र विकास र विकासका अन्य क्षेत्रमा यसको प्रभाव दर्शाउँछ । हाल पत्रपत्रिका, रेडियो र टि.भि.को प्रयोग अत्यधिक मात्रामा बढ्दै

गएको छ । वालिङ नगरपालिकामा एफ.एम स्टेसनहरू र रेडियो नेपाल लगायत विभिन्न स्टेसनमार्फत् सिधा प्रशारण हुन्छन् । नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम र एनसेल दुबैको 3G Network उपलब्ध छ भने डिस होम मार्फत् नगरपालिका बासीहरूले मनोरन्जनात्मक टि.भि कार्यक्रमहरू हेर्ने गरेको पाइन्छ ।

६.८.१ एफ.एम रेडियोसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १०३ : एफ.एम. रेडियो

क्र.सं.	नाम	वडा नं.	फ्रिक्वेन्सी	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
				महिला	पुरुष	जम्मा	
१	सामुदायिक रेडियो आँधीखोला	८	१०५.४ मे.ह.	९	८	१७	
२	सामुदायिक रेडियो वालिङ	८	८९.२ मे.ह.	५	५	१०	

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

यस नगरपालिकामा विभिन्न २ वटा स्थानीय एफ्.एम्.हरू रहेका छन् भने अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका बीबीसी नेपाली सेवा तथा राष्ट्रिय स्तरका रेडियो नेपाल पनि प्रसारण हुने गरेको पाइन्छ । जुन सुविधाबाट यस नगरपालिकाका वासिन्दाले प्रत्यक्ष लाभ लिइरहेको पाइन्छ ।

६.८.२ टेलिभिजनसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १०४ : टेलिभिजनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	नाम	वडा नं.	फ्रिक्वेन्सी	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
				महिला	पुरुष	जम्मा	
१	वालिङ टेलिभिजन	८	-	३	५	८	

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

नगरपालिकाबासीहरूलाई विभिन्न सूचना तथा मनोरञ्जन उपलब्ध गराउँदै आएका टेलिभिजनहरूमा यहाँकै स्थानीय टेलिभिजन वालिङ टेलिभिजनका साथै नेपालको राष्ट्रिय स्तरको नेपाल टेलिभिजन पनि एक हो भने अन्य काठमाडौंबाट सञ्चालन हुने सबै च्यानलहरू रहेका छन् । यसका साथै हिन्दी, अंग्रेजी च्यानलहरू पनि प्रसारण हुन्छन् ।

६.८.३ दुर-सञ्चारसम्बन्धी विवरण

सञ्चार प्रणालीको विवेचना गर्दा यस नगरपालिकाको धेरै वडाहरूमा ल्याण्डलाइन, सिडिएमए, एडिएसएल, मोबाइल, आदि सेवा नेपाल टेलिकम, एनसेलजस्ता कम्पनीहरूले उपलब्ध गराएका छन्। ग्रामीण क्षेत्रहरूमा पातलो र छरिएको बस्ती भएकोले, केवल नेटवर्कबाट टेलिफोन सेवा पुऱ्याउन प्राविधिक कठिनाइको साथै, बढी खर्चिलो हुने देखिएकोले त्यस्ता स्थानहरूमा वायरलेस प्रणालीबाट सेवा पुऱ्याउनु पर्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा सञ्चालन रहेका मोबाइल तथा टेलिफोनसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. १०५ : मोबाइल तथा टेलिफोन सञ्चालनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सञ्चारको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	पिएसटिएन टेलिफोन लाईन	८६०	
२	ए.डी.एस.एल. सेवा	१३६	
३	इन्टरनेट तथा जी.पी.आर.एस. सेवा	GSM,SKY EVDO,ADSL, WIMAX बाट डाटा सञ्चालन भएको ।	
४	मोबाइल टावर जी.एस.एम.	११	

क्र.सं.	सञ्चारको किसिम	परिमाण	कैफियत
५	मोबाइल टावर स्काई	२	
६	जी.एस.एम. पोस्टपेड मोबाइल	२१६२	
७	जी.एस.एम. प्रिपेड मोबाइल	४८७५८	
८	स्काई पोस्टपेड मोबाइल	१५८	
९	स्काई प्रिपेड मोबाइल	५४६५	

स्रोतः नेपाल दुरसञ्चार संस्था, वाली २०७४

६.८.४ हूलाक सेवा

तालिका नं. १०६ : हूलाक सेवाको विवरण

क्र.सं	हुलाक कार्यालय	वडा र ठेगाना
१.	इलाका हुलाक कार्यालय	१०, भकुण्डे
२	जगत भञ्ज्याङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	५, जगत भञ्ज्याङ
३	एलादी अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४, एलादी
४	केवरे भन्ज्याङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	७, केवरे भन्ज्याङ
५	माझकोट अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	३, माझकोट
६	कालिकाकोट अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१४, कालिकाकोट
७	सिर्सेकोट अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१२, सिर्सेकोट
८	थुमपोखरा अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१४, थुमपोखरा
९	स्वरेक अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	११, स्वरेक

स्रोतः इलाका हुलाक कार्यलय, २०७४

६.८.५ पत्र-पत्रिका

वालिङ नगरपालिकामा जम्मा ५ ओटा साप्ताहिक पत्रपत्रिकाहरू नियमित रूपमा प्रकाशित भई रहेका छन् । यसका अतिरीक्त काठमाडौंबाट प्रकाशित हुने सबैजसो दैनिक, साप्ताहिक र मासिक पत्रिकाहरू (गोरखापत्र, कान्तिपुर दैनिक, नागरिक दैनिक, नेपाल समाचार पत्र, राजधानी दैनिक, अन्नपूर्ण पोष्ट, द काठमाडौं पोष्ट, हिमालयन टाइम्स आदि) समेत नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा पाइन्छ । नगरपालिकामा प्रकाशित हुने पत्रपत्रिकाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. १०७ : पत्र-पत्रिकासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सञ्चारको किसिम
१	वालिङ पोष्ट साप्ताहिक
२	सत्यवाणी साप्ताहिक
३	स्याङ्गजा दृष्टि साप्ताहिक
४	ग्लोवल न्यूज साप्ताहिक
५	पब्लीक आवाज साप्ताहिक
६	आधिखोला साप्ताहिक

स्रोतः जिल्ला प्रशासन कार्यालय, २०७४

६.९ परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. १०८ : परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण

साधन तथा सुविधा	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
रेडियो	३८८	२३६	७५	२१३	१९९	२०३	११७	२५९	४४४	२२०	१९२	७५	१३०	१३९	२,८९०	**२५.४३**
टेलिभिजन	७६४	३९७	९०	३६४	४६०	६२५	३२७	१,२१३	१,४६६	५९६	४६२	४२०	७५९	८१०	८,७५३	**७७.०१**
केवल/डिस(छाता) च्यानल	४४९	३६१	८३	३२९	३३३	३५५	३१६	१,१५५	१,२२७	४९५	४५२	३९१	७०७	४१७	७,०७०	**६२.२०**
कम्प्युटर	२२७	४७	०	२५	६५	१९८	२१	४५१	४४५	२१६	४६	२०	१४३	३४	१,९३८	**१७.०५**
इन्टरनेट	१८५	१३	१	६	२९	९२	२	३०७	४६८	१३६	७	२	१००	३	१,३५१	**११.८९**
ल्याण्डलाईन टेलिफोन	८६	०	१	५	१२	५६	१	१३८	८७	४२	२	०	३	४	४३७	**३.८४**
मोबाइल फोन	८२२	४९२	२५३	४८३	५५३	७००	४७३	१,३८१	१,७०४	६९२	६२८	५९५	९४१	१,०२७	१०,७४४	**९४.५३**
मोटरसाईकल/स्कुटर	२२४	५७	५	२९	९६	२५०	२७	४५३	५२१	१७२	६२	३३	२१३	९३	२,२३५	**१९.६६**
कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	१८	१	१	८	८	१५	१६	५८	५२	२२	६	४	१२	१३	२३४	**२.०६**
अन्य सवारी/ढुवानी साधन (बस, ट्रक, टिपर आदि)	१४	३	३	५	३	८	३	१९	२५	६	३	२	१२	८	११४	**१.००**
ट्याक्टर	१४	४	०	२	५	८	१	१६	३०	३	११	०	४	६	१०४	**०.९२**
पावर टिलर/पम्पसेट	१	८	०	२	०	१	१	५	१८	३	१	०	१	१	४२	**०.३७**
साईकल/रिक्सा	२७	१०	१	१	१०	१२	०	१०५	६८	२८	१०	०	२१	१०	३०३	**२.६७**
रेफ्रिजेरेटर (फ्रिज)	४०४	३७	१	१९	५२	२१९	४३	६६६	८८८	२९१	७६	१६	२४०	६८	३,०२०	**२६.५७**
एयर कण्डिसन/कुल र	४	४	०	०	२	१७	१	२२	१२४	२	१	०	१	२	१८०	**१.५८**
वासिङ मेसिन	२९	२	१	१	१	५	१	५७	३७	६	२	०	६	०	१४८	**१.३०**
हिटर/गिजर/सोलार (तातो पानीको लागि)	६०	७	२	१७	२	५५	३४	१०७	११६	१३	६	२	६४	१५	५००	**४.४०**
जम्मा	**८५१**	**५३४**	**३४६**	**५१२**	**५७५**	**७४८**	**५१३**	**१,४२५**	**१,७३२**	**७२४**	**६९०**	**६१९**	**९८१**	**१,११६**	**११,३६६**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरूमध्ये मोबाइल फोन प्रयोगकर्ता सङ्ख्या उल्लेखनीय अर्थात् १०,७४४ घरपरिवार रहेको छ। दोस्रोमा टेलिभिजन सुविधा भएका परिवारहरूको सङ्ख्या ८,७५३ र तेस्रोमा केबल वा डिस भएका परिवारहरूको सङ्ख्या ७,०७० रहेको छ। त्यसैगरी रेफ्रिजेरेटर (फ्रिज) ३,०२०, रेडियो २,८९०, मोटरसाईकल/स्कुटर प्रयोग गर्ने घरपरिवार २,२३५, कम्प्यूटर प्रयोगकर्ता १,९३८, र इन्टरनेट प्रयोगकर्ता १,३५१ रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्कलाई हेर्दा सञ्चार क्षेत्रको मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताहरू झण्डै पुर्णरूपमा भएको अवस्था छ। मोबाइल प्रयोगकर्ताले सबैखाले सञ्चारका सुविधा जस्तै श्रव्य, दृष्य, सूचना, गीत, खबर आदान प्रदान लगायतका धेरै काम गर्न एउटै साधनबाट सहज हुने भएकोले प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या बढी भएको देखिन्छ।

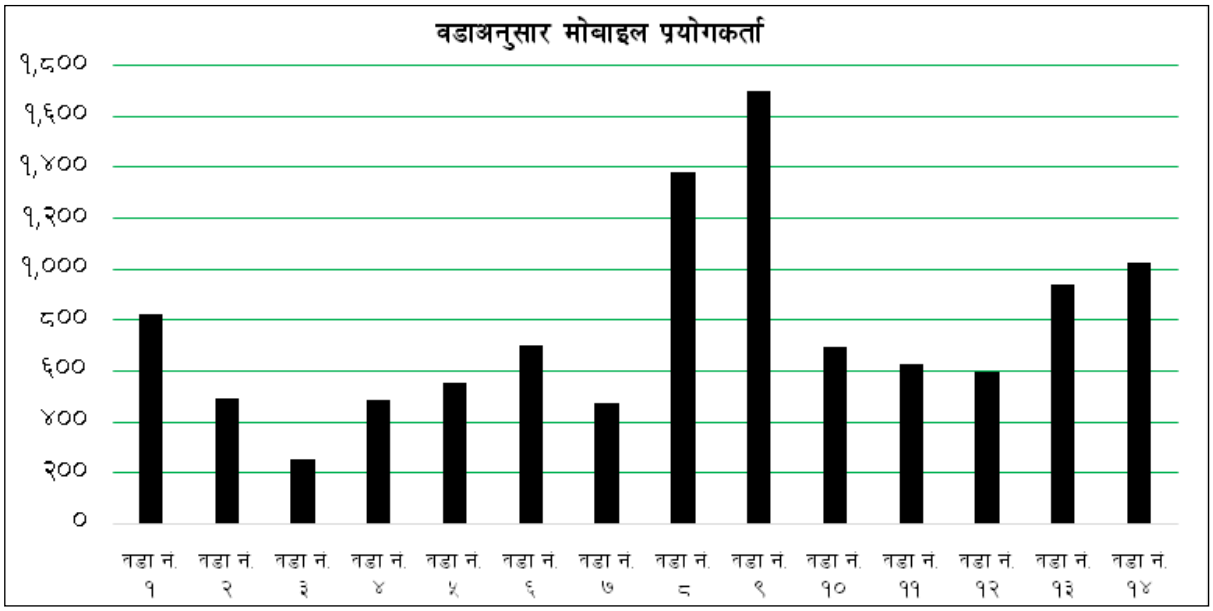

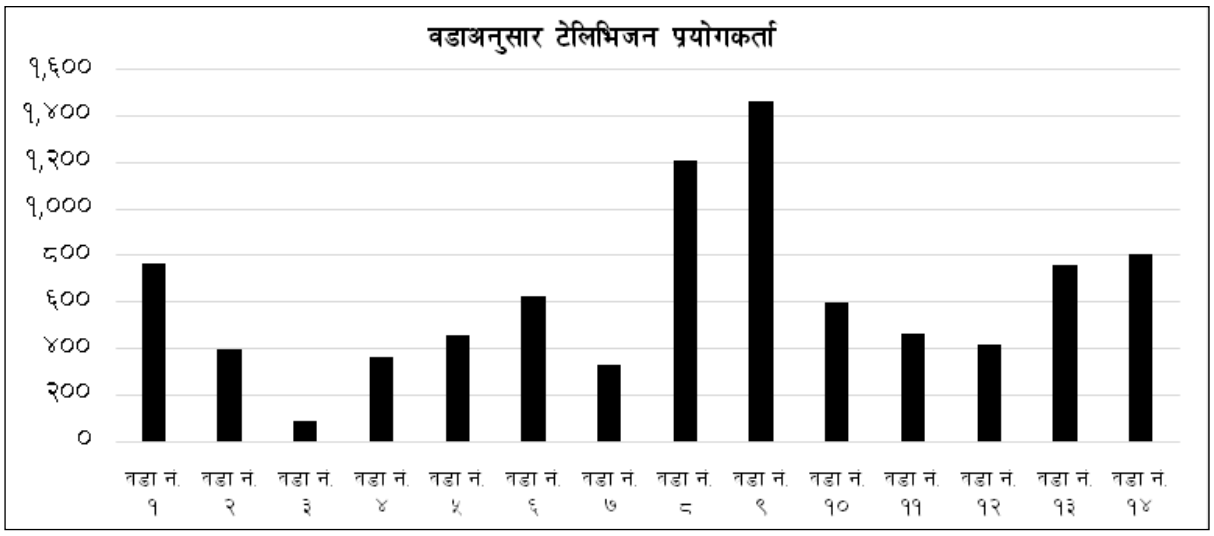

अर्कोतर्फ कार/जीप, एर कन्डिसनर, हिटर वा ग्याँस गिजरजस्ता उच्च सुविधाका सामाग्रीहरूको प्रयोग गर्ने घरपरिवारको सङ्ख्या कम देखिन्छ। यद्यपि ग्रामीण इलाकाहरूमा समेत क्रमशः आधुनिक सुख सुविधाका सामग्रीहरूको प्रयोगकर्ताहरू बढ्नाले उपभोक्तावादी संस्कृतिको विकास भएरहेको देखिन्छ। वडागत रूपमा विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

६.१० विद्युत तथा सौर्य उर्जा

६.१०.१बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये मिटर जडान भएका घर परिवारको सङ्ख्या ११,०४१ अर्थात् ९७.१ प्रतिशत रहेका छन् भने २५१ अर्थात् २.१ प्रतिशत घरपरिवारहरूले विद्युत सेवा उपभोग गरिरहेका तर मिटर जडान नभएका परिवारको रूपमा रहेका छन् र विद्युत सेवा उपभोग नगरेका परिवार सङ्ख्या ७१ अर्थात् ०.६ प्रतिशत रहेका छन् । नगरपालिकाभित्र ७१ परिवारहरू विद्युत सेवाबाट वञ्चित हुनु सेवा प्रवाहको दृष्टिकोणले अनुपयुक्त भएका कारण त्यसलाई समाधान गर्नुपर्ने देखिन्छ । यद्यपि विद्युतको पहुँच झण्डै सतप्रतिशतमा पुग्नु अत्यन्त राम्रो हो ।

विगतका दशकहरूभन्दा हाल देशभर ग्रामीण विद्युतीकरणमा व्यापकता भएकाले विद्युतीय सेवा प्राप्त गर्ने जनसङ्ख्या बढेको छ । साथै नगरको सुगमताको कारण समेत विद्युतीकरण सहज भएको देखिन्छ । अर्कोतर्फ ७१ परिवार विद्युत सेवा उपभोगबाट बञ्चित हुनुले सेवा विस्तारलाई निरन्तरता दिनुपर्ने देखिन्छ । आफ्नै मिटर जडान नभएता पनि अरुको बाट विद्युत उपयोग गर्ने घरपरिवारको सङ्ख्यासमेत २.२ प्रतिशत रहेकाले यसबाट विद्युत चुहावट वा दुरूपयोग हुन सक्ने संभावना रहन्छ । विगतमा देशमा रहेको उर्जा संकटलाई भविष्यमा हुन नदिन यस प्रकारको तथ्याङ्कले सहयोग पुऱ्याउँछ । आधारभूत उर्जाको स्रोतको रूपमा विकास भएको विद्युतको पहुँचलाई सहज र पूर्णरूपमा विस्तार गरी यसको उचित सदुपयोग गर्दा गुणस्तरीय जीवन निर्वाह, सूचना तथा सञ्चार, उद्योग व्यवसाय र अन्य मानवीय क्रियाकलापमा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. १०९ : बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण

वडा नं.	मिटर जडान भएको		बिजुली छ, मिटर जडान छैन		बिजुली नभएको		उ.न.		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	८४५	९९.३	४	०.५	२	०.२			**८५१**
२	४९८	९३.३	२४	४.५	१२	२.२			**५३४**
३	३४२	९८.८			४	१.२			**३४६**
४	५०७	९९.०	५	१.०					**५१२**
५	५६२	९७.७	१२	२.१	१	०.२			**५७५**
६	७२७	९७.२	१८	२.४	३	०.४			**७४८**
७	४७८	९३.२	२६	५.१	९	१.८			**५१३**
८	१,४१४	९९.२	८	०.६	१	०.१	२	०.१	**१,४२५**
९	१,७१३	९८.९	१५	०.९	४	०.२			**१,७३२**
१०	७११	९८.२	९	१.२	४	०.६			**७२४**
११	६५२	९४.५	२९	४.२	९	१.३			**६९०**
१२	६०५	९७.७	९	१.५	५	०.८			**६१९**
१३	९५६	९७.५	१६	१.६	८	०.८	१	०.१	**९८१**
१४	१,०३१	९२.४	७६	६.८	९	०.८			**१,११६**
जम्मा	**११,०४१**	**९७.१**	**२५१**	**२.२**	**७१**	**०.६**	**३**	**०.०**	**११,३६६**

उ.न. = **उल्लेख नगरिएको**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

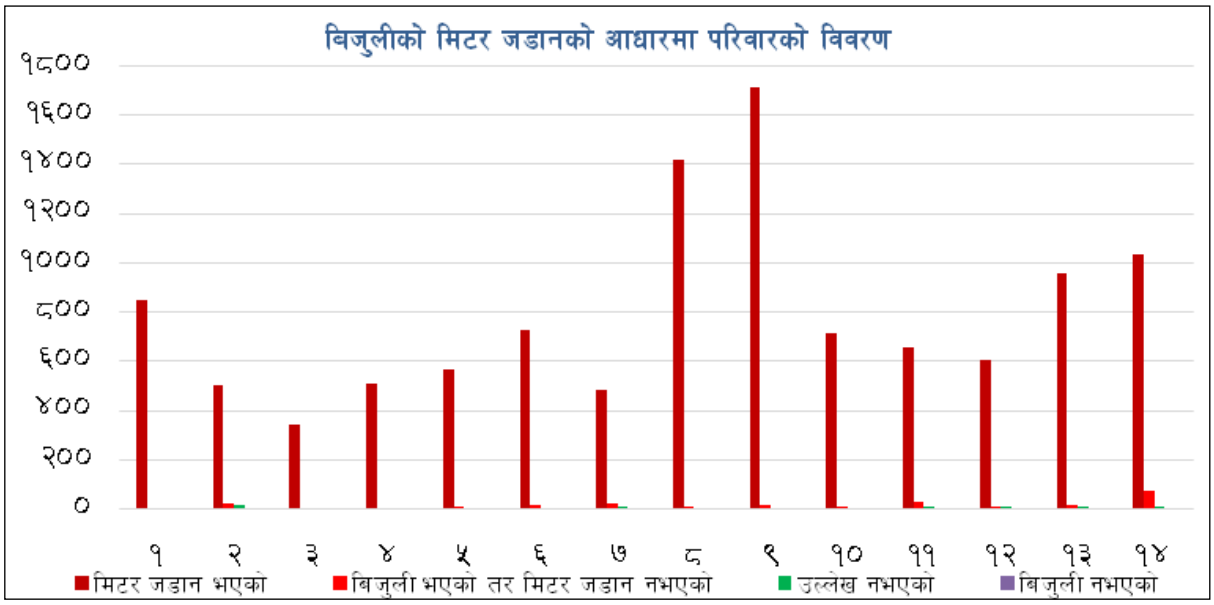

६.१०.२ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ११० : दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	बिजुली	सोलार	गोबरग्याँस	*अन्य	उ.न.	जम्मा
१	८४९	१		१		**८५१**
२	५२१	१२		१		**५३४**
३	३३९	७				**३४६**
४	५१०	२				**५१२**
५	५७४	१				**५७५**
६	७४५	३				**७४८**
७	५०४	८		१		**५१३**
८	१,४१६	६		१	२	**१,४२५**
९	१,७२५	७				**१,७३२**
१०	७२०	४				**७२४**
११	६७९	९	१	१		**६९०**
१२	६१४	४		१		**६१९**
१३	९७२	८			१	**९८१**
१४	१,१०५	९		२		**१,११६**
जम्मा	**११,२७३**	**८१**	**१**	**८**	**३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**९९.१८**	**०.७१**	**०.०१**	**०.०७**	**०.०३**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित इन्धनबाहेक मट्टीतेल, कोइला, ब्रिकेट, बेट्री, क्यान्डल आदि ।**

उ.न. = **उल्लेख नगरिएको** स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकाको कुल घरपरिवारहरूमध्ये ११,२७३ अर्थात् ९९.१८ प्रतिशतले विद्युत, ८१ अर्थात् ०.७१ प्रतिशतले सोलार, १ अर्थात् ०.०१ प्रतिशतले गोबरग्याँस र बाँकिले अन्य स्रोतहरू प्रयोग गरेको पाइयो । यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा ग्रामीण विद्युतीकरणमा व्यापक विकास भई नगरपालिकामा विद्युतको पहुँच नपुगेको जनसङ्ख्या नगन्य रहेको देखिन्छ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

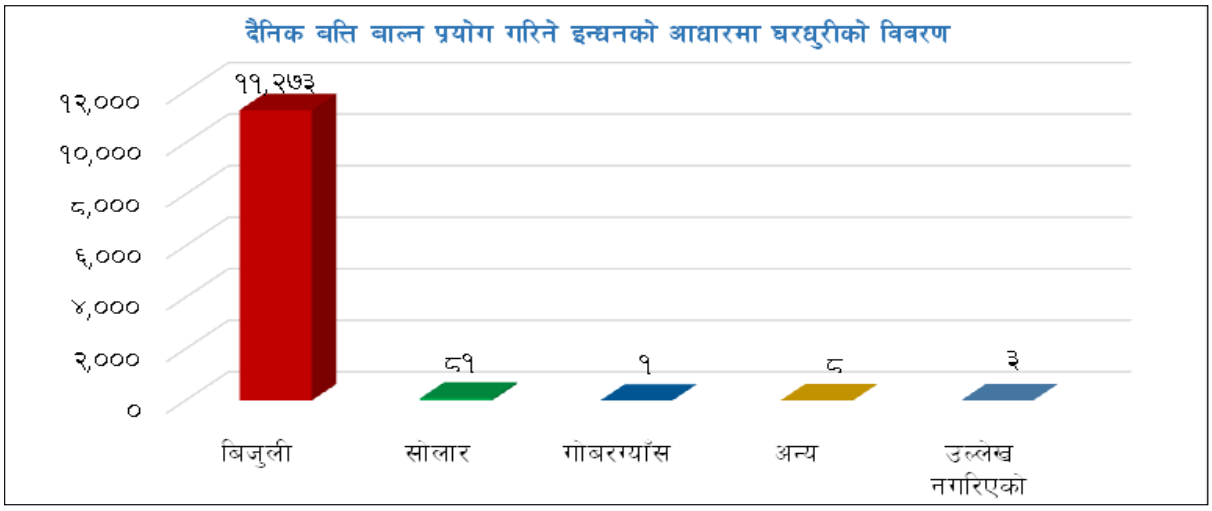

६.१०.३खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १११ : खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	काठ/ दाउरा	एल.पी. ग्याँस	मट्टीतेल	बिजुली	गोबर ग्याँस	गोबर/ गुँइठा	*अन्य	उल्लेख नगरिउको	जम्मा
१	१५९	६६६	२	२	२२				**८५१**
२	३४४	१४३		१	४४	२			**५३४**
३	२८६	६०							**३४६**
४	४९१	११		३	६	१			**५१२**
५	४६७	९०			७		११		**५७५**
६	४३६	३०१			११				**७४८**
७	३६०	१४६			७				**५१३**
८	२५६	१,१३१	२	४	२९		१	२	**१,४२५**
९	२६२	१,४१५		२	५३				**१,७३२**
१०	२३४	४८६			४				**७२४**
११	४८४	१४६			६०				**६९०**
१२	६१५	४							**६१९**
१३	६३२	३२७			२१			१	**९८१**
१४	१,०४०	५३			२२	१			**१,११६**
जम्मा	**६,०६६**	**४,९७९**	**४**	**१२**	**२८६**	**४**	**१२**	**३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**५३.३७**	**४३.८१**	**०.०४**	**०.११**	**२.५२**	**०.०४**	**०.११**	**०.०३**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित इन्धनबाहेक कोइला, भुसे चुलो, ब्रिकेट आदि ।** स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

दीगो विकासको अवधारणाअनुसार पर्यावरणीय सन्तुलन बनाई राख्न मानिसको प्राकृतिक स्रोतको उपभोगशैलीमा नै परिवर्तन गर्नु अपरिहार्य छ । उदाहरणका लागि नेपालले आधार वर्ष २०१५ मा ७४.७ प्रतिशत रहेको इन्धनको प्राथमिक स्रोतको रूपमा काठ, दाउरा, गुइँठा आदि प्रयोग गर्ने जनसमुदाय सन् २०३० सम्म ३०% मा झार्ने (SDG–7) तथा पकाउने प्रयोजनार्थ LPG प्रयोगलाई १८% (२०१५) बाट ३३% मा पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ । यसै राष्ट्रिय लक्ष्यलाई मनन् गर्दै नगरमा समेत नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई सोही उन्मुख बनाउनु आवश्यक छ ।

मानिसको गुणस्तरीय जीवनशैलीको निर्धारक तत्व उसको आर्थिक, शैक्षिक र साँस्कृतिक पक्षहरू पनि हुन् । परम्परागत जीवनधारा, ग्रामीण परिवेश र जनचेतनाको सुशुप्त अवस्थाले उसको उन्नयनलाई उजागर गर्छ चाहे त्यो दृढविश्वास होस् वा भान्छामा प्रयोग गर्ने इन्धन नै किन नहोस् । उदाहरणको लागि वालिङ नगरपालिकाको इन्धनको प्राथमिक स्रोतको रूपमा प्रयोग हुने काठ दाउरालाई नै लिन सकिन्छ ।

नगरपालिकाको कुल घरपरिवारहरू मध्ये ६,०६६ अर्थात् ५३.३७ प्रतिशतले काठदाउरा, ४,९७९ अर्थात् ४३.८१ प्रतिशतले एल.पी. ग्याँस, २८६ अर्थात् २.५२ प्रतिशतले गोबर ग्याँस र बाँकिले मट्टीतेल, गोबर/गुइँठा, बिजुली र अन्य प्रयोग गरेको पाइयो । स्थानीयहरूले अधिकांश काठ दाउराको प्रयोग गरेबाट एकातर्फ वनजंगल र पर्यावरणमा क्षति पुग्ने र अर्कोतर्फ धुवाँ र दाउरा सङ्कलन गर्दा लाग्ने समयले क्रमशः स्वास्थ्यमा असर पुऱ्यानुका साथै समयसमेत बढी खर्च हुने देखिन्छ । तसर्थ वैकल्पिक उर्जाको उत्तम उपाय गोबर ग्याँसको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने र आय आर्जनका कार्यक्रमहरूमा केन्द्रित गरी नगरवासीहरूलाई काठ दाउराको विकल्पतर्फ लैजानुपर्ने देखिन्छ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

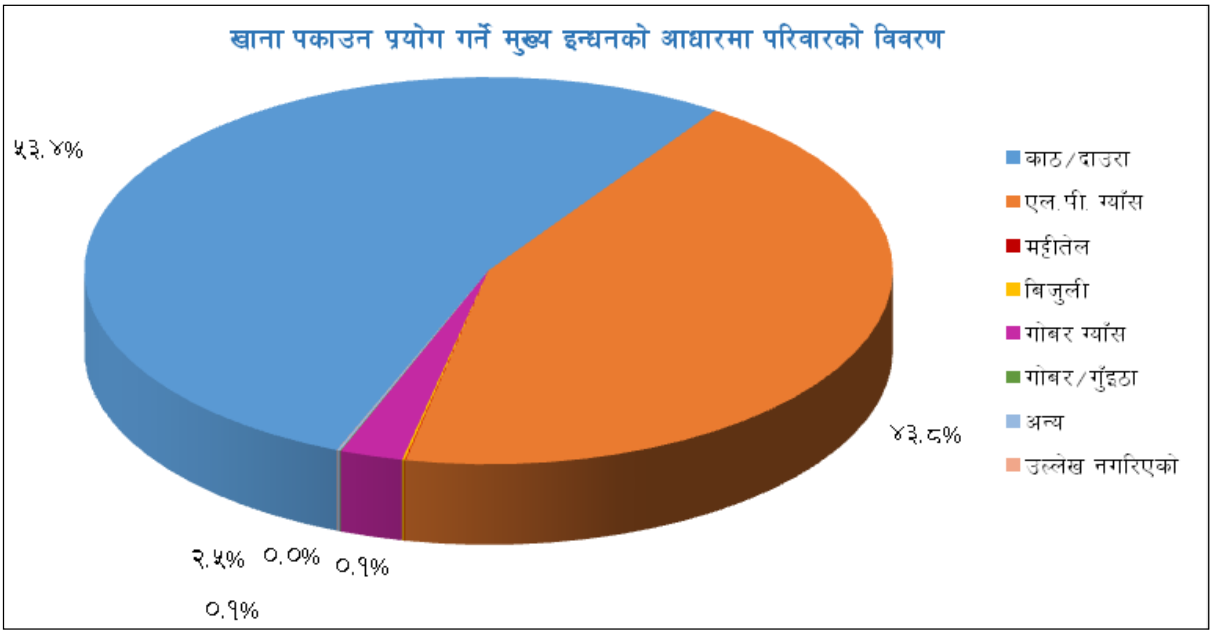

६.१०.४ नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य आयोजनाहरूको स्थिति

तालिका नं. ११२ : नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य आयोजनाहरूको स्थिति

क्र. सं.	साविक गा.वि.स./न.पा.	विद्युत उपलब्ध घरधुरी	मासिक उर्जा खपत	कैफियत
१.	**वा.न.पा.**	५४०१	५१९६९०	साविक न.पा.
	कटआउट उपभोक्ता	४०	००	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	५१४९	४२५०७९	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	१०८	३८८६५	
	अन्य उपभोक्ता	१०४	५५७४६	
२.	**थुम पोखरा**	११३५	३८३२५	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	३७	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	१०६३	३२२७६	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	१८	३७९६	
	अन्य उपभोक्ता	१७	२२५३	

क्र. सं.	साविक गा.वि.स./न.पा.	विद्युत उपलब्ध घरधुरी	मासिक उर्जा खपत	कैफियत
३.	**कालिकाकोट**	६९९	२४६४६	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	०	००	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	६९०	१८४९९	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	४	११०५	
	अन्य उपभोक्ता	५	५०४२	
४.	**सिर्सेकोट**	६२५	१३९२४	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	२५	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	५८३	१२५५८	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	८	१२७९	
	अन्य उपभोक्ता	९	८७	
५.	**पेलाकोट**	२२४	७०५६	साविक गा.वि.स. २ वडा
	कटआउट उपभोक्ता	६	-	मिटर नहुने
	औद्योगिक उपभोक्ता	३	७१९	
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	२१४	४७१२	
	अन्य उपभोक्ता	१	१६२५	
६.	**तीन दोबाटे**	४४३	३०२४७	साविक गा.वि.स. वालिङ शाखा अन्तर्गत
	कटआउट उपभोक्ता	१३	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	४१८	२३६८२	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	१०	४९५३	
	अन्य उपभोक्ता	२	१६१२	
७.	**केवरे भञ्याङ**	१२६	४३७६	साविक गा.वि.स.का केही भाग वडा
	कटआउट उपभोक्ता	०	०	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	१२३	३९९३	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	१	-	
	अन्य उपभोक्ता	२	३८३	
८.	**छाङ्छाङ्दी**	६३६	२२८६९	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	२१	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	६०२	२१४६१	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	६	५२६	
	अन्य उपभोक्ता	७	८८२	
९.	**स्वरेक**	११५१	३९८३०	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	१६	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	१११११	३४६९४	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	१८	३३४८	
	अन्य उपभोक्ता	६	१७८८	

क्र. सं.	साविक गा.वि.स./न.पा.	विद्युत उपलब्ध घरधुरी	मासिक उर्जा खपत	कैफियत
१०.	**एलादी**	३९९	१११३४	साविक गा.वि.स.
	कटआउट उपभोक्ता	१	-	मिटर नहुने
	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	३९३	१००९८	
	औद्यौगिक उपभोक्ता	३	९८८	
	अन्य उपभोक्ता	२	४८	
	कुल जम्मा	**११४७५**	**७३४९६६**	

स्रोतः नेपाल विद्युत प्राधिकरण, २०७४

६.१०.५ ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत

तालिका नं. ११३ : ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत

क्र.सं	उपभोक्ता	सङ्ख्या	वार्षिक उर्जा खपत (kwh)
१	गार्हस्थ्य उपभोक्ता	१७३४४	१७३५६०७२
२	व्यापारिक उपभोक्ता	२०८	२१२९८८६.११
३	सेवामुलक उपभोक्ता	५१	१०७३०२५.२५
४	अन्य उपभोक्ता	१७९८	३७७५३९३.३३

स्रोतः नेपाल विधुत प्राधिकरण, २०७४

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा

७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि)

नेपाललाई अल्पविकसित राष्ट्रहरूको सूचीबाट मुक्त गराई विकासोन्मुख राष्ट्रको सूचीमा समावेश गराउन एवं दीगो विकासका लक्ष्य अनुरूप समावेशी र समन्यायमा आधारित शिक्षा सबैमा पुऱ्याउने संबैधानिक अधिकार सुनिश्चित गर्ने प्रतिबद्धता सहित शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणको सेवाहरूको रूपमा विकास गर्ने, सबै तह एवं विद्यालयको शिक्षामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने, शिक्षालाई रोजगारी उन्मुख बनाउने, गुणस्तरमा सुधार एवं व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक सामाजिक विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्नेतर्फ राष्ट्रिय शिक्षा निति र कार्यक्रमहरू लक्षित गरेको चौधौ आवधिक (२०७३/०७४-२०७५/०७६) योजनामा उल्लेख गरिएको छ ।

कुनै पनि देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा शिक्षाले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ । यसलाई मानव विकासको प्रमुख सूचकको रूपमा लिइन्छ । समग्रमा हेर्दा शिक्षा प्रति जनचासो, राज्य र गैरराज्य पक्षको लगानीको समष्टिगत परिणामस्वरूप समग्र देशको साक्षरता दरमा वृद्धि भई रहेको छ। वालिङ नगरपालिकाको तथ्याङ्कबाट पनि यसको आभास पाउन सकिन्छ। यसका साथै देशबाट निरक्षरता उन्मुलन गर्न विद्यालय भर्ना अभियानजस्ता राज्य निर्देशित अभियान पनि प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ । यसै सिलसिलामा वालिङ नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन खोजिएको छ । विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा हो । शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रहिआएको छ। सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको सर्वोपरि भूमिका रहन्छ। गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई एक अनिवार्य आवश्यकता हो। नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३, धारा ३१ शिक्षासम्बन्धी हक मा देहायबमोजिमको व्यवस्था गरिएको छः

(१) प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत शिक्षामा पहुँचको हक हुनेछ ।

(२) प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने हक हुनेछ ।

(३) अपांगता भएका र आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकलाई कानूनबमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।

(४) दृष्टिविहीन नागरिकलाई ब्रेललिपि तथा बहिरा र स्वर वा बोलाइसम्बन्धी अपांगता भएका नागरिकलाई सांकेतिक भाषाको माध्यमबाट कानूनबमोजिम निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।

(५) नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानूनबमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुनेछ ।

संविधान तथा योजनाको वृहत वहस भएता पनि शैक्षिक गुणस्तरको हकमा अन्य मुलुकको तुलनामा उल्लेखनीय विकास भने भएको देखिदैन । शिक्षाले ज्ञान र सिपमा प्रयोगात्मक परिवर्तन ल्याउने, पिछडिएको, विपन्न र अभावग्रस्त वर्गको पक्षपोषण गर्ने, अवोध बालबालिका एवं आवाज विहिनका पक्षमा रही देशलाई समृद्ध बनाउने परिकल्पनालाई साकार पार्नुपर्दछ । देशका लागि आवश्यक नेतृत्वदायी क्षमताको विकास, अथकरूपमा सिक्ने र सिकाउने प्रवृत्ति, सामाजिक र मानवीय मूल्यमान्यता र आत्मविश्वासजस्ता आधारभूत समग्र पक्षको विकास गर्न सघाउनु नै गुणस्तरीय शिक्षाको विशेषता हो । यस्तो शिक्षामा विश्लेषणात्मक र मौलिक सोचको पर्याप्तता हुनुपर्छ । निर्दिष्ट सिकाई मात्र स्तरीयता होइन । आज व्यावहारिक परिवर्तन,

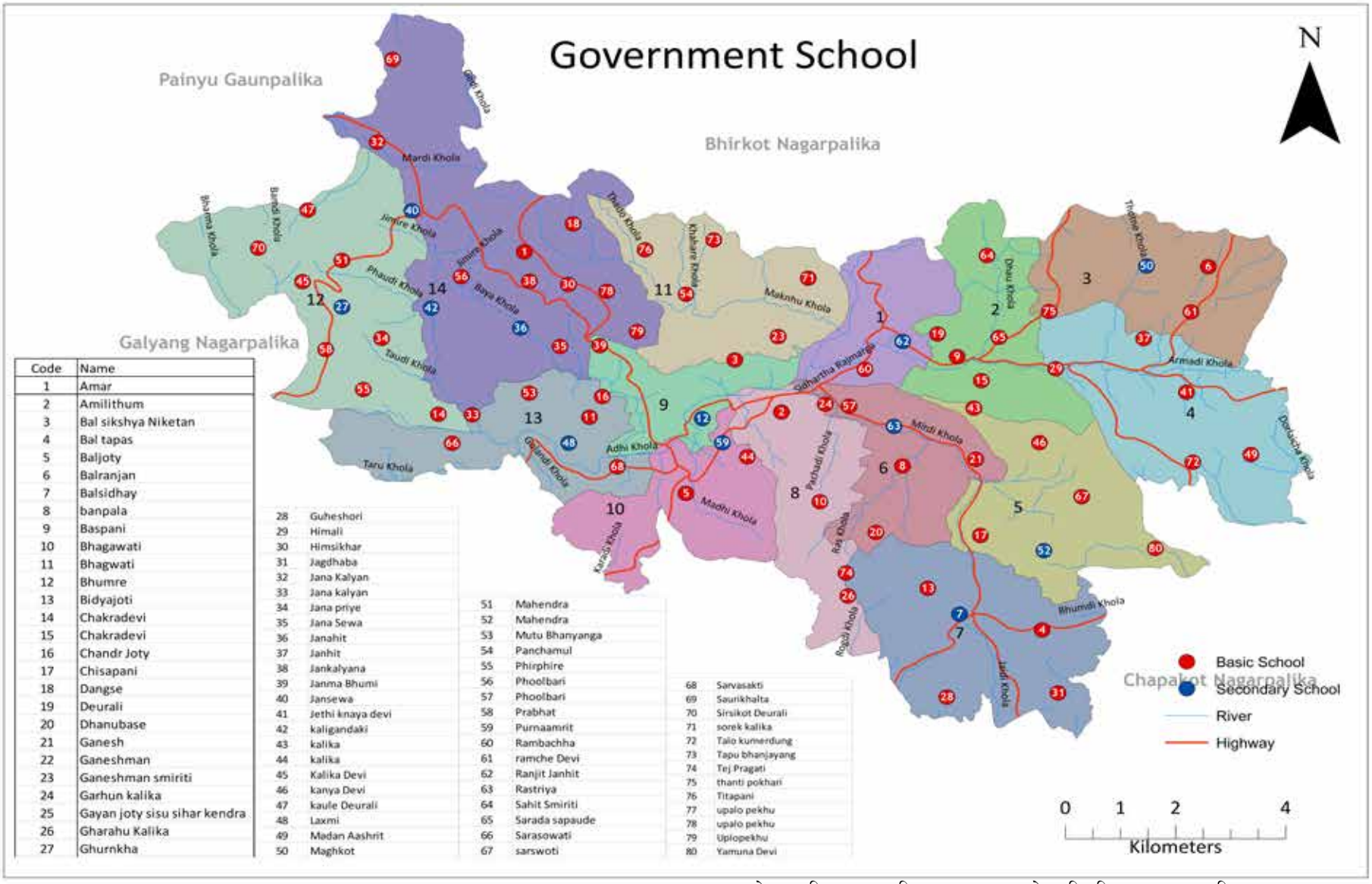

Code	Name
1	Amar
2	Amilithum
3	Bal sikshya Niketan
4	Bal tapas
5	Baljoty
6	Balranjan
7	Balsidhay
8	banpala
9	Baspani
10	Bhagawati
11	Bhagwati
12	Bhumre
13	Bidyajoti
14	Chakradevi
15	Chakradevi
16	Chandr Joty
17	Chisapani
18	Dangse
19	Deurali
20	Dhanubase
21	Ganesh
22	Ganeshman
23	Ganeshman smiriti
24	Garhun kalika
25	Gayan joty sisu sihar kendra
26	Gharahu Kalika
27	Ghurnkha
28	Guheshori
29	Himali
30	Himsikhar
31	Jagdhaba
32	Jana Kalyan
33	Jana kalyan
34	Jana priye
35	Jana Sewa
36	Janahit
37	Janhit
38	Jankalyana
39	Janma Bhumi
40	Jansewa
41	Jethi knaya devi
42	kaligandaki
43	kalika
44	kalika
45	Kalika Devi
46	kanya Devi
47	kaule Deurali
48	Laxmi
49	Madan Aashrit
50	Maghkot
51	Mahendra
52	Mahendra
53	Mutu Bhanyanga
54	Panchamul
55	Phirphire
56	Phoolbari
57	Phoolbari
58	Prabhat
59	Purnaamrit
60	Rambachha
61	ramche Devi
62	Ranjit Janhit
63	Rastriya
64	Sahit Smiriti
65	Sarada sapaude
66	Sarasowati
67	sarswoti
68	Sarvasakti
69	Saurikhalta
70	Sirsikot Deurali
71	sorek kalika
72	Talo kunerdung
73	Tapu bhanjayang
74	Tej Pragati
75	thanti pokhari
76	Titapani
77	upalo pekhu
78	upalo pekhu
79	Uplopekhu
80	Yamuna Devi

नक्सा स्रोतः वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोतः जि पि एस (GPS) तस्बिर सङ्कलन,२०७५

श्रमसँगको आस्था, जीवनोपयोगी खोज अनुसन्धान, सान्दर्भिकता, देश र संस्कृतिप्रति प्रेम, नैतिक जिम्मेवारी, मौलिकरूपमा विज्ञानको उपयोग गर्न स्तरीय शिक्षाको आवश्यकता छ ।

सन् २०००-२०१५ सम्म कार्यान्वयनमा रहेको सहश्राब्दी विकास लक्ष्य (MDGs) को ८ मध्ये उद्देश्य नं २ मा (Goal No. 2) सार्वभौमिक प्राथमिक शिक्षा रहेको थियो । MDGs पक्ष राष्ट्रको हैसियतले नेपालको उक्त उद्देश्य प्राप्तिका बाटोमा आफ्नो गतिविधि केन्द्रित गरेको पाइन्छ । फलस्वरूप २०१५ को अन्त्यसम्म प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर ९६.६ प्रतिशत पुगेको छ भने लैङ्गिक अनुपात समदरमा पुगेको छ । दीगो विकासका लक्ष्य (SDGs 2015-2030) को १७ मध्ये उद्देश्य ४ सबैका लागि समावेशी, समतामुलक र गुणस्तरीय शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइ रहेको छ । गुणस्तरीय शैक्षिक जनशक्ति उत्पादन गर्न, उद्यमशीलता विकास गर्न, प्रतिस्पर्धात्मक श्रमबजारमा रोजगारी प्राप्त गर्न यो उद्देश्य नगरपालिकाको लागि कार्यान्वयन निर्देशित देखिन्छ ।

परम्परागत कृषि पेशामा आधुनिकीकरण र व्यवसायिकरण गर्न, उद्यमशिलताको विकास र पुँजी लगानी मार्फत् औद्योगिकिकरण गर्न मयार्दित रोजगारीको अवसर सृजना गर्न र समग्रमा मानव विकास मार्फत् सम्वृद्ध र समुन्नत देश विकास गर्न जीवनोपयोगी र व्यवहारिक शिक्षाको अहम् भूमिका रहन्छ ।

शिक्षाक्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै सिलसिलामा यस वालिङ नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन यहाँको साक्षरता स्थिति, शिक्षण संस्थाको विवरण, शिक्षक दरबन्दी विवरण, विद्यार्थीको भर्ना, तहगत तथा विषयगत शैक्षिक विवरण देखाउन खोजिएको छ जसबाट वालिङ नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्थालाई बुझी आगामी दिनमा सुधार गर्न नीति तथा कार्यक्रम बनाउन सकिन्छ ।

७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण

विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा नै हो । शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रही आएको छ। सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको नै सर्वोपरि भूमिका अनिवार्य रहन्छ। नगरपालिकामा शिक्षा क्षेत्रमा धेरै प्रयास भएता पनि अपेक्षित उपलब्धि भने प्राप्त गर्न सकिएको छैन। तथापि योजनाबद्ध रूपमा शैक्षिक पुर्वाधार एवम् सेवा विस्तार गर्ने प्रयास हुँदै आएको छ। योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संशाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमा अबलम्बन गरिएको छ। शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै अनुरूप यस नगरपालिकामा २०७४ सालसम्म सञ्चालन भई रहेका विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा देखाईएको छ :

तालिका नं. ११४ : नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण

विवरण	सरकारी	सामुदायिक	निजी	कुल
बाल विकास केन्द्र		७३	१७	९०
प्रा.वि.		५५	४	६१
नि.मा.वि.		९	२	९
मा.वि.		१७	१०	२७
क्याम्पस		३	२	५
वेद विद्याश्रम		-	-	-

विवरण	सरकारी	सामुदायिक	निजी	कुल
मदरशा		-	-	-
गुम्बा		-	-	-
प्राविधिक शिक्षालय		-	-	२
सीप विकास तालिम केन्द्र		-	-	-
समुदायद्वारा सञ्चालित विद्यालय	ज्ञानज्योति बालविकास केन्द्र (वा.न.पा. १४)	-	-	-
	रैपाला बालविकास केन्द्र (वा.न.पा. १४)	-	-	-
	लंकाकोट बालविकास केन्द्र (वा.न.पा. १४)	-	-	-
	सयपत्री बालविकास केन्द्र(वा.न.पा. १०)	-	-	-
सामुदायिक सिकाई केन्द्र	भिमटारी सामुदायिक सिकाई केन्द्र (वा.न.पा. ८)	-	-	-
	बालसिद्ध सामुदायिक सिकाई केन्द्र (वा.न.पा. ७)	-	-	-
	वालिङ सामुदायिक सिकाई केन्द्र (वा.न.पा. ८)	-	-	-
	झोलुङे सामुदायिक सिकाई केन्द्र (वा.न.पा. १३)	-	-	-

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

(नोटः नयाँ शिक्षा ऐनअनुसार कक्षा १ देखि ८ सम्मको तहलाई आधारभूत तह र कक्षा ९ देखि १२ सम्मलाई माध्यमिक तहमा घोषणा गरिएको छ। त्यस्तै कक्षा १ भन्दा मुनीको तहलाई बाल विकास भनेर नामाकरण गरिएको छ।)

७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण

तालिका नं. ११५ : बाल विकास केन्द्रसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	नाम	ठेगाना	प्रकार	सङ्ख्या		जम्मा
				बालिका	बालक	
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	विद्यालयमा आधारित	२	०	**२**
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे		१५	७	**२२**
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी		०	०	**०**
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८		५	५	**१०**
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या		२	१	**३**
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते		६	३	**९**
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी		५	३	**८**
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर		५	४	**९**
९	श्री कालीका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुन		२	३	**५**
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला		४	४	**८**
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८		५	३	**८**
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे		५	५	**१०**
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक		२	६	**८**
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ		१	१०	**११**

क्र. सं.	नाम	ठेगाना	प्रकार	सङ्ख्या		जम्मा
				बालिका	बालक	
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	विद्यालयमा आधारित	६	४	**१०**
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे		४	५	**९**
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे		५	६	**११**
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने		१२	१७	**२९**
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे		१३	१०	**२३**
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी		३	४	**७**
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट		५	५	**१०**
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २		७	७	**१४**
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २		०	०	**०**
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल		४	५	**९**
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी		६	५	**११**
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका		३	३	**६**
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २,		२	३	**५**
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३		६	२	**८**
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी		३	६	**९**
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा		४	४	**८**
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४		३	२	**५**
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११		२	४	**६**
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३		२	२	**४**
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११		१५	९	**२४**
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा		०	०	**०**
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२		८	७	**१५**
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२		१	३	**४**
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ		७	१०	**१७**
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४		४	५	**९**
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे		६	६	**१२**
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु		४	७	**११**
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४		११	१५	**२६**
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		०	०	**०**
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२		९	१०	**१९**
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर		७	७	**१४**
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		५	९	**१४**
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		९	६	**१५**
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२		०	०	**०**
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२		३	३	**६**

क्र. सं.	नाम	ठेगाना	प्रकार	सङ्ख्या		जम्मा
				बालिका	बालक	
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	विद्यालयमा आधारित	२	३	**५**
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४		०	०	**०**
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका		१	५	**६**
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२		५	४	**९**
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३		४	६	**१०**
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		१	२	**३**
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३		३	३	**६**
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३		२	२	**४**
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२		१	०	**१**
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका		३	३	**६**
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क		०	०	**०**
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे		३	१	**४**
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ		०	०	**०**
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		५	४	**९**
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४		९	८	**१७**
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली		२	६	**८**
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला		४	२	**६**
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७		०	०	**०**
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के		०	१	**१**
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७		३७	४०	**७७**
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट		८	४	**१२**
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक		२	९	**११**
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत		८	७	**१५**
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७		१२	९	**२१**
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा		७	३	**१०**
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी		५	१०	**१०**
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी		१	२	**३**
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा		९	१	**१०**
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी		३	२	**५**
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५		१	०	**१**
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा		०	०	**०**

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय २०७५

७.१.३ विश्वविद्यालय तथा क्याम्पसहरू

यस नगरपालिकामा शैक्षिक जनशक्ति उत्पादन केन्द्रको रूपमा स्थापित क्याम्पसहरूमा विभिन्न संकाय र विशिष्टिकृत विषयहरूको अध्यापनले उच्च शिक्षा आर्जन गर्ने अभिलाषा पुरा गर्न आफ्नो थातथलो छोड्नुपर्ने समस्याको निराकरण गर्दै श्रम बजारको भागलाई समेत सम्बोधन गर्न सघाउ पुऱ्याएका छन् ।

तालिका नं. ११६ : नगरपालिकामा रहेका क्याम्पस तथा विश्वविद्यालयहरूको विवरण

क्र.सं.	क्याम्पसको नाम	ठेगाना	सञ्चालित तह	विद्यार्थी सङ्ख्या		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१	वालिङ बहुमुखी क्याम्पस	वा.न.पा. ९, भुम्रे	स्नाकोत्तर			
२	बालसिद्ध क्याम्पस	वा.न.पा. ७, कवरे	स्नातक	३६	४	**४०**
३	दिलिप-राजेश्वरी क्याम्पस	वा.न.पा. १०, भकुण्डे	स्नातक			
४	नेपाल आदर्श क्याम्पस	वा.न.पा. ८, भिमटारी	स्नातक	२३३	६७	**२९०**
५	पायनिर क्याम्पस	वा.न.पा. ९,	स्नातक			

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण

यस नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा स्थापित विद्यालयमा नियमित अध्ययन गरिरहेका छात्रछात्राहरूको विवरण यस प्रकार छः

तालिका नं. ११७ : विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण

तह	कक्षा	सामुदायिक विद्यालय			निजी विद्यालय			कुल जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
आधारभूत	१-५	१३१६	१२५७	२५७३	२७७	४३४	७११	१५९३	१६९१	**३२६४**
	६-८	८८२	८७८	१७६०	१५२	२२०	३७२	१०३४	१०९८	**२१३२**
माध्यमिक	९-१०	७३९	६८५	१४२४	९६	११०	२०६	८३५	७९५	**१६३०**
	११-१२	१४९	११४	२६३	०	०	०	१४९	११४	**२६३**
जम्मा		**३०८६**	**२९३४**	**६०२०**	**५२५**	**७६४**	**१२८९**	**३६११**	**३६९८**	**७३०९**

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र (इमिस २०७५)

७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोतकक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

विशेष शिक्षा नीति, २०५३ अनुसार विभिन्न किसिमका अपाङ्गहरू जस्तै दृष्टिविहिन वा दृष्टिशक्ति कम भएका, बहिरा वा सुस्त श्रवण भएका, सुस्त मनस्थिति, शारीरिक रूपमा अपाङ्ग, सिकाई कठिनाई (असक्षमता) भएका भाषा र सञ्चार क्षमतामा समस्या भएका एवं बहु अपाङ्गता भएकालाई सामाजिकीकरणका निम्ती जनचेतना ल्याउने वातावरण सृजना गर्न र उनीहरूलाई स्वाबलम्वी एवं आत्मनिर्भर बनाउन अपाङ्गता अनुकुल शिक्षाको उचित व्यवस्थापन गर्न विशेष शिक्षा नीति अवलम्बन गरिएको हो । यो नीति कार्यक्रमबाट यस नगरपालिकामा लाभान्वित बालबालिकाको विवरण यस प्रकार छः

तालिका नं. ११८ : विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्रको विवरण

क्र. सं.	स्रोत कक्षा रहेको विद्यालयको नाम	ठेगाना	अपाङ्ग बालबालिकाको कक्षागत विवरण								यो विवरण बाहेकका ब्रेल पढ्ने		जम्मा
			कक्षा १-५		कक्षा ६-८		कक्षा ९-१०		कक्षा ११-१२				
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	
१	सुस्त मनस्थीति स्रोतकेन्द्र	वा.न.पा. ९, भुम्रे	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	५ +५ =१०
२	श्री मुटु भञ्ज्याङ आधारभूत विद्यालय	वा.न.पा. १३	-	-	२	-	-	-	-	२	-	-	४
३	सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदियाचौर	-	-	-	-	१	-	-	-	-	-	१

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.६ विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण

विभिन्न अध्ययनका अनुसार विद्यालय छाड्नेहरूलाई सघाउने तत्वमध्ये शौचालय पनि एक हो । विशेष गरी किशोरीहरूलाई महिनावारीको समयमा सुविधाजनक शौचालयको आवश्यकता पर्दछ । अन्य समूहका बालबालिकालाई पनि सुरक्षा लगायतका कारणबाट विद्यालयमा अनिवार्य शौचालयको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ। फरक क्षमता भएका विद्यार्थीका लागि समेत विचार गरी विभिन्न विद्यालयले शौचालयको व्यवस्थापन गरेबाट सम्पूर्ण विद्यालय परिवार सरसफाईको विषयमा संवेदनशील रहेको पाइएको छ ।

तालिका नं. ११९ : विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शौचालयको किसिम (सङ्ख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/छात्रका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	–	–	२	१	–	३
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	४	१	२	१		८
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	–	३	२	–	–	५
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	–	–	१/१	–	–	२
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	१	१	–	–	–	२
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	२	–	–	–	–	२
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	२	–	–	–	–	२
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	१	–	–	–	–	१
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	–	१	२/२	–	–	५

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शौचालयको किसिम (सङ्ख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/छात्रका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	–	–	४	–	–	४
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	१	–	–	–	–	१
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे		२	२	–	–	४
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक		२	२	–	–	४
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	१	–	–	–	–	१
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	३	२	५	–	–	१०
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	१	१	–	–	–	२
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	१/१	–	–	–	–	२
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	–	१	५	–	–	६
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	–	२	३	–	––	५
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	–	१	२	–	–	३
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	–	१	१	–	––	२
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	–	२	–	–	–	२
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	–	१	–	–	–	१
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	१	–	–	–	–	१
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	१	१	१	–	–	३
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	–	१	१	–	–	२
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	१	१	–	–	–	२
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	१	१	–	–	–	२
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	–	१	१	–	–	२
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	–	१	२	–	–	३
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	४	–	–	–	–	४
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	१	–	–	–	–	१
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	१	१	१	–	–	३
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	१	१	–	–	–	२
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	१	१	२	–	–	४
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१		२	–	–	३
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	१	१	–	–	२
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	१	–	–	१	–	२
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४		१	१	–	–	२
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	–	–	१	–	–	१

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शौचालयको किसिम (सङ्ख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/छात्रका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	२	१	१	–	–	४
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	१	–	२	–	–	३
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	२	–	–	–	–	२
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	२	–	–	–	–	२
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	२	२	४	–	–	८
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१	–	–	–	–	१
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	१	२	–	–	३
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	१/१	१	–	–	३
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	१	१	–	–	–	२
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	१	१	१/१	–	–	४
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	१		१/१	–	–	३
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	–	१	२	–	–	३
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१	१	–	–	–	२
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	१	–	१/१	–	–	३
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१	–	१	–	–	२
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	–	–	–	–	–	–
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	–	१	१	–	–	२
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१	–	–	–	–	१
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	१	४	–	–	–	५
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	१	–	–	–	–	१
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	१	१	–	–	–	२
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	१		१			२
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	२	–	–	–	–	२
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	२	१	–	–	–	३
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	२	१	२	–	–	५
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	२	२	–	–	–	४
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	१	–	–	–	–	१
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	२	–	–	–	–	२
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	–	–	–	–	–	१३
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	१	–	–	–	–	१
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक		२	–	–	–	२

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शौचालयको किसिम (सङ्ख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/छात्रका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत		२	२	–	–	४
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	१	१	१	–	–	३
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	१	१	२	–	–	४
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	–	–	–	–	–	–
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	२	–	–	–	–	२
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	–	–	१	–	–	१
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	१	–	४	–	–	५
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	१	–	१	–	–	२
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	१	–	–	–	–	१

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.७ शिक्षक विवरण

तालिका नं. १२० : तहगत शिक्षक विवरण

तह	स्वीकृत दरबन्दी				परियोजना		राहत दरबन्दी		निजी स्रोत		PCF मा		तालिम प्राप्त शिक्षक सङ्ख्या	विद्यालय कर्मचारी सङ्ख्या
	स्थाई		अस्थाई											
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष		
बालविकास केन्द्र	–	–	७०	–	–	–	–	–	–	–	–	–	०	१०३
प्रा.वि.	४७	११२	७४	३३	–	–	२७	७	६७	१५	–	–	३८२	
नि.मा.वि.	४	३४	६	१३	–	–	२	५	११	३	–	–	७८	
मा.वि	३	२९	२	१४	–	–	२	१२	२	३	–	–	६७	
उ.मा.वि.	–	–	४	१७	–	–	–	२	०	०	–	–	२३	
जम्मा	**५४**	**१७५**	**१५६**	**७७**	**–**	**–**	**३१**	**२६**	**८०**	**२१**	**–**	**–**	**५५०**	

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

शिक्षाको गुणस्तर निर्धारक तत्वमध्ये शिक्षक विद्यार्थी अनुपात पनि एक हो । उचित तालिम प्राप्त, उच्च मनोबलयुक्त र परिणात्मक तालमेल युक्त कक्षाकोठामा भएको शैक्षिक कृयाकलापले मात्र नतिजा दिन सक्छ ।

तालिका नं. १२१ : शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षक सङ्ख्या	कक्षा कोठा सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	४२	४	५	१०:१	८:१
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	३०९	२०	१४	१५:१	२२:१
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	४७५	२९	२६	१६:१	१८:१
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	३२	–	–	–	–
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	४५	४	६	५:१	८:१
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	३२	५	६	६:१	–
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	१८	२	३	९:१	६:१
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	१४	३	६	५:१	२:१
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	४६	५	६	९:१	८:१
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	१३	२	५	६:१	३:१
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	१०	३	३	३:१	३:१
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	१६६	७	८	२४:१	२१:१
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	१६६	–	–	–	–
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	७७	६	१२	११:१	६:१
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	२४३	२०	१५	१६:१	१६:१
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	४६	५	८	९:१	६:१
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	४४	७	७	६:१	६:१
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	२७२	१९	१५	१४:१	१८:१
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	४८३	३१	२७	१६:१	१८:१
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	२४	३	५	८:१	५:१
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	१७		–		–
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	२६	३	७	८:१	४:१
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	८	१	३	११:१	३:१
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	२३	६	७	४:१	३:१
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	१७	२	५	८:१	३:१
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	११	२	६	५:१	२:१
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	२१	३		८:१	१:५
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	१२	४	४	३:१	३:१
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	११६	८	९	१४:१	१३:१
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	३२	३	६	११:१	५:१
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	२७	५	६	५:१	५:१
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	२०	३	६	७:१	३:१
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	९	४	४	२:१	२:१

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षक सङ्ख्या	कक्षा कोठा सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	४७	५	४	१०:१	१२:१
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	१४८	१३	–	११:१	–
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१९	३	–	६:१	–
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	४८	८	११	६:१	४:१
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोद्धीभञ्ज्याङ	२४३	२०	२०	१२:१	१२:१
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	२४६	१३	१०	२७:१	२५:१
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	१९	३	५	६:१	४:१
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	२०९	१४	१२	१५:१	
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	१८५	१७	१५	११:१	२०:४६
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१४	२	७	५:१	–
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	७५	११	९	७:१	११:१
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	४२७	२२	१८	१९:१	४२:१
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	२४	६	८	४:१	३:१
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१९	५	७	४:१	३:१
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	३२	५	६	६:१	५:१
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	११	९	८	१:१	१:१
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	३४	६	७	६:१	५:१
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	१४६	१३	११	१२:१	१३:१
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	२१	४	४	५	५:१
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	११	२	३	६:१	१:४
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	३४	६	८	६:१	६:१
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१९	६	–	३:१	–
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	२०	४	६	५:१	३:१
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	८	३	५	३:१	२:१
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	७	१	३	७:१	२:१
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	४५	७	७	६:१	६:१
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	१८	३	३	६:१	६:१
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	२४	२	२	१२:१	१२:१
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	१८	३	५	१५:१	४:१
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	११	३	५	४:१	२:१
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	३७	७	९	५:१	४:१
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	३०३	२१	४२	१४:१	७:१
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	१८	३	५	६:१	४:१
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	२०	२	५	१०:१	४:१

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षक सङ्ख्या	कक्षा कोठा सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	२७	४	५	७:१	–
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	५६५	३१	२८	१८:१	२०:१
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	४६	८	१०	६:१	५:१
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	२२	३	५	७:१	४:१
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	२९५	२०	१८	१५:१	१६:१
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	४८	४	८	१२:१	६:१
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	२३	५	६	७:१	४:१
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	३७	७	७	५:१	५:१
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	१३	२		६:१	
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	१३	३	२	४:१	६:१
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	२०	३	६	७:१	३:१
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	२१	३	६	७:१	४:१
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	५	२	४	२:१	१:१

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र (EMIS) २०७५

कुल विद्यालय उमेरका बालबालिका मध्ये शैक्षिक सत्र २०७४ र २०७३ मा विभिन्न तहमा भर्ना हुन आएका विद्यार्थीको विवरण निम्नानुसार छ ।

७.१.९ विद्यालयको भौतिक विवरण

विभिन्न किसिमका प्राकृतिक प्रकोपबाट बालबालिकाले भौतिक र मनोवैज्ञानिक रूपमा सूरक्षित महसुस हुदै विद्या आर्जन गर्न पाउनु उनीहरूको अधिकार हो । यस नगरपालिका हाताभित्र रहेका अधिकांश विद्यालयको संरचना पक्की रहेको पाइएको छ भने केही विद्यालयहरूको संरचना कच्ची रहेको पाइएको छ जसको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. १२२ : विद्यालयको भौतिक विवरणसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	२	७		–	
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	७	२२	३	७	
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	११	२६	४	६	
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	११	२	२	६	
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	२	६	–	–	
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	२	६	–	–	
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	२	५	–	–	
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	–	–	३	७	
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	–	–	२	८	

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	–	–	१	५	
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	१	४	१	१	
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	४	१२	१	१	
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	५	१४	–	–	
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	१	२	४	१०	
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	६	१३	६	४	
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	२	४	२	५	
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	३	९	–	–	
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	४	१४	३	८	
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	८	२७	२	–	
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	३	८	–	–	
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	१	२	१	४	
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	–	–	४	९	
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	२	५	१	२	
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	२	६	१	४	
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	–	–	२	५	
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	२	२	५	–	
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २			४	७	
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	–	–	२	५	
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	१	२	५	९	
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	१	७	१	३	
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	३	४	१	३	
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११			२	६	
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	१	२	१	५	
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	१	२	१	४	
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	–	–	–	–	
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१	३	१	५	
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	३	११	–	–	
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	६	२४	–	–	
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	१	२	५	१०	
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	–	–	२	७	
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	६	१५	१	१	
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	४	१४	१	४	
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	३	७	
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	३	१२	–	–	

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	६	३४	२	४	
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	२	८	
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	२	७	१	५	
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	२	६	
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	३	९	–	–	
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	४	९	–	–	
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	२	११	–	–	
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	२	४	१	१	
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	२	५	–	–	
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	३	६	३	४	
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	२	७	
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३					
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	२	४	१	३	
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	१	४	
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	३	८	१	२	
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	१	४	–	–	
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	१	२	२	३	
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	३	८	१	२	
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	३	८	१	२	
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१	३	२	४	
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	३	२४	–	–	
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	२	६	१	१	
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	१	२	१	४	
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	२	८	–	–	
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	११	५५	–	–	
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	२	१०	–	–	
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	१	२	६	–	
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	१	३	१	५	
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	४	८	१	२	
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	२	७	–	–	
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	३	२	५	–	
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	–	–	२	७	
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	१	३	१	२	
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	१	२	१	६	
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	१	२	१	४	
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	१	४	–	–	

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१० विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण

विद्यालय भनेको कोरा सिद्धान्त पढाउने मात्र थलो नभएर जिविकोपार्जनको लागि कौशल सिकाउने, व्यक्तित्व विकासमा सघाउने, समग्र समाज र राष्ट्रलाई योगदान गर्न सक्ने नागरिक उत्पादन गर्ने प्रशिक्षण केन्द्र हो । यहाँ प्रदान गरिएका ज्ञान, सिप, प्रवृत्ति र पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशाला, प्रयोगात्मक कलाहरू जस्ता आधारभूत पक्षमा विद्यालयले ध्यान पुऱ्याउनुपर्छ ।

तालिका नं. १२३ : विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्राथमिक उपचार कक्ष छ ?	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	–	१	१	
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	–	छ	छ	छ
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	छ	१	कोठाः २ कम्प्युटरः २१	विज्ञान प्रयोगशालाः २ बाली विज्ञानः २
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	–	–	–	–
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	–	–	–	–
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	–	–	–	–
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	–	–	–	–
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	छ	–	–	–
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	–	–	०/२	–
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	–	–	–	–
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	छ	–	–	–
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	–	१	०/९	–
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	–	१	१/५	–
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	–	१	१	–
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	–	१	१/१४	–
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	–	१	०/२	–
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	–	–	०/२	–
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	–	१	०/८	१
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	छ	१	१/१९	३
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	छ	१	०/१	
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	–	१	०/१	४
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	–	–	–	–
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	–	–	–
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	–	–	०/१	–
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	–	–	–	–
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	–	–	–	–

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्राथमिक उपचार कक्ष छ ?	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	–	–	–
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	–	–	–	–
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	–	–	१/६	–
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	–	–		–
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	–	–	०/१	–
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	–	–	–	–
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	–	–	–	–
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	–	–	–	–
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	–	–	–	–
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	–	–
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	–	–
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	–	१	–	–
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	–	–	–
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	छ	–	–	–
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	छैन	1	–	सामान्य १ दराज
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	–	–
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	–	–
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२		१	०/६	
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	छ	१	१/१३	१
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	०/२	–
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	१	–	–
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	–	–
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	–			–
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	–	१	०/२	–
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	०/३	–
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	–	–		–
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	–	–
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	–	–	०/५	–
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	–	–
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	–	–	–	–
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	–	–	–	–
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	–	–	–	–
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	–	–	०/६	–

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्राथमिक उपचार कक्ष छ ?	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	–	–	–	–
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	–	–	–	–
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	–	–	–	–
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	–	–	–	–
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४			०/१	–
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	छ	१	०/३	छ
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	–	–	–	–
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	–	–	–	–
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	–	१		–
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	–	१	१/१	१
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	–	–	०/२	–
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	–	–	–	–
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	–	–	–	–
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	–	–	–	–
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	–	–	–	–
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	–	–	–	–
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	–	–	–	–
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	–	–	–	–
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	–	–	०/१	–
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	–	–	–	–
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	–	–	–	–

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.११ विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

विद्यालय शिक्षासँग सम्बन्धित बहुसरोकारवाला पक्षहरूको निरन्तर सहकार्य र अन्तरकृयाबाट विकसित हुँदै जाने संस्था हो । शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, समुदाय, विज्ञहरू व्यवस्थापन समितिले समयसमयमा आदानप्रदान गर्न पृष्ठपोषण, प्रतिवेदन रचनात्मक सुझावबाट विद्यार्थी र विद्यालयको प्रतिफलको स्तरमा वृद्धि हुन जान्छ ।

तालिका नं. १२४ : विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकारवालाहरूसँग वर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	–	–	वर्षमा १ पटक	छ
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	चौमासिक	मासिक	२ पटक	छैन
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	मासिक	त्रैमासिक	–	–
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	मासिक	त्रैमासिक	छ	छ
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	चौमासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	त्रैमासिक	मासिक	२ पटक	छ
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छैन	त्रैमासिक	२ पटक	छ
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	मासिक	दैमासिक	३ पटक	छ
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकारवालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	-	-	-	-
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	द्वैमासिक	त्रैमासिक	४ पटक	छैन
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	मासिक	द्वैमासिक	३ पटक	छ
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	मासिक	त्रैमासिक	१	छ
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	मासिक	मासिक	४ पटक	छ
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	मासिक	अर्धवार्षिक	–	–
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	मासिक	मासिक	१ पटक	छ
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	मासिक	त्रैमासिक	४ पटक	छ
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	द्वैमासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छैन
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	त्रैमासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छैन
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	मासिक	त्रैमासिक	–	–
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	त्रैमासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकारवालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	मासिक	आवश्यकता अनुसार		
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	मासिक	अर्धवार्षिक	२ पटक	छ
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	मासिक	मासिक	६ पटक	छ
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	मासिक	त्रैमासिक	३ पटक	छ
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	मासिक	-	-	-
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	मासिक	मासिक	३ पटक	छ
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	मासिक	मासिक	२ पटक	छ
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	त्रैमासिक	अर्धवार्षिक		

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१२ विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण

विद्यालयमा हुने कुल भर्नादर, खुद भर्नादर, टिकाउ र विद्यालय छाड्ने विद्यार्थीको दरको अध्ययनबाट आगामी दिनमा विद्यालय अख्तियार गर्ने रणनीतिको विकास गर्ने हुँदा यसको यथार्थ तथ्याङ्क वा अभिलेख व्यवस्थापन पहिलो शर्त हो । यस्तो तथ्याङ्कले समग्र शिक्षा पद्धतिको विश्लेषण गरी कमीकमजोरी हटाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दै गुणस्तर अभिवृद्धिमा लगानी केन्द्रित गर्न सघाउँछ ।

तालिका नं. १२५ : विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	कुल भर्ना दर (%)	खुद भर्ना दर (%)	विद्यालय छाड्ने दर(%)	विद्यार्थी टिकाउ दर (%)	तह पुरा गर्ने दर (%)				सिकाई उपलब्धी दर			
							आधारभूत		माध्यमिक		आधारभूत		माध्यमिक	
							१-५	१-८	१-१०	१-१२	१-५	१-८	१-१०	१-१२
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	१००	६०	५	९५	९	९०	९०		८०	८०	८०	
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	१००	-	३	९७	९७	-	-	-	९५	-	-	-
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	१००	१००	५	९५	९५	-	-	-	५६.२८	-	-	-
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	१००	९८	-	-	९८	-	-	-	५५	-	-	-
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	१००	१००	५	९५	८०	-	-	-	६५	-	-	-
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	-	-	-	-	-	-	-	-	५४.४७	-	-	-
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	१००	४७		१००	१००				७०.६४			
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	१००	-	२	१४	-	-	-	५४.४९	-	-	-	-
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	१००	१००	२.५	७०	७०	-	-	-	-	५७.२	-	-
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	-	-	९.४	९०.६	१००	१००	-	-	७०.९३	६५.४	-	-
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	१००	१००	२	९८	९९	९९	-	-	-	-	-	-
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट			९.०९		९८.९९	९५.०१	९३.११	९१.१	४६.१७	४४.८८	४७.३३	४२.५५
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	-	-	-	-	७०	-	-	-	७५			
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	कुल भर्ना दर (%)	खुद भर्ना दर (%)	विद्यालय छाड्ने दर(%)	विद्यार्थी टिकाउ दर (%)	तह पुरा गर्ने दर (%)				सिकाई उपलब्धी दर			
							आधारभूत		माध्यमिक		आधारभूत		माध्यमिक	
							१-५	१-८	१-१०	१-१२	१-५	१-८	१-१०	१-१२
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	१००	१००	०	१००	९७	-	-	-	६०	-	-	-
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	१००	३३	-	-	३३	-	-	-	-	-	-	-
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	१००	१००		१००	१००	-	-	-	६४	-	-	-
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	१००	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	१००	-	६.४५	९३.५४	१००	-	-	-	६८.३२	-	-	-
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	१००	१५	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	१००	१००	१००	५	९५	९५		-	-	७०	-	-
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	१००	१००	-	१००	१००	-	-	-	६५	-	-	-
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	-	-	-	-	-	-	-	-	६३	५९.५	-	-
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	१००	१००	५	९५	९५	-	-	-	७०	-	-	-
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	१००	१००										
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१००	१००	१००	१००	७२	-	-	-	६९	-	-	-
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१००	-	५	९५	८३	९२	-	-	-	-	-	-
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	१०२	९७	१	९९	९५	९७	८०	४०	९०	७५	५०	२०
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	१००	८४.८६	१४.२८	८५.७२	७०	८०	८५.७		५०.७	६६	६२	
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	११०	८८	११.५	७१.४	७१.४	-	-	-	-	-	-	-
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	१००	४८.८०	५	९५	९९	९९	९६	-	६१	६०.५	५३.६	-

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	कुल भर्ना दर (%)	खुद भर्ना दर (%)	विद्यालय छाड्ने दर(%)	विद्यार्थी टिकाउ दर (%)	तह पुरा गर्ने दर (%)				सिकाई उपलब्धी दर			
							आधारभूत		माध्यमिक		आधारभूत		माध्यमिक	
							१-५	१-८	१-१०	१-१२	१-५	१-८	१-१०	१-१२
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	११०	९०	३	९१	९९	९७	९८	९०	९५	७९	५५	४८
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	-	-	-	१००	१००	-	-	-	६२.५७	-	-	-
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	-	९८	६	९४	९८	९४	-	-	७६.६८	७२.८	-	-
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	१००	९८.७	१	३९	१००	१००	९०	८१	६४	६१	५७	४९
४६	श्री दाडसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१००	९०		९०	१००	-	-	-	७०.५	-	-	-
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१००	१००	-	१००	१००	-	-	-	७०	-	-	-
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१००	९८.५	१	९८	९८	-	-	-	६८	-	-	-
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	१००	८८	२	१८	१८	-	-	-	६०	-	-	-
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४			५	९५	१००	१००	१००	-	६७	६१	६२.६६	
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	१००	१००	१००	१००	८०	-	-	-	८५	-	-	-
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	-	-	१६.६	८३.३३	८३	-	-	-	७५.६१	-	-	-
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	१००	९७	१.५	९०	८९	-	-	-	६६	-	-	-
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१००	८१	-	२१	२१			६१		-	-	-
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	१००	२३	२	२१		-	-	-	६२	-	-	-
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	१२०	९९	०	९९	९९	-	-	-	५४	-	-	-
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	१००	१००	१००	१००	८०	-	-	-	८५	-	-	-
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	१००	३९	४.८	९५.२		९५.२			७४.३४	७०.४२	-	-
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	१००	१००		१००	१००	-	-	-	९०	-	-	-
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	१००	१६	-	१००	१-३ १००	-	-	-	६०	-	-	-

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	कुल भर्ना दर (%)	खुद भर्ना दर (%)	विद्यालय छाड्ने दर(%)	विद्यार्थी टिकाउ दर (%)	तह पुरा गर्ने दर (%)				सिकाई उपलब्धी दर			
							आधारभूत		माध्यमिक		आधारभूत		माध्यमिक	
							१-५	१-८	१-१०	१-१२	१-५	१-८	१-१०	१-१२
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	१००	३३	-	३३	३३	-	-	-	३३	-	-	-
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	१००	८५.४१	०.१	९९.१५	९६	-	-	-	६४	-	-	-
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	१००	१००	०.२०	९९.८०	९९	९८	९७	५७	९७	९५	९०	८५
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	११४.२८	१००	६६.६६	३३.३३	३३.३३	-	-	-	५७.४६	-	-	-
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	-	-	-	-	-	-	-	-	६५.१२	-	-	-
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	१००	१००	-	१००	९०	-	-	-	८५	-	-	-
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	११५	६५	२	९८	९७	९५	९२	९०	७३	७०	६५	६०
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाडकोट	११०	९२	१२	८५	८५	७२	-	-	६७	७०	-	-
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पिल्लेक	१००	२२.७२	३१.८	७३.८	६२.८	-	-	-	७१.७५	-	-	-
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	१००	९९	२	९६	१००	९९	८५	८०	६०.३६	५६.४८	५४.८६	५१.२३
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	१००	१००	५	९५	९०	-	-	-	५७	-	-	-
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	१००	१००	-	१००	१००	-	-	-	७०	-	-	-
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	१००	४५	-	-	४५	-	-	-	-	-	-	-
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	-	-	१८	-	-	-	-	-	-	-	-	-
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	१६०	१००	०	१००	१००	-	-	-	४६.६७	-	-	-
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	१००	९०	९३.७५	९३.७५	-	-	-	-	-	-	-	-
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	१००	१००	२०	८०	८०	-	-	-	६७.९	-	-	-
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१३ विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

विद्यालयको वार्षिक कार्ययोजना विषयगत वार्षिक/मासिक/दैनिक कार्ययोजनाले व्यवस्थित सिकाइलाई इंगित गर्दछ । त्यसैगरी निरन्तर मूल्याङ्कन, पृष्ठपोषण, उत्प्रेरणाका कार्यक्रमले विद्यार्थीलाई सिकाइप्रति आकर्षण गर्दछ भने कमीकमजोरीलाई समयमा नै सम्बोधन गर्न सघाउँछ त्यसैगरी अनुशासनबिना सिकाइ असम्भव हुनेहुँदा निश्चित आचारसंहिताको निर्माण र कार्यान्वयनले शिक्षक र विद्यार्थीलाई मर्यादित र सभ्य व्यवहार विकासमा समेत टेवा पुऱ्याउँछ ।

तालिका नं. १२६ : विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली प्रयोगमा छ ?	पाठ योजना निर्माण र कार्यन्वयन भएको छ ?	छात्रवृत्तिको सूचना प्रकासन गर्ने गरेको छ ?	छात्रवृत्ति वितरण पश्चात नामावली प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय आचार संहिता लागू भएको छ ?
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	–	–	–	–	–
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	छ	छ	छ	छ	छ
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	छ	छ	छ	छ	छ
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	छ	छ	छ	छ	छ
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	छ	छ	छ	छ	छ
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	छ	छ	छ	छ	छ
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	छ	छ	छ	छ	छ
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	छ	आंशिक	छ	छ	आंशिक
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	छ	केही	छैन	छ	छ
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	छ	छ	छ	छ	छ
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	छ	केही	छ	छ	छ
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	छ	छ	छ	छ	छ
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	छ	छ	छ	छ	छ
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	छ	सामान्य	छ	छ	छ
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	छ	छ	छ	छ	छ
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	छ	छ	छ	छ	छ
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	छ	छैन	छैन	छ	
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	छ	छ	छ	छ	छ
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	छ	छ	छ	छ	छ
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	छ	छ	छ	छ	छ
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	छ	छ	छ	छ	छ
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	छ	छ	छ	छ
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	छ	छ	छैन	छ
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	छ	छ	छ	छ	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली प्रयोगमा छ ?	पाठ योजना निर्माण र कार्यन्वयन भएको छ ?	छात्रवृत्तिको सूचना प्रकासन गर्ने गरेको छ ?	छात्रवृत्ति वितरण पश्चात नामावली प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय आचार संहिता लागू भएको छ ?
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	छ	छ	छ	छ	छ
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	द	छ	छ	छ	
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	छ	छ	छ	छ
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	छ	छ	छ	छ	छ
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	छ	छ	छ	छ	छ
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	छ	छ	छ	छ	छ
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	छ	छ	छ	छ	छ
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	छ	छ	अभिभावक भेलामा वितरण	सबैलाई पोशाक १ कपि कतृम	छ
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	छ	छ	छ	छ	छ
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	छ	छ	छ	छ	छ
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	-	-	-	-	-
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	छ	छ	छ
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	अपर्याप्त	छ	छ	छ
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	आंशिक	–	छ	छ	छैन
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छैन	छ	छ
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	छ	छ	छ	छ	छ
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	छ	छ	छ	छ	छ
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	छैन	छ	छ	छ	छ
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	छैन	छैन	छ
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	छ	छ	छ	छ	छ
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	छ	छ	छ
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	सामान्य	छ	-	-
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	छ	छ	छ	छ	छ
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	छ	छ	छ	छ	छ
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	छ	छ	
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	छ	छ	छ	छ	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली प्रयोगमा छ ?	पाठ योजना निर्माण र कार्यन्वयन भएको छ ?	छात्रवृत्तिको सूचना प्रकासन गर्ने गरेको छ ?	छात्रवृत्ति वितरण पश्चात नामावली प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय आचार संहिता लागू भएको छ ?
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	छ	छैन	छ	छ	छ
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	छ	छ	छ	छ	छ
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	छ	छ	छ
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	छ	छ	छ	छ	छ
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	छ	छ	छ	छ	छ
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	छ	छ	छ		
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	छ	छ	छ	छैन	छ
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ	छ
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छैन	छ
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	छ	छ	छ	छ	छ
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	छ	छ	छ	छ	छ
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	छ	छ	छ	छ	छ
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	छ	छ	–	–	छ
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	–	–	छ	–	छ
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	छ	छ	छ	छ	छ
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	छ	केहीमात्र	छ	छ	धेरै मात्रामा
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	छैन	छ	छ	छ	छ
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	छ	छ	छ	छ	छ
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	छ	छ	छ	छ	छ
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	छ	छ	छ	छ	छ
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	छ	-	-	-	-
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	छ	छ	छ	छ	छ
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	छ	छैन	छ	छ	अशिक
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	छ	छ	छ	छ	छ
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	छ	छ	छ		छ

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१४ विद्यालय संरचनागत विवरण

तालिका नं. १२७ : विद्यालय संरचनागत विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यालयमा पर्खाल र बार छ/छैन ?	पिउने पानीको सुविधा छ/छैन ?	शैक्षिक सामाग्री दराज कक्षागत रूपमा छ/छैन ?	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन?
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	-	-	-	-
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	छ	छ	छ	छ
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	आंशिक छ	छ	छैन	छैन
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	छैन	छ	छैन	अपर्याप्त
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	छैन	छ	छैन	छैन
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	छ	छ	छैन	छ
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	छ	छैन	छैन	छ
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	छ	आंशिक	छैन्	छैन्
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	अधुरो	छ (टंकी जिर्ण)	छैन	छैन
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	छैन	छ	छ	छ
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	छ	छ	छैन	सामान्य
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	छ	छ	छैन	छ
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	छैन	छ	छैन	छ
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	छैन	सामान्य	छैन	सामान्य
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	छैन	छैन	छैन	छैन
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	-	-	-	-
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	आंसिक	छ	छैन	छ
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	छैन	छ	छैन	छ
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	छ	छ	छैन	छ
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	सामान्य	छ (नपुग)	छैन	अपुग
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	छैन	छ	छैन	छैन
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	कम मात्र छ	छैन	छ
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	छैन	छैन	छैन
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	छ	छैन	छैन	छ
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	छ	छ तर पर्खाल बाहिर	छैन	छ
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	२	छ	छ	छ
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	छ	छ	छैन	छ १ मात्र
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	तार बार छ	छ	छैन	पर्याप्त नभएको
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	छ	छ	छैन	आंशिक

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यालयमा पखाल र बार छ/छैन ?	पिउने पानीको सुविधा छ/छैन ?	शैक्षिक सामाग्री दराज कक्षागत रूपमा छ/छैन ?	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन?
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	छैन	छ	छैन	छैन
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	छैन	छ	छैन	छैन
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	छैन	छ	छैन	छ
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	छ	छ	छैन	छ
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	-	-	-	-
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	-	-	-	-
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छैन	छ	छैन	छ
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छैन	छ	छैन	छैन
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	छ	छ	छैन	छ
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	छैन	आंशिक छ	५ वटा कक्षामा छ	छ
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	पुरा छैन	छ	छैन	छ
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु	छ अप्रायप्त	छ	छैन	छ
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	छैन	अपार्यप्त	छैन	छैन
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छैन	छ	छ
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	छ	छ	छैन	छैन
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छैन	छ
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छ	–	–
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	छैन	छैन	छैन	छ
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	छ	छ	छैन	छ
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	छैन	छ	छैन	छ
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	छैन	छ	छैन	छ
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छैन	छ	छैन	१ सेट छ
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	छैन	छ	छ	छ
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छैन	छैन
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	छैन	छ	छैन	छ
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	छ	छ	छ	छ
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	छ	छैन	छैन	छैन
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	छ तर अपुरो	छ	छैन	छैन

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यालयमा पर्खाल र बार छ/छैन ?	पिउने पानीको सुविधा छ/छैन ?	शैक्षिक सामाग्री दराज कक्षागत रूपमा छ/छैन ?	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन?
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	छ	छैन	छैन	छ
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	अस्थायी बार	छ अस्थायी	सामूहिक छ	छ
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ	छैन	छैन	छैन	अपूर्ण छ ।
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छैन	छ	छ	छ
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	छ	छ	छ	छ
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	छैन	सामान्य छ	छैन	छ
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	छ	छ	छैन	छैन
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	छैन	छ	छैन	छ
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	छैन	छ	छैन	
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	छ	छ	छैन	छैन
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाङकोट	छ कच्ची	छ	छैन	छ
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	-	-	-	-
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	अपूर्ण छ	मौसमी	सामान्य, अपूर्ण	छ
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	छ	छ	छैन	छैन
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	छ	छैन	छैन	छ
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	छैन	छ	छैन	छ
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	छ	छ	छ	
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	छैन	छ	छैन	छैन
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	छैन	छ	छैन	छ
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	छ	छ	छैन	पाठ्यक्रम छ निर्देशिका छैन
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा	छैन	छ	छैन	छ

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१५ सूचनाको हकसम्बन्धी व्यवस्था

विद्यालयका गतिविधिलाई विभिन्न माध्यमबाट सम्प्रेषण गर्दा एकातर्फ सबै सरोकारवाला सुसूचित हुन्छन् भने अर्कोतर्फ समुदायको संलग्नता र अपनत्व पनि वृद्धि हुन्छ । शैक्षिक गतिविधिलाई समसामयिक बनाउन विद्यालयका गतिविधि समुदायस्तरमा पुऱ्याउन, अभिभावक र विद्यार्थीलाई थप जिम्मेवार बनाउँदै पारदर्शिता र जवाफदेहीताको प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न माध्यमको उपयोगबाट सूचनाको सार्वजनिकिकरण गर्नुपर्दछ ।

तालिका नं. १२८ : सूचनाको हकसम्बन्धी व्यवस्था

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू केके हुन् ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव र गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
१	श्री अमिलीथुम प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, भिमटारी	-	-	-	-	-	-
२	श्री भुम्रे मा.वि.	वा.न.पा. ९, भुम्रे	छैन	-	-	-	-	-
३	श्री पूर्णामृत भवानी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १०, फुलबारी	रञ्जित पौडेल	९८०६६१९३२०	छ	खबर पत्रचार, एफं एम.	विद्यालयमा बोलाएर साथै पत्रचार (बैठंक)	छैन
४	श्री तेजप्रगति प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	-	-	-	-	-	-
५	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, चिथाभञ्ज्या	-	-	छ	सूचना पाटी	सूचना	छैन
६	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, गहते	-	-	-	-	बैंठक बोलाएर	छैन
७	श्री गह्रौंकालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. ८, मिर्दी	हुतकला अर्याल	९८४६३८६९४४	छ	खबर पत्रचार सूचना पार्टी	बैठंकबाट	छैन
८	श्री जन्मभूमि प्रा.वि.	वा.न.पा. ९, ठूलाचौर	प्रमिला लामिछाने	९८४६३८६१५०	छैन	पत्र, सूचना	भेला, अर्न्तकिया	छैन्
९	श्री कालिका प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, वर्तुङ	-	-	-	-	-	-
१०	श्री बालज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १०, मदीखोला	-	-	-	-	-	-
११	श्री गह्रौकालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ८	नारायण प्रसाद भण्डारी	९८४६२४०७०८	सूचना टासेर	खबर पत्रचार	सुनाएर	छैन
१२	श्री बालशिक्षा निकेतन नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, गब्दे	जया नारायणी खाँण	९८४६८०७७३५	छ	-	-	
१३	श्री राष्ट्रिय टा.भ.नि.मा.वि.	वा.न.पा. ११, स्वरेक	सुनिता पोखरेल	९८४६२३०९९०	छ	खबर पत्रचार	बैठंक	छ
१४	तल्ले कुमेर्दुङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. ४, तल्ले कुमेर्दुङ	देउकुमारी गुरुङ्ग	९८१४१९३०४४	छ ।	सूचना पाटी	पत्राचार	बन्दै छ ।
१५	श्री माझकोट शिवालय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	बिमला गुरुङ्ग	९८१६१२७५०१	छ	मोबाइल/पत्रचार	छ	छ
१६	श्री जनहित प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, पाउँदुरे	-	-	-	-	-	-
१७	श्री कुसुन्डाँडा प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, चियारे	गिरमाया रेग्मी	९८४६१०७४२४	छैन	छैन	छैन	छैन
१८	श्री हिमाली उ.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका, रत्ने	सरीता काफ्ले	९८४६३६५९४६	-	सूचना पाटी	भेलामा सार्वजनिक गर्ने	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू केके हुन् ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव र गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
१९	श्री र.ज.उ.मा.वि.	वा.न.पा. १, खहरे	दुर्गा पौडेल	९८४६३४१३२५	छ	अभिलेख	छ	छ
२०	श्री जेठीकन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ४, एलादी	देवका खनाल	९८४६१८६६३१	छ	सूचना पार्टी	भेला बैठक	छैन
२१	श्री बालरन्जन प्रा.वि.	वा.न.पा. ३, माझकोट	-	-	-	–	अभिभावकबाट जानकारी	छैन
२२	श्री देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. २	धनकुमारी रेग्मी	९८४६८२१०६३	पढेर सुनेर	टाँसेर	भेला गराएर	छ
२३	श्री शारदासपौदे प्रा.वि.	वा.न.पा. २	सविता पौडेल	९८४९०७९९७४	छ	फोटो	भेला भएर	छैन
२४	श्री पच्चमूल प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, पच्चमूल	पवित्रादेवी न्यौपाने अर्याल	९८४६४७८४१३	छ	मौखिक जानकारी	मौखिक जानकारी	छैन
२५	श्री तितापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ११, तितापानी	रीता पंगेनी अर्याल	९८४६७१९७५५	छ	लेखेर	छलफल अन्तक्रिया	छैन
२६	श्री चक्रदेवी प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	सीता कोइराला	९८४६३६७४३८	छ	टेलिफोन	बैठक र भेला छलफल	छ
२७	श्री शहिदस्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. २	देबी अधिकारी	९८०८००९२२४	छ	टाँसेर	भेलातथा बैठकमा पढेर सुनाउने	छ
२८	श्री ठाँटीपोखी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	जौमाया गुरुङ	९८१७५११९७२	छ	सर्म्पक र पत्राचार	फोन सर्म्पक पत्राचार प्रत्यक्ष भेटघाट	छैन
२९	श्री बासपानी नि.मा.वि.	वा.न.पा. २, बासपानी	जयन्ती देवी कोईराला	९८४६०८११८९	छ	टाँस	भेला	जयन्ती देवी कोईराला
३०	श्री रामबाच्छा प्रा.वि.	वा.न.पा. १, रामबाच्छा	उमा कु. पाण्डे	९८४६१४९०३९	छ	टेलिफोन	बैठक र भेला छलफल	छ
३१	श्री मनद आश्रित प्रा.वि.	वा.न.पा. ४	शोभा पंगेनी	९८२६१७३७६९			भेलाबाट	छैन
३२	श्री गणेशमान स्मृति प्रा.वि.	वा.न.पा. ११				मौखिक र लिखित	भेलामा सुनाउने	
३३	श्री राम्चेदेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ३	डोलराज शर्मा	९८२६१२४९५३	छ	फोन मौखिक चिठी	मौखिक पत्रचार	छ
३४	श्री स्वरेक कालिक प्रा.वि.	वा.न.पा. ११	-	–	-	-	-	-
३५	श्री घुरुङखा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १२, घुरुङखा	-	–	-	-	-	-

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू केके हुन् ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव र गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
३६	श्री महेन्द्र प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	प्र.अ	९८४६०७१७४७	छ	पत्रचार टेलिफोन	बैंठक	छैन
३७	श्री सिर्सेकोट देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	गौमती गुरुङ्ग	९८०५८१७११४	छ	बोर्ड	बैंठक मार्फत	छैन
३८	श्री लक्ष्मी उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, बोधीभञ्ज्याङ	सीता गौडेल गैह्रे	९८४६३८६२२७	छ	सूचना वोर्ड	सूचना पार्टीमा टांसेर, वार्षिक उत्सवमा	छ
३९	श्री जनहित मा.वि.	वा.न.पा. १४	नन्द लाल पाण्डे	-	–	स्थानीय समाचार विद्यार्थी	विद्यार्थी मार्फत् सूचना पठाउने	छ
४०	श्री अमर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, कोखे	डिला लुइटेल	९८४६५४७३४३	छ	मौखिक र लिखित	मौखिक सुनाउने	हाल नभएको
४१	श्री उपल्लो पेखु मा.वि.	वा.न.पा. १४, पेखु		९८५६०४४०६९	छ	सूचना पार्टी	भेला	छ
४२	श्री जनसेवा उ.मा.वि.	वा.न.पा. १४	केशव लाल	९८४१८९१४७१	छ	पत्राचार	छ	छैन
४३	श्री सौरीखल्टा माइस्थान प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	श्री डाल प्रसाद शर्मा	९८४६५६८९९८	छ	सूचना पार्टी पत्रचार	-	–
४४	श्री जनप्रिय नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	निम प्रसाद पौडेल	-	–	-	प्रत्यक्ष भेटघाट तथा फोन मार्फत	छैन
४५	श्री सरस्वती उ.मा.वि.	वा.न.पा. १३, उदयचौर	माधव कुँवर	९८५६०५०७००	छ	लिखित	सूचना बोर्ड/पत्राचार	छ
४६	श्री दाङसे प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	कोस ब. थापा मगर	९८४६१७३९१५	छ	पत्र भेला फोन	पत्र भेला फोन	छ
४७	श्री भविष्यउज्ज्वल प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	ललीता देवी तिवारी	९८४६१८७८८६	छ	छ	पत्र मोवाइल	छैन
४८	श्री काउली देउराली प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	-	–	-	–	-	–
४९	श्री चक्रदेवी नि.मा.वि.	वा.न.पा. १२	-	–	छ	सूचना पार्टी	बैठंक	छैन
५०	श्री सर्वशक्ति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३, पाठेखोला	-	–	-	–	भेला गरेर	छैन
५१	श्री कालीगण्डकी मा.वि.	वा.न.पा. १४	-	–	-	–	लिखित, मौखिक	
५२	श्री प्रभात प्रा.वि.	वालिङ नगरपालिका	प्र.अ	९८४६३८९८३५	छ	पत्रचार	बैठंक	छैन

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू केके हुन् ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव र गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
५३	श्री भञ्जाङपोखरी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	टेक लाल न्यौपाने	९८४६५९१५८८	छ	खबर पत्रचार	बैंठक मार्फत	छैन
५४	श्री मुटुभञ्जाङ नि.मा.वि.	वा.न.पा. १३	देवीलाल गैंह्रे	९८४६२२२०९७	छ	छ	-	–
५५	श्री फुलबारी प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	नैना कुमारी गौडेल	९८४६५०३६०८	छ	मौखिक	भेलावाट	छैन
५६	श्री भगवती प्रा.वि.	वा.न.पा. १३		-	–	-	–	-
५७	श्री चन्द्रज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. १३	केशव गैह्रे	९८४६१५०१४८	छ	खबर पत्रचार	बैठंक	छैन
५८	श्री कालिका देवी प्रा.वि.	वा.न.पा. १२	प्र.अ	९८४६५४८१८९	छ	पत्रचार	बैठंक	छैन
५९	श्री जनकल्यण नि.मा.वि.	वालिङ नगरपालिका	मीना कुमार डाला	९८४६७७८७९	छ	मौखिक	भेला बैठंक	छैन
६०	श्री फिरफिरे प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, गंडाखर्क	प्र.अ	९८४१७१३८७	छ	पत्रचार	बैंठकबाट	छैन
६१	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १२, सिखे	सरिता कुवर	९८१६६३५१७७			पत्राचार फोन	कर्मचारीवाट
६२	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	वा.न.पा. १४, हुल्काङ		-	–	विद्यार्थीहरूबाट जानकारी	अभिभावक भेलाबाट जानकारी	छैन
६३	श्री जनसेवा प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	तुलसी परियार	९८४६९१८२६७	छ	फोन पत्र	फोन पत्र	छैन
६४	श्री हिमशिखर प्रा.वि.	वा.न.पा. १४	ज्ञान कुमार द्धारे	९८४६४८५९८८	छैन	रेडियो बालबालिका	भेला बैंठक	छ
६५	श्री राष्ट्रिय उ.मा.वि.	वा.न.पा. ६, आमडाली	हिमलाल पंगेनी	९८५६०५५८८१	छ	निर्णय	छ	छैन
६६	श्री बनपाला प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, बनपाला	–	–	छैन	–	पत्रचार द्धारा	छैन
६७	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	-	–	-	–	फोन र भेटघाट	
६८	श्री बालतपस प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, ताप्के	प्र.अ.	९८४६२०६३३०	छ	शैक्षिक क्यालेंडर	छ	छैन
६९	श्री बालसिद्ध उ.मा.वि.	वा.न.पा. ७	सानु पौडेल	-	छैन			

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू केके हुन् ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव र गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
७०	श्री सरस्वती नि. मा.	वा.न.पा. ५, मिनाडकोट	-	-	छ		मौखिक/लिखित	छैन
७१	श्री गणेश प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, पित्लेक	–	-	–	–	अभिभावक भेला	–
७२	श्री महेन्द उ.मा.वि.	वा.न.पा. ५, जगत	-	-	-	-	-	-
७३	श्री गुहेश्वरी प्रा.वि.	वा.न.पा. ७	कमल प्रसाद भण्डारी	९८४६३४४६६६	छैन	छैनन	पत्रचार द्धारा	छ
७४	श्री कन्या प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, आरूपाटा	खुमिसरा रेग्मी	९८४६२९८८९२	छ	खबर पत्रचार	छ	छ
७५	श्री यमुनादेवी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, वेल्टारी	पार्वती सेन	९८४६०७१६०२	छ	पत्रचार खबर	अभिभावक भेला बैठंक	छैन
७६	श्री फुलबारी नमुना प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, मिर्दी	-	-	-	-	-	-
७७	श्री धनुवासे भरुवा प्रा.वि.	वा.न.पा. ६, भरुवा	पूर्ण चन्द्र पाण्डे	९८४६०९७५१९	छ	पत्रबाट,	खबर पत्रचार भेलाबाट	छैन
७८	श्री चिसापानी प्रा.वि.	वा.न.पा. ५, चिसापानी	सविता रेग्मी	९८१४०६३८४	छैन	(	समिति मार्फत	छ
७९	श्री कालिका प्रा.वि. मैदान	वा.न.पा. ५	माया श्रेष्ठ	९८४६०७७३८२	छ	खबर पत्रचार	छ	छ
८०	श्री विद्याज्योति प्रा.वि.	वा.न.पा. ७, बनपकटा		-	–	-	फोन/पत्र/भेटघाट	-

स्रोतः नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोतकेन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७४

७.१.१६ लिङ्गअनुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको वडागत साक्षरता स्थिति

नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका कुल ४२,५१८ जनसङ्ख्या रहेका छन् । नगरमा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्यामध्ये ७८ प्रतिशत साक्षर रहेका छन् । जसमा पढ्न र लेख्न सक्ने साक्षर जनसङ्ख्या ३३,१६६ छन् भने पढ्न मात्र सक्ने ७४२ जना रहेका छन् । पढ्ने र लेख्ने दुबै सिप नभएका अर्थात् निरक्षर जनसङ्ख्या ८,५९४ अर्थात् २०.२१ प्रतिशत रहेको छ । वडागत रूपमा तुलना गर्दा सबैभन्दा बढी साक्षरता प्रतिशत वडा नं ९ रहेको छ जसको साक्षरता ८४.९ प्रतिशत रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून साक्षरता वडा नं ३ जसको साक्षरता ६७.८ प्रतिशत रहेको छ ।

उल्लेखित आँकडालाई लैंगिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथि उमेर समूहका कुल ४२,५१८ जनसङ्ख्यामा १६,३८३ पुरुष र १६,७८३ महिला पढ्न र लेख्न सक्ने अर्थात् साक्षर रहेका छन् । लैङ्गिक रूपमा निरक्षरता विश्लेषण गर्दा कुल ८,५९४ अर्थात् २०.२१ निरक्षर रहेकोमा २,६८४ अर्थात् ६.३१ प्रतिशत पुरुष र ५,९१० अर्थात् १३.९० प्रतिशत महिला पढ्न र लेख्न नसक्ने अर्थात् निरक्षर रहेका छन् ।

पुरुषको भन्दा महिलाको जनसङ्ख्या बढी भएको यस नगरपालिकामा महिला निरक्षरता पुरुषको तुलनामा बढिरहेको छ । साक्षरताले पढ्न र लेख्न सक्ने सिपभन्दा माथि समग्र मानव विकास सूचकलाई इंगित गर्दछ । तथ्यहरूका अनुसार महिला साक्षरताले समग्र बहुआयामिक गरिबी सूचकमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । वर्तमान संविधान, शिक्षाप्रतिको राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू, विश्वव्यापी एजेण्डाको रूपमा रहेको दीगो विकासका लक्ष्यहरूको कार्यान्वयन, सन् २०२२ मा नेपाललाई अतिकम विकसित राष्ट्रहरूको सूचीबाट स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य २०३० सम्म देशलाई मध्यम आयस्तर राष्ट्रको रूपमा पुऱ्याउने महत्वाकांक्षी सोचलाई यथार्थतामा रूपान्तरण गर्न समाजमा विद्यमान सबै किसिमका असमानताहरूको अन्त्य गर्दै समन्यायिक, समतामुलक, गुणस्तरीय र जीवनपयोगी शिक्षालाई प्राथमिकतामा राख्नु सबै तहका सरकारको दायीत्व हो ।

तालिका नं. १२९ : लिङ्गअनुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको वडागत साक्षरता विवरण

वडा नं.	लिङ्ग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	पुरुष	१,३६२	८३.५	५२	३.२	२१७	१३.३			**१,६३१**
	महिला	१,२९७	७३.२	५८	३.३	४१७	२३.५			**१,७७२**
	जम्मा	२,६५९	७८.१	११०	३.२	६३४	१८.६			**३,४०३**
२	पुरुष	७२५	७४.७	२८	२.९	२१७	२२.४			**९७०**
	महिला	७२७	६३.३	२५	२.२	३९७	३४.६			**१,१४९**
	जम्मा	१,४५२	६८.५	५३	२.५	६१४	२९.०			**२,११९**
३	पुरुष	४८१	७४.०	३३	५.१	१३६	२०.९			**६५०**
	महिला	३२४	६०.२	३	०.६	२११	३९.२			**५३८**
	जम्मा	८०५	६७.८	३६	३.०	३४७	२९.२			**१,१८८**

वडा नं.	लिङ्ग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
४	पुरुष	६३०	७७.६	७	०.९	१७५	२१.६			**८१२**
	महिला	६८२	६८.९	४	०.४	३०४	३०.७			**९९०**
	जम्मा	१,३१२	७२.८	११	०.६	४७९	२६.६			**१,८०२**
५	पुरुष	९७७	९१.२	२३	२.१	७०	६.५	१	०.१	**१,०७१**
	महिला	८९५	७६.१	३०	२.६	२५०	२१.३	१	०.१	**१,१७६**
	जम्मा	१,८७२	८३.३	५३	२.४	३२०	१४.२	२	०.१	**२,२४७**
६	पुरुष	१,१६६	८४.४	१०	०.७	२०१	१४.६	४	०.३	**१,३८१**
	महिला	१,१४७	७३.८	१०	०.६	३९६	२५.५	१	०.१	**१,५५४**
	जम्मा	२,३१३	७८.८	२०	०.७	५९७	२०.३	५	०.२	**२,९३५**
७	पुरुष	७४५	८१.२	२६	२.८	१४६	१५.९			**९१७**
	महिला	६९१	६६.८	२८	२.७	३१५	३०.५			**१,०३४**
	जम्मा	१,४३६	७३.६	५४	२.८	४६१	२३.६			**१,९५१**
८	पुरुष	२,०२५	९०.९	३०	१.३	१६६	७.५	७	०.३	**२,२२८**
	महिला	२,१४१	८०.३	४१	१.५	४८५	१८.२			**२,६६७**
	जम्मा	४,१६६	८५.१	७१	१.५	६५१	१३.३	७	०.१	**४,८९५**
९	पुरुष	२,४०४	८९.७	३०	१.१	२४५	९.१			**२,६७९**
	महिला	२,७४१	८१.१	६०	१.८	५७९	१७.१			**३,३८०**
	जम्मा	५,१४५	८४.९	९०	१.५	८२४	१३.६			**६,०५९**
१०	पुरुष	१,१८६	८९.७	३०	२.३	१०६	८.०			**१,३२२**
	महिला	१,१८५	७७.९	२०	१.३	३१७	२०.८			**१,५२२**
	जम्मा	२,३७१	८३.४	५०	१.८	४२३	१४.९			**२,८४४**
११	पुरुष	८८८	८२.२	४	०.४	१८८	१७.४			**१,०८०**
	महिला	९३८	६७.३	१२	०.९	४४३	३१.८			**१,३९३**
	जम्मा	१,८२६	७३.८	१६	०.६	६३१	२५.५			**२,४७३**
१२	पुरुष	८१७	७६.७	४	०.४	२४४	२२.९			**१,०६५**
	महिला	९२३	६६.८	६	०.४	४५२	३२.७			**१,३८१**
	जम्मा	१,७४०	७१.१	१०	०.४	६९६	२८.५			**२,४४६**
१३	पुरुष	१,५७०	८८.७	२१	१.२	१७९	१०.१			**१,७७०**
	महिला	१,५८९	७३.३	२९	१.३	५४९	२५.३	२	०.१	**२,१६९**
	जम्मा	३,१५९	८०.२	५०	१.३	७२८	१८.५	२	०.१	**३,९३९**
१४	पुरुष	१,४०७	७६.२	४६	२.५	३९४	२१.३			**१,८४७**
	महिला	१,५०३	६३.४	७२	३.०	७९५	३३.५			**२,३७०**
	जम्मा	२,९१०	६९.०	११८	२.८	१,१८९	२८.२			**४,२१७**

लिङ्ग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
जम्मा पुरुष	**१६,३८३**	**३८.५३**	**३४४**	**०.८१**	**२,६८४**	**६.३१**	**१२**	**०.०३**	**१९,४२३**
जम्मा महिला	**१६,७८३**	**३९.४७**	**३९८**	**०.९४**	**५,९१०**	**१३.९०**	**४**	**०.०१**	**२३,०९५**
कुल जम्मा	**३३,१६६**	**७८.००**	**७४२**	**१.७५**	**८,५९४**	**२०.२१**	**१६**	**०.०४**	**४२,५१८**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१७ उमेरसमूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेरसमूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति

तालिका नं. १३० : उमेरसमूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेरसमूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता विवरण

उमेर समूह	ठेगाना	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
५-९ वर्ष	पुरुष	१,७५५	९२.८	५६	३.०	८०	४.२	१	०.१	**१,८९२**
	महिला	१,५९८	९४	३३	२	६७	४			**१,६९८**
	जम्मा	३,३५३	९३	८९	२	१४७	४	१	०	**३,५९०**
१०-१४ वर्ष	पुरुष	२,२७४	९८.१	९	०.४	३६	१.६			**२,३१९**
	महिला	२,१३७	९८	१०	०	२३	१	१	०	**२,१७१**
	जम्मा	४,४११	९८	१९	०	५९	१	१	०	**४,४९०**
१५-१९ वर्ष	पुरुष	२,४१८	९८.०	१०	०.४	३९	१.६			**२,४६७**
	महिला	२,४०७	९८	१३	१	२८	१			**२,४४८**
	जम्मा	४,८२५	९८	२३	०	६७	१			**४,९१५**
२०-२४ वर्ष	पुरुष	१,७५५	९६.३	१२	०.७	५६	३.१			**१,८२३**
	महिला	२,४८२	९६	२४	१	६८	३	१	०	**२,५७५**
	जम्मा	४,२३७	९६	३६	१	१२४	३	१	०	**४,३९८**
२५-२९ वर्ष	पुरुष	१,५१५	९५.०	११	०.७	६६	४.१	२	०.१	**१,५९४**
	महिला	२,१४३	९३	२०	१	१३६	६	१	०	**२,३००**
	जम्मा	३,६५८	९४	३१	१	२०२	५	३	०	**३,८९४**
३०-३४ वर्ष	पुरुष	१,२०२	९२.५	१४	१.१	८२	६.३	२	०.२	**१,३००**
	महिला	१,५७२	९०	१९	१	१५९	९			**१,७५०**
	जम्मा	२,७७४	९१	३३	१	२४१	८	२	०	**३,०५०**
३५-३९ वर्ष	पुरुष	१,०२७	८९.८	१९	१.७	९८	८.६			**१,१४४**
	महिला	१,४२८	८२	३६	२	२८३	१६			**१,७४७**
	जम्मा	२,४५५	८५	५५	२	३८१	१३			**२,८९१**
४०-४४ वर्ष	पुरुष	९५४	८६.६	२६	२.४	१२२	११.१			**१,१०२**
	महिला	१,०२६	७३	३५	२	३५४	२५			**१,४१५**
	जम्मा	१,९८०	७९	६१	२	४७६	१९			**२,५१७**

उमेर समूह	लिङ्ग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
४५-४९ वर्ष	पुरुष	८२५	८३.०	२७	२.७	१४१	१४.२	१	०.१	**९९४**
	महिला	७९७	५८	५०	४	५२८	३८			**१,३७५**
	जम्मा	१,६२२	६८	७७	३	६६९	२८	१	०	**२,३६९**
५०-५४ वर्ष	पुरुष	८२४	७८.०	३१	२.९	२०२	१९.१			**१,०५७**
	महिला	४९६	३७	५५	४	७८९	५९			**१,३४०**
	जम्मा	१,३२०	५५	८६	४	९९१	४१			**२,३९७**
५५-५९ वर्ष	पुरुष	५८९	६६.३	२२	२.५	२७७	३१.२	१	०.१	**८८९**
	महिला	३००	२८	३९	४	७३६	६८			**१,०७५**
	जम्मा	८८९	४५	६१	३	१,०१३	५२	१	०	**१,९६४**
६०-६४ वर्ष	पुरुष	४७४	५६.५	२५	३.०	३४०	४०.५			**८३९**
	महिला	१९०	१९	२०	२	७७१	७९			**९८१**
	जम्मा	६६४	३६	४५	२	१,१११	६१			**१,८२०**
६५-६९ वर्ष	पुरुष	३६४	४८.५	३०	४.०	३५७	४७.५			**७५१**
	महिला	१०४	१३	२२	३	६८६	८४			**८१२**
	जम्मा	४६८	३०	५२	३	१,०४३	६७			**१,५६३**
७०-७४ वर्ष	पुरुष	१७४	३६.४	२७	५.६	२७७	५७.९			**४७८**
	महिला	६२	१०	१३	२	५७४	८८			**६४९**
	जम्मा	२३६	२१	४०	४	८५१	७६			**१,१२७**
७५ वर्ष माथि	पुरुष	२३३	३०.३	२५	३.३	५११	६६.४			**७६९**
	महिला	४१	५	९	१	७०८	९३			**७५८**
	जम्मा	२७४	१८	३४	२	१,२१९	८०			**१,५२७**
उल्लेख नभएको	पुरुष							५	१००.०	**५**
	महिला							१	१००	**१**
	जम्मा							६	१००	**६**
कुल जम्मा	**पुरुष**	**१६,३८३**	**८४.३**	**३४४**	**१.८**	**२,६८४**	**१३.८**	**१२**	**०.१**	**१९,४२३**
	महिला	**१६,७८३**	**७२.७**	**३९८**	**१.७**	**५,९१०**	**२५.६**	**४**	**०.०**	**२३,०९५**
	जम्मा	**३३,१६६**	**७८.०**	**७४२**	**१.७**	**८,५९४**	**२०.२**	**१६**	**०.०**	**४२,५१८**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१८ जातजातिअनुसार पाँच वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति

तालिका नं. १३१ : जातजातिअनुसार ५ वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति

जातजाति	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उ.न.		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
क्षेत्री	३,३१३	७६.९	७५	१.७	९१६	२१.३	३	०.१	**४,३०७**
ब्राह्मण	११,१०७	८०.२	२१३	१.५	२,५२६	१८.२			**१३,८४६**
मगर	५,९९०	७८.९	१६०	२.१	१,४३७	१८.९	४	०.१	**७,५९१**
थारु	१०२	७५.०	१	०.७	३२	२३.५	१	०.७	**१३६**
तामाङ	१७७	८१.२			४१	१८.८			**२१८**
नेवार	९४५	८५.४	१७	१.५	१४४	१३.०			**१,१०६**
मुसल्मान	४२७	८३.४	३०	५.९	५३	१०.४	२	०.४	**५१२**
कामी	१,७१९	७६.२	३३	१.५	५०५	२२.४			**२,२५७**
यादव	८	१००.०							**८**
राई	२२	७५.९			७	२४.१			**२९**
गुरुङ	४,१७७	७५.८	९१	१.७	१,२३९	२२.५			**५,५०७**
दमाई/दोली	८७०	७४.०	२०	१.७	२८६	२४.३			**१,१७६**
लिम्बु	१०	६२.५			६	३७.५			**१६**
ठकुरी	८०२	८१.८	१६	१.६	१६३	१६.६			**९८१**
सार्की	१,८६२	७२.९	२९	१.१	६६४	२६.०			**२,५५५**
तेली	१३	९२.९	१	७.१					**१४**
चमार/हरिजान/राम	३२	५८.२			२३	४१.८			**५५**
कुर्मी	१	१००.०							**१**
सन्यासी/दसयामी	९६	७७.४	१	०.८	२७	२१.८			**१२४**
धानुक	२	१००.०							**२**
मुसहर	१	५०.०			१	५०.०			**२**
दुसाध/पसावन/पासी	१	१००.०							**१**
सोनार	४६	८२.१	३	५.४	७	१२.५			**५६**
केवत	४	१००.०							**४**
कथबनिया	२६५	७०.७	१६	४.३	९४	२५.१			**३७५**
घर्ती/भुजेल	३२७	७७.१	८	१.९	८९	२१.०			**४२४**
मल्लाह	१	१००.०							**१**
कल्वार	६	१००.०							**६**
कुमाल	१२१	७८.१	२	१.३	३२	२०.६			**१५५**
हजाल/ठाकुर	२	१००.०							**२**
कानु	१२१	६७.२	६	३.३	५३	२९.४			**१८०**
राजवंशी	८	७२.७			३	२७.३			**११**
सुनुवार	३७	९०.२			४	९.८			**४१**

जातजाति	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उ.न.		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
लोहार	२३	७६.७			७	२३.३			**३०**
खत्वे					१	१००.०			**१**
धोवी	५	३१.३			११	६८.८			**१६**
माझी	५५	३६.२	६	३.९	९१	५९.९			**१५२**
मारवाडी	३	७५.०			१	२५.०			**४**
सतार/सन्थाल	१	१००.०							**१**
बराई	८५	७५.९	३	२.७	२४	२१.४			**११२**
डोम	१९	९०.५			२	९.५			**२१**
बोटे			१	१००.०					**१**
कुसुन्डा	१२	९२.३			१	७.७			**१३**
खवास	१३२	७१.७	५	२.७	४७	२५.५			**१८४**
अन्य दलित	१३	७६.५	२	११.८	२	११.८			**१७**
अन्य	७	८७.५			१	१२.५			**८**
अन्य उ.न.	१६३	७५.५	३	१.४	५०	२३.१			**२१६**
विदेशी	३३	८९.२			४	१०.८			**३७**
उ.न.							६	१००.०	**६**
जम्मा	**३३,१६६**	**७८.०**	**७४२**	**१.७**	**८,५९४**	**२०.२**	**१६**	**०.०**	**४२,५१८**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१९ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका जनसङ्ख्याको तहगत शैक्षिक स्तरको विवरण

नगरपालिकामा ५ वर्षमाथिका जनसङ्ख्याको तहगत शैक्षिक स्तरको विवरण हेर्दा ४४.१४ प्रतिशत अर्थात् १३,६४१ जना कक्षा ९ देखि १२ सम्मको शैक्षिक स्तर, दोस्रोमा ४१.४४ प्रतिशत अर्थात् १२,८०६ जना कक्षा १ देखि ८ सम्म, ९.९० प्रतिशत अर्थात् ३,०५९ जना उच्च शिक्षासम्म अध्ययन गरिरहेका छन् । नगरपालिकामा स्नातक वा सोभन्दा माथिको अध्ययन गरेकाहरूको सङ्ख्या न्यून रहेको छ। त्यसैगरी नगरमा २.२२ प्रतिशतले पुर्व प्राथमिक शिक्षासम्म अध्ययन गरिरहेका छन्, २.७० प्रतिशतले प्रौढ शिक्षा लिइरहेका छन् भने १.५० प्रतिशतले अनौपचारिक शिक्षा लिइरहेका छन् । अध्ययन प्रति उदासिनता बढेर उच्च अध्ययन गर्ने अवसर नमिलेर वा आर्थिक अवस्था नभएर सो सङ्ख्या न्यून रहेको हुनसक्छ। नगरपालिकाको विकासका लागि नगरपालिकाकै दक्ष तथा शिक्षित जनशक्तिको योगदान महत्वपूर्ण हुन्छ। सामान्यतया उच्च अध्ययन गरेकाहरू रोजगारी तथा उचित अवसरको कमीले पलायन हुने गर्दछन् । दीगो विकासको लागि शिक्षित र दक्ष जनशक्ति नगरपालिकामा रहि ज्ञान र सीपको पूर्ण सदुपयोग गर्न पाउने वातावरणको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । तुलनात्मक रूपमा केहीमात्रामा भएपनि पुरुषको भन्दा महिलाहरूको सङ्ख्या प्राय सबै शैक्षिक तहहरूमा कम रहेको देखिन्छ। किशोरी र महिलाको जनसङ्ख्या धेरै भएको यो नगरपालिकामा शिक्षामा भने उनीहरूको सङ्ख्या कम हुनु उचित नभएकोले यसतर्फ सम्बन्धित सबैको ध्यान जानु जरुरी छ। वडागत लैङ्गिक विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १३२ : पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहका जनसङ्ख्याको तहगत शैक्षिक स्तरको विवरण

वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह						जम्मा सङ्ख्या
		पूर्व प्राथमिक शिक्षा	प्राथमिक शिक्षा (१ कक्षा - ८)	माध्यामिक शिक्षा (९ कक्षा - १२)	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक	प्रौढ शिक्षा	
१	पुरुष	२३	४२९	६६४	२१६	२१	९	१,३६२
	महिला	२४	४७२	५७४	१६२	१८	४७	१,२९७
	जम्मा	४७	९०१	१,२३८	३७८	३९	५६	२,६५९
२	पुरुष	२०	३३३	२९६	७०	४	२	७२५
	महिला	११	३१९	३०३	६२	०	३२	७२७
	जम्मा	३१	६५२	५९९	१३२	४	३४	१,४५२
३	पुरुष	४	१७९	२८७	१०	०	१	४८१
	महिला	५	१५६	१४९	९	०	५	३२४
	जम्मा	९	३३५	४३६	१९	०	६	८०५
४	पुरुष	९	३२४	२५८	१९	२०	०	६३०
	महिला	१०	३५३	२४८	११	२	५८	६८२
	जम्मा	१९	६७७	५०६	३०	२२	५८	१,३१२
५	पुरुष	३	४४५	४३०	४५	४३	११	९७७
	महिला	८	३३७	३९३	५६	३६	६५	८९५
	जम्मा	११	७८२	८२३	१०१	७९	७६	१,८७२
६	पुरुष	२२	३८८	५६६	१७८	१०	२	१,१६६
	महिला	१२	४५०	५१४	१४८	८	१५	१,१४७
	जम्मा	३४	८३८	१,०८०	३२६	१८	१७	२,३१३
७	पुरुष	२१	३९५	२७३	२७	५	२४	७४५
	महिला	१४	३०२	२४८	४५	१	८१	६९१
	जम्मा	३५	६९७	५२१	७२	६	१०५	१,४३६
८	पुरुष	५०	७५९	८८८	२८३	३७	८	२,०२५
	महिला	३९	७८८	९५३	२७४	२१	६६	२,१४१
	जम्मा	८९	१,५४७	१,८४१	५५७	५८	७४	४,१६६
९	पुरुष	७०	१,०२२	१,०६७	२१२	२३	१०	२,४०४
	महिला	७७	१,०७६	१,२१७	२७१	९	९१	२,७४१
	जम्मा	१४७	२,०९८	२,२८४	४८३	३२	१०१	५,१४५
१०	पुरुष	२५	४४९	५३८	१३५	१३	२६	१,१८६
	महिला	२१	४०२	५३९	१४९	७	६७	१,१८५
	जम्मा	४६	८५१	१,०७७	२८४	२०	९३	२,३७१

वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह						जम्मा सङ्ख्या
		पूर्व प्राथमिक शिक्षा	प्राथमिक शिक्षा (१ कक्षा - ८)	माध्यामिक शिक्षा (९ कक्षा - १२)	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक	प्रौढ शिक्षा	
११	पुरुष	१०	४२७	३७६	७५	०	०	**८८८**
	महिला	११	४५१	३८८	८३	०	५	**९३८**
	जम्मा	२१	८७८	७६४	१५८	०	५	**१,८२६**
१२	पुरुष	१५	३६५	३६१	५७	६	१३	**८१७**
	महिला	४	३९१	३९६	१०३	०	२९	**९२३**
	जम्मा	१९	७५६	७५७	१६०	६	४२	**१,७४०**
१३	पुरुष	३८	६५९	६६६	१४२	४३	२२	**१,५७०**
	महिला	३२	५९१	७१४	१८७	१२	५३	**१,५८९**
	जम्मा	७०	१,२५०	१,३८०	३२९	५५	७५	**३,१५९**
१४	पुरुष	१८	६६३	५९०	१०३	३०	३	**१,४०७**
	महिला	१७	६२५	६९६	१२६	१४	२५	**१,५०३**
	जम्मा	३५	१,२८८	१,२८६	२२९	४४	२८	**२,९१०**
कुल जम्मा	**पुरुष**	**४०२**	**६,५६५**	**६,८३०**	**१,५४२**	**४२९**	**३१५**	**१५,३४३**
	महिला	**४८५**	**६,५१६**	**७,१४६**	**१,८६८**	**४४०**	**९३१**	**१५,८४४**
	जम्मा	**६८६**	**१२,८०६**	**१३,६४१**	**३,०५९**	**४६३**	**८३४**	**३०,९०४**
	प्रतिशत	**२.२२**	**४१.४४**	**४४.१४**	**९.९०**	**१.५०**	**२.७०**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२० उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरसमूहको तहगत शैक्षिक स्तरसम्बन्धी विवरण

उमेर समूह र लैङ्गिकताका आधारमा हेर्दा नगरपालिकामा आधारभूत शिक्षा (कक्षा १ देखि ८) सम्मको शैक्षिक स्तर हासिल गरेका छात्रको सङ्ख्या सबैभन्दा बढी १३,५५० रहेको छ । उमेर समूह १० देखि १४ वर्षका आधारभूत शैक्षिक स्तर हासिल गर्ने सबैभन्दा धेरै सङ्ख्या ३,५१० रहेको छ जसमा पुरुष १,८३९ र महिला १,६७१ रहेका छन् । उमेर बढ्दै जाँदा क्रमशः पढाइको स्तर कम हुने वा छोड्ने प्रवृत्ति उच्च रहेको छ । यद्यपि आधारभूत शिक्षामा सबैको पहुँचमा विगतको तुलनामा ठूलो सुधार भए तापनि उच्च शिक्षामा भने अपेक्षाकृत सुधार देखिदैन । आधारभूत शिक्षामा उपलब्धी प्राप्त भएपश्चात उच्च शिक्षामा लगानी वृद्धि गरी दीगो विकासतर्फ अघि बढ्ने योजना निर्माण गर्नु जरुरी छ । पाको उमेर समूहका प्रौढ र बृद्धबृद्धाहरूमा शैक्षिक स्तर कम रहनु विगतमा शिक्षाको पहुँचबाट टाढा रहेको जनसङ्ख्या हाल पाको उमेर समूहमा परेकोले हुनसक्छ । बालबालिकाहरूमा भने विद्यालय जाने परिवार सङ्ख्या राम्रो रहेको पाइन्छ भने नर्सरीदेखि उच्च तहसम्म समग्रमा महिलाको सङ्ख्याभन्दा पुरुषको धेरै रहेको देख्न सकिन्छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १३३ : वडाअनुसार तहगत शिक्षा, लिङ्ग र उमेर समूहसम्बन्धी विवरण

उमेर समूह	लिङ्ग	शैक्षिक तह												जम्मा सङ्ख्या
		पूर्व प्राथमिक शिक्षा		आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८)		माध्यामिक शिक्षा (कक्षा ९-१२)		उच्च शिक्षा		अनौपचारिक		प्रौढ शिक्षा		
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
५-९ वर्ष	पुरुष	३१५	१७.९	१,४३९	८२.०							१	०.१	**१,७५५**
	महिला	२६३	१६	१,३३४	८३					१	०			**१,५९८**
	जम्मा	५७८	१७	२,७७३	८३					१	०	१	०	**३,३५३**
१०-१४ वर्ष	पुरुष	४	०.२	१,८३९	८०.९	४३१	१९.०							**२,२७४**
	महिला	१	०	१,६७१	७८	४६५	२२							**२,१३७**
	जम्मा	५	०	३,५१०	८०	८९६	२०							**४,४११**
१५-१९ वर्ष	पुरुष	३	०.१	२६७	११.०	२,०६५	८५.४	८३	३.४					**२,४१८**
	महिला			२१२	९	२,०५८	८६	१३५	६	१	०	१	०	**२,४०७**
	जम्मा	३	०	४७९	१०	४,१२३	८५	२१८	५	१	०	१	०	**४,८२५**
२०-२४ वर्ष	पुरुष	२	०.१	२३७	१३.५	१,१४७	६५.४	३६६	२०.९	३	०.२			**१,७५५**
	महिला	२	०	२८२	११	१,५०१	६०	६८९	२८	३	०	५	०	**२,४८२**
	जम्मा	४	०	५१९	१२	२,६४८	६२	१,०५५	२५	६	०	५	०	**४,२३७**
२५-२९ वर्ष	पुरुष			२९८	१९.७	८२९	५४.७	३८२	२५.२	५	०.३	१	०.१	**१,५१५**
	महिला	४	०	४३८	२०	१,१७४	५५	५१७	२४	७	०	३	०	**२,१४३**
	जम्मा	४	०	७३६	२०	२,००३	५५	८९९	२५	१२	०	४	०	**३,६५८**
३०-३४ वर्ष	पुरुष			३१४	२६.१	६४०	५३.२	२४३	२०.२	४	०.३	१	०.१	**१,२०२**
	महिला	२	०	५६४	३६	७८३	५०	२०१	१३	६	०	१६	१	**१,५७२**
	जम्मा	२	०	८७८	३२	१,४२३	५१	४४४	१६	१०	०	१७	१	**२,७७४**
३५-३९ वर्ष	पुरुष			३६०	३५.१	५२९	५१.५	१२८	१२.५	६	०.६	४	०.४	**१,०२७**
	महिला	२	०	६७५	४७	६१९	४३	७६	५	१६	१	४०	३	**१,४२८**
	जम्मा	२	०	१,०३५	४२	१,१४८	४७	२०४	८	२२	१	४४	२	**२,४५५**
४०-४४ वर्ष	पुरुष			३४९	३६.६	४८३	५०.६	१०७	११.२	११	१.२	४	०.४	**९५४**
	महिला	२	०	५३२	५२	३८६	३८	२७	३	२४	२	५५	५	**१,०२६**
	जम्मा	२	०	८८१	४४	८६९	४४	१३४	७	३५	२	५९	३	**१,९८०**
४५-४९ वर्ष	पुरुष			३१४	३८.१	३९४	४७.८	९५	११.५	१८	२.२	४	०.५	**८२५**
	महिला			४३३	५४	२२२	२८	२५	३	१४	२	१०३	१३	**७९७**
	जम्मा			७४७	४६	६१६	३८	१२०	७	३२	२	१०७	७	**१,६२२**
५०-५४ वर्ष	पुरुष	१	०.१	३९१	४७.५	३१४	३८.१	७७	९.३	२६	३.२	१५	१.८	**८२४**
	महिला	२	०	२८०	५६	७३	१५	९	२	१५	३	११७	२४	**४९६**
	जम्मा	३	०	६७१	५१	३८७	२९	८६	७	४१	३	१३२	१०	**१,३२०**

उमेर समूह	लिङ्ग	शैक्षिक तह												जम्मा सङ्ख्या
		पूर्व प्राथमिक शिक्षा		आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८)		माध्यामिक शिक्षा (कक्षा ९-१२)		उच्च शिक्षा		अनौपचारिक		प्रौढ शिक्षा		
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
५५-५९ वर्ष	पुरुष	१	०.२	३४२	५८.१	१५८	२६.८	४४	७.५	२३	३.९	२१	३.६	**५८९**
	महिला	२	१	१४७	४९	२२	७	३	१	१५	५	१११	३७	**३००**
	जम्मा	३	०	४८९	५५	१८०	२०	४७	५	३८	४	१३२	१५	**८८९**
६०-६४ वर्ष	पुरुष			२७७	५८.४	१२३	२५.९	२४	५.१	३६	७.६	१४	३.०	**४७४**
	महिला	१	१	८३	४४	९	५	१	१	८	४	८८		
	जम्मा	१	०	३६०	५४	१३२	२०	२५	४	४४	७	१०२	१५	**६६४**
६५-६९ वर्ष	पुरुष	१	०.३	१९३	५३.०	९१	२५.०	११	३.०	४६	१२.६	२२	६.०	**३६४**
	महिला	३	३	३३	३२	७	७	१	१	११	११	४९		
	जम्मा	४	१	२२६	४८	९८	२१	१२	३	५७	१२	७१	१५	**४६८**
७०-७४ वर्ष	पुरुष			९८	५६.३	३४	१९.५	५	२.९	२०	११.५	१७	९.८	**१७४**
	महिला			२२	३५	६	१०	१	२	३	५	३०		
	जम्मा			१२०	५१	४०	१७	६	३	२३	१०	४७	२०	**२३६**
७५ वर्ष माथि	पुरुष	१	०.४	११९	५१.१	२२	९.४	७	३.०	५७	२४.५	२७	११.६	**२३३**
	महिला	१	२	७	१७	७	१७	१	२	४	१०	२१		
	जम्मा	२	१	१२६	४६	२९	११	८	३	६१	२२	४८	१८	**२७४**
पुरुष जम्मा		**३२८**	**२.०**	**६,८३७**	**४१.७**	**७,२६०**	**४४.३**	**१,५७२**	**९.६**	**२५५**	**१.६**	**१३१**	**०.८**	**१६,३८३**
महिला जम्मा		**२८५**	**१.७**	**६,७१३**	**४०.०**	**७,३३२**	**४३.७**	**१,६८६**	**१०.०**	**१२८**	**०.८**	**६३९**	**३.८**	**१६,७८३**
कुल जम्मा		**६१३**	**१.८**	**१३,५५०**	**४०.९**	**१४,५९२**	**४४.०**	**३,२५८**	**९.८**	**३८३**	**१.२**	**७७०**	**२.३**	**३३,१६६**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२१ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका/नगएका उमेरसमूह अनुसार विवरण

नगरपालिकामा ५ देखि २४ वर्ष उमेर भित्रका कुल १७,३९३ जना जनसङ्ख्यामध्ये, के तपाइँ स्कुल/कलेज जानुहुन्छ भनि सोधिएको प्रश्नमा हाल स्कुल कलेज गईरहेकाहरूको सङ्ख्या १२,५३३ अर्थात् ७२.०६ प्रतिशत रहेका छन् भने ४,७४८ जना अर्थात् २७.३० प्रतिशत हाल स्कुल/कलेज नजाने गरेको पाइयो। वडागतरूपमा वडा नं. ९ मा हाल स्कुल/कलेज नजानेहरूको सङ्ख्या अन्य वडामा भन्दा बढी रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. १३४ : ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार विवरण

हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/कलेज गइरहेका	हाल स्कुल/कलेज नजाने/छाड्ने	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
५-९	३,४६२	१०९	१९	**३,५९०**
१०-१२	२,५०६	५६	६	**२,५६८**
१३-१६	४,३०३	६१६	१७	**४,९३६**
१७-२४	२,२६२	३,९६७	७०	**६,२९९**
जम्मा	**१२,५३३**	**४,७४८**	**११२**	**१७,३९३**
प्रतिशत	**७२.०६**	**२७.३०**	**०.६४**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२२ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण

तालिका नं. १३५ : ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/ कलेज गइरहेका	हाल स्कुल / कलेज नजाने/छाड्ने	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	५-९	२५९	२४	४	**२८७**
	१०-१२	१५७	१४	२	**१७३**
	१३-१६	३१२	४४	१	**३५७**
	१७-२४	२२३	२६१	१६	**५००**
	जम्मा	**९५१**	**३४३**	**२३**	**१,३१७**
२	५-९	१६४	१०	१	**१७५**
	१०-१२	११२	३		**११५**
	१३-१६	२४३	२७	१	**२७१**
	१७-२४	१२४	२०३	३	**३३०**
	जम्मा	**६४३**	**२४३**	**५**	**८९१**
३	५-९	५६	५		**६१**
	१०-१२	६०	५		**६५**
	१३-१६	८४	२३	१	**१०८**
	१७-२४	२०	१३७	१	**१५८**
	जम्मा	**२२०**	**१७०**	**२**	**३९२**
४	५-९	१२६	१	१	**१२८**
	१०-१२	१२५	२		**१२७**
	१३-१६	१९९	१३	२	**२१४**
	१७-२४	८३	१४४		**२२७**
	जम्मा	**५३३**	**१६०**	**३**	**६९६**

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/ कलेज गइरहेका	हाल स्कुल / कलेज नजाने/छाड्ने	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
५	५-९	१५९	६		**१६५**
	१०-१२	११५	१		**११६**
	१३-१६	२३३	३१	१	**२६५**
	१७-२४	११०	२२४	२	**३३६**
	जम्मा	**६१७**	**२६२**	**३**	**८८२**
६	५-९	२४०	२	१	**२४३**
	१०-१२	१६७	१		**१६८**
	१३-१६	३२२	१७		**३३९**
	१७-२४	२०२	२३८		**४४०**
	जम्मा	९३१	२५८	१	**१,१९०**
७	५-९	१६४	४		**१६८**
	१०-१२	११५	१		**११६**
	१३-१६	१७३	१७		**१९०**
	१७-२४	७४	१९१	५	**२७०**
	जम्मा	**५२६**	**२१३**	**५**	**७४४**
८	५-९	४३३	१२	६	**४५१**
	१०-१२	३०९	७	१	**३१७**
	१३-१६	४२८	११९	१	**५४८**
	१७-२४	२३३	४१०	७	**६५०**
	जम्मा	**१,४०३**	**५४८**	**१५**	**१,९६६**
९	५-९	६३६	७	१	**६४४**
	१०-१२	३७३	५		**३७८**
	१३-१६	६५९	८६	३	**७४८**
	१७-२४	३५७	५२०	१२	**८८९**
	जम्मा	**२,०२५**	**६१८**	**१६**	**२,६५९**
१०	५-९	२४९	४		**२५३**
	१०-१२	१८५	३		**१८८**
	१३-१६	३१५	४०		**३५५**
	१७-२४	१७३	२६०	२	**४३५**
	जम्मा	**९२२**	**३०७**	**२**	**१,२३१**
११	५-९	१७४	५	१	**१८०**
	१०-१२	१३८	४		**१४२**
	१३-१६	२२९	३४	२	**२६५**
	१७-२४	१२०	२८७	१	**४०८**
	जम्मा	**६६१**	**३३०**	**४**	**९९५**

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/ कलेज गइरहेका	हाल स्कुल / कलेज नजाने/छाड्ने	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१२	५-९	१८८	२	१	**१९१**
	१०-१२	१३८	३		**१४१**
	१३-१६	२३१	४०		**२७१**
	१७-२४	१२३	२४७	२	**३७२**
	जम्मा	**६८०**	**२९२**	**३**	**९७५**
१३	५-९	३३८	५		**३४३**
	१०-१२	२६९	४	१	**२७४**
	१३-१६	३८८	६५	५	**४५८**
	१७-२४	२१३	४०५	६	**६२४**
	जम्मा	**१,२०८**	**४७९**	**१२**	**१,६९९**
१४	५-९	२७६	२२	३	**३०१**
	१०-१२	२४३	३	२	**२४८**
	१३-१६	४८७	६०		**५४७**
	१७-२४	२०७	४४०	१३	**६६०**
	जम्मा	**१,२१३**	**५२५**	**१८**	**१,७५६**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२३ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

तालिका नं. १३६ : ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका तर हाल छाडेका	स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका	जम्मा
१	५-९		२४	**२४**
	१०-१२	४	१०	**१४**
	१३-१६	१२	३२	**४४**
	१७-२४	१३६	१२५	**२६१**
	जम्मा	**१५२**	**१९१**	**३४३**
२	५-९	१	९	**१०**
	१०-१२		३	**३**
	१३-१६	७	२०	**२७**
	१७-२४	९८	१०५	**२०३**
	जम्मा	**१०६**	**१३७**	**२४३**
३	५-९	२	३	**५**
	१०-१२	२	३	**५**
	१३-१६	१६	७	**२३**
	१७-२४	८०	५७	**१३७**
	जम्मा	**१००**	**७०**	**१७०**

वडा नं.	हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका तर हाल छाडेका	स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका	जम्मा
४	५-९		१	**१**
	१०-१२		२	**२**
	१३-१६	४	९	**१३**
	१७-२४	५०	९४	**१४४**
	जम्मा	**५४**	**१०६**	**१६०**
५	५-९		६	**६**
	१०-१२		१	**१**
	१३-१६	१९	१२	**३१**
	१७-२४	१५३	७१	**२२४**
	जम्मा	**१७२**	**९०**	**२६२**
६	५-९		२	**२**
	१०-१२		१	**१**
	१३-१६	९	८	**१७**
	१७-२४	१३५	१०३	**२३८**
	जम्मा	**१४४**	**११४**	**२५८**
७	५-९		४	**४**
	१०-१२		१	**१**
	१३-१६	९	८	**१७**
	१७-२४	९६	९५	**१९१**
	जम्मा	**१०५**	**१०८**	**२१३**
८	५-९	१	११	**१२**
	१०-१२		७	**७**
	१३-१६	७९	४०	**११९**
	१७-२४	२४५	१६५	**४१०**
	जम्मा	**३२५**	**२२३**	**५४८**
९	५-९	२	५	**७**
	१०-१२		५	**५**
	१३-१६	४६	४०	**८६**
	१७-२४	३३५	१८५	**५२०**
	जम्मा	**३८३**	**२३५**	**६१८**
१०	५-९	१	३	**४**
	१०-१२	२	१	**३**
	१३-१६	१३	२७	**४०**
	१७-२४	१५१	१०९	**२६०**
	जम्मा	**१६७**	**१४०**	**३०७**

वडा नं.	हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका तर हाल छाडेका	स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका	जम्मा
११	५-९		५	**५**
	१०-१२		४	**४**
	१३-१६	१३	२१	**३४**
	१७-२४	८८	१९९	**२८७**
	जम्मा	**१०१**	**२२९**	**३३०**
१२	५-९		२	**२**
	१०-१२	२	१	**३**
	१३-१६	३७	३	**४०**
	१७-२४	२२७	२०	**२४७**
	जम्मा	**२६६**	**२६**	**२९२**
१३	५-९	१	४	**५**
	१०-१२		४	**४**
	१३-१६	१८	४७	**६५**
	१७-२४	१५१	२५४	**४०५**
	जम्मा	**१७०**	**३०९**	**४७९**
१४	५-९	१	२१	**२२**
	१०-१२	१	२	**३**
	१३-१६	४०	२०	**६०**
	१७-२४	३००	१४०	**४४०**
	जम्मा	**३४२**	**१८३**	**५२५**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२४ लैङ्गिक आधारमा ५ वर्षदेखि २४ वर्षको उमेर समूहका विद्यालय वा कलेज गएका र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. १३७ : ५ वर्षदेखि २४ वर्षको उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये हालसम्म विद्यालय वा कलेज गएका वा नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	विगतमा विद्यालय/कलेज गएका				विगतमा विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका				जम्मा
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
१	६५	१९.०	८७	२५.४	९७	२८.३	९४	२७.४	**३४३**
२	३८	१५.६	६८	२८.०	७१	२९.२	६६	२७.२	**२४३**
३	४४	२५.९	५६	३२.९	३९	२२.९	३१	१८.२	**१७०**
४	२४	१५.०	३०	१८.८	४६	२८.८	६०	३७.५	**१६०**
५	८२	३१.३	९०	३४.४	३८	१४.५	५२	१९.८	**२६२**
६	६३	२४.४	८१	३१.४	५१	१९.८	६३	२४.४	**२५८**
७	३९	१८.३	६६	३१.०	६०	२८.२	४८	२२.५	**२१३**

वडा नं.	विगतमा विद्यालय/कलेज गएका				विगतमा विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका				जम्मा
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
८	१६०	२९.२	१६५	३०.१	१०२	१८.६	१२१	२२.१	**५४८**
९	१७०	२७.५	२१३	३४.५	९१	१४.७	१४४	२३.३	**६१८**
१०	७२	२३.५	९५	३०.९	६८	२२.१	७२	२३.५	**३०७**
११	३३	१०.०	६८	२०.६	९०	२७.३	१३९	४२.१	**३३०**
१२	११२	३८.४	१५४	५२.७	१०	३.४	१६	५.५	**२९२**
१३	६९	१४.४	१०१	२१.१	१४६	३०.५	१६३	३४.०	**४७९**
१४	१४७	२८.०	१९५	३७.१	७४	१४.१	१०९	२०.८	**५२५**
जम्मा	**१,११८**	**२३.५**	**१,४६९**	**३०.९**	**९८३**	**२०.७**	**१,१७८**	**२४.८**	**४,७४८**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ५ देखि २४ वर्ष उमेर भित्रका कुल १७,३९३ जना जनसङ्ख्यामध्ये, के तपाइँ स्कुल/कलेज जानु भएको छ भनि सोधिएको प्रश्नमा स्कुल/कलेज नगएका/छडेका जनसङ्ख्या ४,७४८ जना रहेका छन्। जसमा विगतमा स्कुल/कलेज नजाने/छाड्ने पुरुषको जनसङ्ख्या ९८३ अर्थात् २०.७ प्रतिशत र महिलाको जनसङ्ख्या १,१७८ अर्थात् २४.८ प्रतिशत देखिन्छ। यो तथ्याङ्कलाई हेर्दा स्कुल/कलेज नगएका/छाडेकाको सङ्ख्या महिला र पुरुष दुबै गरी २७.३० प्रतिशत रहेको छ। यसका लागि विद्यालय छाडेकाको लागि विद्यालय भर्ना अभियान, औपचारिक शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, प्रौढ शिक्षा तथा अन्य शैक्षिक विकासका व्यवहारिक र कार्यन्वयनमुखी योजना निर्माण गरी लागू गर्नु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

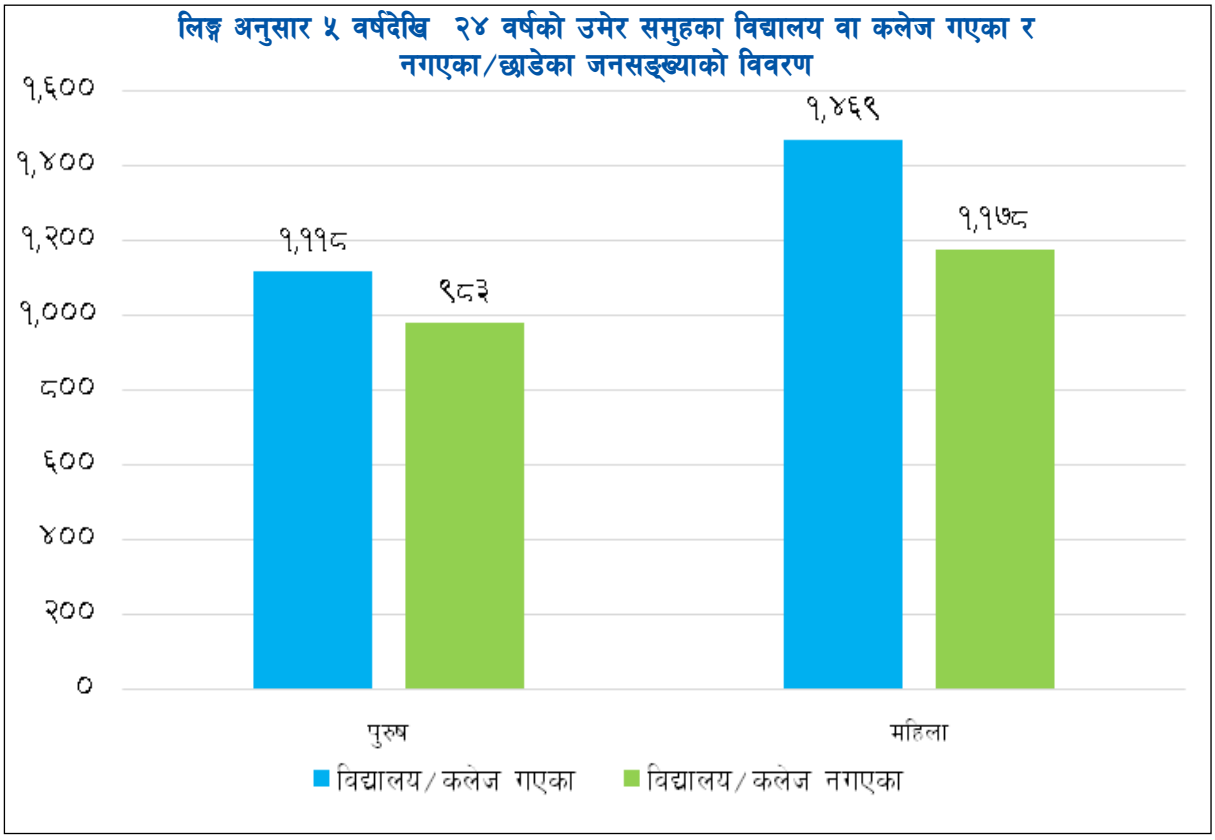

७.१.२५ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. १३८ : ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

उमेर समूह	स्कुल/कलेजको प्रकार									जम्मा
	सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल /गुम्बा/ मदरसा	अन्य		उल्लेख नगरिएको		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
५-९	६६८	६९०	१,११६	९२०		१	१	४०	२६	**३,४६२**
१०-१२	६४६	६९२	६६३	४७५	१	१	१	१७	१०	**२,५०६**
१३-१६	१,३०७	१,४५१	८२८	६८५	१	२	१	१८	१०	**४,३०३**
१७-२४	६४२	८५०	३७८	३७९		३	४	२	४	**२,२६२**
जम्मा	**३,२६३**	**३,६८३**	**२,९८५**	**२,४५९**	**२**	**७**	**७**	**७७**	**५०**	**१२,५३३**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२६ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

तालिका नं. १३९ : ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्यामध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	उमेर समूह	स्कुल/कलेजको प्रकार									जम्मा
		सामुदायिक		निजी/ संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/ मदरसा	अन्य		उल्लेख नगरिएको		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	५-९	२१	३५	१२२	७६				३	२	**२५९**
	१०-१२	२१	३१	५०	५०	१			२	२	**१५७**
	१३-१६	५४	९४	९२	७२						**३१२**
	१७-२४	४०	६२	६४	५५			१	१		**२२३**
	जम्मा	**१३६**	**२२२**	**३२८**	**२५३**	**१**		**१**	**६**	**४**	**९५१**
२	५-९	३९	४२	५२	२८				२	१	**१६४**
	१०-१२	३६	४७	२०	७			१		१	**११२**
	१३-१६	७९	११२	३३	१८				१		**२४३**
	१७-२४	४०	४०	२३	२१						**१२४**
	जम्मा	**१९४**	**२४१**	**१२८**	**७४**			**१**	**३**	**२**	**६४३**
३	५-९	२७	२८						१		**५६**
	१०-१२	३१	२९								**६०**
	१३-१६	४५	३९								**८४**
	१७-२४	१०	१०								**२०**
	जम्मा	**११३**	**१०६**						**१**		**२२०**

वडा नं.	उमेर समूह	स्कुल/कलेजको प्रकार									जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा	अन्य		उल्लेख नगरिएको		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
४	५-९	४९	५५	१३	९						१२६
	१०-१२	५०	५२	८	१५						१२५
	१३-१६	९४	९२	७	६						१९९
	१७-२४	४३	३५	१	४						८३
	जम्मा	**२३६**	**२३४**	**२९**	**३४**						**५३३**
५	५-९	५१	४२	३१	३३				१	१	१५९
	१०-१२	३७	३६	२८	१३				१		११५
	१३-१६	१०८	८७	२०	१२		१		४	१	२३३
	१७-२४	५१	५०	६	३						११०
	जम्मा	**२४७**	**२१५**	**८५**	**६१**		**१**		**६**	**२**	**६१७**
६	५-९	७५	७१	५४	३८					२	२४०
	१०-१२	५२	५६	२९	२९				१		१६७
	१३-१६	११७	१२४	४०	४१						३२२
	१७-२४	६४	८०	३४	२४						२०२
	जम्मा	**३०८**	**३३१**	**१५७**	**१३२**				**१**	**२**	**९३१**
७	५-९	६०	५७	१८	२५		१		३		१६४
	१०-१२	४१	४९	१५	९		१				११५
	१३-१६	७८	७२	१४	८				१		१७३
	१७-२४	२८	४३	३							७४
	जम्मा	**२०७**	**२२१**	**५०**	**४२**		**२**		**४**		**५२६**
८	५-९	२९	३१	१८७	१७४				८	४	४३३
	१०-१२	३८	३१	१३०	१०७				१	२	३०९
	१३-१६	६६	६७	१४२	१४७	१			३	२	४२८
	१७-२४	३६	६३	५४	७५		२		१	२	२३३
	जम्मा	**१६९**	**१९२**	**५१३**	**५०३**	**१**	**२**		**१३**	**१०**	**१,४०३**
९	५-९	४९	५७	२८१	२४७			१	१		६३६
	१०-१२	४१	५३	१६३	११२				३	१	३७३
	१३-१६	१२१	१३६	२१९	१७९		१	१	१	१	६५९
	१७-२४	८७	११९	७६	७४			१			३५७
	जम्मा	**२९८**	**३६५**	**७३९**	**६१२**		**१**	**३**	**५**	**२**	**२,०२५**
१०	५-९	१९	१४	११३	९३				५	५	२४९
	१०-१२	३१	१९	८३	५१				१		१८५
	१३-१६	६३	५४	१०५	८९				३	१	३१५
	१७-२४	३६	४५	४७	४३			१		१	१७३
	जम्मा	**१४९**	**१३२**	**३४८**	**२७६**			**१**	**९**	**७**	**९२२**

वडा नं.	उमेर समूह	स्कुल/कलेजको प्रकार									जम्मा
		सामुदायिक		निजी/ संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/ मदरसा	अन्य		उल्लेख नगरिएको		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
११	५-९	२५	५१	६६	३१				१		**१७४**
	१०-१२	५०	५३	२१	१४						**१३८**
	१३-१६	८०	१०१	२५	२३						**२२९**
	१७-२४	३५	४३	२१	२१						**१२०**
	जम्मा	**१९०**	**२४८**	**१३३**	**८९**				**१**		**६६१**
१२	५-९	७१	६३	२८	१८				२	६	**१८८**
	१०-१२	५८	५८	१२	८				२		**१३८**
	१३-१६	८५	११३	१७	१३				२	१	**२३१**
	१७-२४	४५	६५	८	४					१	**१२३**
	जम्मा	**२५९**	**२९९**	**६५**	**४३**				**६**	**८**	**६८०**
१३	५-९	६८	५८	९६	१०५				७	४	**३३८**
	१०-१२	७१	७६	७८	३७				४	३	**२६९**
	१३-१६	१०८	१३२	८१	६३				२	२	**३८८**
	१७-२४	५१	९६	२७	३७		१	१			**२१३**
	जम्मा	**२९८**	**३६२**	**२८२**	**२४२**		**१**	**१**	**१३**	**९**	**१,२०८**
१४	५-९	८५	८६	५५	४३				६	१	**२७६**
	१०-१२	८९	१०२	२६	२३				२	१	**२४३**
	१३-१६	२०९	२२८	३३	१४				१	२	**४८७**
	१७-२४	७६	९९	१४	१८						**२०७**
	जम्मा	**४५९**	**५१५**	**१२८**	**९८**				**९**	**४**	**१,२१३**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

५.१.२७ लैङ्गिक आधारमा ५ देखि ३५ वर्षको उमेरका हाल विद्यालय वा कलेज गई रहेको जनसङ्ख्याको विवरण

नगरपालिकामा ५ देखि ३५ वर्ष भित्रका कुल २५,३१६ जनसङ्ख्यामध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गई रहेको जनसङ्ख्यामा ६,४४३ अर्थात् २५.४५ प्रतिशत पुरुषहरू र ६,३०४ अर्थात् २४.९० प्रतिशत महिलाहरू रहेका छन् । यसैगरी सोही उमेर भित्रका ५,१५४ पुरुष अर्थात् २०.३६ प्रतिशत र ७,००८ अर्थात् २७.६८ प्रतिशत महिलाहरू भने विद्यालय वा कलेज नगएको देखिन्छ । महिला र पुरुषको तथ्याङ्कलाई हेर्दा महिलाभन्दा पुरुषहरू नै बढी अध्ययनमा संलग्न रहेको देखिन्छ । यद्यपि महिलाको जनसङ्ख्या पुरुषको भन्दा बढी छ । हालका वर्षहरूमा जनचेतनामा आएको सकारात्मक परिवर्तनले महिलाहरूलाई अनिवार्य शिक्षित बनाउनुपर्छ भन्ने जागरण फैलिएको पाइन्छ । तर अर्कोतर्फ विद्यालय/कलेज नजाने महिलाको सङ्ख्यासमेत उल्लेख्य हुनुले त्यसतर्फ ध्यान जानु जरुरी छ । गुणस्तरीय जीवनयापनका लागि चेतना र शिक्षाको सर्वोपरी भूमिका हुने भएकोले पुरुष वा महिला जो भए पनि अध्ययनबाट वञ्चित दुबैलाई शिक्षाको पूर्ण पहुँचमा ल्याउनु राज्यको दायित्व हो । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १४० : लैङ्गिक आधारमा ५ देखि ३५ वर्षको उमेरका हाल विद्यालय वा कलेज गई रहेको वडागत जनसङ्ख्याको विवरण

उमेर समूह	उपस्थित						जम्मा सङ्ख्या
	हाल विद्यालय/कलेज गईरहेका		हाल विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका		उल्लेख नभएको		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
५-९ वर्ष	१,८२५	१,६३७	५५	५४	१२	७	**३,५९०**
१०-१४ वर्ष	२,२४७	२,१०३	६५	६३	७	५	**४,४९०**
१५-१९ वर्ष	१,८०७	१,८१३	६४४	६२८	१६	७	**४,९१५**
२०-२४ वर्ष	४५५	६४६	१,३३७	१,९०२	३१	२७	**४,३९८**
२५-२९ वर्ष	८०	८८	१,४७४	२,१६३	४०	४९	**३,८९४**
३०-३५ वर्ष	२९	१७	१,५७९	२,१९८	६१	१४५	**४,०२९**
जम्मा	**६,४४३**	**६,३०४**	**५,१५४**	**७,००८**	**१६७**	**२४०**	**२५,३१६**
प्रतिशत	**२५.४५**	**२४.९०**	**२०.३६**	**२७.६८**	**०.६६**	**०.९५**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२८ लिङ्गअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहका विद्यालय वा कलेज गए/नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण

नगरपालिकामा रहेका ५ देखि ३५ वर्ष उमेर भित्रका २५,३१६ जनसङ्ख्यामध्ये हाल स्कुल तथा कलेज नजाने १२,१६२ जनालाई के तपाई विगतमा कहिल्यै स्कुल/कलेज जानु भएको छ भन्ने प्रश्नमा ६,७९९ जना विगतमा स्कुल/कलेज गएका र ५,३६३ जना हालसम्म कहिल्यै स्कुल तथा कलेज नगएको पाईयो । लैङ्गिक आधारमा विश्लेषण गर्दा विद्यालय नजानेहरूमा महिलाको सङ्ख्या बढी रहेको देखिन्छ । अनिवार्य रूपमा विद्यालय/कलेज जानुपर्ने यो उमेर भित्रको जनसङ्ख्या हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको कारणहरू पहिचान गरी अध्ययन गर्ने उमेर समूहलाई अध्ययनमा प्रोत्साहन गर्ने रणनितिहरू अपनाउनु पर्दछ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. १४१ : लिङ्गअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये विद्यालय वा कलेज गए र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	विगतमा विद्यालय/कलेज गएका				विगतमा विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका				जम्मा
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
१	२०१	१९.८	२४५	२४.१	२६५	२६.१	३०६	३०.१	**१,०१७**
२	८७	१५.८	१३३	२४.१	१४०	२५.४	१९१	३४.७	**५५१**
३	१०८	२६.२	११५	२७.९	१२०	२९.१	६९	१६.७	**४१२**
४	६१	१५.३	८२	२०.६	१०८	२७.१	१४७	३६.९	**३९८**
५	२३६	३३.१	२५३	३५.५	९८	१३.७	१२६	१७.७	**७१३**
६	२२३	२९.५	२७१	३५.९	११२	१४.८	१४९	१९.७	**७५५**
७	११०	१९.५	१६४	२९.१	१५६	२७.७	१३३	२३.६	**५६३**
८	४१०	२६.८	५०१	३२.७	२४२	१५.८	३७९	२४.७	**१,५३२**
९	४५०	२४.६	६९४	३८.०	२३७	१३.०	४४७	२४.५	**१,८२८**

वडा नं.	विगतमा विद्यालय/कलेज गएका				विगतमा विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका				जम्मा
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
१०	१७९	२०.९	२८०	३२.७	१७८	२०.८	२१९	२५.६	**८५६**
११	८१	१२.२	१३७	२०.६	१८२	२७.३	२६६	३९.९	**६६६**
१२	२३७	३६.३	३६१	५५.३	१६	२.५	३९	६.०	**६५३**
१३	१७१	१५.१	२९२	२५.७	३००	२६.४	३७३	३२.८	**१,१३६**
१४	३०४	२८.१	४१३	३८.२	१४२	१३.१	२२३	२०.६	**१,०८२**
जम्मा	**२,८५८**	**२३.५**	**३,९४१**	**३२.४**	**२,२९६**	**१८.९**	**३,०६७**	**२५.२**	**१२,१६२**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२९ विद्यालय/कलेजको प्रकारअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका नं. १४२ : विद्यालय/कलेजको प्रकारअनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	सामुदायिक/सरकारी		संस्थागत/निजी		अन्य		उल्लेख नगरिएको		जम्मा सङ्ख्या
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	१४१	२३१	३४०	२५८	२	१	७	४	**९८४**
२	१९४	२४४	१२८	७४		१	३	२	**६४६**
३	११४	१०६					१		**२२१**
४	२४१	२३८	२९	३४					**५४२**
५	२५०	२१८	८५	६३	१		७	२	**६२६**
६	३२०	३३५	१५७	१३३			२	२	**९४९**
७	२०८	२२३	५०	४२	२		४		**५२९**
८	१८१	२०५	५१९	५०९	३		१३	१०	**१,४४०**
९	३०३	३७०	७४८	६१९	२	३	६	२	**२,०५३**
१०	१५१	१३७	३४८	२७९	२	१	११	८	**९३७**
११	१९२	२४९	१३४	९०			१		**६६६**
१२	२६३	३०५	६६	४३			६	८	**६९१**
१३	३०५	३७१	२८५	२४४	२	१	१३	९	**१,२३०**
१४	४६६	५२७	१२८	९९			९	४	**१,२३३**
जम्मा	**३,३२९**	**३,७५९**	**३,०१७**	**२,४८७**	**१४**	**७**	**८३**	**५१**	**१२,७४७**
प्रतिशत	**२६.१२**	**२९.४९**	**२३.६७**	**१९.५१**	**०.११**	**०.०५**	**०.६५**	**०.४०**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.३० ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण

यस पुर्व उल्लेख गरिएको तथ्याङ्कअनुसार नागरिकहरूले गर्ने खर्चका मुख्य शीर्षकहरू मध्ये शिक्षामा गर्ने खर्च प्रमुखमध्ये एक हो । सामान्यतया सामुदायिक विद्यालयहरूमा आकर्षण घटी निजी विद्यालयमा महँगो शुल्क तिरेर आफ्ना बालबालिकाको भविष्यको लागि अभिभावकहरू पढाउन बाध्य हुन्छन् । यसरी अभिभावकहरूले विद्यालयमा मासिकरूपमा बुझाउने शुल्कको आधारमा हेर्दा सबैभन्दा धेरै अर्थात् ४,००५ जनाले मासिक १,००१ देखि ५,००० सम्म खर्च गर्ने गरेको, दोस्रोमा २,८०२ जनाले मासिक रू. १०००० भन्दा माथि खर्चगर्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी मासिक १०० सम्म खर्च गर्नेको जनसङ्ख्या २,१९४ रहेको देखिन्छ । एकातर्फ समुचित पठनपाठनको सुनिश्चतता नहुँदा साधारण आर्थिक हैसियत भएका परिवारका बालबालिकाहरू सामुदायिक विद्यालयमा नगन्य मात्रामा पैसा खर्च गरिरहेका छन् भने आधा भन्दा बढी जनसङ्ख्याले शिक्षामा ठूलो लगानी गर्न बाध्य छन् । वास्तवमा संविधानको मर्मअनुसार शिक्षामा गरिएको प्रावधान मुताविक आधार भूत शिक्षामा निशुल्क र सबैको पहुँच पुऱ्याउन सके शिक्षाजस्तो संवेदनशील क्षेत्रमा नागरिकहरू सुरक्षित हुन सक्छन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १४३ : ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण

वडा नं.	मासिक शुल्क रू. १०० सम्म तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क शुल्क रू. १०१-२०० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रू. २०१-५०० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रू. ५०१-१००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रू. १००१-५००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रू. ५००१-१०००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रू.१०००० भन्दा माथि तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	उल्लेख नगरिएको	५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका हाल स्कुल/कलेज गइ रहेका जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या	औसतमासिक शुल्क
१	१४१	३६	४९	२०	३२५	१०६	२९६	११	९८४	**७,६४८**
२	१५	९	७२	८०	३१७	५८	९०	५	६४६	**८,२९१**
३	९	३	५४	६८	७९	३	४	१	२२१	**१,७३४**
४	११	११	७४	८३	१५३	८१	१२९		५४२	**८,९२९**
५	१२३	२०	६४	४२	२२४	९४	५०	९	६२६	**३,८५१**
६	१०९	७८	४७	४५	१५७	११६	३९३	४	९४९	**१३,४७४**
७	२०२	१४	९७	६६	९६	३०	२०	४	५२९	**१,८०६**
८	२७३	१४	५५	८५	४८४	१६५	३४१	२३	१,४४०	**१०,६१६**
९	२०४	४६	१३९	१६३	५७३	२६१	६५९	८	२,०५३	**१२,३२९**
१०	२६२	९	१३१	६०	४१४	१७	२५	१९	९३७	**२,३७३**
११	२८	१	४३	५९	२३७	१३९	१५८	१	६६६	**८,८६८**
१२	५५७		३	५	८६	७	१९	१४	६९१	**१,००२**
१३	८४	३	२३	३८	४१९	२९४	३४७	२२	१,२३०	**१३,४२०**
१४	१७६	२६	३७	४४	४४१	२२५	२७१	१३	१,२३३	**७,१९७**
जम्मा	**२१९४**	**२७०**	**८८८**	**८५८**	**४,००५**	**१,५९६**	**२,८०२**	**१३४**	**१२,७४७**	**८,५५६**
प्रतिशत	**१७.२१**	**२.१२**	**६.९७**	**६.७३**	**३१.४२**	**१२.५२**	**२१.९८**	**१.०५**	**१००.००**	

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.३१ परिवार, परिवारमा रहेका विद्यार्थी सङ्ख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १२,७४७ विद्यार्थीहरूमा कुल रू. ३१६६८७०३९।- खर्च भएकोमा औसतप्रति विद्यार्थी बार्षिक रु ४४,०८२।- खर्च भएको देखिन्छ । निम्न आयस्तर भएका परिवारहरूको सङ्ख्या उल्लेख्य भएको यस नगरपालिकामा शिक्षामा प्रति विद्यार्थी मासिक औसत रु ३,६७३ सम्म खर्च हुनु सामान्य आयस्तर भएका परिवारहरूको लागि असम्भव जस्तो हो । यस पुर्व रु १०,००० भन्दा कम रकममा मासिक रूपमा पुरै परिवार चलाउनु पर्ने परिवारको सङ्ख्या ६,०७१ अर्थात् ५३.४१ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्क छ साथै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग हुने परिवारहरूको सङ्ख्या ३,९२२ रहेकाले शिक्षाजस्तो संवेदनशील र अत्यावश्यक क्षेत्रमा गुणस्तरीय शिक्षाबाट यस्ता परिवारका बालबालिकाहरू बञ्चित हुन सक्ने तथ्याङ्कले देखाउँछ । तसर्थ राज्यद्वारा गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुँच सूनिश्चित गरिनु पर्ने टड्कारो आवश्यकता छ ।

तालिका नं. १४४ : शिक्षामा भएको वार्षिक खर्चको विवरण

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विद्यार्थी भएका परिवार सङ्ख्या	जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षामा वार्षिक खर्च रू.	शिक्षामा प्रति परिवार औसत वार्षिक खर्च रू.
१	८५१	५७७	९८४	३४,५१४,६९३	५९,८१७
२	५३४	३४६	६४६	१४,२८४,०३६	४१,२८३
३	३४६	११५	२२१	१,०८९,९५०	९,४७८
४	५१२	२९९	५४२	८,२०७,२१६	२७,४४९
५	५७४	३५३	६२६	११,५१३,१६६	३२,६१५
६	७४८	५२२	९४९	३०,०३६,५९०	५७,५४१
७	५१३	२९९	५२९	२,९४२,२०८	९,८४०
८	१,४१९	८८३	१,४४०	४७,३२४,५२२	५३,५९५
९	१,७३२	१,१९१	२,०५३	७५,०३२,२३४	६२,९९९
१०	७२४	५२३	९३७	२३,३४९,७३६	४४,६४६
११	६९०	३८०	६६६	१०,८६१,८९०	२८,५८४
१२	६१९	३८१	६९१	३,१२२,६५०	८,१९६
१३	९७९	६५८	१,२३०	३७,०७०,५५२	५६,३३८
१४	१,११६	६५७	१,२३३	१७,३३७,५९६	२६,३८९
जम्मा	**११,३५७**	**७,१८४**	**१२,७४७**	**३१६,६८७,०३९**	**४४,०८२**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.३२ ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका/छाड्नुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण

नगरपालिकामा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मको कुल २५,३१६ जनसङ्ख्यामा हाल १२,१६२ जना विद्यालय/कलेज गई रहेका छैनन् । यसमध्ये १४,६२४ जना पुरुष र १८,२६७ जना महिला रहेका छन् । विद्यालय/कलेज नजानु छाड्नुको कारण हेर्दा सबैभन्दा बढी ५,०६१ अर्थात् ६१.४१ प्रतिशतले विवाह भएकाले, दोस्रोमा २,४४८ अर्थात् २०.१४ प्रतिशतले आफुले चाहे जति पढिसकेकाले र तेस्रोमा १,६६७ अर्थात् १३.७१ प्रतिशतले घरमा सघाउनु परेकाले छोडेको देखिन्छ । त्यसैगरी १,१०८ अर्थात् ९.११ प्रतिशतले काम सुरु गरेको/जागिर पाएर भन्ने जवाफ दिएका छन् ।जे सुकै कारणले भएपनि उचित शिक्षाबाट बञ्चितहुनु राम्रो होइन तसर्थ शिक्षालाई प्राथमिकता दिने र युवाहरूलाई शिक्षातर्फ उत्साहित गर्न रोजगारमूलक र जीवनोपयोगी शिक्षा, व्यवसायिक शिक्षा तथा सीपमूलक शिक्षाको व्यवस्था गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

लैङ्गिक हिसाबले गर्दा विवाहका कारण शिक्षाबाट बञ्चित हुने पुरुषको तुलनामा महिलाको सङ्ख्या अत्यधिक अर्थात् ४७३ पुरुष, विवाहको कारण शिक्षाबाट बञ्चित हुँदा ४,५८८ महिलाहरू विवाह पश्चात शिक्षामा बञ्चित रहेको देखिन्छ। विवाह पश्चात महिलाहरू घरायसी धन्दा र बालबच्चा जन्माउने र हुर्काउने कार्यमा लाग्ने साथै विवाह भएर जाने घरबाट शिक्षामा प्रोत्साहन नगर्ने जस्ता कारणले उनीहरू शिक्षाबाट टाढिएका हुनसक्छन्। यसतर्फ सामाजिक जागरण र महिला हक अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्ने सम्बन्धित सबैले ध्यान पुऱ्याउनु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १४५ : ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समहूका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका/छाड्नुका कारणहरूकको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	लिङ्ग	माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर	धेरै महङ्गो भएर	धेरै टाढा भएर	घरमा काम सघाउनु परेकोले	बाबु/आमा इच्छुक नभएर	चाहेजति पढिसकेकोले	वैवाहिक कारण	काम सुरु गरेको/जागिर पाएर	विद्यालयले भर्ना लिन अस्वीकार गरेर	*अन्य	जम्मा
१	पुरुष	५५	१७	६	५५	५७	९९	३४	१२२	४	१७	**४६६**
	महिला	७१	१०	११	३८	३८	४६	३१४	१२	३	८	**५५१**
	जम्मा	१२६	२७	१७	९३	९५	१४५	३४८	१३४	७	२५	**१,०१७**
२	पुरुष	३	३	४	५१	७	११२	१८	२०	१	८	**२२७**
	महिला	६	२	२	५५	६	३८	२१२	१	१	१	**३२४**
	जम्मा	९	५	६	१०६	१३	१५०	२३०	२१	२	९	**५५१**
३	पुरुष	२६			११४		३२	३०	२४	२		**२२८**
	महिला	३३			५१		२१	७७	२	०		**१८४**
	जम्मा	५९			१६५		५३	१०७	२६	२		**४१२**
४	पुरुष	१८	७	७	५९		३२	३६	९	१		**१६९**
	महिला	२०	३	२	१५	१	७	१७७	४			**२२९**
	जम्मा	३८	१०	९	७४	१	३९	२१३	१३	१		**३९८**
५	पुरुष	३३	६	१२	३८	९	१८२	७	२८	३	१६	**३३४**
	महिला	४४	५	८	२७	१३	९९	१६३	४	३	१३	**३७९**
	जम्मा	७७	११	२०	६५	२२	२८१	१७०	३२	६	२९	**७१३**
६	पुरुष	६	८	२	२२	७	१०१	३८	१३७	५	९	**३३५**
	महिला	६	३	७	२१	७	४९	३१६	८	१	२	**४२०**
	जम्मा	१२	११	९	४३	१४	१५०	३५४	१४५	६	११	**७५५**
७	पुरुष		१	१२	५८	३	६३	५७	६३		९	**२६६**
	महिला		१	२	४६	२	२८	२०५	४		९	**२९७**
	जम्मा		२	१४	१०४	५	९१	२६२	६७		१८	**५६३**
८	पुरुष	२२	२१	८	१३०	१२	१९५	३२	१२६	५	१०१	**६५२**
	महिला	३७	१२	१०	५२	६	७२	५७८	१८	३	९२	**८८०**
	जम्मा	५९	३३	१८	१८२	१८	२६७	६१०	१४४	८	१९३	**१,५३२**

९	पुरुष	४१	७	३०	१४६	२३	१८४	६२	१६०	१२	२२	**६८७**
	महिला	७८	२१	९	७२	१३	११२	७९२	२३	३	१८	**१,१४१**
	जम्मा	११९	२८	३९	२१८	३६	२९६	८५४	१८३	१५	४०	**१,८२८**
१०	पुरुष	२६	३		४०	८	१९७	२७	४६	३	७	**३५७**
	महिला	२९	२	१	२५	२	१३१	२९०	९	९	१	**४९९**
	जम्मा	५५	५	१	६५	१०	३२८	३१७	५५	१२	८	**८५६**
११	पुरुष	६	४६	९	३०	४	१०३	२२	३८	३	२	**२६३**
	महिला	४	२४	९	१६	१	३६	२९५	१०	६	२	**४०३**
	जम्मा	१०	७०	१८	४६	५	१३९	३१७	४८	९	४	**६६६**
१२	पुरुष	४	१		४३	५	१९	६६	११४		१	**२५३**
	महिला	४	१		६४	४	९	३१५	१	२		**४००**
	जम्मा	८	२		१०७	९	२८	३८१	११५	२	१	**६५३**
१३	पुरुष	११	५८	११	७१	११	२२९	२८	३२	८	१२	**४७१**
	महिला	१३	३३	४	४३	२६	११०	४०९	१०	५	१२	**६६५**
	जम्मा	२४	९१	१५	११४	३७	३३९	४३७	४२	१३	२४	**१,१३६**
१४	पुरुष	१३	१२	११	२०३	४	१००	१६	७४	१	१२	**४४६**
	महिला	१७	५	७	८२	७	४२	४४५	९	१	२१	**६३६**
	जम्मा	३०	१७	१८	२८५	११	१४२	४६१	८३	२	३३	**१,०८२**
कुल जम्मा	**पुरुष**	**२६४**	**१९०**	**११२**	**१,०६०**	**१५०**	**१,६४८**	**४७३**	**९९३**	**४८**	**२१६**	**५,१५४**
	महिला	**३६२**	**१२२**	**७२**	**६०७**	**१२६**	**८००**	**४,५८८**	**११५**	**३७**	**१७९**	**७,००८**
	जम्मा	**६२६**	**३१२**	**१८४**	**१,६६७**	**२७६**	**२,४४८**	**५,०६१**	**१,१०८**	**८५**	**३९५**	**१२,१६२**
	प्रतिशत	**५.१५**	**२.५७**	**१.५१**	**१३.७१**	**२.२७**	**२०.१३**	**४१.६१**	**९.११**	**०.७०**	**३.२५**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित कारणबाहेक अन्य कारणजस्तो अपांगता, अज्ञानता, रुची नभएर आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.३३ विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका उमेरसमूहको जनसङ्ख्यालाई तपाईंसँग कुनै विशेष सीप वा दक्षता के छ भनि सोधिएको प्रश्नमा नगरपालिकामा ९,१०७ जनाको विशेष सीप वा दक्षता भएको देखिन्छ । जुन नगरपालिकाको १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका उमेरसमूहको कुल जनसङ्ख्याको २३.३९ प्रतिशत हो । यीमध्ये सबैभन्दा बढी २,४२७ जनामा कृषि, पशुपालन, माछापालन र मौरीपालनसम्बन्धी सीप भएको देखिन्छ भने दोस्रोमा शिक्षण सिकाई सम्बन्धित सीप वा दक्षता हासिल गरेको जनसङ्ख्या १,९६६ जना रहेका छन् । त्यसैगरी सिकर्मी, डकर्मीसम्बन्धी ८४८ जना र सवारी चालकसम्बन्धी सीप तथा दक्षता हाँसिल गरेका ४,७४ जना रहेका छन् । यीबाहेक फर्निचर बनाउने रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य ईलेक्ट्रिक बस्तुको मर्मत, जुत्ता, चप्पल बनाउने, छपाइसम्बन्धी, प्लम्बिङसम्बन्धी, साहित्य श्रृजना तथा इन्जिनियरिङसम्बन्धी डिजाइन गर्नेको सङ्ख्या नगण्य रहेको छ। समग्रमा हेर्दा कुनैपनि प्रकारको सीप वा दक्षता हुनु आफैमा राम्रो भएतापनि नगरपालिकामा आधुनिक समाजमा आवश्यक पर्ने खालका विशेष सिपहरू तथा विश्वविद्यालयबाट प्राज्ञिक सर्टिफिकेट (प्रमाणपत्र) लिएर तयार भएको दक्ष जनशक्ति जस्तै डाक्टर, इन्जिनियर, मेकानिक्स वा विषयगत विशेषज्ञहरूको सङ्ख्या अत्यन्त न्यून देखिन्छ। दक्ष जनशक्तिको आयस्तर उच्च हुने हुनाले विकास निर्माणमा सहयोग पुग्नुका साथै उक्त जनशक्तिको जीवनयापन गुणस्तरीय हुन्छ। यस प्रकारको जनशक्तिले

नगरपालिकाकोसमग्र दीगो विकासमा प्रत्यक्ष भूमिका खेल्दछ । नगरपालिकामा करीब ७८.५८ प्रतिशत जनसङ्ख्या अदक्ष वा अर्धदक्ष हुनाले नगरपालिकाको दीगो विकासमा ठूलो प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै मानव संसाधन विकासलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १४६ : नगरपालिकाको : वडागतरूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको विवरण

सिपको विवरण	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
विशेष क्षमता नभएका	२,७१७	१,७५०	५५७	१,४०८	१,४३२	१,६५७	८३३	४,००५	४,९०३	२,५८६	२,२७७	२,१६३	३,३१९	३,८०४	**३३,४११**	**७८.५८**
शिक्षण सिकाइसम्बन्धी	३०६	४४	७	११४	८८	१०३	७१	३९५	२६९	४०	५१	९१	२६१	१२६	**१,९६६**	**४.६२**
श्रव्यदृष्य तथा फोटोग्राफीसम्बन्धी	१०		१	३		२१			९	२			२	१	**४९**	**०.१२**
हस्तकला /चित्रकलासम्बन्धी	३	१			२४	५२		१६	१२	१	२	१	३	१	**११६**	**०.२७**
गीत, संगीत, नाटक तथा कलाकारिता	२३			१	५९	३२४	४	२	९	२			१		**४२५**	**१.००**
मूर्तिकला, प्रस्तरकला, काष्ठकला	३			१		१९			४	२			१		**३०**	**०.०७**
सिकर्मी, डकर्मीसम्बन्धी	२४	९१	१७	५३	२९	४३	९६	९६	८९	२२	२९	९१	५८	११०	**८४८**	**१.९९**
प्लम्बिङसम्बन्धी	६	४	२		३	११	१	३	७	३	१	१			**४२**	**०.१०**
मानव स्वास्थ्यसँग सम्बन्धी	२६	२	१		५	२७	१०	२४	८	१६	२		१४	११	**१४६**	**०.३४**
पशुचिकित्सा तथा पशुस्वास्थ्य सम्बन्धी	३				४	२५	८	४	२		२	१	८		**५७**	**०.१३**
बिजुली जडानसम्बन्धी	१३	१२	१	३	८	२३	७	११	१२	१	१०	२	१७	६	**१२६**	**०.३०**
होटल तथा रेष्टुरेन्टसम्बन्धी	२५	७	७	३	२१	७०	४८	३१	५६	२६	७	८	४०	२०	**३६९**	**०.८७**
कृषि, पशुपालन, माछापालन, मौरी पालनसम्बन्धी	२४	६७	५८६	२००	१७९	२७६	६८५	१९	२०६	४६	११	४८	४०	४०	**२,४२७**	**५.७१**
छपाईसम्बन्धी						२३		१	२		१				**२७**	**०.०६**
सवारी चालकसम्बन्धी	५२	१८	१	४	३४	५३	२१	३१	९७	२४	४८	१४	४६	३१	**४७४**	**१.११**
यान्त्रिक (मेकानिक्स) सम्बन्धी	३	२			१	२०	१	१७	७	३	३	३	२	७	**६९**	**०.१६**

सिपको विवरण	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
फर्निचर बनाउने सम्बन्धी	८	४		१	१	५	३	४	९	२	२	२	२	४	**४७**	**०.११**
जुत्ता चप्पल बनाउने	१	१				२		१	१						**६**	**०.०१**
पोशाक बनाउने /सिउने	३६	२०	७	२	१८	१३	२६	६४	७६	१२	११	१६	३९	२१	**३६१**	**०.८५**
गरगहना बनाउने /मर्मत गर्ने	१					२		२२	१३				६	२	**४६**	**०.११**
केश सजावट /श्रृंगारसम्बन्धी	३	२			४	१२	३	१३	२४	४	१		८	४	**७८**	**०.१८**
आत्मसुरक्षासम्बन्धी/शारीरिक सुसङ्गठन	३६	६	१		१२	३५	१४	१७	५	२१			२		**१४९**	**०.३५**
जमिनको सर्भेक्षणसम्बन्धी	४	२		१	२	१५		२	१						**२७**	**०.०६**
कम्प्युटर विज्ञानसम्बन्धी	१७	६			७	३४	५	३१	१४	८	७	२	१७	३	**१५१**	**०.३६**
इन्जिनियरिङ डिजाईनसम्बन्धी	४					१४		२	५	२			५	१	**३३**	**०.०८**
रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य ईलेक्ट्रिक बस्तुको मर्मत	४				४	२६	५	४	१२	३			८	४	**७०**	**०.१६**
साहित्य श्रृजनासम्बन्धी		२				३			४				१		**१०**	**०.०२**
*अन्य	५१	७८		८	३१०	२२	११०	७३	२०३	१८	८	३	३७	२१	**९४२**	**२.२२**
उल्लेख नगरिएको					२	५		७					२		**१६**	**०.०४**
जम्मा	**३,४०३**	**२,११९**	**१,१८८**	**१,८०२**	**२,२४७**	**२,९३५**	**१,९५१**	**४,८९५**	**६,०५९**	**२,८४४**	**२,४७३**	**२,४४६**	**३,९३९**	**४,२१७**	**४२,५१८**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित सिप र दक्षताबाहेक अन्य सिपजस्तो जादुगर, फेसन डिजाइनर, ज्योतिषि, मालि, आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२ स्वास्थ्य

नेपालको संविधानले प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई राज्यबाट प्राप्त हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशूल्क प्राप्त गर्ने तथा स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँच रहने कुरालाई मौलिक हकको रूपमै प्रत्याभूत गरेको छ । प्रशासनिक रूपमा १४ वटा वडाहरूमा विभाजित यस नगरपालिकामा धेरैजसो जनताले आवश्यकता अनुसारको स्वास्थ्य सेवा लिन सफल भएका छैनन्। नगरका केन्द्र क्षेत्रका जनताहरूको पहुँच सहज देखिएता पनि बाँकी जनताको पहुँच केवल स्वास्थ्य चौकीसम्म रहेको छ जहाँ सबै स्वास्थ्य समस्याको समाधान संभव छैन । हेल्थपोष्टहरूमा पर्याप्त स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य उपकरण, सामग्री र औषधीको उपलब्धता नहुँदा समस्या झेल्नुपर्ने बाध्यता छ ।

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको सर्भेक्षणअनुसार करिब आधाजति जनसङ्ख्याले गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट स्वास्थ्य सेवा लिएको देखिन्छ। आर्थिक स्थिति मजबुत भएका तथा पहुँचवाला व्यक्तिहरू मात्रले यस किसिमको सेवा उपभोग गर्न सफल भएको पाइन्छ।

यस क्षेत्रमा आपतकालीन प्रसुती सेवा (Emergency Obstetric Care) को कमीको कारणले गर्दा उत्पन्न हुने परिस्थिति नै मातृमृत्यदर (Maternal Mortality) को सबैभन्दा प्रमुख कारण बनेको छ। समस्याको पहिचान गर्ने सन्दर्भमा ज्ञानको कमी, लक्षणहरूको (Symptoms) गम्भीरता सम्बन्धी बुझाइमा कमी, औषधी उपचार प्रणाली (Medical System) माथिको विश्वासमा कमी, स्वास्थ्य सेवाका लागि यात्रा गरिरहनुपर्ने दुरीसम्बन्धी कुराहरू, सेवाको लागत, परम्परागत विश्वास, सामाजिक, आर्थिक अवस्थाजस्ता विविध प्रकारका तत्वहरूको कारणले गर्दा आपतकालीन सेवामा कमी आउने गरेको देखिएको छ। नगरपालिकामा रहेको सामुदायिक अस्पतालमा विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको (Medical Officers) सङ्ख्यामा कमी रहेको छ। दरबन्दीअनुसार डाक्टर लगायत स्वास्थ्यकर्मीहरू उपलब्ध हुन सकेको छैन ।

नगरपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकी रहेको देखिन्छ। स्वास्थ्य संस्थाहरूमा औषधीको कमी मुख्य समस्याको रूपमा रहेको देखिन्छ । दुर्गम वडाहरूमा बस्ने परिवारहरूले स्वास्थ्य सेवाका लागि धेरै समय खर्चिनु पर्ने बाध्यता छ भने वर्षातको समयमा अझ कठिनाई झेल्नु पर्ने अवस्था छ।

७.२.१ नगरपालिकामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरू

नगरपालिकामा विभिन्न वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् तर आवश्यक भौतिक पुर्वाधार तथा दरबन्दीअनुसार स्वास्थ्यकर्मीहरू छैनन्। तथापि ग्रामीणस्तरमा उपचारात्मक स्वास्थ्य स्थिति कमजोर रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण निम्नानुसार छ :

तालिका नं. १४७ : स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	स्वास्थ्य सेवा	सङ्ख्या	बेड सङ्ख्या
१	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	०	
२	सरकारी अस्पताल	०	
३	प्रसुति गृह	०	
४	वाल अस्पताल	०	
५	आयुर्बेद अस्पताल	०	
६	प्राकृतिक चिकित्सा	०	
७	स्वास्थ्य चौकी	९	
८	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	७	

९	प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार केन्द्र	१	३
१०	निजी अस्पताल	१	१५
११	फार्मेसी	१२	
१२	चिकित्सक सङ्ख्या	१	
१३	चिकित्सक अनुपात	१:५११७६	गह्रौघ्याङलिङ प्रा.स्वा.के.को चिकित्सक दरबन्दी १ तर करारमा समेत कार्यरत
१४	क्लिनिक	३	
१५	बर्थिंङ सेन्टरः	१ बि.इ.ओ.सी. (आधारभूत)	१
१६	पोलि क्लिनिक	१	
१७	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने प्रतिशत	४३	
१८	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउने प्रतिशत	४३	
१९	सुडेनीबाट सुत्केरी गराउने प्रतिशतः	छैन	
२०	भिसीटी केन्द्र सङ्ख्याः जतअ	१	
२१	महिला स्वयंम सेविका सङ्ख्याः	९९	
२२	टि.बी. उपचार केन्द्रः	१२	
२३	परिवार नियोजन का ५ विधि र ३ विधिको सेवा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्याः	३ वटामा ५ विधि र वाँकीमा ३ विधिको सुविधा	
२४	बि.ओ.सी.(आधारभूत)	१	
२५	सि.ई.ओ.सी.(अपरेसन सेवा) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था		
२६	गर्भवती जाँच पहिलो पटकको प्रतिशतः सत प्रतिशत		
२७	गर्भवती जाँच चौथो पटकसम्मको प्रतिशतः ८०		
२८	सुत्केरी पश्चात जाँच गराउन आउने प्रतिशतः ६०		

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

तालिका नं. १४८ : स्वास्थ्यसम्बन्धी विवरण

क्र.स.	स्वास्थ्यचौकीको नाम	वडा नं
१	धनुबासे स्वास्थ्यचौकी	२
२	माझकोट स्वास्थ्यचौकी	३
३	एलादी स्वास्थ्यचौकी	४
४	जगत भञ्ज्याङ स्वास्थ्यचौकी	५
५	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र मिर्दी	६
६	केबरे स्वास्थ्यचौकी	७
७	प्राथमिक स्वास्थ्यकेन्द्र वालिङ	९
८	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र काफलडाँडा	८
९	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र डुडखोला	९
१०	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र कागती भञ्ज्याङ	११
११	स्वरेक स्वास्थ्यचौकी	११

१२	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र बायाँटारी	१३
१३	सिर्सेकोट	१२
१४	थुमपोखरा	१४
१५	पेखु वाघखोर स्वास्थ्य चौकी	१४
१६	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र मदीखोला	१०
१७	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र खहरे	१

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.२ खोपको विवरण

बालबालिका भविष्यका निर्माता हुन् । तसर्थ यिनीहरू स्वस्थ र निरोगी हुनु आवश्यक छ । शिशु र बाल्य अवस्थामा उनीहरूलाई बी.सी.जी. एक पटक, डि.पि.टी. तीन पटक, दादुरा एक पटक, पोलियो र भिटामिन तोकिएको मात्रामा दिनै पर्दछ। बालबालिकाहरूको लागि पाँचओटै खोपहरू नियमित पुरा मात्रामा दिनु पर्दछ। नेपाल सरकारले राष्ट्रिय खोप कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ। खोप कार्यक्रम कम खर्चिलो तथा मितव्ययी रूपमा गरिने स्वास्थ्य क्षेत्रको एउटा प्रभावकारी प्रयत्न हो। खोप कार्यक्रमले उल्लेख्य रूपमा बालमृत्युदर घटाउन र विभिन्न रोगलाई रोकथाम गर्न सहयोग पुऱ्याएको पाइन्छ। जसले गर्दा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको बालमृत्युदर घटाउने लक्ष्य (एम.जी.डी.-४) प्राप्त गर्न सहयोग पुगेको छ। खोप कार्यक्रम प्रभावकारी भएको खण्डमा बाल अवस्थामा जोखिम हुने रोगहरूबाट बच्नुको साथै बाल मृत्युदर पनि कम हुन्छ ।

आधार वर्ष सन् १९९० मा एक वर्षका बालबालिकालाई दादुरा विरुद्ध खोप लगाउने अनुपात ४२ रहेकोमा सहश्राब्दी लक्ष्य कार्यान्वयन पश्चात सन् २०१५ मा ९२.६ पुगेको छ। नेपालले यो लक्ष्य ९० वा सोभन्दा हासिल गर्ने उद्देश्य राखेको भएता पनि खोपप्रतिको चासो र चेतनाले नेपाललाई अग्रस्थानमा पुऱ्याएको छ (Nepal and the Millenium Development Goals Final Status Report 2000-2015)। यस वालिङ नगरपालिकामा को बालबालिकामा लगाइएको खोपको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ :

तालिका नं. १४९ : खोपसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खोपको नाम	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
		सङ्ख्या	सङ्ख्या	सङ्ख्या
१	वि.सि.जि.	९४२	८५१	७९१
२	डि.पि.टि.	१०२४	९२३	९३८
३	डि.पि.टि. हेपाटाइटिस “वि”	१०२४	९२३	९३८
४	दादुरा	८८८	८४४	९०६
५	पोलियो ३	१०२४	९२३	९३८
६	टि.टि (गर्भवती महिला)	१२०५	११०६	१०३२

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

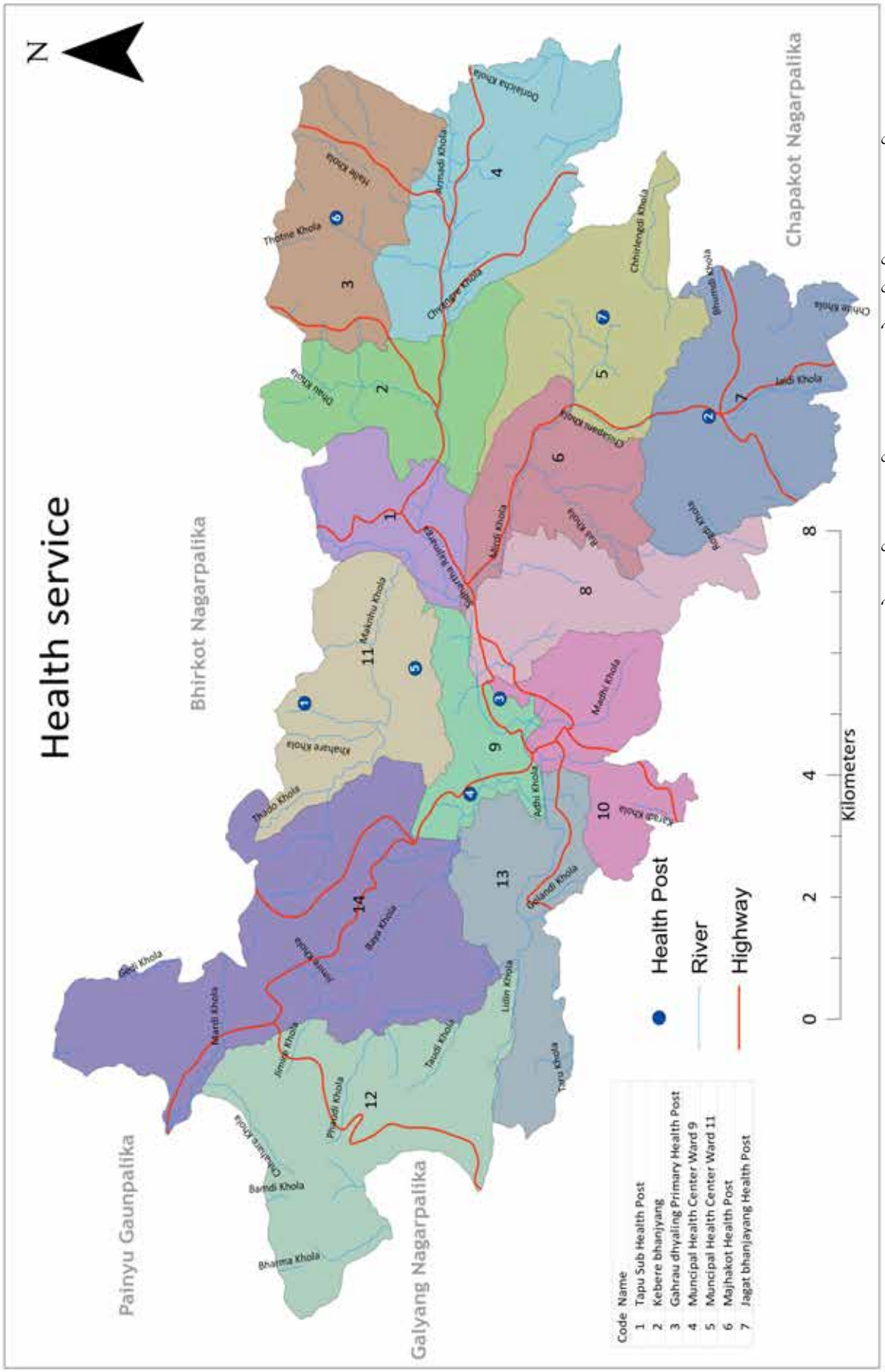

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस (GPS) तस्विर सङ्कलन,२०७५

७.२.३ खोपसेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण

तालिका नं. १५० : खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण

क्र. सं.	विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
		सङ्ख्या	सङ्ख्या	सङ्ख्या
१	वि.सि.जि. र दादुरा	५४	७	०
२	डि.पि.टि/हेपटाइटिस वि./एच.आइ.भि१ /डि.पि.टिरहेपटाइटिस वि./एच.आइ.भि. ३	१४	५६	५७
३	खोप नलगाएका बालबालिका	१२८	२२९	२१४

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.४ २ वर्षभन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

बालक अवस्थामा उनीहरूलाई बी.सी.जी. एक पटक, डि.पि.टी. तीन पटक, दादुरा एक पटक, पोलियो र भिटामिन तोकिएको मात्रामा दिनै पर्दछ। बालबालिकाहरूको लागि पाँचओटै खोपहरू नियमित पुरा मात्रामा दिनु पर्दछ। नेपाल सरकारले राष्ट्रिय खोप कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ। खोप कार्यक्रम कम खर्चिलो तथा मितव्ययी रूपमा गरिने स्वास्थ्य क्षेत्रको एउटा प्रभावकारी प्रयत्न हो। खोप कार्यक्रमले उल्लेख्य रूपमा बालमृत्युदर घटाउन र विभिन्न रोगलाई रोकथाम गर्न सहयोग पुर्याएको पाइन्छ। जसले गर्दा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको बालमृत्युदर घटाउने लक्ष्य (एम.जी.डी.-४) प्राप्त गर्न सहयोग पुगेको छ। खोप मानव जीवनमा रोग प्रतिरोध क्षमता बढाउनका लागि महत्वपुर्ण छ भने आमा र बच्चाको स्वास्थ्यसम्बन्धी अत्यन्त महत्वपुर्ण सूचक पनि हो। बाल अधिकारको बाल बचाउसम्बन्धी महत्वपुर्ण अवयबका रूपमा पनि खोपले काम गरेको हुन्छ।

यस नगरपालिकामा पुर्ण खोप लगाएका बालबालिकाहरूको तथ्याङ्कलाई हेर्दा १,०२१ बालबालिकाहरूमध्ये ७८५ अर्थात् ७६.८९ प्रतिशतले पुर्णरूपमा खोप पाएका छन् भने १९७ अर्थात् १९.२९ प्रतिशत बालबालिकाहरूले भने पुर्ण खोप नपाएको देखियो। यति ठूलो सङ्ख्याका बालबालिकाहरू खोपबाट टाढा हुँदा उनीहरूको स्वास्थ्य जोखिममा पर्दछ। यसले बाल मृत्यु दर बढाउने र बालकको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गरी बाँच्न पाउने मौलिकअधिकारसमेत हनन् हुने हुँदा यसतर्फ सरोकारवालाहरूको ध्यान पुग्नु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १५१ : २ वर्षभन्दा मुनीका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	पूर्ण खोप पाएका बालबालिका	पूर्ण खोप नपाएका बालबालिका	थाहा नभएको	जम्मा
१	५०	२	३	**५५**
२	४४	७	१	**५२**
३	१३	६	१	**२०**
४	३१	१		**३२**
५	४७	६	१२	**६५**
६	२४	२२		**४६**
७	४३	३	१	**४७**

वडा नं.	पूर्ण खोप पाएका बालबालिका	पूर्ण खोप नपाएका बालबालिका	थाहा नभएको	जम्मा
८	७५	४०	२	**११७**
९	१४१	२६	७	**१७४**
१०	५३	१४	६	**७३**
११	४४	३२	२	**७८**
१२	५२	८		**६०**
१३	१०७	६	३	**११६**
१४	६१	२४	१	**८६**
जम्मा	**७८५**	**१९७**	**३९**	**१,०२१**
प्रतिशत	**७६.८९**	**१९.२९**	**३.८२**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

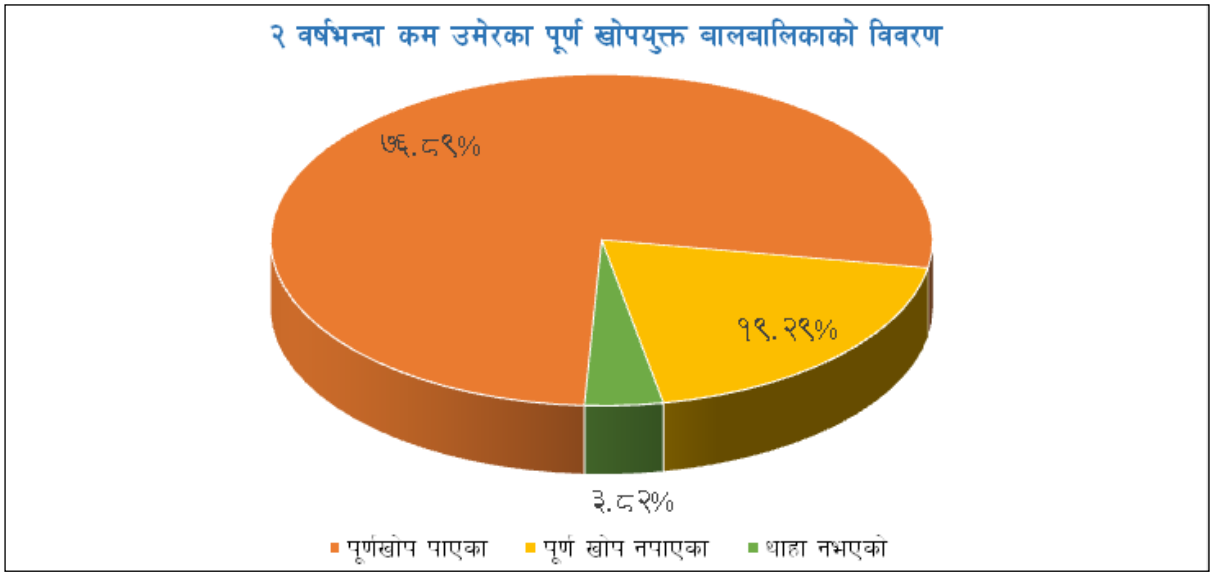

७.२.५ पोषणसम्बन्धी विवरण

कुनै पनि ठाउँको पोषणको अवस्था त्यस ठाउँका बालबालिकालाई हेरेर सजिलै अनुमान लगाउन सकिन्छ। पोषित बालबालिकालाई कुनै पनि ठाउँको सामाजिक र आर्थिक विकासको सूचकको रूपमा हेर्न सकिन्छ। सरकारले पनि पोषणलाई प्राथमिकता दिई ५ वर्ष मुनीका बालबालिकाहरूलाई नियमित रूपमा बालवृद्धि अनुमान गर्दै आएको छ। बालअधिकार सम्बन्धी महासंन्धी, १९८९ ले समेत बालबालिकालाई अवहेलना, बेवास्ता, हेलचेक्राइ, दुर्व्यवहार, हिंसा लगायतबाट जोगाई खाना र पोषणको अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। नेपालको संविधान (२०७२) ले पनि खाद्यसम्प्रभूतालाई मौलिक हकका रूपमा राखेको छ।

५ वर्षभन्दा कम तौलका बालबालिका (-25D) आधारवर्ष २०१५ मा ३०.१ % रहेकोमा दीगो विकासको लक्ष्य-२ भोकमरीको अन्त्य र पोषण सुरक्षा कार्यान्वयन मार्फत् सन् २०३० मा ३ % मा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ । त्यसैगरी रक्तअल्पता (U_5) को दर ४६% (२०१५) बाट १०% (२०३०) मा झार्ने लक्ष्य नेपाल सरकारले लिएको छ ।

स्वास्थ्य र पोषण मानव जीवनको पहिलो महत्वपूर्ण आवश्यकता भएको र स्वस्थ नागरिकबिना राष्ट्रका अन्य विकास क्रियाकलापहरू प्रभावकारी हुन नसक्ने भएको हुँदा जनस्वास्थ्यको अध्ययन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको एक महत्वपूर्ण हिस्सा हुन आउँछ । वालिङ नगरपालिकामा राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रममा

आधारित भई बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम, परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम, व्यवस्थापन कार्यक्रम, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण कार्यक्रम, रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार कार्यक्रम, महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम तथा क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइ आएका छन् । स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी कार्य गर्नका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू समेत कार्यरत रहेका छन् । कार्यक्रम सञ्चालनको सहयोगका लागि नगरमा स्वास्थ्य संञ्जाल विस्तार भएको छ ।

बालबालिकाको पोषणलाई ध्यानमा राख्दै सरकारले विभिन्न पोषण कार्यक्रहरू संञ्चालन गर्दै आएको छ । जसले बालबालिकामा देखिने कुपोषणजस्ता समस्यालाई कम गर्दै गएको पाइन्छ । वर्तमान समयमा वालिङ नगरपालिकाको पोषणको अवस्था निम्नअनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. १५२ : विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था

क्र.सं.	सुचकांकहरू	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
१	५ वर्षभन्दा मुनीको वृद्धि अनुगमन (पटक)	४	५	५
२	गर्भवती महिलाहरूका लागि आइरन चक्की वितरण (जना)	१२०७	१०७७	९२४
३	१८० आईरन चक्की पाएका गर्भवति महिलाहरूको सङ्ख्या	८८१	६२८	५२७
४	गर्भवती महिलाहरूले प्राप्त गरेको जुकाको औषधी (जना)	१२०७	१०७७	९२४
५	भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिलाहरूको सङ्ख्या	७३६	६९३	६४८
६	६ महिनादेखि ५ वर्षसम्मका वच्चाहरू-लाई खुवाएको भिटामिन ए (जना)	४७८६	४५६४	४३१७
७	१ देखि ५ वर्षभन्दा मुनीको वृद्धि अनुगमन (पटक)	-	-	-

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.६ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण

मातृ मृत्युदर २५८ (२०१५) प्रति लाखाबाट सन् २०३० सम्म ७० मा घटाउने र तलिमा प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसूति गराउनेको अनुपात ५५.६ (२०१५) बाट सन् २०३० मा ९० मा बढाउने लक्ष्य लिइएको छ (SDG-3)। बालबालिकालाई गर्भमा रहदादेखि र जन्मेपछि स्याहार तथा रेखदेख गर्न सकिएन भने उनीहरू विभिन्न रोगबाट संक्रमित हुने जोखिम हुन्छ। गर्भमा रहँदा मूलतः आमाको उमेर, पोषण, आराम, मादक तथा सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन लगायतका अवस्थाले बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्भर रहन्छ। बालबालिका स्वस्थ जन्मनका लागि गर्भवती महिलाले कम्तीमा पनि चारपटक नियमित स्वास्थ्य जाँच गराउनुपर्दछ र आवश्यक खोप (टि.टि) तथा आइरन, भिटामिन चक्कीहरू नियमित सेवन गर्नुपर्दछ। कम उमेरमै गर्भवती हुँदा आमा र शिशु दुबैको स्वास्थ्यमा हानिनोक्सानी पुग्ने भएकाले सरकारले कानूनी रूपमा विवाह गर्ने न्यूनतम उमेर २० वर्ष तोकिएको छ। तर १७ प्रतिशत किशोरीहरू (१५ देखि १९ वर्ष उमेरका) गर्भवती भएका वा आमा भइसकेका हुन्छन् (नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण-२०११)।

सरकारले स्वास्थ्य सेवा विभागमार्फत् सुरक्षित मातृत्व तथा नव शिशु स्वास्थ्यका लागि समुदायमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। यसले आमा र बालबालिकाको मृत्युदर घटाउन धेरै मद्दत पुऱ्याएको छ। तर पनि उक्त सेवाहरू कार्यक्रम केन्द्रित भएका कारण सबै लक्षित वर्गमा अझै पुग्न सकेको देखिदैन। ग्रामीण भेगहरूमा समयमा नै गर्भवती महिला स्वास्थ्य चौकी नपुग्दा र स्वास्थ्यकर्मी पर्याप्त नहुँदा कति शिशुहरू को मृत्यु हुने गरेको कुरा हामी सामु सर्वविदित् नै छ। सुरक्षित मातृत्वसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १५३ : सुरक्षित मातृत्वको विवरण

विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	१७६३	१६३८	१५२०
प्रोटोकलअनुसार पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	९३८	९६७	९९६
प्रोटोकलअनुसार ४ पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	७०२	५६२	४३९
दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट (डाक्टर, नर्स, तालिम प्राप्त अ.न.मि.) प्रसुति गराएको जम्मा सङ्ख्या	५६५	५६४	५१३
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति भएको सङ्ख्या	५६१	५६३	५१३

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.७ १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण

तालिका नं. १५४ : १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण

विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
	१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
शिशु नभएको	२६२	८१७	७२७	६००	६६१	५१२	५५८	**४,१३७**	**४०.२८**
१ शिशु	७१	६३२	६६६	२४८	११९	८५	७९	**१,९००**	**१८.५**
२ शिशु	७	१७१	६३२	५९२	५२५	३४२	२५९	**२,५२८**	**२४.६१**
३ शिशु		१३	९५	२०३	२९३	२८०	२४९	**१,१३३**	**११.०३**
४ शिशु		१	१४	३८	७९	१०६	१०६	**३४४**	**३.३४९**
५ शिशु		१		११	२७	४६	६६	**१५१**	**१.४७**
६ शिशु				३	७	१७	२१	**४८**	**०.४६७**
७ शिशु					१	८	१३	**२२**	**०.२१४**
८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					१	१	६	**८**	**०.०७८**
जम्मा	**३४०**	**१,६३५**	**२,१३४**	**१,६९५**	**१,७१३**	**१,३९७**	**१,३५७**	**१०,२७१**	**१००**
प्रतिशत	**३.३१**	**१५.९२**	**२०.७८**	**१६.५०**	**१६.६८**	**१३.६०**	**१३.२१**	**१००.००**	

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका १०,२७१ जना १५ देखि ४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिलाहरूको विभिन्न उमेरसमूह अनुसार लिइएको तथ्याङ्कअनुसार २ वटा जीवित शिशुलाई जन्मदिने महिलाहरूको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै २,५२८ जना अर्थात् २४.६१ प्रतिशत रहेका छन् भने दोस्रोमा १ वटा जीवित शिशुलाई जन्मदिने महिलाहरूको सङ्ख्या १,९०० जना अर्थात् १८.५ प्रतिशत रहेका छन् । उमेर समूहको आधारमा सबैभन्दा बढी २५ देखि

२९ वर्षको उमेर समूहका महिलाहरूले शिशुलाई जन्म दिएको देखिन्छ । नगरमा २,१३३४ अर्थात् २०.७८ प्रतिशत महिलाहरूले २५ देखि २९ वर्षको उमेरमा शिशु जन्म दिएको देखिन्छ । अर्कोतर्फ ४,१३७ अर्थात् ४०.२८ प्रतिशत महिलाहरूको शिशु नभएको देखिन्छ । यो तथ्याङ्कबाट क्रमशः नगरपालिकाको परिवारको औसत आकारमा अर्थात् महिलाको खुद प्रजनन् दर घट्दै गई रहेको पाइन्छ । परिवार नियोजन कार्यक्रमको प्रभावकारीता, प्रजनन् स्वास्थमा आएको चेतना र शिक्षाको सामाजिक र पारिवारिक जागरणमा परेको सकारात्मक प्रभावका कारण परिवारको आकार घट्ने क्रममा रहेको पाइन्छ । यस तथ्याङ्कको अर्को पक्ष भनेको ४९ वर्ष पुगिसकेका महिलाहरूमा समेत सन्ताननै नभएका महिलाहरूको जनसङ्ख्या हो । मुख्यतया महिलाको प्रजनन् स्वास्थमा भएको जटिलता, प्रजनन् स्वास्थ्यबारेको चेतनाको कमी, औषधोपचारमा पहुँचको कमी, पोषणको कमी, चुरोट तथा नशालु पदार्थको प्रयोग वंशाणुगत कारण आदिले महिलामा बाँझोपन आउन सक्ने तथ्यलाई मनन् गरी त्यसतर्फ उचित कदम चाल्नु पर्ने देखिन्छ । महिलामा बाँझोपन हुँदा देखा पर्ने महिला हिंसा तथा नकारात्मक सामाजिक व्यवहारले लैङ्गिक हिंसा बढाएको तथ्य हामी सामु रहेको छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. १५५ : १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जीवित जन्मभएका सन्तानहरूको वडागत विवरण

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
		१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
१	शिशु नभएको	१४	५५	७०	४९	३२	२८	२९	**२७७**	**३५.०२**
	१ शिशु	२	३५	५३	२४	१२	१०	९	**१४५**	**१८.३३**
	२ शिशु		१७	४६	६५	५७	२६	३०	**२४१**	**३०.४७**
	३ शिशु		१	६	१९	२४	२५	१२	**८७**	**११.००**
	४ शिशु			१	२	६	९	६	**२४**	**३.०३**
	५ शिशु					२	३	९	**१४**	**१.७७**
	६ शिशु						१	१	**२**	**०.२५**
	७ शिशु						१		**१**	**०.१३**
	जम्मा	**१६**	**१०८**	**१७६**	**१५९**	**१३३**	**१०३**	**९६**	**७९१**	**१००.००**
२	शिशु नभएको	१६	२६	१८	२९	२३	२२	२८	**१६२**	**३२.६६**
	१ शिशु	९	३६	३१	६	५	३	४	**९४**	**१८.९५**
	२ शिशु		१६	३८	२६	२३	१४	१७	**१३४**	**२७.०२**
	३ शिशु		१	५	१२	१८	१७	१५	**६८**	**१३.७१**
	४ शिशु				२	७	१०	५	**२४**	**४.८४**
	५ शिशु				२	१	२	४	**९**	**१.८१**
	६ शिशु						१	१	**२**	**०.४०**
	७ शिशु						२		**२**	**०.४०**

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
		१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							१	१	०.२०
	जम्मा	**२५**	**७९**	**९२**	**७७**	**७७**	**७१**	**७५**	**४९६**	**१००.००**
३	शिशु नभएको	६	३१	३०	३७	२९	१७	२७	**१७७**	**८५.१०**
	१ शिशु	१	६	१०				१	**१८**	**८.६५**
	२ शिशु	१	२	१		२	१	१	**८**	**३.८५**
	३ शिशु					१			**१**	**०.४८**
	४ शिशु				१	१			**२**	**०.९६**
	५ शिशु				१	१			**२**	**०.९६**
	जम्मा	**८**	**३९**	**४१**	**३९**	**३४**	**१८**	**२९**	**२०८**	**१००.००**
४	शिशु नभएको	२०	३८	२७	२०	३२	३७	२१	**१९५**	**४७.३३**
	१ शिशु	४	१९	१४	८	५	२	६	**५८**	**१४.०८**
	२ शिशु		८	२७	१४	१४	१०	४	**७७**	**१८.६९**
	३ शिशु		२	३	६	९	१०	१७	**४७**	**११.४१**
	४ शिशु			१	३	४	९	४	**२१**	**५.१०**
	५ शिशु				१	१	१	४	**७**	**१.७०**
	६ शिशु				१		२	३	**६**	**१.४६**
	७ शिशु							१	**१**	**०.२४**
	जम्मा	**२४**	**६७**	**७२**	**५३**	**६५**	**७१**	**६०**	**४१२**	**१००.००**
५	शिशु नभएको	१०	४७	४०	२९	३२	२५	३७	**२२०**	**४०.९७**
	१ शिशु	२	३७	५०	६	५	७	७	**११४**	**२१.२३**
	२ शिशु		१३	२७	२४	२४	१६	२१	**१२५**	**२३.२८**
	३ शिशु			१०	७	११	८	१२	**४८**	**८.९४**
	४ शिशु			१	१	३	६	२	**१३**	**२.४२**
	५ शिशु		१			१	२	४	**८**	**१.४९**
	६ शिशु				१		३	३	**७**	**१.३०**
	७ शिशु						१		**१**	**०.१९**
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					१			**१**	**०.१९**
	जम्मा	**१२**	**९८**	**१२८**	**६८**	**७७**	**६८**	**८६**	**५३७**	**१००.००**

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
		१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
६	शिशु नभएको	१९	६३	७२	६६	९६	७३	७४	**४६३**	**६८.५९**
	१ शिशु	५	३५	३०	१४	२	४	३	**९३**	**१३.७८**
	२ शिशु		३	२६	१८	११	८	९	**७५**	**११.११**
	३ शिशु			६	६	९	८	४	**३३**	**४.८९**
	४ शिशु				२	३	१	३	**९**	**१.३३**
	५ शिशु						१	१	**२**	**०.३०**
	जम्मा	**२४**	**१०१**	**१३४**	**१०६**	**१२१**	**९५**	**९४**	**६७५**	**१००.००**
७	शिशु नभएको	१४	३६	४५	२८	३६	३०	३३	**२२२**	**५२.८६**
	१ शिशु	३	२४	१९	५	५	१		**५७**	**१३.५७**
	२ शिशु	३	७	३१	१३	१२	९	६	**८१**	**१९.२९**
	३ शिशु			६	९	४	७	७	**३३**	**७.८६**
	४ शिशु			१	५	१	२	९	**१८**	**४.२९**
	५ शिशु					१	३	४	**८**	**१.९०**
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							१	**१**	**०.२४**
	जम्मा	**२०**	**६७**	**१०२**	**६०**	**५९**	**५२**	**६०**	**४२०**	**१००.००**
८	शिशु नभएको	१३	६४	८८	५९	६८	५०	४६	**३८८**	**३०.८२**
	१ शिशु	६	६१	९४	४५	२०	१२	१२	**२५०**	**१९.८६**
	२ शिशु		१६	७६	११०	८९	५८	३७	**३८६**	**३०.६६**
	३ शिशु		१	१६	३०	४२	३८	४३	**१७०**	**१३.५०**
	४ शिशु			२	२	१०	१२	१३	**३९**	**३.१०**
	५ शिशु				२	३	५	३	**१३**	**१.०३**
	६ शिशु				१	१	२	२	**६**	**०.४८**
	७ शिशु					१	१	३	**५**	**०.४०**
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							२	**२**	**०.१६**
	जम्मा	**१९**	**१४२**	**२७६**	**२४९**	**२३४**	**१७८**	**१६१**	**१,२५९**	**१००.००**
९	शिशु नभएको	३०	११८	१११	१०२	१३०	७४	६७	**६३२**	**३७.५७**
	१ शिशु	९	९९	११३	४१	२५	१६	१५	**३१८**	**१८.९१**
	२ शिशु		२०	१३०	१२२	११२	६२	४२	**४८८**	**२९.०१**
	३ शिशु		४	१४	३२	४८	४५	४०	**१८३**	**१०.८८**
	४ शिशु			३	२	८	१३	११	**३७**	**२.२०**

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
		१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
	५ शिशु				१	४	४	६	**१५**	**०.८९**
	६ शिशु					१	१	३	**५**	**०.३०**
	७ शिशु						१	१	**२**	**०.१२**
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							२	**२**	**०.१२**
	जम्मा	**३९**	**२४१**	**३७१**	**३००**	**३२८**	**२१६**	**१८७**	**१,६८२**	**१००.००**
१०	शिशु नभ(एको	१२	४९	५८	४३	४९	३४	४१	**२८६**	**३९.७२**
	१ शिशु	४	४३	५५	२१	७	६	५	**१४१**	**१९.५८**
	२ शिशु	१	१०	५०	३८	४२	२५	२०	**१८६**	**२५.८३**
	३ शिशु			३	१६	२२	१६	२०	**७७**	**१०.६९**
	४ शिशु				३	४	३	९	**१९**	**२.६४**
	५ शिशु					१	३	२	**६**	**०.८३**
	६ शिशु						१	३	**४**	**०.५६**
	७ शिशु							१	**१**	**०.१४**
	जम्मा	**१७**	**१०२**	**१६६**	**१२१**	**१२५**	**८८**	**१०१**	**७२०**	**१००.००**
११	शिशु नभएको	२६	७१	३३	३५	४८	४१	५३	**३०७**	**५२.७५**
	१ शिशु	६	३८	२८	७	४		२	**८५**	**१४.६०**
	२ शिशु		१२	३१	१८	२०	१४	१५	**११०**	**१८.९०**
	३ शिशु			३	१३	१४	१०	१०	**५०**	**८.५९**
	४ शिशु				२	३		१०	**१५**	**२.५८**
	५ शिशु				१	२	१	७	**११**	**१.८९**
	६ शिशु					१		१	**२**	**०.३४**
	७ शिशु							२	**२**	**०.३४**
	जम्मा	**३२**	**१२१**	**९५**	**७६**	**९२**	**६६**	**१००**	**५८२**	**१००.००**
१२	शिशु नभएको	११	४२	२५	१०	१४	११	१८	**१३१**	**२२.३९**
	१ शिशु	४	४९	५०	२३	११	८	७	**१५२**	**२५.९८**
	२ शिशु	१	१०	४०	३६	३२	२९	२०	**१६८**	**२८.७२**
	३ शिशु			३	११	२४	२५	१४	**७७**	**१३.१६**
	४ शिशु		१	२	३	४	९	१४	**३३**	**५.६४**
	५ शिशु				१		८	९	**१८**	**३.०८**
	६ शिशु					३		१	**४**	**०.६८**

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा सङ्ख्या	प्रतिशत
		१५-१९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२०-२४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	२५-२९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३०-३४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	३५-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४०-४४ वर्षका महिलाको सङ्ख्या	४५-४९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या		
	७ शिशु						१	१	२	०.३४
	जम्मा	१६	१०२	१२०	८४	८८	९१	८४	**५८५**	**१००.००**
१३	शिशु नभएको	३०	९०	७४	५७	४७	४४	५८	**४००**	**४१.८८**
	१ शिशु	६	६०	५६	२५	१०	६	५	**१६८**	**१७.५९**
	२ शिशु		१६	५६	५६	३६	३४	१६	**२१४**	**२२.४१**
	३ शिशु		२	९	२०	२८	३४	२२	**११५**	**१२.०४**
	४ शिशु				३	१५	१५	६	**३९**	**४.०८**
	५ शिशु				२	२	५	५	**१४**	**१.४७**
	६ शिशु						२		**२**	**०.२१**
	७ शिशु						१	२	**३**	**०.३१**
	जम्मा	**३६**	**१६८**	**१९५**	**१६३**	**१३८**	**१४१**	**११४**	**९५५**	**१००.००**
१४	शिशु नभएको	४१	८७	३६	३६	२५	२६	२६	**२७७**	**२९.१९**
	१ शिशु	१०	९०	६३	२३	८	१०	३	**२०७**	**२१.८१**
	२ शिशु	१	२१	५३	५२	५१	३६	२१	**२३५**	**२४.७६**
	३ शिशु		२	११	२२	३९	३७	३३	**१४४**	**१५.१७**
	४ शिशु			३	७	१०	१७	१४	**५१**	**५.३७**
	५ शिशु					८	८	८	**२४**	**२.५३**
	६ शिशु					१	४	३	**८**	**०.८४**
	७ शिशु							२	**२**	**०.२१**
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						१		**१**	**०.११**
	जम्मा	**५२**	**२००**	**१६६**	**१४०**	**१४२**	**१३९**	**११०**	**९४९**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.८ शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

तालिका नं. १५६ : शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

वडा नं.	शिशु जन्मिदा २.५ के.जी. भन्दा कम तौल		शिशु जन्मिदा २.५ के.जी. भन्दा बढी तौल		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१	८.३	११	९१.७	**१२**
२	९	५६.३	७	४३.८	**१६**
३			२	१००.०	**२**
४	१	३३.३	२	६६.७	**३**
५	५	३१.३	११	६८.८	**१६**

वडा नं.	शिशु जन्मिदा २.५ के.जी. भन्दा कम तौल		शिशु जन्मिदा २.५ के.जी. भन्दा बढी तौल		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
६			११	१००.०	**११**
७	१	९.१	१०	९०.९	**११**
८	२	९.१	२०	९०.९	**२२**
९	७	२५.९	२०	७४.१	**२७**
१०	६	२१.४	२२	७८.६	**२८**
११	३	६०.०	२	४०.०	**५**
१२			२	१००.०	**२**
१३	४	२०.०	१६	८०.०	**२०**
१४	२	७.४	२५	९२.६	**२७**
जम्मा	**४१**	**२०.३**	**१६१**	**७९.७**	**२०२**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा वितेको १२ महिनामा जन्मेका शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा हेर्दा जम्मा २०२ शिशु जन्मिएकोमा २.५ के.जी. भन्दा कम तौल भएका शिशुहरूको सङ्ख्या ४१ अर्थात् २०.३ प्रतिशत र २.५ के.जी. भन्दा बढी तौल हुनेको सङ्ख्या १६१ अर्थात् ७९.७ प्रतिशत रहेको थियो । २.५ के. जी. भन्दा कम तौलको शिशु जन्मनुमा गर्भवती हुँदा आमाको उचित स्याहार र खानपान नपुग्नु तथा आवश्यक सम्पूर्ण पोषण सहितको आहार नहुनु, धुम्रपान र किशोरी अवस्थामै आमा बन्नुजस्ता कारणहरू जिम्मेवार हुन्छन् । यस्ता शिशुहरूको शिशु मृत्युदर समेत उच्च रहन्छ । तसर्थ यसको समाधानका लागि उपयुक्त उमेरमा विवाह, उचित तथा सन्तुलित खानपान र स्याहारको प्रबन्ध गर्नुका साथै गर्भवती अवस्थामा परीवारका सदस्यहरूले गर्भवतीको उचित हेरचाह पुऱ्याउनु आवश्यक हुन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

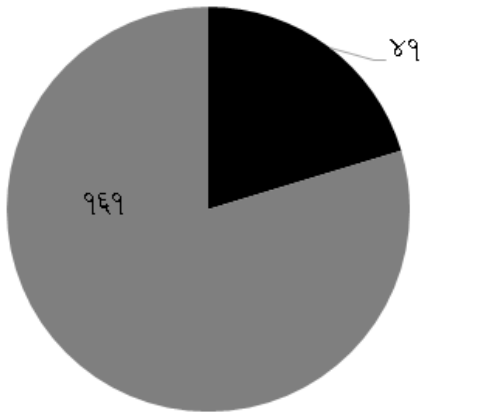

७.२.९ १५-४९ उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मिदाको उमेरसम्बन्धी विवरण

कानूनी र प्रजनन् स्वास्थको दृष्टिकोणबाट २० वा सो वर्षभन्दा कम उमेरमा आमा बन्नु गैरकानूनी र मातृ तथा शिशु दुबैको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणबाट जोखिमपूर्ण मानिन्छ । शारीरिक, मानसिक, आर्थिक रूपमा अपरिपक्व अवस्थामा गर्भाधान र सन्तान जन्माउँदा एकातर्फ अपरिपक्व, कम तौलको, शारीरिक र बौद्धिक

रूपमा विकलाङ्ग शिशु जन्मन सक्ने जोखिम उच्च रहन्छ भने अर्कोतर्फ गर्भावस्थाको हेरविचार, मातृ तथा शिशुको स्याहार, खानपान, सरसफाइजस्ता विषयमा पर्याप्त जानकारी नहुँदा आमा र शिशु विभिन्न प्रकारका संक्रमणको सिकार हुन सक्ने संभावना रहन्छ ।

नेपालले सहश्राब्दि विकास लक्ष्य २०००–२०१५ का बिचमा मातृ तथा शिशु स्वास्थको क्षेत्रमा उल्लेखनीय प्रगती हासिल गरेको छ । सन् १९९०थाई आधार वर्ष मान्दा नेपालमा कुल १००० जीवित जन्म भएका शिशुमध्ये १०८ जनाको मृत्यु हुने गरेकोमा यो सङ्ख्यामा सारभूत रूपमा गिरावट आई सन् २०१५ सम्म ३३ मा झरेको छ भने ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको मृत्युदर (प्रति हजार) ३८ मा झरेको छ । त्यसैगरी सन् १९९०लाई आधार वर्ष मान्दा मातृमृत्यु (प्रति एकलाख) मा ८५० रहेकोमा सन् २०१५ सम्म २५८ मा झरेको देखिन्छ भने तालिम पाप्त स्वास्थकर्मीबाट प्रसुति गराउने महिलाको अनुपात ५५.६% पुगेको तथ्यांक देखिन्छ (Nepal and the Millennium Development Goals Final Status Report 2000-2015) । यसरी हेर्दा समग्र मातृ तथा शिशु स्वास्थको क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तनका संकेतहरू देखा परिरहेका छन् ।

नगरपालिकाका कुल ६,१३४ महिलालाई पहिलो सन्तान जन्मिदाको उनीहरूको उमेरको बारेमा सोधिएको प्रश्नमा २१ जना अर्थात् ०.३ प्रतिशत महिला १४ वर्षभन्दा कम उमेरमा आमा बनेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ भने १,८६३ अर्थात् ३०.४ प्रतिशत महिलाले १५-१९ वर्षको बिचमा पहिलो सन्तान जन्माएको देखिन्छ । त्यसैगरी ३,४७४ अर्थात् ५६.६ प्रतिशत महिला २०-२४ वर्ष उमेरमा, ६५७ अर्थात् १०.७ प्रतिशत महिला २५-२९ वर्ष उमेरमा र ८६ जना अर्थात् १.४ प्रतिशत महिला ३०-३४ वर्ष उमेरमा आमा बनेको देखिन्छ भने ३५ वर्षमाथि पहिलो पटक आमा बन्नेको सङ्ख्या जम्मा ३३ जना अर्थात् ०.५ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका नं. १५७ : १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मिदाको उमेरसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पहिलो बच्चा जन्मिदा आमाको उमेर												जम्मा	पहिलो बच्चा जन्माउने महिलाको औसत उमेर
	१४ वर्षभन्दा कम		१५-१९ वर्ष		२०-२४ वर्ष		२५-२९ वर्ष		३०-३४ वर्ष		३५ वर्षभन्दा बढी			
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१	५	१.०	१३८	२६.८	२७५	५३.५	८८	१७.१	५	१.०	३	०.६	**५१४**	**२१.५**
२			१५८	४७.३	१४७	४४.०	२६	७.८	३	०.९			**३३४**	**२०.२**
३			७	२२.६	१९	६१.३	५	१६.१					**३१**	**२१.५**
४			१०१	४६.५	९७	४४.७	११	५.१	७	३.२	१	०.५	**२१७**	**२०.४**
५			५२	१६.४	१९७	६२.१	६५	२०.५	१	०.३	२	०.६	**३१७**	**२२.२**
६			५८	२७.४	११५	५४.२	३०	१४.२	८	३.८	१	०.५	**२१२**	**२१.७**
७	२	१.०	८०	४०.४	९८	४९.५	१२	६.१	३	१.५	३	१.५	**१९८**	**२०.६**
८	३	०.३	२१९	२५.१	५३०	६०.८	९९	११.४	१३	१.५	७	०.८	**८७१**	**२१.५**
९	३	०.३	३१७	३०.२	६२१	५९.१	९१	८.७	१३	१.२	५	०.५	**१,०५०**	**२१.०**
१०	२	०.५	१३३	३०.६	२५४	५८.५	४०	९.२	५	१.२			**४३४**	**२०.९**
११	२	०.७	८१	२९.५	१६०	५८.२	२८	१०.२	३	१.१	१	०.४	**२७५**	**२१.०**
१२			१४९	३२.८	२६७	५८.८	३१	६.८	६	१.३	१	०.२	**४५४**	**२०.८**
१३			१६०	२८.८	३१६	५६.९	६७	१२.१	७	१.३	५	०.९	**५५५**	**२१.३**
१४	४	०.६	२१०	३१.३	३७८	५६.३	६४	९.५	१२	१.८	४	०.६	**६७२**	**२१.०**
जम्मा	**२१**	**०.३**	**१,८६३**	**३०.४**	**३,४७४**	**५६.६**	**६५७**	**१०.७**	**८६**	**१.४**	**३३**	**०.५**	**६,१३४**	**२१.१**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१० दीर्घरोगको प्रकारअनुसार दीर्घरोगीहरूको जनसङ्ख्या विवरण

नगरपालिकामा रहेको कुल जनसङ्ख्यामध्ये दीर्घरोगका कारण पिडितहरूको सङ्ख्या २,४४४ रहेको छ। यीमध्ये सबैभन्दा बढी रक्तचाप र बाथ/हाडजोर्नीसम्बन्धी समस्या भएका ५०६ जना, ग्यास्ट्रिक/अल्सर/आन्द्राको रोग हुनेहरू २५० जना, मुटुसम्बन्धी रोग हुनेहरू २३१ जना रहेका छन् त्यसैगरी नगरपालिकामा दम रोगी, मधुमेह, मुटु रोगी, मृगौलासम्बन्धी रोगी, प्रसूतीसम्बन्धी, श्वासप्रश्वाससम्बन्धी र अन्य रोगीहरू रहेका छन्। विशेषगरी खानपान र जीवनशैली, धुम्रपान, मध्यपान, शारीरिक व्यायामको कमी, मानसिक चिन्ता तथा बंशाणुगत कारणले दीर्घ रोगहरू लाग्छन्। तसर्थ यस्ता रोगहरू कम गर्न व्यापक स्वास्थ्य चेतना फैलाउने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १५८: दीर्घरोग रोगको प्रकारअनुसार जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	मुटुसम्बन्धी रोग	श्वासप्रश्वाससम्बन्धी रोग	दम	छारे रोग	अबुर्द (क्यान्सर)	मधुमेह	मृगौलासम्बन्धी रोग	कलेजोसम्बन्धी रोग	बाथ/हाडजोर्नी दुख्ने	प्रसुतीसम्बन्धी	पेशागत बिरामी	रक्तचाप	ग्यास्ट्रिक/अल्सर/आन्द्राको रोग	पार्किन्स/अल्जाइमर/माइग्रेन	*अन्य	दीर्घरोगबाट पिडित जनसङ्ख्या
१	१८	४	१९		३	१४	१		९	१५		२१	९		१३	१२६
२	१०	८	२१	२	३	४	३		३७	३		३२	१८		३	१४४
३	५		१			२	१						१		१	११
४	१४	१५	१०	१	४	१४			२४	४		८	१०	२	७	११३
५	९	३	९			३			१२			५	७		५	५३
६	२०	३	२०	३	१	७	२		७८	५	१	५२	२८	६	३८	२६४
७	३	१	१३	२	१	३	२	२	९	५	१	७	७		२७	८३
८	१५	४	७		३	२३	३	१	३४			३५	१०	१	८	१४४
९	३२	३	३१	६	२	१८	८	१	३३	९		४५	३३	१	६२	२८४
१०	१७	८	१०	४	२	२०	३		३१	२		९९	२१	२	६	२२५
११	१४	६	१५		२	१	४		३१	३		३	६		२०	१०५
१२	१८	२	२६	३	२	१८	४	४	८०	१०	६	५२	२४	९	१७	२७५
१३	४६	१०	३१	२	२	१९	११		११०	२२	१	११९	७०	३	६७	५१३
१४	१०	३	१०	१	४	५			१८	४		२८	६		१५	१०४
जम्मा	**२३१**	**७०**	**२२३**	**२४**	**२९**	**१५१**	**४२**	**८**	**५०६**	**८२**	**९**	**५०६**	**२५०**	**२४**	**२८९**	**२४४४**
प्रतिशत	**९.४५**	**२.८६**	**९.१२**	**०.९८**	**१.१९**	**६.१८**	**१.७२**	**०.३३**	**२०.७०**	**३.३६**	**०.३७**	**२०.७०**	**१०.२३**	**०.९८**	**११.८२**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित रोगबाहेक अन्य दीर्घ रोगहरू जस्तै स्नायूसम्बन्धी, कुष्ठरोग, एलर्जी, छारे रोग आदि।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

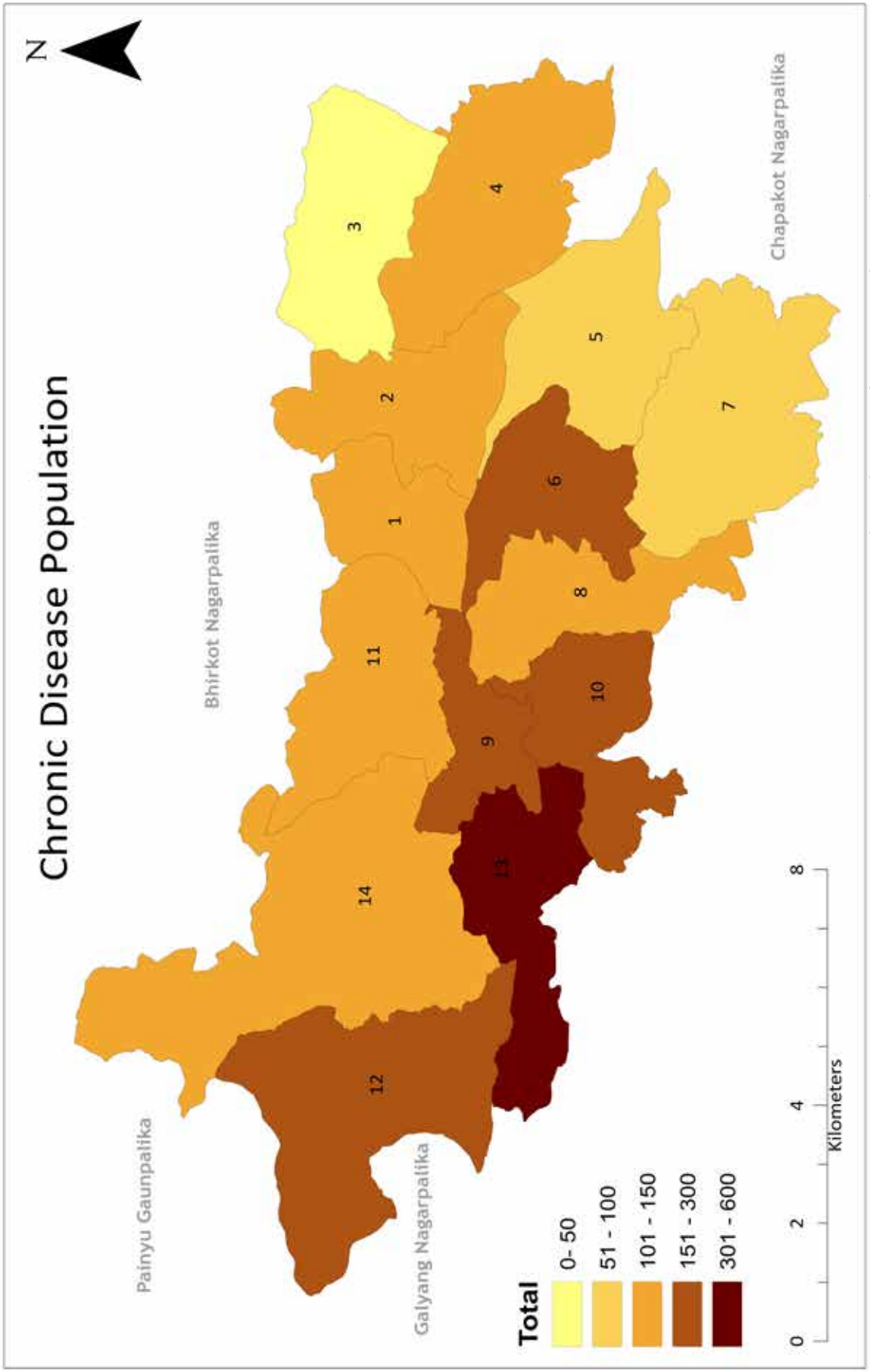

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

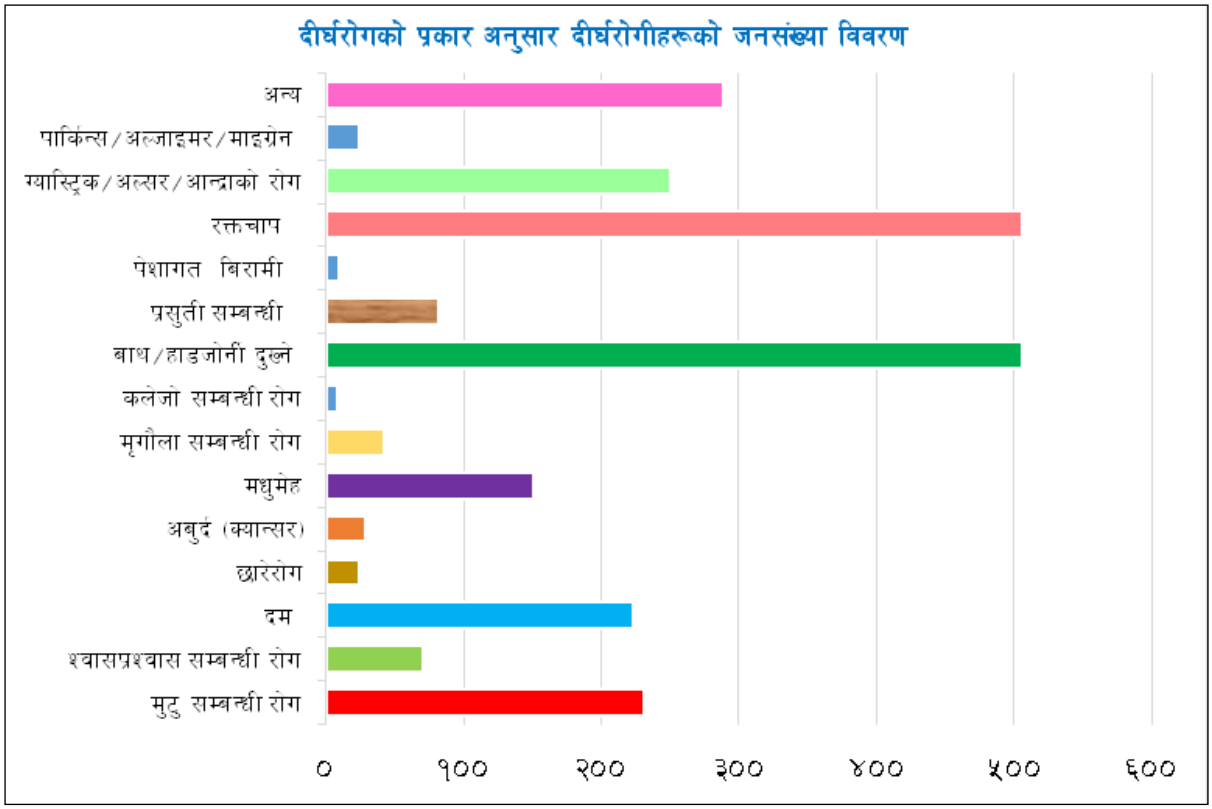

७.२.११ स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचकाङ्कहरू

तालिका नं. १५९ : स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचकाङ्कहरू

सूचक	राष्ट्रियस्तरम	न.पा. स्तरमा	फरक
शिशु मृत्युदर	३२%	NA	
कुपोषणको अवस्था	२७%	०.२	
चर्पीमा पहुंच भएको जनसङ्ख्या		१००%	
औसत स्वास्थ्य क्षमता सुचकांक			

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, वालिङ २०७४

७.२.१२ परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण

परिवार नियोजनबाट हुने फाइदाका बारेमा विभिन्न संघ संस्थाहरूबाट गरिएको अध्ययन अनुसन्धानबाट आमा, बच्चा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य सुधार गर्न उल्लेखनीय भूमिका खेल्ने कुरा प्रमाणित भएको छ । साथै यसले लैङ्गिक समानता, महिलाको शिक्षा र वृति विकास गर्नको लागि सहयोग पुऱ्याउँछ । त्यस कारण गुणस्तरीय परिवार नियोजन सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सन् १९९१ देखि प्रजनन् स्वास्थ्य कार्यक्रम र परिवार नियोजन कार्यक्रमलाई विस्तार गरी अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक र घुम्ती शिविरहरू महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीकाद्धारा सेवा पुऱ्याउँदै आएको छ । परिवार नियोजनसम्बन्धी अस्थायी विधिहरू प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका नं. १६० : परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण

विवरण		आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
नयाँ प्रयोगकर्ता सङ्ख्या	पिल्स	१११	१९२	१४७
	डिपो	१६१	१६९	२२४
	आई.यु.सी.डी.	८१	४	२९
	ईम्प्लान्ट	१५	३१	४८
हाल प्रयोग गरिरहेकाहरूको सङ्ख्या	पिल्स	१८१	२५५	२१३
	डिपो	२९३	२४८	२६८
	आई.यु.सी.डी.	१४७	२००	२०२
	ईम्प्लान्ट	८०	१०४	१३४
बन्ध्याकरण गराउनेको सङ्ख्या		-	-	-
कण्डम वितरण सङ्ख्या		-	-	५६४२३

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.१३ २०७३/०७४ का नगरपालिकामा देखा परेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण

यस नगरपालिकामा पछिल्लो समय देखा परेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. १६१ : रोगहरूको विवरण

क्र.सं.	प्रमुख रोगहरू	रोगीको सङ्ख्या	प्रतिशत	ओ.पि.डि.मा आउने विरामी सङ्ख्या
१	ग्यासट्राइटिस	३०७४	६.३५	४८४२७
२	श्वासनलीको तल्लो भागको संक्रमण	२९०२	५.९९	
३	श्वासनलीको माथिल्लो भागको संक्रमण	२७१३	५.६०	
४	टाउको दुख्ने	२१०६	४.३५	
५	चोट पटक	२०४६	४.२२	
६	उच्च रक्तचाप	१६६५	३.४४	
७	जुका	१३६१	२.८१	
८	दुसी संक्रमण	११४२	२.३६	
९	नाकसम्बन्धी तथा रुघाखोकी	१०४७	२.१६	
१०	आँखा पाक्ने रोग	१००३	२.०७	

स्रोतः जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, २०७४

७.२.१४ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप

खोप तथा मासिक क्लिनिकहरू सञ्चालन गर्नको लागि हरेक नगरपालिकाले विभिन्न स्थानहरूको पहिचान गर्दछ। नगरपालिकाका विभिन्न स्थानमा गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन भएको पाइएको छ । यी स्थानहरूमा आश्विन महिनाबाहेक क्लिनिकहरूलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरिएको देखिन्छ । यद्यपि तिनीहरूलाई खटाइएको कर्मचारीहरूको नियमित उपस्थिति भने कम पाइएको छ भने औषधी पनि पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध छैन। शारीरिक वृद्धिको लेखाजोखाजस्ता अन्य सेवाहरू स्वास्थ्य चौकीको तहमा मात्र

उपलब्ध गराइन्छ। नगरपालिकामा नियमित खोप कार्यक्रम नियमित रूपमा नै चालु रहेको छ तथा यसले समेट्ने लक्षित वर्ग पनि बढ्दो क्रममा पाइएको छ। ६ किसिमका विभिन्न प्राणघातक रोगहरूबाट बचाउनका लागि बच्चा जन्मेको १ वर्षभित्र ११ वटा खोप पुरा लगाइसक्नु पर्दछ।

७.३ महिला तथा बालबालिका

७.३.१ बालबालिकासम्बन्धी विवरण

अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा १८ वर्ष भन्दामुनिका बालबालिकालाई बालक/बालिका भनिन्छ भने नेपालको बालबालिकासम्बन्धी ऐन २०४८ ले १६ वर्ष भन्दामुनिका सम्पूर्ण मानिसहरूलाई बालबालिका हुन् भनेर परिभाषित गरेको छ । बालबालिका भविष्यका कर्णधार हुन् । बालबालिका साझा भविष्य हुन र उनीहरूको स्वतन्त्रता, अधिकार, संरक्षण, विकास र जीवनस्तर सुधारको लागि सामूहिक प्रतिवद्धता र साझा प्रयास आवश्यक छ भन्ने कुरा महसुस गरी संयुक्त राष्ट्र संघले सन् सन् १९८९ नोभेम्बरमा बाल अधिकारसम्बन्धी महासन्धी पारित गरे पछि हरेक वर्ष नोभेम्बर २० का दिन अन्तराष्ट्रिय बाल दिवस मनाइन्छ । नेपालको संविधान २०७२ ले बालबालिकासम्बन्धी थुप्रै हक अधिकारहरू समेटेको छ । नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ३९ मा देहाय बमोजिमको बालबालिकाको हकको व्यवस्था गरिएको छः

१ प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ ।

२ प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वाङ्गीण व्यक्तित्व विकासको हक हुनेछ ।

३ प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ ।

४ कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।

५ कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।

६ कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

७ कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइने छैन ।

८ प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकुल न्यायको हक हुनेछ ।

९ असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

१० उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानूनबमोजिम दण्डनीय हुनेछन् र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानूनबमोजिम क्षतिपुर्ति पाउने हक हुनेछ ।

यो सँगै बालबालिकाहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धीमा ५० औं देशहरूमध्ये नेपालपनि एक हस्ताक्षर कर्ता हो । संविधानमा बालबालिकासम्बन्धी हकको सुनिश्चितता र विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाको प्रयासको बावजुत घरेलु कामदारको रूपमा खटिएका बालबालिकाहरू, उद्योग तथा कलकारखानामा कडा श्रममा खटिएका बालबालिकाहरू, शिक्षाबाट बञ्चित रहेका बालबालिकाहरू, बाँच्न पाउने नैसर्गिक अधिकार संविधानमा सुनिश्चित भएर पनि जन्मन नपाई जन्मने अधिकार खोसिएका बालबालिकाहरू र बाल अधिकारको उपयोगबाट टाढा रहेका बालबालिकाहरूको उदाहरणहरू समाजमा हामी सामु छर्लङ्ग नै छन् ।

यसरी समाजमा हुने गरेका बाल श्रम तथा बाल अधिकारबाट बंञ्चित बालबालिकाहरूको लागि अझै सरकार, नागरिक समाज सचेत रहन जरुरी छ ।

बालबालिकाहरू संगठित भई आफुसँग सरोकार राख्ने विषयमा छलफल गर्न, प्रतिनिधित्व गर्न र आफ्नै क्षमता विकास, सचेतना लगायत बाल अधिकारको संरक्षण प्रबर्द्धनमा विविध क्रियाकलाप गर्न नेपालमा बाल-समूह, बाल क्लव, बालअधिकार मञ्च आदि बालबालिकाहरू क्रियाशिल रहेका छन्। बालक्लब, बाल-सहभागिताको एक शसक्त माध्यमा बनेको छ। जसलाई बालबालिकासँग सम्बन्धित थुप्रै नीतिगत दस्तावेजहरूमा पनि उल्लेख गरिएको छ। बालबालिकाहरूलाई समूहमा आबद्ध गराउन र उनीहरूसँग सरोकार राख्ने विषयमा मत व्यक्त गर्नका लागि विभिन्न स्तरका नीति तथा योजना निर्माणदेखि कार्यान्वयन र अनुगमनसम्म बालक्लबको प्रतिनिधत्वलाई मान्यता दिइएको छ।

नगरपालिकामा बालबालिकाको सहभागिता, सक्रियता र नेतृत्वमा गठन गरिएका बालक्लबहरूले बाल अधिकारसम्बन्धी चेतनामुलक कार्यहरू गरिरहेका छन्। बालक्लबहरूले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरूमा (१) जन्मदर्ता प्रचारात्मक अभियान, (२) विद्यालाई भर्ना अभियान, (३) बालश्रम न्युनीकरण कार्यक्रम, (४) बालसहभागिता अभिवृद्धि कार्यक्रम, (५) बालबालिकालाई प्रदान गरिने खोप प्रचार कार्यक्रम, (६) निशुल्क शिक्षा प्रचारात्मक र प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रम, (७) भयरहित वातावरणमा शिक्षा पाउने अधिकारबारे प्रचारप्रसार, (८) वातावरणीय सुधार कार्यक्रम, (९) अभिभावक चेतनाशिक्षा कार्यक्रम र (१०) बालविवाह उन्मुलन सम्बन्धी प्रचारात्मक कार्यक्रम प्रमुख रहेका छन्।

७.३.२ परिवारबिहिन बालबालिकाहरूको विवरण

तालिका नं. १६२ : परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण

विवरण	बालिका	बालक	जम्मा	कैफियत
परिवारिक संरक्षणविहीन बालबालिकाको कुल सङख्या	-	-	-	-
परिवारमा वयस्क व्यक्ति नभइ बालबालिका मात्र भएको अवस्थामा रहेका बालबालिका	-	-	-	-
आफन्तको संरक्षणमा रहेका बालबालिका	-	-	-	-
संस्थागत संरक्षणमा रहेका बालबालिका	१०	१२	२२	सिलोम बालगृह, वालिङमा
सडक बालबालिका	-	-	-	-
जेलमा रहेका	३	-	३	स्याङ्जा कारागारमा अभिभावकसँग
हिंसा/यातना पीडित	-	-	-	-
अलपत्र वा वेवारिसे अवस्थामा फेला परेका	-	-	-	-
बेचविखनमा परेका बालबालिका	-	-	-	-

स्रोतः महिला तथा बालबालिका कार्यालय, स्याङजा २०७४

७.३.३ बालश्रमको अवस्था

आधारवर्ष २०१५ मा जोखिमपूर्ण अवस्थामा कार्यरत बालबालिकाको ३० प्रतिशत रहेकोमा सन् २०३० सम्म सुन्यमा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ (SDG-8)।

बालबालिकालाई सामाजिक वा आर्थिक लाभका लागि श्रममा संलग्न गराउनु बालश्रम हो। नेपालमा कानूनले बालबालिकाको उमेरका आधारमा स्वीकार्य र अस्वीकार्य कामहरू तोकेको छ। १३ वर्ष उमेर **७.३.६** नपुगेका

बालबालिकाहरूलाई श्रमिकका रूपमा काममा लगाउन हुदैन भने १४ वर्षदेखि १५ वर्षसम्मकालाई खासखास क्षेत्रको हलुका र विशेष सुविधाका काममा लगाउन पाइन्छ। कुनै पनि बालबालिकालाई जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइदैन। तथापि सुरक्षित वातावरणमा नयाँ-नयाँ कुरा सिक्ने, जान्ने, पढ्ने, बुझ्ने उमेरमा नेपालका धेरै बालबालिकाहरू बालश्रमिकका रूपमा काम गर्न बाध्य छन्। आफ्ना बालापनलाई कडा श्रमसँग साटिरहेका छन्। काम गर्नु पर्नाले शिक्षाबाट बञ्चित हुनुदेखि शोषण र दुर्व्यवहारबाट धेरै बालबालिका पिडित भएका छन्। नेपालमा बालश्रमका बारेमा विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूमा साना-ठूला अध्ययन भए तापनि आवधिक, एकिकृत, आधिकारिक तथ्याङ्क तथा जानकारीको भने अभाव छ। बालश्रम नेपाली बालबालिकाको एक दुःखद यथार्थ हो ।

बालबालिकालाई श्रममा लगाइनु बालअधिकार विपरित कार्य हो। यसैगरी नेपालले राज्य पक्षका रूपमा अनुमोदन गरिसकेको संयुक्त राष्ट्रसंघका बाल अधिकारसम्बन्धी महासन्धी, १९८९, अन्तराष्ट्रिय श्रम सङ्गठनको रोजगारीको न्यूनतम उमेरसम्बन्धी महासन्धी नं १३८ तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रमसम्बन्धी महासन्धी नं. १८२ तथा सिफारिश नं १९० ले पनि राज्यलाई बालश्रमविरुद्ध थप उत्तरदायित्व बहन गर्न प्रेरित गरेको छ।

७.३.४ महिलासम्बन्धी विवरण

कुल जनसङ्ख्याको आधा हिस्साभन्दा बढी ओगटेका महिलाहरू अझै पनि देश विकासको मुल प्रवाहमा उल्लेखनीयरूपमा आउन सकेका छैनन् । महिला सहभागिता,सशक्तिकरण तथा विभिन्न कार्यक्रमहरू पछिल्लो समयमा हुँदै आए पनि समान सहमागिता र लैङ्गिक समता भने कायम हुन सकेको देखिदैन । यसको कारण समाजमा व्याप्त असमान शक्ति सम्बन्घ, पितृसत्तात्मक सोच तथा सामाजिक संरचना आदि रहेका छन् जसको फलस्वरूप महिलाहरू आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, राजनैतिक र शैक्षिकरूपमा अझै पनि तुलनात्मकरूपमा पछाडि परेको देखिन्छ ।

विकासमा महिलाहरूको समानुपातिक र सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्न उनीहरूको आर्थिक र सामाजिक जीवनस्तर अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ अभियानका रूपमा आ.व.२०३८/०३९ देखि ५ जिल्लाबाट सुरु भएको महिला विकास कार्यक्रम हाल नेपालको ७५ जिल्लामा विस्तार भएको छ । महिला विकास कार्यक्रम महिला विकास र सशक्तिकरणको लागि एउटा महत्वपूर्ण प्रयास हो । ग्रामीण विपन्न महिलाहरूलाई समूह, समिति, संस्थामा संगठित गराई जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास गरी सामाजिक तथा आर्थिकरूपमा सशक्त बनाउन, सामाजिक विभेद र लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध जागरुकता बढाउन यस कार्यक्रमले प्रमुख भूमिका निर्वाह गर्दै आइरहेको छ ।

महिला हक, अधिकार र शसक्तिकरणका लागि विभिन्न गैर सरकारी संघ संस्था तथा सरकारी निकायहरूबाट कामहरू शसक्त रूपमा भई रहेको छ जसअनुसार लैंगिक सशक्तिकरण सूचक (GEM) मा नेपालको स्कोर ०.५७ (२०१५) रहेकोमा सन् २०३० सम्म ०.६९ मा वृद्धि गर्ने र लैंगिक असमानता सूचक (GII) ०.४९ (२०१५) बाट सन् २०३० सम्म ०.००५ मा झार्ने मुख्य योजना रहेको छ । नेपालको संविधान २०७२ मा महिलासम्बन्धी हकसमेत सुनिश्चित गरिएको छ । नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ३८ ले देहाय बमोजिमको महिलाको हक सुनिश्चित गरेको छः

- ✓ प्रत्येक महिलालाई लैंगिक भेदभाव विना समान वंशीय हक हुनेछ ।
- ✓ प्रत्येक महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन् स्वास्थ्यसम्बन्धी हक हुनेछ ।
- ✓ महिला विरुद्व धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमको हिंसाजन्य कार्य वा शोषण गरिने छैन । त्यस्तो कार्य कानूनबमोजिम दण्डनीय हुनेछ र पीडितलाई कानूनबमोजिम क्षतिपुर्ति पाउने हक हुनेछ ।

- ✓ राज्यका सबै निकायमा महिलालाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुने हक हुनेछ ।
- ✓ महिलालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदका आधारमा विशेष अवसर प्राप्त गर्ने हक हुनेछ ।
- ✓ सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिलामा दम्पतीको समान हक हुनेछ ।

विशेषगरी गर्भवती महिलाहरूको निःशुल्क वा न्यूनतम् शुल्कमा स्वास्थ्य परिक्षण गर्न तथा महिलाहरूमा देखिने स्तन क्यान्सर र पाठेघर क्यान्सरको अग्रीम पहिचान र न्यूनिकरणका लागि विशेष पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ । जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय एवं अन्य सम्बद्ध स्वास्थ्य संस्थाहरूसँग समन्वय गरी मातृशिशु स्वास्थ्य तथा क्षयरोग नियन्त्रणका क्षेत्रमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि स्थायित्व, वृत्तिविकास तथा पुनर्ताजगिजस्ता कार्यक्रम ल्याई महिलाहरूका लागि लघु उद्यम व्यवसाय तालिम प्रदान गरी उद्यम व्यवसाय मार्फत् आर्थिक रूपमा सबल बनाउनु पर्ने देखिन्छ। आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा साँस्कृतिक सशक्तिकरण गर्दै नगर विकासमा महिलाहरूको समान सहभागिता गराउन अझैपनि उनीहरूलाई थप प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ। सामाजिक क्षेत्रमा उदाहरणीय कार्य गर्ने आमा समूह, टोल विकास संस्था, महिला समन्वय समिति तथा महिलासम्बन्धी संघसंस्थालाई संस्थागत विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ । महिला तथा बालबालिकाका लागि सामुदायिक कार्यप्रक्रियालाई वडाहरूमा विस्तार गर्ने तथा सामाजिक परिचालन प्रवर्द्धन कार्यलाई निरन्तरता दिई लक्षित समूहतर्फ सबै समूह र वर्गको सहभागिता हुने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी समावेशी अवधारणा अनुरूप स्थानीय शासन र विकासमा महिलाको संलग्नता वृद्धि गर्न विभिन्न क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू ल्याउनुपर्ने देखिन्छ ।

७.३.५ महिला हिंसासम्बन्धी विवरण

देशका विभिन्न स्थानमा जस्तै यस नगरपालिमा पनि महिला हिंसा हुने गरेको छ । जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. १६३ : महिला हिंसासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	सङ्ख्या	कैफियत
१	घरेलु हिंसाबाट पिडित	१०	घरेलु हिंसाबाट पिडित
२	सौता रहेको	-	सौता रहेको
३	वेचविखनमा परेको	-	वेचविखनमा परेको
४	श्रीमानवाट पीडित/पिटिएका	६	श्रीमानवाट पीडित/पिटिएका
५	द्धन्दवाट पिडित	-	द्वन्द्ववाट पिडित
६	सामाजिक कुरीति लगाईएका	-	सामाजिक कुरीति लगाईएका
	जम्मा	**१६**	

(महिला तथा बालबालिका वेचविखन सन् २०१५ मा १६९७ जना रहेकोमा २०३० सम्म ३२५ मा झार्ने लक्ष्य रहेको (SDG-5) ।)

स्रोतः महिला तथा बालबालिका कार्यालय, २०७४

७.३.६ आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

तालिका नं. १६४ : आमा समूहको विवरण

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
१	वसपार्क टोल आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०६७	गौमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
२	दिपशिखा आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०६६	शिव कुमारी अर्याल	दर्ता नभएको
३	मिलन टोल आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०७०	सिता कोईराला	दर्ता नभएको
४	श्रीनगर टोल आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०५९	वौमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
५	विसाल टोल आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०७०	चनमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
६	सेराटोल आमा समूह	सेरा टोल, वडा १	२०६५	निर्मला कोईराला	दर्ता भएको
७	वुद्धटोल आमा समूह	राम्वाच्छा, वडा १	२०६५	पुतलीदेवी गुरुङ	दर्ता नभएको
८	शान्ती श्रृजना आमा समूह	खहरे, वडा १	२०६५	मैना सुवेदी	दर्ता भएको
९	आशिमाला आमा समूह	यवादी, वडा १	२०६५	मिनश्री गुरुङ	दर्ता भएको
१०	सागरदेवी आमा समूह	खहरे, वडा १	२०६८	लक्ष्मी रेग्मी	दर्ता नभएको
११	ढकालटारी आमा समूह	खहरे, वडा १	२०६९	रूपा वि.क.	दर्ता नभएको
१२	सृष्टि बहुउद्धेश्यीय आमा समूह	खहरे, वडा १	२०६७	सुभद्रा रेग्मी	दर्ता नभएको
१३	आँधीखोला आमा समूह	खत्रीखोला, वडा १	२०६१	दमयन्ती रेग्मी	दर्ता नभएको
१४	नवदुर्गा आमा समूह	त्रियासी, वडा १	२०६३	दुर्गादेवी रेग्मी	दर्ता भएको
१५	महिला शसक्तीकरण आमा समूह	भज्याङ, वडा १	२०६८	किशोरी ढुङगाना	दर्ता भएको
१६	श्री कालिका आमा समूह	मन्साङकोट,वडा १	२०६५	भगवती रेग्मी	दर्ता भएको
१७	नवदुर्गा देउराली आमा समूह	धरमपानी, वडा १	२०६९	पवित्रा काफ्ले	दर्ता भएको
१८	तिलडाँडा आमा समूह	तिलडाँडा, वडा २	२०७१	पूर्णमाया सार्की	दर्ता भएको
१९	चक्रदेवी आमा समूह	गाँउडाँडा, वडा २		तुलसा पौडेल	-
२०	सत्यवती आमा समूह	रानागाँउ, वडा २	२०६४	मिना राना	-
२१	वाँसपानी वहुउद्धेश्यीय आमा समूह	फुटेढुङगा, वडा २	२०६५	टुका देवी काफ्ले	-
२२	प्रगतीशिल देउराली आमा समूह	छप्राक, वडा २	२०७१	धनमाया सार्की	दर्ता भएको
२३	लाली गुराँस आमा समूह	लक्ष्मीडाँडा, वडा २	-	ज्ञानमाया राना	दर्ता भएको
२४	श्री मिलन आमा समूह	मगरगाँउ, वडा २	-	हुमकला राना	-
२५	श्री मिलन आमा समूह	वाहुनगाँउ, वडा २	-	लक्ष्मी रेग्मी	-
२६	शिवशक्ति आमा समूह	धनमुडा, वडा २	-	तिला काफ्ले	-
२७	वहुअग्रसर आमा समूह	धौखोला, वडा २	-	मुमा कुमारी रेग्मी	-
२८	महाकाली आमा समूह	धनमुडा, वडा २	-	पार्वती काफ्ले	-
२९	शान्ती देउराली आमा समूह	छप्राक, वडा २	-	सुनिता सार्की	-
३०	नव प्रगतीशिल आमा समूह	सिमलचौपरी वडा २	-	वुद्धिमाया रेग्मी	-
३१	श्री कालिका आमा समूह	वालिङ ३	-	विनमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
३२	श्री राम्चेदेवी आमा समूह	वालिङ ३	-	उमा गुरुङ	दर्ता नभएको
३३	श्री वराही आमा समूह	वालिङ ३	-	कृष्ण कुमारी गुरुङ	दर्ता नभएको
३४	श्री सम्झना आमा समूह	वालिङ ३	-	अम्वी गुरुङ	दर्ता नभएको
३५	श्री ज्वालादेवी आमा समूह	वालिङ ३	-	हरिमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
३६	श्री पार्वती आमा समूह	वालिङ ३	-	लिलमती गुरुङ	दर्ता भएको

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
३७	श्री रम्भादेवी आमा समूह	वालिङ ३	-	शुकरानी गुरुङ	दर्ता भएको
३८	श्री वराहाकन्या आमा समूह	वालिङ ३	-	गुनधरी गुरुङ	दर्ता भएको
३९	श्री पारिजात आमा समूह	वालिङ ३	-	पानमाया गुरुङ	दर्ता भएको
४०	स्वर्णीम आमा समूह	तलाथोक, वडा ४	२०५९	झौमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
४१	वलिकोट आमा समूह	वलिकोट, वडा ४	२०७४	तौधरी गुरुङ	दर्ता नभएको
४२	नवदिप आमा समूह	वस्यानी, वडा ४	२०५८	भामति गुरुङ	दर्ता नभएको
४३	शिवशक्ति आमा समूह	कप्राउदी, वडा ४	२०६०	लिला पंगेनी	दर्ता नभएको
४४	मनकामना आमा समूह	च्यारे, वडा ४	२०६०	दुर्गामाया गुरुङ	दर्ता भएको
४५	शुभ सृजना आमा समूह	च्यारे, वडा ४	२०६५		दर्ता नभएको
४६	समाजसेवा आमा समूह	एलादी, वडा ४	२०५८	य माया गुरुङ	दर्ता भएको
४७	मालिकादेवी आमा समूह	खाल्टे, वडा ४	२०६८	डिलमाया गुरुङ	दर्ता भएको
४८	शनिसरेमाई आमा समूह	मालागिरी, वडा ४	२०५५	रनमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
४९	जनजागृत आमा समूह	थुम्का, वडा ४	२०६८	टिका कुमारी खनाल	दर्ता नभएको
५०	जनहित आमा समूह	पाउदरे, वडा ४	२०५५	पुतला रिजाल	दर्ता भएको
५१	शिवजी आमा समूह	घ्याङसिङ वडा ४	२०५६	विष्णु खनाल	दर्ता भएको
५२	नवदुर्गा आमा समूह	वाटाखर्क, वडा ४	२०५८	मोतिकला खनाल	दर्ता भएको
५३	नवसृजना आमा समूह	भुसुन्डाँडा, वडा ४	२०५१	टिकमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
५४	रम्भादेवी आमा समूह	तिनघरे, वडा ४	२०६४	टंकमाया चापागाई	दर्ता नभएको
५५	तमु कालिका आमा समूह	आरूपाटा, वडा ५	२०५०	लोकमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
५६	सुरक्ष आमा समूह	जर्कोट, वडा ५	२०६२	लोकमाया थापा	दर्ता नभएको
५७	परोपकार आमा समूह	दिप्का, वडा ५	२०५५	जमुना हमाल	दर्ता नभएको
५८	शान्ती दीप आमा समूह	जगतभज्याङ, वडा ५	२०६६	गुमा खडाल	दर्ता भएको
५९	शान्ती सुरक्षा आमा समूह	मिनाङकोट, वडा ५	२०६८	जयन्ती खडका	-
६०	जनहित आमा समूह	बेसरडाँडा, वडा ५	२०६८	चन्द्रकला आले	दर्ता नभएको
६१	चक्रदेवी आमा समूह	डेल्डाँडा, वडा ५	२०७३	माया थापा	दर्ता नभएको
६२	शिवपार्वती आमा समूह	भर्ल्याङदी, वडा ५	२०७१	शान्ती खडका	दर्ता नभएको
६३	समाजसुधारक आमा समूह	चिसापानी, वडा ५	२०४८	हरिकला रेग्मी	दर्ता नभएको
६४	सुन्तलीदेवी आमा समूह	भरुवा, वडा ६	२०६७	लोकमाया थापा	दर्ता नभएको
६५	चक्रदेवी लाङघाली आमा समूह	धनुवाँस माथिल्लो, ६	२०७२	हरिमाया विर्कटा	दर्ता भएको
६६	वहुउद्धेश्यिय आमा समूह	धनुवाँस तल्लो, ६	२०७१	नन्दी वराल	दर्ता नभएको
६७	शिवशक्ति आमा समूह	पाण्डेगाँउ, वडा ६	२०६९	विष्णु पाण्डे	दर्ता भएको
६८	दुर्गादेवी आमा समूह	पंगेनीडाँडा, वडा ६	२०५४	टिका कुमारी पंगेनी	दर्ता नभएको
६९	साहारादेवी आमा समूह	एक्लेपिपल, वडा ६	२०६९	विष्णु आले	दर्ता नभएको
७०	जागरुक आमा समूह	मिर्दी, वडा ६	२०६६	हरिमाया थापा	दर्ता भएको
७१	अर्याल आमा समूह	ढलेकोस्वामी, वडा ६	२०५७	कल्पना अर्याल	दर्ता नभएको
७२	विश्वकर्मा आमा समूह	वडा ६	२०७२	ढक कुमारी वि.क.	दर्ता नभएको
७३	सिर्जनसिल आमा समूह	वाँसघारी, वडा ६	२०६९	छुमा थापा	दर्ता भएको
७४	प्रगतीशिल आमा समूह	वगैचा, वडा ६	२०७१	प्रेम कुमारी थापा	दर्ता नभएको

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
७५	माझगाँउ साठीघर आमा समूह	साठीघर, वडा ६	२०५६	वसन्ती थापा	दर्ता नभएको
७६	तल्लो साठीघर आमा समूह	तल्लो साठीघर, ६	२०६९	चिनीमाया एस्के	दर्ता नभएको
७७	शितलपाखा आमा समूह	ख्यान, वडा ६	२०६५	सिता सुवेदी	दर्ता नभएको
७८	तारुडाँडा आमा समूह	तारुडाँडा, वडा ६	२०५५	हिम कुमारी गुरुङ	दर्ता नभएको
७९	तारादेवी आमा समूह	थापाडाँडा, वडा ६	२०६४	वुद्धिसरा थापा	दर्ता नभएको
८०	लाली गुराँस आमा समूह	रसखोला, वडा ६	२०७२	हिरामाया गुरुङ	दर्ता भएके
८१	जनहित आमा समूह	रसखोला, वडा ६	२०७२	जिना सिं	दर्ता भएको
८२	फुलवारी आमा समूह	फुलवारी, वडा ६	२०६८	सितादेवी पौडेल	दर्ता भएको
८३	वन्कटा आमा समूह	वन्कटा, वडा ७	२०७०	टिना गुरुङ	दर्ता नभएको
८४	रानी पोखरी आमा समूह	वन्कटा, वडा ७	२०७०	याम कुमारी द्धारे	दर्ता नभएको
८५	समाज सेवा आमा समूह	हिलेपानी, वडा ७	२०६५	भोज कुमारी आले	दर्ता नभएको
८६	घोर्लिछाप आमा समूह	घोर्लिछाप, वडा ७	२०६९	झमकला रेग्मी	दर्ता नभएको
८७	जलदेवी आमा समूह	सपाउँदे, वडा ७	२०६५	पेमादेवी कोईराला	दर्ता नभएको
८८	कालीनाग आमा समूह	तल्लो ताप्के, ७	२०६८	टोपली सिंजाली	दर्ता नभएको
८९	सिद्धबाबा आमा समूह	माथिल्लो ताप्के, ७	२०७०	विण्णु दर्लामी	दर्ता नभएको
९०	कटौजे आमा समूह	कटौंजे, वडा ८	२०६८	गिता तिवारी	दर्ता भएको
९१	प्रभात आमा समूह	ढावखोला, वडा ८	२०६९	सरस्वती वगाले	दर्ता भएको
९२	शिर्जनसिल आमा समूह	कडेलगाँउ, वडा ८	२०६७	खिमा कडेंल	दर्ता नभएको
९३	दुर्गा आमा समूह	वगालथोक, वडा ८		दम कुमारी वगाले	दर्ता नभएको
९४	सक्षम महिला विकास आमा समूह	नयाँवजार, वडा ८	२०७१	विजया पाण्डे	दर्ता नभएको
९५	वहुउद्देश्यीय समाज सुधार आमा समूह	वालिङवजार मोड, ८	२०५०	प्रेम कुमारी रेग्मी	दर्ता भएको
९६	वगाले आमा समूह	वगालेटोल, वडा ८		धनलक्ष्मी वगाले	दर्ता नभएको
९७	केदारनाथ महिला विकास समूह	केदारनाथ, वडा ८	२०७३	गंगा सुवेदी	दर्ता भएको
९८	शिवमन्दिर आमा समूह	भिमटारी, वडा ८	२०७०	शुभकला कोईराला	दर्ता भएको
९९	भिमटारी आमा समूह	भिमटारी, वडा ८	२०७१	सरस्वती अर्याल	दर्ता भएको
१००	कालिका आमा समूह	मास्कीडाँडा, वडा ८	२०६७	गंगामाया मास्की	दर्ता नभएको
१०१	समाज कल्याण आमा समूह	वोगटीडाँडा, वडा ८	२०६७	ठग कुमारी गाहा	दर्ता भएको
१०२	दलित शिल्पकला आमा समूह	छेउडाँडा, वडा ८	२०७२	सुकुना थापा	दर्ता भएको
१०३	गिरीगाँउ स्वावलम्वन आमा समूह	गिरीगाँउ, वडा ८	२०७०	दुर्गा गिरी	दर्ता नभएको
१०४	आग्रीडाँडा आमा समूह	आग्रीडाँडा, वडा ८	२०६५	सावी गुरुङ	दर्ता नभएको
१०५	प्रगतीशिल आमा समूह	विरन्टारी, वडा ८	२०६८	शान्ती तिवारी	दर्ता नभएको
१०६	व्याङ्तुङ आमा समूह	व्याङतुङ, वडा ८	२०६४	जमुना सुवेदी	दर्ता नभएको
१०७	पवित्रा आमा समूह	काफलडाँडा, वडा ८	-	मुनामाया गुरुङ	दर्ता नभएको
१०८	गह्रौंकालिका आमा समूह	कुमस्वारा, वडा ८	-	कमला खाँण	दर्ता नभएको
१०९	गह्रौंकालिका आमा समूह	काफलडाँडा, वडा ८	-	कुन्ती शर्मा	दर्ता नभएको
११०	क्याम्पसरोड आमा समूह	क्याम्पसरोड, वडा ९	-	मतिसरा रिजाल	दर्ता भएको
१११	सिद्धबाबा आमा समूह	वडा ९	-	विजया देवी श्रेष्ठ	दर्ता भएको
११२	दलित जनउत्थान महिला आमा समूह	वडा ९	-	चित्रा कुमारी वि.क.	दर्ता भएको

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
११३	मगर संघ भुम्रे आमा समूह	भुम्रे, वडा ९	-	जुना थापा	-
११४	कुमाल आमा समूह	क्याम्पस रोड, ९	-	अमृता कुमाल	-
११५	पेन्सनक्याम्प आमा समूह	ढाडेलाईन भकुण्ड, ९	-	रजनी श्रेष्ठ	-
११६	भकुण्डे समाज सुधार आमा समूह	भकुण्डे, वडा ९	२०६२	लिलादेवी उप्रेती	दर्ता नभएको
११७	क्याम्पसचोक आमा समूह	क्याम्पसचोक, वडा ९	-	याम कुमारी पौडेल	-
११८	जन्मभूमि आमा समूह	भैसिखोला, वडा ९	२०४८	विष्नु पराजुली	दर्ता नभएको
११९	नवदुर्गा आमा समूह	डुडखोला, वडा ९	-	रिमा कान्ती गैहे्	दर्ता नभएको
१२०	भगवती आमा समूह	पिपलटारी, वडा ९	-	राधिका गैह्रे	दर्ता नभएको
१२१	जनकल्याण आमा समूह	रावतडाँडा, वडा ९	२०५०	कल्पना रावत	दर्ता भएको
१२२	शान्ती आमा समूह	सुकौदी, वडा ९	-	सिता पंगेनी	दर्ता नभएको
१२३	सप्तरङगी आमा समूह	भुसालथोक, वडा ९	-	माया भुसाल	दर्ता नभएको
१२४	जनचेतना आमा समूह	कल्लेरी, वडा ९	-	तारामाया थापा	दर्ता नभएको
१२५	अमृत कृर्षि आमा समूह	आलेगाँउ, वडा ९	-	भवि आले	दर्ता भएको
१२६	वर्तुङ कालिका आमा समूह	वर्तुङ, वडा १०	२०६९	भेमकान्ती सुवेदी	दर्ता नभएको
१२७	भकुण्डे महिला समूह	हुलाकमार्ग, वडा १०	२०६९	देवी भण्डारी	दर्ता नभएको
१२८	विहारथोक खाँणदेवी आमा समूह	विहारथोक, वडा १०	२०६७	विण्णु सुवेदी	दर्ता नभएको
१२९	पाईनिअज रोड आमा समूह	पाईनिअज रोड, वडा १०	२०६८	कुविजा खडका	दर्ता नभएको
१३०	गह्रौंकालिका आमा समूह	फोक्सिङ, वडा १०	२०५२	तिला ढकाल	दर्ता भएको
१३१	साईबाबा आमा समूह तथा वासुकी नाग मन्दिर पण्डितथोक आमा समूह	पण्डितथोक, वडा १०	२०६४	गंगा पंगेनी/खिना भेडी	दर्ता नभएको
१३२	राङदी दलित आमा समूह	राङदी, वडा १०	२०७१	दुरपति एस्के	दर्ता नभएको
१३३	तल्लो वालिङ आमा समूह	तल्लो वालिङ, वडा १०	२०७४	सकु परियार(सचिव)	दर्ता नभएको
१३४	भकुण्डे महिला सुधार आमा समूह	भकुण्डे, वडा १०	२०६१	लिलादेवी उप्रेती	दर्ता नभएको
१३५	महाकाली महिला आमा समूह	वडा १०	२०५२	शोभा गैह्रे	दर्ता भएको
१३६	श्री आमा समूह	वडा १०	२०५३	मैना सारु	दर्ता भएको
१३७	हरियाली आमा समूह	वडा १०	२०५४	सिर्जना पौडेल	दर्ता भएको
१३८	लाङघाली आमा समूह	वडा १०	२०५४	मथुरा खनाल	दर्ता भएको
१३९	दन्तती आमा समूह	वडा १०	२०७३		दर्ता नभएको
१४०	मगराती आमा समूह	वडा ११	२०५४	कल्पना थापा	दर्ता नभएको
१४१	लक्ष्मी आमा समूह	वडा ११	२०५४	रिता अधिकारी	दर्ता नभएको
१४२	समाज सुधार आमा समूह	वडा ११	२०७३	राममाया थापा क्षेत्री	दर्ता भएको
१४३	आमडाँडा आमा समूह	वडा ११	२०६९	अरुणा भेडीमगर	दर्ता नभएको
१४४	लाली गुराँस आमा समूह	वडा ११	२०७०	खगिसरा सिंजाली	दर्ता नभएको
१४५	डौवा आमा समूह	वडा ११	२०६९	मञ्जु अर्याल	दर्ता नभएको
१४६	छाहादी आमा समूह	वडा ११		कृष्ण पाठक	दर्ता नभएको
१४७	फेदी प्रगती आमा समूह	वडा ११	२०७१	सरिता पराजुली	दर्ता नभएको
१४८	पञ्चमूल आमा समूह	वडा ११	२०७०	कोपिला पंगेनी	दर्ता नभएको
१४९	सृजनशील आमा समूह	वडा ११	२०६१	अन कुमारी तिवारी	दर्ता नभएको

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
१५०	श्रीताक आमा समूह	वडा ११	२०६९	चन्द्रकला तिवारी	दर्ता नभएको
१५१	धनपुरे आमा समूह	वडा ११	२०४९	दुर्गा कुमारी पराजुली	दर्ता नभएको
१५२	जुवानखोला आमा समूह	वडा ११	२०७२	तारादेवी पंगेनी	दर्ता नभएको
१५३	पन्चमुल वाराही आमा समूह	वडा ११	२०७२	गोमता पंगेनी	दर्ता नभएको
१५४	सिर्जनसिल आमा समूह	वडा ११	२०७१	रेशम कुमारी पौडेल	दर्ता नभएको
१५५	कालीमाटी आमा समूह	वडा ११	२०७०	सिता देवी पराजुली	दर्ता नभएको
१५६	सुर्योदय आमा समूह	डुविनडाँडा, वडा १२	२०६२	यमकान्ती डुम्रे	दर्ता नभएको
१५७	लिसरा आमा समूह	डाँडाखर्क, वडा १२	२०७३	भिम कुमारी डाला	दर्ता नभएको
१५८	अकला आमा समूह	घुरुङखा, वडा १२	२०५३	जसमती गुरुङ	दर्ता भएको
१५९	देउराली आमा समूह	मैदान, वडा १२	२०५०	तिलचना गुरुङ	दर्ता भएको
१६०	जनकल्याण मिलन समूह	सिर्सेकोट, वडा १२	२०५१	धनमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
१६१	सितादेवी आमा समूह	कोखे, वडा १२	२०५१	टिकमाया गुरुङ	दर्ता नभएको
१६२	सिर्जना आमा समूह	छापा, वडा १२	२०५०	भागीमाया गुरुङ	दर्ता भएको
१६३	काउले देउराली आमा समूह	काउले, वडा १२	२०४७	चन्द्रीकला गुरुङ	दर्ता नभएको
१६४	शान्ती आमा समूह	सपौदे, वडा १२	२०४८	तुलासिरी गुरुङ	दर्ता भएको
१६५	भगवती आमा समूह	कात्तिके, वडा १२	२०६३	राधादेवी गैह्रे	दर्ता नभएको
१६६	आर्शिवाद आमा समूह	ढिकीडाँडा, वडा १२	२०६३	दुर्गा लुईटेल	दर्ता नभएको
१६७	लाम्पाते आमा समूह	लाम्पाते, वडा १२	२०५०	डुनु कुमारी गिरी	दर्ता भएको
१६८	प्रगतीशिल आमा समूह	भज्याङ, वडा १२	२०६९	शोभा न्यौपाने	दर्ता नभएको
१६९	जनजागरण आमा समूह	भण्डारीथुम्का, वडा १२	२०६८	नुमकला वस्याल	दर्ता नभएको
१७०	जनकल्याण आमा समूह	कोलभज्याङ, वडा १२	२०६९	प्रभा पराजुली	दर्ता नभएको
१७१	एकता आमा समूह	चौतारा, वडा १२	२०६५	विना पराजुली	दर्ता नभएको
१७२	नवदुर्गा आमा समूह	घैयाखेत, वडा १२	२०७०	देवी पराजुली	दर्ता नभएको
१७३	भगवती आमा समूह	अर्लुङग, वडा १३	२०६९	तिला गैह्रे	दर्ता नभएको
१७४	सुर्योदय आमा समूह	भोर्ले, वडा १३	२०६३	शुसिला गैहे	दर्ता नभएको
१७५	नवदुर्गा आमा समूह	छविन्डाँडा, वडा १३	२०६१	धर्मीदेवी गैह्रे	दर्ता नभएको
१७६	चन्द्रज्योति आमा समूह क	र्‍याले, वडा १३	२०६१	भगवती गैह्रे	दर्ता भएको
१७७	चन्द्रज्योति आमा समूह ख	डुम्रीस्वरा, वडा १३	२०६१	भोला कुमारी गैह्रे	दर्ता भएको
१७८	मिर्मिरे आमा समूह	थानपाटा, वडा १३	२०६०	टोपली गाहा	दर्ता भएको
१७९	त्रिशक्ति आमा समूह	वोदीभज्याङ, वडा १३	२०६५	सिता गैह्रे	दर्ता नभएको
१८०	लाङघाली आमा समूह	वोदीभज्याङ, वडा १३	२०६९	तिलमाया थापा	दर्ता नभएको
१८१	वि.क. आमा समूह	वोदीभज्याङ, वडा १३	२०७०	जीवकला वि.क.	दर्ता नभएको
१८२	वाँयाटारी आमा समूह	वाँयाटारी, वडा १३	२०६९	लक्ष्मी पाठक	दर्ता नभएको
१८३	कालिका महिला समूह	पेलाकोट, वडा १३	२०७०	कल्पना वि.क.	दर्ता नभएको
१८४	सिर्जनशिल आमा समूह	वडा १३	२०६९	कमला वि.क.	दर्ता नभएको
१८५	आँधीखोला आमा समूह	वडा १३	२०६८	मिना पाठक	दर्ता नभएको
१८६	भगवती आमा समूह	वडा १३	२०६९	सोमकला पाठक	दर्ता नभएको
१८७	विकास प्रगतीशील आमा समूह	कुसुण्डे, वडा १३	२०६३	पवित्रा एस्के	दर्ता नभएको

क्र.स.	आमा समूहको नाम	वडा, ठेगाना	गठन मिति	अध्यक्षको नाम	दर्ता भए/नभएको
१८८	सिखे महिला आमा समूह	सिखे, वडा १३	२०७३	लक्ष्मी एस्के	दर्ता नभएको
१८९	ओम शान्ती आमा समूह	झोलुङगे, वडा १३	२०७४	गंगा गैह्रे	दर्ता नभएको
१९०	वाँयाटारी आमा समूह	वाँयाटारी, वडा १३	२०७३	पूर्णमाया थापा	दर्ता नभएको
१९१	थानपाटा कोल्टा आमा समूह	थानपाटा, वडा १३	२०७४	राधा न्यौपाने	दर्ता नभएको
१९२	सिर्जनशिल आमा समूह	वगैचा, वडा १४	२०७१	कोपिला थापा	दर्ता भएको
१९३	भलुवई देउराली आमा समूह	दाङसे, वडा १४	२०६५	नरमता सार्की	दर्ता नभएको
१९४	दाङसे आमा समूह	दाङसे, वडा १४		यामकला थापा	दर्ता नभएको
१९५	देउराली दलित बस्ती आमा समूह	देउराली, वडा १४	२०७२	प्रमिला मिजार	दर्ता नभएको
१९६	रैपाला आमा समूह	रैपाला, वडा १४	२०७०	सुनिता वि.क.	दर्ता नभएको
१९७	देउराली आमा समूह	देउराली, वडा १४	२०६९	मन कुमारी श्रेष्ठ	दर्ता भएको
१९८	राधाकृष्ण आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४	२०६८	कमला पाण्डे	दर्ता भएको
१९९	प्रगतीशिल आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४	२०७१	मिना कुमारी कुवंर	दर्ता नभएको
२००	अमलडाँडा आमा समूह	वडा १४	२०६६	माया देवी पौडेल	दर्ता नभएको
२०१	दिपज्योती आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४	२०५२	कमला लुईटेल	दर्ता नभएको
२०२	शुभकामना आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४		दन कुमारी डुम्रे	दर्ता नभएको
२०३	शित्तल सुधार आमा समूह	कोखे, वडा १४	२०६५	जैसरा सार्की	दर्ता नभएको
२०४	सिर्जनशिल आमा समूह	हूल्काङ, वडा १४	२०७१	ठगी कुमारी ठुम्रे	दर्ता नभएको
२०५	वाराही आमा समूह	कालिकाकोट, वडा १४	२०६५	गौरी खाम्चा	दर्ता नभएको
२०६	सुरक्ष समिति आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४	-	उमा कुवंर	दर्ता नभएको
२०७	आर्शिवाद आमा समूह	कालिकाकोट, वडा १४	२०६८	अन्जना आले	दर्ता नभएको
२०८	प्रगतिशिल आमा समूह	कालिकाकोट, वडा १४	२०६३	मिना न्यौपाने	दर्ता नभएको
२०९	नवदुर्गा आमा समूह	थुमपोखरा, वडा १४	२०७३	शोभा डुम्रे	दर्ता नभएको
२१०	प्रगतिशिल आमा समूह	तिवारीचोक, वडा १४	२०७३	हिमकला तिवारी	दर्ता नभएको
२११	सुर्योदय आमा समूह	सिर्वानी, वडा १४	२०७१	सिता डुम्रे	दर्ता नभएको
२१२	महिला जागरण आमा समूह	गायडाँडा, वडा १४	२०७०	सिता खनाल	दर्ता भएको

स्रोतः नगरपालीका २०७५

७.३.७ महिला सहकारी संस्था

तालिका नं. १६५ : महिला सहकारी संस्थासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या	शेयर पूँजी
१	श्री तारादेवी महिला विकास वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ ६	५२	५६६००.०
२	श्री सिर्सेकोट महिला वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	सिर्सेकोट	५००	६३०४००.०
३	श्री उज्जवल महिला बहुउद्देश्यीय स.स.लि.	थुमपोखरा	१६३	१६३०००.०
४	श्री माझकोट शिवालय महिला बहुउद्देश्यिय स.स.लि.	माझकोट	८२	८२०००.०
५	श्री जुनतारा महिला बहुउद्देश्यिय .स.स.लि.	ति.दो.	८०	४००००.०
६	श्री महिला जागरण वहुउद्देश्यीय स.स.लि.	साविक स्वरेक	२७१	३२७९००.०

स्रोतः महिला तथा बालबालिका कार्यालय, २०७४

७.४ खानेपानी तथा सरसफाई

७.४.१ खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. १६६ : खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	धारा/पाइप	ट्युबवेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	नढाकिएको इनार/कुवा	ढुङ्गे	नदी/खोला	जार	ट्याङ्करको पानी	*अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	८०३	८	२	६	२६				६		**८५१**
२	४५६	१	५	११	१	१		३३	२६		**५३४**
३	३४६										**३४६**
४	४९६	२		२	८	४					**५१२**
५	५४३		१७	५	९		१				**५७५**
६	६७२	७	४३	१०	१६						**७४८**
७	४६२		४	४	४३						**५१३**
८	१,२९१	७	६	९४	१९	१	१	१	३	२	**१,४२५**
९	१,२०२	२२	४३	२२	४३९	१	२	१			**१,७३२**
१०	७२१	१			१				१		**७२४**
११	६०४	१२		१३	५९	२					**६९०**
१२	६०३		३	१२	१						**६१९**
१३	९१५			२	६३	१					**९८१**
१४	१,०५५		६	१०	४३	२					**१,११६**
जम्मा	**१०,१६९**	**६०**	**१२९**	**१९१**	**७२८**	**१२**	**४**	**३५**	**३६**	**२**	**११,३६६**
प्रतिशत	**८९.४७**	**०.५३**	**१.१३**	**१.६८**	**६.४१**	**०.११**	**०.०४**	**०.३१**	**०.३२**	**०.०२**	**१००**

***माथि उल्लेखित स्रोतबाहेक मूल, झरना, कुलो, आकासे पानी, हिउँ, असिना आदि ।**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये धारा तथा पाइपको पानी पिउने घरधुरिको सङ्ख्या १०,१६९ अर्थात् ८९.४७ प्रतिशत भएकाले सामान्यतया धेरैजसो घरपरिवारले धारा तथा पाइपको पानी पिउने गर्दछन् । दोस्रोमा ढुङ्गे धारा मार्फत् आपुर्ति गरिएको पानी पिउने परिवारको सङ्ख्या ७२८ अर्थात् ६.४१ प्रतिशत रहेका छन् त्यस्तै नढाकिएको इनार/कुवा मार्फत् पानी पिउनेको सङ्ख्या १९१ अर्थात् १.६८ प्रतिशत रहेको छ । अन्य स्रोतप्रयोग गर्नेको सङ्ख्या नगन्य रहेको छ । (वडागत रूपमा विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । Sustainable Development Goals Status & Roadmap: २०१६ - २०३० का अनुसार (SDG - 6) आधार वर्ष २०१५ मा नेपालमा सुरक्षित पिउने पानी उपभोग गर्ने जनसङ्ख्या १५% मात्र देखिन्छ । दीगो विकास लक्ष्य अनुगमन ढाँचासमेत उल्लेख भएको उक्त दस्तावेजअनुसार यो जनसङ्ख्या क्रमश वृद्धि गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । जसअनुसार २०१९ मा ३५%, २०२२ मा ५०%, २०५५ मा ६५% हुँदै सन् २०३० सम्म सुरक्षित पिउने पानी प्रयोग कर्ता कुल जनसङ्ख्याको ९०% हुने महत्वाकांक्षी लक्ष्य राखिएको छ। उक्त राष्ट्रिय लक्ष्य प्राप्तिमा टेवा पुऱ्याउन तथा आमरूपमा जनस्वास्थमा सुधार गर्न कुनै पनि स्रोतको पानी प्रयोग गर्दा पानीको उपयुक्तताको परीक्षण र सुरक्षाको उपायहरूबारे व्यापक जनजागरण फैलाउनु पर्ने देखिन्छ ।

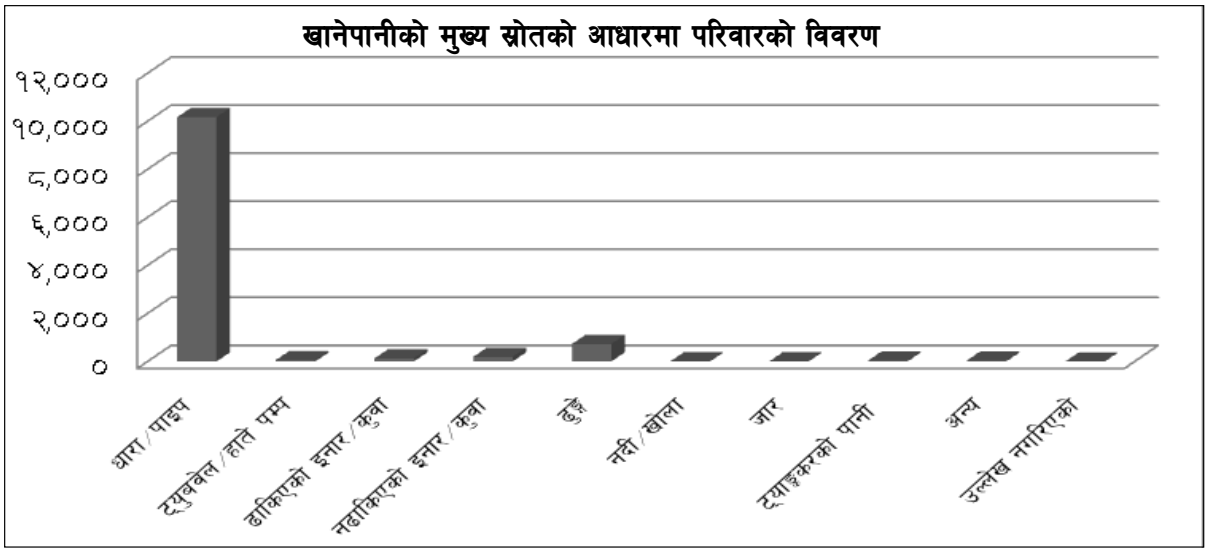

७.४.२ परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा धारा/पाइप र ट्युबवेल/हाते पम्पको पानी उपयोग गर्ने १०,२२९ घरपरिवारहरू मध्ये ४,२५३ अर्थात् ४१.५८ प्रतिशत घर परिवारहरूको पानीको स्रोत निजी रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ भने सार्वजनिक स्रोत प्रयोग गर्ने २,८६१ अर्थात् २७.९७ प्रतिशत, सामुदायिक धारा प्रयोग गर्ने ३,०४३ अर्थात् २ ९.७५ प्रतिशत, अरुको घरको धारा ६५ अर्थात् ०.६४ प्रतिशत र अन्यमा ७ अर्थात् ०.०७ प्रतिशत रहेका छन् । परिवारलाई आवश्यक पर्ने पानीजस्तो आधारभूत आवश्यकताको स्रोत निजी स्वामित्वमा हुनु राम्रो भएतापनि पानीको उपलब्धताको स्थिति र गुणस्तरले परिवारको स्वास्थ्य र गुणस्तरीय जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्दछ। स्वास्थ्यसम्बन्धी योजना निर्माणमा यस तथ्याङ्कले अहम् भूमिका खेल्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १६७ : परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	निजी	सार्वजनिक	सामुदायिक	अरुको घरको धारा	अन्य	जम्मा
१	७२७	७४	६	४		**८११**
२	१३०	१४९	१७१	१	६	**४५७**
३	१४९	८७	११०			**३४६**
४	१८४	२९३	२०	१		**४९८**
५	१००	१२०	३१४	९		**५४३**
६	१७४	२३४	२७०	१		**६७९**
७	८९	२१२	१६१			**४६२**
८	९०६	११३	२७५	३	१	**१,२९८**
९	४६१	५७६	१८५	२		**१,२२४**
१०	६८३	१०	११	१८		**७२२**
११	२२५	२३२	१३८	२१		**६१६**
१२	२५	२४९	३२७	२		**६०३**
१३	२२६	२५३	४३६			**९१५**
१४	१७४	२५९	६१९	३		**१,०५५**
जम्मा	**४,२५३**	**२,८६१**	**३,०४३**	**६५**	**७**	**१०,२२९**
प्रतिशत	**४१.५८**	**२७.९७**	**२९.७५**	**०.६४**	**०.०७**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

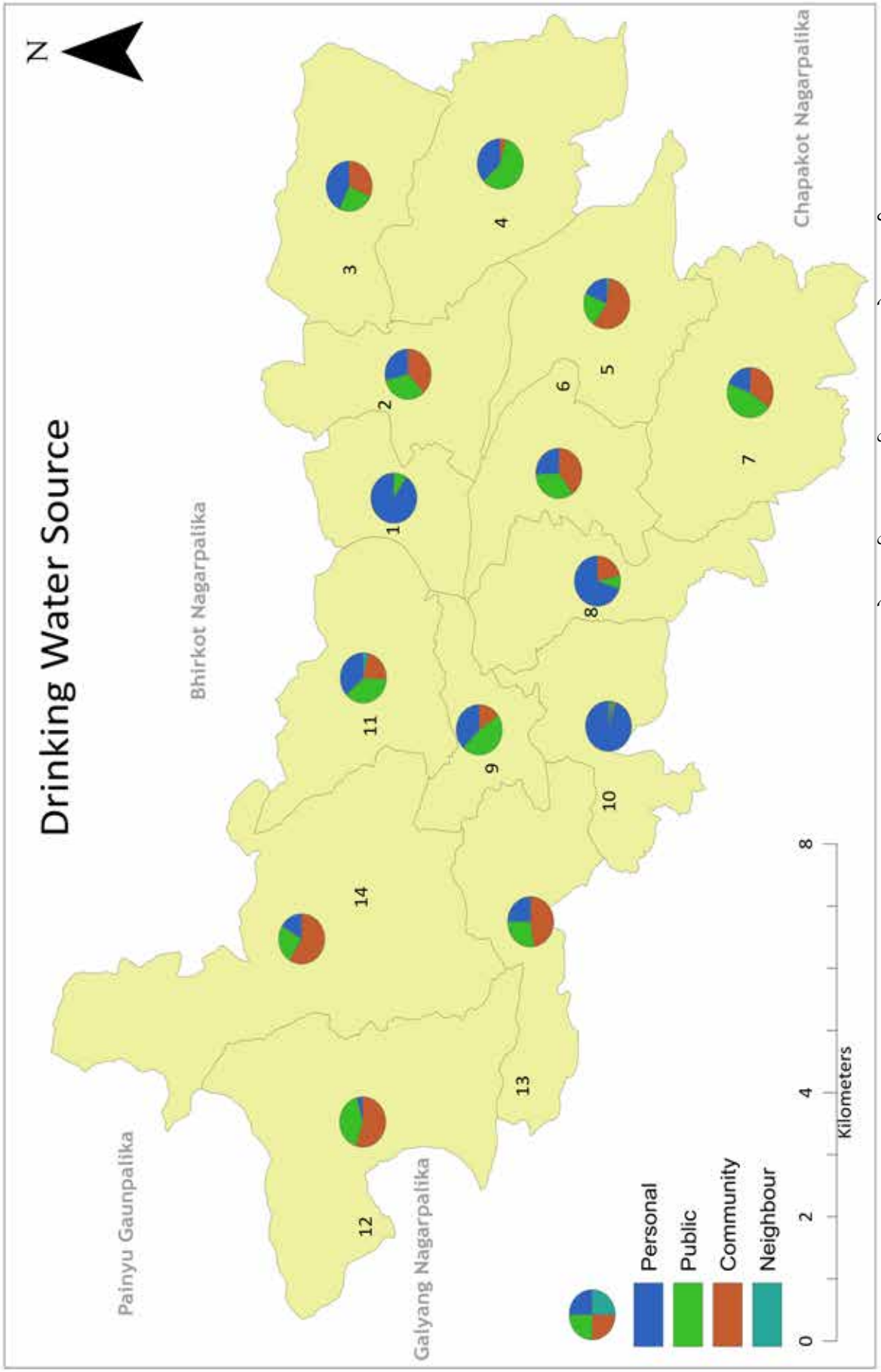

नक्सा स्रोत: वालिङ नगरपालिका, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

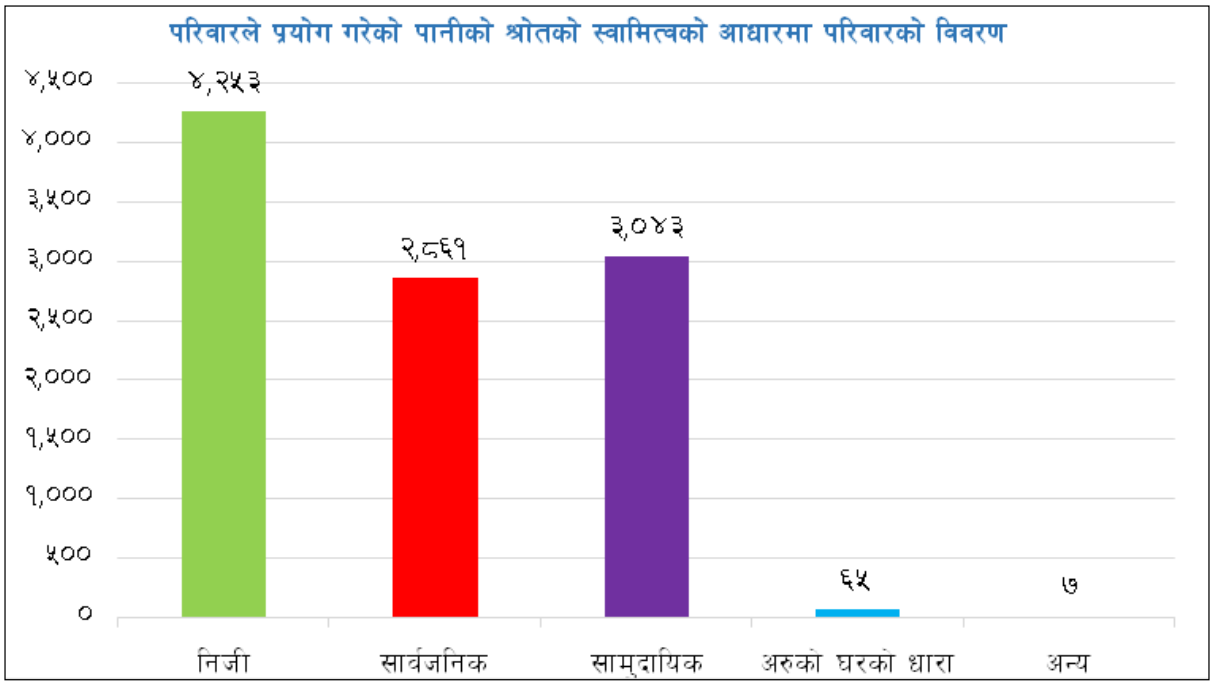

७.४.३ खानेपानीको मुख्य स्रोतभएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. १६८ : खानेपानीको मुख्य स्रोतभएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा घरपरिवारको वितरण

वडा नं.	घरको कम्पाउण्ड भित्र भएको	१५ मिनेटसम्म	१६-३० मिनेट	३१-४५ मिनेट	४६ मिनट -१ घण्टा	१ घण्टा-१.५ घण्टा	१.५ घण्टा-२ घण्टा	दुई घण्टा भन्दा बढी	उल्लेख नगरिएको	जम्मा	औसतसमय (मिनेटमा)
१	५७	२६४	७९	१९	२१०	१४२	७२	८		८५१	४२.०४
२	७	२२८	१२८	३०	१५	८०	४१	५		५३४	३३.१३
३	११९	२४	२७	१	१५	१३५	१९	६		३४६	४७.८६
४	१७४	८४	३४		७५	१२८	१५	२		५१२	३२.६४
५	१८०	७४	८०	४६	१०४	७१	३	१७		५७५	३१.७९
६	४४६	२३०	२२	१२	२	३१	४	१		७४८	७.१७
७	९८	३९४	१९	२						५१३	३.१८
८	४६९	४८९	१४३	४०	५७	१४३	४०	४२	२	१,४२५	२३.२५
९	४६८	७२४	१२२	१	६६	३३३	१२	६		१,७३२	२२.२५
१०	३६१	११				३४५		७		७२४	३०.४१
११	१७८	१६०	१८२	४	८०	४२	३९	५		६९०	२९.६७
१२	३४	४४५	६६	१०	७	५७				६१९	१४.७१
१३	३८४	४१८	१०२	१७	२०	२४	१	१५		९८१	११.३०
१४	३२४	४१९	१९९	२	१७	१३९	१	१५		१,११६	१९.१०
जम्मा	**३,२९९**	**३,९६४**	**१,२०३**	**१८४**	**६६८**	**१,६७०**	**२४७**	**१२९**	**२**	**११,३६६**	**२३.५५**
प्रतिशत	**२९.०३**	**३४.८८**	**१०.५८**	**१.६२**	**५.८८**	**१४.६९**	**२.१७**	**१.१३**	**०.०२**	**१००.००**	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये ३,२९९ अर्थात् २९.०३ प्रतिशत घर परिवारहरूको पानीको स्रोतआफ्नै घर परिसरभित्र रहेको, ३,९६४ अर्थात् ३४.८८ प्रतिशत घरपरिवारहरू १ देखि १५ मिनेट टाढाको स्रोतहरूबाट पिउने पानी ल्याउने गरेको पाइयो । त्यसैगरी १,२०३ अर्थात् १०.५८ प्रतिशत घरपरिवारमा १६ देखि ३० मिनेट टाढाको स्रोतहरूबाट पिउने पानी ल्याउने गरेको पाइयो । नगरपालिकामा खानेपानीको मुख्य स्रोतसम्म पुग्न लाग्ने औसतसमय २३ मिनेट ५५ सेकेन्ड लाग्ने देखिएता पनि २,०४६ घरपरिवारहरूमा १ घण्टादेखि २ घण्टाभन्दा बढी समय लाग्ने देखिन्छ । तसर्थ नगरमा पिउने पानीको स्रोत र त्यसको सुगमता त्यति सहज भने देखिदैन । तथापि पानीको निर्मलीकरण गरेर पिउनुपर्ने र धाराबाट पानी प्राप्त गर्ने घरधुरी सङ्ख्या बढाउनुपर्ने देखिन्छ । अर्थात् पिउने पानीको पहुँच सबै जनामा पुऱ्याउन ठोस कार्यक्रम निर्माण गर्नु पर्ने देखिन्छ । वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

७.४.४ नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानीका सार्वजनिक आयोजना एवम् निजी उद्योग सम्बन्धी विवरण

नगरपालिका स्वच्छ र सफा हुनुपर्छ । खानेपानी स्वच्छ जीवनको प्रमुख आधार हो । खानेपानी सुरक्षित नहुँदा विभिन्न दुषित तथा असुरक्षित पानीबाट लाग्ने रोगको जोखिम हुन्छ । खानेपानी सुरक्षित राख्न त्यस ठाउँको वातावरण पनि सफा र स्वच्छ रहनु पर्दछ । खानेपानीको लागि प्रयोग गरिएको स्रोतको आधारमा नगर तथा नगरपालिकाको स्वास्थ्य स्थिति निर्धारण गर्न सकिन्छ । सुरक्षित खानेपानीको प्रयोगबाट विभिन्न रोगको जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । वालिङ नगरपालिकाको खानेपानीको स्थिति बुझ्न तल नगरबासीहरूले खानेपानीमा प्रयोग गरेको स्रोतको विवरण देखाइएको छ :

तालिका नं. १६९ : नगरपालिकामा रहेको खानेपानी आयोजनासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खानेपानी आयोजना र उद्योगको नाम	सञ्चालन	अवस्था	स्वामित्व	पानीको स्रोत	अवस्था	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	आयोजनाले समेट्ने क्षेत्र वडा नं
१	वालिङ ६,७, ११ ख.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	३००	६,७,११
२	मुसेस्वारा रामबाच्छा, रामबाच्छा लिफ्टिङ खापा, बौरादी धरम्पानी, सेरुङ्गा लिफ्टिङ्ग, खहरे, खत्रीखोला, सेतेकहेरा							१
३	एलादि खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	४४९	४
४	लिफ्टिङ खानेपानी ● धौखोला (बडरडाँडा) ● विगनर्स ● ढुँगानाथर (सियांले)	वालिङ						२
५	पेखु गब्दे खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	१५०	११
६	पिपलटारी खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	इनार	राम्रो रहेको	९६	९
७	मनसाङ्गकोट खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	खोला	राम्रो रहेको	६९	१

क्र.सं.	खानेपानी आयोजना र उद्योगको नाम	सञ्चालन	अवस्था	स्वामित्व	पानीको स्रोत	अवस्था	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	आयोजनाले समेट्ने क्षेत्र वडा नं
	लिफ्टिङ खानेपानी ● पित्लेक ● आरूपाटा ● मझकोट							५
९	लिफ्टिङ खानेपानी ● ताप्के खा. पा. आ. ● बनकट्टा खा. पा. आ. ● सपौदे खा. पा. आ. ● काभ्रे खा. पा. आ.							७
१०	चोकठाटी खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	खोला	राम्रो रहेको	२०९	१३
११	स्वरेक ८ खा.पा.आ	वालिङ	सम्पन्न	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	३८	११
१२	चौतारा लिफ्ट खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	२७	१२
१३	पिपलटारी गहते खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	५१	९
१४	उदियाचौर खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	१०५	१३
१५	छेउडाँडा दलितबस्ति खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	९३	६
१६	छहरेखोला काफलडाँडाखा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	खोला	राम्रो रहेको	४४	७
१७	भिमटारी खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	खोला	राम्रो रहेको	१६५	८
१८	वोगटीडाँडा खानेपानी, खरिवोट खानेपानी	वालिङ						८
१९	चोकठाटी पेलाकोट खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	३०	१३
२०	रेलबारी अम्बले भिमटारी खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	खोला	राम्रो रहेको	११४	८
२१	डौवा खा.पा.आ, स्वरेक खा.पा.आ	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	इनार	राम्रो रहेको	६८	११
२२	डाँडाखर्क खा.पा.आ सिर्सेकोट	वालिङ	क्रमागत	उपभोक्ता समिति	मुल	राम्रो रहेको	९९	१३
२३	पेखु ठाना खा. पा. आ.	वालिङ						१४

स्रोतः खाने पानी तथा सरसफाई डिभिजन सव डिभिजन कार्यालय, खानेपानी संस्थान, नगरपालिका, खानेपानी उपभोक्ता संस्था, २०७४

७.४.५ नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुलसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १७० : खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति र महसुलसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खानेपानी आयोजनाको नाम	दैनिक माग	दैनिक आपूर्ति	महसुल दर		आयोजना लागत	मासिक आम्दानी	मासिक खर्च	मासिक बचत
				मासिक न्यूनतम रू.	न्युनतममा थप घन मिटरको दरले				
१	वालिङ साना शहरी खाने पानी तथा उ संस्था	१९००	१५२५	१५०	रू.१२	१००,०००,०००	५७०,०००	४२,०००	१५०,०००

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

७.४.६ शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा घरपरिवारको विवरण

तालिका नं. १७१ : शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	फ्लस भएको (सार्वजनिक ढल)	फ्लस भएको (सेप्टिक ट्याङ्की)	साधारण चर्पी	सामुदायिक चर्पी	चर्पी नभएको	उ.न.	जम्मा
१	७०	५३०	२४१	४	६		**८५१**
२	१५	१९१	२९५	५	२८		**५३४**
३	१०	१२५	२०७	२	२		**३४६**
४	६	२९२	२१३	१			**५१२**
५	५७	३७६	१२०	१८	४		**५७५**
६	३	४१०	३१८	८	९		**७४८**
७	३	४३८	५४	४	१४		**५१३**
८	१०७	९३४	३५६	२१	५	२	**१,४२५**
९	७८	१,१३४	५०४	१०	६		**१,७३२**
१०	६३	५२१	१३६	१	३		**७२४**
११		४७७	१९४	३	१६		**६९०**
१२	२	६	५८४	१	२६		**६१९**
१३	५	७६९	१७८	९	१९	१	**९८१**
१४	१९	७५४	३०२	१६	२५		**१,११६**
जम्मा	**४३८**	**६,९५७**	**३,७०२**	**१०३**	**१६३**	**३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**३.८५**	**६१.२१**	**३२.५७**	**०.९१**	**१.४३**	**०.०३**	**१००.००**

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये ६,९५७ अर्थात् ६१.२१ प्रतिशत घरपरिवार फ्लस भएको (सेफ्टी टयाङ्की) शौचालय प्रयोग गरेको, ३,७०२ अर्थात् ३२.९७ प्रतिशतले साधारण शौचालय, ४३८ अर्थात् ३.८५ प्रतिशतले फ्लस सहितको सार्वजनीक ढल भएको चर्पी, १०३ अर्थात् ०.९१ प्रतिशतले

सामुदायिक चर्पीको प्रयोग गरेको र १६३ अर्थात् १.४३ प्रतिशतले भने चर्पीको प्रयोग नै नगरेको पाइयो । १.४३ प्रतिशत घरपरिवारले चर्पीको प्रयोग नै नगर्नु व्यक्तिगत तथा सामुदायिक स्वास्थ्यका हिसाबले जोखिम रहेको देखाउँछ । सानो सङ्ख्याले मात्र खुल्ला स्थानमा दिसापिसाब गर्दासमेत समुदायको ठूलो हिस्साको जनस्वास्थ्य प्राणघातक संक्रामक रोगहरूको जोखिममा पर्ने हुँदा चर्पी प्रयोगलाई अनिवार्य गर्ने र चर्पीको गुणस्तर सुधारमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

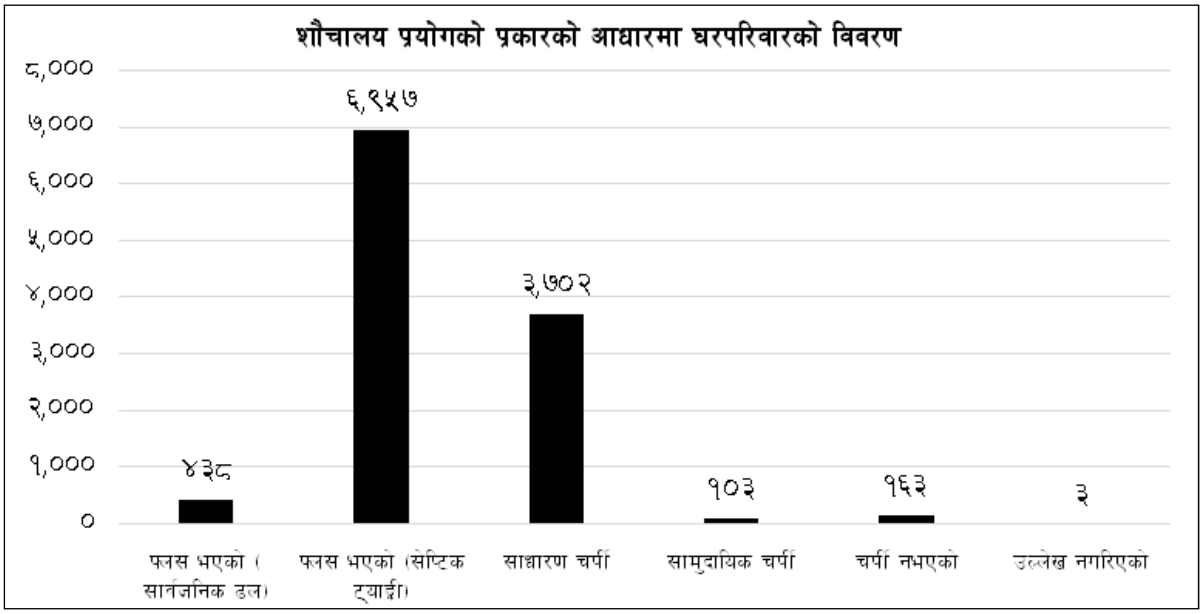

७.५ सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त व्यक्तिको विवरण

समाजमा पछाडि पारिएका तथा परेका ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ताको नाममा राज्यकोषबाट सहयोग गर्ने अवधारणा कल्याणकारी राज्यको अवधारणा हो । वि.सं. २०५१ देखि ज्येष्ठ नागरिकलाई मासिक १०० रूपैयाँ भत्ता दिने नारा सहित सुरु गरिएको सामाजिक सुरक्षा भत्ता अहिले ज्येष्ठ नागरिकका साथसाथै एकल महिला, अपाङ्गता भएका र दलित ज्येष्ठ नागरिकलाई समेत प्रदान गरिन्छ । यसले समाजमा पछाडि परेका अशक्तहरूलाई सम्मानपुर्वक बाँच्न प्रोत्साहन हुने विश्वास गरिएको छ । यसैगरी वालिङ नगरपालिकामा वितरण गरिएको सामाजिक सुरक्षा भत्ताको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्था बमोजिम वालिङ नगरपालिकामा विभिन्न श्रेणीका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्रदान गरिएको छ । जसको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. १७२ : विगत १२ महिनामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	जेष्ठ नागरिक	एकल महिला	अपाङ्गता भएका	अल्पसंख्यक जातजाति	बाल सुरक्षा	वृद्ध भत्ता	अन्य	सामाजिक सुरक्षा नपाएका	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	९९	९७	९			२७		८		**२४०**
२	१०५	५१	२		३७	३	३१	२		**२३१**
३	५८	२३	४	६						**९१**
४	७१	८३	१०			४	१	२		**१७१**

वडा नं.	जेष्ठ नागरिक	एकल महिला	अपाङ्गता भएका	अल्पसंख्यक जातजाति	बाल सुरक्षा	वृद्ध भत्ता	अन्य	सामाजिक सुरक्षा नपाएका	उल्लेख नभएको	जम्मा
५	९९	६४	१६		१	१०	५		२	**१९७**
६	७८	५८	१६	१		२९		७	५	**१९४**
७	१०९	५०	१०		१	१०	१	२		**१८३**
८	१०३	१६८	११			२	१	२	७	**२९४**
९	११६	१९९	२१			१२	२४	९		**३८१**
१०	८०	९२	९			१	२	६		**१९०**
११	९३	४७	१२			३५		७		**१९४**
१२	७५	१४६	७							**२२८**
१३	११६	११३	२६			८	१	५	५	**२७४**
१४	२०६	१३३	९		७	२	४	६		**३६७**
जम्मा	**१,४०८**	**१,३२४**	**१६२**	**७**	**४६**	**१४३**	**७०**	**५६**	**१९**	**३,२३५**
प्रतिशत	**४३.५२**	**४०.९३**	**५.०१**	**०.२२**	**१.४२**	**४.४२**	**२.१६**	**१.७३**	**०.५९**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण २०७५

७.६ अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण

नगरपालिकाका सम्पुर्ण परिवारहरूलाई तपाईको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको अपराधिक घटनाबाट पिडित हुनुहन्छ भनी सोधिएको बहुउत्तर आउने प्रश्नमा ११,३५३ परिवारले यससम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा बढी आफ्नो परिवारको सदस्य बेपत्ता भई पिडित भएकोका परिवारको सङ्ख्या २९, दोस्रोमा चोरीबाट पिडित भएको परिवारको सङ्ख्या २५ र तेस्रोमा हत्याबाट पिडित हुनेहरूको सङ्ख्या १६ रहेका छन् । यसबाहेक नगरपालिकामा बलात्कार, धम्की, डकैती, बालबच्चा बेचबिखन, अपहरण र अन्य अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. १७३ : अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण

वडा नं.	हत्या	बलात्कार	अपहरण	धम्की	चोरी	डकैती	बालबच्चा बेचबिखन	बेपता नागरिक	*अन्य	केही पनि गतिविधि नभएको	जम्मा
१	१	२		३	६	२	१	३	२	८३७	**८५१**
२				२	५			४	१	५२३	**५३४**
३	३	२	३	३	२	२	२	५		३३७	**३४६**
४	१	१								५१०	**५१२**
५	१			५		१		४	२	५६०	**५७३**
६	५	१			१			२		७४१	**७४८**
७					२				२	५०९	**५१३**
८		३		१				१	१	१,४११	**१,४१७**

९	१	४	१		४		१	६	४	१,७१४	**१,७३२**
१०	१				१			१		७२१	**७२४**
११		१								६८९	**६९०**
१२								१		६१८	**६१९**
१३	३	१	२	१	२		१		३	९७०	**९७८**
१४					२			२		१,११२	**१,११६**
जम्मा	**१६**	**१५**	**६**	**१५**	**२५**	**५**	**५**	**२९**	**१५**	**११,२५२**	**११,३५३**
प्रतिशत	**०.१४**	**०.१३**	**०.०५**	**०.१३**	**०.२२**	**०.०४**	**०.०४**	**०.२६**	**०.१३**	**९९.११**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित अपराधिक घटनाबाहेक साइबर क्राइम, घरेलु हिँसा, आदि ।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

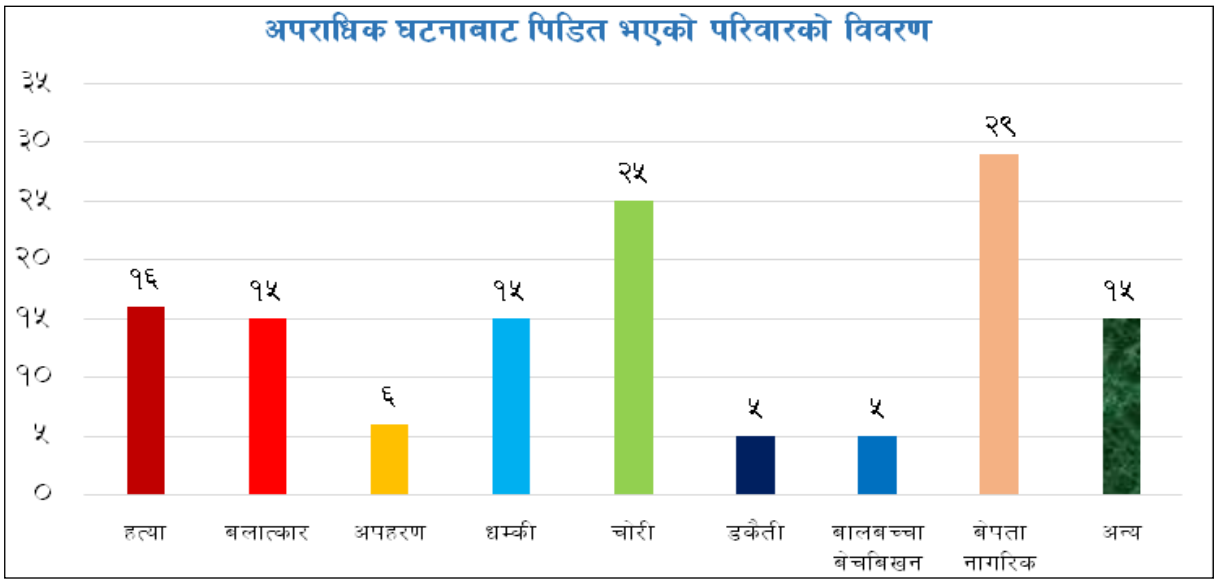

तालिका नं. १७४ : आ.ब.२०७२ देखि २०७५ सालको वलिङ्ग नगरपालिकाको अपराध विवरण

अपराधको किसिम	७२/७३	७३/७४	७४/७५
जघन्य	२	१	३
लागू औषध	-	६	७
आत्महत्या	७	७	८
चोरी	२	-	१
सवारी दुर्घट्ना	-	१	३
के.सा.अ.	-	१३	२६
भबितब्य ज्यान	-	-	५
ज्यान मार्ने उद्दोग	-	५	१
हा.ह.ख.ख.	-	१	-
अन्य	११	३	५
जम्मा	**२२**	**३७**	**५९**

स्रोत: वडा प्रहरी कार्यालय भकुण्डे २०७५

७.७ अपाङ्गताका आधारमा जनसङ्ख्या

शरीरका अङ्गहरू र शारीरिक प्रणालीमा भएको समस्याका कारण भौतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक वातावरणका साथै सञ्चारसमेत बाट सिर्जना भएको अवरोध समेतले दैनिक क्रियाकलाप सामान्यरूपमा सञ्चालन गर्न एवं सामाजिक जीवनमा पूर्ण सहभागी हुन कठिनाइ हुने अवस्थालाई अपाङ्गता भनिन्छ । खासगरी व्यक्तिहरूमा अपाङ्गता हुने कारण आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोगको कमी, ग्रामीण क्षेत्रमा मुख नधुने समस्याका कारण उत्पन्न (Trachoma) रोग, दुर्घटना, जन्मजात, प्राकृतिक प्रकोप, कुपोषण, स्वास्थ्य उपचार नपाएर, द्वन्द्व, युद्ध वा विस्फोटक पदार्थको प्रयोग आदि देखिएका छन्। जसलाई घटाउन प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक दुबै कार्यहरू गरिनुपर्दछ। नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालबालिकाहरूको हक हित र अधिकारको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन र विकास गर्न १९ वटा क्षेत्रलाई समेटी अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण ऐन, २०३९ र अपाङ्गतासम्बन्धी कार्ययोजना, २०६३ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। त्यसै गरी २०६६ पुस १२ गते नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघिय महासन्धी, २००६लाई अनुमोदन गरेको छ।

अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण गर्नका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई अपाङ्गताका आधारमा शारीरिक अपाङ्गता, दृष्टिविहीन र न्यून दृष्टियुक्त, स्वरबोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता, सुस्त श्रवण र बहिरा, श्रवण दृष्टिविहिनता, मानसिक अपाङ्गता बौद्धिक अपाङ्गता, बहुअपाङ्गता गरी सात किसिमले र गाम्भीयताका आधारमा तह क (रातो रङको परिचयपत्र), तह ख (नीलो रङको परिचयपत्र), तह ग (पहेलो रङको परिचयपत्र) र तह घ (सेतो रङको परिचयपत्र) गरी चार तहमा विभक्त गरी परिचय पत्र वितरण गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ। हालसम्म यो समुदायको सामाजिक आर्थिक अवस्थामा परिवर्तन ल्याउन केही सामान्य आयमुलक र सिपमुलक तालिमहरू सञ्चालन गरिएता पनि यिनीहरूको आत्मविश्वासलाई बढाउन र समुदायबाट हुने गरेको उपेक्षाबाट मुक्त राख्न स्थानीय स्रोत साधन र निकायहरूमा यो समुदायको पहुँच पुऱ्याउन विभिन्न कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने देखिन्छ।

घरपरिवार तथ्याङ्क सङ्कलनको विवरणअनुसार वालिङ नगरपालिकामा रहेको कुल ४५,६०८ जनसङ्ख्यामध्ये १.४७ प्रतिशत अर्थात् ६७१ जनामा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको छ । जसमध्ये शारीरिक अपाङ्गता भएका ३३९, दृष्टिविहिन अपाङ्गता भएका ६०, स्वर बोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता भएका ८२, सुनाईसम्बन्धी अपाङ्गता भएका ५९, श्रवण दृष्टिविहिनसम्बन्धी अपाङ्गता भएका १३ जना रहेका छन् । थप अपाङ्गता तथा वडागत अपाङ्गताको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १७५ : अपाङ्गताको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण

वडा नं.	अपाङ्गता नभएको	शारीरिक अपाङ्गता	दृष्टिसम्बन्धी अपाङ्गता	श्रवण दृष्टिविहिन	सुनाईसम्बन्धी अपाङ्गता	स्वर बोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता	मानसिक अपाङ्गता	बौद्धिक अपाङ्गता	बहुअपाङ्गता	जम्मा
१	३,५५२	१२	६		८	९	३	१		**३,५९१**
२	२,२२३	२४	६		३	४	१			**२,२६१**
३	१,२२८	९			१		२			**१,२४०**
४	१,८९५	१६	७	२	६	८	५		१	**१,९४०**
५	२,३९४	१५			१	३	२	१	२	**२,४१८**
६	३,०६०	१९	४	४	१	४	६		८	**३,१०६**
७	२,०४९	३०	२		२	६	८	१	१	**२,०९९**

८	५,२०३	२७	४		२	४	५		७	**५,२५२**
९	६,४७२	३४		१	८	४	६	३		**६,५२८**
१०	३,०२०	१७	१	१	९	१	३	१	३	**३,०५६**
११	२,६२०	२२	९		८	१२	११	२	१	**२,६८५**
१२	२,५५९	३६	९	१	२	६	१	१		**२,६१५**
१३	४,१८३	४५	८	२	५	१४	१२	१	५	**४,२७५**
१४	४,४७९	३३	४	२	३	७	१०	१	३	**४,५४२**
जम्मा	**४४,९३७**	**३३९**	**६०**	**१३**	**५९**	**८२**	**७५**	**१२**	**३१**	**४५,६०८**
प्रतिशत	**९८.५३**	**०.७४**	**०.१३**	**०.०३**	**०.१३**	**०.१८**	**०.१६**	**०.०३**	**०.०७**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

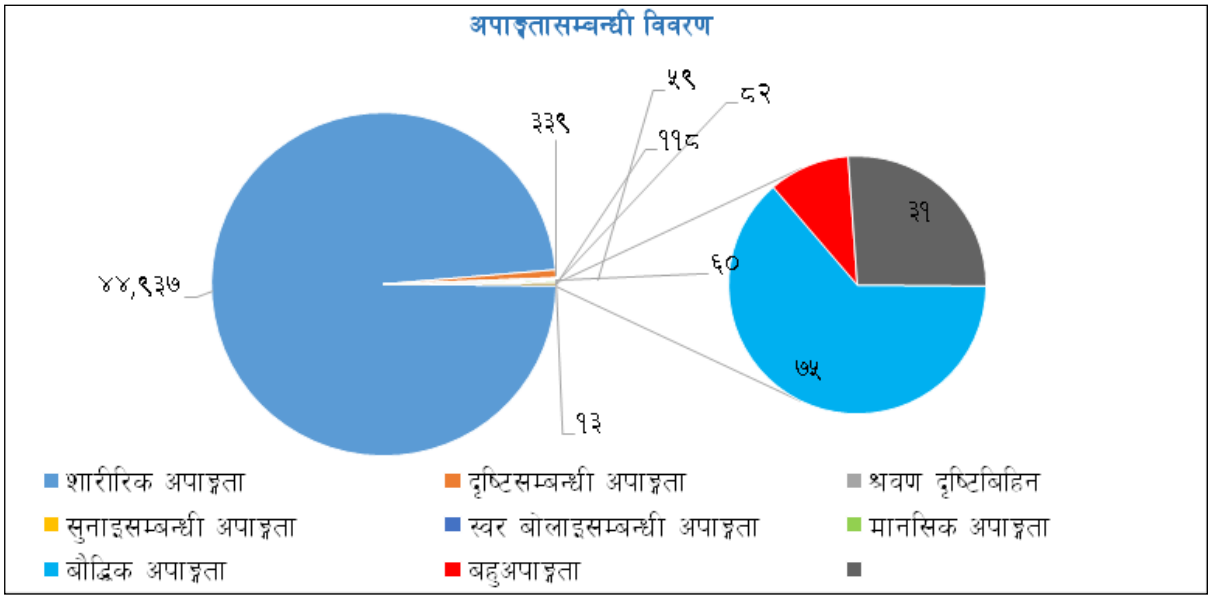

७.८ व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न कानूनी प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्ने हुन्छ। नागरिकता, राहदानी वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान निश्चित कानूनी प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्ने हुन्छ। जस पश्चात सरकारले प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ। जन्म, मृत्यु, बसाई, सराई विवाह र सम्बन्ध विच्छेदजस्ता व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्नु पर्ने हुन्छ। संविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ। त्यसको प्रस्थानविन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो। राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो। कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाईसराई गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ। यसको आधारमा सरकारले नीति बनाउने हुँदा व्यक्तिगत घटना दर्ताको लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका नं. १७६ : व्यक्तिगत घटना दर्ताको बार्षिक विवरण

वडा नं.	जन्म दर्ता			मृत्यु दर्ता			विवाह दर्ता	सम्बन्ध विच्छेद	बसाई सराइ दर्ता		
	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष			दर्ता सङ्ख्या	आएको सङ्ख्या	गएको सङ्ख्या
१	५४	२२	३२	२४	१५	९	४९	–	१६	७	९
३	५८	३७	२१	२७	१०	१७	२५	२	६	६	९
४	८७	४१	४६	२७	१६	११	२८	–	२	–	२
५	११४	६७	४७	४६	१९	२७	६३	–	१३	२	११
७	१७९	१००	७९	२९	१५	१४	६०	–	१०	–	१०
९	१५५	६०	९५	१५५	२१	२८	६७	१		१२	४
१३	१७९	७९	१००	३१	११	२०	८९	–	१६	६	१०
१४	२३८	१३२	१०६	७०	२१	४९	१०९	–	२४	७	८१
जम्मा	**१०६४**	**५३८**	**५२६**	**४०९**	**१२८**	**१७५**	**४९०**	**३**	**८७**	**४०**	**१३६**

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

नगरपालिकामा व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्थालाई देखाइएको छ। नगरपालिकामा आ.व. २०७३/०७४ मा १०६४ जनाले जन्म दर्ता गराएका छन् भने ४०९ जनाको मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ । त्यसैगरी विवाह दर्ताको स्थिति हेर्दा नगरपालिकामा ४९० जनाको विवाह दर्ता भएको देखिन्छ । सो अवधिमा नगरपालिकामा सम्बन्ध विच्छेदको घटना दर्ता ३ वटा भएको देखिन्छ। त्यसैगरी नगरपालिकामा आ.व. २०७३/०७४ मा बसाइ सराइको दर्ता ८७ जनाको भएको देखिन्छ ।

७.९ फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा सरसफाई

नगरपालिकालाई सधैं सफा राखि वातावरण मैत्री घर, टोल, बस्ती, समाज बनाउने हेतुले राष्ट्रिय सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता प्रदान गर्दै आएको क्रममा वडा नागरिक मन्च, नागरिक सचेतना केन्द्र, टोल विकास संस्था, टोल सुधार समाज र विपद व्यवस्थापन समितिको अगुवाई र सहकार्यमा टोल तथा वडास्तरमा अभियानको रूपमा सञ्चालन भएको पाइन्छ । शहरीकरणको धेरै प्रभाव नभएको वालिङ नगरपालिकामा स्वच्छ हावापानीको र प्राकृतिक वातावरणको अनुभव गर्न सकिन्छ। तर पनि दैनिक रूपमा घरबाट निस्किएको फोहोरलाई उचित व्यवस्थापन गर्न सकिएको खण्डमा फोहोर मैलाको व्यवस्थापन हुन्छ । जसले नगरका बासिन्दालाई स्वस्थकर जीवन जिउन मद्दत गर्दछ । यस विषयमा नगरपालिकाले विशेष प्राथमिकताका साथ कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७.९.१ घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १७७ : घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घरमै लिन आउने	फोहर थुपार्ने ठाउँमा/क्यानमा	घर कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने	कम्पाउन्ड भित्र गाड्ने/थुपार्ने	नदी वा खोल्सामा	सडक/सार्वजनिक स्थलमा	कम्पोष्ट मल बनाउने	*अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	४८९	१३	११०	१३२	४०	१	६३	३		**८५१**
२	१०३	२८	१९	७०	२४		२८९	१		**५३४**
३	०	०	१८८	१५५	३					**३४६**
४	०	०	२६६	१०४	१३८	२	२			**५१२**
५	०	०	१९७	१७८	६२	४	१३३	१		**५७५**
६	१८५	३१	२२७	३९	१२१	७	१३८			**७४८**
७		१६३	३२२	२०	५	३				**५१३**
८	७७३	१४५	२४५	१२४	१०	३	१२३		२	**१,४२५**
९	९२२	७६	२३३	२५१	९७		१५३			**१,७३२**
१०	२९६	६	९९	३००			२३			**७२४**
११		४	५१०	१६४	६	१	५			**६९०**
१२	०	३५	४०	१९	४९२		३३			**६१९**
१३	१०४	१४	३५९	१६८	८२	१८	२३५		१	**९८१**
१४	०	१८	१९०	६७१	१४२		९५			**१,११६**
जम्मा	**२८७२**	**५३३**	**३,००५**	**२३९५**	**१,२२२**	**३९**	**१,२९२**	**५**	**३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२५.२६**	**४.६८**	**२६.४४**	**२१.०७**	**१०.७५**	**०.३४**	**११.३७**	**०.०४**	**०.०३**	**१००.००**

*माथि उल्लेखित फोहोर व्यवस्थापन गर्ने स्थानबाहेक अन्य स्थान जस्तै खुला जग्गा, नाली, आदि

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये २,९७२ अर्थात् २५.२६ प्रतिशत घरपरिवारमा घरमै लिन आउने, ३००५ अर्थात् २६.४४ घरपरिवारहरूले आफ्नै घरको कम्पाउन्डभित्र बाल्ने गरेको, २,३९५ अर्थात् २१.०७ प्रतिशतले घरको कम्पाउन्डभित्र गाड्ने/थुपार्ने, १,२२२ अर्थात् १०.७५ प्रतिशतले नदी वा खोल्सामा फाल्ने, ५३१ अर्थात् ४.६७ प्रतिशतले फोहर थुपार्ने ठाउँमा/क्यानमा, १,२९२ अर्थात् ११.६७ प्रतिशतको कम्पोष्ट मल बनाउने गरेको, ३९ अर्थात् ०.३४ प्रतिशतले सडक/सार्वजनिक स्थलमा फ्याल्ने गरेको र बाँकिको स्पष्ट नभएको पाइयो । फोहरको प्रकृतिअनुसार प्लाष्टिक जन्य तथा अन्य नसड्ने फोहरहरू खेतीयोग्य जमिनमा पर्न जाँदा क्रमशः भू-प्रदुषण वृद्धि भई उत्पादकत्वमा ह्रास आउन सक्ने देखिन्छ । अर्कोतर्फ जलाउने, खोल्सामा फाल्ने साथै सार्वजनिक स्थलमा समेत फाल्ने कार्यहरूले प्रदूषण वृद्धि गराई जनस्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर गर्दछ । तसर्थ फोहरको उचित व्यवस्थापनमा समुदायलाई सचेत बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

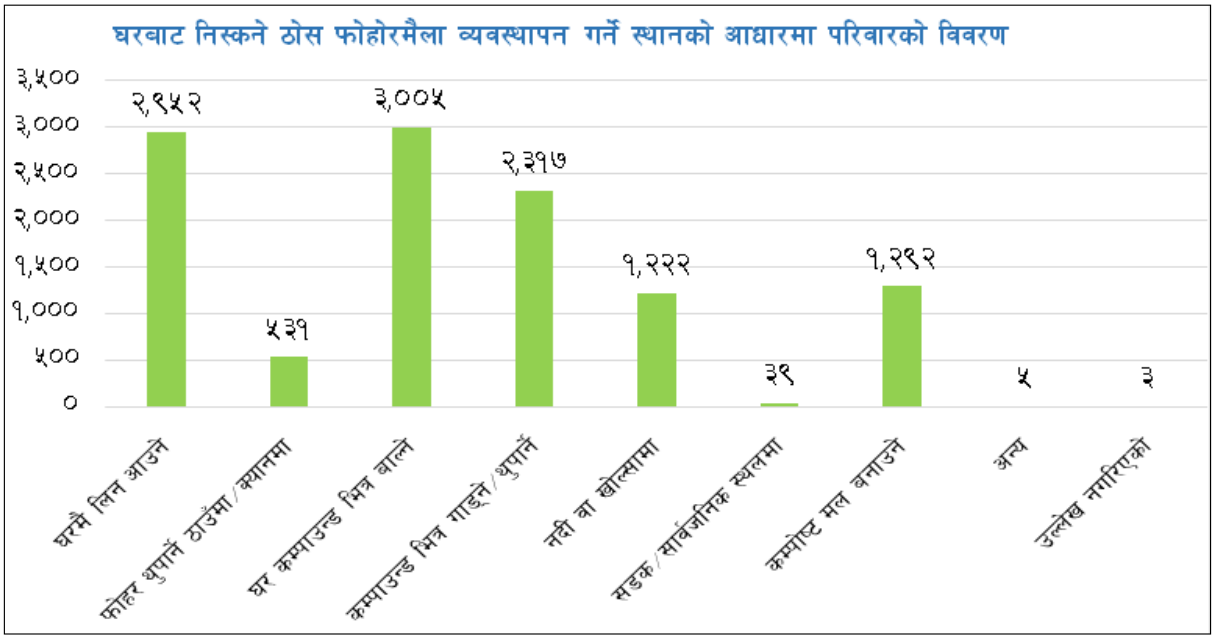

७.९.२ ढल निकासको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल ११,३६६ घरपरिवारहरू मध्ये २,५९२ अर्थात् २२.८० प्रतिशत घरपरिवारहरूको मात्र ढल निकासको व्यवस्था छ भने बाँकी ८,७७१ अर्थात् ७७.१७ प्रतिशत घरपरिवारहरूको घरमा ढल निकासको व्यवस्था छैन। नगरपालिकामा आवश्यक आधारभूत सार्वजनिक भौतिक पुर्वाधारको विद्यमान अवस्थालाई हेर्दा ढलजस्तो सामुदायिक सरसफाई, स्वास्थ्य तथा व्यक्तिगत र पारिवारिक स्वास्थ्यसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने विषय व्यवस्थापनको स्थिति कमजोर देखिन्छ। सडक, पिउने पानी, ढलजस्ता भौतिक पुर्वाधारको समुचित विकास नगरपालिकाका विकासका अपरिहार्य आयामहरू भएकाले सम्बन्धित निकायहरूको ध्यान यसतर्फ जानु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. १७८ : ढल निकास भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	ढल निकास भएको	ढल निकास नभएको	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	३८६	४६५		**८५१**
२	१४४	३९०		**५३४**
३		३४६		**३४६**
४		५१२		**५१२**
५	११२	४६३		**५७५**
६	१८६	५६२		**७४८**
७	८०	४३३		**५१३**
८	५०१	९२२	२	**१,४२५**
९	७४३	९८९		**१,७३२**
१०	२४७	४७७		**७२४**
११		६९०		**६९०**
१२	१	६१८		**६१९**
१३	१९०	७९०	१	**९८१**
१४	२	१,११४		**१,११६**
जम्मा	**२,५९२**	**८,७७१**	**३**	**११,३६६**
प्रतिशत	**२२.८०**	**७७.१७**	**०.०३**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

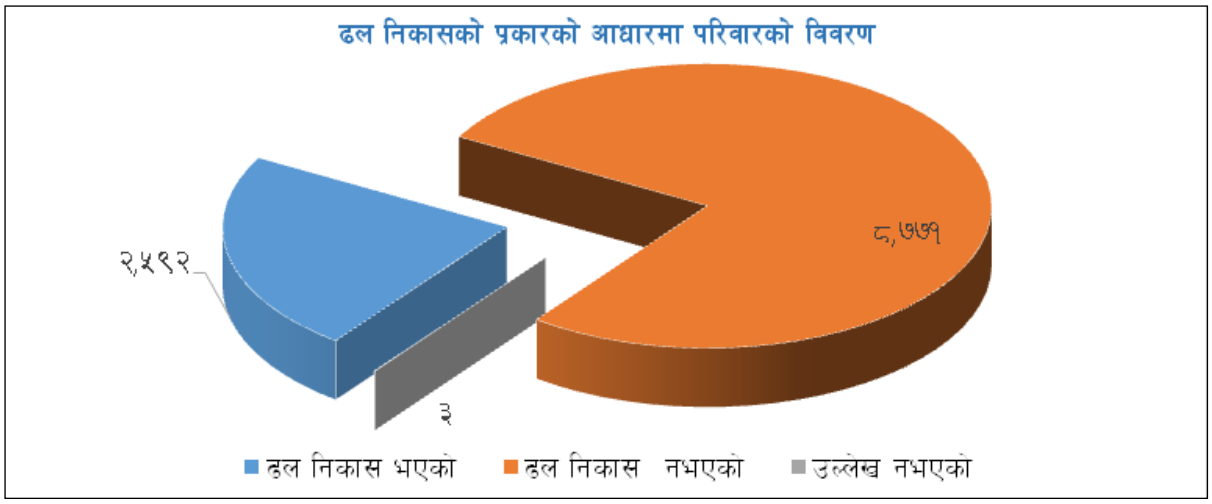

७.९.३ फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १७९ : फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	फोहरमैला ब्यबस्थापन	ल्यान्डफिल साईट (जग्गा) को व्यवस्था	कुहिने र नकुहिने फोहरको बर्गिकरण
१	छ	छ	छ

स्रोत: वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

७.९.४ स्वास्थ्य संस्थाको फोहरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १८० : स्वास्थ्य संस्थाको फोहोर मैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	हस्पिटल/हेल्थपोस्ट/ क्लिनिकहरूको नाम	हस्पिटलको फोहोर व्यवस्थापन			
		कुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	नकुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	अन्य फोहोरहरूको व्यवस्थापान	फोहोर जलाउने व्यवस्थापन
१	गह्रौ घ्याङलिङ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ

स्रोत: वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

७.९.५ सार्वजनिक शौचालयसम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १८१ : सार्वजनिक शौचालयको विवरण

वडा नं.	स्थान	कच्ची सङ्ख्या	पक्की सङ्ख्या
वडा नं.८	वालिङ मोड	-	१
वडा नं.८	वालिङ खेलमैदान	-	१
वडा न १०	भकुण्डे		१

स्रोत: वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पति

वालिङ नगरपालिका वन वातावरण र जैविक विविधताको दृष्टिकोणले सम्पन्न नगरपालिकाको श्रेणीमा पर्दछ। नगरपालिकामा जैविक विविधताको अवस्था तथा स्थिति पत्ता लगाउन नगरपालिकाको जैविक विविधता बारे लेखिएका लेख, रचनाहरूको अध्ययन गर्नुको साथै सम्बन्धित कार्यालयबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा यो विवरण तयार पारिएको हो । अध्ययन एवं प्राप्त जानकारीअनुसार यस नगरपालिकामा उष्ण (Tropical) देखि समशितोष्ण (Temperate Climate) मा हुने वन्यजन्तु तथा वनस्पतिहरू पाइएका छन् ।

वालिङ नगरपालिकामा पाइने प्रमुख वनस्पतिका प्रजातिहरूमा साल, श्रीखण्ड, रुद्राक्ष, सल्ला प्रजाती, चिउरी, सिमल, चाँप, टुनी, खयर, ओखर, सतिसाल, अर्जुन, रातो सिरिस, भिमल, गिठा, लालिगुँरास, काउलो, अमला, सुगन्धकोकिला, दालचिनी, बर, सुगन्धवाल, पाषणबेद, टिमुर, चिराईतो, कुरिलो यसै गरी घिस्रने जन्तुहरूमा धामन, तिरीच, घोरगराईच, हरियो काना, सुगा सर्प, दुई मुखे, पानी सर्प, डोम जातका सर्प, गोहोरा, सुन गोहोरो, आदि पाइन्छन् । चराचुरुङ्गीहरूमा राज धनेश, मयूर, कालो तित्रा, सिम तित्रा, लुईंचे, खैरो धनेश, सुगा, कण्ठे सुगा, मदन सुगा/टुईके सुगा, जुँगे सुगा, कालो गिद्ध, डंगर गिद्ध, लामो ठुँडे गिद्ध, सिलसिले, कटुस टाउके, मौरी चरी, जङ्गली लाटोकोसेरो, खैरो हाँस, सानो माटोकोरे, भुद्रुङ, चिल, काँडे बाज, कण्ठे बाज, घुकुती ढुकुर, सानो बौडाई, ठूलो लहाँचे, छिर्के लहाँचे, कोईली, हुट्टी ट्याउँ, कालो ढाडे लाहाँचे, भद्रे, सानो जलेवा, सानो बकुल्ला, लालसर, कालो भूँडीफोर, चिभे, तोप चरा, कोकले, जुरेली/बुलबुल, गाजले चरी, धोबी चरा, श्यामा, रानी चरी, छिरबिरे माटो कोरे, कालिज, नीलकण्ठ, बट्टाई, कुथ्रुके, ठूलो चमेरो, भँगेरी बाज, थोप्ले लाटोकोसेरो, बकुल्ला, मलेवा आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन्।

८.२ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण

वालिङ नगरपालिकाको पर्यावरणीय सन्तुलनका लागि पारिस्थितिक जैविक प्रणालीलाई सन्तुलितरूपबाट कायम राख्न वन, वनस्पति तथा प्राणीहरू बिचको स्थापित सम्बन्धलाई दीगोरूपमा कायम राख्न सजगता अपनाउनुपर्ने देखिन्छ। दीगो विकासका निम्ती पुर्वाधार विकासको क्रममा हुने वनजंगल र पारिस्थितिक विनासलाई न्यूनीकरण गर्न नितान्त आवश्यक छ। वातावरणीय असन्तुलनले वनस्पति वा प्राणीहरूको क्रमिक ह्रास र विनास हुँदै अन्ततः लोप हुने अवस्था हुन सक्छ। विषम हावापानीमा विभिन्न जात जातिका प्राणी र वनस्पति रहेको यस नगरपालिकामा वन संरक्षण र सम्बर्द्धनको कार्यमा स्थानीय बासिन्दाहरूको सहभागिता अपरिहार्य हुन पुगेको छ। यिनै कुराहरूलाई मध्यनजर गरी २०४९ सालमा स्थानीय बासिन्दाहरूलाई आफ्नो दैनिक उपभोग्य वनपैदावारको उपलब्धता गराउने उद्देश्य राखी सामुदायिक वन दर्ता गर्ने कार्यको थालनी भएको पाइन्छ।

मानव जीवनको लागि जैविक विविधताको संरक्षण अपरिहार्य छ। दैनिक जीवनको लागि आवश्यक काठ, दाउरा, घाँसको लागि मात्र नभई पारिस्थितिक तथा जैविक प्रणालीको सन्तुलनको लागि समेत जैविक विविधताको महत्वलाई दृष्टिगत गरी हाल यस नगरपालिकामा सामुदायिक वनजस्ता अवधारणाहरूलाई व्यवहारमा लागू गरिएको छ। यसै सन्दर्भमा वन वरिपरि बढीरहेको जनसङ्ख्या, चोरी निकासी र आगामी दिनहरूमा उक्त वन क्षेत्रले मागेको आधारमा आपुर्ति गर्न नसक्ने वन पैदावारको हैसियतलाई विचार गर्दा यस क्षेत्रको जैविक विविधता व्यवस्थापन कार्य चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ। हाल सामुदायिक वनहरू वन संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा सदुपयोगमा सहभागी भई रहेका छन्।

यस नगरपालिकामा उपोष्ण तथा समशितोष्ण प्रदेशीय जलवायु भएको कारण यस क्षेत्रमा पाइने प्रमुख

वनस्पतिका प्रजातिहरूमा, साल, सिसौं, रुद्राक्ष, सिमल, जामुन, कदम, खयर, करम, पिठारी, छतिवन, वोहरी, खमारी, वोटधँगेरो, बकाईनो, इप्पील, टिक, वर, पीपल, बेल, अमला, निम, पलाँस, आँप, डुम्री, कटहर, लिची, नरिवल, सुपारी, वयर, काँशी अमला, कैँदल, राजवृक्ष, अशोक, चेरी, समी, मसला, वडहर, अम्बा, केरा, कागती, भोगटे, सरिफा, दारिम, तित्री, फडिर, असारे, साज, सादन, कुम्भी, हर्रो-बर्रो, हल्लुडे, सिरीस, तारी, कुसुम, क्यामुना, दबदबे, टुनी, सान्दन, कर्मा, मालती, पाँचपाते, सतिसाल, हल्लुडे, वनसुन्तला, कुम्भी, नेवारो, अशोक, सपेटा । यसै गरी घिस्रने जन्तुहरूमा गनग्वाली, हरहरे, सिरिसे, धामन, हरेउ, ढोडिया, सुनगोहोरो, छेपारो, भित्ती, सर्प, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदि र चराचुरुङ्गीहरूमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रूपी, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, कच्याङकुरुङ, भद्राई, सारस आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन्।

नगरपालिकाको हावापानीले जीवजन्तु र वनस्पतिहरूलाई संरक्षित गर्न सकिने खालका वासस्थान उपलब्ध गराइएको भएतापनि यहाँको वनक्षेत्र अतिक्रमण र वन फडाँनीको चपेटामा पर्न गएको छ। जैविक विविधता अन्तर्गत पर्ने स्थानीय कला संस्कृतिहरूको विविधतालाई जगेर्ना गर्दै धार्मिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण ठानिएका विभिन्न स्थानहरूको संरक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

यस क्षेत्रमा पाइने गैरकाष्ठ वन पैदावारले यहाँका स्थानीय वासिन्दाका कतिपय महत्वपूर्ण आवश्यकता परिपुर्ति गर्नुका साथै वालिङ नगरपालिकाका ग्रामीण बस्तीहरूको जीवन स्तर उकास्न र खाद्य सुरक्षामा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका छन् । यस्ता पैदावारहरूले जैविक विविधताको संरक्षण गर्नुका साथै रोजगारी र आयआर्जनको आधार तथा साना उद्योगहरूलाई अवसर प्रदान गर्छन् यसको लागि सरकार तथा सम्बन्धित निकायले नीति बनाउनु पर्छ ।

८.३ सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण

स्थानीय बासिन्दालाई वन संरक्षण र उपयोगमा सहभागी बनाउने नेपाल सरकारको नीतिअनुसार यस नगरपालिकामा जिल्ला वन कार्यालय मार्फत् सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन गरी वन हस्तान्तरण गर्ने काम पनि भई रहेको छ। वन ऐन, २०४९ तथा वन नियमावली, २०५१ ले व्यवस्था गरेबमोजिम सामुदायिक वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनको सम्पूर्ण जवाफदेही सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूहहरू नै हुन्छन् । यो कार्यक्रम सुरुमा लागू हुँदा यसको उद्देश्य नाङ्गा डाँडा पाखाहरूमा हरियाली बढाउने र सर्वसाधारण जनतालाई, काठ, दाउरा र डालेघाँस लगायत वन पैदावारको आधारभूत आवश्यकता परि पुर्ति गर्ने रहेको थियो, तर अहिले यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्यमा विपन्न परिवारहरूको गरिवी निवारण, जीविकोपार्जन, जैविक विविधताको संरक्षण, दीगो वन व्यवस्थापन, सुशासन, समावेसीकरण, लैङ्गिक समानता, विशेष गरी महिला, दलित तथा जनजातिको सहभागिता जस्ता नयाँ नयाँ सवालहरू समेत समावेश भएकोले यस कार्यक्रमले गरिवी न्यूनिकरणमा समेत सहयोग पुऱ्याउन सक्ने विश्वास गरिएको छ । जिल्ला वन कार्यालयको प्राविधिक सहयोगमा समूहको स्वीकृत विधान तथा वन कार्ययोजना बमोजिम उपभोक्ता समूहको क्रियाकलापहरू सञ्चालन तथा सामुदायिक वनको संरक्षण, सम्वर्द्धन, व्यवस्थापन तथा वन पैदावारको सदुपयोग हुने गरेको छ ।

यस वालिङ नगरपालिकामा आ.व. २०७४/७५ सम्ममा ८६ सामुदायिक वनहरूलाई वन उपभोक्ता समूहमा हस्तान्तण गरिएको छ । विगतको समयमा थोरै जनसङ्ख्याको तुलनामा प्रशस्त वन क्षेत्र भएकोले पनि वन संरक्षणभन्दा उपयोगमा मात्र जोड दिएको पाइन्छ तर गएको केही वर्षदेखि वन क्षेत्र वरिपरिका जनतामा नयाँ जागरण देखिएको छ। बढ्दो अतिक्रमण, लुकिचोरी हुने कटानी, चरिचरन, आगलागि आदि कारण र

भई रहेको वन विनासले वनको अवस्था अत्यन्त संवेदनशील भएको छ। त्यसैले गर्दा वन क्षेत्रका बस्तीहरूमा वन संरक्षण समिति तथा वन उपभोक्ता समितिहरू गठन गरी वन संरक्षणका लागि स्थानीय प्रयास सुरु हुन थालेको छ। एकातिर वनको महाभारत क्षेत्र नजिक बस्ने बासिन्दाहरूमा वन संरक्षणको प्रयास सुरु हुँदैछ भने अर्कोतर्फ वनक्षेत्रबाट टाढाका गाउँलेहरूको लागि सर्वसुलभ तरिकाबाट वन उपयोग व्यवस्थित हुन नसक्दा वनबाट काठदाउरा लुकिछिपी चोरी निकासी हुने क्रम पनि यथावत छ। विगतका वर्षहरूको तुलनामा जनताको सहभागिताको परिणाम स्वरूप वनको महाभारत क्षेत्र लगायत सघन अवस्थामा रहेका कतिपय वनक्षेत्रहरू पुनः प्राकृतिक अवस्थामा रूपान्तरित हुन पुगेका छन्। सामुदायिक वनहरूमा विद्यमान संरक्षण र आफ्नो सामुदायिक वन प्रतिको लगावको परिणाम स्वरूप उजाड र मरभूमीकरणतर्फ उन्मुख हुँदै खोला र खहरेहरूले ग्रसित भएका वनक्षेत्रहरू आज प्राकृतिक रूपमा संरक्षित भएका छन्। सामुदायिक वनका उपभोक्ताहरूसँग प्राविधिक ज्ञान र वनको उत्पादकत्व बढाउन आवश्यक पर्ने प्रविधिको अभाव खड्किएको छ। तसर्थ वन व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सामुदायिक वनहरूलाई स्रोत, साधन र प्रविधियुक्त जनशक्तिको उपलब्ध हुनु जरुरी छ। उपभोक्ताहरूमा रहेका परम्परागत वन संरक्षण विधिहरूका अतिरीक्त नयाँ विधि र कार्यशैलीहरूको विकास गराउन जरुरी देखिन्छ। दक्षता अभिवृद्धिका निमित्त सामुदायिक वन उपभोक्ताहरूलाई तालिम, गोष्ठी, सेमिनार र अवलोकन भ्रमणका अवसरहरू प्रदान गर्नुपर्ने देखिन्छ।

बौद्धिक सम्पदा अधिकार (Patent right) का विषयमा र WTO सम्बन्धी अवधारणाहरूका विषयमा समुदायलाई आवश्यक जानकारी गराउनु र अनुशिक्षण दिनुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिका र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको सहभागितामा सामुदायिक वनभित्र गैरकाष्ठ वनपैदावारको उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी र अध्ययन भ्रमणहरू गरिदै आएका छन्। यसले स्थानीय स्तरबाट वन व्यवस्थापनका सम्पूर्ण पक्षहरूलाई अघि बढाउन र वनक्षेत्रको उत्पादन बढाउन थप मद्दत मिल्ने देखिन्छ। सामुदायिक वनहरूको सुदृढीकरणका निमित्त जिल्ला वन कार्यालयको जनशक्ति मात्रले सम्भव नदेखिएकाले उक्त कार्यका निमित्त वनसँग आवद्ध विभिन्न गैससहरूलाई नगरपालिकामा परिचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

सामुदायिक वनहरूको क्रमिक हस्तान्तरण र वन संरक्षणका प्रभावकारी उपायहरूको अवलम्बनले प्राकृतिक पुनरुत्पादन क्रमशः बढ्दै जाने देखिन्छ। वनहरूबाट काठ र दाउराको परम्परागत उत्पादन लिने प्रवृत्तिमा परिवर्तन गर्दै जनतालाई गैरकाष्ठ पैदावारको उत्पादनतर्फ उन्मूख गराउनुपर्ने र वन्यजन्तुहरूको व्यवसायिक पालन लगायतका गतिविधिहरूबाट आय स्रोतहरूमा वृद्धि गर्न जनसहभागितामा विशेष जोड दिनुपर्ने देखिन्छ।

वन विकास गुरुयोजना, २०४६ ले प्राथमिकतामा राखेको सामुदायिक वन विकास कार्यक्रममा यो नगरपालिकाले अग्रणी भूमिका खेलेको छ। नगरपालिकामा वनहरूको सङ्ख्या धेरै भए पनि ती सबैलाई उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिसकिएको छैन । यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

तालिका नं. १८२ : सामुदायिक वन व्यवस्थापनको विवरण

क्र. स.	सामुदायिक वनको नाम	साविक ठेगाना	हालको ठेगाना	वनको क्षेत्रफल	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	लाभान्वित जनसङ्ख्या
१	छायी सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७, ८	वा.न.पा. १	३.५०	४०	२३१
२	रामबाच्छा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ८	वा.न.पा. १	१६.२५	९८	४५६
३	सेरुङ्गा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ८	वा.न.पा. १	६.५८	४७	२५३
४	आँपखोला शंकरे डाँडा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७, ८	वा.न.पा. १	४.०४	५७	४२०
५	खहरे सागर देवी सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ८	वा.न.पा. १	८.०८	६५	३०१

क्र. स.	सामुदायिक वनको नाम	साविक ठेगाना	हालको ठेगाना	वनको क्षेत्रफल	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	लाभान्वित जनसङ्ख्या
६	धारा पानी कसेनी सा.व.उ.स.	छाङ्गछाङ्गदी ४	वा.न.पा. १	१३.५०	४६	२७०
७	चियरी डाँडा सेतोकयरो सा.व.उ.स.	छाङ्गछाङ्गदी ४	वा.न.पा. १	१३.५०	१६७	१०८३
८	सानो सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	२.०९	२५	१२८
९	ढाँड पाखा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	२.७५	४६	३५४
१०	ठूलो खोरीया सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	१६.००	१९३	१०७४
११	बाँस पानी छतिवा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	५.५४	७१	३७७
१२	त्रिसला रियाले सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	३०.००	१५२	८७३
१३	झरल्याङ्गदी सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	१०.८४	३५	२२५
१४	चौधमुरे सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	५१.०३	१४४	९३९
१५	तुरतुरे सानो मौवा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ७	वा.न.पा. २	३.३९	३१	१९०
१६	तारेपहरा सा.व.उ.स.	छाङ्गछाङ्गदी ६	वा.न.पा. २	१८.८८	२६५	१७९३
१७	सिगारकोट बराह कन्या सा.व.उ.स.	माझकोट शिवालय ६, ८	वा.न.पा. ३	२८.५०	१७७	११०८
१८	बाड्खेमरा सा.व.उ.स.	माझकोट शिवालय १,५	वा.न.पा. ३	३०.५०	१८७	१३५५
१९	जया डाँडा सा.व.उ.स.	एलादी ४	वा.न.पा. ४	३२.७५	५१	४१८
२०	पखेरा डाँडा सा.व.उ.स.	एलादी ९	वा.न.पा. ४	२.४८	२८	१८२
२१	राम्दी पखेरा सा.व.उ.स.	एलादी ९	वा.न.पा. ४	६.४८	४०	२७१
२२	हेवन सा.व.उ.स.	एलादी ४	वा.न.पा. ४	२५.७०	९३	७०९
२३	साउो पानी सा.व.उ.स.	एलादी ८	वा.न.पा. ४	१.७६	२०	१३०
२४	जनहित पाउदुरृ सा.व.उ.स.	एलादी ७	वा.न.पा. ४	१.८८	३०	१६२
२५	ठाँटो सा.व.उ.स.	एलादी ९	वा.न.पा. ४	२१.२०	८४	६०७
२६	ज्यामिरे विसौन डाँडा सा.व.उ.स.	एलादी ३	वा.न.पा. ४	१९.१८	५८	३६९
२७	बस्यानी धारा पानी सा.व.उ.स.	एलादी ४	वा.न.पा. ४	२६.५७	४८	३२४
२८	ढाँडकोपाखा भल्छे सा.व.उ.स.	मल्याङ्गकोट ४	वा.न.पा. ४	२५.००	१४५	९६१
२९	हरियाली सा.व.उ.स.	मल्याङ्गकोट ३, ४	वा.न.पा. ४	४०.२४	१९९	१३०४
३०	झ-ल्याङ्गदी सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग ५	वा.न.पा. ५	४२.४८	७७	४०१
३१	थुम्कि सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग ९	वा.न.पा. ५	४.०४	५७	४२४
३२	साल घारी सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग ४	वा.न.पा. ५	१०.३३	११६	६८०
३३	छिरल्याङ्गदी सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग ७	वा.न.पा. ५	१८.६०	४८	२५६
३४	झर्ल्याङ्गदी सालघारी सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग ५	वा.न.पा. ५	३.८०	३५	२३४
३५	बूढी देउराली सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग २ र ३	वा.न.पा. ५	३५.१७	९६	५४१
३६	करम भन्ज्याङ्ग पित्लेक पधेरा सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग २	वा.न.पा. ५	३९.६०	९९	५६१
३७	फुलबारी सा.व.उ.स.	जगतभञ्ज्याङ्ग १	वा.न.पा. ६	१६.५०	१२९	८६२
३८	लसुने पधेरो सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ५	वा.न.पा. ६	४.५०	३३	१६७
३९	बैडाथाम सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ५	वा.न.पा. ६	२८.००	२४२	११०४

क्र. स.	सामुदायिक वनको नाम	साविक ठेगाना	हालको ठेगाना	वनको क्षेत्रफल	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	लाभान्वित जनसङ्ख्या
४०	बजरथुम सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ६	वा.न.पा. ६	११.११	१४८	८३७
४१	लोखरीडाँडा सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ३	वा.न.पा. ७	३.८३	९६	५३५
४२	सानो पधेरी राम्चेपुछर सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ३	वा.न.पा. ७	२०.९७	५७	३४०
४३	वनबट्टा सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग १ र २	वा.न.पा. ७	७६.१६	१२६	८०७
४४	राम्चे सिरान सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ३	वा.न.पा. ७	१३.७५	३७	२११
४५	भिरकोट सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ३	वा.न.पा. ७	४.२५	३९	२०६
४६	हाकुस कोलगैरा सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ४	वा.न.पा. ७	१०.००	६५	५५६
४७	बजारथुम रानीवन चिन्नेगैरा सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ४	वा.न.पा. ७	१२.४८	५३	३४५
४८	हुकुस भालुकान्ला सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग ४	वा.न.पा. ७	२.५४	५९	३२५
४९	गह्रौकालीका सा.व.उ.स.	केवरे भञ्ज्याङ्ग २, ८, ९	वा.न.पा. ७	१२५.२६	१७३	१०२३
५०	माझको स्वामी आन्नद सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ३ र ४	वा.न.पा. ८	१९.२९	१५४	८६४
५१	धरादी पाँचेखोला सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ४	वा.न.पा. ८	३५.१६	१११	५६८
५२	जल्लेरी लखन् सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ९	वा.न.पा. ९	१०.८४	६४	३६३
५३	भालेघाट सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ९	वा.न.पा. ९	२.४०	८४	४७४
५४	घवाङ्खोला सा.व.उ.स.	वा.न.पा. २ र ४	वा.न.पा. १०	१३०.००	५९२	४२८६
५५	देबदारे सा.व.उ.स.	तिनदोबाटे ४	वा.न.पा. १०	३.८९	५०	२५१
५६	महरीया सा.व.उ.स.	तिनदोबाटे ४	वा.न.पा. १०	२२.२५	१२२	७६९
५७	दामसिङ्ग मौजा सा.व.उ.स.	तिनदोबाटे १, ३, ५, ६, ७	वा.न.पा. १०	१०२.२०	४२५	२५०३
५८	गह्रौसुर बाघमारा सा.व.उ.स.	तिनदोबाटे ४	वा.न.पा. १०	१४.७२	१६९	११२५
५९	देउराली भन्ज्याङ्ग सा.व.उ.स.	तिनदोबाटे २	वा.न.पा. १०	१८.२१	५५	२९४
६०	चामडाँडा सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ११	वा.न.पा. ११	५.९९	३७	२१८
६१	लक्ष्मी सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ११	वा.न.पा. ११	५.३१	५३	३०२
६२	वनपाला सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ११	वा.न.पा. ११	१८.५६	१४३	९०८
६३	लखने ठूलोपधेराँ सा.व.उ.स.	वा.न.पा. ११	वा.न.पा. ११	१२.८८	११५	५८९
६४	वट्ट डाँडा सा.व.उ.स.	स्वरेक २	वा.न.पा. ११	४.३७	७५	४६३
६५	ठूलो खोरीया सा.व.उ.स.	स्वरेक २	वा.न.पा. ११	२.००	८९	५२७
६६	नमुना सा.व.उ.स.	स्वरेक २	वा.न.पा. ११	३.०६	१६	९८
६७	समाज कल्याण सा.व.उ.स.	स्वरेक १ र २	वा.न.पा. ११	३१.२५	२२७	१४४२
६८	खल्टेखोला वनपाला सा.व.उ.स.	स्वरेक ४ र ९	वा.न.पा. ११	११.७२	११९	८०५
६९	बिकासिल सा.व.उ.स.	स्वरेक ३	वा.न.पा. ११	७.५०	८३	४६९
७०	जैरामे भन्ज्याङ्गपाखो लाटी दमार सा.व.उ.स.	सिरर्सिकोट ६ र ७	वा.न.पा. १२	११.००	११७	६९२
७१	झण्डीगाडे सा.व.उ.स.	सिरर्सिकोट ६	वा.न.पा. १२	१४.५०	४८	४२९

क्र. स.	सामुदायिक वनको नाम	साविक ठेगाना	हालको ठेगाना	वनको क्षेत्रफल	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	लाभान्वित जनसङ्ख्या
७२	सोते ढावगैरा सा.व.उ.स.	सिर्सिकोट ९	वा.न.पा. १२	०.६०	८९	६२०
७३	बोधिकटेरो सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ३	वा.न.पा. १३	५.०६	७९	४७०
७४	हरिनडाँडा सा.व.उ.स.	थुमपोखरा १	वा.न.पा. १३	१.८०	५२	३१२
७५	रियाले चिसापानी सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ४	वा.न.पा. १३	३.०	४६	१५७
७६	जगदुर्गा सा.व.उ.स.	थुमपोखरा २	वा.न.पा. १३	७.५७	३७	२३३
७७	धुसेनि भालुपानी सा.व.उ.स.	पेलाकोट ६ र ७	वा.न.पा. १३	४९.१०	२०५	१२७२
७८	कुल ाबाँध सा.व.उ.स.	पेलाकोट ६	वा.न.पा. १३	३.७६	१००	६५५
७९	लङ्काकोट कोटजनि सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ५	वा.न.पा. १४	१३.६०	१०४	६४४
८०	च्यानगैरा सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ६	वा.न.पा. १४	३.००	६३	३९५
८१	कुरुखोला बेदगैरा सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ८	वा.न.पा. १४	२.२०	७५	४७४
८२	पाण्डेखोला सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ६	वा.न.पा. १४	१.००	४१	२६०
८३	पारीचौर पालेको सा.व.उ.स.	थुमपोखरा ९	वा.न.पा. १४	१७.८०	९७	५९९
८४	भिरपाखा सा.व.उ.स.	कालीकाकोट २	वा.न.पा. १४	८.२५	५५	३६८
८५	पोसपाखा निगालछाप सा.व.उ.स.	वा.न.पा. १०	वा.न.पा. १४	१९.७९	८०	५५४
८६	विरौटे ठेटेरोखोला सा.व.उ.स.	वा.न.पा. १०	वा.न.पा. १४	५.००	१०८	६४२
८७	हिमशिखर सा.व.उ.स.	वा.न.पा. १०	वा.न.पा. १४	२.५६	५०	२८७
जम्मा				**२५७६.३९**	**८६५६**	**५३६६३**

स्रोतः इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

वालिङ नगरपालिकामा आ.व.२०७३/०७४ सम्ममा जम्मा ८७ वटा सामुदायिक वनहरू उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिएको छ। हस्तान्तरित सामुदायिक वनले यस नगरपालिकामा २५७६.३९ हे. क्षेत्रफल ओगटेको छ। जसबाट यस नगरपालिकाका ८६५६ घरधुरी अर्थात् ५३,६६३ जनसङ्ख्या लाभान्वित भएका छन्।

८.४ कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण

वन विकास गुरुयोजना २०४५ को प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रममध्येको एक राष्ट्रिय तथा कबुलियती वन कार्यक्रम रहेको छ। स्याङ्जा जिल्लामा कबुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम (LFLP) कार्यक्रम लागू नभएपनि संगठित संस्था तथा उद्योगलाई कबुलियती वन क्षेत्र हस्तान्तरण भएको देखिन्छ।

तालिका नं.१८३ : कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण

क्र. स.	कबुलियती वन समूहको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी/सदस्य सङ्ख्या		
				पुरुष	महिला	जम्मा
१	बैडाथाम कबुतलियती बन	वार्ड नं ६, वैडाथाम	२.५	-	-	-

स्रोतः इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

हाल यस नगरपालिकाको वन उपभोक्ताको निजी आवादीमा वृक्षारोपण गरिएका रुख उत्तिस, श्रीखण्ड, चिलाउने, सल्ला प्रजाती, सिमल, टुनी, खयर, ओखर, सतिसाल, रातो सिरिस, भिमल, गिठा, लालि गुराँस, काउलो, अमला, सुगन्धकोकिला, दालचिनी, बर, सुगन्धवाल, पाषणबेद, टिमुर, चिराईतो, कुरिलो आदि यस जिल्लामा पाईने वनस्पतिहरू हुन। यस नगरपालिकाको रहेका निजी वनहरूको विवरण निम्न अनुसार रहेको छन्।

८.५ वनपैदावारको माग र आपूर्ति

स्याङ्जा जिल्लामा रहेको वालिङ नगरपालिकाबाट उत्पादन भएका वन पैदावारको विक्री वितरण उपभोगको स्थितिलाई हेर्दा यहाँको उत्पादन यस नगरपालिकाको आपुर्तिलाई पुऱ्याई जिल्लाभित्रकै अन्य नगरपालिका तथा ग्रामीण क्षेत्र तथा अन्य जिल्लामा पनि जाने गरेको छ। यस नगरपालिकामा काठ/दाउरा खपत मुख्य वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूमा हुने गर्दछ । यस अलावा यहाँको बढ्दो जनसङ्ख्या र बसाई सराई तथा शहरीकरणले आवश्यक पर्ने काठ/दाउरा तथा विकास निर्माणमा काठको माग बढ्दै गएको छ। वनजंगलको नजिकका परिवारले बढी काठ/दाउरा खपत गर्दछन् भने वनबाट टाढा रहने परिवारले धेरै कम परिमाणमा काठ/दाउरा खपत गर्ने गरेको पाइन्छ । वालिङ नगरपालिकाभित्र रहेका सा.व.उ.समूहका उपभोक्ताहरूलाई आवश्यक पर्ने काठ, दाउरा सम्बन्धित सा.व.उ.समूहको स्वीकृत वन कार्ययोजना अनुसार समूहबाट नै आपुर्ति हुने गरेको अवस्था रहेको ।

८.६ जडिबुटीसम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको वन क्षेत्रमा पाइने जडिबुटीहरूमा रिट्ठा, टिमुर, सतावरी, बोझो, कुरिलो, दाल्चिनि, पावन, तेजपात, गुँरास, चिउरी, हर्रो, बर्रो, राजवृक्ष, सजीवन, चिराँईतो लहरेगुर्जो, सुगन्धवाल, चुत्रो अमला, रुदिलो, तितेपाती आदि जडिबुटीहरू सङ्कलन तथा विक्री हुने प्रसस्त संम्भावना रहेको देखिन्छ।

८.७ वनसंरक्षणका लागि चाल्नु पर्ने कदम

राष्ट्रिय, सामुदायिक र संरक्षित वनहरूलाई सघनीकरण गर्दै तिनीहरूभित्र गैरकाष्ठ पैदावार र बहुमुल्य जडिबुटीहरूको उत्पादन गर्नु नितान्त आवश्यक छ। राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारको विश्लेषण गरी गैरकाष्ठ पैदावारमा आधारित जडिबुटी प्रशोधन उद्योगको स्थापना तथा सञ्चालनतर्फ सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको संलग्नता हुनु नितान्त आवश्यक देखिन्छ। नगरपालिकामा जनसङ्ख्याको चाप बढ्दै गएको र उन्नत जातका पशुहरूको तुलनामा स्थानीय अनुत्पादक पशुहरूको सङ्ख्या पनि उच्च रहेको देखिन्छ । यी अनुत्पादक पशुहरूको अनियन्त्रित चरिचरनको कारण राष्ट्रिय र संरक्षित वन क्षेत्रहरू प्रभावित भएका छन् प्राकृतिक रूपबाट पुनरुत्पादन हुने गरेको पोथ्रा पोथ्रीहरू अनियन्त्रित चरिचरनले विनाश भई रहेका छन्। प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दीगो उपयोगबाट नै मानव समाजको समुन्नत भविष्यको परिकल्पना गर्न सकिन्छ । जनताको सहभागिता र संलग्नतामा वन संरक्षणलाई सामुदायिक वन कार्यक्रम, कबुलियती वन कार्यक्रम र कृषि वन कार्यक्रम सञ्चालन गरी गरिब, असहाय, अपाङ्ग र महिला समुदायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ। वनको हैसियतमा सुधार ल्याउन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूबाट हुन सक्ने सकारात्मक कार्यक्रमहरूलाई पहिचान गरी सहभागितात्मक सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम अघि बढाउनु अत्यावश्यक देखिन्छ:

वन संरक्षणमा चाल्नुपर्ने कदमहरू निम्न बुँदाहरूमा उल्लेख गरिएको छ:

- ✓ घरायसी तथा अन्य इन्धनको रूपमा प्रयोग हुने काठ वा वन पैदावारको विकल्पमा अन्य वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- ✓ बहुपक्षिय सहभागितात्मक संयन्त्रको विकास गरी चोरी शिकारी, अवैध कटान, वन पैदावारको अवैध सङ्कलन, अत्यधिक चरिचरन, मिचाहा प्रजाती र डढेलो नियन्त्रण गर्ने ।
- ✓ पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनको विकासका लागि राष्ट्रिय वनमा तोकिएका प्रजातिका वन्यजन्तु तथा विरुवाको संरक्षण, प्रजनन् र उपयोग गर्ने ।
- ✓ दीगो वन व्यवस्थापनको नीति अवलम्वन गर्ने ।
- ✓ जैविक विविधता, सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र जलवायू परिवर्तनको विषयमा एकिकृत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

८.८ मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका आधारमा पीडित परिवारहरूको विवरण

नगरपालिकामा तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थान वरिपरिको मुख्य वातावरणीय समस्या के हो भनी सोधिएको प्रश्नमा सबैभन्दा बढी ७,६६१ अर्थात् ६७.४० प्रतिशत परिवारले वातावरणीय समस्याको कारण पीडित नभएको जवाफ दिएका थिए। वातावरणीय समस्याबाट पिडितहरू मध्ये सबैभन्दा बढी १,८३८ अर्थात् १६.१७ प्रतिशत परिवारहरू फोहोर व्यवस्थापन नभएको कारण पिडित भएको बताएका छन्। त्यसैरी १,५१४ ले पानीको समस्या, १,४५५ ले ढल व्यवस्थित नभएको, १,२७८ ले वायु प्रदुषण र ९५८ ले ध्वनी प्रदुषण तथा बाँकी अन्य वातावरणीय समस्याका कारण पीडित भएको बताएका छन्। माथिका सबै समस्याहरू अव्यवस्थित शहरीकरणका कारण उत्पन्न समस्याहरू हुन्। शहरी विकासका लागि अत्यन्त आवश्यक भौतिक पुर्वाधार मध्ये स्वच्छ पिउने पानी वितरण प्रणालीको निर्माण, ठोस फोहर व्यवस्थापन योजना, ढल निकास, कालोपत्रे सडक ध्वनी नियन्त्रणजस्ता विषय अनिवार्य सर्तहरू हुन्। तसर्थ, नगरपालिकामा व्यवस्थित शहरी विकास योजना निर्माण र त्यसको पूर्ण कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ। वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. १८४ : मुख्य वातावरणीय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	वातावरणीय समस्या								जम्मा
	पानी	फोहर व्यवस्थापन नभएको	अव्यवस्थित ढल	वायुप्रदुषण	ध्वनी प्रदुषण	*अन्य समस्या	वातावरणीय समस्या नभएको	उल्लेख नभएको	
१	२५८	१६८	१६९	१३३	१८०	२	३८४		**८५१**
२	४२	१					४९१		**५३४**
३	२१	९२	३	१२	२		२२७		**३४६**
४	१००	१०३	९७	८२	३६		३३४		**५१२**
५	१४१	१८	५	४	१		४२६	२	**५७५**
६	११७	८३	६२	२५	३९		५२६		**७४८**
७	६	१३७	१२	१२४	१७		३३६		**५१३**
८	१९८	२५८	२३८	१९८	१७९	१	९८१	८	**१,४२५**
९	१७८	५४४	४४७	३४७	२९०	१	७९८	१	**१,७३२**
१०	११३	१३७	३७	२९	२२		५१४		**७२४**
११	७	६	२६		२२		६५७		**६९०**
१२	७	६	३	२			६०६		**६१९**
१३	१२१	१७०	२१३	२२९	९३		६१४	३	**९८१**
१४	२०५	११५	१४३	९३	७७		७६७		**१,११६**
जम्मा	**१,५१४**	**१,८३८**	**१,४५५**	**१,२७८**	**९५८**	**४**	**७,६६१**	**१४**	**११,३६६**
प्रतिशत	**१३.३२**	**१६.१७**	**१२.८०**	**११.२४**	**८.४३**	**०.०४**	**६७.४०**	**०.१२**	**१००.००**

***माथि उल्लेखित समस्याबाहेक दुर्गन्ध, रसायनिक प्रदूषण, विषादी प्रदूषण आदि।**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

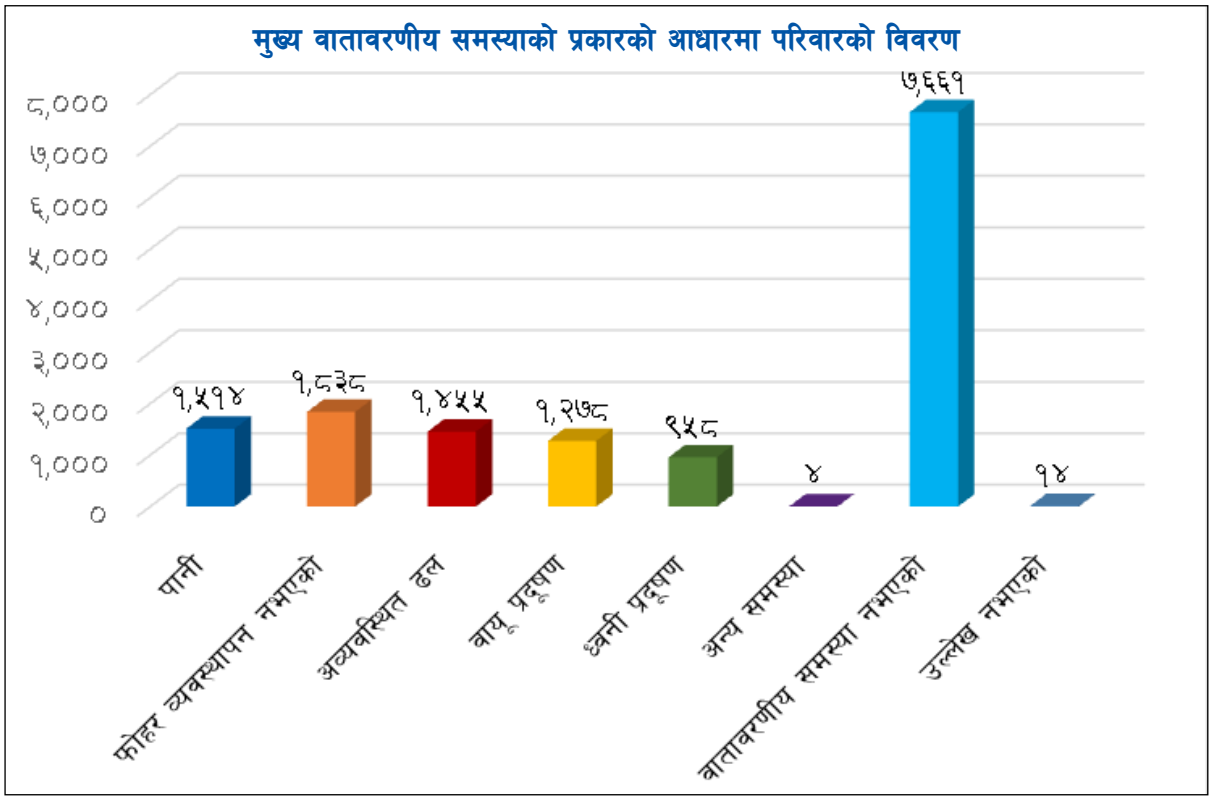

८.९ विपद् व्यवस्थापन

आधीखोलाको किनारमा र सिर्द्धाथ राजमार्गको दायाँ वायाँमा अवस्थित वालिङ नगरपालिकामा धरातलीय उचाईको विविधताले गर्दा समतल उपत्यकादेखि पहाडी भू-भाग समेत रहेका छन् ।

भौगोलिक हिसाबले कमजोर भूभाग र मध्यम खालको जलाधारीय अवस्थाले गर्दा यस नगरपालिकामा पनि वर्षेनी भूक्षय, बाढी, पहिरो हुने गरेको छ । यसै गरी जलवायु परिर्वतनका कारण हुने प्राकृतिक प्रकोपका कारण ठूलो जनधनको क्षती समेत हुने गरेको छ । यस तितो यथार्थलाई मनन् गरी भुक्षय र पहिरोको समस्याहरू र यसको कारण पहिल्याएर समाधानको लागि एक निकायलाई मात्र जिम्मेवार नठानी सम्बद्ध सबै निकायहरूले समन्वय र साझेदारी गरेर भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई प्राथमिकताको साथ अगाडी बढाउनु आजको टड्कारो आवश्यकता देखिएको छ । साथै बारम्बारता कम भएतापनि ठूलो जनधनको क्षति हुन सक्ने भूकम्पीय जोखिम कम गर्न नगरभित्र भवन-संहितालाई कडाइका साथ परिपालना गराउन नगरपालिका क्रियासिल हुनु पर्ने देखिन्छ ।

८.९.१ नगरपालिकामा हुन सक्ने प्रकोप सम्बन्धी विवरण

प्रकोपहरूको बारम्बरताको आधारमा नगरपालिकाभित्र पहिरो, भू-क्षय, बाढी, आगलागी, असिना, चट्याङ्ग, महामारी, मौसमी सुख्खा साथै सडक दुर्घटनालाई लिन सकिन्छ भने बारम्वरता कम तथा क्षतिको असर बढि हुनसक्ने भूकम्पलाई पनि संभावित प्रकोपको रूपमा रहेको छ । त्यसै गरि बर्ड-फ्लु, किट-आंतक, जनावर-आतंक जस्ता प्रकोपहरूको असर पनि बढिरहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १८५ : नगरपालिकामा हुनसक्ने संभावित प्रकोपको विवरण

क्र स	संभावित प्रकोप	विधमान अवस्था	समय
१	भुकम्प	भूकम्पिय जोखिमका दृष्टिले नेपाल विश्वको ११ औँ स्थानमा रहेको र नगरपालिकामा भुकम्प प्रतिरोधात्मक भवन कमै मात्रामा भएको, भवन संहिता पूर्ण रूपमा लागु नभएको	जुनसुकै समयमा
२	पहिरो	वृक्षारोपण नभएका नाङ्गा डाँडापाखा तथा नदिले कटान गर्ने क्षेत्रहरू	असाढ-श्रावण-भदौ
३	बाढी	नगरमा विशेषतः साना ठूला नदी/खोलाहरू बग्ने गरेको र वर्षायाममा नदी तथा खोलाहरूले आसपासका भू-भागहरू बर्षेनी कटान गरि क्षति पुऱ्याईरहेको छ। बर्षेनी धेरै सङ्ख्यामा परिवारहरू प्रभावित भई रहेका छन् ।	जेष्ठ–असोज
४	आगलागी	नगरको धेरै जसो भु–भागमा घनाबस्ती रहेका - केही सुकुम्वासी, वाढी विस्थापित) लगायतका अति विपन्न समुदायका घरहरू सचेतना अभाव, नगरको सबै स्थानमा अग्नी नियन्त्रण यन्त्र पुग्न नसक्नु, चुल्होमा आगो सल्काउँदा मट्टीतेलको प्रयोग गर्नु र सलाई लाईटर जस्ता आगो बाल्ने बस्तुहरू बच्चाले खेलाउँदा आगलागीका घटना बढी हुने गरेको।	चैत्र–जेष्ठ
५	महामारी	प्रकोपका रूपमा झाडापखाला लगायतका पानीजन्य रोग बढ्ने गरेको, स्रोत साधन अभाव र जनचेतना कमी, अनुकुल क्षमताको अभाव।	विपद् पछि साथै अन्य समयमा
६	वर्डफ्लु, अन्य फ्लु	अव्यवस्थित कुखुरा पालन, स्वाइन फ्लु, आदि	जुनसुकै समयमा
७	जंगली जनावर आतंक	नगरको वनजंगल वरिपरि बसोबास भएको क्षेत्रहरू	जुनसुकै समयमा
८	मौसमी सुख्खा	पानी नपरेमा नहरको सिचाईं नपुगेका भागहरू	असार –भदौ
९	किट आतंक	जलवायु परिवर्तन, बढी विषादि प्रयोगका कारण लाभकारी चरा, किरा लोप	खेती मौसम
१०	चट्याङ तथा असिना	बढी जसो बर्षायाम र पानी परेको समयमा	जुनसुकै समय

स्रोतः जिल्ला समन्वय समिति, २०७४

माथिको तालिकामा नगर क्षेत्रभित्र भई रहेका प्रकोप र विद्यमान अवस्था एवं जानसक्ने समयको बारेमा बताएको् छ । जुनसुकै समयमा जान सक्ने भूकम्पबाट जोगिन पुर्वतयारीका गतिविधिसँगै भवन निमार्णमा भवन सहिताको पूर्ण पालना गर्न जरुरी देखिन्छ भने बर्षेनी गइरहने भूक्षय, बाढी र पहिरोबाट हुनसक्ने क्षति कम गर्न न्यूनिकरणका उपाय सहित जनचेतना र पुर्वतयारीका गतिविधिहरू गर्न आवश्यक छ । वडागत जोखिम क्षेत्र पहिचान गरेर र अझ त्यस भित्रका समुदाय तथा बस्तीहरू साथै घरपरिवारको पहिचान गरि प्रकोप जोखिम तथा संकटासन्नता तथा क्षमताको नक्सांकन तयार गर्न सकिन्छ साथै विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा संलग्न सरोकारवालाहरू बीच समन्वयात्मक र साझेदारी संयन्त्रको बिकास गरि बिपद् पुर्व, बिपद्को समयमा र बिपद् पश्चात्का गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

८.९.२ संस्थागत विश्लेषण

यस नगरपालिकामा विपद् पुर्वतयारी, रोकथाम र अल्पिकरण, विपद्को समयको प्रतिकार्य र विपद् पश्चात् को पुनर्स्थापना र पुनर्निमार्ण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा, सहयोग, सुविधा, उपलब्ध गराउने सरकारी निकाय वा सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय सस्थाहरू र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था, वित्तीय संस्था, सहकारी, स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, निजी क्षेत्र आदिको उपलब्धता, पहुँच र सम्बन्धको विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका नं. १८६ : संस्थागत विवरण

क्र. स	कार्यालय सङ्घसंस्थाको नाम	ठेगाना	पहुँचको अवस्था	प्राप्त हुन सक्ने सहयोगको क्षेत्र
१	इलाका प्रशासन कार्यालय	वालिंग ८	पुगेको	नागरिकता तथा राहदानी वितरण, विपद्को समयमा राहत व्यवस्थापनको समन्वय
२	इलाका प्रहरी कार्या(लय	वालिंग	पुगेको	खोज तथा उद्धार, द्रुत सर्वेक्षण, राहत वितरण, शिविर व्यवस्थापन तथा शान्ति सूरक्षा
३	शसस्त्र प्रहरी बल	वालिंग	पुगेको	खोज तथा उद्धार, राहत सामाग्री ढुवानी तथा वितरण, शिविर व्यवस्थापन तथा शान्ति सूरक्षा
४	स्वास्थ्य चौकी	२, ७, ३, ४, ५, १४	पुगेको	स्वास्थ उपचार, स्वास्थ्य प्रर्वद्धन तथा शिविर सञ्चालनमा सहयोग
५	खहरे धनुवासे आर्युबेद अस्पताल	वलिग ३	पुगेको	स्वास्थ उपचार, स्वास्थ्य प्रर्वद्धन तथा शिविर सञ्चालनमा सहयोग
६	नेपाल टेलिकम	वालिग ६	पुगेको	आपतकालीन सञ्चार समन्वय
७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी वालिङ्ग उपशाखा	वालिंग	पुगेको	खोज तथा उद्धार, सर्वेक्षण, राहत सामाग्री व्यवस्थापन एबं वितरण, एम्बुलेन्स र प्राथमिक उपचार सेवा
८	उद्योग बाणिज्य संघ	वालिंग	पुगेको	निजी क्षेत्रहरूसँग समन्वय र विपद्को समयमा राहत सङ्कलन
९	जेसिस	वालिंग	पुगेको	विपद्मा राहत सङ्कलन तथा सहयोग
१०	रोटरी क्लव	वालिंग	पुगेको	विपद्मा राहत सङ्कलन तथा सहयोग

स्रोत: नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

माथिको रोटी चित्रले दुरीको आधारमा सरकारी तथा गैर–सरकारी निकायहरूसँग बिपद्मा संलग्नता र उपस्थितिको अवस्था देखाउँदछ। वडा कार्यालयहरू, प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय संघ सस्थाहरू बिपद्मा नगरपालिकासँग निकटम रहि कार्य गरिरहेको देखिन्छ भने कतिपय संघ संस्थाले आवश्यकताको आधारमा सहयोग गरिरहेको देखिन्छ। बिपद्को अवस्थामा प्रभावकारी र समयमै मानवीय सहयोग प्रदान गर्नका लागि माथि उल्लेखित सरकारी तथा गैर–सरकारी निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्यबाट प्रभावित समुदायहरूमा खोज–उद्धार तथा राहत सेवाहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ। यसका लागि संभावित बिपद्को जोखिम कम गर्न जोखिम व्यवस्थापन योजना आवश्यक पर्दछ। नगरपालिकाभित्र मानवीय तवरमा काम गर्ने सरकारी तथा गैर–सरकारी संस्थाहरूको पहिचान तथा रोष्टर तया गरि समय-समयमा बैठक तथा अन्तरक्रिया गर्नसकेको खण्डमा स्रोत र साधनको आँकलनमा सहयोग पुग्दछ। प्राप्त सबै निकायको उपलव्ध स्रोत–साधनको लेखाजोखा गरेर अपुग स्रोतको लागि नगरपालिकाले प्रदेश तथा केन्द्र सरकार, गैरसरकारी संघ–संस्था तथा दातृ निकायहरूसँग सहयोग जुटाएर जलबायु परिवर्तन तथा समग्र बिपद् व्यवस्थापनका लागि दिर्घकालीन योजना निर्माण गर्न अग्रसर हुनु पर्ने देखिन्छ।

८.९.३ प्रकोप पात्रो बिबरण

नगरपालिकामा कुन समयमा कुन प्रकोप हुन्छ भनेर पत्ता लगाउन प्रकोप पात्रो तयार गर्न सकिन्छ। यो प्रकोप पात्रो नगरपालिकाको सबै वडाहरूको प्रतिनिधित्व भएको समूहगत छलफलबाट तयार गरिएको छ।

तालिका नं. १८७ : प्राकृतिक तथा गैह्र प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण

प्रकोपहरू	बैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुष	माघ	फागुन	चैत
भूकम्प												
पहिरो												
बाढी												
आगलागी												
महामारी												
हुरीबतास												
खडेरी												
जंगली जनावर आंतक												

स्रोतः नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

माथिको तालिकाबाट साउन, भदौ र असोज महिनाहरूमा पहिरो र असार, साउन र भदौ महिनाहरूमा बाढीको प्रकोपहरू देखिन्छ भने बैशाख, जेठ र चैत्र महिनाहरूमा आगलागिको प्रकोप बढि हुने गर्दछ। यसैगरी जेठ देखि भदौ तथा पुष र माघ महिनाहरूमा झाडा-पखाला जस्ता महामारीको प्रकोप हुने गर्दछ। बैशाख, फागुन र चैत्र जस्ता सुख्खा मौसममा हुरीबतासका घटनाहरू हुने गर्दछन्। नेपाल भूकम्पको जोखिमको उच्च स्थानमा रहेको हुदाँ भुकम्पीय जोखिमको सम्भावना जुनसुकै समयमा हुन सक्ने भएकाले यसको पुर्वतयारीका प्रयासहरू गरिराख्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ। उल्लेखित प्रकोपको समयरेखाबाट बिपद्-पुर्व पुर्वतयारीका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्नका लागि विपद्मा काम गर्ने निकायहरू विच समन्वय र सहकार्यका लागि नगरपालिकाको भूमिका र पहलकदमी महत्वपूर्ण हुन्छ। यसका लागि आकस्मिक कार्ययोजना बनाउने, राहत सामाग्री भण्डारण गर्ने, कृतिम घटना अभ्यास गर्ने जस्ता विपद् पुर्वतयारीका कार्यहरू गर्न गराउन सकिन्छ।

८.९.४ प्राकृतिक विपद वा प्रकोप जोखिमको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकाका केही परिवारहरूलाई तपाईको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको प्राकृतिक विपद् वा प्रकोपको जोखिमहरू छन् भनी सोधिएको बहु-उत्तर आउने प्रश्नमा ६७८ परिवारले प्रकोप सम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा बढी भुक्षयीकरणबाट प्रभावित भएको परिवार सङ्ख्या २२५, दोस्रोमा पहिरोबाट प्रभावित १९२ र तेस्रोमा बाढीका कारण प्रभावित हुनेहरू ६८ रहेका छन् । यस बाहेक नगरपालिकामा आगलागी, खडेरी, चट्याङ्ग/हुरी आदी बाट प्रभावित हुने गरेको देखिन्छ । माथि उल्लेखित प्राकृतिक विपद्हरू विशेषगरी जलवायू परिवर्तन, भूमण्डलिय तापक्रम वृद्धि, वातावरण प्रदुषण, बनजंगल फँडानी, अत्यधिक कार्बन उत्सर्जन र प्राकृतिक सन्तुलन विरुद्ध हुने मानविय गतिविधिका कारण उत्पन्न छन् । यस प्रकारका प्राकृतिक विपद्बाट जोगिन एकिकृत विपद् व्यवस्थापन प्रतिकार्य तथा पुर्व तयारी योजना निर्माण गरी विपद्सँग सामना गर्ने र कमभन्दा कम धनजनको क्षति हुने गरी तयार रहनु विवेकपूर्ण हुन्छ । दिर्घकालीन रणनीतिमा वातावरण संरक्षण र दीगो विकासका कार्यक्रमहरूलाई पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्ने हुन्छ । अर्कोतर्फ स्वाभाविक भौगर्भिक प्रक्रियाको कारण जाने भूकम्पको जोखिमका हिसाबले नेपाल अत्यन्त जोखिमयूक्त क्षेत्रमा पर्ने हुँदा भूकम्प लागि न्यूनिकरण गर्ने उपाय नै नहुने हुँदा पुर्व तयारी र प्रतिकार्यका प्रभावकारी योजना निर्माण गर्ने र विशेष गरी भूकम्पीय जोखिमका हिसाबले जोखिम रहित घर र भौतिक संरचना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहितालाई कडाईका साथ पालना गर्नुपर्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १८८ : प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	खडेरी	बस्तीमा आगालागी	जंगलमा आगालागी	बाढी	डुबान	आँधी	चट्याङ/हुरी	असीना	आशिंक वर्षा	भूक्षइकरण	पहिरो	शितलहर	अन्य	जम्मा
१			१	२		२				२	१६		२	**२४**
२				१		२				२५	७६			**९६**
३	१८		१०	८			२२	२२	१					**२३**
४									१	११	१		२	**१४**
५	२	१	४	४		१	४	१		३	१२	३	३	**२१**
६	३२	२९	२३	१	१	३	२२	६		४	५		१	**४४**
७				१							२			**२**
८	१	१	२	२						८	४			**१३**
९			१	१५	१	१				१८	७			**३८**
१०	१			४	३						१			**८**
११				३		१				१				**५**
१२		३		१		१	२	३		१४१	५			**१४९**
१३				१०		१				११	६	२	१३८	**१६३**
१४			२	१६	२	१				१	५७		१	**७८**
जम्मा	**५४**	**३४**	**४३**	**६८**	**७**	**१३**	**५०**	**३२**	**२**	**२२५**	**१९२**	**५**	**१४७**	**६७८**
प्रतिशत	**७.९६**	**५.०१**	**६.३४**	**१०.०३**	**१.०३**	**१.९२**	**७.३७**	**४.७२**	**०.२९**	**३३.१९**	**२८.३२**	**०.७४**	**२१.६८**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

खण्ड ९ : विकास सूचकाङ्क र गरिवीको स्थिति

९.१ प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औसतप्रतिव्यक्ति आय

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये वार्षिक १२,००० भन्दा कम रकममा जीवन गुजारा गर्ने परिवारहरूको सङ्ख्या २,४८९ अर्थात् २१.९० प्रतिशत, रु १२,००० देखि ३६,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको सङ्ख्या १,४३१ अर्थात् १२.५९ प्रतिशत, रू. ३६,००० देखि ६०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको सङ्ख्या १,७०७ अर्थात् १५.०२ प्रतिशत रहेको, रू. ६०,००० देखि १,२०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको सङ्ख्या २,६९२ अर्थात् २३.६८ प्रतिशत रहेको, रू. १,२०,००० देखि १,८०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको सङ्ख्या १,३४१ अर्थात् ११.८० प्रतिशत रहेको र रू. १,८०,००० भन्दा माथि रकममा गुजारा गर्नेको सङ्ख्या भने १,६९७ अर्थात् १४.९३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । तथ्याङ्कको समग्र पक्षलाई हेर्दा नगरपालिकामा प्रतिपरिवार वार्षिक आय उच्च र न्युन हुनेहरूको सङ्ख्या बराबरजस्तो अर्थात् सन्तुलनमा रहेको देखाउँछ । जीवन निर्वाहका लागि अति आवश्यक गाँस, बास र कपासको परिपुर्ति कै लागि संघर्ष गर्नुपर्ने अवस्थाका परिवारहरूबाट राज्यले अपेक्षा गर्नुको साटो उनीहरू प्रति थप दायित्व हुने भएकोले गरिबी निवारणलाई प्राथमिकतामा राखी लोक कल्याणकारी राज्यको अवधारणालाई मूर्त बनाउनुपर्ने देखिन्छ । नगरपालिकाको जम्मा औसतप्रतिव्यक्ति वार्षिक आयलाई हेर्दा १,१४,६३८ अर्थात् मासिक झण्डै १० हजार रूपैँयामा सबै गुजारा चलाउनुपर्ने देखिन्छ। यद्यपि औसतप्रतिव्यक्ति आयले समग्र आर्थिक सूचकको काम भने गर्दैन । थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं.१८९ : वडाअनुसार प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औसतप्रतिव्यक्ति आय

वडा नं.	१२००० भन्दा कम	१२०००-३६०००	३६,०००-६०,०००	६०,०००-१,२०,०००	१,२०,०००-१,८०,०००	१,८०,००० भन्दा बढी	छुटेका	जम्मा परिवार सङ्ख्या	औसत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय
१	१२३	८५	१४०	२३४	१२७	१४२		**८५१**	**१२२,१७७**
२	९१	१०१	९२	१४२	५६	५२		**५३४**	**८४,२७३**
३	५५	५२	५१	८८	४८	५२		**३४६**	**९६,०५४**
४	१४१	८२	७५	१२०	५१	४३		**५१२**	**८२,२८९**
५	१२१	८४	९५	१५२	५३	६९	१	**५७५**	**९८,९५१**
६	१४५	७७	१०९	१९५	१०६	११६		**७४८**	**११४,४५९**
७	७२	६०	७७	११९	१०६	७९		**५१३**	**११४,४९३**
८	२६०	१३३	१९९	३७८	१७९	२७०	६	**१,४२५**	**१५५,११२**
९	३१५	१८५	२४४	४२४	२३७	३२७		**१,७३२**	**१४६,८७३**
१०	१०३	८२	१२०	१७१	७९	१६९		**७२४**	**१३८,०५२**
११	२३५	८१	९४	१६१	५६	६३		**६९०**	**७५,९३२**
१२	२७५	४६	६७	९९	५९	७३		**६१९**	**८१,१५९**
१३	२०३	१६६	१७१	२०५	१०४	१३०	२	**९८१**	**१०४,७४६**
१४	३५०	१९७	१७३	२०४	८०	११२		**१,११६**	**८६,७७२**
जम्मा	**२,४८९**	**१,४३१**	**१,७०७**	**२,६९२**	**१,३४१**	**१,६९७**	**९**	**११,३६६**	**११४,६३८**
प्रतिशत	**२१.९०**	**१२.५९**	**१५.०२**	**२३.६८**	**११.८०**	**१४.९३**	**०.०८**	**१००.००**	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

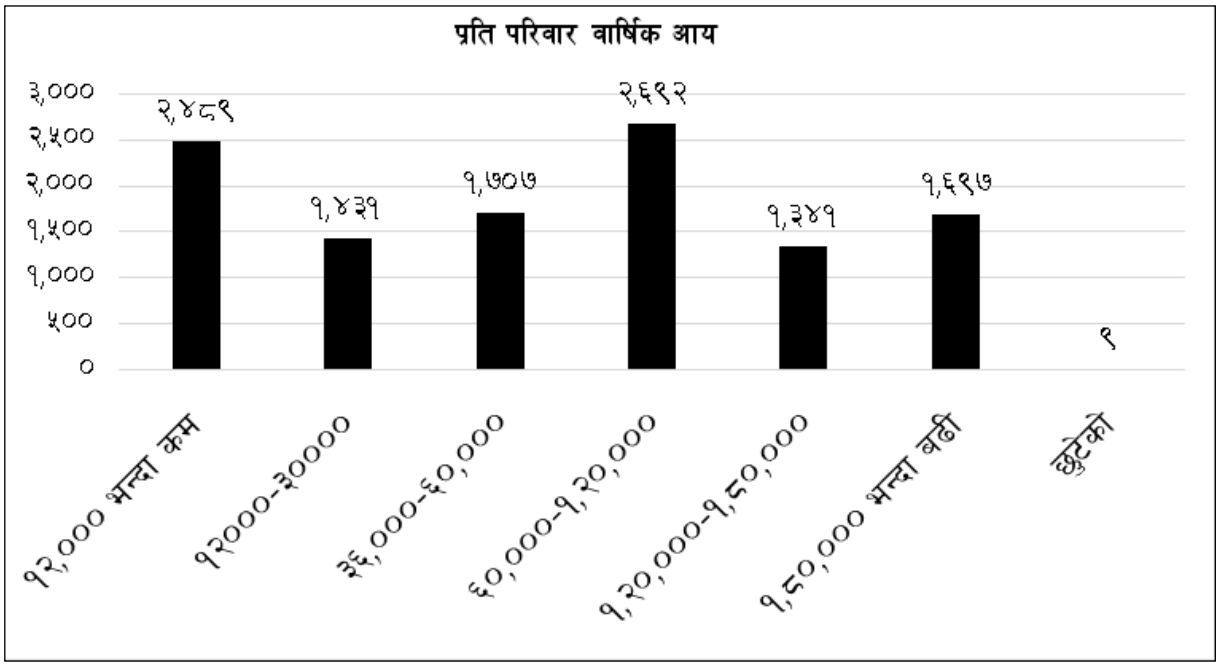

९.२ परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रति परिवार वार्षिक आम्दानी र प्रतिव्यक्ति आयमा योगदान गर्ने महिला र पुरुषको तथ्याङ्कलाई हेर्दा समग्रतामा महिलाको भन्दा धेरै घरपरिवारमा पुरुषकै योगदान बढी देखिन्छ। कुल घरपरिवारहरू मध्ये ६१.७० प्रतिशत पुरुषको योगदान र ३८.३० प्रतिशत महिलाको घरमूली भई आम्दानीमा योगदान भएको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा पुरुषको योगदान नेपाली पितृसत्तात्मक सामाजिक संरचना भएको समाजमा बढी हुनु स्वभाविक देखिएतापनि महिलाको योगदानसमेत उल्लेख्य छ। विगतका वर्षहरूमा भन्दा हालका वर्षहरूमा महिलाहरूको आर्थिक क्रियाकलापहरूमा सकृयता अवश्य पनि बढेको छ। यसले आय आर्जनमा राम्रो टेवा पुऱ्याएको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कको अर्कोपक्ष परिवारको मुख्य आम्दानीमा संलग्न व्यक्ति लामो समयदेखि विदेशमा वा बाहिर रहेका कारण महिला घरमूली भनी उत्तर दिने उत्तरदाताको कारण समेत तथ्याङ्कमा महिलाको सहभागिता बढेको हुन सक्छ तथापि महिला उद्यमशिलता भने विगतभन्दा बढेको तथ्याङ्कले स्पष्ट गर्दछ। परिवारमूली भन्नाले परिवारमा परिआएका दैनिक कामकाज, खर्च र व्यवहार चलाउन व्यवस्था मिलाउने मुख्य व्यक्ति भन्ने बुझिन्छ। थप विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका नं. १९० : परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रतिव्यक्ति आयको वर्गान्तर	पुरुष		महिला		जम्मा	औसत प्रतिव्यक्ति आय (वार्षिक)
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१२००० भन्दा कम	१,५५०	२२.१	९३९	२१.६	२,४८९	१,८८२
१२०००-३६०००	९२१	१३.१	५१०	११.७	१,४३१	२५,४८८
३६,०००-६०,०००	१,१२०	१६.०	५८७	१३.५	१,७०७	५०,२४८
६०,०००-१,२०,०००	१,७२३	२४.६	९६९	२२.३	२,६९२	९१,१६७
१,२०,०००-१,८०,०००	८००	११.४	५४१	१२.४	१,३४१	१५१,४८१

प्रतिव्यक्ति आयको वर्गान्तर	पुरुष		महिला		जम्मा	औसतप्रतिव्यक्ति आय (वार्षिक)
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१,८०,००० भन्दा बढी	८९०	१२.७	८०७	१८.५	१,६९७	४२८,०८१
छुटेका	९	०.१			९	.
जम्मा	**७,०१३**	**१००.०**	**४,३५३**	**१००.०**	**११,३६६**	**११४,६३८**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

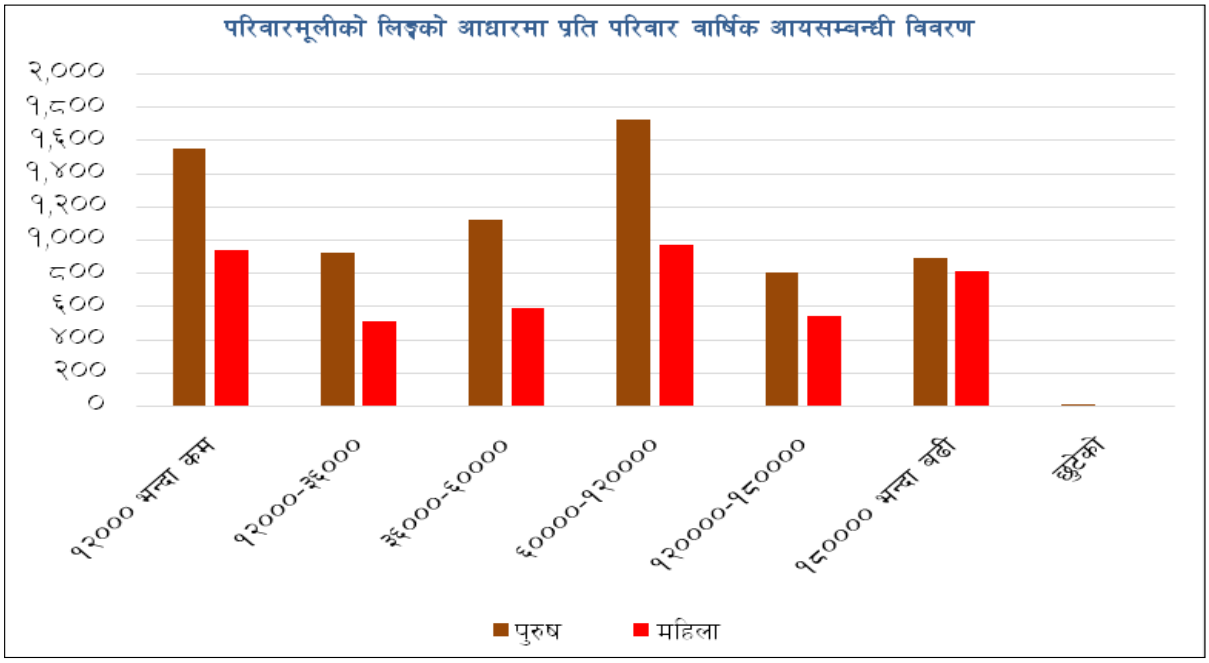

९.३ विपन्नता सुचकाङ्क

संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सहकार्यमा स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठानले सामाजिक परिचालकहरूको लागि तयार पारेको हाते पुस्तिकाअनुसार विपन्नता सुचक भन्नाले:

१. ठूला पशुपाल्ने क्षमता र रोजगारका अवसर नभई दैनिक ज्यालादारीमा आधारित जीविकोपार्जन (आर्थिक विपन्नताका कारण दैनिक ज्यालादारीको काम गर्न वाध्य घर परिवार)

२. खाद्य अपर्याप्तता (आफ्नो खेती/मुख्य आम्दानीबाट ३ महिनाभन्दा कम समयसम्म मात्र खान पुग्ने वा ३ देखि ६ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने विपन्न घर परिवार । यस अन्तर्गत त्यस्ता घर परिवारहरू पर्दछन् जसले बाँकी अवधिको लागि ज्याला मजदुरी गरेर गुजारा गर्नुपर्ने हुन्छ)

३. सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत रूपमा छेउ लगाइएका वा सीमान्तकृत गरिएका (Marginalised वा भेदभाव गरिएका परिवार जस्तै: दलित, जनजाति आदि । यसमा विशेष गरेर समाजमा पिछडिएको वर्गका घर परिवारहरू पर्दछन् । (तर स्पष्ट हुनुपर्ने कुरा केछ भने दलित तथा जनजाति भन्दैमा स्वत: विपन्न हुनेर अन्य जातजाति हुँदैमा स्वत: विपन्न नहुने भने होइन । यो त उनीहरूको सामाजिक, आर्थिक अवस्था र स्थितिको आधारमा बिचार गरी (Condition and position) निर्धारण गरिनु पर्ने कुरा हो) ।

४. ऋणबाट ग्रस्त परिवार (ऋणको भुमरीमा फसेको परिवार जस्तै: दैनिक गुजारा गर्न गाह्रोपरी बेसाएर खाँदा ऋणमा डुबेका, सामान्य औषधोपचार गर्न लिएको ऋण चुक्ता गर्न नसकेका, बाबुबाजेको पालामा लिएको ऋण चक्ता गर्न असक्षम भई मारमा परेका, विपन्न र पीडित परिवार आदि पर्दछन् ।

५. गरिव एकल महिला (विधवा, वृद्धा, बेसहारा, श्रीमान् बेपत्ता भएका, व्यक्तिगत तथा सामुहिकरूपमा सताइएका

६. घरवारविहीन र सुकुम्वासी वा द्वन्द्ववाट विस्थापित भई आएको परिवार (जग्गा जमिन नभएका, अरूको जग्गा कमाउने

७. आफ्ना हक अधिकारका लागि आवाज उठाउन नसक्ने परिवार (सूचनामा पहुँच भएर वा नभएर आवाज उठाउन सकेका छैनन्, थिचो मिचो र अन्याय विरूद्ध आवाज उठाउन सक्दैनन्) जुटाउन असक्षम परिवार

९.४ सम्पन्नता सुचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण

सम्पन्न सूचकाङ्कका आधारमा नगरपालिकामा रहेका घरपरिवारमध्ये धेरै राम्रो अवस्थामा रहेका परिवारको सङ्ख्या जम्मा ५ अर्थात् ०.०४ प्रतिशत र राम्रो अवस्थामा रहेका २२४ अर्थात् १.९७ प्रतिशत मात्र रहेको छ । समग्र तथ्याङ्कको विश्लेषणमा यो न्यून हो । यसको अर्थ मध्यम अवस्थामा रहेका ४,६८० अर्थात् ४१.१८ परिवारहरू बाहेक अन्य सबै परिवारको अवस्था कमजोर र अति कमजोर देखिन्छ । यसर्थ यस नगरपालिकालाई आर्थिक रूपले सम्पन्न नगरपालिका भन्न सकिदैन । त्यसमाथि पनि ३७४ अर्थात् ३.२९ प्रतिशत परिवार अत्यन्त कमजोर अवस्थामा अर्थात् गरिबीमा रहेका छन् । यसरी नगरपालिकाका हालका आर्थिक गतिविधिहरू यी परिवारहरूको अवस्थालाई हेर्दा सम्पन्नता तर्फभन्दा पनि निर्वाहतर्फ केन्द्रित हुनुपर्ने बाध्यतामा देखिन्छ । आर्थिक, सामाजिक, भौतिक र साँस्कृतिक सम्पन्नताको यात्रा भने जीवन निर्वाहका नागरिकहरूका सवालहरू पूर्णरूपमा सम्बोधन भए पश्चात मात्र अगाडि बढ्न सक्दछन् । यसतर्फ राज्यको ध्यान जानु जरुरी छ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. १९१ : सम्पन्नता सुचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण

वडा	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	धेरै राम्रो	जम्मा
१	११	३००	५०३	३७		**८५१**
२	२७	३४४	१६१	२		**५३४**
३	१८	३१९	९			**३४६**
४	१९	३३०	१६३			**५१२**
५	११	३८७	१७६	१		**५७५**
६	३४	३५३	३४६	१५		**७४८**
७	१५	२९९	१९८	१		**५१३**
८	३२	६०६	७१९	६४	४	**१,४२५**
९	१४	६२४	१,०२१	७२	१	**१,७३२**
१०	१६	३२९	३६६	१३		**७२४**
११	५१	४१९	२१६	४		**६९०**
१२	५९	५०५	५५			**६१९**
१३	२०	४९७	४५०	१४		**९८१**
१४	४७	७७१	२९७	१		**१,११६**
जम्मा	**३७४**	**६,०८३**	**४,६८०**	**२२४**	**५**	**११,३६६**
प्रतिशत	**३.२९**	**५३.५२**	**४१.१८**	**१.९७**	**०.०४**	**१००.००**

स्रोतः घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

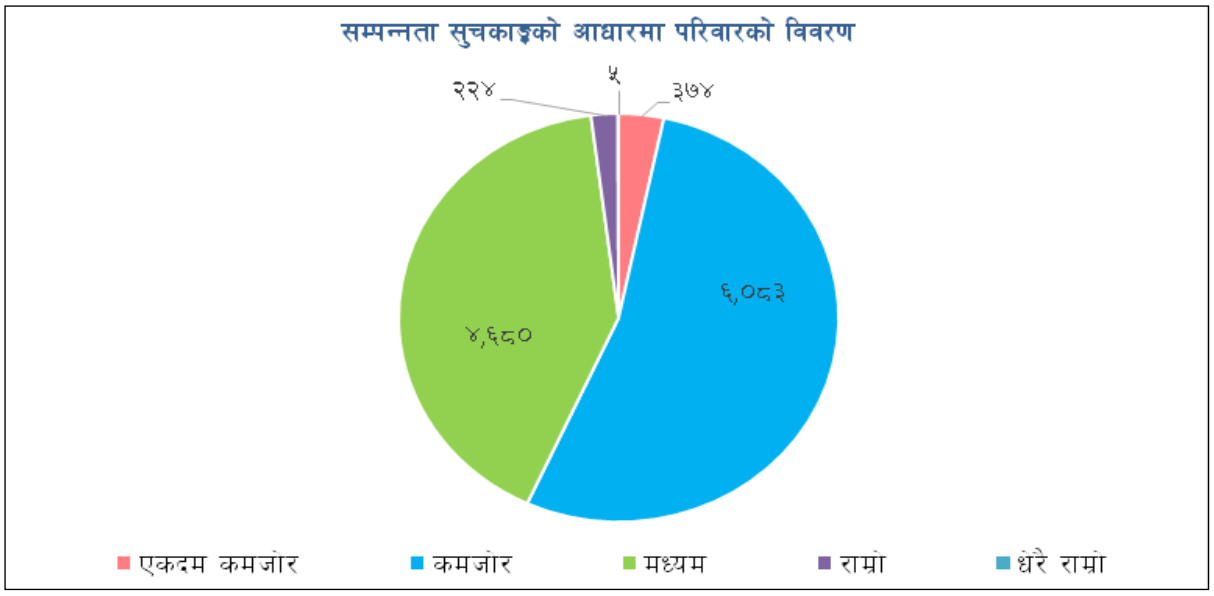

९.५ सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण

नगरपालिकामा सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा लैङ्गिक हिसाबले गरिएको तुलनात्मक अध्ययनअनुसार स्वाभाविक रूपमा विद्यमान पुरुष प्रधान नेपाली सामाजिक संरचनाका कारण पुरुषको सङ्ख्या सबैतर्फ बढी देखिन्छ । अधिकांश घरहरूमा पुरुष नै घरमूली भएर रहने हुँदा महिला र पुरुष बिचको अन्तर निकै फराकिलो देखिन्छ । यसको अर्थ परिवारको आर्थिक हैसियत निर्माणमा महिलाको निर्णायक भूमिका पुरुषको भन्दा कमजोर नै छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं. १९२ : सम्पन्नता सूचकांकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण

लिङ्ग	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	धेरै राम्रो	जम्मा
पुरुष	२२१	३,६९६	२,९२२	१७१	३	७,०१३
महिला	१५३	२,३८७	१,७५८	५३	२	४,३५३
जम्मा	**३७४**	**६,०८३**	**४,६८०**	**२२४**	**५**	**११,३६६**
प्रतिशत	**३.२९**	**५३.५२**	**४१.१८**	**१.९७**	**०.०४**	**१००.००**

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

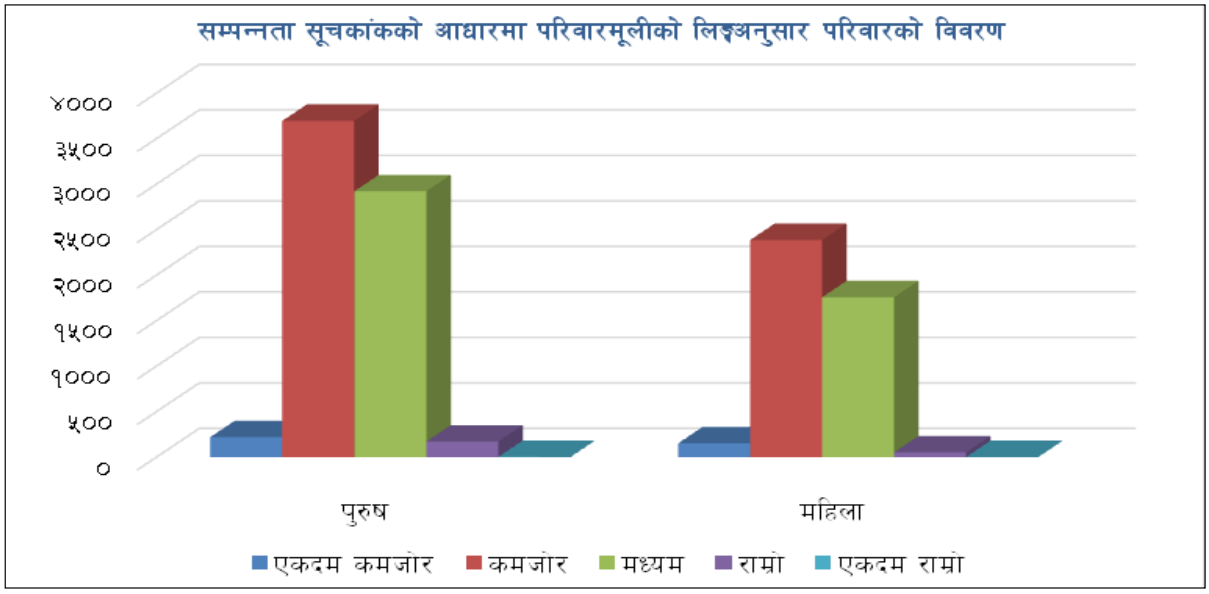

खण्ड १० : विविध

१०.१ नगरपालिकाको सङ्गठनात्मक ढाँचा

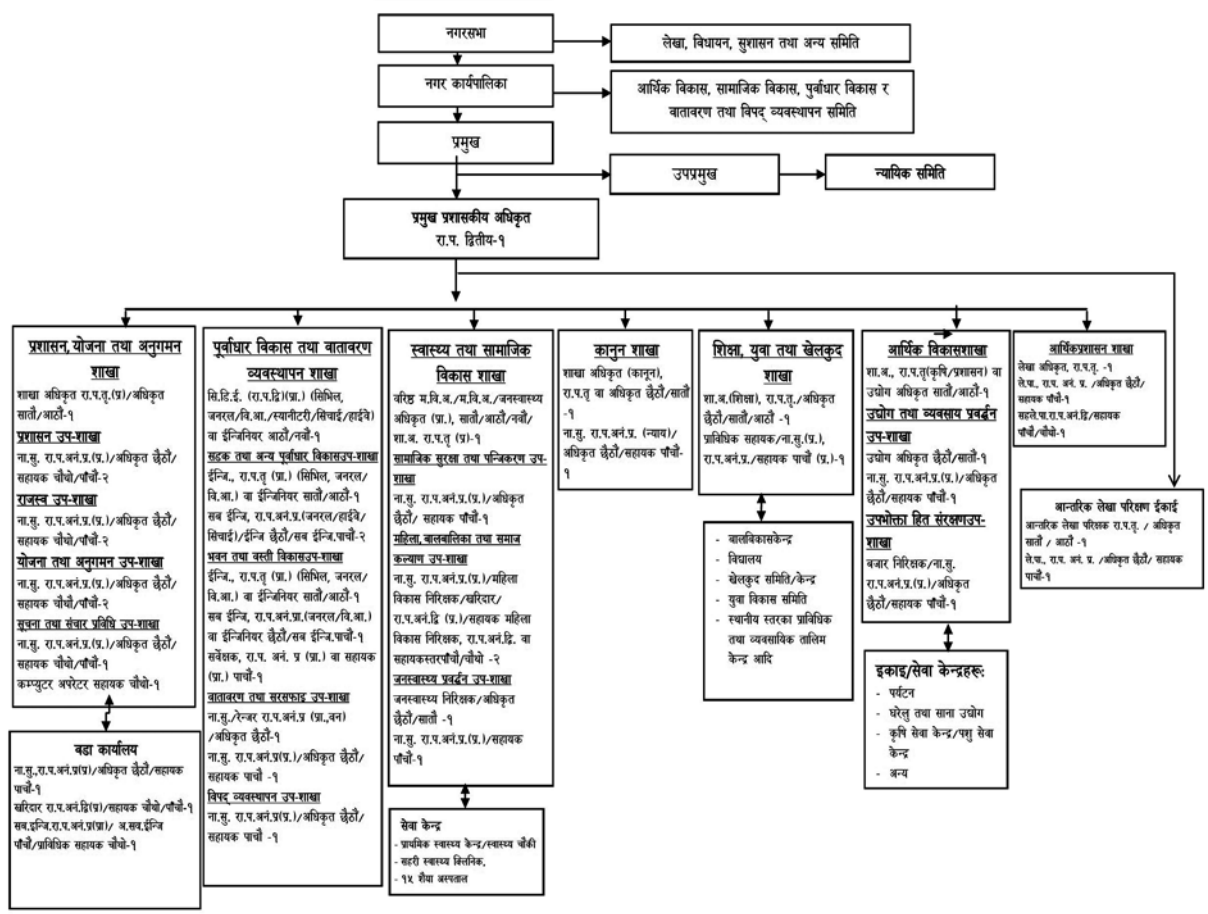

स्रोत: सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, २०७४

१०.२ नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

तालिका नं. १९३ : नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
१	वडा कार्यालय	१ नं वडा	खहरे	१	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		२ नं. वडा	सिमलचौपारी	२	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		३ नं. वडा	माझकोट	३	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		४ नं वडा	एलादी	४	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		५ नं. वडा	जगत भञ्ज्याङ	५	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		६ नं. वडा	एक्लेपिपल	६	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		७ नं. वडा	केवरेभञ्ज्याङ	७	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		८ नं. वडा	वालिङ	८	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		९ नं. वडा	भुम्रे	९	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		१० नं. वडा	झेडीथोक	१०	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		११ नं. वडा	डौवा	११	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
		१२ नं. वडा	दहपोखरी	१२	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		१३ नं. वडा	झलुङे	१३	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
		१४ नं वडा	तिवारी पसल	१४	२ जना	वडाले गर्ने सवै कार्य
२	स्वास्थ्य चौकी	धनुवाँसे स्वास्थ्य चौकी	सिमलचौपारी	२	६ जना	स्वास्थ्य चौकीले गर्ने सवै कार्य
		केवरेभञ्ज्याङ स्वास्थ्य चौकी	केवरेभञ्ज्याङ	७	६ जना	स्वास्थ्य चौकीले गर्ने सवै कार्य
		खहरे धनुबासे आर्युर्बेद औषधालय	यादी	१	-	-
		माझकोट शिवालय स्वास्थ्य चौकी	माझकोट	३	५ जना	माझकोट
		एलादी स्वास्थ्य चौकी	एलादी	४	५ जना	एलादी बासिन्दा
		जगत भञ्ज्याङ स्वास्थ्य चौकी	जगत भञ्ज्याङ	५	५	वडा नं. ५ सवै
		थुमपोखरा स्वास्थ्य चौकी	तिवारी पसल	१४	५ जना	वडा नं १४
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	कागती भञ्याङ	११	३ जना	वडा नं ११
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	एक्लेपिपल	६	३ जना	वडा नं. ६
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	डुडखोला	९	३ जना	वडा न ९ १३ १४
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	काफलडाँडा	८	३ जना	वडा न ८
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	झलुङे	१३	३	वडा न १३
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	खहरे	१	३	वडा न १
		नगर स्वास्थ्य केन्द्र	मदीखोला	१०	३	वडा न १०
		तरकारी तथा फलफुल प्रशोधन केन्द्र			०	
३	कृषि	पशु सेवा केन्द्र केवरेभञ्ज्याङ			१	वडा नं ७
४	पशु सेवा	पशु सेवा केन्द्र थुमपोखरा	गहते	१४	२ जना	वडा नं १४
		अतिरीक्त हुलाक केवरेभञ्ज्याङ	केवरेभञ्ज्याङ	७		वडा न. ७
५	हुलाक	अतिरीक्त हुलाक थुमपोखरा	तिवारी पसल	१४	२ जना	वडा नं १४
		अतिरीक्त हुलाक जगत भञ्ज्याङ	जगत भञ्ज्याङ	५	२	वडा नं ५
		अतिरीक्त हुलाक	टापु	११	५	वडा नं ११
		इलाका हुलाक	भकुण्डे	१०		
६	इलाका प्रहरी	थुमपोखरा प्र. चौकी	झलुङ्गे	१३	९	
७	इलाका प्रहरी कार्यालय	केवरेभञ्ज्याङ इलाका चौकी	केवरेभञ्ज्याङ	७		वडा नं ७
	चौकी	प्रहरी विट	वालिङ मोड	८		

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
८	अन्य कार्यालयहरू	फलफूल तथा तरकारी प्रसोधन केन्द्र	डुडे चौपारी	४	२ रोपनी	-
		नेपाल दुरसञ्चार	मिर्दी	६	-	-
९	सरकारी स्वामित्वका संस्थान, समिति आदि					

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.३ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण

तालिका नं. १९४ : नागरिक सचेतना केन्द्र तथा नागरिक मञ्चसम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	ना.स.के भएको वाड न. र बस्तीको नाम	सबै नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम	जम्मा सदस्य सङ्ख्या		ना.स.के संयोजकको नाम, थर	लिङ्ग	ना.स.केमा सञ्चालन भएको Reflect शेसन सङ्ख्या (आ.व.२०७४-०७५)
			म	पु			
९	भुम्रे टोल	भुम्रे नासके	३३		फुलमाया वि.क.	म	१६
१०	राङदी टोल	गह्रौंकालिका नासके	२५	५	राधा सुवेदी	म	१५
८	ढावखोला टोल	जनजागृती नासके	२२	४	तेजु कार्की	म	१७
८	मास्की डाँडा	कास्की डाँडा नासके	२३	१	यशोदा मास्की	म	१२
६	भरुवा टोल	भरुवा नासके	२४	४	झलकमाया थापा	म	१६
६	रेसखोला	रेसखोला नासके	२६	४	रञ्जु सुनार	म	४
६	तल्लो साठीघर	तल्लो साठीघर नासके	३०	२	चिनिमाया एस.के	म	१६
२	राना गाउँ	सत्यवती नासके	२४	५	मिना राना	म	१२
२	सियाले बस्ती	शितलनगर नासके	२९	३	वेलमाया सार्की	म	३
१	फलोभरा टोल	साहारा नासके	२८	२	सीता वि.क (क)	म	१०
९	जनचेतना टोल	जनचेतना नासके	१६	१०	ज्ञानु माझी	म	९
९	जोगीथुम टोल	जोगीथुम नासके	२८	२	विष्णु माझी	म	३
१४	देउराली	देउराली नासके	३५		प्रमिला सार्की	म	१५
१४	भलुवई देउराली	भलुवई देउराली नासके	३३		टौमाया सार्की	म	५
११	आमडाँडा टोल	आमडाँडा नासके	२६	४	कोपिला माझी	म	१६
११	हिमालय टोल	हिमालय टोल नासके	२८	२	सिर्जना एस.के	म	४
१२	सिर्सेकोट टोल	लालिगुराँस नासके	२१		गुनुमाया गुरुङ	म	३
१२	लामपाते टोल	नवदुर्गा नासके	३०		सफिका क्षेत्री	म	१७
४	एलादी	समाजकल्यण नासके	२६	३	मुनीमाया गुरुङ	म	१६

क्र.सं.	ना.स.के भएको वाड न. र बस्तीको नाम	सबै नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम	जम्मा सदस्य सङ्ख्या		ना.स.के संयोजकको नाम, थर	लिङ्ग	ना.स.केमा सञ्चालन भएको Reflect शेसन सङ्ख्या (आ.व.२०७४-०७५)
			म	पु			
४	जमुने डाँडा	जनजागृत नासके	१६	१	मिरादेवी रेग्मी	म	५
१४	कोखे	कोखे नासके	१५	१५	तुलसा तिवारी	म	३
५	मझकोट	मायादेवी नासके	२५	३	लालीमाया थापा	म	४
५	नेपाली टोल	चण्डीथान नासके	३०		मिनमाया गुरुङ	म	१३
७	सपाउदे	सपाउदे नासके	३०		जमुना दर्जी	म	४
७	केवरे	मिलिजुली नासके	३०		ढालिमाया विरकट्टा	म	१७
३	बाँखे	बाँखे नासके	१८	४	भोक ब. गुरुङ	पु	३
३	कालिका	कालिका नासके	२६	४	टुकमाया गसरुङ	म	१२
१३	थुमपोखरा	थुमपोखरा नासके	२५		कलपना श्रेष्ठ		९

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.४ गैरसरकारी संस्थासम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूले समुदायमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा आफ्ना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेका छन् । यस नगरपालिकमा रहेका गैरसरकारी संघ संस्थाहरूको विवरण निम्न प्रकारका छन् :

तालिका नं. १९५ : गैर-सरकारी संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	विषयगत क्षेत्र	अध्यक्ष	समपर्क नं.
१	उज्वल भविष्य निर्माण युवा क्लव	थुमपोखरा	कमल गैह्रे	९८४६१२४५८९
२	संकल्प सहोग समूह	वालिङ	गेम बहादुर नेपाली	९८४६१५७२८०
३	सक्रिय सेवा समाज	वालिङ	गेम बहादुर नेपाली	९८४६१५७२८०
४	दियालो संस्था	वालिङ	कविता गैह्रे	९८५६०५५४३२
५	आँधीखोला क्रीएटिभ युथ क्लव	तिनदोबाटे	आनन्द पाठक	९८४६१६०७७७
६	दिदी बहिनी तथा समाज उत्थान संस्था	वालिङ	याम प्र भण्डारी	९८५०५०८३१
७	सी वी आर एस	वालिङ	-	-
८	जेसीस	वालिङ	याम प्र अधिकारी	९८५६०३०९८८
९	रोटरी क्लव अफ वालिङ	वालिङ	मदुसुदन आचार्य	९८४६११७६६१
१०	लायन्स क्लव अफ वालिङ	वालिङ		

स्रोतः जिल्ला प्रशासन, वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.५ नगरपालिकासँग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरू

तालिका नं. १९६ : नगरपालिका सँग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	संघ संस्थाको नाम	कार्यक्रम	स्वीकृत बजेट
१	कमिटेड	नगर पार्श्वचित्र	

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.६ नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण

तालिका नं. १९७ : नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण

क्र.सं.	नियम/विनियमको नाम
१	वालिङ नगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४
२	वालिङ नगरपालिकाको सवारी साधन सञ्चालन कार्यविधि २०७४
३	वालिङ नगरपालिकाको उपभोक्ता समिति कार्य सञ्चालन कार्यविधि २०७४
४	आयमुलक कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७४
५	वालिङ नगरपालिकाको आर्थीक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि २०७५
६	वालिङ नगरपालिकाको कृर्षि व्यवस्थापन ऐन २०७४
७	वालिङ नगरपालिकाको प्रशासकिय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन २०७५
८	वालवालीकाको अधिकार व्यवस्थित गर्ने ऐन २०७५
९	वालिङ नगरपालिकाको सहकारी ऐन २०७५
१०	सार्वजनिक निजी साझेदारी सम्वन्धि ऐन २०७५
११	स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐन २०७५
१२	वारुण यन्त्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्दशीका २०७५
१३	वालिङ नगरपालिकाको न्याय सम्पादन कार्यविधि २०७५
१४	वालिङ नगरपालिकाको निर्णय वा आदेश र अधिकार पत्रको प्रमाणीकरण कार्यविधि २०७५
१५	वालिङ नगरपालिकाको बैठक सञ्चालन कार्यविधि २०७४
१६	वालिङ नगरपालिका वाट गरिने वजार अनुगमन निर्देशीका २०७५
१७	स्थानीय राजपत्र प्रकाशन सम्वन्धि कार्यविधि २०७५
१८	कार्य सम्पादन नियमावली २०७४
१९	कार्य विभाजन नियमावली २०७५
२०	आर्थीक ऐन २०७५
२१	विनीयोजन ऐन २०७५

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.७ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम, टेलिफोन विवरण

तालिका नं. १९८ : नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	समपर्क नं.
१	वालिङ नगरपालिका	वालिङ ८	०६३४४०१८२
२	मालपोत कार्यालय वालिङ	वालिङ ८	०६३४४०७०२
३	नापी कार्यालय वालिङ	वालिङ ८	०६३४४०७०३
४	इलाका प्रशासन कार्यालय वालिङ	वालिङ ८	०६३४४०३४४
५	गह्रौ घ्याङलिङ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, वालिङ	वालिङ ९	०६३४४०१८८
६	सडक विभाग कार्यालय	वालिङ १०	०६३४४०१६६
७	इलाका वन कार्यालय	वालिङ ९	०६३४४०४३५
८	पशु स्वास्थ्य केन्द्र	वालिङ ९	०६३४४०२२६
९	कृषि कार्यालय	वालिङ ९	-
१०	वडा प्रहरी कार्यालय	वालिङ १०	-
११	ससस्त्र प्रहरी तालिम बेस	वालिङ ८	०६३४४०२८६
१२	नेपाल टेलिकम	वालिङ ६	०६३४४०४४४
१३	रेशम खेती विकास केन्द्र	वालिङ १	०६३४४०१०३
१४	नेपाल बैंक लि. वालिङ शाखा	वालिङ ८	०६३४४०११४
१५	कृषि विकास बैंक वालिङ शाखा	वालिङ ८	०६३४४०११५

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.८ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण

तालिका नं. १९९ : व्यवसायिक खेलाडीसम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर	वडा नम्बर
९	लक्ष्मण रुचाल	पु	३०	फुटबल	राष्ट्रिय	नेपाल U- 17 सुब्रोतो कप विजेता, नेपाल U- 19 राष्ट्रिय, राष्ट्रिय A div. लिग विजेता
८	सुभास गुरुङ	पु	२७	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	विश्वास श्रेष्ठ	पु	२२	फुटबल	राष्ट्रिय	U- 19 च्याम्पियन
८	सुरज हमाल	पु	२३	फुटबल	राष्ट्रिय	U-14 सुब्रोतो कप
९	गौरव गुरुङ	पु	२०	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	राजा बाबु थापा	पु	२४	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	क्षितिज राज जिटी	पु	२०	फुटबल	राष्ट्रिय	
१२	टिकाराज गुरुङ	पु	१७	फुटबल	राष्ट्रिय	
१०	विश्व थापा	पु	१८	फुटबल	क्षेत्रिय	
८	सफल थापा	पु	३०	फुटबल	क्षेत्रिय	

वडा नम्बर	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर	वडा नम्बर
१२	आषिश गुरुङ	पु	२३	फुटबल	राष्ट्रिय	
९	सुन्दर खड्का	पु	१७	फुटबल	राष्ट्रिय	
१०	अजय वि क	पु	२४	फुटबल	राष्ट्रिय	
१०	कृष्ण कुँवर	पु	३०	फुटबल	राष्ट्रिय	
९	सन्जु राना	पु	३०	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	लक्ष्मण थापा	पु	३४	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	गोपाल थापा	पु	३४	फुटबल	राष्ट्रिय	
१०	विमल मल्ल	पु	३०	फुटबल	राष्ट्रिय	राष्ट्रिय ए डिभिजन लिग विजेता
९	दिलिप थापा	पु	३६	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	अजिज दिन मिँया	पु	२१	फुटबल	क्षेत्रिय	
९	राजन गुरुङ	पु	१८	फुटबल	क्षेत्रिय	
९	विजय खाती	पु	१८	फुटबल	क्षेत्रिय	
८	सरोज श्रेष्ठ	पु	३६	फुटबल	राष्ट्रिय	
८	खड्क आले	पु	३४	फुटबल	क्षेत्रिय	
-	विशाल गुरुङ	पु	३५	फुटबल	क्षेत्रिय	
९	सुमन कुमाल	पु	२१	फुटबल	क्षेत्रिय	
१०	सोम बहादुर मल्ल	पु		फुटबल	राष्ट्रिय	
९	सजना राना	म	२२	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
८	रिया भानु	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
८	रेनुका हमाल	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
९	सुश्मा जिटी	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
९	पुष्पा गुरुङ	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
८	अस्मिता रनपाल	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
८	मन माया वि क	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
८	सरिष्मा थापा	म	१५	फुटबल	अन्तरराष्ट्रिय U-15	2nd SAAF Game
६	कृष्ण अधिकारी	पु	३९	भलिबल	राष्ट्रिय	
४	मोहन गुरुङ	पु	३४	भलिबल	राष्ट्रिय	पाँचौ राष्ट्रिय खेल (प्रथम) प्रतियोगिता (बिच म.प्र.)
४	शशिकुमार गुरुङ	पु	३४	भलिबल	राष्ट्रिय	राष्ट्रिय प्रतियोगिता तृतिय
४	रोशन गुरुङ	पु	२७	भलिबल	क्षेत्रिय	
४	भुपेन गुरुङ	पु	२८	भलिबल	राष्ट्रिय	राष्ट्रिय प्रतियोगिता प्रथम

वडा नम्बर	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर	वडा नम्बर
६	राम बहादुर डाला मगर	पु	२५	भलिबल	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड (तृतिय)
७	महेन्द्र गुरुङ	पु	३९	भलिबल	राष्ट्रिय	राष्ट्रिय भलिबल प्रतियोगिता (तृतिय)
८	सरिस्मा थापा	म	१५	भलिबल	जिल्ला	राष्ट्रपति कप (प्रथम)
८	बिन्दु थापा	म	१५	भलिबल	जिल्ला	राष्ट्रपति कप (प्रथम)
८	चुपि गुरुङ	म	१५	भलिबल	जिल्ला	राष्ट्रपति (प्रथम)
८	विनिता गुरुङ	म	१५	भलिबल	जिल्ला	राष्ट्रपति कप (प्रथम)
९	राजन गुरुङ	पु	१७	भलिबल	जिल्ला	राष्ट्रपति कप (प्रथम)
४	विष्णु गुरुङ	पु	२६	भलिबल	जिल्ला	जिल्ला (प्रथम)
४	भुपेन गुरुङ	पु	१७	भलिबल	जिल्ला	जिल्ला (प्रथम)
४	तन्ना गुरुङ	पु	४६	भलिबल	क्षेत्रिय	प्रथम
४	दुर्गा खनाल	पु	३५	भलिबल	राष्ट्रिय	प्रथम
१२	पुरन गुरुङ	पु	३५	भलिबल	राष्ट्रिय	प्रथम
९	प्रेम थापा	पु	३९	भलिबल	क्षेत्रिय	द्वितिय
८	रुबि श्रेष्ठ	म	१२	भलिबल	जिल्ला	प्रथम
९	बिघा राना	म	१२	भलिबल	जिल्ला	प्रथम
१२	टिकाराज गुरुङ	पु	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	राष्ट्रिय	उपराष्ट्रपति कप प्रथम
१२	विशाल गुरुङ	पु	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप द्वितिय
८	अशोक चौधरी	पु	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप द्वितिय
९	जगत राना	पु	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप द्वितिय
८	शसिमाया थापा	म	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	राष्ट्रिय	राष्ट्रपति कप प्रथम
१३	जमुना बराल	म	१७		क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप प्रथम
१३	चन्द्रकला खराल	म	१७	एथ्लेटिक्स (दौड)	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप प्रथम
१३	चित्र थापा	म	१९	एथ्लेटिक्स (ज्याब्लिन थ्रो)	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप प्रथम
१३	दिपा गैरे	म	१६	लङ जम, ट्रिपल जम	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप द्वितिय
८	थमन गुरुङ	पु	४१	म्याराथोन	क्षेत्रिय	राष्ट्रपति कप द्वितिय
६	ओमकान्त पंगेनी	पु	३६	म्याराथोन	क्षेत्रिय	पश्चिमाञ्चाल तृतिय

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.९ शवदाह विवरण

तालिका नं. २०० : शवदाह विवरण

क्र.सं.	विवरण	स्थान	अवस्था	कैफियत
१	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	रामबाच्छामाथि च्यानडाँडा वार्ड न १	ठीकै	
२	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	सिगारकोट च्यानडाँडा राम्चे खलडाँडा वार्ड नं ३	ठीकै	
३	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	माझकोट चियान डाँडा वार्ड नं ३	ठीकै	
४	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	राम्चे खलडाँडा वार्ड नं ३	ठीकै	
५	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	वाङखे खोल्सा चियान डाँडा वार्ड नं ३	ठीकै	
६	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	जय डाँडा वार्ड	ठीकै	
७	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	तामुङ चियान डाँडा वार्ड नं १३	ठीकै	
८	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	बन्चरे चियान डाँडा वार्ड नं १३	ठीकै	
९	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	मदीखोला माथिको चियान डाँडा वार्ड नं १०	ठीकै	
१०	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	कोर्कक चियान डाँडा वार्ड नं ८	ठीकै	
११	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	पित्लेक चियान डाँडा वार्ड नं ७	ठीकै	
१२	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	सपौदे चियान डाँडा वार्ड नं ७	ठीकै	
१३	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	चामडाँडा चियान डाँडा वार्ड नं छ	ठीकै	
१४	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	एलादी चियान घर वार्ड नं ४	ठीकै	
१५	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	कुमेरदुङ चियान डाँडा वार्ड ४	ठीकै	
१६	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	खाल्टे चियान घर वार्ड नं ४	ठीकै	
१७	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	भुसुन डाँडा चियान डाँडा वार्ड नं ४	ठीकै	
१८	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	सिर्सेकोट देउराली चियान डाँडा वार्ड नं १२	ठीकै	
१९	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	अकलादेवी डाँडा चियान वार्ड नं १२	ठीकै	
२०	गुरुङ जातिले शवदाह गर्ने स्थल	राम्चे डाँडा चियान वार्ड नं १२	ठीकै	

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.१० नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण

तालिका नं. १९७ : नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण

क्र. सं.	प्रमुखको नाम	कार्य अवधि		निर्वाचित र मनोनित	कैफियत
		देखि	सम्म		
१	श्री भोजराज अर्याल	२०५४	२०५९	निर्वाचित	
२	श्री लालचन्द्र गैह्रे	२०६०	२०६१	मनोनित	२०६१ साल आषाढ महिनासम्म
३	श्री दिलिप प्रताप खाँण	२०७४	हाल	निर्वाचित	

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.११ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

तालिका नं. २०१ : नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	कार्यरत कार्यालय/वडा	शाखा/महाशाखा	पद	मोबाइल नं	इमेल	करार
१	गुरुदत्त सुवेदी	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८५६०७४१११	subedigd@gmail.com	स्थायी
२	बाबुराम न्यौपाने	नगरपालिका कार्यालय	सूचना शाखा, प्रशासन	अधिकृत	९८४७१०१७५८	baburamneupane27@gmail.com	स्थायी
३	ज्ञान प्रसाद अर्याल	नगरपालिका कार्यालय	आर्थिक प्रशासन शाखा	लेखा अधिकृत	९८५६०१२१४५	aryalgyan454@gmail.com	स्थायी
४	सरोज शर्मा वाग्ले	नगरपालिका कार्यालय	सूचना प्रविधि शाखा	(IT Officer)	९८४३२६४१८५	ict.walingmun@gmail.com	करार
५	कृष्ण वहादुर पराजुली	नगरपालिका कार्यालय	खरिदार	खरिदार	९८४६४०७७१७	parajuli.krishna@gmail.com	स्थायी
६	मणि प्रसाद तिवारी	नगरपालिका कार्यालय	प्राविधिक र योजना शाखा	सिभिल ईन्जिनियर	९८५६०३९४३७	manitiwari26@gmail.com	स्थायी
७	पदम प्रसाद पाण्डे	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	प्रशासन शाखा प्रमुख (अधिकृत स्तर छैठौं)	९८५६०५५१९७	p.padam22@yahoo.com	स्थायी
८	प्रकाश अर्याल	नगरपालिका कार्यालय	सूचना प्रविधि शाखा	IT Engineer	९८४००९४०३८	aryalp32@gmail.com	करार
९	राजेन्द्र रेग्मी	नगरपालिका कार्यालय	राजश्व शाखा	नायब सुब्बा	९८४६०७०५५६	rajendraregmi2028@gmail.com	स्थायी
१०	ईश्वरी प्रसाद तिवारी	नगरपालिका कार्यालय	आर्थिक प्रशासन शाखा	लेखापाल नायब सुब्बा	९८४६०५२९३८	ishwari.waling@gmail.com	स्थायी
११	दिपेन्द्र मल्ल	नगरपालिका कार्यालय	प्राविधिक र योजना शाखा	सिभिल ईन्जिनियर	९८१५१५५३७०	deep_malla01@yahoo.com	करार
१२	ध्रुव प्रसाद रेग्मी	नगरपालिका कार्यालय	प्राविधिक र योजना शाखा	सिभिल ईन्जिनियर	९८४६११२६५५	dhurbarajregmi@gmail.com	करार
१३	दुर्गा शर्मा पौडेल	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	खरिदार	९८४६०७१६६७	s.durga456@gmail.com	स्थायी
१४	कैलाश अर्याल	नगरपालिका कार्यालय	घर नक्सा तथा योजना शाखा	अमिन	९८४०१७७७७७	kailasharyal73@gmail.com	करार
१५	ज्ञान प्रसाद पाण्डे	नगरपालिका कार्यालय	सहकारी तथा योजना शाखा	नायब सुब्बा	९८५६०५५७७२	-	स्थायी
१६	भवानी प्रसाद ढुङ्गाना	नगरपालिका कार्यालय	स्वास्थ्य शाखा	जनस्वास्थ्य अधिकृत	९८४६१०९८६७	-	स्थायी
१७	मणी प्रसाद पंगेनी	नगरपालिका कार्यालय	स्वास्थ्य शाखा	सिनियर अहेव (अधिकृत)	९८५६०५५८४०	manipangeni@gmail.com	स्थायी
१८	प्रकाश वन्धु अर्याल	नगरपालिका कार्यालय	शिक्षा शाखा	वि नि	९८५६०३५९२	ompba42@gmail.com	स्थायी
१९	राजु सेन ठकुरी	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	सवारी चालक	९८४६०८१८६२	raju.gagansen@gmail.com	स्थायी

क्र.सं.	नाम थर	कार्यरत कार्यालय/वडा	शाखा/महाशाखा	पद	मोबाइल नं	इमेल	करार
२०	अमित बराल	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	सवारी चालक	९८४६०५२१२१	baralamitmaga@gmail.com	स्थायी
२१	राम प्रसाद अर्याल	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	सवारी चालक	९८४६०७११४८	-	स्थायी
२२	देउ बहादुर पाण्डे	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	कार्यालय सहयोगी	९८४६०९४२३८	-	स्थायी
२३	तिलक चन्द पाध्या	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	कार्यालय सहयोगी	-	-	स्थायी
२४	सकुन्तला रेग्मी काफ्ले	नगरपालिका कार्यालय	स्वास्थ्य शाखा	कार्यालय सहयोगी	९८६९१८९७४४	-	करार
२५	तुलसीराम ढुङ्गाना	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	कार्यालय सहयोगी	९८४६१३६४१३	-	करार
२६	मथुरा प्रसाद पंगेनी	नगरपालिका कार्यालय	प्रशासन शाखा	कार्यालय सहयोगी	-	-	स्थायी
२७	बुध्दिसागर पंगेनी	१ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८५६०५५०२२	-	स्थायी
२८	चेतन प्रसाद अर्याल	२ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव(नायब सुब्बा)	९८४६०८२८०७	chetan.aryal20@gmail.com	स्थायी
२९	होम बहादुर बस्नेत	३ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (खरिदार)	९८१५१४९३४२	-	स्थायी
३०	डिल्लीराम चापागाईं	४ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८४६०७०५९५	-	स्थायी
३१	ओम बहादुर थापा	५ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	का.मु. वडा सचिव (खरिदार)	९८४६१६३४९१	-	स्थायी
३२	सुमित कुमार आचार्य	६ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (खरिदार)	९८४६०८१७९१	-	स्थायी
३३	रमेश अर्याल	७ नं. वडा कार्यालय	पशु सेवा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८४१९१४४७६	ramesharyal161@gmail.com	करार
३४	प्रेम नारायण सुवेदी	८ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८५६०५४२४४	premsubedi72@gmail.com	स्थायी
३५	देवी रेग्मी पौडेल	९ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (खरिदार)	९८४६१११११०	deviregmipaudel@gmail.com	स्थायी
३६	दिपेन्द्र गैह्रे	१० नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८५६०२७९७९	-	स्थायी
३७	पार्वती अर्याल	११ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (खरिदार)	९८४६५०४०१५	parbatiaryalpaneru@gmail.com	स्थायी
३८	बुध्दिराम बुढा	१२ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (खरिदार)	९८४६७२०७५५	buddiram.budha61@gmail.com	स्थायी
३९	खुमकान्त शर्मा	१३ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८५६०५०००५	-	स्थायी
४०	नारायण प्रसाद रेग्मी	१४ नं. वडा कार्यालय	प्रशासन शाखा	वडा सचिव (नायब सुब्बा)	९८४६०९७४३५	-	स्थायी
४१	निम प्रसाद पौडेल	वा.न.पा. कार्यालय	शिक्षा शाखा	स्रोत व्यक्ति	९८४६०८७५३६	nimpoudel@gmail.com	स्थायी (काज)
४२	टोप ब. थापा	वा.न.पा. कार्यालय	शिक्षा शाखा	स्रोत व्यक्ति	९८४६०९७०४३	tthapa088@gmail.com	स्थायी (काज)

क्र.सं.	नाम थर	कार्यरत कार्यालय/वडा	शाखा/महाशाखा	पद	मोबाइल नं	इमेल	करार
४३	पोत प्र. अर्याल	वा.न.पा. कार्यालय	शिक्षा शाखा	स्रोत व्यक्ति	९८५६०५३८०४	-	स्थायी (काज)
४४	हुम नारायण श्रेष्ठ	वा.न.पा. कार्यालय	पशु कार्यालय	पशु विकास अधिकृत	९८४६०७१८८४	-	स्थायी
४५	देव कुमारी श्रेष्ठ	वा.न.पा. कार्यालय	पशु कार्यालय	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	९८४६०३४२११	-	स्थायी
४६	कमलकान्त पौडेल	वा.न.पा. कार्यालय	-	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	९८४७६२५७६८	-	स्थायी
४७	भिम कुमारी गुरुङ	वा.न.पा. कार्यालय	पशु सेवा शाखा	का.स.	-	-	-
४८	केशव थापा	वा.न.पा. कार्यालय	कृषि शाखा	ना.प्र.स.	९८४७०२९३०८	keshabthapa081@gmail.com	स्थाई
४९	कृष्ण राना	वा.न.पा. कार्यालय	राजश्व शाखा	सहायक क. अपरेटर	९८१५१५४५४९	rana.krishna55@gmail.com	करार
५०	छविलाल आले	वा.न.पा. कार्यालय	खरिदार	खरिदार	९८४६१७३००३	chhabiale@gmail.com	करार
५१	ममता पंगेनी	वा.न.पा. कार्यालय	प्रशासन	खरिदार	९८४६४४६७२३	mamatapangeni 892@gmail.com	स्थायी

स्रोतः नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.१२ कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण

तालिका नं. २०२ : नगर कार्यपालिकाका नगर सभाका सदस्यहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यपालिकाका सदस्यको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
१	दिलिप प्रताप खाँण	नगर प्रमुख	९८५६०३१७५५	
२	कल्पना तिवारी	नगर उपप्रमुख	९८५६०३०२४५	
३	केदार काफ्ले	अध्यक्ष वडा नं . १	९८५६०७०६१४	
४	पोत प्रसाद लम्साल	अध्यक्ष वडा नं. २	९८४६६५४३७८	
५	सुकबहादुर गुरुङ	अध्यक्ष वडा नं ३	९८१९१७९६७५	
६	रनध्वज गुरुङ	अध्यक्ष वडा नं. ४	९८५६०५५५७२	
७	ढाकाराम पंगेनी	अध्यक्ष वडा नं ५	९८४६१३५७८९	
८	श्यामकृष्ण श्रेष्ठ	अध्यक्ष वडा नं. ६	९८५६०२८१९३	

९	पाण्डुकुमार थापा	अध्यक्ष वडा नं. ७	९८१७१५३७००	
१०	कमलप्रसाद सुवेदी	अध्यक्ष वडा नं. ८	९८५६०५५०५१	
११	बसन्तकुमार श्रेष्ठ	अध्यक्ष वडा नं. ९	९८५६०२७८३९	
१२	अन्नतराज गैह्रै	अध्यक्ष वडा नं. १०	९८५६०२८०९९	
१३	बसन्तकुमार मल्ल	अध्यक्ष वडा नं. ११	९८५६०२५१०७	
१४	दानबहादुर गुरुङ	अध्यक्ष वडा नं. १२	९८४६२५७४०४	
१५	आनन्दप्रसाद पाठक	अध्यक्ष वडा नं. १३	९८५६०५०५७७	
१६	झम्मरबहादुर श्रेष्ठ	अध्यक्ष वडा नं १४	९८४६०६१८५६	

१७	जमुना के. सी	कार्यपालिका सदस्य	९८४६४४३३४०	
१८	टोपली सिंजाली	कार्यपालिका सदस्य	९८०६७१६७३८	
१९	रेखा थापा	कार्यपालिका सदस्य	९८५६०५४८४४	
२०	गिता रनपाल	कार्यपालिका सदस्य	९ ८४६०१३६७१	
२१	युगमाया पंगेनी	कार्यपालिका सदस्य	९८४६५५७६६०	
२२	धनबहादुर कुमाल	कार्यपालिका सदस्य	९८५६०५५७६१	
२३	ताराबहादुर बि. क.	कार्यपालिका सदस्य	९८६७२६६३११	
२४	श्यामबहादुर सार्की	कार्यपालिका सदस्य	९८४६१७७१४५	

स्रोतः वालिङ नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.१३ जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण

तालिका नं. २०३ : वडागत जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण

पद	नाम	सर्म्पक नं.
वडा नं. १		
महिला वडा सदस्य	श्री देवी रेग्मी	९४६४६२६७२९
दलित महिला सदस्य	श्री सिता वि.क.	९८४६२५९४१३
खुल्ला सदस्य	श्री अर्जुन अर्याल	९८५६०५०९९२
खुल्ला सदस्य	श्री धबहादुर गुरुङ	९८४६०९७२४८
वडा नं. २		
महिला वडा सदस्य	श्री मैना कोईराला	९८४६०७१६११
दलित महिला सदस्य	श्री पुरनमाया सार्की	९८१६६५१४८८
खुल्ला सदस्य	श्री लालगोपाल रेग्मी	९८४६६०४३८६
खुल्ला सदस्य	श्री स्थानेश्वर रेग्मी	९८४६०८३५७४
वडा नं. ३		
महिला सदस्य	श्री नरमाया गुरुङ	९८०६७४१९६९
दलित महिला सदस्य	श्री याम कुमारी सुनार	९८१६१७५२६०
खुल्ला सदस्य	श्री खिमबहादुर गुरुङ	९८४३१३६९५३
खुल्ला सदस्य	श्री डेमबहादुर गुरुङ	९८१६१७४११४
वडा नं. ४		
महिला सदस्य	श्री निमलादेवी खनाल	९८४६०००९७९
दलित महिला सदस्य	श्री हरिकला वि.क.	९८१४१५६१७३
खुल्ला सदस्य	श्री ठक प्रसाद रेग्मी	९८०६६३७९८८
खुल्ला सदस्य	श्री विना महादेव चपाई	९८१६१४४२११
वडा नं. ५		
महिला सदस्य	श्री जमुना के.सी.	९८४६४४३३४०
दलित महिला सदस्य	श्री अनिता सार्की	९८०६६८७९१०
खुल्ला सदस्य	श्री केशबहादुर थापा	९८०३११९०२२
खुल्ला सदस्य	श्री महेश गुरुङ	९८४६१३५३५१
वडा नं. ६		
महिला सदस्य	श्री रेखा थापा	९८५६०५४८४४
दलित महिला सदस्य	श्री चिनीमाया सार्की	९८०६६०७०४३
खुल्ला सदस्य	श्री खेमबहादुर अर्याल क्षेत्री	९८४६०९७१३५
खुल्ला सदस्य	श्री मनबहादुर गुरुङ	९८५६०५४१४४
वडा नं.७		
महिला सदस्य	श्री टोपली सिंजाली	९८०६७१६७३८
दलित महिला सदस्य	श्री कमला सार्की	९८०८६१३८५५
खुल्ला सदस्य	श्री ईन्द्र गुरुङ	९८४६५०५२१६
खुल्ला सदस्य	श्री तुलसीराज रेग्मी	९८४६४१२५२२

पद	नाम	सर्म्पक नं.
वडा नं.८		
महिला सदस्य	श्री युगमाया पंगेनी	९८४६५५७६६०
दलित महिला सदस्य	श्री गिता रनपाल	९८४६०१३६७१
खुल्ला सदस्य	श्री अनन्तराज शर्मा	९८४१६९०१०४
खुल्ला सदस्य	श्री चेतनारायाण श्रेष्ठ	९८५६०२७९२०
वडा नं. ९		
महिला सदस्य	श्री रमता पराजुली	९८४६१३५७३०
दलित महिला सदस्य	श्री सपना कामी	९८२६१२९९५५
खुल्ला सदस्य	श्री दिपक श्रेष्ठ	९८०३७५२०००
खुल्ला सदस्य	श्री पिताम्बर भुसाल	९८५६०२७८६३
वडा नं.१०		
महिला सदस्य	श्री लक्ष्मी देवी गैह्रे	९८४६३३१९७९
दलित महिला सदस्य	श्री लुकमाया नेपाली एस्के	९८२५१५३९६७
खुल्ला सदस्य	श्री झविलाल थापा	९८४६१६८२४८
खुल्ला सदस्य	श्री दिलिप कुमार वगाले	९८५६०२८०२३
वडा नं.११		
महिला सदस्य	श्री अरुणा झेडी मगर	९८२७१८८२७
दलित महिला सदस्य	श्री उमा विक.	९८१६६६७७८२
खुल्ला सदस्य	श्री चोलाकान्त पौडेल	९८५६०५५८७२
खुल्ला सदस्य	श्री ताराप्रसाद पराजुली	९८४६४८५३५०
वडा नं.१२		
महिला सदस्य	श्री रेनी माया गुरुङ	९८१८८१०२१३
दलित महिला सदस्य	श्री दिलमाया वि.क.	९८०५८११४८९
खुल्ला सदस्य	श्री जीवलाल डुम्रे	९८६१५७३२४
खुल्ला सदस्य	श्री लिलाबल्लौ न्यौपाने	९८४६०५०४८०
वडा नं.१३		
महिला सदस्य	श्री भुमा देवी गौडेल	९८४९१०९२६४
दलित महिला सदस्य	श्री कल्पना विश्वकर्मा	९८४६१६२९२५
खुल्ला सदस्य	श्री अनरुद्र गह्रै	९८४६१०९९१६
खुल्ला सदस्य	श्री टेकबहादुर थापा मगर	९८४१७८२३८
वडा नं. १४		
महिला सदस्य	श्री टीकाकुमारी डुम्रे	९८४६२३०२१५
दलित महिला सदस्य	श्री जमुना सार्की	९८१९१०३१५५
खुल्ला सदस्य	श्री गमप्रसाद लुईटेल	९८४६०८५६०७
खुल्ला सदस्य	श्री टेकबहादुर दर्लामी	९८४६४०२४६७